Г. Ф. ЮРЧАНКА

НАРОДНАЕ ВЫТВОРНАЕ СЛОВА

Г. Ф. ЮРЧАНКА

НАРОДНАЕ ВЫТВОРНАЕ СЛОВА

Р — Я

З гаворкі Мсціслаўшчыны

Мінск «Навука і тэхніка» 1985

ББК 81.2Бел-4
Ю 83

Рэдактар
А. А. Крывіцкі,
кандыдат філалагічных навук

Рэцэнзенты
А. І. Падлужны, доктар філалагічных навук,
І. Я. Яшкін, кандыдат філалагічных навук

Юрчанка Г. Ф.
Ю 83 Народнае вытворнае слова: З гаворкі Мсціслаўшчыны. Р — Я.— Мн.: Навука і тэхніка, 1985.— 336 с.

У пер.: 1 р. 40 к.

Кніга з'яўляецца трэцяй, заключнай часткай збору дыялектнай лексікі. Папярэднія часткі выйшлі ў 1981 і 1983 гг. У слоўнік уключан багаты лексічны матэрыял, сабраны ў 50—80-х гадах на ўсходзе Беларусі, на мяжы непасрэдных кантактаў сучасных беларускіх і рускіх гаворак. Шырока паказана слова- і формаўтваральная сістэма гаворкі, яе сінаніміка і эмацыянальна-вобразная афарбоўка. Усяго прыведзена і растлумачана каля 6500 лексічных адзінак.

Разлічана на лінгвістаў, выкладчыкаў і студэнтаў філалагічных факультэтаў ВНУ. Карысны для сябе матэрыял знойдуць тут работнікі друку, пісьменнікі, журналісты.

Ю $\frac{4602020000-042}{М316-85}$ 121—85 **ББК 81.2 Бел-4**

Светлай памяці маці
Васілісы Міхайлаўны
прысвячаецца

ПРАДМОВА

Кніга з'яўляецца трэцяй, заключнай часткай збору вытворнай дыялектнай лексікі, пашыранай у гаворцы Мсціслаўшчыны. Дзве папярэднія часткі апублікаваны асобнымі кнігамі пад гэтай жа назвай у 1981 і 1983 гг. Тут падаецца лексіка на літары Р—Я. Словы на літару Ф адсутнічаюць у сувязі з тым, што ў традыцыйнай мясцовай гаворцы няма гукаў, якія абазначаюцца гэтай літарай. Адпаведнікамі іх у запазычаных словах звычайна выступаюць гукі *х, х'*, спалучэнні *хв, хв' (хунт, хундамент, хурхуровый* 'фарфоравы', *Хлімон, хвабрыка, хванера, хвантан, хвартук, хворс, хвельчар, хверма, хвінскій, Сахвея)*, у асобных словах *п, п', кв (Прося, Пёкла, Пілiп, квасоля)*.

Сабраная і пададзеная тут і ў папярэдніх частках вытворная лексіка досыць поўна раскрывае словаўтваральныя магчымасці гаворкі, іх сродкі і прадуктыўнасць. Сярод мясцовых вытворных слоў і іх груп нямала такіх, якія з цяжкасцю паддаюцца дакладнаму перакладу сродкамі літаратурнай мовы і нават апісальнаму тлумачэнню. Яны абазначаюць складаныя паняцці і розныя тонкія іх адценні, якія ў лексіцы літаратурнай мовы нярэдка адсутнічаюць.

У кнізе захаваны ранейшая будова слоўнікавых артыкулаў, адбор слоў і іх тлумачэнне. Гэтак жа, як і ў папярэдніх частках, падаюцца рэестравыя словы, розныя паметы, ілюстрацыйны матэрыял. Як і раней, усе паметы пры рэестравым слове або пры яго значэннях адносяцца да кожнага ўключанага ў артыкул слова ці да яго аналагічных значэнняў. Так, памета неадабральнасці да рэестравага слова *размантачываць* адносіцца таксама да яго зваротнай формы незакончанага трывання, да абедзвюх форм закончанага трывання і да формы дзеепрыметніка. Памета неадабральнасці да другога значэння

дзеяслова *ўспіраць* адносіцца і да другога значэння яго зваротнай формы абодвух трыванняў і формы дзеепрыметніка. Памета пераноснасці ў групе з пачатковым рэестравым словам *разяўліванне* адносіцца да ўсіх чатырох назоўнікаў. Як і раней, не пазначаецца род пры памяншальных, павелічальных, узмацняльных і іншых формах назоўнікаў, таму што ён супадае з родам рэестравага слова.

Націскі над рэестравымі словамі пазначаны ў ілюстрацыйных прыкладах; там жа пазначаны націскі і над тымі словамі, якія могуць быць няправільна прачытаны. Склады з *о, э, е, ё* ў гаворцы бываюць толькі пад націскам, таму націск над імі не пазначаецца.

Выбухное *г* паказваецца графічна: *ґанкі, джоґій, умазґоліваць, ґ бальшаку, ґ гораду, ґ другім, ґ душэ.*

СПІС СКАРАЧЭННЯЎ

Абраж.— абражальнае, *адм.*— адмоўнае, *асудж.*— асуджальнае, *выкл.*— выклічнік, *выш. ст.*— вышэйшая ступень параўнання, *груб.*— грубае, *гумар.*— гумарыстычнае, *дзеепрым.*— дзеепрыметнік, *дзеепрысл.*— дзеепрыслоўе, *дзеясл.*— дзеяслоўны, *дзіц.*— дзіцячае, *ж.*— жаночы род, *жарт.*— жартоўнае, *займ.*— займеннік, *зак.*— закончанае трыванне, *зал.-бессуб'ект.*— залежна-бессуб'ектная форма, *зб.*— зборны назоўнік, *звыч.*— звычайна, *зл.*— злучнік, *знач.*— значэнне, *зніж.*— зніжальнае, *інш.*— іншае, *іран.*— іранічнае, *ласк.*— ласкальнае, *м.*— мужчынскі род, *мн.*— множны лік, *н.*— ніякі род, *-н.*— небудзь, *неадабр.*— неадабральнае, *незак.*— незакончанае трыванне, *паб. сл.*— пабочнае слова, *павеліч.*— павелічальнае, *пагардл.*— пагардлівае, *памянш.*— памяншальнае, *перан.*— пераноснае, *прым.*— прыметнік, *прыназ.*— прыназоўнік, *прысл.*— прыслоўе, *рэдкаўж.*— рэдкаўжывальнае, *узмацн.*— узмацняльнае, *экспрэс.*— экспрэсіўнае.

Р

Разбароннік *м.* Той, хто разнімае забіяк. *Січас прібягіць іхный рызбароньнік, усіх зразу сьціхаміріць.* **Разбаронніца** *ж. Тута і біз рызбароньніцы дужа хырашо абойдзіцца, нечыга ўлізаць, куды ні нада.*

Разбарсыванне *н.* Выцягванне абор з лапцяў. *Кінь ты ета рызба́рсывыньня, садзіся есьць, ато ўсё сты́ніць.*

Разбарсываць *незак.* Выцягваць аборы з лапця. *Ці стоіць такую ірва́нь рызба́рсывыць, скруці ды кіда́й цыліком у печ.* **Разбарсывацца** *незак.* Выцягвацца з лапця (пра аборы). *Ні рызба́рсывыіцца і ні нада, выкінь і ўсё тут будзіць.*

Разбіваннік *м. перан.* 1. Той, хто растрасае (гной, сена, салому і інш.). *Ныработыліся рызьбіва́ньнікі, зымаріліся, гной рызьбіва́ць цяжола.* 2. Той, хто разлучае (хлопца і дзяўчыну, сям'ю, бацькоў). *Вот гіройскій рызьбіва́ньнік найшоўся, ныла́іць яго Дывыдзёнык і ні ў чужоя места будзіць. Будзіць етыму рызьбіва́ньніку, чаго яму ў чужую сям'ю лезьць.* **Разбіванніца** *ж.* 1. Тая, што растрасае (гной, сена, салому і інш.). *Ідзець рызьбіва́ньніца і вілкі вылакець зы сабою.* 2. Тая, што разлучае (хлопца і дзяўчыну, сям'ю, бацькоў). *Пупадзець тваёй рызьбіва́ньніцы большы некуды, ні яе дзела, калі Пылагін сын думыіць жаніцца.*

Разбіваць *незак. перан.* Рабіць вадкім. *Відна, мука была ні саўсім харошыя, што так цеста рызьбіва́іць.* **Разбіць** *зак.* Зрабіць вадкім. *Разьбіла цеста, што ні знаю, як яго ў печ укінуць, ну лупаці ня ўдзержыш.* **Разбітый** *дзеепрым. Ох, якоя цеста разьбітыя, зь яго ня хлеб печ, а бліны якея-небудзь.*

Разбіндзюгацца *зак.* Пачаць швэндацца, цягацца, лодарнічаць. *За лета рызьбіньдзюга́ліся, дзелыць нічога ня дзелылі. Ты зь яго вока ні спускай, рызьбіньдзюга́іцца, тады ня ўдзержыш у руках.*

Разбіраннік, разбіральшчык *м.* 1. Той, хто разбірае

(пабудову). *Твае рызьбіра́ньнікі як узяліся, дык зы два часы баньку рыскацілі. Дайно сідзяць рызьбіра́льшчыкі ны бярьвеньні, пра нешта талкуюць.* 2. Той, хто высвятляе што-н. *Калі жызьня ні склалыся, дык якей табе рызьбіра́ньнік паможыць. Пашоў Максімыў рызьбіра́льшчык двору сагнуўшы гылаву, нырызьбіра́йся.* **Разбіранніца, разбіральшчыца** *ж.* 1. Тая, што разбірае (пабудову). *Якея ні рызьбіра́ньніцы, а сьценку ды абеда раськідылі, і нам трошку ляхчэй. Віджу, віджу, што сь цябе пулучы́лыся ладныя рызьбіра́льшчыца.* 2. Тая, што высвятляе што-н. *Як прібягіць яшчэ адна рызьбіра́ньніца, іна ўсё на места пыставіць. Што ж ты, рызьбіра́льшчыца, дренна міріла іх, нада було луччы.*

Разбіраюшчый *прым.* Такі, які разумее, разбіраецца. *Есьлі пупадзецца чылавек рызьбіра́юшчый, будзіць дукува́ць ны кажным шагу, дык будуць жыць.*

Разблішчэцца *зак.* Пачаць часта бліскаць. *Мылыдня́ як рызблішчэлыся ў пойныч, я думыла, быльшая грыза будзіць, — не, троху-патроху сьціхла.*

Разблуканяцца *зак.* Пачаць блукаць, хадзіць без справы і без мэты, увільваць ад працы. *Ну што ты рузблуку́ня́йся, ніпдзе сабе места ні найдзіш. Рузблукуня́ліся ма́льцы, слаба іх Навуміха к рукам прібіраіць.*

Разблындацца *зак. іран.* Пачаць бязмэтна бадзяцца. *Мальцы саўсім разблы́ндыліся, паможч у дваре нічога ня хочуць, пад'елі і зысьвіста́лі пы дзярэўні.*

Разборчывата *прысл.* Разборліва. *Ты пішы разборчывыта, ато яны ні прычытаюць. Саўсім мыльга́вінка, а так разборчывыта гаворіць, цябе такога саўсім ні рызыбраць було.*

Разборчыватасць, разборчыстасць *ж.* Разборлівасць. *Ніякія ў цябе німа разборчывытысьці, грязь, ні грязь — ні абойдзіш, лезіш. Каб у яго було троху разборчыстысьці, ён ба дайжа ні глянуў у тэй бок, айдзе Храсіньня стаіць.*

Разборчыватый *прым.* Разборлівы. *Большый напішыць абы-як, як куріца ла́пыю, а ў меншыга поччырк дужа разборчывытый.*

Разбразкаць, разбразкатаць *зак. перан. неадабр.* Разнесці чуткі, разбалбатаць. *На нохыць пачуюць, а тады прікладуць ніізьвесна сколька і пы ўсяму сьвету рызбря́зкыюць. Етыя што хочыш рызбрязкочуць. Яны ўмеюць рызбрізкыта́ць, учыць іх ні нада.* **Разбразкацца, разбразкатацца** *зак.* 1. Пачаць доўга бразгаць. *Чым тама*

рызбрязкыліся малыя? Ну й рызбрізкыталіся дзеці, крікні, каб успакоіліся. 2. Разбалбатацца. *Твыя сьвякройка як рызбрязкылыся: усё ні ыравіцца, што брігадзір скызаў. Ты ж луччы знаіш, чаго яны рызбрізкыталіся.* **Разбразканый, разбразкатаный** *дзеепрым. Ён ішчэ двору ні пасьпей даехыць, а тута ўсё було рызбрязкына. Есьлі твыя кума пачула, то ўсюдых будзіць рызбрізкытана.*

Разбрузнуць *зак.* Моцна апухнуць, распаўнець. *Ты б толька відзіў, як у яго ныга разбрюзла, пасьці ды калена. Чый ета гарбуз, каб ён сам разбрюз.* **Разбрузлый, разбрузшый** *дзеепрым. Во такей во разбрюзлый ходзіць, ажно вочы запухлі. Нічога ён табе ні паможыць, у яго правыя рука разбрюжшыя.*

Разбрусянець, разбрусянецца *зак.* Моцна распухнуць і пацямнець. *Рука ў локці рузбрюсянела, ні знаю, што зь ёю случылыся, можа зьвіх якей ці рысьцяжэнія. Адз зубоў шчыка рузбрюсянелыся, зывязыный ходзіць.* **Разбрусянелый, разбрусянеўшый** *дзеепрым. Ці ета ён адж жыру такей рузбрюсянелый, ці што зь ім,— ідзець як пампушка. Куды ён пойдзіць с такою рузбрюсянелыю нагою.*

Разбрухацець, разбрухацецца *зак.* Распаўнець, раз'есціся. *Ні ўгыждай ты яму, ні ўгыждай, ён і так рузбрюхацей большы некуды. Рузбрюхацелыся зу мужуковыю сьпіною, раншы такою ні была.* **Разбрухацелый, разбрухацеўшый** *дзеепрым. Ходзіць рузбрюхацелый, як бочка, яму пірідзьвігацца цяжола. Відзілі яе сьвякрову: стаіць рузбрюхацеўшыя на вуліцы.*

Разбрыкацца *зак.* Пачаць бегаць, ґулліва насіцца. *Жырібяткі як рузгуляюцца на выгыні, як разбрыкыюцца, пуўдня носюцца. Дужа вы разбрыкыліся, мальчыкі, айдзе вашы сьвіньні будуць.*

Разбрынкацца *зак.* 1. Заладзіць надоўга няўмелую ігру на струнным інструменце. *Другей раз як разбрынкыюцца пыд вакном, дык спаць ні даюць. Адзін пірід адным разбрынкыліся ны былылайкых.* 2. Пачаць швэндацца, бадзяцца. *Разбрынкыўся і разбрынкыўся, цігаіцца с апушчыныю гылавою, нічога ні пымыгаіць.*

Разбрытыванне *н.* Зніманне аброці. *Што йта зы разбрытывыньня, што ты аброць с кыня ня зьдзеніш.*

Разбрытываць *незак.* Знімаць аброць. *Разбрытывыйця коні і пускайця, толька абізацільна спутыйця, ато тады ня зловіця.* **Разбрытывацца** *незак.* Скідаць аброць (пра каня). *Кабыла наўчылыся сыма разбрытывыцца: гылавою трецца ап што-небудзь, пакуля зьдзеніць аброць.*

Разбрытаць *зак.* Зняць аброць. *Чаго ты кыня ні рызбрытáў ні пусьціў, ніхай ба скубануў троху.* **Разбрытацца** *зак.* Скінуць аброць (пра каня). *Не, сам ён ня мог рызбрытáцца, зьнізу я сам зышпіляў, ета нехта нарошня зьняў аброць.* **Разбрытаный** *дзеепрым. Коні ўжо рызбрытаныя ходзюць.*

Разбубнецца *зак.* Разбурчацца. *Ці доўга ёй рузбубнецца, зывілася і пышла грімець ні сьціхаючы. Рузбубнеліся ўдваіх, хуць с хаты ат іх бягі.*

Разбузовываць *незак.* Разварочваць, раскопваць, раскідваць, разношваць. *Нашто еткыю бальшую я́мішчу рузбузовывыць? Што ты тут шукаіш — усё пыдряд рузбузовывыіш?* **Разбузовывацца** *незак.* 1. Разварочвацца, раскопвацца, раскідвацца, разношвацца. *Рузбузовывыіцца кулдобіна кыткамі, скора ні піряехыць будзіць. У яго ўжо ці ня трецьція кухваічка рузбузовывыіцца с таго ўремя.* 2. Пачынаць энергічна дзейнічаць. *Дос рузбузовывыцца, пысядзі ціха, паслухый, што табе скажыць Аўдзяёнык.* **Разбузаваць** *зак.* Развярнуць, раскапаць, раскідаць, разнасіць. *Хто тута вуювáўся лі етыга плітня, рузбузувáлі увесь чыста.* **Разбузавацца** *зак.* 1. Развярнуцца, раскапацца, раскідацца, разнасіцца. *Так рузбузувáлыся ўсё ны дваре ні ступіць, нада пяску нывазіць ды троху засыпыць. Саўсім пінжак рузбузувáўся, ні ныдзівай большы.* 2. Пачаць энергічна дзейнічаць. *Ох, як ты рузбузувáўся, гатоў ноч тут кыпаць.* **Разбузаваный, разбузованый** *дзеепрым. Рузбузувáныя етыя калёсы, ныўряд ці прівязеш на іх што-небудзь. Саўсім рузбузовына кыпа, коні яе цэлыю ноч трясьлі.*

Разбурбулецца *зак.* Пачаць моцна кіпець. *Дыстывай чугункі, яны рузбурбулеліся, пывыкіпывыюць саўсім.*

Разбурыванне *н.* Разбурэнне. *Якоя ж разбýрівыньня у пысяўную, рузбуріць нядоўга, піряевезца січас будзіць дужа трудна, нада трошку пыдыждаць.*

Разбухікацца *зак.* Раскашляцца гучна, зацята. *Што ты разбухíкыўся як стáрый дзед, злазь-ка сь печы ды пойдзім ны вічарінку.*

Разбухыванне. *н.* Раскопванне. *Нашто ўжо такоя разбýхывыньня, што ты дужа будзіш сыпыць у тэй погріб.*

Разбяганне *н.* Уцёкі ў розныя бакі. *Яны рызьбігáцца, ня будуць кыпаць, ах, пракýднікі, я ім дам рызьбігáння.*

Разбязуліваць *незак.* 1. Патвараць гультайству. *Ты яго сам рызьбязýлівыіш, пызвыляіш дзелыць усё, што ён хочыць.* 2. Разгультайвацца. *Я ўжо сам віджу, што*

яны сталі рызьбязу́лівыць. **Разбязуліванца** *незак.* Ператварацца ў гультая. *Змалку ні дывай рызьбязу́лівыцца, кылі хочыш, каб чылавекым вырыс.* **Разбязуліць, разбязульнічаць** *зак.* 1. У выніку патворства зрабіць гультаём. *Патворствым можна любога дзіцёнка рызьбязу́ліць. Хто ж, кылі ні сам ты яго рызьбязу́льнічыў.* 2. Ператварыцца ў гультая. *Ня хочыш ты за імі глядзець, рызьбязу́люць, што плакыць будзіш. Нічога быў маліц, а цяперя рызьбязу́льнічыў, што ніякыга зла́ду німа.* **Разбязуліцца, разбязульнічацца** *зак.* Ператварыцца ў гультая. *Нілізя було падумыць, што Кірейў сын етык рызьбязу́ліцца. Каб бацька з маткыю большы глядзелі, так ба ні рызьбязу́льнічыўся, ато адна пра ўборы думыіць, а другей глядзіць, айдзе выпіць.* **Разбязулены** *дзеепрым. Дайжа падумыць нілізя було, каб у Хвядосіхі тыкая рызьбязу́ліныя дычка вырысла.*

Разбянтэжываць *незак.* Распешчваць. *Дзьве бабы, два дзяды, ні прідумыюць, што яму ўперць, як зь ім гуляць, рызьбянтэжывыюць.* **Разбянтэжывацца** *незак.* Распешчвацца. *Калі дужа многа нянік, дзіцёнык рызьбянтэжывыіцца.* **Разбянтэжыць** *зак.* Распесціць. *Ні дывай столька пыта́чкі, ато рызьбянтэжыш, што ні сыўлыда́іш.* **Разбянтэжыцца** *зак.* Распесціцца. *Ах жа ты, неслух, рызьбянтэжыўся ў бабы, што нікога прізнываць ня хочыш.* **Разбянтэжаный** *дзеепрым. Дужа рызьбянтэжыный дзіцёнык, іна нікуды ня ходзіць, сядзіць у хаці, пряма трясецца над ім.*

Разваджываць *незак.* 1. Разводзіць, рабіць раствор. *Зьмітрок ны дваре мел рызва́джывыіць, нада троху хату пыбяліць к празьніку.* 2. Адводзіць кожнага асобна. *Ні пайду я іх рызва́джывыць, самі ніхай ідуць.* 3. Вырошчваць на развод. *Вутык у нас дренна рызва́джывыць, ім выда нада, а тут німа.* 4. Скасоўваць шлюб. *Яны адзін раз пыдывалі, іх нешта ня хочуць рызва́джывыць.* 5. Разнімаць пры бойцы. *Пітушылісся адзін пі́ріда дным, а Хадос іх рызва́джывыў.* **Развaджывацца** *незак.* 1. Разводзіцца (пра раствор). *Нешта ета краска ні рызва́джыіцца, ня хочыць руспуска́цца.* 2. Разводзіцца, размнажацца. *Другей год столька мышэй рызва́джыіцца, што ўсюдых пряма пяшком ходзюць, а каторый год саўсім мала.* 3. Скасоўваць шлюб. *Нічога ў іх жызьні ні пулучаіцца, думыюць рызва́джывыцца.*

Разваёвыванне *н. перан.* Раскідванне, разбурэнне. *З вазок сена ліжала ў вугалку ў сяніцы, ты пыглядзеў*

ба, што яны зь ім зьдзелылі: па ўсёй сяніцы рысьцігалі,— ну нада даць ім зы рызваёвывыньня.

Разваёвываць *незак. перан.* Раскідваць, разбураць у гневе. *Нашто табе ету кучу рызваёвывыць, ніхай іна ляжыць як ляжыць.* **Разваёвывацца** *незак.* Бушаваць. *Ні далі яму рызваёвывыцца, скора ўнялі.*

Разважываць *незак.* Супакойваць, займаючы размовамі. *Яе ўжо троху сваё рызва́жывыюць, канешня ж, еткыя горя ў бабы. Іна такую бяду пірінісла, нада рызва́жывыць яе.*

Развaжыста *прысл.* Развaжна, разумна. *Іванёнык рызва́жыста руссуждаіць, а етый як вецір: абы ляпнуць. Выш. ст.* **развaжысцей.** *На етый раз і Коля рызва́жысьцій гаворіць. Памянш.* **развaжысценька.** *Ня дужа ў яго рызва́жысьцінька пулучаіцца.*

Развалакыванне *н.* Развалаканне, расцягванне. *Тама ўжо нічога ні асталыся посьлі рызвыла́кывыньня. Дало-ся нам рызвыла́кывыньня, крепка ўбухыліся.*

Разваліваццa *незак. перан.* Празмерна тлусцець. *Калі харошый доглід, коні пряма рызва́лівыюцца.* **Разваліцца** *зак.* Празмерна растлусцець. *Ні знаюць, чаго ныпіхаць той дзяўчынкі, іна ажно рызвалі́лыся, так дайжа ніздарова пірікармлівыць. Ішоў тута Аксюцін зяць: ну, рызвалі́ўся чылавек, хут ты зь яго жыр тапі.*

Развалочца *зак. перан.* Разысціся. *К поўнычы толька рызвылакліся, усё сядзелі, успыміналі ста́рыя. Загоніць зы бярезьнік і сам ля́жыць, скот рызвылакецца пы ўсяму полю.*

Развалтузіцца *зак. неадабр.* Распачаць важданіну, баруканне. *Як рызвалту́зіліся, дык іх було ні ўняць, пакуля Прося зу рукаў свайго пыцягнула.*

Разварзёкываць *незак.* Размазваць, расквэцваць. *Ныляпіў цеста, дык ні нада хуць рызварзёкывыць.* **Разварзёкывацца** *незак.* Размазвацца, расквэцвацца. *Ніпацьцёртыя будзіць рызварзёкывыцца, тута нада пацьцерць, а ўсю хату замесьць.*

Разварзёпыванне, разварзёпкыванне *н.* Размазванне, пэцканне. *Дужа мне ні ныра́віцца глядзець ны ваша рызварзёпывыньня. Пу руках палучыш зы рызварзёпкывыньня, я доўга ца́цкыцца ня буду.*

Разварзёпываць, разварзёпкываць *незак.* Размазваць, пэцкаць. *Ныляпіў ка́шы, дык хуць ні рызварзёпывый, а пыдатрі акуратнінька. Што ён тама дзелыіць, што ён рызварзёпкывыіць! — дай пу руках ат тубурецiка.* **Раз-**

варзёпываацца, разварзёпкываацца *незак.* Размазваацца, пэцкацца. *Нешта ж рызварзёпывыіцца пы масту. Пыцьцірай, каб нічога ні рызварзёпкывылыся.* **Разварзёпаць, разварзёпкаць** *зак.* Размазаць, запэцкаць. *Ня дужа ён галодзін, ні паеў, а толька рызварзёпыў сьмітану. Рызварзёпкылі пы скыўрадзе бульбу і кінулі.* **Разварзёпацца, разварзёпкацца** *зак.* Размазацца, запэцкацца. *Дзелый так, каб нічога ні рызварзёпылыся. Як рызварзёпкыіцца, тады хужы пыччышчáць, луччы січас зьдзелый акуратнінька.* **Разварзёпаный, разварзёпканый** *дзееприм. Пыглядзі кылі хочыш, рызварзёпыныя яешня астывáлыся ны скыўрадзе, дзеці кулупаліся. Нешта рызварзёпкына, цірні сьвежым лісьцікым ды выкінь.*

Разваротліва *прысл.* Энергічна, дзейсна. *Рызваротліва ў Сярьгея ні палучыцца, ён усігда як мяльля якоя.*

Разваротлівасць *ж.* Энергічнасць, дзейснасць. *І рызваротлівысьці хвытаіць, а вот нічога ня здзелыў, ні пулучаіцца і ўсё.*

Разваротлівый *прым.* Энергічны, дзейсны. *Каб быў рызваротлівый, ён ба і машыну найшоў, і пугрузілі б яму, а так ніізьвесна, калі етыя дровы пірівязуцца.*

Разварчастасць *ж.* Разварыстасць. *Ета як якей сорт, адна бульба пряма рыссыпаіцца, а ў другой рызвáрчыстысьці саўсім ні буваіць.*

Разварчастый *прым.* Разварысты. *Лета було дужа жаркім, дажджоў мала, дык бульба тыкая рызвáрчыстыя, ажно рыссыпаіцца.*

Развірыдуваацца *зак.* Пачаць паводзіць сябе груба, нахабна, здзекаваацца, самаўпраўнічаць. *Быў як рызьвірідувáўся, дык зьдзержу німа, пряма паверьх дзяреўні хадзіў.*

Развіскатацца *зак.* 1. Развішчацца. *Галодныя сьвіньні як рызьвіскочуцца, ажно двор ірвуць.* 2 *перан. іран.* Раскрычацца прарэзліва. *Нехта завёў, рызьвіскытáліся, што няскора ўнімуцца.*

Развохкацца *зак.* Развойкацца. *Во, і ты развохкыўся як старэй. Як развохкыіцца, тады ўжо зь яго работнік абычайный.*

Развугнявіць *зак. неадабр.* Выклікаць гугнявасць. *Чаго іх тамыцька рузвугнявіла?* **Развугнявіцца** *зак.* Пачаць гаварыць гугнява, пакрыўджана. *Як прішла, як рузвугнявілыся: ды што яны самі сабе думыюць, ды што яны ны мяне гаворюць, ды куды ета годна.*

Развякываацца *незак. неадабр.* Пачынаць крык. *Нечыга*

рызьвя́кывыцца, да шкоды тваім каровым ішчэ пуўвярсты. Каб ты меншы рызьвя́кывылыся, куды б луччы было. **Развякацца** *зак.* Пачаць крык. *Нешта Ігнацёнык рызьвя́кыўся, відна, с кумою ні пыладзіў чаго-то.*

Развярчыванне *н.* Разгортванне, раскручванне. *Скарей ты іс сваім рызьвя́рчывыньнім вазіся, ато будзіш тры часы кулупацца.*

Развярчываць *незак.* Разгортваць, раскручваць. *Рызьвя́рчывый вузёл, што там іна прынісла. Нада рызьвя́рчывыць дзіцёнка, ён зыпарыўся.* **Развярчывацца** *незак.* Разгортвацца, раскручвацца. *Неік у цябе ні так рызьвя́рчывыіцца як нада.* **Развярцець** *зак.* Разгарнуць, раскруціць. *Рызьвярцелі бумагі, а тама пірог, харошый, толька пацсохлый.* **Развярцецца** *зак.* Разгарнуцца, раскруціцца. *Твой вузялок рызьвярцеўся, пыпраў ды пылажы луччы, каб ні зыіжджаў.* **Развярчываный, разверчаный** *дзеепрым. Відна, што твыя бумага рызьвя́рчывына. Чаго твой ма́лый разьверчын, ён можыць прыстудзіцца голінькій.*

Развяхываць, развяхкываць *незак. перан. асудж.* Разносіць чуткі, балбатаць. *Ета Андрэёўна ўсё ўсякыя рызьвя́хывыіць, у яе язык дужа нізыба́рсывыный. Каму ж пыныравіцца, што іна так усё рызьвя́хкывыіць.* **Развяхаць, развяхкаць** *зак.* Разнесці чуткі, разбалбатаць. *Пыла́га ніхай краім вуха пачуіць, усё рыўна рызьвя́хыіць. Луччы ні гывары нічога, ато ня выцірьпіць, рызьвя́хкыіць.* **Развяханый, развяхканый** *дзеепрым. Пакуля Купрыёнык пачуў, тута усё було рызьвя́хына. Ета ня толька січас треплюць, ета даўно рызьвя́хкына.*

Разгаворастасць, разгаворчастасць *ж.* Гаварлівасць. *А мне дужа пыныра́вілысь яго рызгаворыстысьць. У яе рызгаворчыстысьці цыряшчур многа.*

Разгаворасты, разгаворчасты *прым.* Гаваркі. *Ах ты, Коля колістый, якей ты рызгаворыстый, кабы Коля ні рыдня, спулюбіла б Колю я. Яны хлопцы рызгаворчыстыя, зь імі табе скушна ня будзіць.*

Разгайдачыванне *н.* Марнатраўства, транжыранне. *Як ты цярьпіш такоя рызгыйда́чывыньня, чаму ты ня вучыш іх на сьвеці жыць?*

Разгайдачываць *незак.* Марнатравіць, транжырыць. *Што ня ўмеіць, а грошыкі рызгыйда́чывыць учыць ні нада.* **Разгайдачывацца** *незак.* 1. Марнатравіць, транжырыць. *Глядзі, так рызгыйда́чывыцца нечыга, ты дужа шурока паехыў.* 2. Марнатравіцца, транжырыцца. *Неік у яго дужа быйстра усё рызгыйда́чывыіцца.* **Разгайдачыць**

зак. Змарнатравіць, растранжырыць. *Яны ні пысьцісьняюцца, рызгыйда́чуць скора, кылі якія капейчыны асталіся ац старога.* **Разгайдачыцца** *зак.* 1. Змарнатравіць, растранжырыць. *Зы паўгода рызгыйда́чыўся, нічога німа, сыбіраіцца ехыць некуды.* 2. Змарнатравіцца, растранжырыцца. *Сколька ні було, дык у іх доўга ні задзержыцца, рызгыйда́чыцца скора.* **Разгайдачаный** *дзеепрым. Такоя хызяйства рызгыйда́чына, нічога ні асталыся.*

Разгакываць *незак.* Расколваць, разбіваць. *Ні табе еткія сукуватыя калодкі рызга́кывыць.* **Разгакывацца** *незак.* Расколвацца, разбівацца. *Што, і етый цяльпу́х ні рызга́кывыіцца?* **Разгакаць** *зак.* Раскалоць, разбіць. *Я думыў, еткыю калодзішчу ніхто ў сьвеці ні рызга́кыіць.* **Разгакацца** *зак.* 1. Раскалоцца, разбіцца. *Пыдажджы, ціріс плячо як ударіць, рызга́кыюцца і етыя сукі.* 2. Распачаць грукат. *Што ён мысьцяріць тама, рызга́кыўся на ўсё раньня.* **Разгаканый** *дзеепрым. Рызга́кыныя зросткі адзьдзельна складзі, у бані спалюцца.*

Разгалагалецца *зак. перан. асудж.* Раскрычацца. *Другей раз як рызгылыгыля́цца, дык я пряма ні знаю, што б зь імі зьдзелыла.*

Разгалдамачыванне *н.* Марнатраўства, транжыранне. *А каму ж ба пыныра́вілыся такоя рызгылдыма́чывыньня, усё дно як яны пасьледній год на сьвеці жывуць.*

Разгалдамачываць *незак.* Марнатравіць, транжырыць. *Айдзе яны што заробілі,—гатовыя б рызгылдыма́чывылі, на ета дужа спасобны.* **Разгалдамачывацца** *незак.* 1. Марнатравіць, транжырыць. *Нечыга рызгылдыма́чывыцца, пуруспуска́іш, тады будзіш цыгыць, каб айдзе якей руб пытхваціць.* 2. Марнатравіцца, транжырыцца. *У іх усё рызгылдыма́чывыіцца, а ты і ў тэй бок ні гляніш.* **Разгалдамачыць** *зак.* Змарнатравіць, растранжырыць. *Грошы многа рызгылдыма́чылі, пыглядзім, што яны заробюць.* **Разгалдамачыцца** *зак.* 1. Змарнатравіць, растранжырыць. *Крепка рызгылдыма́чыліся, а як пахмельля прішло, тады просюць: дай пяцёрку.* 2. Змарнатравіцца, растранжырыцца. *Троху-патроху усё рызгылдыма́чылыся, разьві у апушчэнцыў што-небудзь зацэлііць.* **Разгалдамачаный** *дзеепрым. Нада було раншы думыць, што дзелыіш, а рызгылдыма́чыныга ныззад ня верніш.*

Разганянне *н.* 1. Разгон. *Ня дужа яны спужаюцца твайго рызгыня́ньня.* 2. Выворванне бульбы плугам. *Якоя ж ета рызгыня́ньня, што пряма жывэя кусты сідзяць, ні рызыгнаў, а нукулупаў.*

Разганяннік *м.* 1. Той, хто разганяе. *Бягіць рызгыня́ньнік, крічыць: я вас! — а ны яго ніхто і ўнімания ні абрасьціў.* 2. Той, хто выворвае бульбу плугам. *Рызгыня́ньнікі, бувала, заморюцца, што зь іх пот цякець.* **Разганянніца** *ж.* 1. Тая, што разганяе. *Ні тыкая іна страшныя рызгыня́ньніца, як ты думыіш.* 2. Тая, што выворвае. *Не, з бабы рызгыня́ньніца дренныя, ета работа дужа цяжолыя.*

Разгарлацца *зак. груб.* Раскрычацца. *Як рызгырла́іцца, дык зывядзець ня меншы, чым ну пуўдня.*

Разгарнываць *незак.* Разгортваць. *Ты лісьця рызга́рнывый, ягыды пад лісьцім, а так іх ня відна.* **Разгарнывацца** *незак.* Разгортвацца. *Трыва дужа спутына, ні рызга́рнывыіцца, а жавіньнік коліцца.*

Разгарцаць *зак. асудж.* Выклікаць ахвоту гоцаць, насіцца. *Чаго іх рызгырца́ла етык, крікні, каб уселіся.* **Разгарцацца, разгарцавацца** *зак.* Пачаць гоцаць, насіцца. *Калі як рызгарцу́юцца, дык ніяк ні ўспакоіць. Што яны там рызгырца́ліся, аж двор хыдаром ходзіць, ніхай унімуцца. Яны рузгурцува́ліся, а я сяджу і гляджу: схува́юцца між карзін і будуць адзін другога пароць.*

Разгасцяваць *зак.* Выклікаць ахвоту да гасцявання. *Што йта іх етык рузгусьцюва́ла: і двору ня думыюць іціць.* **Разгасцявацца** *зак.* Разгасціцца. *Так вы ўжо рузгусьцюва́ліся, што і ня выцігнуць аттуля.* **Разгасцяваный** *дзеепрым. Калі ж тваё рузгусьцюва́ныя ехыць сыбіраюцца?*

Разгіморнічацца *зак.* Распачаць паводзіць сябе капрызна. *Нешта ён у цябе ціряшчур рызьґіморнічыўся, нада часьцей узбучку дываць. Як рызьґіморнічыюцца, ты піряд імі ні прідумыіш, як ступіць.*

Разґінацца *незак. перан. іран.* Даваць колькі трэба (пра скупога). *Ні захочыць ён рызьгіна́цца ны свадзьбу, грөшы пыжалеіць, можа, вечыр якей-небудзь справіць нібальшэй.*

Разгламаздываць *незак.* Расплятаць, разбураць заплеценае. *Нечыга тут рызглыма́здывыць, сікані тыпаром і ўсё.* **Разгламаздывацца** *незак.* Расплятацца, разбурацца (пра заплеценае). *Ці рызглыма́здывыіцца хут троху, во напутыў дык напутыў лазы.* **Разгламаздаць** *зак.* Расплесці, разбурыць заплеценае. *Разглымызда́й хуць с аднаго бөку, каб з ношкыю праціснуцца.* **Разгламаздацца** *зак.* Расплесціся, разбурыцца (пра заплеценае). *Разглымызда́іцца ета пылавіна і хваціць.* **Разгламазданый**

дзеепрым. Тут во рызглымыздáный праход, хадзіця сюда.

Разглуздацца *зак.* Разабрацца, зразумець. *У іхным дзелі ня дужа лёхка разглýздыцца. Пакуля ён рузглуздáўся, што к чаму, дык нам ждаць ныдаела,— ня поймиць і ўсё.*

Разгнесць *зак.* Раздавіць. *Унімі, ато пычануць узноў дурачыцца і рызгнятýць кашолку.* **Разгнесца** *зак.* 1. Раздавіцца. *Што ліжала у мяшочыку, усё рызгнялося, высыпай у шайку.* 2 *перан. іран.* Даць колькі трэба (пра сквапнага). *Як ета ён разгнёўся ны такей вечыр?* **Разгнеценый** *дзеепрым. Астаўся разгнеціный прісно̄к, ці яны кычаліся па ём, ці што.*

Разгнявіцца *зак.* Разгневацца. *Яны рызгнявіліся, што ны свадзьбу іх ні пызвалі, а чаго іх зваць, ікая яны нам рыдня.*

Разгойзываць *незак. неадабр.* Разбіваць, растоптваць. *Капёшка склáджына акуратна, а вы яе разгойзывыіця, нашто ж так дзелыць.* **Разгойзаць** *зак.* Разбіць, растаптаць. *Есьлі вы мне яшчэ раз разгойзыіця салому, луччы ні дыжыдайця мяне двору, палýчыця дык палучыця.* **Разгойзаный** *дзеепрым. Ну што ты будзіш дзелыць, нада ыправіць разгойзыный стажок.*

Разгоцываць *незак.* Разбіваць, растоптваць дурэючы. *Ці ні пыра вам пірістаць салому разгоцывыць, іна была дужа акуратнінька складжына.* **Разгоцывацца** *незак.* Пачынаць дурэць. *Узноў разгоцывыюцца, ну я ім пыкажу.* **Разгоцаць** *зак.* Разбіць растаптаць дурэючы. *Хворысьця так ладна було зложына, дык разгоцылі за дзень.* **Разгоцацца** *зак.* Пачаць дурэць. *Чаго вы разгоцыліся, чаго вас носіць бясь сьціху ац самыга раньня?* **Разгоцаный** *дзеепрым. Гані саміх, ніхай разгоцыныю крышу чынюць.*

Разгрыбазвоніцца *зак. іран.* Разбалбатацца, разбурчацца. *Чаго ён тамыцька рызгрібазвоніўся, я ўсё на места пылажыла, айдзе брала.*

Разгудзецца, разгусца *зак.* 1. Разгусціся. *Машыны рузгудзеліся, ідуць пасьці бісь піряпынку. Як рузгуліся машыны цэлыю ноч хадзілі туды і назад, толька пыд раньня уціхлі.* 2 *перан.* Расплакацца. *Нечым ні дыгадзілі мáлыму, ні на сьмех рузгудзеўся, дайця яму хуць цацык. Яму ня доўга разгусца. Нешта ўзноў рузгулася, торкні ты ёй канхветку, можа сьціхніць.*

Разгукацца *зак.* Пачаць трывожна рохкаць. *Што яны*

там чуюць, пацьсьвінкі етыя, разгу́кыліся і ніяк ні ўспакоюцца.

Раздабытак *м.*, **раздабыча** *ж.* 1. Здабыча. *Ну пыказывыйця, якей у вас рыздабы́тык сяньня. Ты, знаць, тожа в рыздабы́чыю вярнуўся?* 2. Раздабыткі. *С касою некуды пашоў ны рыздабы́тык. Ты ці ня ўзноў зьбіраісься ў рыздабы́чу?*

Раздабытчык *м.* Той, хто раздабывае. *Ідуць нашы рыздабы́ччыкі с пустымі рукамі.* **Раздабытчыца** *ж. Ого, што наша рыздабы́ччыца нясець, цяперя пыядзім яблык.*

Раздараваць *зак.* Раздарыць. *Як часта, бувала, кумою ходзіш, дык пырядышныга чаго рыздару́іш, матка тады бурчыць.* **Раздаравацца** *зак.* Раздарыцца. *Яны ні туруватыя, ня дужа рыздару́юцца. Летыся зы адзін год столька руздурува́лыся!* **Раздараваный** *дзеепрым. Як жа ты будзіш руздурува́ныя жалець, сам жа нёс людзя́м.*

Раздарожыца *ж.* Бездараж. *Луччы цяперя пойдзіш і путкупі солі, ста́ніць рыздарожыца, нікуды тады ні далезіш.*

Раздарыванне *н.* Раздаванне ў выглядзе падарункаў. *С такім рызда́рівыньнім доўга ты ні пыраскошыствыіш. Сьвякрові тваё рызда́рівыньня ня дужа ныравіцца.*

Раздацца *зак.* Даць шмат. *Ня дужа твой Кіріла рызда́сца, у яго лёду зімою ня вы́прысіш. А ці многа ты сыма каму рыздыла́ся што?*

Раздваівацца *незак. перан.* Рабіцца вельмі тлустым. *Ужо ні прідумыць, чым ты яго корміш, ён жа ў цябе стаў пряма рыздва́івыцца.* **Раздваіцца** *зак.* Зрабіцца вельмі тлустым. *Трі гады мы яе ня відзілі — рыздваілыся баба, у етыя дзьвері ня ўлезіць.*

Раздзелывацца *незак. перан.* Рабіцца вельмі тлустым. *К восіні коні разьдзелывыюцца як сьлімяньнё.* **Раздзелацца** *зак.* Зрабіцца вельмі тлустым. *Разьдзелыўся ны дырмавы́х хырчах, аж блішчыць, аткуля на ім што ўзялося, усё ж быў худзенічкій.*

Раздзогываць, раздзугываць *незак.* Збіваць скачучы (складзенае сена, пасцель і інш.). *Былі залезьлі ны кладу́шычку, пычалі раздзогывыць, я іх путуріла хлыбазіныю. Ну ня відзіў я, як етыя рузура́тнікі сена раздзу́гывылі, пулучылі б яны ў мяне.* **Раздзогывацца, раздзугывацца** *незак.* Збівацца (пра складзенае сена, пасцель і інш.). *Як лазюць, прыгыюць, стажок раздзогывыіцца. Прі ба́лыўстві ўсё раздзу́гывыіцца, ты іх ні пускай ны салому лазіць.* **Раздзогаць, раздзугаць** *зак.* Пазбіваць

(складзенае сена, пасцель і інш.). *Хворысьця так акуратнінька было складжына, дык у жмуркі гулялі, хуваліся, раздзогылі саўсім, пірікласьць нада. Доўга ім раздзўгыць салому, пыталўюцца дзень і ўсю пірятруць.* **Раздзогацца, раздзугацца** *зак.* 1. Збіцца (пра складзенае сена, пасцель і інш.). *Ні сыма ж ета капёшка раздзогылыся, балыўнікыў тых работа. Як памесюцца, дык усё раздзўгыіцца.* 2. Пачаць бегаць, насіцца з тупатам. *Яны былі як раздзогыліся, дык я іх чуць уніла. Чаго яны етык раздзўгыліся, ай спакою ніяк ні найдуць?* **Раздзоганый, раздзуганый** *дзеепрым. Усё ета раздзогыныя пыцскрябі ды ўскінь наверьх. Раздзўгыныя снапкі і мылацiць нечыга, што зь іх вымылыціш.*

Раздзюлькацца, раздзюлёкацца *зак.* Пачаць працягла падзываць парасят, свіней выгукамі «дзюль-дзюль», «дзюлёк-дзюлёк». *Чаго ён тама разьдзюлькыўся, пырысяты ўхадзіліся ну мураўкі, ніхай паходзюць. Як рузьдзюлёкыіцца, дык яе ат Лырьяныва пачуіш.*

Раздзюшкацца *зак.* Пачаць працягла падзываць свіней выгукам «дзюш-дзюш». *Ета, кажыцца, Марья разьдзюшкылыся, яе голыс усігда пызнаіш — рэзкій, піскля́вый.*

Раздзяўбываць *незак. перан.* Спрабаваць разабрацца. *Што ты тута рызьдзяўбывыіш цэлых пуўдня?* **Раздзяўбывацца** *незак.* Разумець, разбірацца. *Зразу ён саўсім ні пынімаў, длі чаго ета дзелыіцца, а цяперя пычынаіць рызьдзяўбывыцца.*

Раздрахцелый *дзеепрым.* Распаўнелы. *Зьдзелыўся рыздряхцелый, пряма як міздря́ ікая етый чылавек.*

Раздрогкываць *незак.* Пашкоджваць пры перавозцы па дрогкай дарозе. *Гаршкі нада меншы раздрёгкывыць, яны могуць пабіцца. Бальныя рукі ні раздрёгкывый, ато яшчэ большы стануць балець.* **Раздрогкывацца** *незак.* Пашкоджвацца пры перавозцы па дрогкай дарозе. *Калі дарога дренныя, усё раздрёгкывыіцца, нада цішэй ехыць. Вазьмі лучшы ны калені, на досткі ні станоў, меншы будзіць раздрёгкывыцца.* **Раздрогаць, раздрогкаць** *зак.* Пашкодзіць пры перавозцы па дрогкай дарозе. *Ты ж глядзі, астарожнінька вязі, раздрёгыіш зы дарогу, а ён такей больный. Сьмітану ў кастрюлькі раздрёгкыў, ціріс краі пыцікла, хуць сьвіньням вылівай.* **Раздрогацца, раздрогкацца** *зак.* Пашкодзіцца пры перавозцы па дрогкай дарозе. *Раздрёгылыся зы дарогу ў цябе ў гырлачэ, ніізьвесна што стала. Так раздрёгкылыся ны калёсых, што*

зьлезьць ні магу. **Раздроганый, раздрогканый** *дзеепрым. Калёсы вашы саўсім раздрёгыныя, іх нада зьбіваць нáныва. Раздрёгкыныя цела неік усё баліць.*

Раздружываць *незак.* Прымаць меры, каб перапыніць сяброўства. *Зь естыя дружбы толку ня'будзіць, я іх стыряюся раздрýжывыць.* **Раздружывацца** *незак.* Перапыняць сяброўства. *Мне зь імі нечыга ні дружыць, ні раздрýжывыцца, я сам пы сабе, а яны самі пы сабе.*

Раздруіваць *незак.* Псаваць (дарогу ў моцную адлігу). *Раздрýівыіць дарогу, заўтря — посьлізаўтря ужо нікуды ня пройдзіш.* **Раздруівацца** *незак.* Пачынаць псавацца (пра дарогу ў моцную адлігу). *Ні аткладывый, едзь сяньня ў горыд і купі солі, дарогі раздрýівыюцца, цірізь нядзелю нікуды ня вылізіш, будзіш сядзець бяс солі.* **Раздруіць** *зак.* Сапсаваць (дарогу ў моцную адлігу). *Сядзіця вы ў хаці, куды вы пупыўзіцё, усё ўсюдых руздруіла.* **Раздруіцца** *зак.* Растаць, раскіснуць (пра дарогу ў моцную адлігу). *Усё руздруілыся, а ў іх свадзьба, ні ступіць нійдзе, ні прайціць нікуды.* **Раздруеный, раздруёный** *дзеепрым. Якея табе дровы, якей табе лес, кылі дарогі раздрýіныя. Пу руздруёный дарогі нечыга було выбірацца.*

Раздрэнчыць *зак. груб.* Расхваляваць, вывесці з сябе. *Чаго іх раздрэнчыла зь естыю лашчынкыю, тыкая-то шкода, тама касіць нечыга було.* **Раздрэнчыцца** *зак.* Расхвалявацца, выйсці з сябе. *Як раздрэнчуцца, тады ты іх ні ўгаворіш і ні ўвясьціш.* **Раздрэнчаный** *дзеепрым. Я знаю, чаго ён раздрэнчыный ходзіць.*

Раз'ёрзыванне *н.* Развальванне таптаннем, падскокваннем (стога, пасцелі і інш.). *Нада було лупку харошыю даць зы разьёрзывыньня, каб яны помнілі хырашэнька.*

Раз'ёрзываць *незак.* Развальваць таптаннем, падскокваннем (стог, пасцель і інш.). *Што тама надзелына, дык ужо большы некуды разьёрзывыць.* **Раз'ёрзывацца** *незак.* Пачынаць падскокваць, таптацца. *Дужа вы сталі разьёрзывыцца, я зы вас ні на сьмех вáзьмуся.* **Раз'ёрзаць** *зак.* Разваліць таптаннем, падскокваннем (стог, пасцель і інш.). *Сена у вугалку трошку ліжала,— усё разьёрзылі.* **Раз'ёрзацца** *зак.* Пачаць падскокваць, таптацца. *Другей раз як разьёрзыюцца, дык ты пыспрабуй іх уняць.* **Раз'ёрзаный** *дзеепрым. Верна, ты знаіш, чаго капёшка разьёрзына, хто тут кромі цябе мог пыстырńцца.*

Разжалабліваць *незак.* Выклікаць шкадаванне. *Су-*

мусёўна ўзілася рыжжыла́блівыць брігадзіра, каб ён яе меншы ны работу пысылаў.

Разжвяліваць *незак.* Разжоўваць. *Скарінычку дайжа ні сухую я ўжо чуць рыжжвя́лівыю.* **Разжвяліваецца** *незак.* Разжоўвацца. *Нічога ў мяне ні рыжжвя́лівыіцца, зубоў німа.* **Разжвяліць** *зак.* Разжаваць. *Чым іна рыжжвя́ліiць ету кілбасу, ны яе нада харошыя зубы.* **Разжвяліцца** *зак.* Разжавацца. *Бяр́і етый кусочык, мякінькыя мяса, рыжжвя́ліiцца.* **Разжвяленый** *дзеепрым.* *Ікая я жы́цілка, мне і рыжжвя́ліныя трудна прыглыці́ць.*

Разжвянькываць *незак. неадабр.* Разносіць чуткі. *Ні бяріся ўчыць, яны рыжжвя́нькывыць умеюць луччы каго любога.* **Разжвянькывацца** *незак.* Пачынаць вельмі назаляць размовамі. *Нечыга рыжжвянькывыцца, вы тожа цацы ладныя, ат Пынасоўны ні ны шаг ні атходзіця.* **Разжвянькаць** *зак.* Разнесці чуткі. *Пры Сідарёнка Пёкла рыжжвя́нькыла, іна доўга стыяла з бабымі.* **Разжвянькацца** *зак.* Пачаць вельмі назаляць размовамі. *Ні хачу я к ёй іціць: рыжжвя́нькыiцца, як хто пыстыяў, як пыглядзеў, куды пашоў.* **Разжвянькаиый** *дзеепрысл.* *Во ты гывар́іў, што ніхто ня відзіў: ужо ўсюдых рыжжвя́нькына, што вы стыялі разым.*

Раззалатэй, раззалатый *прым.* Выключны, выдатны. *Ніхай ён самый рыззылатэй будзіць, дык як ён табе паможыць. Ён у цябе, канешня, рыззылаты́й, толька каго йта ты зьбіралыся с хаты выгыняць у тоя скрысеньня?*

Раззнібецца *зак.* Пачаць моцна ныць, хныкаць. *Чаго ён узноў рызьзьнібеўся, што яму ні хвытаіць? Прідзіць, рызьзьнібіцца, тыкая горькыя, тыкая нішчасныя.*

Раззявацца *зак. перан. груб.* Раскрычацца. *Ого, паспробуй дыкажы яму што-небудзь, як рызьзіва́iцца, к яму с колым у глотку ня ўлезіш.*

Разінька *м.* і *ж.* Разявака. *Як ты разіньку пашлеш, ён нічога ня вы́хыдзіць, а хочыш, ішчэ заблудзіцца, шукаць пойдзіш. Ты ўжо зы сваёю разі́нькыю глядзі, дуку́й яе. Памянш.* **разінечка.** *І Сьціпанёнкыва разінічка лезла туды, хацела нешта увідзіць. Павеліч.* **разінішча.** *А разінішча ж, а ці ты ня відзіш, куды ты ваду цурбоніш!*

Разкаць *незак.* Біць, ударацць. *Ох, якей ву́хырь, ра́зкыў ба ён усіх пыдряд.* **Разкацца** *незак.* Ударацца. *Ай, ці раз яны ра́зкыліся зь дзеріў.* **Разнуць** *зак.* Ударыць. *Так ра́зьніць, што ты атваліcься. Ра́знуў Шупувалывыга зрыз-*

ма́ху, тэй і атляцей. **Разнуцца** *зак.* Ударыцца. *Ра́знуўся зь вербы, ажно зыікыта́ў.*

Разкей, разкій *прым.* Такі, які добра зразаецца касой. *Пы́рнік рязкей, ён хырашо косіцца, толька цьвёрдый. Мылыдая ўсякыя трыва різка́я, а ста́рыя ні так режыцца.*

Разлалакацца *зак.* Разбалбатацца. *Разлыла́кыліся, дык і абедыць ня йдуць. Толька сойдуцца і ўзноў рызлыла́кыюцца.*

Разламыванне *н.* 1. Разломванне. *Я і біз рызла́мывыньня віджу, што тута семя харошыга ня будзіць.* 2 *перан.* Нясцерпны боль. *Ні знаю, ач чаго ў гылаве такоя рызла́мывыньня, пряма ськіпаіцца.*

Разлапатаць *зак. неадабр.* Разбалбатаць. *Ты й сыма хырыша: яны скызалі пы сікрету, а ты ўсюдых рызлыпыта́ла.* **Разлапатаный** *дзеепрым. Што ж ты ні знаўшы гаворіш: Лукерья ішчэ сюда ні пріхадзіла, а тута було ўжо рызлыпыта́на.*

Разласкатаць *зак. асудж.* Разбалбатаць. *Ніхай сабе кума, а я пайду скажу: іна рызлыскыта́ла пры Аўдзяёнка, большы некыму було.* **Разласкатацца** *зак.* Разбалбатацца. *Ім рызлыскыта́цца нядоўга, завесца нада адна мінута. Пыдажджы, ішчэ паслухыіш, як Аўдотычкіна дычка рызласкочыцца.*

Разлахываць, разлахывацца *незак. асудж.* Разводзіць балбатню. *Етый січас пычанець рызла́хывыць, ніхай толька пачуіць што-небудзь. Нечыга рызлахывыцца, ны сябе пыглядзі луччы.* **Разлахаць** *зак.* Разбалбатаць шырока. *А я пачом знаю, хто рызла́хыў пры вашу нявестку?* **Разлахацца** *зак.* Разбалбатацца нястрымна. *Муўчаў, муўчаў, а тады рызла́хыўся, што ні ўняць.* **Разлаханый** *дзеепрым. Пры яго ня меншы рызла́хына, ты ішчэ пачуіш.*

Разлезлік *м.* Нязграбны, брыдкі чалавек. *Іхный разьлезьлік нікому ні нада, ніякыя дзеўка зы яго ня пойдзіць.*

Разлепятацца *зак.* Пачаць лепятаць. *Во рызьліпіта́ліся твае ўнучкі. Як рызьляпечыцца, дык яе ні ўнять.*

Разлескатацца *зак.* 1. Пачаць няспынна бразгаць. *У жалезьзі ма́лыя як рызьляскочуцца, ажно ўсё у вушах зьвініць.* 2 *перан. неадабр.* Пачаць няспынна балбатаць. *Каторыя ета рызьліскыта́лыся, што ўсё поля рызьліга́іцца?*

Разлодарнічацца *зак.* Пер472тварыцца ў гультая. *Дужа тваe мальцы разлодырнічыліся, ты іх патроху зыстыўля́й зьдзелыць то тоя, то другоя, ета ня дзела ні за што ні брацца.*

Разлузкываць *незак.* Разлушчваць. *Ты нешта саўсім ня ўмеіш боб разлу́зкывыць.* **Разлузкывацца** *незак.* Разлушчвацца. *Пыглядзі, як хырашо ў Віці разлу́зкывыіцца.* **Разлузнуць** *зак.* Разлушчыць. *Што йта зы квасоля, ёсьць стручкі, што ні рузлузню́ць.* **Разлузнуцца** *зак.* Разлушчыцца. *Каторый стручок зразу рузлузьнецца, а другей хуць ірьві.* **Разлузнутый** *дзеепрым. Выбірі рузлузну́тыя стручкі, зь іх насыпліцца квасолі.*

Разлупастый *прым.* Празмерна лупаты. *Хвалі ўжо, хвалі свайго рузлупа́стыга, ты ім даўно зыдаесься.*

Рузлупліваццa *незак.* Ірвацца, раздзірацца. *Ну й ба́лыўнікі етыя мальцы, што ні надзенуць, на іх пряма разлу́плівыіцца ўсё, ну што ж ты хочыш — яны і па крышых, і пу вуглах, і пы дзірівáх лазіюць і лазіюць, айдзе ж яно будзіць дзіржацца.*

Разлыпацца *зак.* Пачаць моргаць з непаразуменнем. *Стаіць, разлы́пыўся, ні рызьбярецца, што к чаму гаворюць.*

Разлыскацца *зак. неадабр.* Пачаць няспынна піць. *Чарку зы чаркыю як разлы́скыўся, Анька мірьгаіць: пірістань, а ён ня слухыіць.*

Разлюбавацца *зак.* Налюбавацца, наглядзецца. *Ён усігда дзелыіць — толька рузьлюбува́цца. Атхваціў сабе жонку — рузьлюбу́іціся, ува ўсёй акругі такея німа.*

Разлягацца *незак. перан.* Аддавацца рэхам. *Усё кругом рызьліга́лыся ат іх кріку, ой-ё-ёй, што яны толька адна ны адну дытвыря́лі.*

Разлязацца *незак.* Распаўзацца ў розныя бакі. *Яны ж ні сідзяць на месьці, етыя пырысяткі, рызьлiза́юцца ў разныя бакі.* **Разлезцца** *зак.* Распаўзціся ў розныя бакі. *Ты бірягі сваіх кыцінят, ато разьлезуцца другей раз, што ні пысыбіра́іш.*

Разляпкацца *зак.* Распачаць доўгае ляпанне. *Ого, рызьля́пкыліся мыйсьцяры́, што і есьць ня йдуць, відна, кынчаюць калёсы.*

Разляскацца *зак.* Распачаць няспыннае лясканне. *Чым яны тама рызьля́скыліся ўпацёмку, гукні, каб у хату йшлі, ніхай разым сыдзяцца за стол.*

Размамылівацца, размамырывацца *незак. іран.* Надзімацца, нахмурвацца. *Чаго йна пычыла рызмамы́лівыцца, хто ёй што ні так скызаў? Ці яны мала рызмамы́рівыліся із-зы ўсякія мелычы!* **Размамыліцца, размамырыцца** *зак.* Надзьмуцца, нахмурыцца. *Як рызмамы́ліцца, яе няскора ўгаворіш, ета ўсё прірoдзьдзя такоя. Рызма-*

мы́ріўся твой дырагей, рызгыварівыць ня хочыць, во як ты яго дывілá. **Размамыленый, размамыраный** *дзеепрым. Увесь вечыр сядзела ў вуглу рызмамы́ліныя, нікому нічога ні скызала. Грішка муўчаком стыяў збоку рызмамы́ріный.*

Размантачыванне *н. неадабр.* Бяссэнсная трата. *Што ўмешывыцца чужому, кылі родный дзядзька рядым жывець і слова ні гаворіць зы такоя рызмынтáчывыньня.*

Размантачываць *незак. неадабр.* Траціць без сэнсу. *Ці ета хызяін, што рызмынтáчывыіць такей двор.* **Размантачывацца** *незак.* Траціцца без сэнсу. *Раз пычало рызмынтáчывыцца, то пырядык трудна навесьць.* **Размантачыць** *зак.* Растраціць без сэнсу. *Рызмынтáчыць дужа лёхка, а каб нажыць, нада прікласьць ды прікласьць рукі.* **Размантачыцца** *зак.* Растраціцца без сэнсу. *Ну што я буду гывáріць, ці ты сам ні знаіш, чаго яно ў Цітынка етык рызмынтáчылыся.* **Размантачаный** *дзеепрым. Рызмынтáчыныя сыбірáць ныізад дужа нялёхка, ці ёсьць такей чылавек, што сыбраў.*

Размардаваць *зак.* Расхвалявáць, вельмі занепакоіць. *Цялёнка нешта рузмурдувáла, кідыіцца ны вярёўкі, можыць атырвацца.* **Размардавацца** *зак.* Пачаць паводзіць сябе вельмі неспакойна, кідацца. *Конь рузмурдувáўся, глядзі, аглобліну пулумаіць, праўда, тыкі сьляпні дужа режуць. Ну чаго ты рузмурдувáўся, чым табе хто ні ўладзіў?* **Размардаваный** *дзеепрым. Нейкій ён сяньня рузмурдувáный.*

Размарзёкыванне, размарзёпыванне, размарзёпкыванне *н.* Размазванне, расквэцанне. *Такоя рызмарзёкывыньня нікому ні пыныравіцца. Я на іхныя рызмарзёпывыньня доўга глядзець ня буду, вазьму за шкырку ды на печ. Якоя ж ў вас рызмарзёпкывыньня нікуратныя!*

Размарзёкываць, размарзёпываць, размарзёпкываць *незак.* Размазваць, расквэцваць. *Ныляпіў, дык хуць ішчэ ныгамі ні рызмарзёкывый. Сідзяць зы сталом, троху ядуць, а яшчэ большы рызмарзёпывыюць. Што, каб вы пірістылі рызмарзёпкывыць сьмітану, ня хочыця есьць і атыйдзіця.* **Размарзёкывацца, размарзёпывацца, размарзёпкывацца** *незак.* Размазвацца, расквэцвацца. *Айдзе ты ні павернісься, усюдых у цябе рызмарзёкывыіцца. Тута во і раншы рызмарзёпывылыся, а цяперя яшчэ нечыга ныляпына. Што тута ў цябе рызмарзёпкывыіцца?*

Размарзёкаць, размарзёпаць, размарзёпкаць *зак.* Размазаць, расквэцаць. *Такея ідуны́ што хочыш рызмарзё-*

кыюць. Сыма рызмарзёпыла цеста, а цяперя ны стыріка гаворіш. Тваe акурацісты могуць і ні так рызмарзёпкыць. **Размарзёкацца, размарзёпацца, размарзёпкацца** *зак.* Размазацца, расквэцацца. *Кіт на шыбых рызмарзекыўся, мыць нада сьцёклы. Ні нада хадзіць тута, ато яшчэ большы рызмарзёпыіцца. Ну я тожа ні знаю, чаго ў цябе тама рызмарзёпкылыся, я ў клець ні хадзіў.* **Размарзёканый, размарзёпаный, размарзёпканый** *дзеепрым. Ма́лыя елі, дык ета кулеш рызмарзёкыный пляйсьцірымі засох. Ці бульба рызмарзепына, ці чаго тута ныквакліна. Клецкі рызмарзёпкыныя пыд ныгамі, усё дно як тута хто нарошня таўморіўся цэлыга пуўдня.*

Размаркатацца *зак.* 1. Пачаць часта паціху бляяць. *Айца рызмыркыта́лыся, баіцца, каб ні пыціра́ліся ігняткі.* 2 *перан.* Размармытацца. *Ста́рыя як рызмаркочыцца, як пычанець што рысказывыць — ні піряслу́хыць.*

Размасліваца *незак. перан. неадабр.* Распачынаць непатрэбную важданіну. *Каб ты пірістала рызма́сьлівыцца із ма́лым, дужа б хырашо було.* **Размасліцца** *зак.* Распачаць непатрэбную важданіну. *Высіліха рызма́сьлілыся іс сваімі гысьцямі, сыма ні знаіць, як ім дыгадзіць.*

Размататорываць *незак. неадабр.* Растрачваць марна, распускаць. *Нісколька ні пыдбірігаіць нічога, усё рызмытаторівыіць, якей ён рысхадовый чылавек!* **Размататорывацца** *незак.* 1. Растрачвацца марна, распускацца. *Якей хызяін, так яно ў яго і йдзець, усё рызмытаторівыіцца, скора зубы ны паліцу паложыць.* 2. Пачынаць бушаваць, шумець. *Ну чаго ты рызмытаторівыісься, хто табе што ні ўладзіў?* **Размататорыць** *зак.* Растраціць марна, распусціць. *Пацьцёлычка прыдаў і грошы за месіц рызмытаторіў, чаму ён ня ўмеіць жыць.* **Размататорыцца** *зак.* 1. Растраціцца марна, распусціцца. *Троху прівёз грошы, дык ці яны ў яго зацэліюць, туды шмык, туды шмык, так і рызмытаторіліся.* 2. Пачаць бушаваць, шумець. *Рызмытаторіўся твой старэй, нечым ты яму крепка ні ўгадзіла.* **Размататораный** *дзеепрым. Што, кыбанчык рызмытаторін, можа табе пазычыць ну бутылычку?*

Размацюкаць *зак.* Моцна вылаяць матам. *Рузмуцюка́ць яго нада було там на месьці,— што йта зы прівычка зыхадзіць ну чужэй двор як на свой.* **Размацюкацца** *зак.* Пачаць вельмі часта лаяцца матам. *Ніхай папробыіць рузмуцюка́іцца, яго жыва пасодзюць на места.*

Размікацца *зак.* Пачаць няспынна мычаць (пра цялё).

Разьмікылыся цёлычка, відна, дужа піць зыхацела. Разьмікыўся бычанок, у табун хочыць, каб зывялі.

Размiраннiк, размiральнiк, размiральшчык *м.* Той, хто мірыць. *Сядзь і сядзі, тама такея рызьміра́ньнікі ні нада. Уго, яму дужа хочыцца быць рызьміра́льнікым. Рызьміра́льшчыка сымаго унімаць нада.* **Размiраннiца, размiральнiца, размiральшчыца** *ж. Ета рызьміра́ньніца як улезіць, дык яшчэ хужы зьдзелыіць. Туды нада ваша рызьміра́льніца, ня меншы. Ну як, рызьміра́льшчыца, ці пымыгла ты ім пыміріцца?*

Размiраць *незак.* Мірыць. *Пойдзіш рызьміра́ць і сыма у іхнью кашу ўлезіш, луччы ні ўчыляцца.*

Размiргацца *зак.* Пачаць часта міргаць. *Ну чаго ты рызьмірьга́ўся, нікуды ён ня пойдзіць на ўсю ноч, узноў хочыця цігацца, як учора.*

Размiтусiцца, размiтушыцца *зак.* Пачаць вельмі мітусіцца. *Нешта рызьмітусіліся Нувумёнкывы, бегыюць пы двару, туды й нызад. Учора сьмешна дужа рызьмітушы́ўся Восіп.*

Размудрэцца *зак.* Распусціцца, вельмі разбалавацца. *Рузмудреўся маліц, што нікуды ні варт стаў.* **Размудрэлый** *дзеепрым. Яго дзеці такея рузмудрелыя, што пряма пы гылыва́х ходзюць.*

Размуздыванне *н.* Раскілзванне. *Пыглядзі ны яго разму́здывыньня, ён к каню пыдыйціць баіцца, зда́ліку к мордзі руку цягніць.*

Размундыкыванне *н. неадабр.* Балбатня, пустыя разважанні. *Прідýць, рысься́дуцца, і пычынаіцца рузмунды́кывыньня, хто куды хадзіў, што відзіў, што чуў.*

Размырчэцца *зак.* Размармытацца. *Другей раз дзіцёнык у люлькі як рызмырчы́цца, ета ён сам сабе песьні пяець. Чаго-то сьвякроўка твыя рызмырчэлыся, што ета ёй ні ў лад?*

Размычэцца *зак.* Пачаць мукаць (пра карову). *Жджэць, калі ты карзінку яблык резыных прінясеш, аттаго й рызмычэлыся.*

Размэнчываць, размэнчывацца *незак. неадабр.* Важдацца, поркацца. *Хва́ціць размэнчывыць, бежч січас нада. Некылі с тваім быpaxлом размэнчывыцца, складывый скарей ды йдзі кыня вадзіць, ужо рыспа́шнік прігналі.* **Размэнчыць, размэнчыцца** *зак.* Пачаць важдацца, поркацца. *Нешта цябе сяньня дужа размэнчыла. Узноў размэнчылыся на ўсё раньня, ніяк свайго дыбра ні ўпыря́ч-*

чыць. **Размэнчаный** *дзеепрым.* Раскіданы. *Хуць пасьцілкыю прікрый ета тряп'ё размэнчыныя.*

Размяжджуліваць *незак.* Расціскаць. *Усё дно як нарошня ты пыклаў гурбузы рызьмяжджýлівыць.* **Размяжджуліваца** *незак.* Расціскацца. *Ты пылажыў, што етыя яблыкі будуць рызьмяжджýлівыцца.*

Разнамётный *прым.* Рознакаляровы. *З рызнамётных аўчын нікрасіва пулушубык шыць, адзін рукаў будзіць красный, а другей пасьці белый.*

Разнараўліваца *незак.* Пераставаць падабацца. *Ці ні рызнырáўлівыіцца табе Хрісьцінкіна дычка, раншы ж ты і ні выхадзіў аттуля, а цяперя дайжа ні пыказывыісься.* **Разнаравіцца** *зак.* Перастаць падабацца. *Нешта цябе ня пойміш: то хацеў грошы плаціць, то разым рызнырáвілыся хата.*

Разнепагаджываць разнепагоджываць, разнянашчываць, разнепагаджывацца, разнепагоджывацца, разнянашчывацца *незак.* Горшыцца, усё больш псавацца (пра надвор'е). *Яно ўжо відна, што пычынаіць рызьніпыгáджывыць. Вот-вот станіць рызьніпагоджывыць, нада скарей снапы звазіць. Як рызьнінáшчывыіць, тады ў мяне і сьпіна баліць, і рукі ломюць. Ета ж часта так буваіць: як толька патходзіць кызьба, так і рызьніпыгáджывыіцца. Нада скарей усё прібіраць, пычынаіць рызьніпагоджывыцца. Кылі стала рызьнінáшчывыцца, дык яно надоўга, пагоды цяперя ня жджы.* **Разнепагодзіць, разнянасціць** *зак.* Сапсавацца (пра надвор'е). *Рызьніпагодзіла і, пыжалый, надоўга, столька сена ў пакосых, ай-я-яй. Ці помніш, як залетыся рызьнінáсьціла ў самыя жніво.*

Разніматый *дзеепрым. іран.* Той, хто разнімае. *Во яшчэ адзін рызьнімáтый бягіць, січас яны пырядык нывядуць.*

Разніца *ж.* Саламарэзка. *Палку як жэрдзь узяў, кылячкоў набіў, набіў дзірівя́нных, во табе й рязьніца, серп ны вярёвычку і реж нагою. Памянш.* **разнічка.** *У нас у пуні зы каровыю рязьнíчка была зьдзелына.*

Разновый *прым.* Самы новы. *Ніхай яны будуць дайжа разновыя, тваe боты, ну такія грошы за іх прасіць нілізя.*

Разныкацца *зак.* Распачаць шукаць згінаючыся, мільгаць. *Нечыга разны́кыліся, што яны тама сыбіраюць.*

Разнявесціцца *зак.* Зрабіцца нявестай. *Во дзеўкі растуць, ці даўно Маріціны дочкі пац стол пяшком хадзілі, а ўжо рызьнявесьціліся.*

Разора *ж.* Разбурэнне. *Нам у вайну тыкая разора была, што большы і прідумыць нілізя.*

Разорва *ж.* Непасільная праца. *Мне ўжо ныдаела ета разорва, самі бяріця і хвытайця і там і тут, а зь мяне дос.*

Разрохацца, разрухацца, разрухкацца *зак.* 1. Разрохкацца. *Пакуль пріехылі мы з горыда, сьвіньні разрёхыліся, някормліныя, дык есьць зыхацелі. Свіньня прівыкла, што пацьсьвінкі рядым, цірісь пірігародку, як зыбралі іх, іна разрю́хылыся і с пуні ня йдзець. Увечырі як разрю́хкыліся сьвіньні, я хадзіў глядзець, што яны пачулі.* 2 *перан. груб.* Разбурчацца, пачаць размаўляць груба. *Зраньня разрёхыўся, усё нешта бубніць. Прі Мікілаю яны б так ні разрю́хыліся, тэй ба зразу асадзіў. Я б ні паверіла, каб сыма ні пачула, што Гаўрілін сын так разрю́хкыіцца. На нохыць паспробый ні ўладзь у якой мелычы, мылаток ні туды пылажы, як разрю́хкыіцца, хуць с хаты уцікай.*

Разрыгацца *зак. перан.* Расплакацца. *За нейкія бумажычкі разры́гылыся і есьць ні пышла. Тыкая то біда, што ён разры́гыўся, ніхай пары́гыіць, калі яму так хочыцца.*

Разун *м.* Востры на язык, сварлівы, гарачы чалавек. *Зь Мікілаіхіным різуном луччы ні чыпацца, сыма хырыша, а ён яшчэ чы́шчы, ніякый бабі ня ўступіць.*

Разур *м.*, **разуранне, разурэнне, разурэніе, разурства** *н.* 1. Поўнае разбурэнне. *Што ж вы так жывіцё: два мушчыны ў хаці, а ў вас такей разу́р кругом. Як пойдзіць ну рузуря́ньня, дык яно адно кы днаму кладзецца. Ад гультайства такоя рузуреньня, ці яны ня могуць пырядык навесьць у дваре. Хваціла нам рузуренія, лёхкыга ў жызьні ні було. Спакойна глядзіць ны разу́рства, ні пра што ня хочыць думыць.* 2 *перан.* Поўная разгубленасць, няздольнасць да роздуму, развагі. *Нейкій разу́р у гылаве, нічога ні сыбрыжа́ю. У яго січас пряма разу́р, ні знаіць, што с пастройкыю дзелыць. Ну што ж рузуря́ньня, сколька ні рузуря́йся, а нада думыць, як дальшы жыць. У таком рузуреньні быў, што ні знаў, што дзелыць. Пряма рузуренія, ці яны пад'едуць, ці не, сыма ні знаю. Машкі цяперя разу́рства — ці ехыць, ці ня ехыць пад Рослый пат тэй.*

Разурацца *незак. перан.* Разгубліваццa. *Сядзіць баба, рузуря́іцца, ні пріду́мыіць за што ўзяцца.* **Разурыцца** *зак.* Разгубіцца. *Ён сам рузуріўся, што дзелыць: тут сядзець ні выходзіць і кінуць усё, паехыць тожа страшна.* **Разураный, разуроный** *дзеепрым. Чаму ж ня будзіш*

разу́ріный, усё звалілыся ны адны рукі, ні прідумыіць, за што хвытацца. Хто яму што пысаветыіць, ён рузурёный зь естыю пірястройкыю. **Разуромшы** *дзеепрысл. Апсімяніць усадзьбу нада, дочкі пыбішчалі пріехыць і німа, вот паетыму іна рузурёмшы.*

Разуроднічываацца *незак.* Пачынаць бясконца самаўпраўнічаць, самаўладнічаць. *Ты сам увідзіш, што ў нас яму ні дадуць рузуроднічывыцца.* **Разуроднічаць** *зак.* Схіліць да самаўпраўства, самаўладства. *Ціряшчур яго рузуроднічыла, скора абарьвецца, так прыгыўшы.* **Разуроднічацца** *зак.* Пачаць бясконца самаўпраўнічаць, самаўладнічаць. *Быў як рузуроднічыўся — пряма ні пріступайся, а тыкі скора ўзялі за шэлігі.*

Разыйскыванне *н.* Пошук. *Якоя цірязь месіц разыйскывыньня, нада було зразу хвытацца, ні ўпускаць урemя.*

Разьба *ж. перан.* Вострая сварка, дапяканне ў сварцы. *Як умесьці жылі, у іх кажный дзень різьба́ была, ні за тоя, дык зу другоя резыліся як дзень, так ноч, а во рызыйшліся і ціха стала.*

Раз'юрыць *зак. неадабр.* Выклікаць на свавольства. *Чаго вас етык рузьюріла, я вам січас найду спакой.* **Раз'юрыцца** *зак.* Пачаць моцна сваволіць. *Нешта ён рузьюріўся дужа, места яму нійдзе німа. Ціряшчу́р рузьюріліся, хочуць, каб я іх успакоіў вярёвычкыю.*

Разявала *груб.* 1 *м.* Крыкун. *Чаго ты, рызіва́ла, усхадзіўся, ці цябе хто трогыіць, ці што?* 2 *н.* Рот, зяпа. *Заткні сваё рызіва́ла, дужа ты рызабіджыный найшоўся.*

Разявацца *незак. перан. асудж.* Пачынаць крык, лаянку. *Нечыга рызіва́цца, ні тыкая ты абіджыныя, як крічыш. Паслухый, другая пычыла рызівацца, калі ўжо якей-небудзь спакой будзіць етым кріку́ньнім.*

Разявоніць, разявоннічаць *незак.* Праяўляць разявацтва. *Ні нада рызівоніць, кылі ўзяў вожкі ў рукі, дык глядзі, куды едзіш. Ты ўсюдых рызівоньнічыіш, куды цябе ні пашлеш.*

Разявончык, разявоня *м. і ж. іран.* Разява. *Ну прібігаіць жа і к тваёй нейкій рызівончык іс Ходыс. Пашлеш рызівоню, а тады сыма бягі ўсьлед, ён ні кыня ні найдзіць, ні зыпрягець ні ў кога. І твыя рызівоня хадзіла там нечыга. Памянш.* **разявонька.** *Чаго ж ты такей рызівонька, я ж табе рыскызала, як іціць.*

Раз'язджанне *н.* Частыя паездкі. *Рызыіжджа́ньня яму ого як ныравіцца, толька б і рызыіжджа́ўся кажный дзень. Хваціць, кідай рызыіжджа́ньня, за дзела бяріся.*

Раз'якатацца *зак.* Пачаць моцна енчыць. *Ні так у яго баліць, як ён рызыкытаўся. Што там у іх зы біда, чаго яны рызыкыталіся?*

Разяўліванне, разяўлянне, разяванне *н. перан. асудж.* Крык. *Хуць раз пысядзі ціхінька, усе ўжо наслухыліся твайго рызяўлівыньня. Схадзі, кылі хочыш, паслухый Сашкіна рызіўляньня. Яго рызіваньня усе чулі, хваціць ужо.*

Разяўліваць *незак.* Разяўляць. *Рызяўлівыць роцік нікрасіва, дзетычка.* **Разяўлівацца, разяўляцца** *перан. асудж.* Крычаць. *Прівык усюдых рызяўлівыцца, а тута ні сырваў. Чыя там рызіўлялыся, ажно поля тряшчэла ат кріку?*

Раінне *н.* Парада. *Нічога ні пымагло тваё раіньня, ня дужа яны хочуць слухыць каго-небудзь.*

Раллё 1. *н.* Бязладдзе, нагрувашчванне. *У цябе ны дваре ральлё, ці ты прібраць як хызяін ня можыш.* 2 *перан. м.* і *ж.* Неакуратная, нязграбная асоба. *Анька, ета ральлё, была ўпярёд засьлепла-засьлепла.*

Раннем *прысл.* На ранку. *Сьпірідоніха раньнім ехыла ў горыд. У грібы нада раньнім бежч, а ні ў абеды, якея такою парою грібы.*

Ранный *прым.* Ранні. *У яе ўсігда ранныя гуркі ёсьць. Як ранныя бульбіна, ета нядренна, с ахоткі дзеці хырашо зьядуць.*

Раса *ж.* Раса. *Памянш.* **расіца, расічка.** *Харошыя расіца садзіцца, відна, пагода будзіць. Сяньня ёсьць расічка і воздух сьвяжэйшый стаў. Павеліч.* **расішча.** *Усю нядзелю была расішча, як станіш, дык цябе пряма абальлець.*

Расадзіна *ж.* Адна расліна расады. *Во, асталыся адна рысадзіна, кылі хочыш, уторні айдзе-небудзь. Памянш.* **расадзінка.** *Мне б яшчэ нада штук пяць рысадзінык, ёсьць места гулявоя, можна пысадзіць.*

Расадніца *ж.* Расаднік. *Я знаю адну гырадзкую бабу, пускаіць у рысадніцу, ідзі выбірай, толька пы пырядку.*

Раскабызіць *зак. неадабр.* Пацягнуць на капрызы. *Яго як рыскыбызіць, дык ніякыю сілыю ні ўгамоніш.* **Раскабызіцца** *зак.* Пачаць капрызнічаць. *Я ўжо ні магу прідумыць, чаго ён рыскыбызіўся. Яе нявестка як рыскыбызіцца, цэлый дзень к сталу ні патходзіць.* **Раскабыжоный** *дзеепрым. Сядзіць рыскыбыжоныя, нешта ні па ёй гырлачыкі піріставілі.*

Раскавэнчыцца *зак.* Пачаць мучыцца, стагнаць *Узноў*

рыскавэнчылыся Уліта іс сваімі ныгамі, сколька ня езьдзіць, сколька ня лечыцца, нічога ні пымыгаіць.

Раскавярзаць *зак.* Расплесці, расцягнуць. *Пляцень рыскывірзаў, а задзелыць нызад ня думыіць, ніхай хто другей зы яго дзелыіць.* **Раскавярзацца** *зак.* Расплесціся, расцягнуцца. *Ні сыма ж ета карзінка рыскывірзалыся, чысаліся чые-то рукі.* **Раскавярзаный** *дзеепрым.* *Ікая-то рыскывірзаныя мата ляжыць на столі наць сенцымі, нідаўнычка ліжала, я відзіў.*

Расказываннік *м.* Расказчык. *Дренный сь цябе рыскázывыньнік, во каб Кузьма рыскызаў пра ета, зыхыхыталіся б.* **Расказываннiца** *ж.* *Паслухыйця вы ету рыскázывыньніцу, якую іна трілюду нясець.*

Раскалашмачываць *незак.* Растрасаць дашчэнту. *Жыбібяты пабеглі і дывай капу рыскылышмачывыць.* **Раскалашмачывацца** *незак.* Растрасацца дашчэнту. *Ого як у цябе скора рыскылышмачывыіцца!* **Раскалашмаціцца** *зак.* Растрэсціся дашчэнту. *На ём штаны рыскылышмаціліся, ходзіць і вата клоччым тарчыць.* **Раскалашмачаный** *дзеепрым.* *Ты ж хуць пыпраў трошку рыскылышмачыныя бабкі.*

Раскалупіць, раскалупнуць *зак. перан.* Раскрыць патаемныя думкі, выведаць. *Так ён табе й скажыць, што думыіць, рыскалýпіш ты яго. Не, мае мальчыкі, ні так проста рускулупнýць Пынаса, ён дайно забыў пра тоя, пра што вы яшчэ ня думылі.*

Расканархацца *зак.* Пачаць скардзіцца, хныкаць. *Ну чаго ён узноў рыскынархыўся, яго як паслухыіш, дык падýмыіш, што гарчэй чылавека німа.*

Расканіцеліцца *зак. неадабр.* Распачаць валаводзіцца, марудзіць. *С пунькыю рыскыніцеліліся, рузурілі, а склыдаць урем* *німа, хочыш, і зызімуіць бяс крышы.*

Расканькацца *зак. неадабр.* Распачаць назойліва канькаць. *Як рыскáнькыіцца — падумыіш: пасьледнія кызанскыя сірыта, а ў яе ад дыбра сундукі трескыюцца і шасты ломюцца.*

Раскапашыць *зак.* Разварушыць, рассунуць. *Малых рыскыпашыў і ўцісnуўся паміж іх.* **Раскапашыцца** *зак.* Пачаць варушыцца. *Чаго вы там рыскыпашыліся, ішчэ рана ўстываць, сьпіця.* **Раскапашоный, раскапошаный** *дзеепрым.* *Салома с аднаго боку дужа рыскыпашона, усё дно як хто нарошня дзелыў. Ах вы, балыўнікі, ужо рыскыпашоныя!* **Рыскапашомшы** *дзеепрысл.* *Рыскыпа-*

шомшы сена, падры́ліся і спалі. Яны ўжо былі рыскыпашомшы да етыга.

Раскапцецца *зак.* Пачаць моцна капцець. *Дужа нешта рыскапцелыся лапа, ці кнот ныгарэў, ці красін нейкій дренный.*

Раскапыліваццa *незак. іран.* Дзьмуцца, капрызнічаць. *Я ўжо віджу, што пычынаіць рыскапы́лівыцца, ох, цаца ўдалыся.* **Раскапыліцца** *зак.* 1. Надзьмуцца, закапрызнічаць. *Рыскапы́лілыся, што трецьцій дзень к сталу ня йдзець,— во путнінка пупалыся чылавеку!* 2 *перан.* Нагнаць на сябе страху. *Як рыскыпыліўся, як рузбурчэўся: куды вы мяне пысылаіця, вы хочыця мяне ў цюрьму пысадзіць!*

Раскаркацца *зак. перан. неадабр.* Пачаць шмат гаварыць, балбатаць. *Чаго ты рыска́ркыўся іс сваімі ніпрія́тнысьцімі, ён жа зь людзямі йдзець, а ні адзін.*

Раскарожыванне *н. перан.* Плач, капрызы. *Нада выгыняць ета рыскарёжывыньня, звучылі, што ўсігда дадуць, што ён хочыць, дык чуць што — січас у сьлёзы.*

Раскарожываць *незак.* Скручваць, гнуць (пра чалавека). *Нешта цябе рыскарёжывыіць як старуху.* **Раскарожывацца** *незак.* 1. Скручвацца, гнуцца. *К старысьці чылавек то круціцца, то гнецца, то саўсім рыскарёжывыцца.* 2 *перан.* Плакаць, капрызнічаць. *С самыга раньня пычыла рыскарёжывыцца, можа ёй што нідылігáіць.* **Раскарожыць** *зак.* Скруціць, сагнуць (пра чалавека). *Во рыскарёжыла старыга, ідзець, адна ныга туды, другая туды.* **Раскарожыцца** *зак.* 1. Скруціцца, сагнуцца. *І сьпіна баліць, і ногі бальнэя, рыскарёжыўся, чуць ні ны кырачкых поўзыць.* 2. Пачаць плакаць, капрызнічаць. *Ты ўжо рыскарёжыўся як ма́ліінькій, ці я цябе канхветкымі карміць буду ўсё ўремя?* **Раскарожаный** *дзеепрым.* 1. Скурчаны, сагнуты. *Плоха такому рыскарёжыныму жыць, асобінна як німа помышчы.* 2. Надзьмуты. *Надуўся як сыч, рыскарёжыный сядзіць: нешта ні пы яго зьдзелылі.*

Раскарцецца *зак.* Неадольна захацецца. *Чаго ім рыскарцелыся у тоя Жыріціно еткыю цемíньню бежч? Праўду ж гаворюць, што ахочыга ні ўняць, яму як рыскарціцца у горыд, ны вярёўкых ня ўдзержыш.*

Раскатыванне *н. перан. неадабр.* Частыя паездкі. *Рыска́тывыньня яму дужа нырáвіцца, каб толька хто грышáмі снывжáў усякій раз.*

Раскаўкаць *зак.* 1. Выклікаць ахвоту каўкаць. *Другей*

раз як рыска́ўкыіць нешта кошку, аж места сабе ні находзіць. 2 *перан.* Выклікаць ахвоту гаварыць, плакаць, падаваць голас. *Чаго вас рыска́ўкыла, пысядзіця ціха.* **Раскаўкацца** *зак.* 1. Пачаць бесперапынна мяўкаць. *Кыцянёнка зыбралі, дык кошка як рыска́ўкылыся, доўга бегыла, шукала яго.* 2 *перан.* Расстагнацца. *Ляжы ўжо, ляжы, рыска́ўкыўся ты сяньня, я сыма карові паткіну.*

Раскахліваць *незак.* Напальваць празмерна. *Нашто ж табе етык печку рыска́хлівыць, сюды ні зайціць, а ня то што мыцца.* **Раскахлівацца** *незак.* Награвацца празмерна. *Я шчупну́ла гылавёнку, дык іна ў яго рыска́хлівыіцца.* **Раскахліцца** *зак.* Нагрэцца празмерна, зрабіцца гарачым. *Грубка рыска́хлілыся, уся красныя стала. У яго ніізьвесна ікая цімпіратура: гылыва рыска́хлілыся і ўвесь гырячый-гырячый.* **Раскахленый** *дзеепрым.* *Рыска́хліныга каменьня укініць у бочку і ў яго гатова гырячыя выда.*

Раскашаляцца *незак.* Раскашэльвацца. *Нічога ты ня зьдзелыіш, прідзіцца табе рыскышыля́цца другей раз.*

Раскашырывацца *незак.* Пачынаць неашчадна траціць, выдаткоўваць. *Ты сь сеным дужа ні рыскашырівыйся, ато нечым будзіць дыкарміцца. Не, Полька рыскашы́рівыцца ні станіць, іна ўмеіць жыць.*

Расквакліваць *незак.* Размазваць. *Што ж ты рыскв́аклівыіш кулеш пу тубуреціку?* **Раскваклівацца** *незак.* Размазвацца. *Дужа нікрасіва ў цябе рыскв́аклівыіцца.* **Расквакліць** *зак.* Размазаць. *Цеста пы масту рыскв́акліў і топчыцца, якей нізграйный чылавек!* **Расквакліцца** *зак.* Размазацца. *Што ў цябе тута рыскв́аклілыся на етым загнеці?* **Расквакленый** *дзеепрым.* *Чаго ты ішчэ ныгамі шломыіш пы рыскв́акліныму цесту?*

Расквохывацца *незак.* 1. Пачынаць квахтаць. *Трі куріцы расквохывыюцца.* 2 *перан. іран.* Пачынаць стагнаць. *Нешта узноў мой старік расквохывыіцца.* **Расквохацца** *зак.* 1. Пачаць квахтаць. *У мяне расквохыліся ўсе куры, ні нясуцца, хуць усіх садзі ны яйцы.* 2. Расстагнацца. *Мыкар узноў расквохыўся, ісь печы ні зла́зіць, кахікыіць за коміным. Другей раз расквохыіцца як старэй дзед, ня столька ў яго баліць, сколька прітвыря́іцца.*

Расківываць *незак.* Расхістваць. *Вун што ён дзелыіць, твой спакойнінькій: раськівывыіць дзеріўцы і яны ня прімуцца.* **Расківывацца** *незак.* 1. Расхіствацца. *Ня дужа етый кол раськівывыіцца, відна, суччa ўнізу.* 2 *перан.* Расходжвацца. *Што ж ты ляжыш, нечыга залежывыцца, нада патрошку раськівывыцца.* **Раськівацца** *зак.* *перан.*

Расхадзіцца. *Ураньні устаць ні магу, а як спаўзу сь печы, троху рыськіва́юся і што-нібудзь зьдзелыю.*

Раскіданне, раскідыванне *н.* 1. Растрасанне (сена, гною). *Посьлі рыськіда́ньня пу кустах прабеглі, трошку грібоў найшлі. Якоя ж раськідывыньня на́ныч, ніхай ужо так ляжыць.* 2 *перан.* Марнатраўства. *Я ня буду цярьпець такога рыськіда́ньня, ці ета ты ныжываў, ці што? Ныжывеш ты на сьвеці с такім раськідывыньнім.*

Раскіданнік, раскідыраннік *м.* Той, хто растрасае (сена, гной). *Айдзе йта нашы рыськіда́ньнікі, ніидзе іх ня відна. Нешта ж ты мала ныработыў, раськідывыньнік, ай зымарійся?* **Раскіданніца, раскідыванніца** *ж.* *Ідуць зарыськіда́ньніцы сь песьнімі, кончылі работу. Каб ні заснула там твыя раськідывыньніца посьлі вічарінкі.*

Раскідацца, раскідывацца *незак.* Распускацца (пра дрэвы). *Цяремуха самыя первыя пычынаіць рыськіда́цца. У нас вербыў многа, яны дужа красіва раськідываюцца.* **Раскінуцца** *зак.* Распусціцца (пра дрэвы). *Ужо дзерівы раськінуліся, а тута марозік ударіў.*

Раскіднэй *прым.* Неберажлівы. *Калі жадный — дренна, ну й рыськіднэй чылавек нічога ў руках ня ўдзержыць.*

Раскідон *м.*, **раскіда** *м.* і *ж.* Неберажлівы чалавек. *Ён дужа рыськідон, нічога ні бірягець. Такей раськіда, ні знаю, як ён будзіць на сьвеці жыць. Матка была ні раськіда, а дычка як веціp.* **Раскідуха** *ж.* *Па кім ты еткыя рыськіду́ха зыдылася?*

Раскірэчыванне *н.* Шырокае расстаўленне ног. *Пірістань балывыцца, ато вярёвычкі палучыш зы рыськіречывыньня.*

Расклапаціцца *зак.* Пачаць выяўляць клопат, турботы. *Ста́рыя Сазоніха рыысклыпаційлыся: ай-я-яй, ці пыдвязуць мае ма́льцы дроў. Чаго вы па іх рысклыпаціліся, там жа дзядзька, паможыць устроіцца.*

Расклычыванне *н.* 1. Пераціранне, пераблытванне саломы. *Знаіш, што я табе зы раскль́ічывыньня зьдзелыю? — пру́цікым апсяку́.* 2. Памятая, пацёртая салома. *Я ўсё расклычывыньня сагрёб і сьвіньням укінуў, яны сабе гнязо зьдзелыюць.*

Расклычываць *незак.* Пераблытваць (звыч. пра салому, трасту). *Снапкі ліжалі роўнінька складжыныя, ма́лыя пупалі, балыюцца, раскль́ічывыюць.* **Расклычывацца** *незак.* Пераблытвацца. *Атнімі салому с-пад ног, ніхай ні раскль́ічывыіцца.* **Расклычыць** *зак.* Пераблытаць. *Пырысяты улезьлі ў кулі, раскль́ічылі, рузвуюва́лі, што ні прі-*

думыіш, як пыправіць. **Расклычыцца** *зак.* Пераблытацца. *Многа саломы зря расклы́чылыся, можна було прірыря́ччыць раншы.* **Расклычаный** *дзеепрым. З расклы́чыных снапкоў нічога ня зьдзелыіш, кідай умесьці са ўсёю саломыю, толька рызьвяжы́.*

Расклянчыцца *зак. неадабр.* Пачаць назойліва і слязліва прасіць. *Як рыскля́нчыцца, ат яе ж ні аччэпісься, іна ў ніжывога з зубоў вырьвіць.*

Раскохывацца *незак.* 1. Пачынаць квахтаць. *Трецьція куріца раскохывыіцца.* 2 *перан.* Пачынаць стагнаць. *Нешта мой старік раскохывыіцца, знаць, пацсты́ў.* **Раскохаць** *зак.* Выклікаць ахвоту квахтаць. *Што там квакуху раскохыла, можа с курямі пабілыся.* **Раскохацца** *зак.* 1. Расквахтацца. *Чаго б ета квакуха раскохылыся, каб хто ціплят ні пыхвытаў, птушка ікая-небудзь ці кот.* 2. Растагнацца. *Ужо ўзноў раскохыўся, во нейкыя ніпуцьцё, а ні чылавек.*

Раскошастваванне *н.* Раскашаванне. *Скора яго раскошыствывыньня кончыцца, прідзіцца рукавы засу́кывыць.*

Раскошаствавать, раскошаствавацца *незак.* Раскашавацца. *Цэлый месіц тута раскошыствывылі, учора паехылі. Не, ніхай забудзіць, каб ён раскошыствывыўся, а я адна ірвалыся за ўсіх.*

Раскрактацца *зак.* Пачаць моцна стагнаць. *Як раскрекчыцца, дык яму, кажыцца, ня то што бульбу кыпаць, а й сь печы злазіць нілізя.*

Раскрасавацца *зак. перан.* Пачаць жыць вельмі добра. *Ня дужа і йна рускрусува́лыся зы сваім Пітраком, ні такей ён пытхва́тный.*

Раскрываннік, раскрывальшчык *м.* Той, хто раскрывае. *Нада ныліваць абедыць, рыскрыва́ньнікі ўжо зьлезьлі, мыцца пашлі. Ты там, рыскрыва́льшчык, як паходзіш, дык нічога ні астаніцца на месьці.* **Раскрываннiца, раскрывальшчыца** *ж. Глянь-ка, і ты ўжо рыскрыва́ньніца, на крышу лезіш. Ваю́іцца рыскрыва́льшчыца зь вілкымі.*

Раскрывіцца *зак. неадабр.* Пачаць выражаць незадаволенасць. *Рыскрівілыся, як скызалі ёй, што нільзя так дзелыць. Рыскрівіцца ён умеіць, ніізьвесна па ком удаўся.*

Раскрыкываць *незак.* Распараджацца пакрыкваючы. *Ты любіў ба раскрікывыць, толькі німа ны каго, цябе дайжа Дзёма ня слухыіць.*

Раскрыўджываць *незак.* Крыўдзіць, выклікаць крыўду. *Хваціць табе іх раскріўджывыць.* **Раскрыўджывацца**

незак. Адчуваць сябе пакрыўджаным. *Ох, умеіць раскріўджывыцца, ох, умеіць, учыць ні нада.* **Раскрыўдзіць** *зак.* Пакрыўдзіць, выклікаць крыўду. *Яе нядоўга раскріўдзіць, кріўдліва ціряшчур.* **Раскрыўдзіцца** *зак.* Адчуць сябе пакрыўджаным. *Нешта ні па ёй скызалі, раскріўдзілыся і каторый дзень ні патходзіць.* **Раскрыўджаный** *дзеепрым. Разьві ты ні знаіш, чаго ён раскріўджыный ходзіць.*

Раскуёлдзіць *зак.* Прымусіць пакутаваць. *Ма́лыга, буваіць, як рускуёлдзіць, дык зь ім места ні находзіш.* **Раскуёлдзіцца** *зак.* Пачаць моцна пакутаваць. *Мой зь вечыра як рускуёлдзіўся, я пасьці ўсю ноч ні спала, ні мыгла успакоіць.* **Раскуёлджаный** *дзеепрым. Ці ня зубкі ў ма́лыя режуцца, што іна тыкая рускуёлджыныя.*

Раскукавацца *зак. перан.* Пачаць горка, няўцешна, наўзрыд плакаць. *Як жа ёй ні рускукува́цца, калі еткыя горя у хату увалілыся. Ні хыця рускуку́ісься, ежылі ні ў чом толку ні пулучаіцца.*

Раскукобіцца *зак.* Пачаць важдацца, няньчыцца. *Нявестка з ма́лым як рускукобіцца, айдзе ты ат яе тэя помышчы дажджэсься.*

Раскуксіцца *зак.* Пачаць плакаць пры недамаганні (пра дзіця). *Ма́лый раску́ксіўся ўчора, усё скліміць і скліміць, нешта яму нідылiга́іць, а што — ні знаю.*

Раскуламешыванне *н.* Размешванне (звыч. пра гразь). *Такоя рускуламешывыньня кругом, а ты худзь ба трошку прібраць ні пыбіспакоісься.*

Раскуламешываць *незак.* Перамешваць (пра гразь). *Чаго яшчэ ты туды палезіш рускуламешывыць?* **Раскуламешывацца** *незак.* Перамешвацца (пра гразь). *Шы́льля пад ногі ныкідай, каб меншы рускуламешывылыся.* **Раскуламесіць** *зак.* Размясіць (пра гразь). *Пырысяты ны дваре так рускуламесілі, што туды пыкызацца нілізя, нада саломы ныслаць.* **Раскуламесіцца** *зак.* Размясіцца (пра гразь). *Чаму ж ні рускуламесіцца усюдых, калі дажджы столька ўремя ільлюць ні пірістыва́ючы.* **Раскуламешаный** *дзеепрым. Чаго у вас так пыд ныгамі рускуламешына, можна ж було аткінуць грязь, пяску пацсыпыць.*

Раскуляшыць *зак. перан.* Размясіць (гразь). *Ны дваре так скот рускуляшы́ў, што разу нілізя ступіць.* **Раскуляшыцца** *зак.* Размясіцца (пра гразь). *Лі ґанык у цябе дужа рускуляшы́лыся, ці пыдыслаў ба чаго-небудзь, ці доскі якея пылажыў.* **Раскуляшоный** *дзеепрым. У ла-*

шчынкі так рускуляшона, што і ў ботых ні пярёйдзіш. **Раскуляшомшы** *дзеепрысл. Каб ні було так рускуляшомшы, як-небудзь ба і калёсы піріцягнуў.*

Раскутываць *незак.* Адчыняць. *Хацела комін раскýтывыць, а тады гляджу: ны марозік бярецца — і ні стала раскýтывыць.* **Раскутывацца** *незак.* Адчыняцца. *Ці ета само вакно раскýтывыіцца, ці кошка лáзіць?*

Раскушаць *зак.* Рассмакаваць. *Ты вазьмі адну ложку, паспробый, раскýшыіш — дык цябе будзіць за вуха ні атвесьць.*

Раскэрхацца *зак.* Раскашляцца. *Што ты раскэрхыўся, як старэй дзед, устывай, паедзім сяньня ў дровы.*

Раскяпліваць, раскепліваць *незак.* Расколваць. *Узяўся пень рыськяпплівыць, тапор зыгнаў, а вырвыць ня можыць. Большы ні нада раськеплівыць, палка і так згаріць.* **Раскяплівацца, раскеплівацца** *незак.* Расколвацца. *Сухая верба ня дужа рыськяпліііцца, а сырая б'ецца хырашо. Два кліны зыгнаў, а калода і ня думыіць раськеплівыцца.*

Раснічына *ж.* Адно вейка. *Рясьнічыны тырчаць неік уверьх, аж закруціліся. Памянш.* **раснічынка.** *Буваіць, рясьнічынка пад ніз пупадзець, дык коліцца ў воку.*

Распаласкываць *незак.* Прыводзіць у непрыгодны стан празмерным паласканнем. *Рыспылáскывыць так ні нада, спыласнýла раз і ладна.* **Распаласкывацца** *незак.* Прыходзіць у непрыгодны стан ад празмернага паласканння. *Як многа мыіш, дык усё рыспылáскывыіцца.* **Распаласкаць** *зак.* Прывесці ў непрыгодны стан празмерным паласканнем. *Ты свае нáвылычкі саўсім рыспылыскáла.* **Распаласкацца** *зак.* Прыйсці ў непрыгодны стан ад празмернага паласкання. *Старёнычык кохтычка, рыспылыскáлыся, некуды яе ныдзівáць, можа толька падзьдзеніш калі, як хыладней станіць.* **Распаласканый** *дзеепрым. Былі там тряпінкі рыспылыскáныя, павесіла сушыцца.*

Распаніцца *зак.* Распанець. *Сідарёнкый сын настолька рыспаніўся, што матка пыдаць яму нічога ні ўладзіць.*

Распарадзіцелька *ж. іран.* Жанчына, якая любіць распараджацца. *Сь цябе б дужа харошыя рыспырядзіціцелька была, каб толька було чым рыспыріджацца. Яны абея ладныя рыспырядзіцількі, адна другую ні пірявесюць.*

Распараднік *м. іран.* Той, хто любіць распараджацца. *Такея рыспырядніке як возьмуцца, дык работа зразу зыгаріцца, толька ім узяцца дужа трудна.* **Распарадніца** *ж. А мне ніякыя рыспырядніца ні нада, я сыма спраўлюся.*

Распасаджыванне *н.* Марнатраўства. *Мой старік дужа ні любій рыспысáджывыньня, Сярьгей паедзіць у горыд і купіць што-небудзь, ён тады ныгрімíць.*

Распасаджываць *незак.* Распускаць, растрачваць, марнатравіць. *Рыспысáджывыць яны ўмеюць, каб толька було што. Прыдáлі карову, цяперя рыспысáджывыюць, як будуць зайтря жыць, ніскольки ня думыюць.* **Распасаджывацца** *незак.* 1. Распускаць, растрачваць, марнатравіць. *Чаго вы етык рыспысáджывыіціся, вам жа і нызайтріга, і на посьлізайтріга нада будзіць.* 2. Марнатравіцца. *У таго, хто ні ап чом ня думыіць, усё рыспысáджывыіцца.* **Распасадзіцца** *зак.* 1. Распусціць, растраціць, змарнатравіць. *Што, рыспысáдзійся, а цяперя рукамі разводзіш?* 2. Змарнатравіцца. *Во чые йта два пісклёнычкі тута цыгыюць, маіх квакуха кінула, яны адзін па дном так і рыспысáдзіліся.*

Распасціранне *н. перан. груб.* Крыклівае праяўленне нахабства. *А што мне яго рыспысьцірáньня, ніхай крічыць, хуць парьвецца,— ніяк ні ныжáдыіцца, усё зь яго мала.*

Распасцірацца *незак. перан. груб.* 1. Займаць. *Ён ужо і ну лужок зы Іванывыю банію рыспысьцірáіцца.* 2. Нахабна крычаць. *Нійдзе яму спакою німа, усюдых рыспысьцірáіцца сы сваім горлым.* **Распасцерцца** *зак.* 1. Заняць. *Ны Ганьніну усядзьбу рыспасьцёрліся, якея яблынкі сідзяць, усё аптрясыюць.* 2. Пачаць нахабна крычаць. *Як рыспасьцёрся, ні дай нікому слова скызаць.*

Распатворнічаць *зак.* 1. Распусціць, даць магчымасць сваволіць. *Дужа цябе бацька рыспатворнічый, што ты пы гылывáх ходзіш.* 2. Распусціцца, пачаць сваволіць. *Ня ў тэя ты рукі пупай, у мяне б так ні рыспатворнічый, я б цябе зразу ўняў.* **Распатворнічацца** *зак.* Распусціцца, пачаць сваволіць. *Зы дзіцямі ўсігда глядзі, рыспатворнічыюцца — тады ныгарюісься. Настолька рыспатворнічылыся карова, разу у тубуне хадзіць ня хочыць.*

Распатворыванне *н. неадабр.* Патваранне. *Дужа волі змалку ні дывай, у руках дзяржы, рыспатворівыньня ды дыбра ні даводзіць.*

Распатлацца *зак.* Раскудлаціцца. *Рыспытлáіцца і ходзіць, як ёй толька ня стыдна. Чаго ты етык рыспытлáйся, прічашы гылаву сваю.*

Распатрашаць, распатрашываць, распатрошываць *незак.* 1. Патрашыць, даставаць вантробы. *Ня будзіш жа ты рыспытрышáць кыбына, на ноч гледзічы. Калі ж тую*

айцу рыспытрáшывыць, нада бульбу зь зямлі вы́хвыціць. Ён ішчэ ня ўмеіць сьвіньню рыспатрошывыць. 2 *перан.* Растрасаць, разбураць, рваць. *Рыспытрышáіць усе тваe тряпкі, што ў мяшку былі. Глянь-ка, як пырысяты тваю кашолычку рыспытрáшывыюць! Узяўся рыспатрошывыць сваe штаны,— ета ў яго рімонт такей.* **Распатрашацца, распатрашывацца, распатрошывацца** *незак.* Растрасацца, разбурацца, рвацца. *Рыспытрышáіцца пінжачэнка і ты яго ні зысьцябнеш. Рыспытрáшывыіцца сяньнік, нада міняць. Так зьвізаў, што ўсё рыспатрошывыіцца.* **Распатрашыць** *зак. перан.* Растрэсці, разбурыць, парваць. *Што ты ўжо, хочыш саўсім рыспытрашы́ць ету шубёнку?* **Распатрашыцца** *зак.* Растрэсціся, разбурыцца, парвацца. *Шапка рыспытрашы́лыся, што яе і ныдзіваць стыдна.* **Распатрашоный, распатрошаный** *дзеепрым. Рыспытрашоныя тряп'ё выляіцца пуд вуглом. Ношка твыя ўся рыспатрошына: пацьсьвіных пыхызяйнічыў.* **Распатрашомшы** *дзеепрысл.* 1. Дастаўшы вантробы. *Рыспытрашомшы кыбына, можна і пы чаркі зьдзелыць.* 2. Растросшы, разбурыўшы, парваўшы. *Рыспытрашомшы ну кускі, нечыга шшываць нáныва.*

Распахыванне *н.* Выворванне бульбы. *Якоя ж ета рыспáхывыньня, што куст вы́пыхын, а куст сядзіць, ці мне іціць усьлед з лупаткыю ды выкáпывыць.*

Распацешный *прым. гумар.* Вельмі пацешны, вясёлы. *Як чарку возьміць, тады ён рыспацешный: будзіць прітвыряцца, гыварíць, прідумля́ць нешта.*

Распацешыць *зак. гумар.* Развесяліць. *Сярьгей Кыбанёнык усё, бувала, прігыварівыў: ой, мыя сяньня мяне рыспацешыла!* **Распацешыцца** *зак.* Развесяліцца. *Чым жа ён так рыспацешыўся?* **Распацешаный** *дзеепрым. Каторый дзень ён рыспацешыный ходзіць і сам сабе усьміхывыіцца.*

Распішчэцца *зак. перан.* Расплакацца, пачаць моцна ныць. *Канхвет зыхацела, таго і рысьпішчэлыся, ці ты яе ні знаіш.*

Распладжаць, распладжываць *незак.* Расплоджваць, размнажаць. *Пуўлюковы нейкіх новых курей думыюць рысплыджáць. Усё кідаіш ні прібраўшы, толька мух рыспла́джывыіш.* **Распладжацца, распладжывацца** *незак.* Расплоджвацца, размнажацца. *Каты рысплыджáюцца дужа скора, іна табе адна за лета цэлыю хвірму накоціць. Мышы як калі, калі мала, а другей год нівісь як рысплáджывыюцца.*

Распладжыванне *н.* Расплод. *У катоў знаіш якое рыспла́джывыньня, за лета — цэлый табун, хвірма цэлыя.*

Расплахей, расплахій *прым.* Вельмі дрэнны. *Ніхай ён табе рысплахей будзіць, а іна жывець і ні жаліцца. Чаго ж ён такей рысплахій дужа, нечым ні дыгадзіў табе.*

Расплутухаць *зак.* Распластаць. *Як русплутуха́іць ён цябе аб дарогу, тады ты пірістаніш лезьць.* **Расплутуханый** *дзеепрым. Пыліжаў, пыліжаў русплутуха́ный, тады ўстаў і паплёўся двору.*

Расплюскацца *зак.* Пачаць часта моргаць. *Ніізьвесна чаго расплю́скыўся, ці можа, ета ў яго прівычка тыкая.*

Распрадаванне *н.* Распрадажа. *Ні знаю, што ў цябе зь етыга рыспрыдыва́ньня палучыцца, можыш рыспрыда́цца, а тады будзіш сядзець і кукува́ць.*

Распрарэшыванне *н.* Прарэх па рубцу. *Рыспрарешывыньня худзь ба ніткымі трошку умітусь пыхріста́ў, і то б трошку бульба дзіржалыся.*

Распрарэшываць *незак.* Рабіць дзіркі па рубцу. *Ты сам ныдзяеш як зря, рыспрарешывыіш пінжачок цігаўшы.* **Распрарэшывацца** *незак.* Рвацца па рубцу. *Ні дывай адзежыні рыспрарешывыцца, зразу зашый, а айдзе прыціра́іцца, ла́пічык ныкладзі.*

Распратыванне *н.* Распрананне. *Рышпілі ты яму ґузікі ды зьнімі шубёнку, ато пакуля дажджэсься яго рыспря́тывыньня, і абед застыніць.*

Распратываць *незак.* Распранаць. *Можа б ня стоіла рыспря́тывыць куртычкі, ны дваре ня дужа цёпла. Рыспря́тывый ма́лых, січас есьць будзім.* **Распратывацца** *незак.* Распранацца. *Ты пакуля ні рыспря́тывыйся, січас вады цёплыя пыдальлю́ і вынісім карові піць. Прішоў і сядзіць у адзёжы, ня хочыць рыспря́тывыцца.*

Распробываць *зак.* Адчуць смак пры каштаванні. *Як распробывый кулеш, міску зьеў і яшчэ просіць: падлі.*

Распрыгывацца *незак. перан.* Узбуджацца. *Ты папробый-ка ні ўладзь што-небудзь пы яго зьдзелыць, ого як ён распры́гывыіцца.* **Распрыгацца** *зак.* Узбудзіцца. *Дужа распры́гыўся Ільля, як скызалі, што ён дренна капец зубуртува́ў.*

Распуліваць, распульгываць *незак.* Раскідваць з сілай, шпурляючы. *Ні нада распу́лівыць кумушкі, яны ішчэ пына́дыбюцца. Што ён усё с пунькі распу́льгывыіць!* **Распуляць, распульгаць** *зак.* Раскідаць з сілай, шпурляючы. *Цэлыя куча была сьнежык, усё руспуля́лі. Як возьміцца што шукаць, усё руспульга́іць, ніўдзе нічога ні найдзіш.*

Распуляцца, распульгацца *зак.* Пачаць раскідаць з сілай, шпурляючы. *Дужа ты руспуляўся, ну-ка ўніміся, ато січас уніму, што ныўсігда зырякесься ба́лывыцца. Камлыжжым як руспульга́юцца, ды кылы вакон саўсім нідалёка, глядзі, вы́сыдзюць балонку.* **Распуляный, распульганый** *дзеепрым. Я цябе зыста́ўлю усё руспуля́ныя сыбіраць. Ты мне глядзі, толька ні сыбярі руспульга́ныя цацкі.*

Распускаць, распускацца *незак. перан.* Пачынаць раставаць. *Як станіць руспуска́ць, тады ў нас нікуды ня выйдзіш. Ужо руспуска́іцца, вот-вот па́выдкі пойдуць.* **Распусціць, распусціцца** *зак.* Пачаць раставаць. *Летыся дужа рана руспусьціла, ра́нныя вісна была і цёплыя, скора с пасевымі упра́віліся. Зыпа́зьнівыіцца вісна, ну ды мая ж дзіржаць ня будзіць, распу́сьціцца.*

Распусна *прысл.* Свавольна. *Дужа ён стаў распусна сябе весьць. Зразу як пріехылі, і пывялі сябе распусна.*

Распушыць *зак. перан.* Моцна вылаяць. *Лаіў большы некуды, пряма руспушы́ў яго,— ну й стоіла, за дзела лаіў, ніхай усякія трілю́ды ні нясець.*

Распыкацца *зак.* Пачаць гаварыць запінаючыся. *Раншы ён усігда прімоўчывыў, а ўчора як распы́кыўся, дык ні ўняць було.*

Распыляць *незак. перан.* Разбіраць (пра злосць). *Ці ты думыіш, ета первый раз яго так рыспыля́іць?* **Распыляцца** *незак.* Пачынаць злавацца. *Ні рыспыля́йся, ніхто тваe злосьці ні баіцца ніско́лічка.*

Распыпліваццa *незак.* Пачынаць кешкацца. *Распы́плівыіцца мыя мысьцяріца, січас увідзіця работу.* **Распыпліцца** *зак.* Распачаць кешканне. *Распы́плілыся на судкі сы сваім чыснаком.*

Распыркацца *зак.* Распачаць пыркаць, падзываць курэй воклічам «пыр-пыр». *Во распы́рькылыся новыя гыспадыня, хызяйства сваё сыбіраіць — ніяк ні сыбярець.*

Распырхацца *зак.* 1. Распачаць прыганне. *Ма́лыя распы́рьхыліся, ета яны так гуляюць, ну ніхай, хуць ні ныдыіда́юць.* 2 *перан.* Пачаць часта мяняць месца работы. *Распы́рьхыўся работнічык, ніўдзе доўга ні задзержывыіцца.* 3 *перан. іран.* Праявіць нецярплівасць, нязгоду. *Ну што, кылі ён распы́рьхыіцца, я яму усю праўду скажу.*

Распялёхываць, распялёххываць *незак.* Расплюхваць, разліваць. *Нясець вядро і рысьпялёхывыіць, ны кылышыну́ пупыдаіць. Ні рысьпялёххывый па ўсёй хаці, пыцьціраць зы табою усігда нада.* **Распялёхывацца, распялёх-**

кывацца *незак.* 1. Расплюхвацца, разлівацца. *Нейкій ты нікуратный, рысьпялёхывыцца у цябе ува ўсе бакі. Бочку як вязеш, нада дзёнца ўкінуць, каб выда ні рысьпялёхкывылыся.* 2. Пачынаць плюхаць. *Некылі рысьпялёхывыцца, работы кыла бульбы ішчэ нівісь сколька. Узноў сталі рысьпялёхкывыцца, цяперя ім ну пуўдня вазьні хваціць.* **Распялёхаць, распялёххаць** *зак.* Расплюхаць, разліць. *Нясьлі ў шайкі ваду, пылавіну рысьпялёхылі. Так нёшшы, ты рысьпялёххыіш.* **Распялёхацца, распялёххацца** *зак.* 1. Расплюхацца, разліцца. *Пасьці ўсё рысьпялёхылыся, на дне трошку аста́лыся. А што ты думыіш, і ныпраўду можыць рысьпялёххыцца.* 2. Пачаць плюхаць. *Ці надоўга вы тута рысьпялёхыліся? Як рысьпялёххыюцца ў ćажылкі, дык выда стаўбом.* **Распялёханый, распялёхканый** *дзеепрым. У нычва́х пасьці ўсё рысьпялёхына, нада падліць зь вядзерца. Рысьпялёххыныя нада пацьцерць, ніхай скарей сохніць.*

Расп'яннічаць *зак.* 1. Зрабіць п'яніцай, прывучыць да п'янства. *Пыдыбра́ліся выпіва́ньнікі і рысьп'я́ньнічылі яго.* 2. Расп'янстваваціца. *Рысьп'я́ньнічыў — большы некуды, ніхто яго ні пірявучыць.* **Расп'яннічацца** *зак.* Расп'янстваваціца. *Як рысьп'я́ньнічыіцца, тады жызьні ня будзіць ніякія.*

Распярхацца *зак. неадабр.* Раскашляцца. *Мой рысьпірьха́ўся, ляжыць, гаворіць, дужа ў грудзях давіць, каб ні ўспаленія якоя.*

Распячаліваціца *незак.* Маркоціцца, журыцца. *Ці було чаго рысьпіча́лівыцца, ты ж знаіш, што яны з надзёжным чылавекым паехылі.* **Распячаліцца** *зак.* Замаркоціцца, зажурыцца. *Міканор дужа рысьпіча́ліўся, што ац сыноў доўга нічога німа.*

Распячкурыцца *зак. жарт.* Заняцца кладкай або рамонтам печы. *Рысьпячку́ріўся, што атырвацца ня можыць, вады напіцца некылі. Дай ім толька рысьпячку́ріцца, у ахоту увойдуць, тады ні астынавіць.*

Рассабачыванне *н. асудж.* Разбэшчанасць. *Як жа ты церьпіш еткыя рыссыба́чывыньня, разьві ты ўняць ня можыш?*

Рассабачывацца *незак. асудж.* Разбэшчвацца, рабіцца распуснікам. *Ні дывай ім рыссыба́чывыцца, тады ў руках нізашто ня ўдзержыш. Мы зразу увідзілі, што пычынаіць рыссыба́чывыцца.* **Рассабачаный** *дзеепрым. Ета ж ніхто б ні разу ні паўміў, што Дзім'яныў сын будзіць такей рыссыба́чыный.*

Рассакатацца *зак.* 1. Пачаць гучна сакатаць. *Рыссыкыта́ліся куры і кра́сьнінькія сталі, вот-вот несца стануць.* 2 *перан.* Пачаць шпарка гаварыць. *Ох, рыссыкыта́лыся каторыя-то, паспробый пірігывирі такую.*

Рассаліваць *незак.* Рабіць салёным. *Ці рысса́лівыла ты ваду, нада гуркі зыліваць.* **Рассаліванца** *незак.* Рабіцца салёным. *Нешта твой расол ня дужа рысса́лівыіцца.* **Рассаліць** *зак.* Зрабіць салёным. *Я дайно ваду рыссаліла, во ў вядре стаіць.* **Рассаліцца** *зак.* Зрабіцца салёным. *Як рассоліцца, скажыш мне, я зальлю.* **Рассолены** *дзеепрым. Ну пыглядзі сам, айдзе рассоліныя выда, верна, у цынкывым вядре.* **Рассалёмшы** *дзеепрысл. Расол нада каб быў хырашо рыссалёмшы.*

Рассварыць *зак.* Пасварыць. *Што, ты хочыш іх узноў рыссваріць?* **Рассварыцца** *зак.* Пасварыцца моцна. *Яны крепка рыссваріліся і зы ірундў: нешта ні так скызала Хвенька пра Ўліцінығa сына.* **Рассвараны** *дзеепрым. Яны доўга былі рыссва́ріныя, ні рызгыва́рівылі.* **Рассваромшы** *дзеепрысл. Мікілай с Хымчанком рыссварёмшы ішчэ ат Мікітывыя свадзьбы.*

Рассвістыванне *н. перан.* Марнатраўства. *Мой ба старік зы такоя расьсьвістывыньня ні знаю што зьдзелыў, дужа ён ні любіў, хто пускаіць на веціp.*

Рассвістываць *незак. перан.* Растрачваць, выдаткоўваць легкадумна, бязмэтна. *Што, бацькіна зырыбля́ныя лёхка расьсьвістывыць?* **Рассвістывацца** *незак.* Растрачвацца, выдаткоўвацца легкадумна, бязмэтна. *Гатовыя лёхка расьсьвістывыіцца, ета ні сваім гарбом ныжыва́ныя.* **Рассвістаць** *зак.* Растраціць, выдаткаваць легкадумна, бязмэтна. *Грошы ў іх ладна було, дык усё рысьсьвіста́лі зы два месіцы, голінькія явіліся.* **Рассвістацца** *зак.* 1. Растраціцца, выдаткавацца легкадумна, бязмэтна. *Сколька чаго у іх рысьсьвіста́лыся, можна було абжыцца ні абы-як.* 2. Пачаць брыкацца, біць заднімі нагамі (пра каня). *Як расьсьвішчыцца, ты яго пугыю хырашэнька резьні, ён успакоіцца жыва.* **Рассвістаны** *дзеепрым. Нечыга рысьсьвіста́ныя грошы пымінаць, нада думыць, як ыпярёд жыць.*

Рассвятэй *прым.* Вельмі набожны, добразычлівы, выключны. *Усё быў сьвятэй і рысьсьвятэй, пакуля мяшочык жыта с плячэй зьнялі. Ніхай яны рыззылатэя і рысьсьвятэя, а Паўлік у сваты к ім ні пашоў і ня пойдзіць.*

Расскараджыванне, расскароджыванне *н.* Разбараноўванне. *Ета ні рысскыра́джывыньня, што па́хыта жывая*

ляжыць. Калі харошыя рысскароджывыньня, дык яно й відна, мяккыя зімля.

Расскараджываць, расскароджываць *незак.* Разбараноўваць. *Тута дужа трудна будзіць рысскыра́джывыць, ліжаць глутыры. Доўга рысскароджывыў аблогу, раз па восім езьдзіў.* **Расскараджывацца, расскароджывацца** *незак.* Разбараноўвацца. *Камлы́жжа засохла, ні рысскыра́джывыцца. Посьлі дыжджа пымякчэла, стала луччы рысскароджывыцца.* **Расскарадзіць** *зак.* Разбаранаваць. *Калі захочыш, дык рысскародзіш, а кылі ахоты німа, сарысскароджывыцца.* **Расскарадзіць** *зак.* Разбаранаваць. *Я ўжо думыў, тута век ні рысскародзіцца.* **Расскароджаный** *дзеепрым. Іважна аблога рысскароджына, нада яшчэ борыны прігыняць.* **Расскарадзёмшы** *дзеепрысл. Тута ні рысскырадзёмшы, сеіць ня будзіш.*

Расскверсца *зак.* Распачаць крумканне. *Толька станіць цёпла, лягушкі як рыссквяру́цца па ўсіх аборкых, па ўсіх лужыных, іх, кажыцца, ніізьвесна сколька.*

Рассклімецца *зак. неадабр.* Расплакацца, расхныкацца. *Ма́лый, буваіць, як рысскліміцца ніізьвесна чаго, унімаіш яго, унімаіш, пряма сыма ні знаіш, што дзелыць.*

Расскрабаць *незак.* Расскрэбваць. *Ён узяўся мясьцінку рысскрібаць, каб бульбу пасыпыць.* **Расскрэсць** *зак.* Расскрэбці. *Тут во нада расскресьць, дык яно скарей пацсохніць.* **Расскрэбеный** *дзеепрым. Я думыла, тут трошку ныбяру, а гляджу — ужо расскребіный пясок.*

Расскрабываць *незак.* Раздрапваць. *Ні нада рысскра́бывыць ножку, будзіць балець.* **Расскрабаць** *зак.* Раздрапаць. *Нешта ў яго чысалыся, ён рысскра́быў, паетыму і пыкрасьнела.* **Расскрабаный** *дзеепрым. Рысскра́быныя нада прісыпыць чым-небудзь, каб сохла.*

Расскубываць *незак.* Расскубаць. *Была села воўну расску́бывыць, дык ці яны дадуць што зьдзелыць.* **Расскусць** *зак.* Расскубці. *Зьля́мчылыся, дык нілізя расску́сьць, хуць як хочыш ірьві.* **Расскубеный** *дзеепрым. Во тута ўжо троху ёсьць расску́біныя, бярі.*

Рассмаргыванне, рассморгыванне *н.* Расцягванне вузла. *Нейкыя тваё дужа доўгыя рыссма́ргывыньня, ты толька запутыў усё. Вазьмі сам ды рызьвяжы́, ато яго рассморгывыньня няскора дажджэсься.*

Рассмаргываць, рассморгываць *незак.* Расцягваць вузел. *Ты будзіш етык рыссма́ргывыць, што большы запутыіш. Узяўся рассморгывыць, а тама вузялкі ны вярёвычкых, ні туды ні сюды ні цягніцца.* **Рассмаргывацца, рас-**

сморгываца *незак.* Расцягвацца (пра вузел). *Чаго ў цябе ні рыссма́ргывыіцца, тут жа нічога ні дзяржыць. Етый вузялок рассморгывыіцца, а тама заціснулыся, хуць рызрізай.* **Рассмаргнуць** *зак.* Расцягнуць вузел. *Кончыкі рыссмаргні і ўсё, тама някрепка зывязына.* **Рассмаргнуцца** *зак.* Расцягнуцца (пра вузел). *Пыцягні і рыссмаргнецца, тама ны адну пяцельку зывязына.* **Рассмаргацца, рассморгацца** *зак. перан.* Пачаць часта шморгаць. *Што рыссмырга́ўся, пацсты́ў ці што? Мала яму канхвет дыла, дык рассморгыўся.* **Рассмаргнутый, рассморгнутый** *дзеепрым. Канцы рыссмаргну́ты, хахол рассунь ды дыстывай буханкі. Рассморгнутыя вярёвычкі выцігні і павесь ну крючок, яны зныдыбя́цца ішчэ.*

Рассмеліваца *незак.* Паступова асмельвацца. *Во і Коля патрошку расьсьмелівыіцца кыла дзевык.*

Расстраванне *н.* Развітанне, расставанне. *Ажно сьмешна глядзець на іхныя рысстріва́ньня: атойдуць, аглянýцца і ўзноў адзін кы днаму бігаць.*

Расстраца *зак.* Расстацца. *Ніяк ня могуць рысстря́цца. Ёй дайжа зь якою-небудзь тряпкыю цяжола рысстря́цца.*

Расстукатаца *зак.* Распачаць ґучны і працяглы грукат. *Ма́лыя русстукута́ліся ны дваре, знаць, кыляску мысьціря́ць сабе, учора калёсікі атпілівылі зь дзедым.*

Рассупоніваць *незак. перан. гумар.* Схіляць да вольнасцей у паводзінах, да свавольства. *Нешта цябе пычынаіць руссупонівыць, ня можыш ты сябе ў рямкых дзріжаць.* **Рассупоніваца** *незак.* 1. Дапускаць вольнасці ў паводзінах, сваволіць. *Нешта вы, мальчыкі, саўсім руссупонівыіціся, ці ня хочыцца вам, каб супонька пы плічах пыхадзіла.* 2. Расслабляцца. *Нечыга руссупонівыцца, табе ішчэ ажаніцца нада, сям'ю завесьць.* **Рассупоніць** *зак.* Схіліць да вольнасцей у паводзінах, да свавольства. *Іх, буваіць, калі як руссупоніць, дык нійдзе уніму ні находзюць.* 2. Расслабіць. *Дужа рана цябе руссупоніла, дзяржыся гіроім, як Трыхімёнык.* **Рассупонены** *дзеепрым.* 1. Свавольны. *Я й сам ні знаю, чаго яны сталі такея руссупоніныя.* 2. Расслаблены. *Кулажоных пасьледнія ўремя стаў якей-то руссупонінный.*

Рассурыванне, рассуранне *н.* Рассыпанне смецця. *А хто ж будзіць пыдмітаць зы табою рассýрівыньня? Глядзі, пупадзець табе зу руссуря́ньня, ты нарошня сыпіш.*

Рассурываць, рассураць *незак.* 1. Рассыпаць смецце.

Астарожнінька нясі сьмяцьцё, ні рассу́рівый. Ты ўсё чыста з лупаткі руссуряіш. 2. Растрасаць (гной). *Ці рассу́рівылі ж вы гною хут трошку пыт пышаніцу? І там, і там нада руссуря́ць, а гною ні хвытаіць.* **Рассурывацца, рассурацца** *незак.* Рассыпацца (пра смецце). *Нада несьць так, каб ні рассу́рівылыся. Усё ўсьлед за ім руссуря́іцца.* **Рассурыць** *зак.* 1. Рассыпаць смецце. *Нёс на вілкых шы́льля, усё руссурі́ў.* 2. Растрэсці (гной). *Увесь гнаёк руссурілі пад бульбу, у нас яго ня дужа многа було.* **Рассурыцца** *зак.* Рассыпацца (пра смецце). *Падгрёбкі нёс, яны руссуріліся, зымітаць нада.* **Рассураный** *дзеепрым. Сколька нёс, усё ўсьлед рассу́ріна, як дарожка.* **Рассуромшы** *дзеепрысл. Руссурёмшы гною, усё луччы расьцець.*

Рассціланнік *м.* Той, хто рассцілае. *Твой мужык рысьсьціла́ньнік луччы зы бабу.* **Рассціланніца** *ж. Рысьсьціла́ньніцым даецца: пастой-ка цэлый дзень сагнутый, к вечыру ні рызагнесься.*

Рассцябываць *незак.* Расшпільваць. *Тут нечыга рысьсьця́бывыць, пыцягнуў і гатова.* **Рассцябнуць** *зак.* Расшпіліць. *Рысьсьцябні куртычку, ні так жарка будзіць, сяньня цёплый дзень.* **Рассцябнутый** *дзеепрым. Пінжачок быў рысьсьцябну́тый, рубашычка белінькыя.*

Рассыпчастый *прым.* Рассыпісты. *Калі лета цёплыя, мала даждж**о**ў, тады бульба рассы́пчыстыя, ну і ац сорта тожа завісіць.*

Рассярчацца *зак. іран.* Раззлавацца. *Нешта ён рысьсірча́ўся ў вас, можа вы ні так, як нада, прінялі яго ці што йта.*

Расталаскываць *незак.* Рваць. *Ты ўжо і новый пінжак узяўся рыстыла́скывыць?* **Расталаскывацца** *незак.* Рвацца. *У цябе ўсё скора рыстыла́скывыцца, што ні надзеніш.* **Расталаскаць** *зак.* Разарваць ушчэнт. *Цэлый дзень іс сыбакыю журтува́лі, ён ім штанёнкі рыстылыска́ў, аднаму і другому.* **Расталаскацца** *зак.* Разарвацца ўшчэнт. *У яго куртычка ужо рыстылыска́лыся, што яе ў рукі узяць нілізя.* **Расталасканый** *дзеепрым. Куды ты такей рыстылыска́ный пінжачок ныдзяеш?*

Растапоршчыванне *н.* Растапырванне. *Пашыта дренна, паетыму такоя рыстапоршчывыньня, пыла кріва прішыта.*

Растапоршчываць *незак.* Растапырваць. *Рыстапоршчывыіць рукі, усё дно як ловіць каго.* **Растапоршчывацца** *незак.* Растапырвацца. *Ці ён зьліпся, етый мех, што ні*

рыстапоршчывыіцца. **Растапоршчыць** *зак.* Растапырыць. *Куріца як рыстапоршчыць крыльля ды як кініцца ў вочы, во тады ты наловіш ціплят.* **Растапоршчыцца** *зак.* Растапырыцца. *Ты рыстапоршчылыся як старуха гадоў у васімдзісят.* **Растапоршчаный** *дзеепрым. Ён усігда рыстапоршчыный ходзіць, ґузікі прішыць ляніцца.*

Растапуцце *н.* Разводдзе. *Пы рыстапуцьцю езьдзілі, кажныю сасну зыкляймілі, а тады нірызьбяріха зыхваціла і ўсё прыпала.*

Растарахцець *зак. перан. неадабр.* Разбалбатаць. *Ім нядоўга што хочыш рыстырахцець, такім ізыка́стым.* **Растарахцецца** *зак.* 1. Пачаць бесперапынна стукаць. *Хто там рыстырахцеўся? Чаго ў іх так трактыр рыстырахцеўся?* 2 *перан. неадабр.* Разбалбатацца. *Разьві доўга такой брязкоткі рыстырахцецца? Цяперя ну пуўдня рыстырахцеліся, ня меншы.*

Растапыра, растапырка *м.* і *ж. іран.* Няўклюдная асоба. *Куды такой рыстапы́рі зы работу брацца, у яе рукі ня ў тэй бок слу́жуць. Чаго ты рыстапы́рію ходзіш? Ці ні к Лявоныўый рыстапы́рькі яны у сва́ты сыбіраюцца? Памянш.* **растапырачка.** *А як жа ты, рыстапы́річка, дайдзіш адзін, тама дарогі саўсім німа.*

Растапырастый *прым. іран.* Няўклюдны. *Нейкій від у твайго сяньня рыстапы́рістый, ці ні дыла ты яму харошыю праборку?*

Растароп *м.* і *ж.* Разводдзе. *Посьлі дажджоў рыстароп усё дно як вясною. У самый рыстароп надумыліся свадзьбу спруўляць, хто ж так дзелыіць, чылавеку с хаты ня выйціць, а ня то свадзьба на ўме. Пычыла́ся рыстароп, цяперя нікуды ня вы́пыўзіш.*

Растаўмясіць, растаўпясіць *зак.* Размясіць, растаўчы. *Бульбы лі шайкі накідына, а ты яшчэ рыстыўмясіў, пряма куламесу зьдзелыў. Скот поюць с кымя́гі лі калодзіжа, дужа рыстуўпясілі грязь.* **Растаўмясіцца, растаўпясіцца** *зак.* Размясіцца, растаўчыся. *Так грязь лі ґаньк рыстыўмясілыся, ні прайціць, доску нада пірякінуць ці палык якіх. Што ты хочыш, кылі цэлыю нядзелю льлець і льлець, рыстыўпясілыся ўсюдых, ніўдзе ні стаць.* **Растаўмешаный, растаўпяшоный** *дзеепрым. Што тут рыстаўмешына, чаго ты ні прібяреш хут троху? Тама було рыстыўпяшона, а посьлі дыжджа усюдых пыцякло і пуплуло.*

Растахкацца *зак.* 1. Распачаць ляскатанне. *Во рыста́хкыліся ма́лыя, хуць зыняція сабе найшлі.* 2 *перан.* Па-

чаць моцна біцца (пра сэрца). *Рыста́хкыіцца ў яе серца, як увідзіць Толіка з другою, іна ны яго дужа надзеілыся.*

Растворка *ж.* Палавінка акна, якая адчыняецца. *Адну растворку аччыні і хваціць, праветріцца, сяньня ні так жарка. Памянш.* **растворачка.** *Веціp усхадзіўся, растворычка ударілыся і шыбка пыляцела ну кусочыкі.*

Растопа, растопка *ж.* Распалка. *Ны растопу нада смылянейшыю палку пыськіпа́ць. Самыя луччыя растопка з лучынык, іх нада з роўнінькія палычкі ськіпаць, каб біс сукоў.*

Растопывацца, растопкывацца *незак. перан. іран.* Распачынаць бурна выражаць гнеў, нязгоду. *Нечыга растопывыцца, разьві Ільлянок табе ніпраўду гаворіць. Пычаў растопкывыцца, а ны яго дайжа ніхто ні пыглядзеў.* **Растопацца, растопкацца** *зак.* Распачаць бурна выражаць гнеў, нязгоду. *Ткычанок як растопыўся: ета яны нарошня ны мяне ныгыва́рівыюць! Чаго яны растопыліся, іх за Сож, як другіх, ні пысылаюць, дык тэя муўчаць, а ім абіда. Ніхай растопкыіцца, ніхай ні растопкыіцца, дужа ён каму важын.*

Расторкыванне *н. перан.* Бяздумнае выдаткаванне, трата. *Прі таком расторкывыньні у вас у саміх нічога ні аста́ніцца.*

Расторкываць, расторкывацца *незак. перан.* Марна выдаткоўваць, траціць. *Што ты спра́шыіш у ніжывога паміці, ікая ў яе цубуля, сваю ні нада було расторкывыць. Што ж ты ўсё расторкывыіш, ш чым ты сыма будзіш? Ні нада етык расторкывыцца, табе сымаму ішчэ многа чаго зныдабіцца.* **Расторканый** *дзеепрым. Позна жалець расторкыныя, нада було раншы такою рысхадовыю ня быць.*

Расторскыванне *н.* Расштурхоўванне. *Етый баіцца пріткну́цца к каторыму, во пыглядзеў ба ны Зьмітракова расторскывыньня: ляцелі куды каторый як мячыкі.*

Расторскываць *незак.* Груба расштурхоўваць. *Памойму, Гырасёнык іх тамыцька расторскывыў.* **Расторскаць** *зак.* Груба расштурхаць. *Некыму іх було расторскыць хырашэнька.* **Расторскацца** *зак.* Пачаць груба штурхацца. *З нашымі б хлыпцамі ён так ні расторскыўся, яны б жыва яму рогі скруцілі, сядзеў ба як мілінькій і ні вурухну́ўся б.* **Расторсканый** *дзеепрым. Ішчэ і расторскыныя шумелі.*

Растпрузейкацца *зак.* Пачаць шматразова падзываць

карову воклічам «тпрузей». *Ганьніны дочкі як рустпрузейкыюцца удзьвюх, дык на тым канцы дзярэўні чутна.*

Растрапыванне, растропыванне *н. перан.* Непажаданае распаўсюджванне навін, чутак. *Етый дужа любіць рыстря́пывыньня, пряма жыць ня жыў, калі ні ныбалмочыць чаго-небудзь. Каб пулучыў ладна зы растрёпывыньня, тады падумыў ба, ці другей раз тріпаць, ці не.*

Растрапыванніk, растропыванніk *м. неадабр.* Той, хто разносіць навіны, чуткі, балбатун. *Ета дайжа стыдна мушчыні такім рыстря́пывыньнікым быць. Ты ж ізьвесный растрёпывыньнік, хужы бабы якея.* **Растрапыванніца, растропыванніца** *ж. Прі такой рыстря́пывыньніцы нілізя нічога скызаць, усё рызьнясець. Пышла растрёпывыньніца, наверна, пачула айдзе-то што-небудзь, пынясець пы двыра́х.*

Растрапываць *незак.* 1. Зношваць (пра адзенне). *Такую куртычку ня стоіла б зразу рыстря́пывыць. Ён ужо рыстря́пывыіць трецьцій касьцюм.* 2 *перан.* Разносіць, распаўсюджваць навіны, чуткі. *Ета ўжо натура тыкая: што-небудзь на нохыць пачуіць, а тады рыстря́пывыіць кругом. Ізыка́стыя баба, усё рыстря́пывыіць.* **Растрапывацца** *незак.* 1. Зношвацца (пра адзенне). *Калі адзёжу ні бірягеш, тады іна скарей рыстря́пывыіцца. Рукаўкі у пінжачку рыстря́пывыюцца.* 2. Разносіцца, распаўсюджвацца (пра навіны, чуткі). *Ні само ж яно рыстря́пывыіцца, некыму ж дужа аньціресна усякыю лухту рызнасі́ць. Тады пры Машку доўга разныя чуш рыстря́пывылыся.*

Растрапятацца *зак. перан. жарт.* 1. Пачаць актыўна дзейнічаць. *Ох, рыстріпіта́ліся яны, ухадору ніякыга німа.* 2. Пачаць моцна і часта біцца (пра сэрца). *Канешня ж, рыстряпечыцца серца, як увідзіць Клаўку.*

Растрасанніk *м.* Той, хто растрасае. *Нешта тваё рукі сяньня ня дужа ліжаць ды работы, рыстріса́ньнік ты мой.* **Растрасанніца** *ж. Сяньня ў тваіх рыстріса́ньніц ніважна трясецца.*

Растрасацца *незак. перан. гумар.* Раджаць. *Ёй вот-вот урэмя рыстріса́цца, ся́дзіць гады ны два з ма́лым.* **Растрэсца** *зак.* Нарадзіць. *Ці ўда́шна твыя нявестка рыстрісла́ся, во, ты тыкая мылыдая, а ўжо баба. Твыя нявестка, знаць, скора рыстрясецца, будзіш унука нянчыць.*

Растрахтавацца *зак. іран.* Распачаць частаванне. *Ня дужа Міхяёўна рыстрахту́іцца, у яе сьнегу зімою ні дапросіська. Ні знаю, каб яны дужа руструхтува́ліся.*

Растропістый *прым.* Растрапаны, неакуратны. *Чаго ж*

ты еткыя растрёпістыя ходзіш, худзь ба трошку прівіла сябе ў пырядык.

Раструшыванне *н.* 1. Растрасанне. *Нічога табе ні дасьць такоя раструшывыньня.* 2. Тое, што растрэсена. *Пыдгрябі грыблямі усё раструшывыньня, ніхай ні ўтаптывыіцца.*

Растрылюджыванне *н. неадабр.* Распаўсюджванне балбатні, чутак. *Не, мой дужа рыстрілюджывыньня ні любіў, Аньку ні адзін раз лаіў за ета.*

Растрылюджываць *незак.* Разносіць усюды балбатню. *Можа іна і ні нарошня рыстрілюджывыіць, а ета ўжо тыкая прівычка, ня ўмеіць язык дзіржаць зу зубамі.* **Растрылюджывацца** *незак.* 1. Разносіцца ўсюды (пра балбатню). *Усякыя лухта рыстрілюджывыіцца ў іх, хто і паверіць можыць.* 2. Разносіць усюды балбатню. *Нечыга рыстрілюджывыцца, ідзіця, кончыкі дыбірайця.* **Растрылюдзіць** *зак.* Разнесці ўсюды балбатню. *Ну каб знала, хто ета рыстрілюдзіў пры Мысяёнка, яй-богу ж ба нылаіла бакі.* **Растрылюдзіцца** *зак.* 1. Разнесціся ўсюды (пра балбатню). *Само ні рыстрілюдзілыся, ты ці ні сыма рызбрязкыла.* 2. Разнесці ўсюды балбатню. *Яны як рыстрілюдзюцца, дык усю ноч могуць праседзіць.* **Растрылюджаный** *дзеепрым.* *Пру Кулініну дачку ішчэ на той нядзелі було рыстрілюджына.*

Растрынкацца *зак. неадабр.* Распачаць іграць няўмела. *Як растрынкыюцца ны сваіх скріпках, дык, буваіць, да поўнычы гылаву дурюць.*

Растрысціць *зак.* Раструшчыць. *Калёсымі пы цыпках праехыў, рыстрысьціў іх ну кусочыкі.* **Растрысціцца** *зак.* Раструшчыцца. *Тута што ліжала, усё рыстрысьцілыся.* **Растрышчаный, растрышчоный** *дзеепрым.* *Куды ты ўжо будзіш ставіць растрышчыныя прясла. Рыстрышчона тваё мытавіла, у печ кідай, ны яго мех зываліўся.* **Растрысцёмшы** *дзеепрысл.* *Што ты, рыстрысьцёмшы бёрды, за шпулькі бяресься?*

Растуркыванне *н.* Разбуджванне, падыманне ад сну. *Ныдаела мне ета растуркывыньня, кажный дзень пыднімай, цэлыю вайну спруўляіш.*

Растуркываць *незак.* Будзіць, падымаць ад сну. *Узілася малых растуркывыць, цэлый час вазілыся: рызыспаліся і ні пыднімаюцца.*

Растурлычыцца, растурлыкацца *зак. перан.* Пачаць невыразна часта спяваць, гаварыць. *Ураньні вясною жаўрынкі як рустурлычуцца, станіш і слухыіш. Як рустурлы-*

кыўся ма́лый, усё нешта сам сабе рысказывыў, я дык нічога ні пыніла.

Растучываць, растучывацца *незак.* Праясняцца (пра надвор'е). *Ня дужа растўчывыіць, ат лесу туча находзіць пырядышныя. Трошку растўчывыіцца, можа г заўтріму пагода будзіць.* **Растучыць, растучыцца** *зак.* Праясніцца (пра надвор'е). *Худзь ба ж ны пару дзяинькоў растучыла. С пуўдня растўчылыся, харошыя пагода стала.*

Растырхыванне *н.* Расштурхоўванне. *Ні пынырáвілыся Зьмітрычынятым тваё растыірхывыньня, яны хацелі ладна уклеіць Сімянку.*

Растырхываць *незак.* Расштурхваць. *Ого, так узяўся растыірхывыць, што куды там каму зь ім брацца.* **Растырхаць** *зак.* Расштурхаць. *Ён адзін усіх растыірхыў і навёў пырядык, нікога ні ждаў. Рыстырхáць іх проста: аднаго зы плячо, другога зы плячо і ў бакі.* **Растырхацца** *зак.* Пачаць штурхацца. *Унімісь-ка, ато ты ціряшчур растыірхыўся. Дужа яны рыстырхáліся, нада уняць.* **Растырханый** *дзеепрым. Растыірхыныя яны скора аселіся. Як пітухі адзін пірід другім пытыпаліся ды рызыйшліся рыстырхáныя.*

Растыхацца, растыхкацца *зак.* Пачаць часта і моцна біцца (пра сэрца). *Трошку пройдзіць, серца растыіхыіцца, ён садзіцца аддыхаць. А што, серца растыіхкылыся, як старых сватоў увідзіў?*

Расхаджываць *незак.* Размінаць у хадзе. *Посьлі сну я сваё ногі доўга рысхáджывыю.* **Расхадзіць** *зак.* Размяць у хадзе. *Ураньні як устану, дык ногі саўсім ня служуць, тады трошку-патрошку рысхаджў пы хаці, лі двыра патўпыю.*

Расхадзіцца *незак. перан.* 1. Пачынаць моцна балець. *Знаю, чаго ў цябе рукі расходзюцца: сеч ня хочуць.* 2. Расплывацца, расцякацца. *Гаворюць, буваюць такея слўчыі, што жоўць расходзіцца.* **Разыйціцца** *зак.* 1. Пачаць моцна балець. *Касіць — цяжолыя работа, пыкасіў— рука зь ніпрівыічкі і рызыйшлáся.* 2. Расплысціся, расцячыся. *У аднаго гырадзкога мушчыны жоўць рызыйшлáся, апірацыю дзелылі.*

Расхадовываць, расхадатываць *незак.* Выдаткаваць неашчадна. *Кылі будзіш так рысхадовывыць, у цябе у сымаго нічога ні астáніцца. Нілізя так рысхыдáтывыць, нада трошку акынамней жыць.* **Расхадовывацца, расхадатывацца** *незак.* Выдаткоўвацца неашчадна. *Неік яно*

само нізаметна рысхадовывыіцца. Як пычало рысхыда́тывыцца, так і пашло паміж рук.

Расхакываццa *незак.* Пачынаць цяжка дыхаць. *Трошку кыпанўў і стаў рысха́кывыцца.* **Расхакацца** *зак.* Пачаць цяжка дыхаць. *Ні так ужо многа і надзелыў, а рысха́кыўся, дык усё дно як ён горы варочыў.*

Расхамутаць *зак. перан. жарт.* Вызваліць ад непрыемнасцей, клопатаў. *Дужа рад, што яны русхумута́лі яго ат етыя ніпрія́тныcьці.* **Расхамутацца** *зак.* Вызваліцца ад непрыемнасцей, клопатаў. *Можа ты ўжо і сам русхумута́ісься як-небудзь ат етых сваіх прія́цільніц?* **Расхамутаный** *дзеепрым. Ні нада яго другей раз пужаць, ён ужо русхумута́ный ходзіць.*

Расхарахоніваць *незак.* Выклікаць ахвоту пашумець, пазадавацца. *Ці цябе толька січас рысхырахонівыіць, ці ўсігда табе спакою ні буваіць?* **Расхарахоніваццa** *незак.* Распачынаць шум, задаванне. *Я ўжо віджу, што ён рысхырахонівыіцца.* **Расхарахоніць** *зак.* Выклікаць ахвоту пашумець, пазадавацца. *Нешта цябе сяньня ціряшчур рысхырахоніла.* **Расхарахоніцца** *зак.* Распачаць шум, задаванне. *Рысхырахоніўся, што ні пытхадзі к яму.* **Расхарахонены** *дзеепрым. Мне ён і рысхырахоніный ня дужа важын.*

Расхарошый *прым. звыч. іран.* Вельмі добры. *Ты яго шчытаіш рысхарошым, ну й шчытай, можа табе дужа нада.*

Расхахкацца *зак.* Пачаць цяжка дыхаць. *Што ты, час пыработыў і ўжо рысха́хкыўся, а каб ты дзень у дзень пыстыяў так, што б ты тады скызаў?*

Расхватыванне *н. перан.* Спешка. *Знаім мы яго рысхва́тывыньня: сядзіць руссусолівыць, а дзела будзіць стыяць.*

Расхватываццa *незак. перан.* Рабіць з ахвотай *Не, Баріс ні такей чылавек, што станіць рысхва́тывыцца, усігда ва́гым. Васіль ні станіць дужа рысхва́тывыцца, ён усё ўремя вагым: пыстаіць, пакуріць, пыгамоніць сь кім-небудзь.*

Расхіснуцца *зак.* Расхінуцца. *Пулушубык рысьхіснўўся, нічога пулушубык, а пад ім пінжачок зыма́сьліный-зымасьліный.*

Расхітыванне *н.* Расхістванне. *Бяріся зу лупатку, ніякыя расьхітывыньня тут ні паможыць: камель товіст.*

Расхітываць *незак.* Расхістваць. *Пасоджыныя дзеріўца нілізя расьхітывыць, яно тады нізашто ня пріміцца.*

Сколька ні расьхітывый, а зямлю аткідаць прідзіцца. **Расхітываца** *незак.* Расхіствацца. *Кольля крепка сядзіць, ні расьхітывыіцца, нада лупаткыю кыпануць, іначы ні пывырываіш.* **Расхітаць** *зак.* Расхістаць. *Што, кылі ты рысьхітаў, сучок айдзе-то ёсьць унізу і ні выцягыіцца.* **Расхітацца** *зак.* Расхістацца. *Во рысьхітайся клён, глядзі, пыляціць на крышу, пыдавіць усё і патрець.* **Расхітаный** *дзеепрым. Мы рысьхітаный пацсошык выцігнулі: у пятлю прадзелі палку, плячом упёрліся, ён і палез.*

Расхлехатаць *зак. перан.* Увесці ў злосць, выклікаць гнеў. *Нешта Іванёнка рысхліхытала, места сабе ні находзіць.* **Расхлехатацца** *зак.* 1. Пачаць моцна кіпець. *Абоя чугункі рысхліхыталіся, чаго ты іх ні цягніш.* 2 *перан.* Пачаць моцна злавацць. *Буваіць, за мелыч рысхляхочыцца, што ні ўгывәріць.* **Расхлехатаный** *дзеепрым. Тудынызад носіцца рысхліхытаный, гатоў, кажыцца, укусіць каго.*

Расхліпацца, расхліпкацца *зак.* Распачаць плакаць усхліпваючы. *Із-зы такея ірунды ты расхліпыйся, стыдна, саўсім стыдна. Луччы ня трогыйся з малыю, расхліпкыіцца, што ні ўгыварiць будзіць.*

Расхліпцецца *зак.* Пачаць выяўляць неадольнае жаданне. *Вы нешта рысхліпцеліся як дзяўчонкі якея, мальчыкым стыдна етык хліпцець.*

Расхлістываць *незак.* Расхрыстваць. *Айт, усігда кыўнярі расхлістывыіць і ходзіць як якей фулюган.* **Расхлістываца** *незак.* Расхрыствацца. *Ні нада расхлістывыцца, ета нікрасіва, зышпіліся як усе.*

Расхлынкацца *зак. неадабр.* Пачаць бязмэтна блукаць. *Мутруноўніны госьці расхлынкыліся пы дзярэўні, туды-нызад, нічогінічка ня дзелыюць, а маглі б троху ёй паможч.*

Расхлыскацца *зак.* 1. Пачаць часта біць, лупцаваць. *Чаго ты расхлыскылыся, словым нада увішчаць, а ня біць.* 2 *перан.* Пачаць занадта часта выпіваць. *Расхлыскыліся адзін піріда дным, куляюць чарка пы чаркі і куляюць.*

Расхлябтацца *зак.* Пачаць прагна хлябтаць. *Рысхлібталіся каты усё дно як судык троя ня елі, ці можа ты іх ня корміш.*

Расхрапецца, расхропцца *зак.* Пачаць моцна храпці. *Як рысхрапецца, дык я яго пад бок штурьхаю. Во гаворіць, ня сьпіцца яму, расхропся, што комін калышыцца. Яму нядоўга расхропцца.*

Расхрыста *м.* і *ж.* Расхрыстаная асоба. *Во расхріста, ґузікыў некылі яму ўшыць. Як табе ня стыдна такою расхрістыю хадзіць!*

Расхуркацца *зак.* Разбурчацца злосна. *Буваіць, зы такую мелыч расхўркыіцца, што нырмальный чылавек пра ета дайжа ні гываріў ба.*

Расхурхулецца *зак.* 1. Пачаць моцна кіпець. *Чугун русхурхулеўся, чаго ты ні цягніш.* 2 *перан. іран.* Пачаць моцна злаваць, бурчаць ад злосці. *Дынілёнык русхурхулеўся як пабітый гаршчок, яго ніхто ніскольна ні пынімаіць.*

Расхыкацца *зак. неадабр.* Пачаць стоена бурчаць. *Чаго ён расхыкыўся, што яму хто ні ўладзіў? Як расхыкыіцца другей раз, ні ўгываріць.*

Расхырлецца *зак.* Пачаць марнець, занепадаць. *Нінкін мужык пасьледнія ўремя нешта расхырліўся. Абоя рысхырлеліся, дычка прібігаіць, ні спруўляіцца за імі ухаджывыць.*

Расцілікацца, расцілілікацца *зак.* Расціўкацца. *Цёпла дужа стала, птушычкі рысьцілікыліся. Нейкыя птушка рысьцілілікылыся ны бярёзкі, кажныя раньня пяець.*

Расціўкацца *зак.* 1. Пачаць працягла ціўкаць. *Во расьціўкыліся віряб'і, усё дно як пра нешта гаворюць.* 2 *перан. гумар.* Пачаць працягла гаварыць. *Як расьціўкыіцца малыя, усё мне пірігаворіць.*

Расцургацца *зак. неадабр.* Пачаць бяздумна раздаваць. *Чаго ён так расцўргыўся, усё рыздаець, як жыць саўсім ні зьбіраіцца.*

Расцыгацца *зак.* Пачаць моцна пішчаць (пра куранят). *Ціпляты ўжо знаюць, што іх корміш, трошку пабегыюць, а тады сыбяруцца лі парога, расцыгыюцца: дывай есьць.*

Расцыўкацца *зак.* Пачаць часта моргаць. *Я ні знаю, ты ў яго пыпытай, чаго ён расцыўкыўся.*

Расцяпацца, расцяпкацца *зак.* 1. Распачаць зацята сячы. *Што ён тама мысьцяріць, рысьцяпыўся, што заўтрікыць ні дызавесься. Рысьцяпкыліся лі калёс, думыюць пычыніць ґ заўтріму, у горыд паехыць.* 2 *перан.* Пачаць ляскаць зубамі. *Рысьцяпыўся нешта сыбака, прівяжы, каб ня кінуўся ны каго. Сьвіньня як рысьцяпкыіцца, тады луччы ні пытхадзі, ато хваціць можыць.*

Расцяпістый *прым. неадабр.* Някемлівы, няўважлівы. *Нейкій ён у любом дзелі рысьцяпістый, куды ні па-*

шлі, што ні скажы зьдзелыць, у яго як нада ні пулучаіцца.

Расцяробка *ж.* Расцяроб. *У іх пырядышный кусок рысьцярёбкыў ёсьць, а што яны зь імі будуць дзелыць, я ні знаю.*

Расчапываць *незак.* Расхістваць у гняздзе, у дзяржанні. *Ні рышча́пывый ножык, ён і так чуць дзяржы́цца.* **Расчапывацца** *незак.* Расхіствацца ў гняздзе, у дзяржанні. *Долыта стала рышча́пывыцца, прі́дзіцца новыю ручку дзелыць.* **Расчапаць** *зак.* Расхістаць у гняздзе, у дзяржанні. *Сам ты і рышча́пыў лязо, цяперя выкініш ножычык, а ён войстра резыў.* **Расчапацца** *зак.* Расхістацца ў гняздзе, у дзяржанні. *Сьпіцы ў кытках рышча́пыліся, калі пывысыпа́юцца ны дарогі. Каткі рассохліся і рышча́пыліся, могуць сьпіцы пывыва́лівыцца, хуць нымачы́. Ножык рышча́пыўся і выва́лііцца ш чыря́на.* **Расчапаный** *дзеепрым. Рышча́пыныя дрябіны езьдзюць ува ўсе бакі.*

Расчатый *дзеепрым.* Пачаты, не даведзены да канца. *Рышча́тыя кросны стыяць усю зіму, ніяк ні даткець. Дакуль у цябе ета рышча́тыя гліна будзіць ліжаць ны масту?*

Расчмыхацца *зак.* Пачаць чмыхаць, капрызнічаць, выражаць незадаволенасць. *Рашчмы́хылыся карова, ні бярець піць, відна, ты са́льныя што памыла. Ты ішчэ паспробый яму угадзі, другей раз як рашчмы́хыіцца, дык куды там!*

Расчубаціцца *зак. жарт.* Расшумецца. *Ого, як рушчуба́цілыся зы свайго Андрея, ні ўспакоіць було.*

Расчыкрыжыванне *н. жарт.* Разразанне. *Не, раз ня ўмеіш, то ні бяріся, пыглядзі на Пецькіна рышчыкры́жывыньня, во ета работа!*

Расчыкрыжываць *незак. жарт.* Разразаць. *Бярісь-ка ты гарбуз рышчыкры́жывыць, у ім далжно сьпелыя семя быць.* **Расчыкрыжывацца** *незак.* Разразацца. *Неік жа у цябе дужа кріва рышчыкры́жывыіцца, дайжа анучы с такога куска ня вы́біріш.* **Расчыкрыжыць** *зак.* Разрэзаць, парэзаць. *Ба́лывыўся з ножычкым, пакуль руку рышчыкры́жыў, насіся цяперіцька с цацкыю.* **Расчыкрыжыцца** *зак.* Разрэзацца. *Бруквіна рышчыкры́жылыся ікраз пупыла́м.* **Расчыкрыжаный** *дзеепрым. Рышчыкры́жыныю булку хлеба пылажыў, кусюга́н сала унёс і сам пабег.*

Расчынанне *н.* Пачынанне, пачатак. *Доўга прідзіцца ждаць яе рышчына́ньня, с кумою ішчэ ня ўсё пірігывапіла.*

Расчыняцца *незак. перан.* Крычаць. *Нечыга рышчыняцца, работыць нада, ато прівык горлым свае правы́ дыка́зывыць,— рукамі бяріся.*

Расчыслянне, расчысліванне *н.* Меркаванне. *Па-моймy, нічога с твайго рышчысьля́ньня ні палучыцца, некылі будзіць Аўсяёнку паможч табе. Ты, канешня, заду́мывыў многа чаго зьдзелыць, ды нічога ні пулучылыся с твайго рашчы́сьлівыньня. Нічога ні пулучылыся зь яго рашчы́сьлівыньня, піріхітрілі яго Цімышыня́ты.*

Расчысліваць *незак.* Меркаваць, разлічваць. *Яны рашчы́сьлівылі саўсім ну другоя: што Хвіччанок паедзіць, а ім уся пастройка аста́ніцца. Не, тута нада іначы рашчы́сьлівыць.*

Расчышчаць *незак.* Ачышчаць ад хмар (пра не́ба). *Сколька дней хма́ріла і хмаріла, а сяньня наныч рышчышча́іць, відна, пыдмарозіць к раньню.*

Расшабуцецца, расшабуціцца *зак.* Пачаць моцна шумець, вычвараць. *Кіряёнкі рушшубуцеліся, пы гылыса́х чутна. Ніхай папробыіць рушшубуціцца, яго жыва унімуць. Хвіршалёнку нядоўга рушшубуціцца, у чарку панюхыіць і гатоў.*

Расшаваліваць, расшаволіваць *незак. перан.* Раскатурхваць, прымушаць дзейнічаць. *Самі яны ня дужа возьмуцца зы работу, ня дужа пытхва́тныя, іх нада рышшыва́лівыць. Ты як станіш яго рышшаволівыць, дык ён адзін усю работу пірядзелыіць.* **Расшаваліванца, расшаволіванца** *незак.* Рабіцца дзейсным, актыўным. *Ці яны патрошку рышшыва́лівыюцца ай усё ны стырікоў надзеюцца? Ікывіняты патрошку рышшаволівыюцца, можа і ў іх дзела пойдзіць.*

Расшалапутнічацца *зак. іран.* Разбушавацца бяссільна (пра палахлівага). *А што с таго, што Сахроныў сын рышшылапу́тнічыўся, каму ён дужа важын?*

Расшалуджыванне *н.* Імкненне пакуражыцца, паказаць сябе. *Як возьмуць хлопцы за шкы́рку, айдзе яго рышшалу́джывыньня дзеніцца, зразу пыспыкайнеіць.*

Расшалуджывацца *незак.* Пачынаць выхваляцца, куражыцца. *Да не, нічога ні було, Лаўрінаў маліц пычаў рышшалу́джывыцца, дык яго зразу асадзілі.*

Расшалудзівіць *зак. неадабр.* Выклікаць ахвоту павыхваляцца, пакуражыцца. *Нешта ціряшчур сяньня Ігнацёнка рушшулудзівіла.* **Расшалудзівіцца** *зак.* Пачаць выхваляцца, куражыцца. *Ета нада було толька пыглядзець, як Цімошыхіны мальцы рушшулудзівіліся.*

Расшалудзіўленый *дзеепрым. Стыяць рушшулудзіўліныя кылы Сьпірідонывых, рукі ў бокі.*

Расшаматаць *зак. перан.* Патачыць (пра шашаля). *Чэрьві зывяліся і рышшымытáлі хату, ажно веціp у сьценых сьвішчыць.* **Расшаматацца** *зак.* Расхістацца (у гняздзе, ва ўмацаванні). *Кыляска рышшымытáлыся, чуць дзяржыцца.* **Расшаматаный** *дзеепрым. У асіні у первый чэрьві заводзюцца: ліжалі пыць сьцяною асінывыя палкі, хваціўся я ны днях — рышшымытáныя кругом.*

Расшарахываць *незак. перан.* Рваць, расціраць. *Ні нада рышшырáхывыць рукаўкі.* **Расшарахывацца** *незак.* Рвацца, расцірацца. *Ны мáлых скора ўсё рышшырáхывыіцца.* **Расшарахаць** *зак.* Парваць, расцерці. *Рышшырахыў руку ды крыві.* **Расшарахацца** *зак.* Парвацца, расцерціся. *Патроху-патроху і рышшырáхыліся полы.* **Расшараханый** *дзеепрым. Рышшырáхыныя каб якім пырашком прісыпыў.*

Расшарпыванне *н.* Раздзіранне, расшастванне. *Дам я табе зы рышшáрпывыньня, кажный дзень зышываць ні спруўляюся, як пашоў на вуліцу, так і іўляіцца зь дзірькымі кругом.*

Расшарпываць *незак.* Ірваць, расшастваць. *Мáлыя ня толька тваe, яны ўсе быйстра рышшáрпывыюць адзёжу.* **Расшарпывацца** *незак.* Ірвацца, расшаствацца. *Пу кустах усё рышшáрпывыіцца, то там зачэпіцца, то там.* **Расшарпаць** *зак.* Парваць, расшастаць. *Зы зімý рышшырпáў пулушубык, у лес езьдзіўшы, толька што на ім дзяржыцца.* **Расшарпацца** *зак.* Парвацца, расшастацца. *Тваe штаны рышшырпáліся, ськінь ды надзень новыя.* **Расшарпаный** *дзеепрым. Ні пайду ж я у рышшáрпыный кохці на людзі. Усё рышшырпáныя уськінуў на сенцы.*

Расшарудзіць *зак.* Надаць імпэту. *Ета ж іх Клімчанкоў меншый сын рушшурудзіў так.* **Расшарудзіцца** *зак.* Пачаць з большым імпэтам збірацца, рыхтавацца. *Ільлёвы ні на сьмех рушшурудзіліся, думыюць ладна гасьцей устрецiць.*

Расшвагрыцца *зак. жарт.* Перастаць быць швагрaмі. *Нешта вы дужа скора рышшвагріліся, у сваіх пыхадзіць ні пасьпелі.*

Расшвагрэніцца *зак. жарт.* Перастаць быць швагеркамі. *Сяньня яны пышвагренюцца і цірязь месіц рышшвагренюцца, ім нядоўга.*

Расшвіргыванне *н.* Раскідванне са злосцю, шпурлян-

не. *Ні пупала я вас на етым месьці, я б вам дыла зы рашшвірьгывыньня.*

Расшвіргываць *незак.* Раскідваць са злосцю, шпурляць. *Кажныя раньня шукаіць свае вязёнкі і ўсё рашшвірьгывыіць,— не, каб усігда класьць на места.* **Расшвіргывацца** *незак.* Раскідвацца са злосцю, шпурляць. *Нечыга рашшвірьгывыцца, ішчэ сухой скарінкі рад будзіш. Што йта, як за што бярэсься, дык у цябе ўсё рашшвірьгывыіцца.* **Расшвіргаць** *зак.* Раскідаць са злосцю, расшпурляць. *Узяўся шукаць свае вязёнкі, усё рышшвірьгáў, цяпера саўсім нічога ні найдзіш.* **Расшвіргацца** *зак.* Пачаць раскідаць са злосцю, шпурляць. *Чаго ты рышшвірьгáўся, як нада пірікласьць ня можыш, ці што?* **Расшвірганый** *дзеепрым. Нешта тут усё чыста рышшвірьгáна.*

Расшкарудзіць, расшкаруднічаць, расшкарыднічаць *зак.* Выклікаць ахвоту вычвараць. *Дужа яе рышшкарю́дзіла, ціхысьці ёй нійдзе німа. Ну што, цябе і сяньня рышшкарю́днічыла,— унім цябе нійдзе ні найдзіць. Івана ня меншы рышшкáрідніччыла тады, ета яны толька муўчаць.* **Расшкарудзіцца, расшкаруднічацца, расшкарыднічацца** *зак.* Пачаць вычвараць. *Мыланкіны хлюсты як рышшкарю́дзіліся, чуць-чуць угыварíў іх троху Цімашонык. Ні пасьпеў ён рышшкарю́днічыцца, яго ўзялі крепінька і асадзілі. Дужа ён пасьледнія ўремя рышшкáрідніччыўся, ніякыга зьдзержу німа.*

Расшкумарджываць *незак.* Ірваць, драць. *Мульчуганы рушшкумáрджывыюць штанёнкі, зы віріб'ямі лазіўшы ды пы дзірівáх.* **Расшкумарджывацца** *незак.* Ірвацца, драцца. *Чаго ны табе уся адзёжа так рушшкумáрджывыіцца?* **Расшкумардзіць** *зак.* Парваць, падраць. *Ны бярёзку узыдраўся, а тады нызад ехыў, рубашычку рушшкумáрдзіў усю чыста.* **Расшкумардзіцца** *зак.* Парвацца, падрацца. *Твыя кухваічка саўсім рушшкумáрдзілыся, ні ныдзівай ты яе нікуды.* **Расшкумарджаный** *дзеепрым. А вазьмі ды надзень свае рушшкумáрджыныя штонікі, ірваць жа ты дужа хырашо ўмеў.*

Расшкуматыванне *н.* Раздзіранне на кавалкі. *Што табе дасьць такоя рушшкумáтывыньня? — нічога.*

Расшлындацца *зак.* Пачаць пастаянна бадзяцца, швэндацца. *Нешта Дзім'янкі рашшлы́ндыліся, як дзень, так і пашлі, і пашлі, як яны тута жыць ні зьбіраюцца.*

Расшмыгыванне *н. неадабр.* Марнатраўства. *Прі та-*

ком рашшмы́гывыньні ў цябе скора нічога ні аста́ніцца, нада даць, ну нада ўмець і падблюсьць сабе.

Расшмыгываць *незак. неадабр.* Раздаваць невялікімі часткамі непрыкметна. *Нечыга рашшмы́гывыць дабро, ня ты яго ныжыва́ў і ні нада рыспыріджа́цца.* **Расшмыгывацца** *незак.* 1. Раздаваць невялікімі часткамі непрыкметна. *Дужа пычыла рашшмы́гывыцца с салым, глядзі, к вясьне ні куска ні астанецца.* 2. Выдаткоўвацца, марнатравіцца. *Туды-сюды і рашшмы́гывыіцца ўсё.* **Расшмыгацца** *зак.* 1. Пачаць раздаваць невялікімі часткамі непрыкметна. *Рашшмы́гылыся Ільлёўна, дужа шурока паехыла, так многа ні ныхызя́йствыіць.* 2. Выдаткавацца, змарнатравіцца. *Трошку кусочыкі былі, дык неік нізаметна рашшмы́гыліся.* **Расшмыганый** *дзеепрым. Што ж ты, рашшмы́гыныя думыіш ныззад вярнуць?*

Расшмыкываць *незак.* Раздаваць па дробязях. *Стала хызяйнічыць тут, усё рашшмы́кывыіць, рыспырядзіцілька тыкая-то.* **Расшмыкывацца** *незак.* 1. Раздаваць па дробязях. *Як станіш рашшмы́кывыцца, нічога ў цябе ня будзіць.* 2. Марнатравіцца. *Каб ты думыла ныпярёд, як жыць, так ба у цябе ні рашшмы́кывылыся нічога.* **Расшмыкацца** *зак.* 1. Раздаць па дробязях. *Тады зразу рашшмы́кыўся, а січас у сымаго і тога німа, і тога.* 2. Змарнатравіцца. *Неік нізаметна рашшмы́кыліся каноплі, сістра пыпрасіла, тады Клімчанок узяў, то таму, то другому — і німа.* **Расшмыканый** *дзеепрым. Нічога ты ні пазычыш, у яе даўно тэя грошы рашшмы́кыны.*

Расштурханый *дзеепрым.* Раскатурханы. *Яны ўжо рашшту́рьхыныя стыялі, як пыдыйшлі нашы хлопцы. Рушштурьха́ных іх унімаць було нятрудна. Ён і рушштурьха́ный ня дужа хочыць пыдымацца.*

Расшураць *зак.* Разагнаць энергічна. *Мы ўжо думылі, воўк, а ета сыбака рушшуря́ў авец.* **Расшурацца** *зак.* Пачаць бегаць, ганяцца энергічна. *Чаго ты зы ма́лымі рушшуря́ўся, нашто яны табе?* **Расшураный** *дзеепрым. Труднa рушшуря́ный скот сыбіраць.*

Расшчапуліваць *незак.* Расшчапляць. *Што ж ты сы свытамі губ ні рышшчапу́лівыіш?* **Расшчапулівацца** *незак.* Расшчапляцца. *Дужа сільна ударіў руку, пальцы сагнуліся і ня хочуць рышшчапу́лівыцца.* **Расшчапуліць** *зак.* Расшчапіць. *Ты ж выйдзі, зь людзямі пысядзі, губы рышшчапу́ль.* **Расшчапуліцца** *зак.* Расшчапіцца. *Во дружба: абняліся — рышшчапу́ліцца ня могуць.* **Расшчапуленый** *дзеепрым. У яго ра́нітыя рука, пальцы усё*

ўремя дзяржыць рышчапу́ліныя, ня можыць сагнуць.

Расшываць *незак. перан.* Прымацоўваць распоркі. *Козлы рышшыва́юць, каб яны ні рызьіжджа́ліся і ні схадзіліся.* **Расшыць** *зак.* Прымацаваць распоркі. *Зьдзелыў сталю́гі і зразу рашшы́й, яны тады крепка стыяць будуць.* **Расшытый** *дзеепрым. Рашшы́тыя козлы нікуды ні павернуцца.*

Расяніць *незак.* Расіць. *Пыткыса́й рукаўкі, ні нада рыся́ніць.* **Расяніцца** *незак.* Расіцца. *Ня йдзі пу лугу рыся́ніцца, абыйдзі дарогыю, ато будзіш мокрый пы калені.*

Ратазявіць, ратазеіць, ратазяўнічаць *незак.* Праяўляць разявацтва. *Сколька ты ішчэ будзіш рытызя́віць тут, такей-то іньцірес увідзіла. Умесьці са ўсемі і мы стыялі, рытазеілі, там нічога ні пыняць було. Хваціць рытызя́ўнічыць, пыцьцягывый сядзёлку, ужо, відзіш, нікога ні астаецца, усе едуць.*

Ратазяў *м.* Разявака. *Бальшэй маліц і такей рытызя́ў, нада ж було глядзець, куды скот пашоў.*

Раўнейшанькій, раўнейшанечкій *прым.* Больш роўны, раўнейшы. *На прівізкі нада раўнейшынькіх паплецінык вы́брыць, с крівых нічога ні палучыцца. Раўнейшынічкія лазінкі аткладзі дно заплесьць.*

Раўчына *ж.* Раўчук. *Ні нада бегыць, зы раўчы́ныю твыя карова, ны ата́ві. Памянш.* **раўчынка**. *Нібыльшая раўчы́нка, а зь бірьвяном ні піряедзіш, прідзіцца далёка аб'іжджаць.*

Рашэтнік *м.* Паплёт. *Ён пыря́дышна ряшэтніку нывазіў, хва́ціць на ўсю пастройку. Памянш.* **рашэтнічак**. *Ніважный ряшэтнічык, тункува́т, можна було луччыга выбрыць.*

Рашэчанне *н.* Прымацоўванне паплёту. *Ты ня то што накрыіш, а з ряшэчыньнім ды зімы дыцягніш.*

Рашэчаннік *м.* Той, хто прымацоўвае паплёт. *Сідзяць на крышы ряшэчыньнікі, патроху капошуцца.* **Рашэчанніца** *ж. Во й ты сюда лезіш, ряшэчыньніца ныйшлася.*

Рватый *дзеепрым.* Рваны. *Рубашка рва́тыя грязныя, штаны аптрёпыныя — і ходзіць, ня стыдна яму. Тама рва́тыя травы многа, укінь пырысятым.*

Род *м. перан.* Ураджай. *Сёліта ну гуркі ня род. Кылі род, дык і бяз гною уродзіць, а буваіць, і гноім укладзеш, і нічога ні ымалоціш.*

Роенне *н.* Мроіва. *Тваё роіньня ўсім ныдаела, усё табе ра́зныя ірунда роіцца.*

Розгляды *мн.* Звычай знаёміцца з нявестай і яе маё-

масным становішчам. *Якея цяперіцька розгліды, ета у ста́рыя ўремя езьдзілі сьпіцыяльна. А можа і ты сходзіш у розгліды, як сьвякроўка твыя хадзіла.*

Розыйск *м.* Пошук, розыск. *Ні знаю, ці дасьць етый розыйск што-небудзь, ці не. Пыдыва́лі на розыйск, і, знаць, нічога ні прішло. А ні клумі ты чылавека із розыйскымі сваімі.*

Росачка *ж.* Расінка. *Ты ж хуць росычку вазьмі ў році прымачыць, ато й губы твае зысьмя́гнуць. Там на дне адна росычка астыва́лыся.*

Рослый, рошчаный *прым.* Прарослы. *Відна, з рослыга жыта мука: рызьбіва́іць, як учы́ніш, цеста ну лупату ні ўскладзеш. З рослыя мукі хлеба ні сьпякеш. У яго ночвы рошчыныга ячменю стыяць, відна, к свадзьбі гатовіцца.*

Рось *ж.* Імжа. *Кылі рось, дужа дренна, усё прыпіта́іцца сы́рысьцю, дзелыіцца, што ні ўзяцца.*

Рошчый: **рошчый-сушчый** *жарт.* Існы, святы. *Скот як уваліцца у ячмень, во тады будуць вам рошчыя-су́шчыя. Як зывядзець свае рошчыя-су́шчыя песьні, ні піряслухыць.*

Рубчына *ж.* Рубец, лахман. *Тута во нейкыя рубчы́на, іна будзіць церць. Прібеглі, дык на іх рубчы́ны сухея ні було. Во ны скамейкі вазьмі рубчыну ды накінь ны сябе.* Памянш. **рубчынка**. *Нібыльшая рубчы́нка, а будзіць мішаць, луччы вы́різыць. Погріб кыпаць і ета рубчы́нка ладна будзіць.*

Рудзянець, рудзянецца *незак. перан.* Рабіцца брудным, заношвацца. *У пыльный рабоці усякыя адзежына зразу рудзянеіць. Твыя верхніца рудзянецца стала, ні ныдзівай большы, я памыю.*

Руканне *н.* Вітанне з поціскам рукі. *А я дык ні люблю етыга рука́ньня: учора відзіліся, а сяньня узноў з рукою бігаць адзін кы днаму; ну ета ўжо кылі год ня відзіўся, тады пурука́цца нада.*

Румзала *м.* і *ж. неадабр.* Румза. *Во завёўся рю́мзыла, зы канхвеціну плачыць. Быльшая дзяўчонка, а тыкая рю́мзыла, ажно стыдна.*

Румзанне *н.* Плач. *Як ремня палучыш, тады ныпра́ўдышныя рю́мзыньня будзіць. Ні аднаго дня ні апходзіцца бяз рю́мзыньня.*

Румяністый *прым.* Румяны. *Румя́ністых булычык нупляў, зы маліну пойдуць з мылаком.* Памянш. **румя-**

нісценькій. *Ого якіх ты румя́нісьціenькіх кріньдзялькоў нып́ікла!*

Рупатліва *прысл.* Старанна. *Нувумёнык ру́пытліва ні работыў і работыць ня будзіць.*

Рупатнік *м.* Руплівы чалавек. *Каб ён быў ру́пытнік, дык ба ні стыяла пуня бяс крышы трецьцій год. Памянш.* **рупатнічак**. *Ета ізьвесный ру́пытнічык, жджэць, каб зы яго хто-небудзь зьдзелыў.* **Рупатніца** *ж. Каб ты была такою ру́пытніцыю, як Хвенька, пырядык ба ў хаці быў.*

Рупенне, рупленне *н.* Руплівасць. *Калі ня будзіць ру́пініньня, ня будзіць і жызьні, ета я хырашо увызна́ла. Якоя ў яго руплініньня, ні за што узяцца ня хочыць, кылі што нада зьдзелыць, усюдых сыма.*

Руханне *н.* 1. Рохканне. *Я ў копкых чула січас нейкыя рю́хыньня.* 2 *перан. груб.* Гаворка, адказ. *Мне ня меншы ныдаела яго рю́хыньня.*

Рухаць *незак.* 1. Рохкаць. *Сьвіньні даўно рю́хыюць, нада хут травы укінуць.* 2 *перан. груб.* Гаварыць. *Што йта ён у цябе етык рю́хыіць, я б яго жыва атаўчыла ат такея прівычкі.*

Рухканне *н.* Рохканне. *Не-а, нійдзе я ніякыга рю́хкыньня ня чуў, я тута паўзьнізьзім ішоў.*

Рухкаць *незак.* Рохкаць. *Можа ты чуў айдзе-небудзь пацьсьвінкі рю́хкыюць, зьбеглі мае і ні найду.*

Рухнуць *зак. перан.* Рынуць гуртам, грамадой. *Усёю дзяреўнію ру́хнулі ў лес, ягыд тыкі сёліта дужа многа, асыпа́юцца людзі.*

Ручкі *мн.* 1. Верхнія планкі (у калёсах). *Ру́чкі ў калёсых чуць ліпяць, вот-вот рассы́плюцца, міняць нада.* 2. Мера паклажы (у калёсах). *Калёсы глубокія, ру́чкі сена натопчыць пуды два і вязець двору.*

Рыгала *м.* і *ж. неадабр.* Плаксун. *Во ры́гыла разрю́мзыўся, угыва́рівыйця яго с канхветкыю.*

Рыннік *м.* Капаннік. *Ня дужа ахотня твае рыньнікі варушуцца.* **Рынніца** *ж. Зымарілыся рыньніца, чуць клы́пыіць, сяньня тыкі ладный кусо́к сыгналі.*

Рыскоўнасць *ж.* Рызыка. *Ох, ікая ў Райчонка ріскоўнысьць, на што хочыш гатоў. Ріскоўнысьць нада, ну кылі ціряшчур, дык ніхырашо.*

Рэдчына *ж.* Адно каліва рэдзькі. *Во такую реччыну апчы́сьціў, пыкрышы́ў, натоўк с сольлю, с цыбулію і пад'еў. Памянш.* **рэдчынка**. *Прінясі пару реччынык, я зьдзелыю, дзеці нічога ядуць.*

Рэзаннік *м.* Той, хто рэжа, пілуе. *Во яны якея ре-*

зыньнікі: сьпяць у саломі, худзь ба табе што. **Рэзанніца** *ж. Ета резыньніца як возьміцца, дык дзела зыгрімíць зразу.*

Рэзаць *незак. перан.* Моцна кусаць (пра аваднёў, мух і інш.). *Ух, вадні скот січас режуць, каровы, бедныя, пряма ні знаюць, куды хувацца.*

Рэмень *м.* Рэмень. *Памянш.* **рэмушак, рамушок, рамушочак**. *У мяне быў дужа харошый ремушык, ды пырвайся. Па-мойму, етый рімушок трошку луччы, ён крысівей. Каб пільнуў рімушочыкым, тады б ён зарёкся бáлывыцца. Павеліч.* **рэмнішча**. *Во ремнішча, во каб апёк еткім!*

С

Сабачкі *мн. перан.* Насенне траў, якое чапляецца за шэрсць, адзенне; ваўчкі. *У грівы конім сыбáчык пыналезла многа-многа. Увосінь пы якой траве пройдзіш, сыбáчкі як пынычыпляюцца, дык ні тыбрáцца.*

Сабашня *ж. груб.* Хлусы, нягоднікі. *Нілізя було падумыць, што ў іх тыкая сыбáшня сыбярецца.*

Сабраджаный *дзеепрым.* Сабраны. *Мы сыбрáджыный скот чуць удзержылі, ціляты ірвуцца, бігаць куды пупала.*

Сабугорыванне *н.* Агорванне (пра будынак, прыладу, рэч і інш.). *Знаіш, можыць нічога ні пулучыцца зь яго субугорівыньня, тама лесу ні хвытаіць.*

Сабугорываць *незак.* Агорваць (будынак, прыладу, рэч і інш.). *Табе ж нада думыць якую-небудзь хáччыну субугорівыць, як жа так пу чужых вуглах шылáцца.* **Сабугораный** *дзеепрым. Яны такея хызіівá, што і субугорінью хáччынку пусьцюць на вецір. Айт, з гнільля пýнчына субугоріна, дык ці пуню будзіш шулювáць.*

Савіць *зак.* Звіць. *Што дзелый — ня дзелый, а вожкі нада у первыю вочырідзь савіць, нечым зываджывыць.* **Савіцца** *зак.* Звіцца. *Хадзі пойдзім, вярёвычка можыць пазьней савіцца.* **Савітый** *дзеепрым. У цябе ёсьць савітыя вярёўка, можна вядро вады выцігнуць.*

Савяточанный *прым.* Чачоткавы. *Сьвяточынныя калодычкі Дзяніс умеў вырізáць, у яго лоўка пулучалыся.*

Сагінанне *н.* Згінанне. *Нешта ў цябе стала дужа цяжолыя сыгінáньня, пыстареў ты ці што.*

Сагінаць *незак.* Згінаць. *Іш, ікая вýдыль ета карова, дайжа гылавы ня хочыць сыгінáць, трыва ні ныравіцца.*

Сагінацца *незак.* Згінацца. *Ні такей ты ўжо старік, што табе цяжола сыгінáцца.*

Сагнаць *зак. перан.* Убраць (зжаць, выкапаць). *Пы лáдныму кусочыку сыгнáлі ды абеда, а посьлі беда меншы жжалі. У вас кыпáльшчыкыў многа, вы зы два дні згоніця етыя палоскі.* **Сагнатый** *дзеепрым. Я ўжо відзіў, што вашы участкі сыгнáты ды кынца.*

Сагнісць *зак.* Згнісці. *Сколька таго сена скошына, дык і тоя сыгніець, дождж ні на дзень ні ўнімаіцца.*

Саграбанне *н.* Зграбанне. *Ці ты ні знаіш іхныга сыгрібáньня: лягуць дый будуць спаць.*

Саграбаць *незак.* Зграбаць. *Толька пычалі сыгрібáць — дождж аткуль ні вазьміcь, і нібальшэй, а ў копы класьць ня будзіш.* **Сагрэсць** *зак.* Згрэбці. *Мы сваё сыгряблі ды дыжджа, чуць справіліся. Сагрёб усё тряхольля і пылажыў ны крываці.* **Сагрэбеный** *дзеепрым. Сагребіныму сену дождж ні страшын, а во ў пакосых пыгніець.*

Сагразіць *зак.* Здзейсніць пагрозу. *Каму ты сагрозіш, есьлі кініш усё? Ну што, сыгразіў ты ім? — яны як сьміяліся, так і сьмяюцца.*

Сададуцца *зак.* Моцна ўдарыцца. *Дужа астарожна там лазь, упацёмкых як сыданесься ап што, у вычах іскры зыскáчуць.*

Саджанне, саджэнне *н.* Пасадка. *Ета ні сыджáньня, што ямку вы́кыпыў і зарыў, пыд яблынку гною нада пыкласьць, чырназёму, а тады садзíць. Ні ныравіцца мне тваё саджэньня.*

Саджаннік, саджэннік *м.* Той, хто саджае. *Такея з вас сыджáньнікі, што дзеріўцы ні прінімаюцца, вун у Зыхара усё кругом зялёна. Ідуць нашы саджэньнікі з работы, нытаўкліся.* **Саджанніца, саджэнніца** *ж. Кінула сыджáньніца ны грядзе цубулю і пышла некуды. Нешта ня відна твае саджэньніцы.*

Садзень, ссадзень *м.* Балючае месца на целе, дзе сцёрта або збіта скура. *Аткуля ў цябе такей сáдзінь ну руке? Ладный сáдзінь пысадзіў, пыбаліць. Пыглядзі-ка, якей ссáдзінь ны калені, уся кожа зьдзьвінута.*

Садзіцца *незак. перан.* Пераставаць расці (пра травы, пасевы). *Ны прісосі што ні пасей, садзíцца, ні расьцець.* **Сесць** *зак.* Перастаць расці (пра травы, пасевы). *Ячмень узыйшоў нядренна, а тады жыра як ударіла, як сеў, і сядзіць пы пальцу. Дужа забойный быў дождж, прібіў, селі пасевы.*

Садненне *н.* Боль у тым месцы, дзе сцёрта або збіта

скура. *Ня столька са́дніньня, як ты прідумывыіш, тута саўсім нечыму са́дніць.*

Садніцца *незак.* Шчымець, пячы ў тым месцы, дзе сцёрта або збіта скура. *Ногі пацёр цеснымі ботымі, цяперя са́дніюцца і абуць нічога нілізя.*

Сажваць *зак.* Зжаваць. *Цялёнык якую тря́пку пупадзець і сажвець, а ні пасьпеіш выцігнуць з зубоў, дык і праглоціць.* **Сажваный, сажватый** *дзеепрым.* *Рубашка вісела нізка, дык хвацілыся я — увесь рукаў сыжва́ный. Сыжва́тыя замы́й ды павесь прусушы́цца, кылі дзірік німа.*

Сажвяліць *зак.* Пажаваць, пажвакаць з цяжкасцю. *Саўсім зубоў німа, кусочык мя́кушку чуць-чуць сыжвя́лію.*

Сажмаць *зак.* Сціснуць. *Сыжма́ў кулакі і кідыіцца ніізьвесна чаго к людзям.* **Сажмацца** *зак.* Сціснуцца. *Халодна дужа, куры у клубочыкі сыжма́ліся і сідзяць блізінька адна кылы днае.* **Сажманый, сажматый** *дзеепрым.* *Рысха́джыіць вогірь с сыжма́нымі кулукамі. Сядзеў, зубы сыжма́ты, ні слова ні скызаў.*

Сайстрываць *незак.* Сціраць пры вастрэнні. *Ты ня столька войстріш, сколька са́йстрівыіш.* **Сайстрывацца** *незак.* Сцірацца пры вастрэнні. *Ты патпілык дужа крута дзяржыш, у цябе лязо са́йстрівыіцца.* **Сайстрыць** *зак.* Сцерці пры вастрэнні. *Усё лязо сайстрі́ў, а жалеза резыць ня будзіць, яно мякка.* **Сайстрыцца** *зак.* Сцерціся пры вастрэнні. *Тута уся сталь сайстрілыся, нада на́нывa ныварівыць.* **Сайстраный, сайстроный** *дзеепрым.* *Са́йстріный ножычык резыць ня будзіць. Раз нывáрка сайстрёна, ніякыя тачэньня ні паможыць.*

Сакатаннік *м. перан.* Балбатун. *Сыкыта́ньнік як баба, завёў, што ні піряслухыіш.* **Сакатанніца** *ж.* *Во пыдрыстаіць сыкыта́ньніца, уся чыста пы мамі пышла.*

Сакатня *ж.*, **сокат** *м. перан.* Балбатня. *Усім іхныя сыкытня́ ныдаела, ніхто слухыць ня хочыць. Во сокыту надзелылі, усё дно як у вас другога зыняція німа.*

Саламіна *ж.* Салома (у самай малой, асобнай адзінцы меры). *Іка́я сыламіна была, у сваё ўремя ні прібралі, сьцёрлыся, звыля́лыся — прыпала.*

Саліна *ж.* Соль (у самай малой, асобнай адзінцы меры). *Што ж ты дыжылася, саліны німа у ва́ріва укінуць, бягі пу людзя́х, пызычай. Во саліна, адною міску пасоліш. Памянш.* **салінка.** *Худзь ба салінка ны стале — і сядзіць, нічога ня думыіць, усё дно як так і нада.*

Салыпанне *н.* Высоўванне языка. *Пастой с сылыпáньнім, січас рызьвяду поіла і вынісу, нап'есься.*

Салыпаць *незак.* Высоўваць язык. *Карова даўно стаіць кылы дзьвярей, сылыпáіць, жджэць яблык.* **Салыпнуць** *зак.* Высунуць язык. *Як сылыпнець, іна цябе цылíком зьлíжыць, тады пысьмяесься.*

Сальнік *м. жарт.* Кормны вяпрук. *Ня дужа гладзеіць твой сáльнік, ты яму мукі жалеіш, так няскора пыгладзеіць. Памянш.* **сальнічак.** *Нічога сáльнічык рю́хыіць у пуні, будзіць крошка зáтыўкі пра лета.* **Сальніца** *ж. Хваціць ужо ёй пырасіцца, будзіць сáльніца, стáрыя сьвіньня.*

Салянуць, сальнуць *зак.* Крыху пасаліць. *Сыляні-ка ты і мне трошку, уродзі як недысыль капуста. Мяса мы дужа ні нысáлівылі, трошку сальнýлі і пылажылі, у хылады яно ня спорціцца.* **Салянуцца, сальнуцца** *зак.* Крыху пасаліцца. *Рысьсякі кусочык на трі часьці, сылянецца і будзіць ліжаць у лыханкý, трі разы зытаўкеш. Сколька тут сальнýлыся, сыпні яшчэ.* **Салянутый** *дзеепрым. Бульба сылянýта, ну мала, нада б трошку большы.*

Самааблог *м.* Самаабкладанне. *Я ішчэ ні плаціў сёліта сымаблогу, нада будзіць аддаць.*

Самаволец *м.* Неслух. *Сымавольцымі растуць дзеці, бацькі з маткыю кáплі ня слухыюць.* **Самаволка, самавольніца** *ж. Ты ні знаіш, ікая іна мáлыю сымаволка была. Чыішчы зы мальца сымавольніца, хто што ні гаворіць, нікога ў рязон ні бярець.*

Самаволіць *незак.* Самавольнічаць. *Не, я б уніла, ай-богу ж ба, уніла, ні дыла б, як ты, сымаволіць.*

Самадум, самадумец *м.* Неслух. *Што етый сымадýм сам сабе думыіць, чаго яго ні ўнімаіць ніхто? Дужа бальшэй сымадýміц, дайжа ні пынімаіць нікога, ці гываріця вы яму уняцца, ці ні гываріця.* **Самадумка, самадумніца** *ж. Штоб дзяўчонкі быць такою сымадýмкыю, што надумылыся, то й тваріць. Яны ні прідумыць якея сымадýмніцы былі.*

Самаквассе *н.* Дачасна скіслы прадукт харчавання. *Я папробывыла мылако — ні сырыкваша, а нейкыя сымыквáсься, кіслыя дужа. Стыялі два гырлачы налітыя, узяліся сымыквáсьсю.*

Самасадам *прысл.* Самасеем, само па сабе, без пасеву. *Трі пацсоніцы вырысьлі на бульбі сымысáдым, ды харошыя пацсоніцы, семя буйныя і самі як решыты.*

Самасейка *м.* і *ж. перан. іран.* Пазашлюбнае дзіця. *У яго дачкі сымасейка найшоўся, гадуюць кучыю. Па-*

мянш. **самасеечка**. *Стыряіцца дзеўка: другая сымасеічка радзілыся.*

Саміцца *незак.* Паказваць на наяўнасць апетыту. *Зраньня трошку са́мілыся, кажыцца б, зьела крупені зыбіляныя, нявестка зваріла, я дзьве ложкі сірбанула — дос. Нічога ёй ні са́міцца, нічога жалудык ні прініmaіць.*

Самшыць *зак.* Пракласці мхом. *Зу пуўтыра дня самшы́лі хату.* **Самшыцца** *зак.* Пракласціся мхом. *Калі самшы́цца, тады й ладна, ета пунька ня к сьпеху.* **Самшоный** *дзеепрым. Хата у яго самшона і верьх прыізьведзін, асталыся толька пычынаць крыць.*

Самый *займ.* Самы. *Памянш.* **саменькій, саменечкій**. *На тую са́міцькыю мясьцінку прішлі і ўзноў грібоў ныбралі пы карзінкі, ды пасьці адных бырывікоў. Ета ж тыкая са́мінічкыя рубашычка, як у майго Жэніка.*

Санапрадка *ж.* Калаўрот (для прадзення нітак). *Ны сыныпря́ткі прясць многа скарей, чым рукамі ны віріцяно. Памянш.* **санапрадачка**. *Яму шэсьць гадоў було, а ён зьдзелыў такую сыныпря́дычку, што адгледзіцца.*

Сапасацельный *прым.* Такі, які прыдумвае, вычварае. *Такей сыпыса́цільный чылавек, усё як нарошня дзелыіць, з му́дрікымі, сь хіхікымі.*

Сапожня *ж.* Абутковая майстэрня. *Сапожня у нас ёсьць, толька ў ёй пынімаюшчых сьпіцыялістыў німа, так, шынтрыпа, гвозд заб'юць, а большы нічога ня зьдзелыюць.*

Сапсець *зак.* 1 *абраж.* Састарыцца. *Ён і сапсеіць — ня жэніцца, дужа баіцца, каб яго быгаствым хто ні зыўладзеў.* 2. Згнісці (пра дрэва, драўніну). *Асіна ў сыром дужа скора сапсеіць.* **Сапселый** *дзеепрым. Етый жаніх твой нічога, толька троху сапселый.*

Саракурчыкі *мн.* Лыкавыя лапці. *Дзед мне, бувала, сплящець пары трі сырaку́рчыкыў, я зіму бегыю.*

Сарамыга *м.* Нелюдзімы чалавек, звыч. багацей. *К сырамы́гу як пупадзецца, тэй на́ўчыць на сьвеці жыць, пыць сябе гресьць. Узмацн.* **сарамыжына**. *Іхный дзед сырамы́жына! Павеліч.* **сарамыжышча.** *Даўно ў нашый дзяреўні сырамы́жышча пысяліўся.*

Сарвануш *м. жарт.* 1. Рыба, якая сарвалася з кручка. *Можа ты й відзіў якога-небудзь сырва́нуша, а рыбы аць цябе я нешта ні даждуся.* 2 *перан.* Хілы хлапчук. *Нейкій сырва́нуш пы дваре бегыіць. Памянш.* **сарванушак**. *Нада ён табе, етый сырва́нушык, ня трогый ты яго.*

Сарвываць *незак. перан.* 1. Зжынаць з большага.

Пышла іна са́рвывыць — крошка ячменю стаіць. 2. Зрываць (з работы). *Устроіліся і ніхай работыюць, нашто табе са́рвывыць.* **Сарваць** *зак.* Зжаць. *Нада сырва́ць сяньня, нашто ла́пічык кіда́ць, другей раз пріхадзіць із-зы яго.* **Сарваный** *дзеепрым.* Зжаты. *Туга я ні візала сырва́ный ячмень, у ём травы многа.*

Саржавець *зак.* Зрабіцца іржавым. *Сярпы, відна, мокрыя павесілі, хваціліся мы несьць зубіць, а яны сыржавелі саўсім.* **Саржавелый** *дзеепрым.* *Сыржавелыю пілою нічога ні атрежыш.*

Сартамоніць, сартамоннічаць *зак.* Праморгаць. *Куды яго ні пашлі, ён усюдых сыртамоніць. Вы самі сыртамоньнічылі, можна було дні ны два раншы схадзіць.*

Саскрабыванне *н.* Драпіна. *У яе було простыя сыскра́бывыньня, а відзіш, што пулучы́лыся.*

Саскрабываць *незак.* Здрапваць. *Нейкій пры́шчык ускачыў, ён пычаў сыскра́бывыць і, відна, грязь пупала, нарыў абрузуваўся.* **Саскрабывацца** *незак.* Здрапвацца. *Само ж яно ні сыскра́бывыіцца, ты сам што-небудзь дзелыіш.* **Саскрабаць, саскрабнуць** *зак.* Здрапнуць. *Калі другей раз сыскра́быіш, будзіць доўга балець. Дужа нежныя цела: чуць трошку сыскра́бніш — і красьнеіцца.* **Саскрабацца, саскрабнуцца** *зак.* Здрапнуцца. *Я астарожна выцягывыў, а во кожа трошку сыскрабылыся. Нечыга зывязывыць, тута саўсім нямножка сыскра́бнулыся.* **Саскрабнутый** *дзеепрым.* *Сыскра́бнутыя нада ёдым заліць, скарей зыжывець.*

Саскрэсца *зак. перан.* Злезці з цяжкасцю. *Ну пыдажджыця, січас і я сыскрябу́ся сь печы, пымагу хут трошку.*

Саскубнуць *зак.* 1. Саскубці. *Сускубні во тута у двух местых, прічапілыся нешта.* 2 *перан.* Зжаць абы-як. *Нада ж сускубну́ць як-небудзь, ні кіда́ць жа лапік пысярёд поля.* **Саскубнуцца** *зак.* 1. Саскубціся. *Другей раз і ладный кыласок сускубнецца.* 2. Зжацца абы-як. *Што ў цябе ніяк жыта ні сускубнецца, там ны час работы ўсяго.* **Саскубнутый** *дзеепрым.* Саскубены. *Пыдмяці ўсё ета сускубну́тыя.*

Саскусць *зак.* 1. Саскубці. *Зывядзі карову, іна сускубець траву.* 2. Паскубці. *Вовінку нада абізацільна саску́сьць, а тады несьць ны выўначоску.* 3 *перан.* Спрасці. *Худзь ба ж дзьве мы́чычкі саску́сьць за́ дзінь.* 4 *перан.* Зжаць абы-як. *Ніяк я ні сыбяруся ічмянёк саску́сьць, ён, верна, апсыпіцца.* **Саскусца** *зак.* Паскубціся. *А ніхай пыляжыць война, пазьней сускубецца.* **Саскубеный** *дзее-*

прым. 1. Саскубены. *Пы мяжэ уся трыва саскýбіна: пыдзіржаў карову.* 2. Паскубены. *Саскýбіныя воўна у беліньківм мяшочыку, а няскýбіныя у карзінкі пыц скамейкыю.*

Сасмаргыванне *н.* Сашморгванне. *Што йта зы сысмáргывыньня, што ты сьцягнуць ня можыш.*

Сасмаргываць *незак.* Сашморгваць, сцягваць. *Пычаў сысмáргывыць сь печы нейкыю адзежыну, а аттуля мылаткі ліцяць,— дзеці пылажылі.* **Сасмаргывацца** *незак.* Сашморгвацца. *Ня дужа ета лісьця сысмáргывыіцца.* **Сасмаргнуць** *зак.* Сашморгнуць. *Сысмаргнуў нескылька ветычык аўса.* **Сасмаргнуцца** *зак.* Сашмаргнуцца. *Крепінька доргні і сысмаргнецца.* **Сасмаргнутый** *дзеепрым. Во тута сысмаргнýтыя тряпкі рукі апціраць.*

Сасмылець *зак.* Згарэць, абгарэць, празмерна загарэць. *Вымітаіш печ і кідáіш вугáльля як пупала, кылі-небудзь хата сысмыліць, як пупадзець жарінка у салому. Сысмылеў на сонцы, кожа пряма мехым лупіцца.* **Сасмылелый** *дзеепрым. Кажный дзень на сонцы, у вадзе, яны сысмылелыя бегыюць.*

Сасмядзіць *зак.* 1. Стлець ад гарачыні, згарэць без агню. *Пыклаў блізка лі агня, адна вязёнка сысьмядзіла.* 2 *перан.* Дажыць пры нямогласці. *Сысьмядзіла Варкіна дычка, нідаўна схувалі,— во хто б мог падумыць, што так случыцца.*

Саснова *ж.* Аснова, грунт. *Толька саснова тая, што чылавек, ці ён калі даеў, ці сьпіў, ці дыспаў, яны яго ў рязон ні прінімалі.*

Састаіваць, состоіваць *незак.* Стаяць, выстойваць, спраўляцца. *Біс прівычкі сыстáівыць у касе кажный дзень трудна. Ты сам паспробый дзень прі дні састоівыць лі кароў.* **Састаяць, састаяцца, састояць, састояцца** *зак.* Выстаяць, справіцца стоячы. *Усё ны ныгах і ны ныгах, а дзень бальшэй, трудна сыстыяць. Ды зь імі сыстыяцца нялёхка. А як мне мáлый було састоіць умесьці з бальшымі? Ныўряд ці састоіцца ён цэлый дзень.*

Састаўлянне *н.* Састаўленне, складанне, узвядзенне. *Посьлі сыстыўляньня ім і пы чаркі було, прішлі і спаць зываліліся.*

Састаўляць *незак.* Складаць, узводзіць. *Учора мае ны тылаке былі, хату у Стыхвáнывых сыстыўлялі, сяньня нікуды ня пойдуць.*

Састрапаліваць *незак.* Падгаворваць, падбіваць на рызыку. *Куды ён етых дзяцей сыстрыпáлівыіць, відна, у*

Стыхваніхіны яблыкі. **Састрапаліваццa** *незак.* Згаворвацца, збірацца. *Сыстрыпáлівыюцца куды-то пабежч, яны знайдуць куды.* **Састрапаліць** *зак.* Падгаварыць, падбіць на рызыку. *Па-мойму, іх Ісаёнычык сыстрыпаліў, ён доўга зь імі стыяў.* **Састрапаліцца** *зак.* Згаварыцца, сабрацца. *Куды вы сяньня сыстрыпаліліся, відна, надумыліся нешта ладныя атпаліць.* **Састрапалёный** *дзеепрым. Прішлі сыстрыпалёныя, у іх усігда свае тайныя дзялы.* **Састрапалёмшы** *дзеепрысл. Сыстрыпалёмшы, яны куды хочыш кытануць.*

Састроіваць, састраіваць *незак.* 1. Будаваць разам. *Усё страенія пыд адну сьвязь сыстрáівыіць, удоўж кыла вуліцы. Пычаў састроівыць умесьці к хаці сенцы і клець.* 2. Зносіць пабудову. *Гываріў, што налета абізацільна будзіць хату сыстрáівыць аттуля. Чаго табе састроівыць, тут жа ладныя мясьціна і ты нікому ні мішаіш.* **Састраівацца, састроівацца** *незак.* Зносіць пабудову. *Мы разым са ўсемі сыстрáівыліся. Сьпірва на хутыр пірінасіліся, тады цірісь пітнаццыць гадоў дывай ныззад састроівыцца, ета цяжола.* **Састроіць** *зак.* 1. Пабудаваць разам. *Усё разым састроіў, нічога пулучылыся пастройчына, ладныя.* 2. Знесці пабудову. *Калі ты ат'етуля баню састроіш?* **Састроіцца** *зак.* Знесці пабудову. *Яны раншы нас састроіліся, саўсім нямнога пыжылі тут.* **Састроеный** *дзеепрым. У яго усё састроіна пыд адну сьвязь і накрыта шыхвірым.*

Састругыванне *н.* Даводка шляхам стругання. *Што табе дасьць ета састрýгывыньня? — нічога, толька насýріш.*

Сасцябываць, сасцёбываць *незак.* Шыць, сшываць у спешцы. *Села сысьцябывыць кохтычку, тады кінула, за печ узілася. Што ты будзіш сасьцёбывыць, тады пароць, шый ужо зразу.* **Сасцябаць, сасцябнуць** *зак.* Пашыць, сшыць у спешцы. *Хуць як-небудзь сысьцібáй троху, каб дзіржалыся. Я, бувала, пынясу, і мне Кроціха сысьцябнець кохту, скора пашыіць.* **Сасцябнутый** *дзеепрым. Мне каб хто троху памог, а сысьцябнýтыя я й сыма дашыю.*

Сатаннё *н. зб.* Нелюдзі. *Сыбрáлыся сытаньнё, ці ты зь імі пыгаворіш пы-харошыму. Хвытаіць ішчэ сытыньнá на сьвеці. Лезуць як сытаньнё якоя.*

Сатварацца *незак.* Рабіцца, тварыцца. *Таго, што змалку распýшчыны, таго зь іх усякыя дурутá і сытвырáіцца.* **Сатварыцца** *зак.* Зрабіцца, стварыцца. *Другей раз і ня думыіш і ні гыдáіш, само сатворіцца, што толька дзівісься.*

Саўгаць *зак.* Схлусіць. *Ці ні суўгáў ты мне пры канхветкі, па-мойму, Віцькі тут ні було. Ён і саўгець — дорга ня возьміць.*

Саўрэць *зак.* Моцна нагрэцца, запарыцца. *Ні ныдзівáй пулушýбычык, ты саўреіш, сяньня дзень цёплый будзіць.*

Саўсім *прысл.* Зусім. *Ён саўсім ні такей, як ты рыскáзывыіш. А мне Коля саўсім аддаў свой ножык.*

Сахарнік *м. жарт.* Ахвотнік да цукру. *Я сáхырнікым сваім па кучкі пасыплю на стол, яны як возьмуцца мыкаць пірагом!* **Сахарніца** *ж. Во сáхырніца мыя, кармі яе адным сахырым ды канхветымі.*

Сашчамліванне *н.* Сціскание. *Цяперя ужо ніякыя сышчáмлівыньня ні паможыць, з магілы ні падыміш.*

Сашчамліваць *незак.* Сашчамляць, сціскаць. *Нашто табе так крепка сышчáмлівыць крюкі, тады ні рашшчэміш.*

Сашчапліванне *н.* Счэпліванне. *Ні дзяржыцца ета сышчáплівыньня, у кузьню несьць нада, зварівыць.*

Сашчапліваць, сашчэпліваць *незак.* Счэпліваць. *Узяўся цэп сышчáплівыць, рукі ды крыві пыбдзірáў. Тута ні сашчэплівыць нада, а скувáць, так яно дзіржацца ня будзіць.* **Сашчапліванца, сашчэпліванца** *незак.* Счэплівацца. *Адзін раз сышчáплівыіцца, а тады узноў нічога ні пулучаіцца. Калі ня будзіць зыхадзіць, сашчэплівыцца, пыцьцяшы́ трошку.*

Сашчапуліванца *незак.* Стульвацца. *Што вы будзіця сядзець, кылі вочы сышчапýлівыюцца, ідзіця ды пыляжы́ця трошку.* **Сашчапуліцца** *зак.* Стуліцца. *Каб сышчапýліўся рот ны мінутычку, дык не, усё балбочыць і балбочыць лухтý.*

Свадзёбнік *м. іран.* Госць на вяселлі, аматар да вяселляў. *Свадзёбнікі можа пыд рання вернуцца, раншы іх ня жджы.* **Свадзёбніца** *ж. Дужа гульнівыя свадзёбніца, толька б рысхáджывылыся пы свадзьбых ды пы вічарінкых, а к рабоці ні тыкая пытхватныя.*

Свайство *н. зб.* Сваякі. *Усё свайство сыбралыся кучыю, апсуждáюць, верна, нявестку новыю,— ці пу душэто іна Зыхаріхі прішлася.*

Сваякіня *ж. іран.* Сваячка. *Нешта к табе трецьцій дзень свыя́кіня ні пыкáзывыіцца, а ты й рада, каб і тры гады ні зыхадзіла.*

Светануць *зак.* 1. Пасвяціць. *Сьвітані і ў етый вугыл, можа тута айдзе ты пыціряў ножычык.* 2 *перан.* Моцна

ўдарыць. *Як сьвітанéць яму з рызмáху, тэй і капы́льля зыдраў угору.*

Светнік *м. гумар.* Той, хто прыехаў са «свету», з далёкіх краёў. *Сьветнікі Хвеччыхіны пыпріїжджалі, як дубы хлопцы, рызадзетыя.* **Светніца** *ж. Во цяперя, як ты сьветніцыю станіш, цябе ні пызнаць будзіць.*

Свёкла *ж.* Насенне буракоў. *Мне каб шчэпыць сьвёклы грядку дасеіць, толька жоўтых я ні хачу кырмавы́х, каб репкі, круглінькіх.*

Свінкін *прым.* Прыналежны свінцы або такі, які мае адносіны да яе. *Іда у сьвінкін тазік наліта, ты выніcь і пыстаў, толька абізацільна пыткладзі пáлычку, ато йна пірікідáіць.*

Свіннакроп *м.* Пустазелле, падобнае да кропу. *Засеў пы ўсядзьбі сьвіннакроп, сколька ірву, а яго узноў гоніць і гоніць.*

Свіннёнак *м.* 1. Парасё. *Іна кажный год сьвіньнёнка сабе гадуіць, заб'ець і сядзіць с крошкыю.* 2 *перан. іран.* Той, хто паводзіць сябе некультурна (звыч. пра падростка, хлапчука). *Ах ты сьвіньнёнык, разьві ж так можна дзелыць? Памянш.* **свіннёначак**. *Абізацільна сьвіньнёнычка нада купіць ны зімý, ніхай кычаіцца.*

Свіннушнік *м.* Свінарнік. *Сьвіннýшнік нада крепінька дзелыць, каб пырысяты ні пыдрываліся. Памянш.* **свіннушнічак**. *У нас быў цёплінькій сьвіннýшнічык.*

Свіннэй *прым.* Свіны. *Сьвіннэя пунькі цёплыя дзелыюць, сьвіньні холыду ня любюць. Сьвіннáя трыва пыт паветкыю ляжыць, укініш, трошку пыгыдзя.*

Свінняцкій *прым.* Дрэнны, нягодны. *У яго дужа сьвіньня́цкій хракцір, с такім ужыць трудна. Еткыму сьвіньня́цкыму чылавеку бяс толку гываріць.*

Свінтухайла *м.* і *ж.* Свінтух. *Чаго ён такей сьвінтухáйла расьцець, німа ў яго ні совісьці, ні чэсьці нісколька.*

Свірэпіна, свірэпчына *ж.* Асобная расліна свірэпы. *Сьвірепіна рызрыслáся, як вы́сыдка усё роўна. Вырьві сьвірепчыну, ніхай ні зуглушáіць пышаніцу. Памянш.* **свірэпінка, свірэпчынка**. *Пы ячменю кой-айдзе сідзяць сьвірепінкі. Я ўсе сьвірепчынкі пывырывáла.*

Свірэпка *ж.* Свірэпа. *Сьвірепку каб высушыць ны харошый пагодзі, дык луччыга корму і ні нада, карова яе дужа есьць, асобінна кылі сылянеш нямнога. Памянш.* **свірэпачка**. *Укінь пырыся́тым сьвірепычкі, яны будуць есьць. Павеліч.* **свірэпішча**. *Сьвірепішча засела пы скароджыныму, скот пусьцюць, стрáвюць.*

Свіста *ж. неадабр.* Легкадумная жанчына. *У вашыя сьвісты ніхто ні дабіўся толку і ні даб'ецца, у яе ўсігда як вецір у гылаве.*

Свістануць *зак. перан.* Пабегчы. *Некуды надумыліся сьвістану́ць, можа якея дзеўкі звалі ны вічарінку.*

Свістацца *незак.* Брыкацца, біць заднімі нагамі (пра каня). *Калі конь сьвішчыцца, кылы яго нада быць дужа астарожным. Пугі хырашэнька даць, тады ня будзіць сьвіста́цца.*

Свістуля *ж.* 1. Прымітыўны свісток. *Сьвісту́ль іж жыта пынадзелыюць, бегыюць і сьвішчуць.* 2 *перан. неадабр.* Легкадумная жанчына. *Дзяўчонкыю была сьвісту́ля і січас нісколька ні пурузумнела.*

Свісцёлка *ж. перан. неадабр.* Легкадумная жанчына. *Разьві такой сьвісьцёлкі хуць у чом-небудзь можна паверіць?*

Свякрова, свякрухна *ж.* Свякроў. *Іна сьвякрову увыжаіць, як сваю родныю матку. Во як уремя ляціць, і ты ўжо стала сьвякру́хныю. Ці ваша Танька ісь сьвякрухныю хырашо ладзіць? Памянш.* **свякроўка**. *Сьвякроўка твыя цаца ла́дныя, пальца ў рот ні кладзі.*

Свярбенне *н.* Сверб. *Ты ні глядзі ны сьвярьбеньня, ныдзівай цёплінькія чулочыкі.*

Свярдленне *н.* Свідраванне. *Угоніш сьвердзіл, а нызад ня выкруціш, во якоя ў цябе будзіць сьвярдленьня.*

Свярдленнік *м.* Свідравальшчык. *Узяўся сьвярдленьнік за дзела, круціў, круціў, пакуля сьвярдзёлык злумаў.* **Свярдленніца** *ж. А што, сь цябе ніплыхая сьвярдленьніца пулучаіцца.*

Свярдліць, свердліць *незак.* Свідраваць. *Дуб цяжола сьвярдліць, у сухей пряма ня хочыць сьвярдзёлык лезьць. Пычаў сьвердліць, а бураўчык крэх і злумаўся, дзелый што хочыш.* **Свярдліцца** *незак.* Буравіцца. *Як у цябе брусочык сьвярдліцца, ці скора будзіць гатоў?*

Свяціць *незак. перан.* Біць. *Як пычалі яго сьвяціць, дык ён відзіць, што дзела ні пылыса, ды ўцікаць.*

Седня, сядня *ж.*, **сядзенне** *н.* Знаходжанне ў сядзячым становішчы, бяздзейнасць. *Мне ўжо і седня ныдаела, і ат лежні бакі быляць, а хадзіць ногі ня хочуць. Сідня́ — ета ніздарова, нада шывяліцца, дзьвігыцца. Што ж сядзеньня, нада як-небудзь ды сваіх ґаньік дыбірацца, тута нічога ня высідзіш.*

Села-села, селка-селка, селачка-селачка *выкл.* Выгукі, якімі пабуджаюць курыцу прысесці і злавіцца.

Селязень *м.* Качар. *Ты луччы прыдай сілізьня́, ён жырный, яго ахотна возьмуць. Сілязень учора ні прішоў двору, верна, лісіца схваціла.*

Селязенька *ж.*, **селязеньчык** *м.* Селязёнка. *Не, кыса у нас пасьці ні гаворюць, сілязенька завуць і сілязёнка. Сілязеньчык с капустыю зваріць смашна.*

Семеннік *м.* Вытворнік. *Пітушкоў я скора парежу, аднаго кіну семіньніка, ніхай бегыіць с курямі.*

Семка *н.* Семечка. *Ходзюць пы дзяреўні, семкі лу́зкыюць. Памянш.* **семачка**. *Семычка пупала і пацсоніца расьцець на ўсю гряду.*

Семяно *н.* Насенне. *Мой сімяно павёз на поля у мішка́х, сьkініць і нызад пріедзіць, пысядзі трошку.*

Сеpанька *прысл.* Шэра (пра світанне). *Мы доўга ні пірясу́шывыліся, быяліся спазьніцца ны машыну, дык серінька пабеглі.*

Сердзюкаваць *незак. жарт.* Жыць вельмі багата. *Сюрдзюкува́ць ба ён любіў, толька работыць ня дужа хочыцца.*

Серца *н. перан.* Стрыжань алоўка. *У адном кырындашу дужа мяккыя серца, пряма малюіць, а ў другом цьвёрдыя, аж режыць бумагу.*

Сечка *звыч. ж. перан.* Сварлівая асоба. *Ох, была сечка, зь ёю ня то што сустрюка́цца, а луччы ніхай і ўва сьне ні прісьніцца.*

Сеяннік *м.* Сявец, сейбіт. *Сяньня нашы сеіньнікі дужа рана ідуць абедыць, ета ўчора яны зыпазьніліся.* **Сеянніца** *ж. І сь цябе тыкая сеіньніца, як зь мяне, абы кідаць зірняты.*

Сеянуць, сяйнуць *зак.* Зрабіць некалькі асобных узмахаў пры сяўбе. *Сіяні лі кра́юшкыў у абоіх вугулках, каб ні пустувалі. Туды-сюды сяйну́ў, ніхай расьцець.* **Сеянуцца, сяйнуцца** *зак.* Крыху пасеяцца. *Відна, само сіяну́лыся, што ўсходзіць. Пыдажджы, сяйнецца і там троху.* **Сеянутый** *дзеепрым. Во тутыцька сіяну́та, відзіш, зірняты ліжаць.*

Сёлетак *м.* Сяголетак. *У яго сёлітык харошый бычок, відна, к свадзьбі будуць гудува́ць, сяредній увосінь хочыць жаніцца.*

Сівапёс, сіняпёс *м.* Белаватая, вельмі неўрадлівая зямля. *Пы сівапёсу ці сей, ці ня сей, жалься божа, што пасеіш, нічога ня вырысьціць. Унізу сіняпёс лі равоў, дайжа трыва ні расьцець, нейкыя зімля дренныя нуплува́іць.*

Сіняўка *м.* і *ж. перан.* Худое, хілае дзіця. *Расьцець у*

яе нейкыя сіня́ўка. Памянш. **сінявачка**. *Калі ты хут трошку пыпра́віськя, сіня́вычка мыя?*

Сіціць *незак.* Сыпацца, імжэць (пра дробны дождж). *Цэлый дзень сіціць дожджык, усё мокрыя, узяцца нілізя, худзь ба скарей пірістаў.*

Скабка *ж.* Стрэмка. *Памянш.* **скабачка**. *Мулюпа́хтынькыя ска́бычка, а пад нохыць пупала, тыкая балю́чыя. Павеліч.* **скабішча**. *Такую ска́бішчу зыгнаў у нагу, Паўлік мне ножыкым дыстываў, худзь ба ныгнаенія ні було.*

Скабкі *мн.* 1. Робры. *Ска́бык як укініш у капусту, іна ажно зышыва́іцца.* 2. Скалкі ў страве. *Ма́ліенькій кусочык куря́ціны укінула, і паверьх ска́бкі пла́выюць. Памянш.* **скабачкі**. *У мяне ішчэ ска́бычкі трошку вядуцца.*

Скабленнік *м.* Той, хто скобліць, абірае. *Прішоў мой скабленьнік увесь у смале.* **Скабленніца** *ж. Зь яе скабленьніца тыкая, толька пальцы пыбрізаіць, а вот пішчыць жа: дай нож.*

Скаверкываць *незак.* 1. Дэфармаваць, псаваць. *Нашто яны бітончык скаверкывыюць? 2 перан.* Крыўляць. *Сяньня дру́жуць, дру́жуць, а ныза́ўтріга скаверкывыіць чылавека, усё дно як ён аднае капейкі ня стоіць.* **Скаверкывыцца** *незак.* Дэфармавацца, псавацца. *Нешта усё ў цябе скаверкывыіцца, нічога цэлыга німа.* **Скаверкацца** *зак.* Дэфармавацца, сапсавацца. *Палоскі тваe скаверкыліся, іх ужо ні рыспря́міш.* **Скаверканый** *дзеепрым. За пунію нейкій ліст бляхі скаверкыный выляўся.*

Скавырнуць *зак. перан. іран.* Пазбавіць пасады. *У нас ба зь ім ня чы́кыліся, жыва б скывырну́лі, ніхай ба у рідавы́х пыхадзіў.* **Скавырнутый** *дзеепрым. Ня дужа яму смашна скывырну́тыму пыхаць умесьці са ўсімі.*

Скаканнік *м.* Скакун. *Сьпіртавоз калі-то быў скыка́ньнік, даўно ўжо, бувала, вып'іць і Анісу гаворіць: ідзі коні напой, а я пыскачу,— і будзіць цэлыю ноч скыкаць. Памянш.* **скаканнічак.** *Ох ты, скыка́ньнічык, рызыйшоўся, ні ўнязь цябе.* **Скаканніца** *ж. Я січас пайду дам места сваім скыка́ньніцым.*

Скакарэчыць *зак.* Скурчыць. *Ета ж яго балезьня так скыкаречыла.* **Скакарэчыцца** *зак.* Скурчыцца. *Куры дужа замёрзьлі, нудуліся, скыкаречыліся і сідзяць.* **Скакарэчаный** *дзеепрым. Стыялі ны станоўкі скыкаречыныя, халодна дужа.*

Скалантырыць *зак.* Абабегаць, выбегаць. *Сколька вы*

*дзірявень кажныю ноч скылантýріця, **ета ж ахотычка** вам столька ногі біць.*

Скалатнуць *зак. перан.* Моцна страсянуць. *Як скызалі, што ён едзіць сюда, ета ўсю дзярэўню скылатнула.* **Скалатнуцца** *зак.* Моцна страсянуцца. *Дужа былі цяжолыя похырыны, уся акруга скылатнýлыся, са ўсіх дзірявень былі людзі.*

Скаленне *н. асудж.* Выскалянне. *Дужа ныдаела ны яго скáліньня глядзець, ці ёсьць прічіна, ці няма, усё скаліць зубы.*

Скалупнуць *зак. перан.* Пазбавіць пасады хітрыкамі. *Мушчыны згываріліся раз яго скулупнýць, дужа ныдаеў усім,— і скулупнýлі.* **Скалупнутый** *дзеепрым. Ужо скулупнýтый ходзіць і ні на кога ні глядзіць.*

Скалыхнуцца *зак. перан.* Прыйсці ва ўзбуджэнне, хваляванне. *Як пачулі, што яго хыраніць будуць, уся акруга скылыхнýлыся, ішлі і ішлі біс кынца.*

Скальжэць *зак.* Перамерзнуць. *Мала таго, што скальжэіш біз ныпряткі, дык яшчэ і прастуды пытхвáціш, а я тады ухаджывыць зы табою ня буду.* **Скальжэлый** *дзеепрым. Раз ды другей пабудзіш скальжэлый, тады хвáцісься вума.*

Скальзата, скальзота *ж.* Коўзкасць. *Вобліў прайшоў, замёрзла, скыльзыта, што ні ступіць, ногі едуць і ўсё. Такою скальзотыю дужа трудна іціць.*

Скальчэць *зак.* Змерзнуць, перакалець. *Як ты глядзіш, мáлыя саўсім скальчэла, вядзі яе скарей у хату.* **Скальчэлый** *дзеепрым. Убеглі ў хату скальчэлыя, я ім скарей дыла пагрецца.*

Скандрычыцца *зак. жарт.* Памерці. *Ты, відна, й хочыш, каб я скандрýчыўся, ты б сабе зяця мыладога прівіла ў хату.*

Скапнуць *зак.* Капнуць, упасці кропляй. *Чарніла сь піра скáпнула на новыю скаціrсьць, яго нічым ні атмыіш.*

Скапыліваацца *незак. жарт.* Паміраць. *Ці ні скапылівыісься ты тут у хыладку?* **Скапыліцца** *зак.* Памерці. *А што ты думыіш, жаніцца ні пасьпеіць і скапýліцца.*

Скапырдзіцца *зак. жарт.* Памерці. *Ты яго так ні пужай, ато ён ац страху скапýрдзіцца можыць.*

Скарабкываацца *незак.* Злязаць. *Як ты цяперя будзіш аттуля скырáбкывыцца бязь лесьвіцы?* **Скарабкацца** *зак.* Злезці. *Чуць-чуць скырáбкыўся, каб трошку, і пыляцеў ба уніз як мячык.*

Скараджануць *зак.* Крыху, наспех пабаранаваць.

Скырыджані трошку гряды, ніхай мякчэй будзіць. **Скараджануцца** *зак.* Крыху пабаранавацца. *Каб скырыджанўлыся, дык ба хужы ні було.* **Скараджанутый** *дзеепрым. Толька што скырыджанўта, пы разу праехына і ўсё.*

Скарадзьбіт *м.* Баранавальшчык. *Во яны нашы скырыдзьбіты́, у цяньку аддыхаюць.* **Скарадзьбітка, скарадзьбічка** *ж. Прілаўчы́цца с конімі, дык ладныя скырадзьбітка будзіць. Хадзі, скырадзьбічка, есьць ужо наліта.*

Скаржанець, скаржанецца *зак.* Засохнуць, ссохнуцца. *Кінуў бацінкі мокрыя, яны скыржанелі за лета, што на нос ня ўссуніш. Якея ў цябе тут кускі хлеба скыржанелі? Ні нада класьць пріснок ны паліцу, забудзіш, скыржанеіцца і вы́кініш у памы́йніцу.* **Скаржанелый, скаржанеўшый** *дзеепрым. Ня реж сьвежыга хлеба, тама скыржанелыя кускі ліжаць. Няўжэлі табе нілізя прібраць вобуў як нада, ці ета луччы, што ён скыржанеўшый выляіцца?*

Скасароціць *зак.* Скрывіць рот (ад хваробы). *Ета ж балезьня так яго скысароціла.* **Скасарочаный** *дзеепрым. Ён ба мушчына нічога, каб ні скысарочыный.*

Скатаўё *н. перан. груб. зб.* Нягоднікі. *Чаго яны зыдаліся такоя скытаўё, кажыцца, зьелі б кажныга, каб прімелі.*

Скатлелый *дзеепрым.* Прамерзлы. *Прібеглі дзяўчонкі саўсім скатлелыя: пашлі ў лёгінькіх пла́цьціцых, а тута ні ш чога ні зь якыга холыд дурёный пытхваціўся.*

Скацініна 1 *ж.* Асобная жывёліна. *Хуць ікая скацініна ны дваре ды ёсьць і дзіцям ложку мылыка дасі.* 2 *м.* і *ж. перан. груб.* Нягоднік. *Такей скацініна, ён ба брата родныга зьеў.*

Скачарожываць, скачарэжываць *незак.* Курчыць. *Ета ўжо ста́рысьць усяго скычарёжывыіць. Яго даўно пычало скычарежывыць.* **Скачарожывацца, скачарэжывацца** *незак.* Курчыцца. *Пальцы неік скычарёжывыюцца, ні рызагнуць. Я віджу, што пычаў скычарежывыцца, мальца пыслала зы канём, ны калёсы ды скарей у бальніцу.* **Скачарожыць, скачарэжыць** *зак.* Скурчыць. *Чаго цябе так скычарёжыла як стыріка? Другей раз як скычарежыць, ён места сабе ні находзіць.* **Скачарожыцца, скачарэжыцца** *зак.* Скурчыцца. *Скычарёжыліся куры, сідзяць, дайжа есьць ня йдуць, ім дужа халодна. Скычарёжыўся на печы і ляжыць, нешта ж жыватом у яго.* **Скачарожаный, скачарэжаный** *дзеепрым. Лягу, пыляжу на печы скычарёжыныя, а тады нызад лезу. Кычаіцца ны палу скычарежыный, гаворіць, рызагнуцца ад болі нілізя.*

Скашыванне *н.* Касьба, скошванне. *Не, няроўна работыюць, у аднаго ска́шывыньня семдзісят сотык, а ў другога пітнаццыць. Зімля няроўныя, дык няшчы́тныя ска́шывыньня.*

Скашываць *незак. перан.* Спраўляцца ў касьбе. *Я ска́шывыў с самымі крепкімі мушчынымі, са ўсімі спруўляўся.* **Скасіць** *зак.* Справіцца ў касьбе. *Айдзе ты зь ім скосіш, кылі ў яго сіла нямерныя, пряма ня косіць, а валіць ету траву.*

Сквазіць *незак.* Цягнуць скразняком. *Хату ґ зіме нада абглідаць хырашо, каб нійдзе ні сквазіла.*

Скверцца *незак. перан.* Гаварыць рыпучым голасам. *Рысься́дзіцца, як пычанець скверцца, усім ныдаесьць.*

Скідываць, скідаць *незак. перан.* 1. Будаваць, узводзіць. *Няўжэлі ты ня думыіш ету ха́ччыну ськідывыць у сьцены, у цябе ж урем я ёсьць.* 2. Мяняць (зубы). *Калі скаціна ськідывыіць зубы, тады іна пасьці ня есьць. Ці ні ськідаіць наша карова зубы?* **Скінуць** *зак.* 1. Пабудаваць, узвесці. *Як ськініш халу́пку, тады спыкайней будзіць.* 2. Памяняць (зубы). *Наша карова летыся ськінула зубы.* **Скінутый** *дзеепрым.* Пабудаваны, узведзены. *А мы відзілі, што ў яго хата ўжо ськінута.*

Скідыш *м.* і *ж. перан.* Хілае дзіця. *Нейкій дзіцёнык — ськідыш, а ні дзіцёнык, усё яму нідылігáіць. Зыдыла́ся дзяўчонка — ськідыш. Памянш.* **скідышак**. *Етый ськідышык усё хны́чыць, усё яму дренна.*

Скіпанне *н.* Шчапанне. *Збоку тапор убіў і ня вырьвіць, во якоя ў яго ськіпа́ньня.*

Скіпаць *незак.* 1. Шчапаць. *Узяўся паттопу ськіпа́ць і руку пасек, я тряпкыю зывярцела.* 2 *перан.* Біць. *Схваціў зу руку́ ды як дывай яго ськіпа́ць.* **Скіпануць** *зак.* 1. Шчапануць. *Ськіпані кускамі сы днаго боку і з другога, палка пыляхчэіць, тады ты ціріс плячо ударіш.* 2 Ударыць, выцяць. *Як ськіпанець пу зубах, тады ты найдзіш сабе места.* **Скіпанутый** *дзеепрым.* 1. Адколаны. *Збоку трошку ськіпану́та, ды йна калодка крепкыя.* 2. Ударааны. *Ацскачыў ськіпану́тый.*

Скіпець *зак.* 1. Сплысці пры кіпенні. *Жарка дужа ў печы, крупеня многа ськіпела, нада пыдліва́ць.* 2 *перан.* Згарэць яркім полымем. *Такея хаты тады ў іх ськіпелі!* 3 *перан.* Зайсціся ад плачу. *Ськіпеў маліц, чаго ты яго на рукі ня возьміш.* 4 *перан.* Загінуць (ад нажа). *Мікілай Стыхваный так і ськіпеў ны нажы.*

Складаннік, складываннік *м.* Той, хто складвае, зай-

маецца складаннем. *Тваe склыда́ньнікі саўсім рызьляніліся. Стыряюцца скла́дывыньнікі, хочуць скарей кончыць.* **Складанніца, складыванніца** *ж. Склыда́ньніцы пабеглі к речкі мыцца. Што ж ты, скла́дывыньніца, гародзіш адно на дно, яно пыляціць усё.*

Скланый, склатый *дзеепрым.* Складзены. *Скла́ныя палкі ніхай пыліжаць, яны нікому ні мішаюць. Склӑныя ў капёшычкі сена ні так зымя́кніць. Тваe скла́тыя дровы гу́ркнулі, нада пірікладывыць.*

Склейна *прысл.* Умела, па-майстэрску. *Сколька ты ні ляпіў, дык склейна у цябе ні выходзіць.*

Склейнасць *ж.* Уменне, майстэрства. *Іка́я ў няўрёміны склейнысьць, за што ня возьміцца, усё ні так пулучаіцца.*

Склычываць *незак.* Блытаць (салому, ніткі і інш.). *Ну і нада ж етык склы́чывыць салому, ляжыць іна і ніхай сабе ляжыць скла́джыныя.* **Склычывацца** *незак.* Блытацца (пра салому, ніткі і інш.). *Калі нікуратна бяреш, лён склы́чывыіцца.* **Склычыць** *зак.* Паблытаць (салому, ніткі і інш.). *Саку яны ня толька склы́чылі, а піряцёрлі пасьці ўсю ны аторю.* **Склычыцца** *зак.* Паблытацца (пра салому, ніткі і інш.). *Хадзілі пы саломі, ношкі насілі, іна ўся склычылыся.* **Склычаный** *дзеепрым.* *Склы́чыныя снапкі адзьдзельна складзі, можа пірівяжуцца.*

Скома *ж.* Аскома. *Ат кіслых яблык усігда скома буваіць, ты многа ня еж.*

Скрабануць, скрабнуць *зак.* Драпнуць. *Ета ж яго кот скрыбану́ў зы паліц, і ні пыказыіць, знаіць, што сам віныват. Нямножка скра́бнула, а паліц рыскрасьнеўся, нупуха́ць пычаў.* **Скрабануцца, скрабнуцца** *зак.* Драпнуцца. *Ап сук скрыбану́ўся, ладныя цырапіна ны шчаке. Плячом крепка скра́бнуўся, рубец ускачыў. Гультай і на печы скра́бніцца.* **Скрабанутый, скрабнутый** *дзеепрым. А-а, тута нямножка скрыбану́та. А што ж ты думыў, скра́бнутыя тожа можыць зыгнаіцца.*

Скрабач *м.* Абабіты, абдзёрты венік. *Сенцы і скрыбачом пыдмяцеш, тама бальшэя красы нывадзіць ні нада. Памянш.* **скрабачык**. *Во толька ж ліжаў скрыба́чык і німа, як згареў, а можа ты й ныпраўду яго у печ укінула.*

Скравяніць *зак.* 1. Запэцкаць крывёй. *Перід у рубашкі скрывя́ніў, што ні дамыцца.* 2. Запэцкацца крывёю. *Пыглядзі, як тваe рукавы скрывя́нілі.* **Скравяніцца** *зак.* Запэцкацца крывёй. *Нялоўка забілі кыбына, мяса дужа*

скрывя́нілыся. **Скравяненый** *дзеепрым. Скрывя́ніныя кускі аткладзі адзьдзельна, пірямыць нада.*

Скраснець *зак.* Пачырванець ад сораму. *Ты б відзіла, як скрасьнеў Трахім пірід Машычкыю, я яго ні разу ня відзіла такім.* **Скраснелый** *дзеепрым. Жалка, цябе ні было, пыглядзеў ба, якей скрасьнелый быў Андряёнык.*

Скратыванне *н.* Складыванне ў вялікую кучу, абы-як. *Ну, прі такім скря́тывыньні канешня можна зымаріцца, адна толька біда, што вы бяс толку скря́тылі.*

Скратываць *незак.* Складваць у вялікую кучу, абы-як. *Усё ўместа нілізя скря́тывыць, лугавоя сена ніхай адзьдзельна ляжыць, а атаўку пылажы у другей вугыл.* **Скратывацца** *незак.* Складвацца ў вялікую кучу, абы-як. *Айт, у яго скря́тывыіцца як зря, ці ета хызяін.* **Скратаць** *зак.* Скласці ў вялікую кучу, абы-як. *Ці ні сурува́тыю яны салому скря́тылі, папреіць уся.* **Скратацца** *зак.* Скласціся ў вялікую кучу, абы-як. *Скря́тыіцца у адну кладку і будзіць ліжаць ды вясны.* **Скратаный** *дзеепрым. Хворыст скря́тын як пупала, увесь двор зыграможджын.*

Скружавіны *мн.*, **скружавінне** *н.* Адыходы ад збожжа пры яго падсяванні. *Сыпні ў шайку скружаві́ны, чаго зь імі насіцца. Скружаві́ньня у ста́рый лу́бычкі, куды хочыш, туды й дзівай.*

Скружыванне *н.* Падсяванне збожжа ў рэшаце. *Ці ты ні знаіш, якоя ў яе скру́жывыньня: другей раз прідзіцца пыцьсіва́ць.*

Скружываць, скружаць *незак.* Падсяваць збожжа ў рэшаце. *Пыстаў-ка ты решыта, ты ішчэ ма́ла скру́жывыць. Ідзі скружа́й ды нада ў мяшок сыпыць, вот-вот дождж хля́ніць.*

Скручываннік *м.* Той, хто скручвае, займаецца скручваннем. *Сядзі, скру́чывыньнік, тута бісь цябе абойдзіцца.* **Скручываніца** *ж. Зымыта́лыся скру́чывыньніца, што ўжо ні знаіць, як куды вярцець.*

Скрыгатнуць *зак.* Скрыгануць. *Нічога ні скызаў, глянуў як воўк, скрыгатну́ў зубамі і пашоў. Па-моймў, вароты скрыгатну́лі.*

Скрыгатня *ж.* Скрыгат. *Ніякія скрыгатні я ня чула, мы ўсе спалі, а ці езьдзіў хто па вуліцы, аткуля я знаю. Мне яго скрыгатню́ слухыць ніньціресна.*

Скрылёк *м.* Маленькая скібачка, тонкі зрэз. *Зьеў адзін скрылёк і большы ня хочыць. Мае дужа любюць бульбу скрылька́мі. Памянш.* **скрылёчак**. *Як аьсеіліся, у нас аднаго скрылёчыка бульбы ні асталыся.*

Скрыль *м. перан.* Чалавек, які моцна змерз, здубеў. *Во скрыль прібег, увесь пірямёрз. Скрыль скры́лім прікаціўся у хату. Застыў як скрыль, ажно зубамі ля́скыіць.*

Скрылянне *н.* Наразанне дробнымі скібачкамі, вузкімі шматкамі. *Дам за ета скрыля́ньня, ня хочыш есьць — ня еж, а стругаць ды кідаць нечыга.*

Скрыпашнік *м.* 1. Майстар па вырабу скрыпак. *Раншы зы Сажом скріпышнік быў, дзелыў скріпкі і вазіў у горыд.* 2 *жарт.* Ахвотнік да ігры на скрыпцы, ахвотнік слухаць такую ігру. *Скріпышнікі ны скамеічкі уселіся пыць сіреньню.* **Скрыпашніца** *ж. Во пыдрыста́іць скріпышніца, будзіць пяву́ньня як мама.*

Скрысеніцца *незак. жарт.* Адзявацца па-святочнаму. *Яны ішчэ ўчора пыча́лі скрысеніцца, хлапцоў ждуць ны вічарінку ш Чарнілыва.*

Скрысенный *прым.* Нядзельны. *Сяньня у вас від дужа скрысенный. Ета ішчэ скрысенныя кускі аста́ліся.*

Скрыцікаваць *зак.* Раскрытыкаваць. *Пецька у зяці к табе меціць, а ты яго так скріцікува́ла, возьміць і ня пойдзіць.*

Скрычацца *зак.* Справіцца, зраўняцца ў крыку. *Як разініць горла, паспробый зь ім скріча́цца,— усё дно як нячыстыя сіла ў ім сядзіць.*

Скрэбцца, скрэсца *незак.* 1. Скрэбціся. *Қылі пычалі скребцца, усё дзела кіда́й, а тапі баню. Қалі даўно мыты, то будуць скресца, хуць сколька пірідзіва́й.* 2 *перан.* Лезці, узбірацца. *Пычаў скребцца ны бярёзку, ня ўдзержыўся, паехыў уніз, увесь абыдра́ўся. Ахота яму скресца ны такоя гладкыя дзеріва.*

Скубенне *н.* Расскубванне. *Кладзі ты воўну біс скубеньня, там на месьці пускубецца зразу.*

Скула *м.* і *ж. перан.* Дакучлівая, непрыемная асоба. *Ого, ікая ску́ла ён быў, зь ім ба ніхто ня выцірьпіў.* *Памянш.* **скулка**. *Гапка тожа харошыя ску́лка, уелыся Пітраку ў рёбры.* *Павеліч.* **скулішча**. *Во хто быў ску́лішча, ета Хыдасоўнін мужык. Пад'едуць госьці, дык будзіць Максіму ску́лішча, пакруціцца ён.*

Скуленне *н. перан. неадабр.* Прыкрае дакучанне. *А во так скуленьнім усяго ўсюдых і дыбіва́іцца.*

Скуліна 1 *ж.* Скула. *Ладныя ску́ліна села ны наге лі калена.* 2 *м.* і *ж. перан.* Дакучлівая, непрыемная асоба. *Тыкая быў ску́ліна, што ні прівядзі бог, яго ўсе суседзі быяліся.* *Памянш.* **скулінка**. *Нескылька ску́лінык ны*

плячэ ускачыла, быля́ць — рукі ні пывярну́ць. Зь віду ціхінькыя, а хракцірым ску́лінка.

Скумекаць *зак.* Скеміць, зразумець. *Як жа ты ня мог скумекыць, чаго яны пріхадзілі. Чуць-чуць скумекыў, што нада сала ўнесьць.*

Скупавата *прысл. перан.* Малавата, крыху недастаткова да меры. *Скупува́та усыпыў, ета ўжо я пірявешывыць ні хацеў. Памянш.* **скупаваценька**. *Ён усігда скупува́цінька паложыць, ны кажный мелычы хочыць выйгрыць.*

Скупнуцца *зак.* Пакупацца. *А што, хлопцы, ежылі нам січас скупну́цца, пакуля усе сюда ні пыдыйшлі?*

Скусць *зак.* 1. Скубці. *З расою каровы сталі хырашо скусьць.* 2 *перан.* Прасці. *Мы, бувала, уста́нім ра́нінька і садзімся скусьць, ішчэ печ ні зыта́плівыючы.*

Скутаць *зак.* Сагнаць у адно месца (пра жывёлу). *Ску́тылі скот лі балота і дзіржаць цэлый дзень.* **Скутаный** *дзеепрым. Табун стыяў ску́тыный усё посьлібедзьдзя, яны дайжа пу кустах ні прыгналі.*

Слабак *м.* Слабы чалавек. *Слыба́к ён брацца са мною боріцца, я адным пальцым піхну́, і ён пыляціць. Памянш.* **слабачок, слабачочак.** *Слыбачок ты, слыбачок, сядзь-ка луччы ды пысядзі. Слыбачочык ты проця Сярьгея.* **Слабачка** *ж. Ня думый, што іна слыба́чка, с табою спра́віцца.*

Слабёсенькій, слабёсенечкій *прым.* Слабенькі. *Яе мальчык радзіўся слабёсінькій, а тады аткуля штө ўзялося, якей дзіцёнык стаў. Ріпіна слабёсінічкыя, чуць толька ча́пыіць пы зямле.*

Слабізна *ж.* 1. Слабасць. *Нейкыя слыбізна́, што іціць ні магу.* 2 *перан.* Слабыя асобы. *Якея зь іх работнікі, слыбізна́ адна, ніхай ба мушчыны пымаглі.*

Слабінка *ж.* Слабае месца. *Яны дайно яго слабінку знаюць і пользыюцца етым.*

Слабкасць *ж.* Слабасць. *Я і сыма ні знаю, чаго тыкая сла́бкысьць, зы травіну зычаплю́ся і валю́ся.*

Слабленне *н.* Паслабляннe. *Якоя ж сла́бліньня, што конь ны адной сядзёлкі вязець, нада яшчэ атпусьціць цірісьсядзельнік.*

Слабо *прысл.* Немагчыма, не пад сілу, не хопіць сілы, смеласці. *Слабо табе сь Сярёжкыю паборіцца. Што, мне слабо на ету бярёзку узьлезьць? Слабо ёй скызаць Мыкару праўду.*

Слабодна *прысл.* 1. Свабодна. *Як госьці паедуць, та-*

ды і тут станіць слабодна. 2. Проста, несумненна. *Ты яго мала знаіш, што хочыш можыць слабодна ляпнуць. Памянш.* **слабодненька**. *Яму бацінкі слабоднінька узьдзеліся. Выш. ст.* **слабадней**. *Як усё быраxло выкінулі, слыбадней стала.*

Слабодный *прым.* 1. Свабодны. *Пятрок цяперя чылавек слабодный, куды зыхацеў, туды й пыляцеў.* 2. Такі, які падыходзіць па росту, не цесны (пра адзенне). *Яму етый касьцюм слабодный, у плічах дайжа шурукуват. Памянш.* **слабодненькій**. *Ён слабоднінькій, пакуля Тыцяна ні пріехыла. Малыму нада слабоднінькыю адзежыну купляць, каб цесна ні была.*

Сланечына, сланешына *ж.* Асобная расліна сланечніку. *У іх пы грідах кой-айдзе сланечыны сідзяць. Дзьве сланешыны вырысьлі ў ячменю, ды бальшэя-бальшэя. Памянш.* **сланечынка, сланешынка**. *Во глянь-ка, і тута сланечынка расьцець. Я паспробывыў пірісадзіць сланешынку, дык ні прінілася.*

Сланнё *н.* 1. Рассціланне. *Ня скора дажджэсься яе слыньня, ідзі, сам раськінь пасьцель ды пыляжы троху.* 2. Пасыланне. *Якоя ж ета сланьнё, што ты угыварівыіш яго.*

Сланнік *м.* Той, хто сцеле, рассцілае. *Нейкій жа ў цябе, сланьнік, ряд дужа крівэй пулучыўся, аж загнуўся.* **Сланніца** *ж. Вун зы сныпкамі сідзяць сланьніцы, Ганна ім нешта рысказыіць.*

Сланянне *н.* Бязмэтнае швэнданне. *Мы глядзім ны яго слыняньня і дзівімся, аткуля ў яго такоя гультайства уелыся.*

Слаўленне *н. перан.* Знеслаўленне. *Іна нікому ні словічка, ні паўсловічка ні прыгыварілa, за што ж ёй слаўліньня такоя.*

Слізанне, слізканне *н.* Коўзанне. *С такім сьлізаньнім і гылаву можна рысквасіць. Дыбалыіся ісь сьлізкыньнім, што ныпраўду гнітанесься затылкым. Будзіць табе сьлізканьня, як хвырасьцінку атлумаю.*

Слізаць, слізацца, слізкацца *незак.* Слізгаць. *Ніяк нільзя устоіць, папробыіш стаць, а ныга сьлізаіць. Нейкія бацінкі сьлізкія: ідзеш і ўсю дарогу сьлізаісься. Як жа ня будзіш сьлізкацца, калі ні дарога, а ўсьцяж адзін лёд.*

Слізката, слізкота, слізота *ж.* Слізкасць. *Во цяперь ба самыя што лапцікі абуць, а ў калошых сьлізкыта ня ўстоіць і ні ступіць. Тыкая стала сьлізкота, што ны ніпут-*

кува́ным кані нікуды ні вупруўляйся ехыць. Цэлыю нядзелю дужа была сьлізота, а тады троху атпусьціла і сьнегым прісыпыла — нылáдзілыся дарога.

Слімяннё *н. зб.* Здаровыя асобы; жывёліны. *Во сьліміяньнё хлопцы, чым іна іх толька корміць! Коні як сьліміяньнё сытыя, чаму ж такея везьць ня будуць.*

Слугаванне *н.* Прыслугоўванне. *Мне нічые слугува́ньня ні нада, і я прісл́ужывыцца нікому ні стану, ніхай ні надзеюцца.*

Службістый *прым.* Такі, які любіць выслужвацца. *Калі ты стаў еткій службістый? Мутруноўна усігда была службістыя, любіла пірід нычальствым высл́ужывыцца, як Ікавёнык.*

Слухануць *зак. жарт.* Паслухаць. *Січас мы слуханём, што ён Зьмітраку гаворіць. Ты, відна, хочыш слухан́уць, пра што яны шэпчуцца.*

Слухмянасць *ж.*, **слухмянства** *н.* Паслушэнства. *Я ўжо знаю яго слухмя́нысьць: усё пыбішча́іць зьдзелыць і нічога ня зьдзелыіць. Ня дужа ат такіх га́ўрікыў слухмя́нства дажджэсься, яны дайжа вухым ні вядуць, што ты ім гаворіш.*

Случаем *прысл.* Выпадкова. *Ці ты сл́учыім ні сустрюкаў у горыдзі Шыўчынка? Калі сл́учыім замеціш, што Бобырь ідзець, крікні мне.*

Слядзіна *ж.* След. *Памянш.* **слядзінка, слядзіначка.** *Ён жа ішчэ ні старэй чылавек, а вочы ўсе, сьлядзі́нкі пірід сабою ня відзіць. Толька сьлядзі́нычку відзіць, сь кіёчыкым па вуліцы пройдзіць ат хаты к хаці.*

Сляпендуш *м.*, **слепанджа, слепандзя, сляпня, сляпоцце, слепаццё** *м. і ж. абраж.* Сляпая або з дрэнным зрокам асоба. *Чаго етый сьляпендуш цігаіцца тут, няўжэлі іна ныпраўду возьміць яго ў зяці? Во яшчэ сьліпынджа́ лазіць, усюдых свой нос суніць. Некуды пыцягнулыся Зьмітракова сьліпыньдзя́, усё ёй на месьці ні сядзіцца. Ці ні к вам прецца Аўдотычкіна сьліпня́? Сядзі ўжо на печы, сьляпоцьця мой, я сыма скот ныпаю. Во яшчэ сьліпацьцё рызыйшоўся, думыіць, ён каго спужаіць.*

Смактануць *зак.* Пацмактаць. *Ма́лый два разы смыктанець і кіда́іць бутылычку, нешта яму ні ныравіцца.*

Смалянуць *зак.* 1. Крыху пасмаліць, абсмаліць. *Кыла ног ішчэ трошку смыляні, жывая шэрсьць тарчыць.* 2 *перан.* Пекануць, спаліць. *Так крепка смылян́ула, ён ажно крікнуў. Што тады ў Каробчыні тварілыся: сяньня*

аднаго спалюць, а нызаўтріга другога смылянýць. 3 *перан.* Ударыць. *Як смылянець із-зу вугла якім-небудзь паленым, тады ты будзіш знаць, як трогыцца.* **Смалянуцца** *зак.* Ударыцца. *Сядзеў, ныгамі буўтаў-буўтаў, а тады як смылянецца з балькі, як ён толька пыдняўся.* **Смалянутый** *дзеепрым. Айдзе смылянýта, айдзе не, яму сойдзіць.*

Смалярня, смольня *ж.* Смалакурня. *Дзёгыць зы Сажом гналі і пуд Дубровыю была смылярня, а большы тута нійдзе ні гналі. Ціт нескылька ўремя на смольні работыў, ён рядым жыў, хата стыяла пасьці ў лесі.*

Смарганне, сморганне *н.* 1. Торганне. *Нічога з майго смыргáньня ні пулучаіцца. Я й біс твайго сморгыньня абыйдуся.* 2. Шумнае ўдыханне праз нос. *Во ныдаеў сы смыргáньнім! Ты яго па сморгыньню пачуіш.*

Смаргаць, сморгаць *незак.* 1. Торгаць. *Дывай я тады зы вярёвычку смыргáць, а ўсё дно ні аччáплівыіцца. Ну што, нада йціць смыргáць лён. Што ты сморгыіш, кылі тама вузёл бальшэй. Старэй тама за пýнькыю, поскыньні сморгыў.* 2. З шумам удыхаць праз нос. *Чаго ён так смыргáіць, ці ні прустудзіўся? Ходзіць і сморгыіць носым, відна, пацстыў.* **Смаргацца, сморгацца** *незак.* Торгацца. *Аччыні ды рызьвяжы вузялок, а так у цябе доўга смыргацца будзіць. Ня дужа яно тут сморгыіцца.*

Смегаванне *н.* Пакуты ад нястачы. *Як ім ні ныдаесьць сьмігувáньня, няўжэлі яны кыравёнку прыдзіржаць ня могуць.*

Смекаліст *м.* Кемлівы чалавек. *Ого, якей сьмікаліст, яго ня дужа пройдзіш, ён увы ўсякіх пірядзелкых пубувáў, усё знаіць.* **Смекалістка** *ж. Ні была б іна тыкая сьмікалістка, каб яе Проська пыдманіла.*

Смехам *прысл.* Жартам. *Ён жа сьмехым гываріў, а ты й паверіла. Мала што яны сьмехым скажуць, ты іх ня слухый.*

Смоль *ж.* 1. Пах пры гарэнні смалы, смаловага дрэва. *Тут усігда смольлю пахніць.* 2. Ліпучае рэчыва. *Каторыя ўремя ён к Сямёныvым смольлю ліпніць. Ня лезь к яму смольлю.* 3. Чорнае рэчыва. *У яе дачок валосься чорныя, як смоль.*

Смуж *м.* Смоўж, слімак. *Смужы часьцей усяго ны бáбкых сідзяць і ны пыдасіныvікых. Сьлізкій як смуж. Чорный як смуж.*

Смурод *м.*, **смурода** *ж.* 1. Смурод. *У цябе, відна, гаршчок сплыў: як зычыніла комін, так смурода і пышла пы*

хаці. 2 *перан*. Нягоднік. *Такей быў смурод, што ніхай еткія людзі і ні атрыга́юцца. Чаго ён зыдаўся тыкая смурода? Сам харош, і йна смурода ня луччыя.*

Смычыць *незак. жарт.* Прасці. *Бувала, як возьмуцца смы́чыць утрёх, во еткія клубкі ныпріда́лі, а тады ставюць кросны і ткуць.*

Смядзіць *незак.* 1. Тлець. *Адна гылавешка сьмя́дзііць у печы, яе нада дыстаць ды аттушы́ць.* 2 *перан.* Ледзь жыць. *Нескылька гадоў ні жыла, а сьмядзіла, чуць ногі пы зямле пірістыўляла.*

Смяляк *м.* Смяльчак. *Етый сьміля́к с хаты увечырі баіцца выйціць, а ня то ён у Бірязуйкі пыбягіць. Вы абоя адзінакывыя сьмілякі: адз зайца кініціся ўцікаць.* *Памянш.* **смелячок**. *Канешня, ты сьмілячок, нікога ні баісься.* **Смялячка** *ж. Хто ж ні знаіць Прытасевічыву сьміля́чку, усе дужа хырашо знаюць.*

Смяротный *прым.* 1. Смертны. *Куды яму жыць, у яго від сьмярётный, хуць сяньня ў гроб кладзі.* 2. Прызначаны на выпадак смерці. *Іна ўжо ўсю сьмярётнью адзежу сабе склала.*

Смяцціна *ж.* Парушына. *Як ты мяцеш, што ў цябе там астаюцца сьмяцьціны. Памянш.* **смяццінка, смяццінaчка**. *Акуратна двор прібран, нійдзе ні сьмяцьцінкі ні аста́лыся. Ты ў яго паспробый хуць сьмяцьцінычку айдзе ўвідзіць.*

Смяцціць *незак.* Засмечваць. *Я толька пыдміла́, чысьцінька зьдзелыла, а ты ўзноў сьмяцьціш на чыстыя.* **Смяцціцца** *незак.* Засмечвацца. *Яно само сьмяцьціцца, ходзіш, і зы ныгамі ўсякій му́сыр нына́шывыіцца.*

Снапавое *н.* Плата снапамі за карыстанне зямлёй (у дарэвалюцыйны час). *Як січас помню, у тэй дзень мы вазілі сныпавоя, Андрей сеіў у нас ладный кусок, сваё ён зьвёз раншы, а наша астыва́лыся.*

Снуджэнне *н.* Ненадзейнае прыстасаванне для лоўлі. *Нічога с твайго снуджэньня ні палучыцца, ета нада хырашо зьдзелыць, каб птушку злавіць.*

Снудзіць *незак.* Ненадзейна прыстасоўваць для лоўлі. *Ета ж ён сну́дзіць — хочыць тхыря злавіць,— адурей тэй тхорь лезьць у яшчык.*

Совесный *прым.* Сумленны. *Калі совісныя, дык іна чужога ні захочыць, аддасьць, есьлі ныйшла. Памянш.* **совесненькій**. *Калі-то, можа, і Пракоп быў совісьнінькій, толька ета дужа дайно було.*

Сонечка *н.* Сонейка. *Ікая зь мяне работніца, во на сонічку пысяджу ды нызад у хату пыплятýся.*

Сопсцвенна *паб. сл.* Безумоўна, бясспрэчна. *Ён сопсьцьвінна знаіць, айдзе цяперя яны, толька гываріць ня хочыць. Пятрок табе сопсьцьвінна праўду скызаў, а ты ня веріш.*

Сопсць, сопць *незак.* Сапсці. *Ён на сон ні жаліцца, як лёг, так і пычаў сопсьць. Нешта доўга соп у той хаці, усё яму ні ыравіцца.*

Соркі *мн.* Саракі, традыцыйнае свята ў сакавіку. *У нас на соркі жáўрынкыў пякуць, і мáлыя тады бегыюць зь імі па вуліцы. На соркі ну гутареліх гутáшыюцца.*

Соўка *прысл.* Сыпка. *Сяньня яны заморюцца, іціць дужа соўка, сьнег рыхлый, ногі едуць ызад.*

Спаведыванне *н. перан. іран.* Лаянка, збэшчванне. *Як табе спалыся посьлі спаведывыньня, можа кума і ўва сьне сьнілыся?*

Спаведываць *незак. перан. іран.* Лаяць, бэсціць. *Тыкая была крепкыя дружба, а сяньня як дывай Алёна яго спаведывыць.* **Спаведывацца** *незак.* Выслухоўваць лаянку. *Ці пойдзіш ты яшчэ раз к ёй спаведывыцца?* **Спаведываный** *дзеепрым. Ці ні прішоў ты і сяньня спаведывыный?*

Спавівальнік *м.* Спавівач. *Раншы дык прінасілі спывівáльнікі, як у атведкі хадзілі. Памянш.* **спавівальнічак**. *Спывівáльнічык нада каб усігда чысьцінькій быў, трошку зымыраіцца — памый яго.*

Спавяданнік *м. перан. іран.* Той, хто лае, бэсціць. *Пашоў твой спывідáньнік пыдз Заліўкін аборык.* **Спавяданніца** *ж. Што ты, Сямёныву спывідáньніцу дайжа устреціць ня хочыш?*

Спагадыванне *н.* Спагада. *Ат твайго кума ішчэ ніхто спыгáдывыньня ня відзіў, ён дужа нісызнáцільный.*

Спагадываць *незак.* Спагадаць, адносіцца са спагадай. *Між людзей нада адзін другому спыгáдывыць, як жа ты іначы прыжывеш.*

Спагнаівацца, спагноівацца *незак.* Угнойвацца. *Айдзе хырашо спыгнáівыіцца, там усігда хлеб будзіць. Твыя усядзьба так ні спагноівылыся, як у Сірьгяёнкыў.* **Спагноіцца** *зак.* Угноіцца. *Сьпірва зімля была дужа пустая, а троху-патроху спагноілыся і стаў хлеб радзіць.*

Спагнацца *зак.* Справіцца, дасягнуць тых жа вынікаў. *Айдзе ж ты хочыш зь імі спыгнáцца, калі у іх трі мушчыны у хаці, у іх канешня усё будзіць як нада падзелына.*

Спадніца *ж.* Спадніца. *Памянш.* **спаднічка**. *Яны сабе красівінькія спаднічкі пашылі, будуць хварсіць. Зніж.* **спаднічэнка, спаднічонка**. *Ні було чаго надзець, іна ізь нейкыга рідна́ спыднічэнку пашыла і насіла, уся сьвяцілыся наскрозь. Адна спыднічонка ёсьць і ёй ладна, тыкая біззаботныя баба.*

Спадрушна *прысл.* Зручна. *А ці спадру́шна ж яму бізь нічога ніякыга зыйўля́цца к Мыкарывым? Выш. ст.* **спадрушней**. *Каму спадрушній, тэй ніхай і зьбегыіць, во ты ж надзет, вядро ў рукі і к калодзіжу.*

Спадрушнасць *ж.* Зручнасць. *Яму каб луччыя спадру́шнысьць была, ён ба ўсяго чысьцінька надзелыў, харошый ма́сьцір.*

Спадціха, спадціху *прысл.* Спадцішка. *Яны крічаць ня будуць, спыцьціха́ што хочыш утворюць. Ла́скывый сыбачка спыцьціха́ кусаіць. Скажыць спацьціху і сам усё дно як убаку.*

Спадыспаддзя *прысл.* Спадыспаду. *Вы́цігні клачок спады́спыдзьдзя, тама далжно быць луччыя сена.*

Спазрэнне *н.* Упадабанне. *Якоя ёй ішчэ спазреньня нада, пупыда́іцца чылавек, дык ніхай бярець.*

Спаіваць *незак. перан.* Намочваць моцна. *Разьві ж можна так пулушубык спа́івыць, дождж — дык нада було вы́вірнуць, як усе дзелыюць.*

Спаласкыванне *н.* Паласканне. *Пыцярьпіць тваё спыла́скывыньня, лі есьць, нам ехыць скарей нада.*

Спалюбіць *зак.* Пакахаць. *Можа і спулюбіў, а можа так бегыіць, каб толька пысьміяцца. Любоў зла, спалю́біш і кызла.* **Спалюбіцца** *зак.* Спадабацца. *Нейкій лырьяныўскій тваёй Тайкі спулюбіўся.*

Спанадабіцца *зак.* Спатрэбіцца. *Усё пырыздаеш, а як сымаму спына́дыбюцца пад рукі руба́нык ці скобля, і ня будзіць.*

Спанаравіць *зак.* Упадабаць. *Тваю, кызалі, новый аграном спынырра́віў, усё прыва́джывыіць.* **Спанаравіцца** *зак.* Спадабацца. *Калі спыныра́віліся адзін другому, я рызьбіва́ць ня буду, ніхай жэнюцца.*

Спанараўный *прым.* Прыгожы, такі, які прыйшоўся даспадобы. *Чаго там гываріць, ён спыныра́ўный мушчына, і рыбыця́шчый, ні так, як другея у чарку глідзяць.*

Спанець *зак.* Прывыкнуць жыць у вялікім дастатку, па-панску. *Дужа вы спанелі зы пасьледнія ўремя, маглі б і з маты́чкыю пыстыяць.* **Спанелый** *дзеепрым. Тыкая ўжо спанелыя, што куды ёй гываріць пры работу.*

Спаніць *зак.* Прывучыць жыць па-панску. *Спаніла дачок, а цяперя сыма ні знаіць, як пріступіцца к ім, паможч што-небудзь і ня ду́мыюць.*

Спаннік *м.* Той, хто спіць. *Ой, спыньнікі нашы тольк пыднімаюцца, дужа рызыспа́ліся.* **Спанніца** *ж.* *Устывайка, спаньніца, сонца ўжо нівісь айдзе, січас тває падругі прібігаць.*

Спантраваць *зак.* Звучыць, прывучыць. *Дужа ты спунтрува́ў сваю карову, разу ня хочыць скубну́ць у пустухе, гылаву зыдзярець і глядзіць, каб двору.* **Спантраваный** *дзеепрым.* *Ён у цябе ціряшчу́р спунтрува́ный, ні рызба́лывый-ка ты так.*

Спарадзіць *зак.* Сабраць, падрыхтаваць, упарадкаваць. *Я сваіх пакуля спыряджу́ і ны работу, і ў школу, дык нівісь ікая пыра.* **Спарадзіцца** *зак.* Сабрацца, падрыхтавацца, упарадкавацца. *Мы ішчэ зь вечыра спырядзіліся, каб ні хвытацца ураньні.* **Спараджоный** *дзеепрым.* *Калі бульба спыряджона, гряды ужо ні біда, прібяру́цца.*

Спарадчываць *незак.* Парадкаваць. *Спыря́ччывый адзежу, а я гуркоў нывыбіраю ды яблык ачшчыпну́ троху.* **Спарадчывацца** *незак.* Парадкавацца. *Доўга спыря́ччывыцца німа ўремя, скарей усё скла́дывый, січас Цімох пад'едзіць.* **Спарадчыць** *зак.* Упарадкаваць. *Пакуля мы спыря́ччылі сена, дык і ехыць некылі, вечыр ны дваре.* **Спарадчыцца** *зак.* 1. Упарадкаваць. *Січас мы спыря́ччымся і табе трошку паможым.* 2. Упарадкавацца. *Хворысьця тваё спыря́ччыцца трошку пыгыдзя, пойдзім дарьвём етый кусочык.* **Спарадчаный** *дзеепрым.* *Паст-ройка ў цябе спыря́ччына, што табе бідуваць.*

Спаражніванне *н.* Спаражненне. *Ну сколька мне ждаць твайго спыра́жнівыньня, бочычка січас нада, а ні заўтря.*

Спаражніваць *незак.* Спаражняць. *Спыра́жнівый-ка ты мне шайку, я січас цугуны буду выцягывыць, нада бульбу тоўч.* **Спаражнівацца** *незак.* Спаражняцца. *Куды мне спыра́жнівыцца зь естым жытым; я й сыма ні прідумыю, усе мяшкі зыня́ты.*

Спартачыць *зак. неадабр.* Сапсаваць. *Такому масьціру ні нясі шыць пулушубка, ён ні пашыіць, а спырта́чыць, ён можыць тольк старьё якоя пірібраць.* **Спартачыцца** *зак.* Сапсавацца. *Я ні жалею, калі й спырта́чыцца.* **Спартачаный** *дзеепрым.* *Куртка саўсім спырта́чыныя, дайжа рука́вы няроўныя.*

Спарыванне *н.* Спорванне, скідванне шляхам паронне. *Пупадзець табе зы спа́рывыньня, разьві ж можна трогыць гнёзды такіх харошыньніх птушычык.*

Спас *м.* Ратунак. *Якога гультаі спа́су хочуць? Спа́су німа ат яго прістыва́ньня, чыпляіцца ны ка́жным шагу.*

Спасаўкі *мн.* Рэлігійнае свята спас. *Я хырашо помню, што Адарка спа́сыўкымі была ны дзяреўні, а большы ні пріхадзіла.*

Спасвіць, спасцівіць *зак.* 1. Прапасвіць *Еткій дзень спа́сьвіць ня шутка дзела, жарою скот ня хочыць стыяць, ляціць куды пупала. З ма́лымі спа́сьцівіць цяжола, ім ныдыіда́іць бегыць зы скатом. Удваіх такей табун і ня думыйця спа́сьцівіць, нада, каб трецьцій хто памог.* 2. Справіцца пасучы. *З ма́лымі ты ні спасеш, ніхай сам усё дзела атложыць і йдзець к скату. Як жа ты адзін спа́сьцівіў, відна, здорыва набегыўся.* 3. Стравіць статкам пры выпасе. *Па́рініну спа́сьвілі, што на ёй нічога ні асталыся, голыя як бубін. Пы бічывіка́х харошыя трыва была, дык за ету нядзелю спа́сьцівілі. Ата́ву пы аборкых спа́сьцівілі, цяперя тубуны пагонюць на луг.* 4 *перан.* Высачыць. *Як жа мне спа́сьвіць Зьмітрыка, абізацільна пыгывару́іць зь ім нада. Трі дні пыглідала, усё хацела Пуўлюка спа́сьцівіць, калі ён к Соньні пойдзіць.* **Спасвіцца, спасцівіцца** *зак.* 1. Справіцца пасучы. *Ні знаю, як зь дзіцямі спа́сьвіцца. Калі травы німа, трудна спа́сьцівіцца. Ня лёхка вам будзіць спа́сьцівіцца такою жарою, у жаркія дні нада ны ра́нкі гыняць.* 2. Стравіцца ў выніку выпасу (пра траву). *Блізка травы німа, уся спа́сьвілыся, прыганіця ў Зады, там, відна, атрысла. Айдзе ж ты накорміш, кылі трыва спа́сьцівілыся. Нядзелю скот пыхадзіў, што спа́сьцівілыся, а што стыпталыся, скусьць нечыга.* **Спасвены, спасцівены** *дзеепрым.* Страўлены. *Лужкі усе спа́сьвіны, тама каровы ні пыд'ядуць. Ны спа́сьцівіным скот ні накорміш, нада куды дальшы гнаць. Пу кустах усё спа́сьцівіна, ганіця кароў у другоя места.*

Спасібканне *н.* Выказванне падзякі. *Я знаю, якоя ў Мітрыхва́ніхі спасібкыньня: сяньня спасібкыіць, а заўтря ныпляцець чаго зря.*

Спасібкаць *незак.* Гаварыць падзякі. *Яны Івану спасібкылі, спасібкылі дый спасібкыць большы некуды.* **Спасібкацца** *незак.* Выказвацца (пра ўдзячнасць). *Што, зы піражкі ні спасібкыіцца, хочыш яшчэ і пыпря́ньнікыў?*

Спастыліванне *н.* Абрыдласць. *Трудна жыць ш чыла-*

векым прі спасты́лівыньні, ні знаю, як ета Мархва церьпіць.

Спастыліваць, спастылівацца, спастыляць, спастыляцца *незак.* Рабіцца брыдкім. *Ён зразу посьлі свадзьбы пычаў спасты́лівыць Машкі. Чаго ж ня будзіць спасты́лівыцца, калі такоя тваріць усё ўремя. Мне ён ні сяньня пычаў спыстыля́ць. А што я буду дзелыць, калі ён усё большы спыстыля́іцца?* **Спастылець, спастылецца** *зак.* Абрыднуць. *Ета ж нада, штоб свой чылавек, а так спыстылеў! Буваіць, што свой спыстылеіцца большы, чым чужэй.* **Спастылелый** *дзеепрым. Ён даўно ёй спыстылелый, іна яго відзіць ня хочыць.*

Спатанькі, спатачкі *дзіц.* Спаць. *Ну пойдзім, пойдзім спа́тынькі, ужо саўсім цямнеіць. Мой ма́лінькій, мой харошынькій спа́тычкі хочыць.*

Спатуханне *н.* Затуханне. *Ліні вады і дзела с канцом, ато доўга будзіш ждаць спутуха́ньня.*

Спатушываць, спатушаць *зак.* Прытушваць, змяншаць гарэнне. *Трудна спату́шывыць, калі вецір бушуіць. Узя́ліся спутуша́ць, а зьдзелыць нічога ня могуць, агонь са ўсіх бакоў бушуіць.* **Спатушаный** *дзеепрым. Спату́шыныя палкі аткінь дальшы, каб ні мішалі.* **Спатушомшы** *дзеепрысл. Спутушомшы атыйшлі, пысядзелі троху збоку.*

Спатынець *зак.* Стлець. *За трі гады досткі спытынелі ў погрібі, нада новыя зыкла́дывыць.*

Спатыханне *н.* Аслабленне гарачыні. *Столька дней жарішча паліць і ніякыга спытыха́ньня німа, худзь ба ж іна трошку меншы.*

Спатыхаць, спатыхацца *незак.* Змяншацца (пра гарачыню). *Увесь дзень жаріла, што ні прыдыхну́ць було, толька к вечыру трошку стала жыра спытыха́ць,— во ўжо су́шка дык сушка! Каторый дзень жарішча ні спытыха́іцца, дождж горька нада.*

Спаўзаць *незак. перан.* Сыходзіць, змяншацца (пра паўнату). *Як пыработыіць хырашэнька, сала зь яго станіць спуўза́ць.* **Споўзць** *зак.* Сысці, зменшыцца (пра паўнату). *Раншы ён пряма у дзьверi ня месьціўся, а цяперя жыр зь яго троху споўз.*

Спахацца *зак.* Справіцца, быць на аднолькавым узроўні ў ворыве. *Ён умеіць плуг хырашо навесьць, вы́пріж у яго ладныя і конь цігаві́тый, зь ім спыха́цца трудна.*

Спелесаваць *зак.* Нарабіць пісягоў (пугай, дубцом). *У дзьве пугі як узяліся, сьпілісува́лі карову, што на ёй*

жывой рубчы́ны ні аста́лыся. **Спелесаваный** *дзеепрым. Прібег іс саду сьпілісува́ный і на сена схува́йся.*

Спетый *дзеепрым.* Дружны, дружбацкі. *У іх была сьпетыя кынпанія, гэрчыкі ішчэ тэя, ні мала чаго тваріли.*

Спецна *прысл.* Па-майстэрску. *Гуркі ты соліш дужа сьпецна, во толька бульбы к ім зваріць ня дужа пулучаіцца.*

Спецнасць *ж.* Майстэрства. *Так ён мушчына стыря́цільный, толька сьпецнысьці у яго німа, яму толька гру́быю работу дзелыць.*

Спецный *прым.* 1. Выдатны, выключны. *Зразу відна, што сьпецный майсьцір дзелыў, клёпычкі пыдыгна́ны шчытна-шчытна.* 2. Спецыяльны. *Я ж табе ня буду аднаму сьпецныя абеды гатовіць, што зваріла, то й еж. Памянш.* **спецненькій.** *Вы сьпецнінькія мысьцяры гароды выціраць.*

Спеч *зак. перан.* Зрабіць пажар знарок. *Лучча ні чыпайся, зыясіся ш чортым і можыць сьпеч. Ніякія там іскыркі ні було, яго нарошня сьпяклі сваe.*

Спешчыванне *н.* Распешчванне. *Сьпешчывыньня самім бокым выходзіць: зы работу брацца ня хочуць, карміі іх ніізьвесна сколька, а тады, хочыш, і жоньік карміі.*

Спешчываць *незак.* Распешчваць. *Зма́лку пычыла сьпешчывыць, паетыму і вырыс ні ў кола ні ў мяла.* **Спешчывацца** *незак.* Распешчвацца. *Ні дывай сьпешчывыцца, зыгаро́йсься зь імі, як пыдрастуць.* **Спесціць** *зак.* Распесціць. *Ну нягож хто-небудзь пріхадзіў, сыма ты яго сьпесьціла, усё ма́ліла.* **Спесціцца** *зак.* Распесціцца. *З ма́лых гадоў сьпесьціўся, цяперя позна пірядзелывыць.* **Спешчаный** *дзеепрым. У іх дужа сьпешчыныя дзеці, ні к якой рабоці ні прілума́ны.*

Спіранне *н.* Пярэчанне. *А што ён сьпіра́ньнім пparticularly можыць? Нада яго атву́чывыць аць сьпіра́ньня.*

Спічка *ж. перан.* Запальчывы чалавек. *Чаго ён тыкая сьпічка, слова ні так скызаў — пых і гатоў, гаріць. Ох, была сьпічка, ступіць піряд ёю ні ўла́дзіш. Памянш.* **спічачка.** *І дычка пыдрыстаіць тыкая самыя сьпічычка.*

Спічына *ж.* 1. Запалка. *Узатрі сьпічыну ды пысьвяці, а ўпацёмкых што ты ўвідзіш.* 2 *ж. перан.* Запальчывы чалавек. *А я і ні знаў, што йна тыкая сьпічына. Памянш.* **спічынка.** *У мяне ж ні сьпічынкі ні аста́лыся, нечым будзіць заўтря печ пытпаліць. Ішчэ ж саўсім мульчуга́н, а ўжо сьпічынка — толька паслухый.*

Сплачыванне *н.* Выплата. *Лучча ты зь імі ні чыпайся*

і ні зьвя́зывыйся, як зьвя́жысься, як пычанецца спла́чывыньня, дык будзіць ня вылізьць і ні рызьвізацца.

Сплачываць, сплачывацца *незак.* Выплочваць, разлічвацца. *Тэй, відна, хочыць зь яго нешта ўзяць, а другей спла́чывыць ні зьбіраіцца. Па-мойму, ён дайжа ня думыіць спла́чывыцца.* **Сплаціць, сплаціцца** *зак.* Выплаціць, разлічыцца. *Іван ім усё ды капеічкі сплаціў зы хату, ніхай яны ня дурюць гылаву. Як сплоцісься, тады ты спакоін, ні пра што гылыва ні баліць.* **Сплочаный** *дзеепрым. Ты за сплочыныя грошы можыш нівісь сколька ўсяго купіць.* **Сплацёмшы** *дзеепрысл. Ён ні хацеў у дайгу астыва́цца, паехыў, усё сплацёмшы.*

Сподка *ж.* Сподняя кашуля. *Во дужа рыжжа́ріўся, ужо сподку ня хочыць ныдзіваць. Памянш.* **сподачка**. *Надзень сухенькыю сподычку, а ету павесь над духым, ніхай прасохніць.*

Споранне *н.* Спрэчка, стрыманая лаянка. *Тута спорíньнім дзела ні ныправіш. Нічога табе ні дасьць спорíньня, толька большы зыясíся,— во што будзіць.*

Спораннік *м.* Той, хто спрачаецца, стрымана лаецца. *Як рызыйшоўся ваш спорíньнік: як ета так, большы я цярьпець такога ні стану.* **Споранніца** *ж. Пупадзець калі-небудзь етый спорíньніцы, большы некуды пупадзець.*

Спорыць *незак.* Спрачацца, стрымана лаяцца. *Ета нічога, што яны паспорілі, сяньня яны спорюць, а нызаўтріга узноў улагодня.*

Справедыванне *н.* Адведкі, адведванне. *Вы хочыця схадзіць сяньня, схадзіць ба, канешня, нада, толька ёй можа ні ды справедывыньня.*

Справедываць *незак.* Наведваць, адведваць. *Ці ходзіць жа Мархва сьвякруху справедывыць?* **Справедаць** *зак.* Наведаць, адведаць. *Як пашлі Аньку справедыць зра́ньня, дык во цямнеіць, а іх усё німа, ладна справедывыюць.* **Справеданый** *дзеепрым. Калі ж іна справедына, у яе дайно ніхто ня быў, нада будзіць схадзіць у скрысеньня.*

Справядлова *прысл.* Правільна, справядліва. *Чаго вы крічыцё, Ільля спрывядлова скызаў, мала што вам праўда ні ныравіцца.*

Справядловасць *ж.* Справядлівасць, сумленнасць. *Круцель, мот, ікая ў яго спрывядловысьць, у чом хочыш і калі хочыш пыдвядзець.*

Справядловый *прым.* Справядлівы, сумленны. *Тут не-*

чыга гываріць, Купрей — чылавек спрывядловый, ён ні ў чом ні пыдвядзець.

Спраўка *ж.* Упраўка. *У вас с такім пырядкым спра́ўкі ні разу ня будзіць. Калі ў рабоці спра́ўка, тады ўсё хырашо.*

Спраўлянне *н.* Набыццё, пашыў (адзення). *Ны такоя спруўля́ньня грошы многа нада, и ты ня дужа зырыбляць хочыш.*

Спраўнець *незак.* Папраўляцца. *Ён ня трошку, а ладна ў цябе спраўнеіць. Скот спраўнеіць, як ны траву выходзіць.*

Спрацівець, спрацiўнець *зак.* Зрабіцца непрыемным, абрыднуць. *Мікілай спраціві́ў ёй большы некуды. Кажныя раньня кулеш і кулеш, ён спрыцiўней саўсім, га́лычык с салым зварі.*

Спрыклiванне, спрыклянне *н.* Прыкрасць, абрыдласць. *Ну што ж спріклівыньня табе дасьць, кылі свой дзіцёнык, учыць нада, вухріць усякій раз. А іна мне ўжо гылаву адуріла пры спрікля́ньня.*

Спрыклiваць, спрыклiвацца, спрыкляцца *незак.* Рабіцца непрыемным, брыдкім. *Ён мне ужо даўно пычаў спріклівыць, ета ны хрісьціных толька пыдба́віла. Такей жа ныдыя́длый ма́ліц, кажный дзень настолька спріклівыіцца, пряма ні знаю, што б зь ім зьдзелыла. Калі ты мне пірістаніш спрікля́цца, ай лупкі зыхацеў?* **Спрыкліць, спрыкліцца** *зак.* Зрабіцца непрыемным, абрыднуць. *Ён мне большы спрікліў, чым табе. Другей раз як спрікліцца, дык, кажыцца б, ні глядзела, а тады серца атойдзіць і жалка.*

Спрэжч I *зак.* Упрэгчы ў адзін воз (двух ці некалькіх коней). *Коні па́ркыю спрёг, тады чуць выцігнулі рыскаты́, дужа цяжолыя бірьвяно.* **Спрэжаный** *дзеепрым.* *Крепкія коні спрежыны, любэй воз пыця́гнуць.*

Спрэжч II *зак.* Спражыць. *Ну няўжэлі ты пріжма́ ня ўмеіш спрежч, ета ж проста дзелыіцца.*

Спужываць *незак.* Зганяць палохаючы. *Ты ні зда́ліку спу́жывый, а з-зу куста пыткра́дзься ды пугыю хырашэнька піріцягні,— што за збродлівыя цёлка!* **Спужывацца** *незак.* Палохацца. *Сколька разоў ён спу́жывыўся то таго, то другога.*

Спучыванне *н.* Збіванне з правільнага шляху. *Я яму дам калі-небудзь за ета спу́чывыньня, кажын раз мальцыў зьбіваіць с толку.*

Спучываць *незак.* Збіваць з правільнага шляху. *Іх*

Мікілайка усё ўремя спу́чывыў, самі яны многа цішэйшыя. **Спучывацца** *незак.* Збівацца з правільнага шляху. *Як пычалі спу́чывыцца, то ня жджы толку.* **Спуціцца** *зак.* Збіцца з правільнага шляху. *Адны б яны так ні спуціліся, каб ні Кыпачоньк.* **Спучаный** *дзеепрым. Спу́чыныя ма́льцы, саўсім спу́чыныя, цяперя зь імі дужа трудна будзіць.* **Спуцёмшы** *дзеепрысл. Спуцёмшы аднаго, зу другіх бярецца, што йта за ўредзіна тыкая чылавек.*

Спынуцца *зак.* Прыпыніцца, перапыніць дзеянне. *Нямножка я спыну́лыся, мы во другей дзень ня йдзём, ільлець як зь відра.*

Спырскыванне *н.* Апырскванне. *Посьлі спы́рскывыньня цьвяты пысьвяжэлі, пыдняліся, іх нада часьцей спы́рскывыць.*

Спырхыванне *н.* Саскокванне. *Будзіць вам спы́рьхывыньня, як нагу каторый падверніць, ета ж даду́мыліся с такея вісычыны́ пы́рьхыць.*

Спыхыванне *н.* Частае перарывістае дыханне. *Глянька ты ны яго спы́хывыньня, ажно хвытаіць воздух.*

Спыхывацца *незак.* Часта перарывіста дыхаць. *Як кытану́ць упірягонкі ды кынавы, а тады нызад, посьлі чуць спы́хывыюцца.*

Спяліць *незак.* Даспяляць, даводзіць да спеласці. *Ён рана ні зьнімаіць яблык, доўга сьпяліць.* **Спяліцца** *незак.* Даспяляцца. *Нейкій у цябе дужа харошый сорт сьпялі́цца.* **Спеленый** *дзеепрым. Я сваім пыслаў сьпеліных яблык, яны смашныя сталі.*

Сродзіч *м.* Сваяк. *К Хрісьціні пынаехыла сродзічыў, айдзе іна іх мясьціць будзіць. Сродзічы,— зымаріліся ходзічы.*

Сродства, сродствіе *н.* 1. Сваяцтва. *Ня дужа цяперя пра сродства помнюць, ні так, як раншы сыбіраліся свае цэлыю тылакою. Ета сродствія, яны дужа радніліся.* 2. Сваякі. *Сродства к вашым прішло, угышчаць будуць. Як сыбярецца сродствія, быльшая куча.*

Ссабачыцца *зак. асудж.* Канчаткова ператварыцца ў распусніка, брахуна, прайдзісвета. *Што ты зь ім пыгаворіш, кылі ён саўсім ссыба́чыўся.* **Ссабачаный** *дзеепрым. А якея ж яны абоя ссыба́чыныя сталі, мы на іх ладна ныдзікува́ліся.*

Ссаджыванне *н.* Зніманне таго, хто сядзіць. *Крепінька бярі яго пыт па́шкі, ато ка́хніш аб мост, будзіць тады сса́джывыньня.*

Ссаджываннік *м.* Той, хто ссаджвае. *Глядзі, каб ён*

ні пыляцей, етый дзіцёнык, умесьці іс такім ссáджывыньнікым. **Ссаджыванніца** *ж. Я віджу, ікая сь цябе ссáджывыньніца.*

Ссалавець *зак.* Зрабіцца ачмурэлым, ап'янелым, сонным. *Іна саўсім слаба, чáрычку узіла і ссылавела.* **Ссалавелый** *дзеепрым. Я іх відзіла: выйшлі ны ґанкі ссылавелыя.*

Сседзець *зак.* Выседзець церпячы. *У той жарішчы ні так лёхка було сьседзіць, жарішча, а яшчэ дым, нукурілі мушчыны.*

Ссініваць *незак.* Збіваць да сінякоў. *Не, ня будзіць ён адурювáць, ня будзіць сьсінівыць мáльца, я яго абразýю.* **Ссініць** *зак.* Збіць да сінякоў. *Пыцягнулі ў паліцыю, сьсінілі там усяго, нейкімі зымкамі білі, пусьцілі чуць жывога.* **Ссінены** *дзеепрым. Будзіць яму вічарінка, як сьсініный явіцца.* **Ссінёмшы** *дзеепрысл. Сьсінёмшы мáльца, ішчэ сьмяецца, я яго нысьмяю́ся.*

Ссопцца *зак.* Адсапціся, здыхацца. *Зыхáкыўся, што ссопцца ня можыць, так зымаріўся, пакуля траву данёс.*

Ссубочываць *незак. жарт.* Прывучаць хадзіць на вечарынкі. *Ну што, вы і Міцю пычынаіця ссубочывыць?* **Ссубочывацца** *незак.* Прывучацца хадзіць на вечарынкі. *Ляньці-ка, як яны скорінька пычынаюць ссубочывыцца.* **Ссубоціць** *зак.* Прывучыць хадзіць на вечарынкі. *Ну й гаўрікі, ссубоцілі етыга мáльца.* **Ссубоціцца** *зак.* Прывучыцца хадзіць на вечарынкі. *Не, толку з вас ні пулучаіцца, саўсім вы ссубоціліся.*

Ссыпанне *н. перан.* Ссоўванне, скіданне нітак з клубка; ссунутыя, скінутыя з клубка ніткі. *Зы ссыпáньня пу руках палучыш. Усё ссыпáньня узмытаць нада, ато паложыш — яно паплýтыіцца.*

Ссыпаць *незак. перан.* Ссоўваць з клубка (ніткі). *Клубок табе ні цацка, ты ня будзіш ніткі ссыпáць, пыкладзі.* **Ссыпацца** *незак.* Ссоўвацца з клубка (пра ніткі). *Ніткі нятýга нымытáны, паетыму і ссыпáюцца.* **Ссыпаць** *зак.* Ссунуць з клубка (ніткі). *Астарожна бяры клубкі, ато ссы́пліш ніткі, тады прідзіцца нáныва мытаць.* **Ссыпацца** *зак.* Ссунуцца з клубка (пра ніткі). *Клубок вы́сых і нескылька пасмыў ссы́пылыся, могуць папýтыцца. Пылажы клубок, ато ніткі ссы́пюцца.* **Ссыпаный** *дзеепрым. Ссы́пыный клубок нада пірімáтывыць.*

Ссыпішча *н.* Пасудзіна ці месца для ссыпання. *Стáрыя бочычкі пывязьлі у Рылыўшчыну і ныпрáвілі, каб на ссы́пішча былі.*

Сталковываацца *незак.* Дамаўляцца. *З Напреім дужа трудна сталковывыцца, як глумáк нейкій.* **Сталкавацца** *зак.* Дамовіцца, паразумецца. *Штоб такея мáхырі ды ні стулкувáліся, на іх ны абоіх шапкі гыряць.*

Стальвага *ж.* Ворчык у параконным плузе, баране. *Нада б новыю стыльвáгу зьдзелыць, ета чуць ліпіць.* *Памянш.* **стальважка.** *Па-мойму, стыльвáжка у пуні зы саломыю ліжала.* **Стальважжа** *н. зб. Накідылі стыльвáжжа кучыю, худзь ба акуратна склалі.*

Стальважына *ж.* Асобны ворчык у параконным плузе, баране. *Я ў цябе вазьму стыльвáжыну ны сяньня, увечыры прінясу.* *Памянш.* **стальважынка.** *Крепінькыя стыльвáжынка, лёгінькыя і крепінькыя.*

Стальга, стальгом *прысл.* Стоячы і застыўшы. *Чаго яны тама стыльгá сталі? Тута работа гаріць, а яны стыяць стыльгá. Станyць стальгом і як прікымянеюць.*

Стальніца *ж.* Верхняя частка стала. *Дзеці зылілі стальніцу чарнілым, ацскрібаць нада.* *Памянш.* **стальнічка.** *Змый чысьцей стальнічку, патрі вехцім хырашэнька.*

Сталюжка *ж.* Невялікая сталюга. *Сяньня мае пілюць досткі, ураньні прівязьлі сталю́жкі ат Мітрыхваныывых.*

Сталюжына *ж.* Частка або дэталь сталюгі. *Заднія сталю́жына выляіцца лі хворысьця.* *Памянш.* **сталюжынка.** *Ета сталю́жынка саўсім рызвáлііцца, нада зьбіць крепка.*

Сталяванне, століенне *н.* Насціланне столі. *Ішчэ доўга яны іс сваім стулювáньнім будуць пароцца. Калі роілым дзелыюць, ні хачу я такога століньня, я найду сьпіцыялістыў застоліць.*

Сталяваць *незак.* Століць, рабіць столь. *Калі ты думыіш хату стулювáць, хылады пуцступáюць, столі некылі будзіць сохнуць.* **Сталяваный** *дзеепрым. Каб жа стулювáныя хата была, ён за столь ішчэ ня думыў брацца.*

Станяць *незак.* Рабіць тонкім. *Дужа канцы ні стыня́й, тута зімля мяккыя, кольля палезіць.* **Станіць** *зак.* Зрабіць тонкім. *Ты ўсе кляцы лішніга станіў, іх цяперя тольки гвозьдзікымі прібіваць.*

Старакожыватый *прым.* З цвёрдай скурай. *Нейкыя бульба зь естыга кусочыка стыракожывытыя, станіш скабліць — нажом ня ўрежыш.*

Стараннік, старацельнік *м.* Старанны працаўнік. *Такей стыря́ньнік, што ён табе мінуты ні пругуля́іць. Дзед твой быў стыря́цільнік, дзень і ноч работыў.* *Памянш.* **стараннічак.** *Ці мы ні знаім, якей стыря́ньнічык сь Кіреі-*

выга сына. **Старанніца, старацельніца** *ж. Матка стыря́ньніца, а ў дачок тольки гулі на ўме, гулі ды пріборы. Зымарілыся ты сяньня, стыря́цільніца мыя.*

Старшынаваць *незак.* Быць на пасадзе старшыні. *Многія у нас былі старшы́нымі, Максім гады два стыршынува́ў.* **Старшынавацца** *незак.* Пачувацца на пасадзе старшыні. *Як табе стыршынувалыся у Сяльцэ?*

Старыкаваць, старыкоўстваваць *незак.* Праводзіць час, жыць у пажылым узросце. *Чаго яму було ні стырікува́ць зы такою спакойныю нявесткыю. А ўжо ні знаю, як мне прідзіцца стырікоўствывыць.* **Старыкуючы** *дзеепрысл. Калі карову пыпасець стырікýючы, калі на печы пыляжыць.*

Старычонак *м.* Стараваты мужчына. *Стырічонык нейкій дрімаў кыла коні, я спрасіў у яго, як прайціць ны Валоўнікі.*

Статуй *м.* і *ж. абраж.* Дурань, тупіца. *Узмацн.* **статуіна**. *Статýіна нейкій урадзіўся, ні ў кола зь ім ні ў мяла. Стаіць як статýіна, ні пувурухнецца. Павеліч.* **статуішча**. *Во яшчэ быў статýішча, што зь ім нугурюва́лыся Праскоўя.*

Стаўбак *м.* Высокая вузкая бочачка. *Стыўба́к у сяніцы стаіць лі саломы, я пыдыслала і пыставіла. Памянш.* **стаўбачок**. *Пышаніцу нада у стыўбачок пірясы́пыць, ніхай пыстаіць.*

Стаўбан, стаўбун *м.* 1. Высокая вузкая бочачка, наогул высокая вузкая ёмістасць. *Выда ў стуўбане ў сенцых. Ссып ячмень у стаўбýн і ацстаў ґ боку.* 2 *перан. груб.* Галава. *Ішоў тут цірізь дзяреўню яе зяць, во такей во стуўба́н, ны аршын дліньніною. А для чаго у цябе стаўбýн ны плічах сядзіць? Памянш.* **стаўбанок, стаўбунок, стаўбанчык, стаўбунчык**. *Сьвежыя выда у стуўбанкý, нідаўна прінясьлі. Нада памыць стуўбунок сь кіпятком, каб чысьцінькій быў. У мяне стуўба́нчык з гуркамі зынят. У стаўбýнчык вады нылілі, а ён здорыва пацёк.*

Стаўбяк *м.* Невялікі кароткі слуп. *Во тута зыкыпай крепкій стыўбя́к, і ня будуць езьдзіць, край бульбы зьбіва́ць.* Памянш. **стаўбячок, стаўбячочак.** *Атрежця штук пяць стыўбячкоў, нада зарыць лі зугува́льні ды зылажыць жардзіны. Етый стыўбячочык чуць ліпіць, падгніў саўсім.*

Стаўлены, станоўлены *дзеепрым.* 1. Пастаўлены, прызначаны. *Мікіпырёнык пріїжджаў са сьвету і к нам зыхадзіў, ета ўвосінь, скот ішчэ ня быў ста́ўлін. Пакуль*

што ў іх ніхто ні станоўлін, біз брігадзіра жывуць. 2. Устаноўлены, узведзены, збудаваны. *Ці стáўліны ж тама хуць штындáры? Калі ета ваша хата стáўліна, ёй пырáдышна ўжо гадоў. Я чуць помню, як Тріхонывa гумно станоўліна.*

Стаўхыванне *н.* Саштурхоўванне. *Ці відзіш яго стáўхывыньня, нарошня ж дзелыіць,— каб пільнýў вярёвычкыю, ён ба жыва уняўся.*

Стаўхываць *незак.* Саштурхоўваць. *Сядуць за стол, а тады дывай адзін другога стáўхывыць сы скамейкі, нійдзе ім спакою ні буваіць.* **Стаўхнуць** *зак.* Саштурхнуць. *Пывярнуўся і стаўхнýў кушунок, на дробныя кусóчыкі рассы́пыўся.* **Стаўхнутый** *дзеепрым. Стаўхнýтыя лáтычка разьбілыся.*

Сташнавацца *зак.* Збедавацца, змучыцца ад перажыванняў. *Аксюціна дычка стушнувáлыся пы сваіх дзіцях, яны неік так нядýмына паехылі, а цяперя нічога ня пішуць.*

Стаючый *прым.* Такі, які стаіць, знаходзіцца ў стане спакою. *Ты ж ня будзіш стаю́чыю вярбу на дровы сеч. Стаю́чыя выда піць ні гадзіцца, напіцца — ета з ручуя́, з рякі можна.*

Стаяка *прысл.* Стаяком. *Ты ўжо, знаць, стыікá сьпіш.* *Памянш.* **стаячка.** *Стычкá у вугалочыку пузюзю́кыліся пра нешта.*

Стлець *зак.* 1. Згнісці, спарахнець. *Досткі стлелі у погрібі, што рыссыпáюцца, у карзінкі вынасіць нада.* 2 *перан.* Дажыць да апошняга. *Якей зь яго памошнік, калі ён стлеў саўсім, чуць ды́хыіць.* **Стлелый** *дзеепрым. Пыткла́дкі саўсім стлелыя, нада класьць новыя.*

Стоіць *незак.* Варта, належыць. *Стоіць, кылі бацька з рімушком кылы яго паходзіць. Яму ні ў чужоя места пупала, стоіла.*

Столік *м.* Шуфляда. *Ложкі у мяне ліжаць у верхнім століку. Вы́цігні сяредній столік, тама я клала катушкі.*

Століна *ж.* Асобная дошка ў столі. *У нас нескылька гадоў зыцікáла і зыцікала і праехыла століна, згніла.* *Памянш.* **столінка.** *Нескылька століных я зымяніў, як пірістрáівыліся.*

Страдацель, страдальнік *м.* Пакутнік. *У яго пылажэньні жыць ніхто ні пызавідыіць, ён стрыдáціль ны зямле. Горя-горя ны адной наге прыгыць с самыга хлапества, пасьледній стрыдáльнік ён.* *Памянш.* **страдальнічак.** *Стрыдáльнічык мáлінькій, еткыя рана у яго.* **Страдацель-**

ніца, страдальніца *ж.* Іна тожа на сьвеці стрыдáцільніца, *разьві яе жызьня лёхкыя. Іна, знаць, адна тыкая стрыдáльніца, сколька іна чаго піріні́слá!*

Страдаюшчый *дзеепрым.* Такі, які пакутуе. *Біз рукі— ета стрыдáюшчый чылавек, ён пасьці нічога зьдзелыць ня можыць, дайжа кыня ні зыпрягець.*

Страдніца *ж.* Пакутніца. *Чаго іна тыкая стрáдніца, як якоя горя аткуль, усё ны яе гылаву.*

Стралянне *н.* Страляніна. *Мы тожа нейкыя стріляньня чулі, думылі, ета ахотнікі якея-нібудзь.*

Страляннік *м.* Той, хто страляе, стралок. *Тваім стрілянньнікым каб руж'і, яны б ныстрілялі.* **Стралянніца** *ж. Сь цябе ні абы-ікая стрілянньніца, можыш вуўка улажыць.*

Стралянуць *зак.* Выстраліць. *Ета Коля зьбірáіцца ны ахоту, ён стрілянýў, прывіряў руж'ё.*

Страляць *незак. перан. гумар.* Ухаджваць, заляцацца. *Я чуў, што ты зы Танічкыю стріляіш. Сьпірва за большыю бегыў, а тады за меншыю пычаў стріляць.*

Страм *м.* Сорам. *Як ета ну чужэй двор іціць пароцца, я б ні стала еткій страм ны сябе браць.*

Страміцца *незак.* Сарамаціцца. *Вірькяёнык ня пойдзіць страміцца, ён совісный чылавек.*

Страмленне *н.* Сарамачанне. *Ежылі совісьць пыціряў, дык ён ніякыга страмленьня ні спужаіцца.*

Страмота *асудж.* 1 *ж.* Сорам. *Ці мала па сьвету страмоты ўсякія!* 2 *м.* і *ж.* Сараматнік. *Як табе ня стыдна, страмота ты, ці чуў, што пры цябе людзі гаворюць.*

Страпаленне *н.* Падбухторванне. *Ён хітрый мужык, паслухыіць і пысьмяецца над іхным стрыпаленьнім.*

Страпаліць *незак.* Падбухторваць. *Яны дайно стрыпылящь Сьціпанёнка пысваріцца зь Іхімінятымі.* **Страпаліцца** *незак.* Намервацца, рыхтавацца. *Ці ні стрыпалііціся вы Сямёныў сад аптресьць?* **Страпальнуць** *зак.* Падбухторыць. *Ён такей: стрыпальнець, а сам убок, усё дно як нічога і ні знаіць.*

Страпаць *зак.* 1. Вытрапаць (лён). *Цяперішнія дзеўкі ні адна жменькі лёну ня стрепліць, яны тряпышкі ў руках ні дзіржалі.* 2 *перан.* Знасіць дарэшты. *Ты саўсім бяс толку новый касьцюм стріпáў.* **Страпацца** *зак.* 1. Вытрапацца (пра лён). *Калі стрепліцца лён, тады й будзіць, тута ішчэ трёпыныга на дзьве нядзелі прясьць.* 2. Знасіцца дарэшты. *Дужа скора ў цябе ета кухвайка стріпáлыся.* **Страпаный, стропаный** *дзеепрым.* 1. Вытрапаны (лён).

Стріпа́ный лён уськінула с краю на печ, трошку пацсохніць. Нешта я твой стрёпыный лён ні найду. 2. Зношаны дарэшты. *Ішоў пы дзяреўні Васіль: пінжачы́шка стріпа́ный, плашч ціріз руку пірякінут. Ня прі ты ішчэ ны сябе стрёпыныга лахмоцьця.*

Страхалюд, страхалюднік, страхапуд, страхапуднік *м.* Страшны са знешняга выгляду чалавек, пачвара. *Во нейкій стрыхалю́д ідзець, каб адзін ны адзін стреўся, дык хуць уцікаць бягі. Ніхай ён і ні заходзіць, стрыхалю́днік, а ні чылавек. Як іна зы такога стрыхапу́да ішла замуж, ета ж кажный дзень відзіць яго пірід вычамі. Не, мне ваш стрыхапу́днік саўсім ні нада.* Узмацн. **страхалюдзіна, страхапудзіна.** *Няўжэлі іна за тога стрыхалю́дзіну пойдзіць? Нечыга весьць сюда стрыхапу́дзіну.* Павеліч. **страхалюдзішча, страхапудзішча**. *Чаго ён удаўся такей стрыхалю́дзішча? А ці йна сыма меншыя стрыхапу́дзішча?* **Страхалюдка, страхалюдніца, страхапудка, страхапудніца** *ж. Ты хуць сваю стрыхалю́дку дужа на людзі ні вывадзі. Стрыхалю́дніца ты, цябе дайжа дзеці быяцца. Во, некуды ж і Гаўрілыва стрыхапу́дка сыбралыся. Усё іхный стрыхапу́дніцы места німа.*

Страхалюддзе, страхалюдства, страхапуддзе, страхапудства *н.* Страхата, пачвара, жудасць. *Такоя ужо було стрыхалю́дзьдзя, што ні піду́мыіш якоя. Там аднае дзеўкі путнэя німа, адно стрыхалю́дзьдзя. Во стрыхалю́дства пашло, а нехта ж і жывець зь ім. Було мне ўсякыга стрыхалю́дства. Каб ні Кірілыва стрыхапу́дзьдзя, яны б мірна рызыйшліся. Нашто ёй еткыя стрыхапу́дзьдзя брацъ у хату? Вядзець сваё стрыхапу́дства ны свадзьбу, ня відзілі яе тама. Табе б і нада харошыя стрыхапу́дства.*

Страхалюдный, страхапудный *прым.* Страшэнны, пачварны, жудасны. *Ці відзілі калі на сьвеці такога стрыхалю́дныга чылавека? Што ты там такоя стрыхапу́дныя увідзіў?*

Страхануць *зак.* Стрэсці. *Стріхані сьнег сы рьміка́, мокрый січас станіш. Ні жалей яблык, нада хырашэнька стріхану́ць і ўзяць с сабою.*

Страхаццё, страхоцце, страхаўё *н.* Страхата. *А ці нам меншыя стрыхацьцё було, як мы пы кынавых хуваліся? Другей раз як ныбяресься страхоцьця, дык сам сябе ня чуствыіш. Мне такоя стрыхаўё було, што ні знаю, як я жыва аста́лыся.*

Страшыць *незак.* Крыць страху саломай. *Ён масьцір*

стряшыць, так дывядзець крышу, укряпіць, што іна підзьдзісят гадоў сьмела прыстаіць.

Страшэнне *н.* Пакрыццё страхі саломай. *Каб ні разьехылыся яго стряшэньня, нешта ён ня дужа крепка прівізкі пріціскаіць.*

Строга *прысл.* Асцярожна. *Дужа строга йдзі, тама кругом ямы. Выш ст.* **стражэй, стражчэй.** *Ты кыла вілык глядзі стражэй, ато пырянець ні пагледзіўшы, што тады. Стражчэй еж, ні апкапывыйся. Памянш.* **строгенька, строгенечка.** *Бярі і дужа строгінька нясі, гырлачык чуць ліпіць. Мы строгінічка спускалі, а вярёўка пырвалыся.*

Строгій *прым.* Асцярожны, акуратны. *Строгыя карова, кылы яе ні прайдзі, ні шывяльніся. Выш. ст.* **стражэйшый, стражчэйшый.** *Каб ты быў стражэйшый, новінькій гырлачык ні разьбіў ба. Сямён куды стражчэйшый чылавек, а во і ён у квас пупаў. Памянш.* **строгенькій, строгенечкій.** *Ні такей ён строгінькій, як ты гаворіш. Іна дужа строгінічкыя дзяўчонка.*

Струганнік *м.* Той, хто стругае. *Як кініш адных у хаці на цэлый дзень, дык чаго толька етыя стругáньнікі ні пынадзелыюць. Памянш.* **струганнічак.** *Уго ўзяўся стругáньнічык, як саскочыць нож пу руке!* **Струганніца** *ж. А сьцябе глядзі-ка, сьпецныя стругáньніца.*

Струп'е *н. зб.* Струпы. *Стру́п'я засохла, кроў большы ні цякець, а нуступіць ны нагу ня можыць, гаворіць, больна.*

Струпехнуць *зак.* Струхлець. *Мне ў хаці нада увесь верьх новый прыізвадзіць, крю́чча слабыя, а паплёт саўсім струпех.* **Струпехлый, струпехшый** *дзеепрым. Я думыў, зь яго шу́льца палу́чыцца, зь етыга бірнушка́, а яно струпехлыя. Струпехшыя палкі пыпірісіка́й ці пулумай у печ, ніхай ні выляюцца.*

Стрывожыцца *зак.* Занепакоіцца, узрушыцца. *Нечыга каровы стрівожыліся, глідзяць ну кусты і бокым, бокым ат іх.* **Стрывожаный** *дзеепрым. Яму нілізя цяжола пыднімаць, у яго сяредзіна стрівожыныя.*

Стрыжань *м.* Згустак гною ў нарыве. *Як дыйлянýў, бальшэй стры́жынь выйшыў.*

Стрыжэннік *м.* Той, хто стрыжэ. *Я знаю, якей зь яго стрыжэньнік: рідáмі зьдзелыіць, зьдзелыіць, што шапку будзіць стыдна зьдзець.* **Стрыжэнніца** *ж. Другая стрыжэньніца бярецца, ета січас ныпрáвіць.*

Стрыканне *н.* Апёк крапівой. *Ты ў мяне січас палу-*

чыш зы стрыка́ньня, ета ж нада, такей ба́лыўнік, стрыка́іцца крапівыю.

Стрыкатый. стрыкатный, стрыклівый *прым.* Пякучы (пра крапіву). *Дужа крапіва стрыка́тыя, пряма палю́чыя. У Глубокій кынаві многа було крапівы, ды стрыка́тныя-стрыка́тныя. Жы́гучка — ох, стрыклівыя крапіва, а глухая ні стрыка́іцца саўсім.*

Стрыкаць *незак.* Пячы (крапівой). *Што йта зы балыўнік: ірьвець крапіву і стрыка́іць пы ныгах, і як ён сам ні апстрыка́іцца.* **Стрыкацца** *незак.* Пячыся (пра крапіву і крапівой). *Глухая крапіва ні стрыка́іцца, а ета жыгу́чка, як агонь. Ты чаго стрыка́ісься, а, воць січас у мяне палучыш.* **Стрыкануць** *зак.* Апячы (крапівой). *Ох, я крепка руку стрыкану́ла, каб іна ўжо ні знаю што, ета крапіва. О-ё-ёй, крапівіна стрыкану́ла!* **Стрыкануцца** *зак.* Апячыся (крапівой). *Тама, глядзі, стрыканесься, дык будзіш ікыта́ць.* **Стрыканутый** *дзеепрым.* *Ці хырашо сымаму́ стрыканутыму?*

Стрыножыванне *н.* Прывязванне галавы каня да спутаных ног так, каб мог толькі скубці. *Ёсьць коні, што ніякыга стріножывыньня ні быяцца, лазовыя путы пірігрыза́юць, пывады́ ірвуць.*

Стрыножываць *незак.* Прывязваць галаву каня да спутаных ног так, каб мог толькі скубці. *Стріножывыюць такіх коні, якія дужа у шкоду бегыюць.* **Стрыножыць** *зак.* Прывязаць галаву каня да спутаных ног так, каб мог толькі скубці. *Стрінож кыня ды пусьці за пунію, ніхай скубанець.* **Стрыножаный** *дзеепрым.* *Такей халерный конь, ён табе і стріножыный у вык зыскачыць, нізашто ня ўгледзіш.*

Стрышчываць *незак.* Скручваць ніткі ў некалькі столак. *Хто ўмеіць стрышчывыць ніткі, а хто ні знаіць, як узяцца.* **Стрысціць** *зак.* Скруціць ніткі ў некалькі столак. *Крепкій шнур стрысьціла ны сыныпря́тку, ня будзіць кажныю мінуту іврацца.* **Стрышчаный** *дзеепрым.* *Айдзе-то пылажыла стрышчыный кончык і ні найду нійдзе.*

Стрэтый, стрэчаный *дзеепрым.* Сустрэты. *Так стретыя, чаму ж яны ня будуць давольны. Мархва дужа хлібасольныя, у яе госьці ўсігда будуць і стречыныя і праводжыныя.*

Стрэчанне *н.* Традыцыйнае свята грамніцы. *Купацёнкыва дычка на стречыньня зыхадзіла к нам. Гаворюць, што зіма зь вясною сустрюка́юцца, паетыму і завуць стречыньня.*

Студжэнне *н.* Астуджванне. *Як пыляціць ета тваё студжэньня насну́джыныя с хвортычкі, тады пыд'ясі.*

Студжэннік *м.* Той, хто астуджвае. *Ты ж, студжэньнік, калі пыставіў, дык глядзі, куры січас кучыю ачыну́цца ў міскі.* **Студжэнніца** *ж. Што, нустудзіла, студжэньніца, ці я табе ні кызала глядзець.*

Стуіванне *н.* Прытойванне. *А што мне яго сту́івыньня, ніхай сядзіць, сколька хочыць.*

Стуівацца *незак.* Прытойвацца. *Ці відзіш, як кошка стуівыіцца зу кустом, віріб'я хочыць злавіць.* **Стуіцца** *зак.* Прытаіцца. *Сту́іцца і сядзіць пыць сіреньню ціхінька, думыіць, што мы ні на́йдзім яго.*

Стуканнік, стукатаннік *м.* Той, хто грукае, ляскае. *Заю́шыліся сту́кыньнікі, што ні пачулі, як мы зайшлі ў хату. Я січас уніму етых стукыта́ньнікыў.* **Стуканніца, стукатанніца** *ж. Скажы-ка сту́кыньніцым, каб яны пірісталі ба́лывыцца. Ну німа места стукыта́ньніцым, расту́кыліся.*

Стукатанне *н.* Грукат, лясканне. *Можа ты скарей пачуіш стукыта́ньня, дык выйдзі, аччыні, ато я пакуля спаўзу зь естыя печы.*

Стураць, стурываць *незак.* 1. Хутка зганяць. *Доўга бегыў, стуря́ў кароў укучу. Стуря́й скот с атавы, ато будзіць табе баня. Сту́рівый кароў к аборку, яны нап'юцца ды пыліжаць троху.* 2 *перан.* Зжынаць, скошваць, убіраць. *Як мыладэй быў, паедуць у луг, дык чуць ні пы гіктару стуря́ў, на зорькі стынавіўся у касу. Як выйдзім жаць, мы етый клін за дзень стуря́лі. Ні мыя сіла столька сту́рівыць, як мыладэя.* **Стурыць** *зак.* 1. Хутка сагнаць. *Толька стуріў коні з лугу, і стыршына едзіць, каб зыхваціў, мала б ні було.* 2. Зжаць, скасіць, убраць. *Стуріла палоску зу пуўдня́, во быйстра жнець!* **Стураный** *дзеепрым.* 1. Сагнаны. *Каровы сту́ріны у адно места, можна і пыліжаць.* 2. Зжаты, скошаны, убраны. *Бальшэй кусок бульбы сту́рін, яны скора дарыюць.* **Стуромшы** *дзеепрысл.* 1. Сагнаўшы. *Стурёмшы к вадзе, коні пыстыяць, а пусьціш пу кустах, тады набегыісься.* 2. Убраўшы. *Столька стурёмшы, можна і пірідыхнуць, вы ўжо сотык пы дваццыць скасілі.*

Стусмелый *прым.* Змарнелы. *Чаго ж іна ня будзіць стусьмелыя, кылі такоя горя піріжыва́іць, ета ны каго хочыш прідзісь, біда ні красіць.*

Стыджэннік *м.* Той, хто сарамаціць. *Ніхай етый стыджэньнік сьпірва сам ны сябе пыглядзіць, а тады сты-*

дзіць бярецца. **Стыджэнніца** *ж. Мы знаім, чым Андрюшчыхіну стыджэньніцу апсеч, так асодзім, што зумурýіцца.*

Стыдота *ж.* Сорам. *Як дзеці ніўдалыя, тады большоя горя, во суседка — што йна стыдоты ныбрáлыся ад дачок, ай-я-яй сколька.*

Стыканне *н.* Знаходжанне. *Ей тыкая жызьня ні нада, што нядзеля там, нядзеля тут, прі таком стыканьні сям'і ня будзіць.*

Субарніца *ж.* Вялікі кош для пераноскі мякіны, амецця. *Сплёў сýбырніцу бальшую, у пуўчылавека ростым, у ёй і мякіну можна цігаць.*

Субарный *прым.* Прызначаны для амецця, звязаны з амеццем. *Сýбырныю карзіну хырашэнька вы́трісь. Ячмень дужа сýбырный, яго нада пірягресьць. Сýбырныю салому пірітрісáюць.*

Субожывацца *незак.* Збірацца з цяжкасцю пры адсутнасці сілы. *Ён толька ны слывáх субожывыіцца, а пакуля сыбярецца, дык і ўремя пройдзіць, а то й саўсім ні сыбярецца.*

Субоціцца *незак. жарт.* Апранацца па-святочнаму. *Хлопцы паехылі зы гырманістым, а дзеўкі пычалі субоціцца, бегыюць адна ґ другой с хаты ў хату.*

Сувай *м.* Пяньковы шнур, які выкарыстоўваецца для віцця вяровак. *Суваі крýцюць ну крючкі, а тады зь іх уюць вярёўкі. Памянш.* **суваёк, сувайчык, суваёчак**. *Тут худзь ба сувайком прівізаў трошку, ато саўсім кусок прясла валіцца. Пыдай мне яшчэ сувáйчыкыў, тут нада многа прівя́зывыць. Суваёчыкым піріхваці кулёк ды прімякні ны бязьмені, хунтыў пяць далжно быць.*

Сугануць *зак.* Саўгануць, рэзка перамясціць соўганнем. *Як суганець з лаўкі усё шырабýрья, гаворіць, я вас наўчý пырядык весьць.*

Суглей *м.* Глей. *Пы лашчы́ных кылы Сыжа суглей, тама нічога ні расьцець, дайжа трыва ня хочыць росьць.*

Суглейный, суглеістый *прым.* Глеісты. *Суглейныя зімля дренныя, на ёй нічога ня вы́рысьціць, жалься божа, што пасеіш. Кругом аборкыў суглеістыя зімля, с такея нічога ні сыбяреш.*

Суглядкі *мн.* Ранейшы звычай папярэдне знаёміцца з будучай нявестай і яе маёмасным становішчам. *Што ты ўсё у дваре і ў дваре, схадзіла б у сýглідкі. А што, раншы хадзілі, езьдзілі у сýглідкі, ні ў сваёй дзяреўні, а кудынебудзь далёка, айдзе ні зналі адзін аднаго.*

Судзерж *м.* Стрыманне. *Коні разьеліся, ім нада креп-*

кій су́дзірж. Каб яму быў харошый су́дзірж, ён ба як чылавек жыў.

Судзержываць, судзяржаць *незак.* Стрымліваць. *Некыму іх судзержывыць, яны жывуць як распу́сты. Тэя пы гылывах пашлі, а цябе ішчэ ёсьць каму судзіржа́ць, так уніму, што ня пікніш.* **Судзержаць** *зак.* Стрымаць. *Паспробый судзержыць такога, кылі ён нічога ня слухыіць.*

Судня *ж.* Вялікая скрыня для посуду. *Цяперіцька су́дні ні ў кога німа, ета раншы дзелылі су́дні, ставілі у сенцых і тады ў іх посыд разный сыстыўлялі.*

Суды *мн.* Два вядры (вады). *Пра су́ды вады ён і тулкува́ць ні станіць, січас зьбегыіць і прінясець. Двоя судоў зь мяне хвытаіць печ вы́тыпіць. Ідзі яшчэ зычарепні, адными су́дымі я ні абыйдуся.*

Суждзоный *дзеепрым.* Асуджаны. *На трі гады быў суждзоный, нідаўна вярнуўся. Пітракоў суждзоный учора пришоў двору.*

Сук *выкл.* Пры гульні ў мяч зламыснае пажаданне не папасці па мячу. *Як крікніш «сук!», тады ён ні пупадзець і саб'ецца. Сук, сук! — Ны язык!* (адказ).

Сукаванне *н.* Замаўлянне словам «сук» пры гульні ў мяч. *Ні баюся я вашыга сукува́ньня, былбачыця, сколька хочыцця.*

Сукаваць *незак.* Замаўляць словам «сук» пры гульні ў мяч з мэтай, каб той, хто б'е па мячу, не папаў па ім. *Ён біць, а мы сукува́ць, во ён тады сердзіцца.*

Сукаленца *н.* Вузел кушчэння (у злакавых раслін). *Жыта сёліта хырошыя, вісокыя, ац сукаленца ду сукаленца чэцьвірцю ні схваціць. Сукаленцы ува ўсіх пасевых ёсьць і ў траве бываюць, праўда, ні ўвы ўсякый.*

Суконнікі *мн.* Штаны з даматканага сукна. *Цяперя і сукна ніхто ня ткець і суконьнікыў ня шыюць, а раншы ны зіму усім мушчыным шылі суконьнікі, тады ва́тышных штаноў ні було.* *Памянш.* **суконнічкі**. *Можа б ты сяньня суконьнічкі надзеў?*

Суконніца *ж.* Суконная кашуля. *Дзьве суконьніцы свайму пашыла, ён і носіць кажныю зіму ныпіряменку, а яны дужа цёплыя.*

Сулдыжка *ж.* Вялікая костка. *Сулды́жку пысякі тупічкыю, разы ны чатырі будзіць у гаршчок укінуць. Так жа больна я ўдаріўся сулды́жкыю.* *Памянш.* **сулдыжачка**. *Німа ўжо там ніякыга мяса, сулды́жычка асталыся зваріць.* *Павеліч.* **сулдыжышча**. *Во ішчэ ікая сулды́жышча асталыся, у капусту кідаць будзіць.* **Сулдыжжа** *н. зб.*

1. Вялікія косці. *Вы́сых на шчэпку, кругом сулды́жжа тарчыць.* 2 *груб.* Ногі. *Чаго ты сулды́жжа выцігнуў на ўсю хату?*

Сулдыжына *ж.* Асобная вялікая костка. *Сыбакі пупалі нейкыю сулды́жыну і цігаюць, у гарод як зывылакуць, дык патру́ць усё. Памянш.* **сулдыжынка**. *Ну злазь ны хату, пыглядзі, там ішчэ сулды́жынка вісела, можа атрежыш што.*

Суленне *н.* Прапаноўванне. *Ці мы ні знаім, як Андряёўна пасу́ліць, пасу́ліць — і каб ты ня сеў,— ні хачу я такога суленьня.*

Сумарак *м.* Замарачэнне. *Сяджу, сяджу, а тады як найдзіць нейкій су́мырык, пряма ні знаю, што са мною.*

Сумардак *м.*, **сумардачына** *ж.* Вялікае нязручнае палена. *Як хвачу якей-небудзь сумурда́к, дык твае жыніхі будуць ляцець ат'етуля як мітульга́. Куды ж такую сумурда́чыну увапреш у печ, яе нада хуць пупыла́м піярярезыць.*

Сумляванне, сумленне *н.* Сумненне. *Якоя тут можыць быць сумлюва́ньня, яны праўду гаворюць. У яго сумленьня і раншы було нашчот Ныпряёнка, а тута яшчэ Сашка пыттріпа́ла.*

Сумлявацца *незак.* Сумнявацца. *Каб сумлюва́ўся, ён ба к Цімоху ні пашоў, відна, веріць ныпраўду.*

Суножка, суножына *ж.* Падножка ў калаўроце, у стале паміж ножкамі. *Суножку усё ўремя ныжымаіш нагою і атпускаіш, ныжымаіш і атпускаіш, так і прядзеш. Суножына разьехылыся, нада гвызьдзічка́мі зьбіць, ато выіжджа́іць усё ўремя. Памянш.* **суножачка, суножынка**. *Суножычка чуць ліпіць, два разы ацска́кывыла. Суножынка, глядзі, во так во паміж ножкымі у сыныпря́ткі укріпля́лыся, у самым нізу.*

Сунуць *незак. перан.* Рухацца гуртам. *Мы глядзім, хто ета, ажно кырыбчані су́нуць ны вічарінку, чылавек пітнаццыць зразу.*

Супарат *м. жарт.* Упарты чалавек. *Памянш.* **супарацік**. *Ужо січас такей бярецца супура́цік, во хаці, каб зь яго толк быў, як пыдрасьцецъ. Узмацн.* **супараціна**. *Ну й супура́ціна Мархвін сын, як увапрецца, ніяк яго ні піряпреш. Павеліч.* **супарацішча**. *Ого, якей ты супура́цішча, я дайжа ня думыў, што ты такей.*

Супаратыванне, супаратства *н.* Жартоўнае супраціўленне, натуранне. *А калі рімушком кыла хвосьціка зу*

супура́тывыньня, тады што? Ён дужа любіць супура́цтва. Ой, палучыш ты ў мяне січас зу супура́цтва.

Супучыванне, ссупучыванне *н.* Збіванне з правільнага шляху. *Я яму дам супу́чывыньня: усякый дураце вучыць ма́льцыў, зьбіваіць іх с толку. Знаіш, што табе будзіць зу ссупу́чывыньня, нашто табе етых мальцыў прізмушча́ць, усякыю дурату ім верзьць.*

Супучываць, ссупучываць *незак.* Збіваць з правільнага шляху. *Нада ету кынпанію разьбіць, ато яны супу́чывыюць ма́льцыў. Яго Ныпрііняты ссупу́чывылі, як яны паехылі, дык і Коля пыціішэў.* **Супучывацца, ссупучывацца** *незак.* 1. Збівацца з правільнага шляху. *Зря ты за імі ні глядзіш, яны ў цябе ўжо супу́чывыюцца. Зы пасьледнія ўремя і Яхімыў хлопіц стаў ссупу́чывыцца.* 2. Бянтэжыцца, саромецца. *Ён сьцясьніцільный, што скажы, ён зразу супу́чывыіцца. Іна ўсігда прі нізнакомых ссупу́чывыіцца.* **Супуціць, ссупуціць** *зак.* Збіць з правільнага шляху. *Бысяччо — во хто яны, каго хочыш супу́цюць. Уредныя людзі, любога пыд'ялды́кнуць і ссупу́цюць.* **Супуціцца, ссупуціцца** *зак.* 1. Збіцца з правільнага шляху. *Зы дзіцямі, асобінна зы мальцымі нада глядзець ды глядзець, ато ім нядоўга супу́ціцца. Еткыму скора ссупу́ціцца, у якуюнебудзь кынпанію пупадзець і гатоў.* 2. Збянтэжыцца, засаромецца. *Ён пыняў, што так ні нада було гываріць, дык неік супу́ціўся. Якей-то дужа сьцясьніцільный, слова скажыць і ссупу́ціцца.* **Супучаный, ссупучаный** *дзеепрым. Супу́чыных трудна на пуць нывадзі́ць, нада глядзець, каб змалку ні рызба́лывыліся. Ён ходзіць цяперя ссупу́чыный, ні знаіць, што дзелыць.*

Сураджанне *н.* Падрыхтоўка, збіранне. *Скарей кынчайця суріджа́ньня, сколька вас тутыцька ждаць нада.*

Сураджаць *незак.* Рыхтаваць, збіраць. *С са́мыга ра́ньня суріджа́іць сваіх нявест у горыд, верна ж, нехта будзіць сустрюка́ць.* **Сураджацца** *незак.* Рыхтавацца, збірацца. *Дзеўкі пабеглі двору суріджа́цца, сяньня будзіць дужа харошыя вічарінка.* **Сурадзіць** *зак.* Падрыхтаваць, сабраць. *Я, бувала, і суряджу́ сваіх пад лёд ехыць, і стрену с-пад лёду, а яны, случа́лыся, і мокрыя пріізджа́лі.* **Сураджоный** *дзеепрым. Мае ўсігда былі і накормліныя, і суряджоныя, пы хаці яны нічога ні зналі, толька старік калі бяремя дроў унясець.* **Сурадзёмшы** *дзеепрысл. Аўгінка, ні сурядзёмшы сваіх, ня пойдзіць.*

Сур'е *н. зб.* Смецце. *Вядро з вадою стыяла лі ґаньік, дык су́рья ўсякыга насы́пылыся.*

Суростак *м.* Зростак. *Крепкій суростык, яго ні рыза-б'еш. Мы ўдоўж піріпілілі суросткі, і яны пыкалоліся.*

Суроцы *мн.* Сурочанне, урокі. *А што ты думыіш, мо-жа ета і ныпраўду суроцы. Кыла дзевык цябе і суроцы ні бяруць.*

Сурошлівый *прым.* Такі, які можа сурочыць. *Кызалі пры яе, што йна дужа сурошлівыя, а ці праўда — ета мы ні знаім.*

Сурына *ж.* Парушынка. *Айдзе суріна пупадзецца, выкінь, нашто ж сьмяцьцё крышыць. Памянш.* **сурынка, сурыначка**. *Так чыста падмеціна, ні сурінкі нійдзе німа. Пы вадзе сурінычкі кой-айдзе пла́выюць.*

Сурыць *незак.* 1. Смеціць. *Дзеці бегыюць, балыюцца, усюдых су́рюць.* 2. Растрасаць рэдка (гной). *Айдзе гной сурілі, пышаніца трошку луччы зілянеіць.* **Сурыцца** *не-зак.* Смеціцца. *Ета са столі су́ріцца, як ходзіш, гліна па-лопылыся і шчэлкі абрузува́ліся.* **Сурнуць, сурануць** *зак.* 1. Насмеціць. *Ты сваімі мішкамі сурну́ў, нада акуратней хадзіць лі посыду. Хто ж тут можыць суряну́ць кромі цябе.* 2. Растрэсці рэдка (гной). *Гною як сурнеш, тады ўсё расьцець скарей. Трошку суряну́лі пыд гряды гною— мала.* **Сурнуцца, сурануцца** *зак.* Насмеціцца. *У ваду сур-ну́лыся зьверьху, шчарепый кру́жычкыю ціхінька. Трош-ку суряну́лыся, ета ніважна, зьліць нада.* **Сурнутый, су-ранутый** *дзеепрым. Тут ня толька сурну́та, а пряма на-сыпына нейкыга сьміцьця́. Я віджу, што сурну́та, зьмяці, ні кладзі вузялок. Усё суряну́тыя зьмяці пыдз загнет, чысьцей будзіць у хаці.*

Сурэнне *н.* 1. Насмечванне. *А йдзі ат'етуля с сурень-нім, сьміцьця́ і біс тваіх карзін хвытаіць.* 2. Растрасанне рэдкім слоем (пра гной). *На етым полі суреньня ні па-можыць, тута нада укласьць ды ўкласьць гною, яно саў-сім пуста, гной тэй ніізьвесна калі кла́джын.*

Сусветный *прым. перан.* Найпершы, найгоршы. *Якея ты работы ат яго хочыш, ета ж сусьветный гультай. Узяўся ты тулкува́ць пру сусьветныга дурука. Сусьвет-ныя зладзеі былі і бацька, і сын.*

Сустой *м.* Асадак на дне пасудзіны з вадкасцю. *Кало-дзіж даўно ня чышчын, у вадзе многа му́ту, ноч пыстаіць, дык на дне у вадзе сустой.*

Сустраканне *н.* Сустрэча. *Нешта іхным гысьцям ні пыныравілыся сустрюка́ньня. Быгатыя було сустрю-ка́ньня, яны двоя судык гатовіліся.*

Сухоты *мн.* Схуднелая асоба. *Ай, сухоты, а ня жы-*

ціль, ча́тніiць усё ўремя. Сухоты етый ма́ліц, саўсім як шчэпычка.

Сушчаство *н.* Існаванне. *Ня жызьня, а нейкыя сушчаство, расьпіўся саўсім ніку́ды, што й будзіць зь яго.*

Сушчэп *м.*, **сушчэп'е** *н.* Счапленне. *Ці крепкій жа ты сушчэп зьдзелыў, каб ні разьехыліся козлы, будзіць тады дзялоў пірядзелывыць. Калі хырашо пыдыгна́на, сушчэп'я крепка дзяржыцца.*

Схаджываць *незак.* Спраўляцца ў хадзе. *Па Пёклі ты дужа ні гарюй, іна ішчэ з мыладымі сха́джывыiць.* **Схадзіць** 1 *незак.* Спраўляцца ў хадзе. *Сь Кісялёнкым схадзіць ні так то лёхка.* 2 *зак.* Прахадзіць. *Ету восінь ты ішчэ у сваёй ста́рый кухва́йкі сходзіш. Лі двыра у чым схадзіў, у тым і ладна.* **Сайціць** *зак.* Справіцца ў хадзе. *Ні глядзі, што старэй, ты папробый зь ім сайціць, як пышавеліць, быйстра-быйстра ідзець.* **Сходжаный** *дзеепрым. Сходзіць ён, будзіць сходжына, яму адзін шаг лень зьдзелыць.*

Схаіваць *незак.* Моцна ахайваць. *Ты ўсіх пыдряд сха́івыіш, усе табе дренны, ну будзь ты хырашэй за ўсіх.* **Схаяць** *зак.* Ахаяць. *Цябе залоўка сха́іла, хужы ху́жшыга зьдзелыла.* **Схаяный** *дзеепрым. Ладна, я і сха́іныя прыжывў, а вы будзьця луччы за ўсіх.*

Схарчыць *зак.* Спажыць. *Пасьці ўсе быракі схарчы́ла, мае госьці дужа любілі ва́ріва.* **Схарчыцца** *зак.* Спажыцца. *Няўжэлі ў цябе погріб бульбы схарчы́ўся?* **Схарчомшы** *дзеепрысл. Схарчомшы засік бульбы, можна і пірядышку зьдзелыць.*

Схацецца *зак.* Перастаць хацець. *Схацеўся, большы ужо ня просіць канхвет, ато ж цэлыя раньня млеў.*

Схітраць *незак.* Хітраваць. *Нескылька разоў сьхітря́ў, а тута ні ўдалося, быстра яго рускусілі.* **Схітрацца** *незак.* Ухітрацца. *Мы знаім, як яны сьхітряліся карову пірядзержывыць.* **Схітрыцца** *зак.* Ухітрыцца. *Каб як сьхітріцца злавіць ста́рыю куріцу, я б яе зарезыла дзіцям, іна дужа жырныя і ні нясецца.*

Схлянуць *зак.* 1. Сцячы, спасці. *Скора выда схля́ніць, іна ўжо стала меншыць.* 2 *перан.* Зменшыцца (пра вялікую колькасць). *Зраньня ны бызарі було ні прабіцца, а к абеду людзі схля́нулі — рызыйшліся, разьехыліся.*

Схлястыванне *н.* Счэпліванне ў сварцы. *Мы пыдзівіліся на іх схля́стывыньня: адна і сякець і паліць і другая ні ўступаіць нісколька, абея як сьпічкі.*

Схлястывацца *незак.* Счэпліваццa ў сварцы. *Яны ўжо два разы схля́стывыліся, ну ну людзях неік прімуўка́лі.*

Схмыляць, схмыліваць *незак. перан.* Абсякаць закругляючы. *Пычаў схмыля́ць брыжы́ ў бірьвяне, а чашка аткалолыся. Схмы́лівыў жардзіну, а тапор сырваўся, ды чуць ні пы наге.* **Схмыляцца, схмыліваццa** *незак.* 1. Хмы́ліцца (пра каня). *Як увальлю пу́гі, я яго атаўчу́ схмыля́цца. Як с аброцьцю ідзеш, конь схмы́лівыіцца, глядзі, глыданець зубамі.* 2. Абсякацца для закруглення. *Неік жа няроўна у цябе схмыля́іцца. Стоўбікі усігда схмы́ливыюцца, каб выда сьцікала.* **Схмыліць** *зак.* Абсячы закругляючы. *Нада було б большы схмы́ліць, каб ні чыпля́лыся жэрдзь.* **Схмыліцца** *зак.* 1. Нахмыліцца (пра каня). *Во гадкій конь, толька патходзіш — ужо схмы́ліўся, глядзі, ірванець зубамі.* 2. Абсячыся для закруглення. *Як трошку сьсякецца тыпаром, схмы́ліцца, тады лаўчэй.* **Схмыленый** *дзеепрым. Схмы́ліныя стыўбячкі дайжа зыка́пывыць луччы.*

Сходжый *дзеепрым.* Падобны. *Ета ж нада, каб траюрыдныя браты былі такея сходжыя! Во родныя, а ня дужа сходжыя.*

Схрапатаць *зак.* З'есці з хрумстам і трэскам. *Кот гулубца злавіў і схрыпыта́ў зы раз, за дровы занёс, схува́ўся і зьеў. Кыбанчыка яны скора схрапочуць, у такіх доўга ні зацэліць.* **Схрапатаный** *дзеепрым. Схрыпыта́ных быранькыў ты ўжо ні ішчы.*

Схрупаць *зак.* З'есці з хрумстам. *Пачы́сьціла яму морквіну, дык усю схру́пыў. Воўцы такоя цьвёрдзінькыя сена з бы́лычкымі любюць, пыкладзеш, дык за́ ныч усё схру́пыюць.* **Схрупаный** *дзеепрым. Ладныя бяремца пылажыў, усё схру́пына, ні бы́лычкі ні аста́лыся.*

Схудняць *зак.* Пахудзець. *Ета іна ат піріжыва́ньніў так схудня́ла.* **Схуднялый** *дзеепрым. Раншы у Пітрачонка во была ря́жышча, ато схудня́лый ішоў, дайжа ні пызнаць стала.*

Сцаленне, сцалянне *н.* Вылечванне. *Пыглядзела я, ікая іна больныя, ніякыга ёй сцаленьня ня будзіць, ці дыктары ж рукі пыткладу́ць. А во відзіш, Кырняёнку сцыля́ньня пымагло.*

Сцаляць *незак.* 1. Вылечваць. *Буганькоў быў дужа харошый доктыр, многіх сцыля́ў.* 2. Захоўваць цэлым. *Моркву у погрібі сцыля́ць нада, кылі толька мышы ні пыгрызу́ць.* **Сцаляцца** *незак.* 1. Вылечвацца. *Паехыў сцыля́цца у Воршу.* 2. Заставацца цэлым. *Гуркі як пры-*

кла́джыны хырашэнька, тады сцыля́юцца. **Сцаліць.** 1. Вылечыць. *Дыктары сцыля́ць, а што ты ні знаўшы паможыш.* 2. Захаваць цэлым. *Як жа ты да еткіх пор сцаліў ігрушы?* **Сцаліцца** *зак.* 1. Вылечыцца. *Усюдых кідыўся і сцаліўся.* 2. Захавацца цэлым. *Няўжэлі у цябе кычаны да етыга ўремя сцаліліся?* **Сцалёный** *дзеепрым.* 1. Вылечаны. *Хваліць богу, што ён сцалёный пріехыў, я думыла, што хаўтуры прідзіцца дзелыць.* 2. Захаваны. *У яго ішчэ сцалёныя яблыкі вядуцца.*

Сцапаный *дзеепрым. жарт.* Злоўлены. *Вядзіці-ка вы яго сца́пыныга сюда, ніхай прізнаецца, у чые гурочыкі злазіў.*

Сцарыпаць, сцарыпкаць, сцарыпнуць *зак. жарт.* Злавіць, схапіць. *Мы іх пат копымі сцаріпылі, хуваліся, пы зыпа́зухі яблык нытрясьлі. Я цябе ўсё роўна сцаріпкыю, нійдзе ні схува́ісься. Ну каб толька мне яго сцарі́пнуць, я б яму ўкаціў!* **Сцарыпаный, сцарыпканый, сцарыпнутый** *дзеепрым. Во калі ты будзіш сцаріпын, цяперя ня вы́круцісься! Мы іх сцарі́пкыных прівядзём. Лоўка ён у цябе сцаріпнут, як тут быў.*

Сцебануць *зак. перан.* Крыху папарыць. *Духу дужа ні було, я ма́лыга троху сьцібанў́, а сам дайжа ны палок ні лазіў, памыўся і ўсё.* **Сцебануцца** *зак.* 1. Ударыцца моцна, выцяцца. *Будзіш так во круціцца, і сьцібанесься ап шула, тады ні пішчы́.* 2. Крыху папарыцца. *Я доўга у жару ні магу, трошку сьцібану́ся, аппыласну́ся ды ныдзіва́цца скарей.*

Сцелянуць *зак.* Падкінуць крыху подсцілу. *Сьціляні карові сушэйшыя саломы, у яе дужа грязна. Аўцам ба тожа нада було сьціляну́ць.* **Сцелянуцца** *зак.* Падкінуцца крыху (пра подсціл). ***Г*** *боку сьцілянецца і можна будзіць мяшкі пыставіць.* **Сцелянутый** *дзеепрым. У вуглу вун сьціляну́та, тама і высыпа́йця карзінкі.*

Сцеражэнне *н.* 1. Вартаванне. *Яго сьціряжэньня ізьвесныя: зыва́ліцца і будзіць спаць, а коні ідзіця, куды хочыця.* 2. Асцераганне. *Якоя ж ета сьціряжэньня, што ўсю рубашку вымызыў.*

Сцерануць *зак.* Крыху пасціраць, памыць. *Зьдзень, дык я сьціряну́ тваю рубашку у ночвых, іна скора на ветрі прыча́ўріiць.* **Сцеранутый** *дзеепрым. Ну, троху ж сьціряну́та верхніца.*

Сціра *ж.* Страта. *Кылі толку німа, тады і сьціра у хыза́йстві, і што ты хочыш. У вайну усяму быльша́я сьціра была.*

Сціраццa *незак. перан.* Разбурацца, гінуць, знікаць. *Буваіць, што і бальшэя сем'і сьціра́юцца.* **Сцерцца** *зак.* Разбурыцца, згінуць, знікнуць. *А во вазьміця вы нашу дзярэйню, сколька сем'іў сьцёрлыся. У яго ўсё сатрецца бяс толку.*

Сціскыванне *н.* Сцісканне. *Кылі пулума́на, дык ніякыя сьціскывыньня ні паможыць.*

Сціх, сціхамір *м.*, **сціхаміры́е** *н.* Заспакоенасць, супакой. *Калі яны сабе якей-небудзь сьціх найдуць, етыя дзеці? Будзіць вам сьціхамір, як цірісьсядзельнік вазьму ў рукі. Я б ім скора даў сьціхамірія, у мяне б жыва уня́ліся.*

Сціхамірный *прым.* Ціхі, спакойны. *Ні такей ён сьціхамірный, як ты гаворіш, другей раз расходзіцца, што ні ўняць.*

Сціхамірываць *незак.* Сунімаць, супакойваць. *Ты іх сьціхамірівый, ні дывай руспуска́цца.* **Сціхамірывацца** *незак.* Сунімацца, супакойвацца. *Самі яны ня будуць сьціхамірівыцца, брать іх у рукі нада.* **Сціхамірыць** *зак.* Суняць, супакоіць. *Яго калі ні сьціхаміріць січас, то ні знаю, што будзіць, саўсім рогі пырасьлі́.* **Сціхамірыцца** *зак.* Суняцца, супакоіцца. *Як бацька прішоў, тады сьціхаміріліся, пыспыкайнелі.* **Сціхаміраный** *дзеепрым.* *Ці доўга яны пысядзелі сьціхаміріныя?*

Сцішка, ісцішка *прысл.* Спадцішка. *Мыкар ня будзіць раскрі́кывыць, ён сьцішка́ такоя утваріць, што ўсе а́хнуць. Сірьгяёнык шыпарнець яму ісьцішка́, тады ён ісь сябе выска́кыіць*

Сцюдзень *м.* Халадзец. *Мае сьцю́дзінь дужа любюць, як заб'ём кыбанчыка, тады ім пряма рай. Памянш.* **сцюдзянёк.** *У мяне ішчэ ёсьць тарелычка сьцюдзяньку́, можа пукулупа́іш трошку.*

Сцябаннік *м.* Той, хто сцёбае. *Вот нада було уняць етых сьціба́ньнікыў.* **Сцябанніца** *ж.* *Глядзі, сьціба́ньніца, як трёпніць конь нагою, тады насьцёбыіш.*

Сцябаць *незак. перан.* Шыць, сшываць на скорую руку. *Нешта ў задній хаці сьціба́іць, во айдзе твыя дырыгая Аксютычка.*

Сцякаць *незак.* Збягаць (пра ваду). *Я зразу посыд у шкапчык ні зычыняю, памыю і пыстаўлю сьціка́ць. Ірьмя́к твой у сенцых сьціка́іць.* **Сцеч** *зак.* Збегчы (пра ваду). *Бярі, посыд ужо сьцёк, сухей.*

Сцякельца *н.* Невялікае шкло. *Нада пріставіць кусок сьцякельца, каб ні так дуло. У іх ла́мпа — ма́лінькій пу-*

зырёк і сьцякельца нібальшэнькыя. Тута астарожна хадзі, сьцякельцы ёсьць, можыць кусочык у нагу уехыць.

Сцякольнік *м.* Шкляр. *Я сам ня хужы сьцякольнік, чым твой Гыраська, што я, выкна ні зысьцяклю ці што. Памянш.* **сцякольнічак**. *Во табе й сьцякольнічык на месьці найшоўся.* **Сцякольніца** *ж. Ты мыгла б пряма ў сьцякольніцы пуступаць, кажный ба дзень капейка была.*

Сцяміцца *зак.* Сцяміць. *Сьцяміўся, што доўга яму пірясу́шывыцца тама нечыга, скарей лахі пыт пахі ды ў кусты, пакуля тэя ні набеглі.*

Сцянанне *н.* Надакучлівы плач, крык. *Як жа мне тваё сьціна́ньня ныдаела, ажно у вушах пішчыць.*

Сцяпляцца, сцепліавацца *незак.* Крыху падаграваацца, рабіцца цяплейшым. *Выда сьціпля́іцца ны загнеці у кру́жкі, ужо можна браць. Няскора тут сьцеплівыіцца, пыстаў дальшы.* **Сцяпліцца** *зак.* Крыху падагрэцца, зрабіцца цяплейшым. *Пыдажджы мінутычку, ніхай хуць кыпілінку выда сьцяпліцца.*

Счапляць, счэпліваць *незак.* Адчапляць. *Як пычаў шчыпля́ць ремінь с крюка, яны зразу шаўковымі сталі. Я ўжо шчэплівыў, ды нічога ні пулучаіцца, провылкі многа накру́чына.* **Счапляцца, счэпліавацца** *незак.* Адчапляцца. *Чаго ў цябе бязьмен ні шчыпля́іцца, што яго дзяржыць? Із-за дроту ня шчэплівыіцца, нейдзі дзяржыць.* **Счапіць** *зак.* Адчапіць. *Вісяць завесы, а ны завесых крю́чча усякыга пынавешына, я чуць шчапіў.* **Счапіцца** *зак.* Адчапіцца. *Хведзька ўзяўся, і ў яго зразу шчапілыся.* **Счэплены** *дзеепрым. Ны яком крюку! — я відзіў, ціріcьсядзельнік шчэпліный выляўся.* **Счапёмшы** *дзеепрысл. Шчапёмшы рімушок, гаворіць, сколька я вас буду успыка́іўыць.*

Счарэпыванне *н.* Счэрпванне. *Ты ні трясі айдзе зря свайго тряхольля, тады й шчарепывыньня ні нада будзіць.*

Счарэпываць *незак.* Счэрпваць. *Насы́пыныя акуратнінька шчарепывый, ні рызба́ўтывый.* **Счарэпывацца** *незак.* Счэрпвацца. *Пылок шчарепывыіцца, яшчэ разы два чарепні.* **Счарэпаць** *зак.* Счэрпаць. *Сьмяцьцё шчарепый ды выль, а тады бульбу сып.* **Счарэпацца** *зак.* Счэрпацца. *Калі захочыш зьдзелыць, яно усё акуратнінька шчарепыіцца.* **Счарэпаный** *дзеепрым. Ну ладна ўжо, ладна, усё зь відра шчарепына.*

Счаўрыць *зак.* Счахнуць, змарнець, заняпасці. *У яго нейкыя балезьня, іначы б чаго чылавек так шча́ўріў.*

Счаханне *н.* Змарненне ад дрэннага харчавання. *Іх дайжа і шчыха́ньня нічаму́ ні наўчыла, дайжа гарод ліняцца пасеіць, як усе людзі.*

Счэгнуць *зак.* Схуднець, змарнець. *Раз бальнэй жалу́дык, дык што ты хочыш здароўя, паетыму ён і шчэг саўсім.*

Счэпліванне *н.* Адчаплянне. *Я зь естым шчэплівыньнім саўсім запутыўся.*

Сыглічыванне *н.* Збіванне металічнымі скобамі. *Пыдажджы ты іс сыглі́чывыньнім, нада ряшэціць скарей ды саломыю прікідывыць, каб сьцены ні зыміка́лі.*

Сыглічываць *незак.* Збіваць металічнымі скобамі. *Наверна, у пуні Даніла, гывар іў, пойдзіць дзьверi сыглі́чывыць.* **Сыглічывацца** *незак.* Збівацца металічнымі скобамі. *Ты ніправільна пыцьціса́ў, паетыму ў цябе і ні сыглі́чывыіцца.* **Сыглічыцца** *зак.* Збіцца металічнымі скобамі. *Гані ў сукі, яно крепка сыглі́чыцца.* **Сыглічаный** *дзеепрым. Што ты гаворіш ніізьвесна што, вароты ужо даўно сыглі́чыны.*

Сын *м.* Сын. *Памянш.* **сынок, сыночак, сынуля, сынулька, сынуленька, сынулёк, сынулёчак, сынулечка, сынка, сыначка.** *Твой сынок ужо ладна за дзеўкымі улiга́іць. Усё сыночык і сыночык — ма́лінік, а яму хуць быраду ну кулак круці. Даку́ліцька ты будзіш сыну́лю свайго нянчыць як малю́тычку. Сыну́лька мой, хадзі скарей, што я табе прівізла із горыда, ты толька глянь. Усё быў сыну́лінька, пакуля жонку у хату прівёў. Ці ня твой сынулёк у іх зывадэвуш, ён дужа любіць пы гародых лазіць. Усё дочкі былі, ці ня чэцьвіра, знаць, дык цяперь свайго сынулёчыка з рук ні спуска́іць. Меншы ты валхві свайго сыну́лічку, зь яго луччый толк будзіць. Яе сы́нка ужо ладный лабрэт, пы двару бегыіць. Бягі скарей, сы́нычка, я табе пыпря́ньнікыў прінісла́.*

Сынній *прым.* Сынаў. *Што ты мне на сы́ньнію хату пыказывыіш, ці ты ня відзіш, што мне сваю нада пірікрываць.*

Сыпацца *незак. перан.* Часта нараджацца. *Дзеці сы́пюцца адзін зы адным, што год, то ўдод, іна зь імі зыкыпа́іцца.* **Сыпануцца, сыпнуцца** *зак.* Пачаць часта нараджацца. *Ма́лыя сыпану́ліся, Ганна ні за што ні пысьпіваіць узяцца. Пыглядзіш, ікая сь цябе будзіць хызяйка, як дзеці сыпну́цца.*

Сыр'ё н. зб. 1. Сырыя дровы. *Адно сырьё, нада хуць якую-небудзь калодку ны паттопу рыськяпіць. Сырья́*

унясець у хату, зь естых дроў ажно цякець. 2 *перан.* Садавіна, агародніна. *Сырья́ ныяду́цца, тады жывоцікымі жа́люцца.*

Сырыца *ж.* Нявырабленая аўчына. *Што ж сырі́ца, сыріца сырі́цыю і ёсьць, яе ні пынясеш партному, нада ў вы́дзілку аддыва́ць.*

Сыўрадка *ж.* Сыроватка. *Пырысятым сы́ўрыдкі як лінеш, тады яны многа луччы ядуць. Памянш.* **сыўрадачка**. *Ніхай вып'іць с пуўстыкынка́ сы́ўрыдычкі, можа, жывоцік палу́ччыіць.*

Сыць *ж.* Сытасць. *Есьць, есьць і ўсё яго сыць ні бярець. Што йта табе сы́ці німа?*

Сэнджанне *н.* Плявузганне. *Сэнджыньня як пычанецца у іх, дык ніізьвесна калі кончыцца, урэмя ж дужа многа.*

Сэндзіцца *незак.* Займацца балбатнёй, плявузганнем. *Аткуль жа мне знаць, пра што яны сэньдзюцца, ужо часы два стыяць пад ліпкымі.*

Сядак *м.* Сядок. *Поўный воз сідакоў, і конь ні пывязець столька. Яшчэ адзін сіда́к бягіць, пыдажджы ўжо.*

Сякеннік *м.* Той, хто сячэ. *Во ўзяўся сякеньнік, толька аскрёткі ліцяць ува ўсе бакі.* **Сякенніца** *ж. Стыря́юцца сякеньніцы удзьвюх адна піріда дною.*

Сяміна *ж.* Асобнае каліва насення. *Сямі́на пацсоніш-ніку пупала на бульбу, узыйшла і расьцець. У мяне іишчэ нескылька гурбузовых сямін асталыся. Памянш.* **сямінка, сяміначка**. *Ны гря́ды у мяне цяперя ні аднае сямінкі німа. На сьмех уторнула нескылька сямінычык бобу, а ён во якей вы́рыс.*

Сярбанне, сёрбанне *н.* Яда з прысёрбваннем. *Што йта зы сірба́ньня, ажно слу́хыць нікрасіва. А ну цябе сь сёрбыньнім с тваім.*

Сярбаннік, сёрбаннік *м.* Той, хто сёрбае. *Во сірба́ньнік, аж чвя́кыіць. Прільну́лі сёрбыньнікі зы сталом, за вуха ні атвядзеш.* **Сярбанніца, сёрбанніца** *ж. Цішы ты еж, сірба́ньніца. Стыряіцца сёрбыньніца, аж зу вушамі тряшчы́іць.*

Сярдзюк *м. гумар.* Багацей. *Яго бацька знаіш, якей сярдзю́к быў! У тым канцы усё сюрдзюкі́ жылі, ета ўжо тут была адна гылытва́.* **Сердзючыха** *ж.* Багацейка; жонка багацея. *К ёй дайжа носа ні пытыка́й, іна цяперіцька ого ікая сюрдзючы́ха.* **Сердзюкоўна** *ж.* Дачка багацея. *Бызаства ныкла́джын ні адзін сундук,— ізьвесна ж, сюрдзюкоўна.*

Сярдун, сярдуннік *м. жарт.* Той, хто сярдуе, злуецца. *І ў каго ты еткій сярдўн удаўся, я дайжа ні прідумыю. Такей сярдўньнік, што ні пытхадзі к яму.* *Памянш.* **сердунок, сердуночак, сярдунчык, сярдуннічак.** *Хадзі ка мне, мой сірдунок, ні нада ны бабу сердзіцца. Ах ты, сірдуночык ма́ліенькій, дзед жа быяўся, каб ты ні прустудзіўся. Такей уга́рістый хлопіц пыдрыста́іць, такей сярдўнчык, што куды там ня зьдзелыць, кылі ён зыхацеў. Сядзіць наш сярдўньнічык, нікому нічога ні гаворіць.* **Сярдуха, сярдуння, сярдунніца** *ж. Чаго ты тыкая сярдўха стала, хто цябе ўгнявіў? Ну ўспакойся, сярдўньня ма́ліенькыя. Угыварі ету сярдўньніцу, ніхай ні нудува́іць губы.*

Сяродак *м.* Сярэдзіна, сарцавіна. *Я віджу, як ён есьць хырашо: бачкі абрежыць, абрежыць у яблыку, а ўвесь сярёдык зыма́хыіць.* *Памянш.* **сяродачак**. *Адзін сярёдычык ні выкалўпывый, еж пыдряд.*

Сярыцца *незак.* Ярка адбівацца, зіхацець (пра кветкі). *Аж у вычах сяріцца, так цьвіцець сірень у яе пыд вакном.*

Сярэдзіна *ж.* Спіна. *Рымаціз калі пойдзіць пы сяредзіні, тады намўчыісься.* *Памянш.* **сярэдзінка.** *Узьлезь на печ ды пагрей сяредзінку ны гырячым падў, пыглядзіш, луччы станіць.*

Сяструха, сяструхна *ж.* Сястра. *Ці часта ж к табе сястрўха заходзіць, у яе тожа сім'я пыря́дышныя, дзела хвытаіць. Як увіджу тваю сястрўхну, скажу, каб зыйшла калі.*

Сяцёр *ж.* Асетр. *Ты ўжо, відна, падумыў, што табе ня шчука, а сам сяцёр пупаўся ну крючок.*

Сячас *прысл.* Зараз. *Каб січа́с пашлі, мы б маглі пасьпець к шасьці чысам. Во нягож, січа́с я табе печ рыста́плівыць буду.*

Т

Табаканюх *м.* Той, хто нюхае тытунь. *Цяперя толька курюць, а Сямёныў дзед ці, знаць, пра́дзід нюхыў тыба́ку, ны яго кызалі тыбакан́юх.*

Табун *м.* Табун. *Памянш.* **табунок, табуночак, табунчык.** *У нас мала хто дзяржыць авечык, ма́лінькій тубунок бегыіць с каровымі. Кароў штук дзесіць ходзіць і тубуночык авец, ён адзін пасець. Як раньня, нашы й пашлі табўнчыкым у школу.* *Павеліч.* **табунюга, табунішча**. *Ту-*

бунюгу сьвіньней дзіржаць, кажныя лета пырысят прыдаюць. Карова, сьвіньні, вoўцы, тубунішча курей — пакуля дагледзіць усё, дык і сонца ны абедых.

Так *прысл.* Як ёсць, без змен. *Ці ей ён што-небудзь? — Не-а, так пашоў. Так ён ня пойдзіць, якую-нібудзь нырятку возьміць. Так пашлі ў лес, толька ножыкі ўзялі.*

Такей *займ.* Такі. *Памянш.* **такенькій, такенечкій**. *Каб жа быў хут такенькій ножык, худзь ба кырна́чык якей-небудзь. Нясець вірібінят у хату, яны во такенічкія, малёхтынькія, я гыварю: зынясі ныгад. Павеліч.* **такенный**. *Во такенныя хлопцы ідуць як дубы.*

Талалай *м.*, **талалайка, талалакала** *м.* і *ж. неадабр.* Балбатун. *Во яшчэ тылыла́й, ці знаіць, ці ні знаіць — усё дно будзіць лухту́ несьць, як у яго язык ні зыбаліць. Ета Цімохыва тылыла́йка, яе зразу па голысу пызнаіш. За белым бярезьнічкым тылыла́йка брешыць* (загадка).— *Язык* (адгадка). *А Іван тожа такей самый тылыла́кыла, нісколька ат Мыксімоўны ні атхадзіў. Памянш.* **талалаечка**. *Іна тожа харошыя тылыла́ічка, тріпанець што хочыш.*

Талалаканне, талалаханне, талалахканне *н. неадабр.* Балбатня. *Чую, што ўжо узноў зывялі сваё тылыла́кыньня, стыяць, ны граблі паппёрліся. Чаго, чаго, а тылыла́хыньня хвыта́іць, ізыкі чысаць ні пірістаюць. Етыга тылыла́хкыньня ні піряслу́хыіш, ды лухты і слухыць нечыга, паедзім, скора зы каровымі йіціць.*

Талалахаць, талалахкаць, талалахкацца *незак. неадабр.* Балбатаць. *Як тылыла́хылі, так і тылыла́хыюць, што ты ім, зыбароніш ці што. Чуць ні ды самыга цёмныга тылыла́хкылі кучыю пад вербымі. Пра што ўжо яны тылыла́хкыліся, я ня чула, ну доўга дуду́кыліся кылы саломы, відна, нешта дужа аньцірэсныя пупалі ны ізыкі.*

Таланіць *незак.* Шанцаваць. *Кылі гылыва ны плічах ёсьць, тады кажныму будзіць тыла́ніць. Яму увы ўсякім дзелі тыла́ніла.*

Таласнуць *зак.* Тузануць. *Ох, тыласьнеш ты, дужа стра́шын стаў. Цябе так тыласну́ць, што большы ты ня ўзду́мыіш пыцска́кывыць.*

Таласканый *дзеепрым.* Тузаны, цяганы. *Куды еткыю тылыска́ныю ку́ртычку ныдзіва́ць будзіш — людзей сьмяшы́ць?*

Талдоніць *незак.* Гаварыць, настойліва павучаць, паў-

тараючы адно і тое ж. *Што ты ёй пуўдня талдоніш адно й тоя, ці йна маліцькыя, што ні пынімаіць, ці што?*

Талдычанне *н.* Бясконцае паўтарэнне аднаго і таго ж. *Мы ўжо чулі і пірячўлі яго талдычыньня, ён усігда адно трілюдзіць і трілюдзіць.*

Талкаваннік *м.* Той, хто разважна размаўляе. *Каб ні работа, етыя тулкуваньнікі ні рызыйшліся б і ноччы.* **Талкаванніца** *ж. Тулкуваньніцы вы харошыя, ды зы каровымі іціць пыра.*

Талкавіта, талкавіста *прысл.* Разумна, разважна. *Тылкавіта ён нічога ні скажыць, ну паслухыць нада. Каб ты так руссуждаў тылкавіста, як Зьмітрачоньк, дык і цябе б слухылі.*

Талкавітасць, талкавістасць, талковасць *ж.* Розум, разважлівасць, яснасць думкі. *Каб яму тыкая тылкавітысьць, як у Пынасёнка, тады б другей рызгавор быў. Не, чылавек, тылкавістысьці табе дужа ні хвытаіць. Пры якую талковысьць тута думыць, кылі ён ні ў чом ні рызьбіраіцца.*

Тамканне *н.* Павольная, ціхая размова. *Я ні пріслўхывылыся, дужа мне нада іхныя тамкыньня.*

Тамкаць *незак.* Размаўляць павольна, паціху. *А мушчыны вун ны бярьвеньні тамкыюць і Аўдотычка зь імі.*

Тапаценне *н.* Топат. *Я пачула тыпаценьня, зьлезла сь печы, а пакуля выйшла, ніўдзе нікога німа.*

Тапацець *незак.* Тэпаць, грукаць тэпаючы. *Ета яны ны быльшак беглі, во чаго тыпацелі. Аткуль жа мне знаць, хто тамыцька тыпацей.*

Тапіна *ж.* Багна. *Мы помнім, ікая тута ўсюдых тыпіна была, скот выцягывылі, а цяперя якей луг стаў!*

Тапленнік *м.* Той, хто паліць у печы. *Удваіх тапленьнікі стыяць кыла печы, адзін зь вілкымі, другей ш чыпялою.* **Тапленніца** *ж. Ляжы ты ціха, тапленьніца, мы бісь цябе справімся.*

Таптаннік *м.* Той, хто ўтоптвае сена, салому. *Ну ніхай ездзіць, тыптаньнікым жа тожа троху пішуць, ніхай і ён якей трудзьдзень заробіць.* **Таптанніца** *ж. Як пыляціць твыя тыптаньніца з воза, во будзіць тады!*

Тапторыць *незак.* 1. Празмерна многа пхаць, класці. *Ні нада тапторіць у адну міску, рыскладзі на дзьве ці дайжа на трі.* 2 *перан. іран.* Есці. *Сідзяць ны маліцькіх стульчыкых, ну тубуреціку стаіць чугўнчык з бульбыю і скыўрыда сала, яны тапторюць ету бульбу, пряма рукамі бяруць.* **Тапторыцца** *незак.* Напіхвацца, накладвацца.

Што ў цябе тапторіцца усё ўместа, ні нада так. 2 *перан.* Таўчыся ў цеснаце. *Чаго вы тута тапторіціся, усе ужо пы двырах рызыйшліся.*

Тапу *выкл. дзеясл. дзіц.* Пра пачатак хадзьбы. *Дывай будзім дзелыць тапу́ ножкымі. Ну-ка, ну, тапу́-тапу́ і пашоў.*

Тапун *м. ласк.* Дзіця-хлапчук, які нядаўна навучыўся хадзіць, або нованароджаны маладняк свойскай жывёлы. *Во ў цябе ужо якей тапу́н у хаці! У нашыга тупуна́ і рожкі пыказывыюцца. Памянш.* **тапунок, тапунчык.** *Тупунок ма́лі160нькій, ты ж ні зычапіся за што-небудзь. Рузгуля́ліся тупункі пы хаці, ні ўнянць. Ой, дыганю січас тапу́нчыка, ой, злаўлю.* **Тапуха** *ж. Тапу́ху нашу ўжо і на вуліцу можна пускаць.*

Тапыранне *н.* Натапырванне. *А ні тыпы́рься, ня дужа хто тваё тапы́ріньня прізнаець.*

Тапырастый *прым.* Натапыраны. *Кот якей тапы́рістый стаіць: сыбаку пужа́іць. Нешта сяньня ты дужа тапы́рістый ходзіш.*

Тарабаненне *н. неадабр.* 1. Грукат, лясканне. *Зірні-ка ў сенцы, што яны тама дзелыюць, ды прыгані с тырыба́ніньнім.* 2. Балбатня. *Толька на́ ныч сьціхаюць, а так біс тырыба́ніньня пряма ня могуць.*

Тарабаранне *н.* Бязладная, шумная размова. *Пойдзім, нада йціць, ці ты мала тога тырыба́ріньня наслу́хылыся.*

Тарабарыцца *незак. неадабр.* Бязладна, шумна размаўляць. *Ну сколька вы будзіця тырыба́ріцца ай ужо коні атпрежч, каб урема вам хваціла?*

Тараніцца *незак. перан. жарт.* Ісці. *Вы як мыладэя тыра́ніціся ў горыд, нукупля́іця ўсяго, сяньня бальшэй бызар будзіць.*

Тараторанне *н. неадабр.* Шпаркая гаворка. *Кароў зывялі, як сталі кучыю, дык во пасьці абеды, а ў іх тыраторіньня ні сьціхаіць.*

Тарахцецца *незак. перан. неадабр.* Балбатацца. *Ей усігда дужа сма́шна тырахціцца, спакойна іна ні мінуты пабыць ня можыць.*

Тарачыцца *незак. перан. жарт.* Ісці. *Куды ета Ільля тырачыцца, ён жа хворый ліжаў, а во пыдняўся.*

Тарбахват *м. асудж.* Хапуга. *Узмацн.* **тарбахваціна.** *Во тырбыхва́ціна, яго рук нічога нійдзе ні міна́іць. Павеліч.* **тарбахвацішча.** *Тырбыхва́цішча ты, калі цябе ікая-*

небудзь сіла нысыта́іць на сьвеці? **Тарбахватка** *ж. С такою тырбыхва́ткыю ні дай бог дыгыва́рівыцца.*

Тармаснуць *зак.* Трасануць. *Яго ладна загрудкі тырмаснулі, ну ета ні ў чужоя места, нійдзе ён уходу сабе ні находзіць.*

Тармасня *ж.* Тармашэнне. *Сьпіць як забітый, і тырмысьня́ ні пымыгаіць, ні разбудзіш, ён тыкі дужа позна лёг учора.*

Тарчэнне *н. перан. неадабр.* Знаходжанне. *Вашыга ішчэ тарчэньня тутыцька ні хвыта́ла, ідзіця двору, нечыга вочы пя́ліць.*

Татаканне *н.* Часты перастук, стуканне. *Я первый раз ні рызыбрала, што ета, думыла, што йта зы тыта́кыньня чутна.*

Татан *прым.* Татаў. *Уся та́тына ухва́тка, тожа, як тэй, успы́хніць, а тады астыніць. Ты глядзі, хлюст, уніміся, ато січас та́тын ремінь паходзіць!*

Таўканіна *ж.* Штурханіна ў цеснаце. *У іх ужо другей раз пычына́лыся туўканіна. Луччы ня лезь у ету туўканіну.*

Таўкач *м. перан. абраж.* Тупіца, дурань. *Ай, ізьвесныя дзела гывы́ріць с туўкачом, ты яго увішча́й, а ён сваё: не, я так ні хачу. Узмацн.* **таўкачына**. *Во ўрадзіўся туўкачы́на, ні піря́ўчыш і ні пірідуку́іш. Павеліч.* **таўкачышча.** *Кылі зыда́ўся туўкачы́шча, то хут ты яго укусі, дык такей і будзіць.*

Таўмаранне *н.* Пастаянная нязручнасць у цеснаце пры карыстанні адной і той жа прыладай, прыстасаваннем. *Пакуля жылі дзьве сям'і, дык хваціла таўморіньня кыла печы.*

Таўмарыць *незак. неадабр.* Мясіць, запіхваць. *Сюды ўжо некуды большы нічога таўморіць. Нашто вам таўморіць усё ўмесьці?*

Таўмясня *ж. неадабр.* Штурханіна. *Як пашлі яны, дык хуць меншы тыўмясьні́ стала, ато ж було нійдзе ні пывярну́цца.*

Таўпора *м.* і *ж.* Неакуратная, неахайная асоба. *Во яшчэ адзін таўпоря табе на помышч ідзець, січас паможыць. Таўпоря вам нывядзець пырядык, будзіць наведзіна. Памянш.* **таўпорка.** *Раз таўпорька узілася зы работу, стынавіся зь вехцім усьлед, пыцьцірай. Павеліч.* **таўпорышча.** *Ікая ж ты таўпорішча нісусьветныя, ні за што ўзяцца ня можыш.*

Таўпоранне *н.* Штурханне ў цеснаце. *Ні палезу я ту-*

ды, я дужа етыга таўпорíньня ні люблю, а ты лезь, кылі хочыш.

Таўпорыць *незак. неадабр.* Мясіць, запіхваць. *Таўпоріла ў гаршчок нейкія абрезкі жоўтыя ац сала.*

Таўпясня *ж.*, **таўпяшэнне** *н.* Штурханне ў вялікай цеснаце. *Ні бызар, а адна тыўпісьня́, нійдзе ні к чаму ні пыдыйціць, ні прабіцца. Я чуць вы́брылыся с таго тыўпяшэньня, большы ты мяне туды і за золыта ні зыця́гніш.*

Таўшчаць *незак. жарт.* Таўсцець, тлусцець. *Лі мыладэя жонкі ты жыва тыўшча́іш, від на, ладна цябе глядзіць іна.*

Тахаць, тахкаць *незак.* Ляпаць. *Так ты будзіш доўга та́хыць і нічога ня зьдзелыіш, вазьмі даўбню́. Ма́лыя пычалі та́хкыць нечым пыт павецьцю.* **Тахнуць** *зак.* 1. Ляпнуць. *Я хырашо чуў: нешта ў клеці та́хнула.* 2 *перан.* Ударыць. *Як та́хнуў пы абуху даўбнёю, палка рыскалолыся зразу.*

Тахканне *н.* Ляпанне. *Мы тожа чулі та́хкыньня, дык ці ета ж ба хто падумыў, што яны тама будуць ба́лывыцца. Во нупужа́ўся, серца як ня вы́скычыць, ажно та́хкыньня чутна.*

Ташнаванне *н.*, **ташната** *ж.* Моташнасць. *Сколька ні ташну́й, дык тушнува́ньнім горю ні паможыш, нада сымаго сябе рузувіра́ць. Падумыю, падумыю, айдзе яны січас, тыкая тышныта́ дзелыіцца.*

Творг *м.* Тварог. *Творг ісь сьміта́ныю кажный будзіць есьць. Ныкладзець сабе творгу, мылыка нальлець, пад'есьць і пашоў.*

Тканніца *м.* Жанчына, якая тчэ. *Залетыіць наша ткань́іца сы сваімі кросымі, калі ёй ткаць с кучыю дзяцей.*

Томна *прысл.* Млява. *Як толька трошку у дух, мне зразу становіцца томна. Памянш.* **томненька**. *Мы знаім, чаго табе томнінька сяньня, ты нам ні гыварі.*

Топсі, топсікі *выкл. дзеясл. дзіц.* Пра хадзьбу. *То-опсі! То-опсі! Дывай дзелыць топсікі!*

Торканне *н. неадабр.* Даванне, падаванне, сованне. *Торкыньня, а ні дыва́ньня, разьві так пыдаюць добрыму чылавеку. Хочыць даць канхвет, ніхай дасьць, а нашто ета торкыньня с-пыт палы.*

Торкаць, торкацца *незак. перан.* Даваць, прапаноўваць, соваць. *Ён ужо сыт ды гырла́, а йна яшчэ блін торкыіць. І Домна хадзіла пы бызару, торкылыся мне с квасолію.*

Торскаць *незак.* Штурхаць. *Сьпірва троху спорілі, а тады дывай адзін другога торскыць, хырашо, Хведзька умішаўся.* **Торскацца** *незак.* Штурхацца. *Мушчыны ім ні далі дужа торскыцца, рызьвялі.*

Тпрузейканне *н.* Падзыванне каровы выгукам «тпрузей!» *Уніміся с тваім тпрузейкыньнім, нашто іна табе, табун толька трівожыш.*

Тпрузейкаць *незак.* Падзываць карову выгукам «тпрузей!» *Прося упацёмкых хадзіла па полю, усё тпрузейкыла.*

Тпрусюткание *н.* Падзыванне цяля выгукам «тпрусют!» *Мáліинькій цялёнычык ішчэ ні пынімаіць тпрусю́ткыньня, ці ты яго заві, ці ні заві.*

Тпрусюткаць *незак.* Падзываць цялё выгукам «тпрусют!» *Што ты тпрусю́ткыіш, кылі цялёнык цябе саўсім ня слухыіць.*

Травіна *ж.* Асобнае каліва травы; трава наогул, высахлая трава. *Летым якую травіну вы́сушыш, дык зімою скату зы маліну пойдзіць. Ні гамзі травіну, іна табе ішчэ ой як зныдабіцца.*

Травішча *ж. экспр.* Густая трава. *Травішча засела пы грідах, калі я іх вы́пылю! Гудзіць травішча па бульбі, рады ні даць.*

Травянэй *прым.* Травяны. *Дужа трывянэй ячмень, прыпадзець ні прыпалоўшы. Трывяноя іржышча касіць можна.*

Траеннік *м.* Той, хто арэ ворыва другі раз. *Зымаріўся траеньнік біс прівычкі, ніхай аддыхнець троху.* **Траенніца** *ж. Я й пáхырь, я й траеньніца, усюдых сыма.*

Трайнуць *зак.* Пры гульні «У куля» кароткую палачку — куль падкінуць уверх і двойчы ўдарыць, за што залічваецца тры ачкі. *Пасьці кажный гулец можыць трайну́ць, толька саўсім мáлыя адзінáюць.*

Трамбач *м. жарт.* Таўстун. *Некуды Мікілаіхін трымбáч пасу́нуўся, ходзіць — чуць спы́шыцца. Узмацн.* **трамбачына.** *Ты пыглядзеў ба, якей ён трымбачы́на стаў, рубашкі ні пыдбярець узьдзець. Павеліч.* **трамбачышча**. *Глянь, глянь, што зы трымбачы́шча ідзець!* **Трамба, трамбоўка** *ж. Еткыю трамбу удваіх ні апшчэпіш. Куды такой трамбоўкі з вамі ііць спрáвіцца. Павеліч.* **трамбішча**. *Уй-ю-юй, ікая трамбішча стала, ідзець — з нагі ны нагу пірівáлівыіцца.*

Транжыранне *н. неадабр.* Бяздумнае растрачванне.

Я дужа ні люблю транжы́ріньня, хто ні прівык бярежч, таму дужа цяжола на сьвеці жыць.

Транціна *ж.* Рызман. *Ці можна ж так дыжыва́цца, што ні аднае тра́нціны ні астаецца. Памянш.* **транцінка.** *Вун ны шасту нейкыя тра́нцінка вісіць, ці ні мальцыва майка, можна пірякі́нуць.*

Траншэіна *ж.* Асобная траншэя, наогул канава або канавападобная яма. *У нас многа кыпалі, і во тута, айдзе мы стаім, была траншэіна. Памянш.* **траншэінка.** *Кыпаюць пы балоту траншэінкі, ці будзіць ікая польза, ці не. Павеліч.* **траншэішча.** *Вы́бухылі сьвіньні траншэішчу лісьцяны, каб трошку, і саўсім ба падрыліся.*

Трапаніна, трапня *ж.,* **трапанне** *н. неадабр.* Балбатня. *Ці яны што путныя скажуць, я іхныю тріпані́ну дайжа у рязон ні бяру. Я пра іх усякія тряпні наслухыўся. Няўжэлі табе ні ныдаела ета тріпня́? А чаго табе було тарчэць тама, ты ж учора іхныга тріпа́ньня наслухыўся.*

Трапаць *незак. перан.* Знесіляць (пра хваробу). *Даўно яго балезьні треплюць, ныўряд, каб ён вы́кручіўся ат іх. Мылярія крепка яго тріпа́ла.*

Трапашніца *ж.* Неахайная жанчына, гаспадыня. *Ты ўсігда тря́пышніцыю была, с табою путнэй чылавек і жыць ба ні стаў.*

Трапун, трапатун *м. неадабр.* Балбатун. *Тряпу́н ты, большы ніхто, я ні днаму твайму слову ня веріла і ня верю. Каго вы слухыіця, ён жа ізьвесный тріпату́н. Памянш.* **трапатунчык.** *Нічога сабе тріпату́нчык, увесь пы мамі пашоў.* **Трапуння, трапуха, трапатуння, трапатуха** *ж. Ат тряпу́ньні праўды ні разу ні пачуіш. Во-о, ці такой тряпу́хі хуць у чом-небудзь можна веріць! Пряма ні прідумыіш, па ком іна тыкая тріпату́ньня зыдыла́ся. Во сыйшліся тріпату́хі, чыіх толька яны костычык ні пірямыюць.*

Трапуннін, трапухін, трапатуннін, трапатухін *прым. неадабр.* Такі, які мае адносіны да балбатухі. *Тряпуньніна праўда ізьвесна: адно слова пачуіць, дзесіць прікладзець і пынісла сваё новысьці. Сідзяць і слухыюць тряпу́хіну лухту, а йна прець ім мох з балота. Якім жа цябе чылавекым можна нызваць, калі ты тріпату́ньніный трілю́дзі веріш. Ета ні сам ты гаворіш, ета ты пухтыря́іш тріпату́хіны словы.*

Трапуноў *прым.* Такі, які мае адносіны да балбатуна. *Ты мне тріпуновы рызгаворы ні пірідывай, я знаю, сколька ў іх праўды.*

Трапятун *м.* Вельмі рухавы, вёрткі чалавек, здольны

выкручваецца з непрыемнага становішча. *Такей ужо тріпятун, што сь пятлі выкруціцца і ўзноў зы сваё возьміцца. Памянш.* **трапетунок, трапятунчык**. *Етый тріпітунок з балота вылізіць і ног ні замочыць. Ладный тріпятунчык, нечыга скызаць.* **Трапятуха, трапятуння** *ж. Ты, відна, такою тріпятухыю станіш, як Аксеньніна дычка. Іхныя тріпятуньня і тут выкруціцца, яе ні ў чом ня зловіш.*

Трасеннік *м.* Той, хто займаецца вытрасаннем. *Слабый сь цябе трясеньнік, к кулям рукі нада ладна прілажыць.* **Трасенніца** *ж. Ні на шутку бярецца трясеньніца, січас ігрушы пасыплюцца.*

Траскатанне *н. перан. неадабр.* Балбатня. *Уніміціся с тріскытáньнім сваім, вы ж усім як горькыя редзька ныдаелі.*

Траскатаць *незак. перан. неадабр.* Гучна балбатаць. *Нечыга тріскытáць, дыгрібáць скарей нада, вот-вот дождж можыць хля́нуць.*

Траскатун *м. іран.* Балбатун. *Тріскату́н як баба ікая, с кáжніькім ужо ні адзін раз схвáтывыўся.* **Траскатуха, траскатуння** *ж. Матка яе цішэйшыя, а йна па цёткых зыдылáся, тыкая самыя тріскату́ха. Што йта зы тріскату́ньня тыкая, цэлый дзень ні сьціхаіць, ажно поля трящчыць.*

Траскатуноў *прым. неадабр.* Такі, які мае адносіны да балбатуна. *Во ныдаелі мне етыя песьні тріскутуновы, ці сьціхаіць ён тряшчэць, хуць калі сьпіць,— не-а, відна, ні сьціхаіць.*

Траскун *м. перан. іран.* Балбатун. *Во тряскун зыдаўся, як баба ікая лапочыць, ні разу ні сьціхаіць.* **Трасkуння, траскуха** *ж. Калі ўжо твыя тряску́ньня сьціхніць хуць нямнога? Ніізьвесна па ком тряску́ха зыдылáся.*

Трасушчый *прым. перан.* Трывожны, неспакойны (пра час). *Тады дужа трясу́шчыя ўремя було. Мы німала трясу́шчыга ўремя піріжылі.*

Трасятня *н.* Трасенне. *Мархва трясець гылавою, аткуль ета трісітня́ пыіўляіцца, Косьцік жыў і гадоў дзесіць трёсься.*

Трахамуддзе *н.* Малакаштоўныя рэчы. *Усякыга тріхаму́дзьдзя ныбраў, цігаіць с сабою. Куды ты зь естым тріхаму́дзьдзім папресься?*

Трахамудзіна *ж.* Малакаштоўная рэч з адзення, рызман. *К пустуху́ якую тріхаму́дзіну накінуў на плечы і ладна. Памянш.* **трахамудзінка.** *Пызнаюць цябе і ў етый тріхаму́дзінкі.*

Трахтоўка *ж.* Частаванне. *Ім ні трахтоўка нада была, яны саўсім пру другоя думылі. А можа яны і біс трахтоўкі абойдуцца, а?*

Тройка *ж.* Трохрублёвая купюра, наогул тры рублі. *У мяне во адна тройка асталыся, большы нічога німа. Калі ні хвáціць, піріхвачу у каго-небудзь тройку.* *Памянш.* **троечка**. *Я віджу, што табе б січас троічкі дужа-дужа нада.*

Тропнуць *зак.* Рэзка торгнуць нагой і ўдарыць (пра каня). *Блізка ні хадзі, ня верь дужа, ціхій, ціхій конь, а як трёпніць, тады будзіць.*

Трубіла *звыч. м.* 1. Чалавек з гучным голасам. *Чую трубілу, яго айдзе хочыш па голысу пызнаіш.* 2. Абжора. *Во трубіла, піряд ім хуць чугунок стаў, усё увамнець.*

Трубленне *н.* Дудзенне ў трубу. *Во ныдаелі с трубленьнім, адбяру ету трубу і закіну, каб ні дурілі гылаву.*

Трубнуць *зак.* Коратка, адрывіста пратрубіць. *Я ляжу ціхінька, нічога ня думыю, а ён пыдыйшоў, як трубнець над вухым.*

Трудаздольный *прым.* Працаздольны. *У іх уся сім'я трудаздольныя, усе зырыбáтывыюць. У нас саўсім мала людзей астаецца у дзяреўні трудаздольных.*

Трудзяга *м.* і *ж.* Працаўнік. *Такей трудзяга Сямён, жонка за ім красуіцца. Длі сябе трудзя́га, а каб чаго ліш-ніга зьдзелыць — не. А што, разьві іна меншыя трудзя́га?*

Трунянне *н. асудж.* Лодарнічанне. *Мой дужа ні любіў еткыга труня́ньня, усё бурчэў: як етый гультай жыць будзіць.*

Трупаціць *незак. жарт.* Есці. *Як сядуць удваіх трупáціць яны адзін пірід адным ныпірягонкі, нівісь скольκа увамнýць.*

Трусінь *выкл.* Выгук для адганяння трусоў. *Трýсінь пат печ, скáчыця вы пы хаці!*

Труска *ж.* Дробязь, трэска. *Ніхай ужо хуць ікая трýска будзіць. Трýскі выкідывыць ні нада, сыгрябі у карзінку, спалюцца ў печы.* *Памянш.* **трусачка**. *Што ж ён дыжывáіцца, што дайжа трýсычкі у хаці ні астаецца. Цяперя ны жарок можна і трýсычык уссы́пыць.*

Трусянёнак, трусянок *м.* Трусяня. *Трусянёнка злавіў і бегыіць зь ім, замучыіць. Трёх трусянёнкыў аддаў Колю, ніхай гадуіць сабе. Нашто табе етый трусянок, пусьці.* *Памянш.* **трусянёначак**. *Па-мойму, ета адзін трусянёнычык пыказывыіцца пыт палом.* **Трусяняты** *мн.* *Раньш*

дык неік у норых трусіняты вывадзіліся, пыт хатыю жылі. Памянш. **трусяняткі, трусянятачкі**. *Я ўжо даўно хачу пылавіць трусінятык, толька ж іх ня дужа зловіш. Трусінятычкі мулюпасінькія ліжаць у гнязьдзечку.*

Трухануць *зак.* Крыху патрусіць. *Мукі як труханеш, тады пацьсьвінкі ядуць, а так пірярыюць, пірярыюць і пішчаць.*

Трухнуць *зак.* Трасянуць. *Трухнўў ныч шайкыю мяшок, а зь яго во нейкія бумажкі пасыпыліся. Трухні па бульбі мукою, пырысяты луччы пыядуць.* **Трухнуцца** *зак.* Трасянуцца. *Ета с кырмана нечыга трухнулыся.* **Трухнутый** *дзеепрым. Гною нямножка було трухнута, а ячмень атлічаіцца.*

Трухліна *ж.* Парахня. *Ета ні бярно, а трухліна, на дровы нада астарожна парезыць. Памянш.* **трухлінка**. *Пулумай трухлінку, у хату зынясецца у печ пыдз загнет.*

Трухляццё *н.* 1 *зб.* Парахня. *Трухляцьцё нада падмесьць ды ў гной, ны ўсядзьбу вывізіцца і зыпашыцца.* 2 *перан.* Старая, нямоглая асоба. *Ну што, маё трухляцьцё, і ты паўзеш сь печы? Такому трухляцьцю ужо ні ды работы.*

Тручэнне *н.* Атручванне. *Ты зь естым тручэньнім ні тхыря, а скарей кошку атравіш, іна пупадзець мяса і зьесьць.*

Трушчанне *н.* Ламанне. *Я табе дам за трўшчыньня: узьлезіць ны хвырасток і гоцыіцца, а ён сухенічкій, ажно трецца.*

Трыбухаватый *прым.* Трыбухаты. *Такей ужо трібухуватый конь, што ў ыглыблях ня месьціцца. Памянш.* **трыбухаваценькій**. *Два ладныя трібухуваціенькія пацьцёлычкі сяньня былі ны бызарі, каму нада, можна було брaць гудуваць.*

Трыбушша *н. зб. груб.* Вантробы. *Чаго ён тама сваё трябўшша ірьвець? Усюдых яго трябўшшу места німа.*

Трыбушыцца *незак. перан.* Знішчацца, развальвацца, рвацца. *Усё яго хызяйства трібушыцца, патходзіць к канцу. Пінжачышкі ны малых пряма трібушацца.*

Трыбушэнне *н.* Развал, вынішчэнне, шкуматанне. *Усё дно як посьлі трібушэньня якога ета твыя кухня. Ты глядзі с трібушэньнім, ато я цябе нытрібушў.*

Трывушыць *незак.* Біць у вуха. *Аднаго пупалі і дывай трівушыць, прімылаціліб, каб ня вырвыўся, яны ї так ладна ўкаціли.*

Трылюдзіцца *незак. іран.* 1. Балбатаць, пустазвоніць.

Пасьці ўсе пырызыіжджáліся, пустэй бызар быў, а яны доўга стыялі кыла Іўкіных калёс, трілю́дзіліся. 2. Здавацца, уяўляцца невыразна. *Сыма сабе ныбярець у гылаву усяго ўсякыга, тады ёй ніізьвесна што трілю́дзіцца.*

Трылюдзішча 1 *ж.* Бязглуздзіца, лухта. *Няўжэлі вы ня ўсю трілю́дзішчу піряслу́хылі, што вам ахота стыяць тута ніізьвесна чаго.* 2 *м.* і *ж. павеліч.* Пустамеля, балбатун. *Трілю́дзішча ты, разьві у тых Лібісых быў хто ці відзіў, што ты вярзеш. Во ўжо трілю́дзішча баба, з роду такея ня відзіў.*

Трынчэнне *н.* 1. Брынканне, бразганне. *Я у тым баку нейкыя трынчэньня чула.* 2 *перан. іран.* Жаданне, прага. *Ох, і ўніміць жа бацька тваё трынчэньня, вы́гыніць яго, што ты і аглянуцца ні пасьпеіш.*

Трынчэць *незак.* 1. Брынкаць, бразгаць. *Мы тама сядзелі, і Валодзька на скріпкі трынчэў. Вядро адззáду прічэпліна і трынчы́ць.* 2 *перан. іран.* Хацець, прагнуць. *Відзіш, як яны трынчáць ны вічарінку.* **Трынчэцца** *незак.* 1. Брынкаць, бразгаць. *Што ж ета ў цябе трынчы́цца ны калёсых?* 2. Хацецца. *С сáмыга раньня яму трынчы́цца ны свадзьбу.*

Трыпузый, трохпузый *прым. іран.* Вельмі тоўсты, тлусты. *Сяньня ж і Сямёныў тріпу́зый пріехыў, сызывáлі сваіх на вечыр, угашчэнія гатовюць. Во ідзець кыбан трёхпузый, ны яго адзежыны ні пыдбяреш ныпя́ць.*

Трысцен, трысценак *м.,* **трысценка** *ж.* Трысцень. *Каб ты купіў сабе харошый трісьцен, пыставіў, во ета б ладныя хаты былі. У яго і так хата быльшая, а ён ішчэ і трісьценык пріру́блівыіць. Не ўжо, я трісьценку прістыўля́ць ня буду, нашто іна мне. Памянш.* **трысценчык, трысценачак, трысценачка.** *І хата някрепкыя, і трісьценчык пасьці ўвесь іс хря́пык, я табе ні саветыю ету пастройку браць. Хату рызыбрáлі і пывязьлі, а трісьценычык астаўся. Прірубіў мáліінькыю трісьценычку, у ёй нейдзі будзіць пывярну́цца.*

Тугей *прым. перан.* Цяжкі для выдойвання. *Кылі мылако тугоя, ажно рукі зыбыляць, пакуля падоіш. У мае каровы дужа тугоя мылако.*

Тужыць *незак.* Рабіць тужэйшым. *Стаў ту́жыць ношку, а вярёўка хлоп пыпылáм. Большы ня туж, хваціць і етыга.*

Тулмачанне *м.* Тлумачэнне. *С твайго тулмáчыньня і знайшы нічога ня пойміш, а ня то што рызьбярецца тэй, хто первый раз тут.*

Тулмачыць *незак.* Тлумачыць. *Што я табе буду тулма́чыць, ты сыма усё ня хужы мяне знаіш.*

Тумак *м.* Тупы, абмежаваны чалавек. *Чаго ён такей тума́к зыдаўся, што яму ні талку́й, нічога ні даходзіць, пряма атліта́ююць словы, як ац сту́пы. Узмацн.* **тумачына.** *Папробывыла б сыма жыць с такім тумачы́ныю.*

Туманенне *н. перан.* Затуманьванне, падманванне. *Мы знаім, чаго яны нам зубы зыгыварівылі, толька мы ні пыддаліся на іх тума́ніньня.*

Тумканне *н.* Разуменне. *Прішоў на ўсё гатовыя і пашоў ат усяго гатовыга, яму і пыда́джына, за ім і прібра́джына,— во яго й ту́мкыньня.*

Тумкаць, тумкацца *незак.* Разумець, разбірацца. *Ну скажы, што ты ў жызьні ту́мкыіш, ты праседзіў зы бацькывыю сьпіною, як зы ка́мінныю гарою, паліц ап паліц ударіць ні знаў. Знаю я, як яны, цяперішнія, ту́мкыюцца: бацька спраў, матка пыдай і большы нічога.*

Тунянне *н.* Лодарнічанне, бесклапотнае бадзянне. *Ну як жа глядзець ны яго туня́ньня, усякімі спысыба́мі ат работы атвя́рчыіцца.*

Тупіла *м.* 1. Тупы нож, тупая сякера. *Нож такей тупіла, усё дно як яго ні разу ні тачы́лі.* 2 *перан.* Тупы, няздольны чалавек. *Ну й тупіла чылавек, ні ў чом рызыбрацца ня можыць сам.*

Тупілічанне *н. жарт.* Няўмелае рэзанне тупой прыладай. *Ні баіцца Сярёжка твайго тупілі́чыньня, ён сам каго хочыш можыць зутупілі́чыць.*

Турак *м. перан.* Дурань. *Ту́рык — ён усігда ту́рык, ці ты яму гыварі, ці не. Ну што ты ту́ркым аб'ясьніш, разьві яны рызьбяру́цца.*

Турацъ *незак.* Ганяць. *Хто тама курей туря́іць, ідзіка глянь, каб ня тхорь ета уваліўся.* **Турацца** *незак.* Ганяцца. *Ікая ж ета гульня, што туря́юцца адзін зу другім, аж зыха́кыюцца.*

Турзанне *н.* Тузанне. *Ім нада було хырашэнька пыкызаць ту́рзыньня, аднаму і другому, вогірі такея-то.*

Турзаць *незак.* Тузаць. *Усю дарогу мяне ту́рзыў, ні дываў спакою ні мінуты.* **Турзацца** *незак.* Тузацца. *Во сьмеху було, як сталі яны ту́рзыцца.* **Турзнуць, турзануць** *зак.* Пацягнуць, штурхнуць. *Як ту́рзьніць ён цябе, пыляціш дыгары ныгамі. Ён ба ішчэ доўга гыварій, дык Мархва турзану́ла зы палу.* **Турзнуцца, турзануцца** *зак.* Ірвануцца. *Ту́рзнуўся раз, другей раз, ды ня ў тэя рукі пупаў. Як турзанецца ат іх, яны і раты пырызіўля́лі.*

Турканне *н.* Пакрыкванне, каб прымусіць выконваць. *Ежылі у сымаго ру́пыты ня будзіць, то ніякыя ту́ркыньня ні паможыць, хут ты ні знаю што дзелый.*

Туркаць *незак.* Пакрыкваць, каб прымусіць выконваць. *Сколька ты ня ту́ркый, дык гультуя́ работыць ня дужа зыста́віш.* **Туркнуць** *зак.* Прыкрыкнуць, каб прымусіць выконваць. *Чаго ты ні разу ня ту́ркніш ны яго, чаго ён у цябе такей распу́шчыный?*

Турлычка *м.* і *ж.* Разумова адсталая асоба з неразвітай мовай. *Во і Каця свайго турлы́чку некуды пывіла. У яе дзяўчонка турлы́чка сядзіць у хаці, гарю́іць баба зь ёю, большы некуды, як гарю́іць.*

Турнепсіна *ж.* Асобная расліна або плод турнепсу. *Пу гурках кой-айдзе турнепсіны сідзяць. Ідзі вырьві турнепсіну, апскаблі ды зьеж.* *Памянш.* **турнепсінка.** *Сьвежынькыю турнепсінку зьесьць нядренна, іна сма́шныя.*

Турчок *м.* Цвыркун. *У нас пат печчу доўга турчок жыў. Ну лугу турчкоў ніізьвесна сколька, кругом турча́ць.*

Турчэнне *н.* Птушыны свіст. *Кажныя раньня мы ета турчэньня ў бярёзкых чуім, нейкія птушычкі так турча́ць.*

Турчэць *незак.* Падаваць свісцячыя гукі (пра птушак). *Вясною чаго толька ня дзеіцца зь естых птушык, яны і пяюць, і неік турлы́чуць, і сьвішчуць, і турча́ць, пы-ўсякыму дзелыюць.*

Турыць *незак. перан.* Рабіць справу без разліку (сеяць, жаць, касіць і інш.). *Я вы́бігла скызаць, каб ня сеіў ат мяжы, кінуў пад бульбу, а ён ужо ту́ріць ячмень. Удзьвюх сталі с краю і ту́рюць полысы убок — так яны жнуць. Ту́ріць пакос чуць ні ціріз увесь луг.*

Тусменне *н.* Марненне. *Горю тусьменьнім ні паможыш, іна толька убіваіць сыма сябе, ты яе рузувіря́й патроху.*

Тусмець *незак.* Марнець ад гора, перажыванняў. *Што ж яе жызьня, такой жызьні ніхто ні пызаві́дыіць, каторый год адна тусьмеіць, а пры яго ні слуху ні духу.*

Тухель *м.* Туфель. *Адзін ту́хіль во стаіць, а другей як прыгрімеў, ніўдзе ні найду.* *Памянш.* **тухлік, тухелек, тухялёк**. *Во етый твой ту́хлік нада зашыць абізацільна, і ты тады трошку паходзіш. Аткуль жа я знаю, айдзе ён, твой ту́хілік, сам закінуў куды-небудзь. Пыдай ты яму тухялёк, ніхай ні скліміць.*

Тухленне *н.* Смурод, пах тухляціны. *Ну што ты нясеш, хочыш, каб яшчэ і ў хаці тухленьня було. Усё вынісі, праветрій, хваціць ужо тухленьня етыга.*

Тухлець *незак.* Смярдзець, пахнуць тухлым. *Сьвежыю рыбу, як цёпла, ні кідай ліжаць, іна зразу ста́ніць тухлець, апчысьці і скарей салі́.*

Тухлючый *прым.* Смярдзючы, з пахам тухляціны. *Такей чылавек ні пысьцісьня́іцца і тухлю́чыга пыда́сьць. Тухлю́чыю рыбіну у шайку ўкінь.*

Тухлявый *прым.* Крыху смярдзючы. *А ты знаіш што, яно ж ужо тухля́выя, ета мяса, душок чу́цін. Памянш.* **тухлявенькій**. *Нічога, нічога, ёй ладзін будзіць і тухля́венькій, абы кывалер.*

Тухляк *м. абраж.* Той, хто смярдзіць. *Дык што, я яшчэ і тухліка́ етыга дылжна увыжаць? — не, ні дыжджыцёся. Памянш.* **тухлячок**. *Ідзі ўжо, твой тухлячок прібег.* **Тухля, тухлянка, тухлячка, тухлючка** *ж. Узноў пышла ту́хля пы хатых поўзыць, во некыму прыздра́віць яе хырашэнька! Такому жыніху, як етый, і тухля́нка ладна будзіць. Ніхай тая тухля́чка на лбу сабе зару́біць большы маю дзяўчонку трогыць. Ня дужа яны нуждаюцца, каб ета тухлю́чка пыйўля́лыся тут.*

Тыненне *н.* Абстаўлянне плахамі (пограба, сажалкі). *Пла́шкі зыкла́дывылі упыпярёк, а зімля абру́шылыся, ныдавіла і ўсё яго тыненьня аб'ехыла, нада пірядзелывыць.*

Тынь *ж.* Плесень. *У клеці дужа ты́ньню пахніць, нада вакенца ататкну́ць, ніхай праветрііцца.*

Тырханне *н.* Штурханне. *У іх було ладныя ты́рхыньня пыднялося, алі тады мушчы́ны уміша́ліся, рызьвялі́ іх. Дам тырха́ньня, нашто табе ма́лых трогыць.*

Тырхаць *незак.* Штурхаць. *Большы ты майго мальца ты́рхыць ня будзіш, запомні ета. Зразу крічалі, а тады дывай яго тырха́ць ныпраўду.* **Тырхацца** *незак.* Штурхацца. *Пірістань ты́рхыцца, ні ны таго ты ныпа́ў. За што-то яны тырха́ліся, кыла іх усё прыгыў Мікіпырька, мірі́ў іх.* **Тырхнуць, тырхануць** *зак.* Штурхнуць. *Глядзі, як ты́рхну, дык ты ня будзіш знаць, як ляцець. Нада булo тырхану́ць, каб атляцеў на дзесіць сажніў, такей-то вогірь, места сабе ні найдзіць.* **Тырхнуцца, тырхануцца** *зак.* Штурхнуцца. *Тырхну́ліся пару разоў, рызыйціцца ім дужа ні да́лі. А што я іх, дзіржаць буду ці што, ніхай тырхану́цца.* **Тырханутый** *дзеепрым. Пыляцеў тырхану́тый як сноп і зыдыва́ньня на етым кончылыся.*

Тыхаць, тыхкаць *незак.* Тахкаць, біцца (пра сэрца). *Птушычку як зловіш, у яе ты́хыіць серца, чуць ня вы́рьвіцца. А што, серца ты́хкыла, як бег упацёмкых ціріс кусты?*

Тэй *займ.* Той. *Тэй чылавек пашоў пряма ціряс поля, я ні знаю, хто ета быў. Тэя снапкі даўно высыхлі, іх нада у пуню пірянесьць абізацільна, ато дождж паццэліцца і намочыць.*

У

Убабухыванне *н.* Празмерна глыбокае закопванне *Такоя убабу́хывыньня лішнія, нашто йта етык глубока зыка́пывыць стоўбікі, ці прясла хто будзіць рузуря́ць.*

Убабухываць *незак.* 1. Закопваць празмерна глыбока. *Убабу́хывыюць штында́ры чуць ні пы сажню, лішнія работа.* 2. Даваць (грошы). *Такея грошы убабу́хывыць зы нішто я ні стаў ба.* **Убабухывацца** *незак.* 1. Улазіць. *Чаго ён палезіць у такей сьнег убабу́хывыцца?* 2 *перан.* Моцна стамляцца. *Хва́ціць табе убабу́хывыцца, каму ты ўсё зыпа́сіш?* 3 *перан.* Аказвацца ў вельмі непрыемным становішчы. *Сколька разоў ён убабу́хывыўся, а бацька з маткыю бегылі, выцягывылі, як чорта якога.* **Убабухаць** *зак.* 1. Закапаць празмерна глыбока. *Ніізьвесна як убабу́хылі сохі, ды с сукамі, во нумурдува́ліся мы выка́пывыць!* 2. Аддаць (грошы). *Глядзіця, грошы убабу́хыіця, а жыць ня прі́дзіцца, іна дужа ста́рыя хата, ніізьвесна, калі ста́ўліна.* **Убабухацца** *зак.* 1. Улезці. *У сьнег як убабу́хыліся с канём, дык ня вылізьць.* 2. Моцна стаміцца. *Лі пнёў работа цяжолыя, як убабу́хыюцца, дык чуць прі́дуць.* 3. Аказацца ў вельмі непрыемным становішчы. *Нідурнэй чылавек, а так убабу́хыўся сь сеным, і нашто яму було яно!* **Убабуханый** *дзеепрым.* 1. Закапаны празмерна глыбока. *Дужа глубока шу́льля убабу́хына, яго няпроста выка́пывыць.* 2. Аддадзены (пра грошы). *Шчытай, дырма грошы убабу́хыны.* 3. Моцна стомлены. *Вярнуліся убабу́хыныя, чуць жывэя, пірікусілі і скарей лажыцца.*

Убадзюліванне *н.* Уторкванне ў цвёрдую паверхню. *Пусьці с тваім убадзю́лівыньнім, ніхай Коля возьміцца, ён скарей зьдзелыіць.*

Убадзюліваць *незак.* Уторкваць у цвёрдую паверхню. *Ты папробый-ка лупатку у зямлю убадзю́лівыць,— ня лезіць, дужа пірясохла зімля.* **Убадзюлівацца** *незак.*

Уторкваца ў цвёрдую паверхню. *Ня дужа ў такую зямлю убадзю́лівыицца пру́цьця, лума́іцца і ўсё.* **Убадзюліцца** *зак.* Уторкнуцца ў цвёрдую паверхню. *Пробый тут, можа тут убадзю́ліцца, кажыцца, далжно трошку мякчэй быць.* **Убадзюленый** *дзеепрым. Вун сідзяць у гароху нескылька убадзю́ліных прутоў.*

Убаніцца *зак.* Стаміцца, мыючыся ў лазні з параю. *Прішоў, прішоў твой старэй, за шы́рмычкыю ляжыць, дужа уба́ніўся, жарка було.*

Убарсыванне *н.* Уцягванне абор у лапці. *Ці ты ні знаіш яго уба́рсывыньня: абы-як удзеніць, хочыш, ціріс курец прыцягніць, будзіш пірядзелывыць.*

Убарсываннік *м.* Той, хто ўцягвае аборы ў лапці. *Ты хуць два лапці уместа ні шчапі, уба́рсывыньнік такей.* **Убарсываннiца** *ж. Ікая ні ўба́рсывыньніца, а аборіны прыцягну́ла правільна.*

Убарсываць *незак.* Уцягваць аборы ў лапці. *А што, і аборіну уба́рсывыць нада було ўмець, іх абы-як ні пыўця́гывыіш.* **Убарсывацца** *незак.* Уцягвацца ў лапці (пра аборы). *Вузялкоў многа ны аборкі, ці будзіць уба́рсывыцца, ці не.* **Убарсаць** *зак.* Уцягнуць аборы ў лапці. *Калі ўмеіш, дык убырса́іш зы пыўміну́ты.* **Убарсацца** *зак.* Уцягнуцца ў лапці (пра аборы). *У сьпіцыялíста убырса́іцца, а ў няўрёмы ні палучыцца нічога.* **Убарсываный, убарсаный** *дзеепрым. Айдзе ж яны уба́рсывыны, аборы ліжаць ны скамеічкі. Раз новыя аборы убырсаны, то можыш зыдыва́цца.*

Убаўлянне, убаўліванне *н.* Змяшчэнне, усяленне. *Хваціла мне с убыўля́ньнім, хаты ставіць — ета хто ні знаіць, дык лёхка. Дужа зыцягну́лыся яго уба́ўлівыньня, глядзі, каб ны зіму ні астаўся у Варкіных.*

Убаўляць, убаўліваць *незак. перан.* Змяшчаць, усяляць. *Нада сына к восіні абізацільна убуўля́ць у сваю хату, чаго зіму ўмесьці таўпоріцца. Іс сынамі столька було клопыту, а цяперя і зяця нада ўба́ўлівыць у хату, што ж ты зьдзелыіш.* **Убаўляцца, убаўлівацца** *незак.* Уваходзіць, усяляцца. *Зіма ны насу, нада думыць, як скарей у ха́ччыну убыўля́цца. Мае ўжо на той нядзелі будуць у сваю хату уба́ўлівыцца.* **Убавіць** *зак.* Змясціць, усяліць. *Доўга я цягнуць ня буду, жыва іх уба́ўлю у сваё сьцены.* **Убавіцца** *зак.* Увайсці, усяліцца. *Як сыны уба́вюцца ў хату, у мяне цэлыя гыра зваліцца с плеч.* **Убаўленый** *дзеепрым. Раз яны уба́ўліны у свае вуглы, я за іх спакойна.*

Убіваць *незак. перан.* Запраўляць змесцівам яйца. *Яйцы ні нада убіва́ць у быракі, іх ніхто есьць ня будзіць.* **Убівацца** *незак.* Моцна стамляцца. *Кыныстрацёнык лі пастроік дужа убіва́ўся, чуць серінька — ён ужо с тыпаром, і цямнеіць — ён ішчэ ляпыіць.* **Убіць** *зак.* Заправіць змесцівам яйца. *Яйцо убі і рыскылаці, смашней будзіць, дзеці ахатней зьядуць.* **Убітый** *дзеепрым.* *Нынра́сна ты етык дзелыіш, убітыя яйцы у шайку вы́кініш.*

Ублагаслаўляць *незак. перан. іран.* Задавальняць, здавольваць. *Яны ці ні зьбіра́юцца сваіх родзічыў ублыгыслыўля́ць, бегылі ў горыд, з бутылкымі вярнуліся. Ублыгыслыўля́ла Полька свайго кума, ажно поля тряшчэла.* **Ублагаслаўляцца** *незак.* Задавальняцца, здавольвацца. *Кісялёнык у Анюціных сяньня ублыгыслыўля́ўся. Што ён, узноў пашоў к Алёні ублыгыслыўля́цца?* **Ублагаславіць** *зак.* Задаволіць, здаволіць. *Посьлі такога рызгавора нічым ты яго ні ублыгыславіш. Як ублыгыславя́ць яго хырашэнька, тады на́ўчыцца меріць правільна.* **Ублагаславіцца** *зак.* Задаволіцца, здаволіцца. *Ніхай ужо ублыгыславіцца, тады будзіш гываріць зь ім. Ублыгыславі́ўся,— пашоў сагнуўшы гылаву.* **Ублагаслаўлёный** *дзеепрым.* *Ат Хведзіныя сьвякровы яны абоя ублыгыслаўлёныя пойдуць, тая ні пысьцісьня́іцца аччыта́ць.*

Ублажэнстваваць *зак.* Задаволіць поўнасцю. *Ты ж сыма вазьміся яго ублажэнствывыць, што ты мяне пацсовыіш.* **Ублажэнствавацца** *зак.* Задаволіцца поўнасцю. *Па-мойму, на етый раз і Сьціпанёнык ублажэнствывыўся, маўчыць.* **Ублажэнстваваный** *дзеепрым.* *Антон пашоў ат кумы ублажэнствывыный.*

Ублюсць *зак.* Захаваць, зберагчы. *Разьві зы ма́лымі што-небудзь ублюдзеш, айдзе ні схуваю канхветы, яны вы́пырюць і пыядуць.*

Убрацца *зак. перан.* Увабрацца (пра вадкасць). *У погріб трошку ныцякло вады, я толька хацеў выліваць, а іна зразу убра́лыся.*

Убрудзяніванне *н.* Забруджванне. *Дужа я ні люблю такога убрудзя́нівыньня, нічога ні зупуска́ю, зразу мыю.*

Убрудзяніваць *незак.* Забруджваць, рабіць брудным. *Нільзя адзежу убрудзя́нівыць так, што ні аччы́сьціць.* **Убрудзянівацца** *незак.* Забруджвацца, пакрывацца брудам. *Ня лезь яшчэ ты убрудзя́нівыцца, яны самі справюцца адны. Ні дупускай адзёжы убрудзя́нівыцца.* **Убрудзяніць** *зак.* 1. Забрудзіць, зрабіць брудным. *Новінькыя куртычка, толька надзеў і ўсю чысьцінька убрудзя́ніў.* 2.

Забрудзіцца, зрабіцца брудным. *Верхніца твыя ладна убрудзя́ніла, нада у шчолыку ацьцірацъ.* **Убрудзяніцца, убрудзянець, убрудзянецца** *зак.* Забрудзіцца, зрабіцца брудным. *Памый січас, нічога ня зьдзелыіш, як убрудзя́ніцца. Нада ж убрудзянець кыўнярю́, ты саўсім шыі ня хочыш мыць. Кыла пы́льныя работы усякыя адзежына быйстра убрудзянеіцца.* **Убрудзянены́й, убрудзянелый** *дзеепрым. Настолька убрудзя́ніный пінжак, што яго дайжа к скату ні ныпрянеш. Убрудзянелыя тряп'ё толька выкінуць ці тря́пышніку здаць.*

Убрусянець, убрусянецца *зак.* Распухнуць і пачырванець. *Другей раз зубы як схвацюць, шчыка як убрюсянеіць — пряма спасу німа. Ні знаю, што ў яе такоя, ныга убрюсянелыся, нада ні ждаць, а ў бальніцу везьць.* **Убрусянелый** *дзеепрым. Уся ладонь убрюсянелыя і нейкыя сізыя, каб зыражэньня ні було.*

Убрытыванне *н. перан.* Уцягванне ў кампанію, у хаўрус. *Раз ета пычалося с убры́тывыньня, то ён зь іх рук ня вы́рьвіцца, яны ўмеюць крепка дзіржаць.*

Убрытываць *незак. перан.* Уцягваць у кампанію, у хаўрус. *Мы відзім, што ён як глума́к нейкій, яго убры́тывыюць гэрчыкі тэя, а ён і йдзець як ны пывадку́.* **Убрытывацца** *незак.* Уцягвацца ў кампанію, у хаўрус. *Ні нада табе, хлопіц, убры́тывыцца у ета дзела, яй-богу, ні нада.* **Убрытаць** *зак.* Уцягнуць у кампанію, у хаўрус. *Крепка ўбрыта́лі Сьпірідонывыга мальца, пойдзіць зь імі як цялёнычык.* **Убрытацца** *зак.* Уцягнуцца ў кампанію, у хаўрус. *Хто ж табе вінуват, што етык убрыта́ўся, ты знаў, ікая ета кынпанія.* **Убрытаный** *дзеепрым. Даўно ўжо у іх убры́тыный ходзіць, яны ўмеюць у руках дзіржаць. Убрыта́ныга цяжола выцягывыць, нада було ні дупускаць да тых атлётыў.*

Убрэг *м.* Супакой, заспакаенне. *Ты ў мяне палучыш убрэґ, як вазьму цірісьсядзельнік у рукі. Другея дзеці як дзеці, а вам усігда убрэґу німа.*

Убуваць *незак.* Дадаваць пры абуванні. *Мой старік усігда суконкі убува́ў, я яму дайжа новыя ат трубкі атрізала.* **Убувацца** *незак.* Абувацца вельмі цёпла. *Стырікі, бувала, крепка убува́ліся, памнога кымса́лі ануч.* **Убуць, увабуць** *зак.* Дадаць пры абуванні. *Прахор, я помню, убу́іць гляніишчы ат ва́лінык і ходзіць, яму ўсігда цёпла. Чым большы увабу́іш, тым цяплей ныгам.* **Убуцца, увабуцца** *зак.* Абуцца вельмі цёпла. *Сяньня ты ўбу́ўся, як у самыя злэя марозы. Як увабу́іцца, яго ніякій холыд*

ня проймiць. **Убутый, увабутый** *дзеепрым. Хырашо ўбу́тыя ногi нi замёрзнуць. Цёплыя суконкi ўвабу́ты, дык яму нiчога нi страшна.*

Убузанiваць *незак.* Моцна забруджваць. *Харошыю адзежыну усiгда бiрягi, яе нiльзя абы-куды ныдзiваць, у грязь убуза́нiвыць.* **Убузанiвацца** *незак.* Моцна забруджвацца. *Якей сь цябе хызяiн будзiць, кылi новый касьцюм етык убуза́нiвыiцца.* **Убузанiць** *зак.* Моцна забрудзiць. *Айдзе йта ты так свае штонiкi убуза́нiў? — зьдзiвай i лезь на печ, саўсiм ня пойдзiш на вулiцу, калi як нада гулять ня ўмеiш.* **Убузанiцца** *зак.* Моцна забрудзiцца. *Шубёнка твыя убуза́нiлыся, нi паходжа дайжа, што шубёнка.* **Убузаненый** *дзеепрым. Чаго ж ты еткiй убуза́нiный ходзiш, памыйся ды пiрядзенься як усе людзi.*

Убузовыванне *н.* 1. Забруджванне, заношванне. *Што йта ты спакойна глядзiш на ета убузовывыньня, на што яго ку́ртычка цiрiш час станiць паходжа?* 2. Стома. *Кажный дзень такоя убузовывыньня самый здыравiла ня вы́дзiржыць.*

Убузовываць *незак.* 1. Забруджваць, заношваць. *Нашто табе у грязь чыстыю адзежыну убузовывыць, ты ж пiрядзенься, а тады i ў пуню йдзi, i ў погрiб лезь, i куды ты хочыш.* 2 *перан.* Стамляць, выбiваць з сiл. *Яны паедуць толька конi убузовывыць, такою дарогыю ехыць нiлiзя.* **Убузовывацца** *незак.* 1. Забруджвацца, заношвацца. *Ны скырадзьбе пы́льна, усё убузовывыiцца, асобiнна ежылi па пы́льныму ды яшчэ дождж пройдзiць.* 2. Стамляцца, выбiвацца з сiл. *Нi нада так убузовывыцца, ны каго ты i за што зы я́кыя сiлы кладзеш.* **Убузаваць** *зак.* 1. Забрудзiць, занасiць. *Касьцю́мчык так убузува́ў, што дайжа нi рызьбяреш, якога ён быў цьвету. Сколька чаго нi спруўля́й, ён усё убузу́iць.* 2. Стамiць, выбiць з сiл. *Так убузува́лi конi, што яны чуць-чуць дыча́пылi.* **Убузавацца** *зак.* 1. Забрудзiцца, занасiцца. *Ны пастройкi бярвевеньня новыя смыла, нада пыднiмаць, пiнжачок дужа убузува́ўся.* 2. Стамiцца, выбiцца з сiл. *Убузува́лiся, рызьбiраўшы хунда́мiнт, чуць жывэя двору прiкацiлiся.* **Убузаваный, убузованый** *дзеепрым.* 1. Забруджаны, заношаны. *Кухвайка настолька убузува́ныя, што яе некуды ачнышчаць, ёю толька можа ад дыжджа калi накры́iсься. Рукi у нешта убузовыныя пы самыя локцi, усё дно як ён дзёгыць мясiў.* 2. Стомлены, выбiты з сiл. *Ну што ж, кылi дойга сьпяць, яны цэлыю нядзелю прiхадзiлi такея убузува́ныя, што большы некуды. Конi зы вясну*

убузовыны, ім нада абізацільна зь нядзелю пірядышкі даць.

Убуйтовываць *незак.* Моцна стамляць. *Ты ж так сваіх памошнікыў ні убуйтовывый, ато большы яны к табе ня пойдуць.* **Убуйтовывацца** *незак.* Моцна стамляцца. *Ня буду я убуйтовывыцца кажный дзень, і там, і там спруўляцца.* **Убуйтаваць** *зак.* Моцна стаміць. *Пашлі, пашлі, посьлі пысядзім, ззаду становіцца: дывайця, хлопцы, дывайця,— так ён нас убуйтуваў за дзень, мы чуць жывэя.* **Убуйтавацца** *зак.* Моцна стаміцца. *І работыць нада, і ад-дыхаць нада, а калі ты сяньня убуйтуваўся і заўтря убуйтуваўся, дык скора і ног ні пыцягніш.* **Убуйтаваный** *дзеепрым.* *Пріехылі яны сяньня убуйтуваныя, куды ім іціць, ніхай аддыхаць лыжацца.*

Убухыванне *н.* 1. Празмернае заглыбленне. *Ні нада такоя убўхывыньня, сьмела удвыя мяльчэй шульля зыкыпай, і нічога тваёй сьценкі ні станіць, нікуды іна ні паверніцца.* 2. Празмернае стамленне. *Аткуль жа будзіць сіла прі таком убўхывыньні.*

Убухываць *незак.* 1. Празмерна заглыбляць. *Нывпрасна ты дужа длінныя кольля убўхывыіш, тут і кырацейшыя будзіць дзіржаць. Штындары убўхывыюць даўжэнныя-даўжэнныя, ат іх сьмела можна пы палкі атрезыць.* 2 *перан.* Празмерна стамляць. *Ня едзьця вы сяньня, дарогі саўсім німа, паедзіця толька коні убўхывыць.* **Убухывацца** *незак.* 1. Празмерна заглыбляцца. *Шулы убўхывыюцца ны ніізьвесна якую глубычыну.* 2. Празмерна стамляцца. *Як мы ны тарху убўхывыліся! — бувала, прідзіш ат ям — ні рук, ні ног ня чуствыіш.* **Убухаць** *зак.* 1. Празмерна заглыбіць. *Глубока штындары ўбўхылі, дубовыя, ім веку ня будзіць. Многа кольля убухылі, тута і ваўкі ні падрыюцца.* 2. Многа даць. *Антонывы многа чаго свытам убўхылі, бульбу вызамі вазілі, сам ён два вазы сена завёз як каню дзёрнуць.*

Убушмачыванне *н.* Нагавор, хлусня. *Во ўстреціліся, ета пычынаіцца ўжо убушмачывыньня, чаго толька Аньціпіха ні напрець.*

Убушмачываць *незак.* Нагаворваць, хлусіць. *Відзіш, стыяць пад ліпкымі, нешта кучыю тваёй сьвякрові убушмачывыюць.* **Убушмаціць** *зак.* Нагаварыць, нахлусіць. *Доўга ім убушмаціць што хочыш, с такімі ізыкамі нядоўга,— ух, пастылыя людзі.* **Убушмачаный** *дзеепрым.* *Нічога ні гаворючы, пойміш, што яму узноў нечыга убушмачына.*

Убыць *зак.* Змагчы быць разам. *Распу́шчыныя дужа дзеці, с такімі трудна ўбыць. Айдзе йна зь імі убудзіць цэлыю нядзелю, мне яны за́ дзінь духі ат'елі.*

Убэйсыванне *н. неадабр.* Утоптванне, вытоптванне. *Пугыю рызгані зь іхнім убэйсывыньнім, ніхай ні талу́юцца тута.*

Убэйсываць *незак. неадабр.* Утоптваць, вытоптваць. *Пірістáньця лужок убэйсывыць, на ём нічога ня вырысьціць.* **Убэйсывацца** *незак.* Утоптвацца, вытоптвацца. *Носюцца як коні, дык яно ўсё убэйсывыіцца.* **Убэйсаць** *зак. Пыд я́блынкымі так убэйсылі зямлю, што хуць ломым узьбівай.* **Убэйсацца** *зак.* Утаптацца, вытаптацца. *Ладна стажок убэйсыўся, хырашо яшчэ, калі ямык ні надзелылі, каб выда ні прыхадзіла наскрозь.* **Убэйсаный** *дзеепрым. Ікая тама трыва, усё убэйсына, разу ні кышанеш.*

Убэхываць *незак.* 1. Плаціць залішне многа. *Я табе дужа ні саветыю такея грошы убэхывыць зы гнільлё, нада што-небудзь путноя купляць.* 2 *перан.* Уцягваць у злачынную справу. *Убэхывыюць мальца у пролыбку, а цябе як і ні кыса́іцца.* **Убэхывацца** *незак.* Улазіць у злачынную справу. *Ахотычка ж убэхывыцца чылавеку у еткыю пятлю.* **Убэхаць** *зак.* 1. Заплаціць залішне многа. *Во пылядзіш, што дырма яны грошы убэхыюць і тады будуць кусаць самі сябе за локці.* 2. Уцягнуць у злачынную справу. *Каб гылыва ны плічах была, дык ба ня ўбэхылі, ці ён ні знаў, ікая ета шайка-лейка.* **Убэхацца** *зак.* Улезці ў злачынную справу. *Мяне ён ня слухыіць, большы паўчыць було некыму, ну і ўбэхыўся, што ні знаіць, як вылізьць.* **Убэханый** *дзеепрым. Грошы ўбэхыны, а мылыка німа,— во як рытызя́ўнічыць ны бызарі.*

Увабрацца *зак.* Закончыць уборку. *Мы толька ўчора з бульбыю увыбрáліся, цяперя нада думыць дроў нызыпáсіць.* **Увабратый** *дзеепрым.* 1. Апрануты па-святочнаму. *Стыяць кучыю на вуліцы такея увыбрáтыя, што к ім дайжа пуцступіцца страшна.* 2. Убраны, прыбраны. *Калі сена парою увыбрáта, яго любая скаціна будзіць есьць. Увыбрáтыю просу ужо як-небудзь абаб'еш, так ліжаць ня будзіць.*

Увавуліваць *незак. экспр.* Удараць. *Каму ета, каму ты зьбіраісься увавýлівыць? — глядзі, каб сымаму скарей ні пупала.* **Увавуліць** *зак.* Ударыць. *Як увавýліць яму у плечы тумыкá, ён толька гыкнуў і глядзіць, што йта аткуль уляцела.*

Уваджыванне *н.* Увядзенне. *Намýчыліся мы с увá-*

джывыньнім: чмы́хніць карова, што чужая пуня, гылаву ў зямлю і ня йдзець, а пычынаіш сеч — кідыіцца.

Уваджываць *незак.* Уводзіць, заводзіць. *Ну ета ж нада тыкая указэя: ува́джывый ты аўцу ў пуню, ато йна баіцца іціць,— бярі за хобыт і вылакі.*

Увадзіць *зак.* Пачаць моцна муляць, турбаваць,назаляць. *Во ікая-небудзь асьцю́лінка пупадзецца і так іна ува́дзіць, што большы ні прідумыіш як.*

Уважаць, уважываць *незак. перан.* Уступаць. *Ніхай ён хуць сам сь сябе выска́кывыіць, а я яму на етый раз увыжа́ць ні стану. Мы ім ужо сколька разоў ува́жывылі: баню яны зыхацелі брацць — ну бяріця, лес ны прідзелык зьвязьлі — вязіця, а пуню не, ня ўсту́пім.* **Уважыцца** *зак.* Уступіць. *Каб Цімашонык ні ўва́жыўся, ні знаю, што б там магло быць, а так спакойна абыйшлося. Кірей быў як сьпічка, пых і гатова, а Іпат, бувала, усігда ува́жыцца, дужа быў спакойный чылавек.*

Уважмаць, ужмаць *зак.* Уціснуць, упхнуць. *Во нейкій цьвёрдый мячык, ні ўважмеш. Дно ў карзінкі ужма́ў, нескылька лазін пірілами́лыся дайжа, спорціў карзінку.* **Уважмацца, ужмацца** *зак.* Уціснуцца, упхнуцца. *Як ты сюда увыжма́ўся, тут жа тыкая ма́ліенькыя шчэлка! Папробый-ка ты сам, можа, большы уважмецца. Хворыст ужма́ўся, можна наверьх яшчэ трошку уськінуць.* **Уважматый, ужматый** *дзеепрым. Бярі вун тоя вядзерца с увыжма́тым дном, яно нячы́стыя, вады ў ім ужо ня носім. Усё тут і так ужма́та, большы нічога ня ўлезіць.*

Увазголіванне *н.* Умазванне. *Во ўжо ні люблю я такога увазґолівыньня, як ета, каб узрослыму чылавеку такою ніапря́ціныю быць.*

Увазголіваць *незак.* Умазваць, вымазваць з усіх бакоў. *Ты мне пірістань увазґолівыць новінькыю куртычку у грязь, ато січас зыбяру і замкну ў сундук.* **Увазголівацца** *незак.* Умазвацца, вымазвацца з усіх бакоў. *Я ўзноў віджу, што ў цябе ўсё увазґолівыіцца куляшом, дайжа гылаву вымызыў.* **Увазголіць** *зак.* Умазаць, вымазаць з усіх бакоў. *Старэя, знаць, усе нікура́тныя, ці ета толька мой адзін: панёс пырысятым выліваць — увесь перід увазґоліў, мый яму рубашку.* **Увазголіцца** *зак.* Умазацца, вымазацца з усіх бакоў. *Умеючы яму нядоўга увазґоліцца, чыстый мала калі пріходзіць.* **Увазголеный** *дзеепрым. Як табе ня стыдна хадзіць такому увазґоліныму, сь цябе хуць ацскрібáй цеста пля́йсьціры мі сухімі.*

Увазграўліванне *н.* Пэцканне. *Няўжэлі нілізя бульбу*

патоўч, каб столька увызґраўлівыньня ні было, нада ж глядзець акуратнінька зьдзелыць. Табе, відна, сымаму ета увызґраўлівыньня дужа ныравіцца.

Увазграўліваць *незак.* Пэцкаць. *Абізацільна табе нада лезьць у грязь, каб увызґраўлівыць новыя боцікі, січас пойдзіш у мяне абмуваць ны аборык.* **Увазграўлівацца** *незак.* Пэцкацца. *Ну як жа ты хочыш, каб ма́лый ні ўвызґраўлівыўся, ён так ні глядзіць, як бальшэй.* **Увазгравіць** *зак.* Упэцкаць. *Увесь рукаў лі локця увызґрявіў у нешта, ні прідумыіш, што ета.* **Увазгравіцца** *зак.* Упэцкацца. *Доўга ніряхі увызґрявіцца, раз і другей лі шаік паверніцца і гатова, так выкважліцца, што вачэй ня ўвідзіш.* **Увазграўленый** *дзеепрым. Увызґраўліныя рубашкі пыкладзіця ў сенцых, я іх атвечыра утаплю ў чугуне і памыю.*

Увазграчыванне, увазгрочыванне *н.* Пэцканне, запэцкванне. *Куліна дужа акурацістка была, увызґрячывыньня іна ні любіла. Каму ж пыныравіцца увазґрёчывыньня прібіраць ды зумуваць.*

Увазграчываць, увазгрочываць *незак.* Пэцкаць, замазваць. *Посыд увызґрячывыць яны дужа любюць, а мыць ня хочуць. Хваціць табе увазґрёчывыць скыўраду, ідзі ўжо на вуліцу, пугуляй.* **Увазграчывацца, увазгрочывацца** *незак.* Пэцкацца, замазвацца. *Вылазьця з лужыны, нечыга увызґрячывыцца. У яе ны дваре хвірма — і гусі, і куры, і сьвіньні, чаму ж ня будзіць увазґрёчывыцца, пакуль накорміць усіх.* **Увазграціць, увазгроціць** *зак.* Запэцкаць, замазаць. *Я й сам ні знаю, айдзе так мог увызґряціць полы. Астарожна кыла тоўчыныя бульбы, ато руґякавы увазґрёціш.* **Увазграцівца, увазгроціцца** *зак.* Запэцкацца, замазацца. *Пакуля дысталі бульбу, пірібралі яе, дык увызґряціліся ні прідумыць як. Увазґрёціцца нядоўга, асобінна калі няўрёміна.* **Увазграчаный, увазгрочаный** *дзеепрым. Ці відзіла ты, якея увызґрячыныя ма́лыя, гані скарей у хату ды абмува́й. Ня пріся у хату увазґрёчыным, ідзі абмувацца на лужу.*

Увазнаць *зак.* 1. Даведацца. *Можа ты там увызна́ў, калі мыгазіншчыца лайку аччыніць? Нада було б увызна́ць пра тэй іструбчык, ці яны будуць прыдываць, ці не. Тады ён пабыў і ў Кыньціріславі, і ў Кырныштаці, увызнаў жызьню, ды нійдзе доўга ні задзержывыўся.* 2. Пазнаць. *Во, Міхалкіныга сына ды ні ўвызна́ць, увесь бацька, і рохтычкі пыдыбраў.* **Увазнаный, увазнатый** *дзеепрым.. А разьві што-небудзь увызна́на пры Піт-*

рачонкывых ма́льцыў? Каб хуць што-небудзь було увызна́та, нам ба абізацільна пірідáлі.

Увайстрываць *незак.* Наточваць. *Як возьміцца увáйстрівыць, дык яшчэ большы затýпіць такей майсьцір.* **Увайстрывацца** *незак.* Наточвацца. *Як у цябе, ці ўвáйстрівыіцца троху матычка?* **Увайстрыць** *зак.* Натачыць. *Настолька сухей тапор, што ніяк ні ўвайстріць, патпільнічык ні бярець, ну тыкая сталь дужа крышыцца.* **Увайстрыцца** *зак.* Натачыцца. *Як пацёр бруском, ножычкі троху увайстріліся.* **Увойстраный, увайстроный** *дзеепрым. Ножычкі ладна увойстріныя, усё будуць резыць. Піла ня дужа увайстрёныя, нада було большы пацерць.* **Увайстромшы** *дзеепрысл. Увайстрёмшы будзіць резыць, чаму ж не, толька хто мне ету пілу дывядзець як нада.*

Увайшоччы *дзеепрысл.* Увайшоўшы. *Што нада скызаць, увайшоччы ў хату? Стаў і стаіць увайшоччы, ні рызьбярецца, куды пупаў.*

Уваліваць, уваліваца *незак. перан.* Здарацца (пра пажар), нападаць (пра хваробу). *У нашу дзяреўню два разы агонь увáлівыў, адзін раз ны свадзьбі акурык у салому кінулі, а другей раз, ішчэ раншы, ня помню чаго. Я ўжо помню, як дзіхцяріт увáлівыўся, ух, прыклятый, касіў дзяцей як касою.* **Уваліць, уваліцца** *зак.* Здарыцца (пра пажар), напасці (пра хваробу). *Глядзі, агонь як увáліць, тады будзіш кукувáць. Каб ім скула ўваліла зь іх крікым. Нейкыя боль як уваліць у гылаву, цярьпеньня німа. Хвароба як увáліцца, спасу німа.*

Увалхвіць *зак.* Задаволіць пялегаваннем, пешчаннем. *Ты пряма ні знаіш, як увалхвіць етых мальцыў, ты іх меншы валхві, дык куды луччый толк будзіць.*

Увамлець *зак.* 1. Абамлець. *Сядзім і нічога, рызгывары́выім, а тута ў кустах разым нешта шам-шам-шам і гылыва с-пут куста лезіць, мы і ўвамлелі, думылі, воўк, а ета Хвеччыхін Жучок,— ах, каб ты здох!* 2 *перан.* Утушыцца. *Мяса як хырашо увамлеіць у чугунку, тады вы́клыдзь ны скыўрадў ды ў печ пыстаў, яно пацсýшыцца, дужа смашна будзіць.* **Увамлецца** *зак.* Утушыцца. *Тýшыныя бульба як увамлеіцца хырашо, тады іна дужа смашныя.* **Увамлелый** *дзеепрым.* 1. Абамлелы. *Каровы бадуцца, а Надзькіна дзяўчонка стаіць увамлелыя і ні знаіць, што дзелыць, во я схваціла пугу і рызыгнала.* 2. Утушаны. *Бярі-ка во, бярі мяса, увамлелыя кусочыкі будуць ладны.*

Увамшыць *зак.* Пакласці тоўсты пласт моху паміж

бярвеннем. *Ты увамшы́ў пуню як хату, сюда ніякій мароз ні пралезіць, цёпла будзіць скату.* **Увамшыцца** *зак. Зал.-бессуб'ект.* ад увамшыць. *Ці ладна ж іхныя хата увамшы́лыся, ато можа дзірькі айдзе між бярьвення сьвецюцца?* **Увамшоный** *дзеепрым. Ладна увамшоны сьцены, мох ройна пыкладжын.* **Увамшомшы** *дзеепрысл. Хырашо увамшомшы хату, ні нада быяцца зімы, мароз ні ўбярецца.*

Уваражываць *незак.* Угадваць пры варажбе. *А што ты думыіш, як возьміцца увыра́жывыць і ўгыдаіць.* **Уваражыць** *зак.* Угадаць пры варажбе. *Пыдажджы, січас другая сядзіць, усё табе уварожыць і скажыць і што було, і што будзіць, і чым кончыцца, і чым серца успакоіцца.* **Уваражыцца** *зак.* З'явіцца ў выніку варажбы. *Відна, табе нешта дужа харошыя увыражы́лыся, што вясёлінькыя ідзеш.*

Уварзёкыванне, уварзёпыванне, уварзёпкыванне *н.* Пэцканне, вымазванне. *Во ўжо ні люблю я нікура́тнысьці, уварзёкывыньня ні люблю. Ня столька бяленьня, сколька уварзёпывыньня. Ат ніря́шыства і ўварзёпкывыньня ета, нягож ач чаго яшчэ.*

Уварзёкываць, уварзёпываць, уварзёпкываць *незак.* Пэцкаць, вымазваць. *Ні нада уварзёпывыць рука́ўчыкі, яны ж былі чысьцінькія. Прібярі ат ма́лыга кулеш, ён ня есьць, а толька рушнічок уварзёпывыіць. Ці відзіш іхныя зыняція: уварзёпкывыюць тубуретычку і йшчэ стыряюцца, хто большы.* **Уварзёкывацца, уварзёпывацца, уварзёпкывацца** *зак.* Пэцкацца, вымазвацца. *Зусука́й рука́вы, каб ні ўварзёкывыліся. Нешта ў цябе ні чысьцеіць скыўрыда, а большы уварзёпывыіцца. Лезьця з-зы стыла, хва́ціць увазёпкывыцца.* **Уварзёкаць, уварзёпаць, уварзёпкаць** *зак.* Запэцкаць, вымазаць. *Ну як жа ня ты уварзёкыў, кылі ты рукі толька што выцірай аб ету пасьцілку. Ма́лыя што хочыш уварзёпыюць, іх глядзі ды глядзі. Другей ба каб і хацеў, дык ба ні уварзёпкыў так сыпагі, як ты умудрі́ўся.* **Уварзёкацца, уварзёпацца, уварзёпкацца** *зак.* Запэцкацца, вымазацца. *Ні лазь ты кыла цеста, узноў уварзёкыісься як учора. А ну цябе с клеім с тваім, ты яшчэ раз уварзёпыўся, пыглядзі, што на подылі у рубашычкі тваріцца. Чаго там гываріць, умеючы і на печы можна уварзёпкыцца.* **Уварзёканый, уварзёпаный, уварзёпканый** *дзеепрым. Во работнік, рукі па локці уварзёкыныя умесьці з рукува́мі, і ны каленкых пля́й-*

сціры пызысыха́лі. Стой, стой, хуць у хату ня йдзі такей уварзёпыный. Кінь во пыдз загнет свае тра́нты уварзёпкыныя, а ні насіся як кошка с помызым.

Уварываць *незак. перан.* Наносіць вельмі балючыя ўдары пугай. *Шурка ім крепка ува́рівыў пугі, як пычыналі ба́лывыцца.*

Уваскрэсць *зак. перан.* Пачаць добра жыць. *А што ён, думыіць уваскресьць, піряехыўшы ў горыд? — не, там тожа дырма хлебым ня кормюць. Ня дужа уваскрес Кулічок іс тваёю сястрою.*

Уваспаць, успаць *зак.* 1. Змагчы спаць (у пэўных умовах). *Айдзе ты увасьпіш, кылі дзітвыра такей галдзёж утваріла. Разьві ён усьпіць, кылі вічарінка пад бокым. Такей дзіцёнык, што зь ім ня дужа усьпіш.* 2. Прыспаць. *Я сваю ма́лыю увасплю́, а тады пышла сыма ны гряды пароцца.* **Уваспацца, успацца** *зак.* Разаспацца, увайсці ў глыбокі сон. *Як увасьпіцца, тады яго трудна пароць. Раз увыспа́ліся, ніхай сьпяць, ні нада іх трогыць. Успа́ўся і ня хочыць пыднімацца, толька ну другей бок пірікруціўся.* **Уваспаный, успаный** *дзеепрым. Выходзіць з заднія хаты увесь увыспа́ный. Мы яго і ўспа́ныга пыцягнім с сабою.*

Уваўрэцца *зак.* 1. Уварыцца, упрэць. *Цягні капусту, наверна, уваўрелыся, сірбанём па ложкі ды паедзім.* 2 *перан.* Распарыцца ад гарачыні, спёкі. *Ніхай што прыхладна, а лі йстру́ба скора уваўреліся.*

Увахочываць *незак.* Прыахвочваць. *Ён жа быў спакойный маліц, можа яго Цімка увахочывыіць пы сыдах лазіць.* **Увахочывацца** *незак.* Прыахвочвацца. *Ён быйстра увахочыіцца, зыгаріцца як сьпічка і дужа скора астываіць.* **Увахоціць** *зак.* Прыахвоціць. *Ета яго Цітанок увахоціў пайціць пустухом, сам ба ён ні пашоў.* **Увахоціцца** *зак.* Прыахвоціцца. *Так увахоціліся Ганьніны пляменьніцы на луг: пойдзім умесьці са ўсімі, нам тожа аньціресна.* **Увахочаный** *дзеепрым. Кылі такей увахочыный, ніхай ужо зьезьдзіць, вазьмі ны калёсы.*

Увекаваць, увекавацца *зак.* Застацца на пастаяннае жыццё. *Ты, відна, ужо зьбіраісься тута увікува́ць. Ён іщчэ сам ні знаіць, айдзе увяку́іць. Тут яны ужо і ўвяку́юцца, нікуды ні паедуць.*

Уверзць *зак. неадабр.* Увесці ў свядомасць (пра глупства). *Усё ета Кузьме Сімянкоў маліц увёрз, яны доўга сядзелі ну зугува́льні.* **Уверзцца** *зак.* Запасці ў памяць (пра глупства). *Ей і ні тыкая лухта можыць*

уверзцца. Увярзлося, што нехта пріходзіць і ў вакно стўкыіць,— а каму ета нада к ёй стукыць.

Уверываць *незак.* Упэўніваць, пераконваць. *Што ты мяне уверівыіш — ня быў, кылі я сыма відзіла, як ён ісь сянец выскычыў.* **Уверывацца** *незак.* 1. Упэўнівацца, пераконвацца. *Як жа ён будзіць уверівыцца, можа, к Аўхімёнку пойдзіць спрашывыць?* 2. Прыходзіць у галаву. *Табе ўсякыя ірунда уверівыіцца, чаго дайжа на сьвеці ні було.* 3. Рабіцца перакананнем. *Вам ніізьвесна што уверівыіцца, хто там чаго мог хадзіць ны вашым дваре?* **Уверыцца** *зак.* 1. Запасці ў памяць, запомніцца. *Мне аттаго етый слўчый уверіўся, што ўскорысьці была Высілёва свадзьба, ён прііжджаў звать нас ну буланым кані. Мне дужа хырашо уверілыся, як Ахрем памёр, мы ішчэ дзіцямі бегылі глядзець яго ну бургуны ґ балоту.* 2. Даверыцца. *Каму ты уверіўся, разьві яны праўду калі скызалі?*

Увесь *займ. перан.* Безнадзейна слабы. *Антон ужо ўвесь, дзьвіжком хату чуць пярёйдзіць. Зьмітрачыха саўсім уся, чуць пыднімаіцца с пасьцелі. Яны абоя ўсі, дайжа печы ні пракўрюць, дычка прібягіць, прыкладзець.*

Увет *м.* Чутка, вядомасць. *Якей табе яшчэ увет нада? Я і біз увету між людзей пыспрашыю і пачую што-небудзь.*

Увіднецца *зак.* Дастаткова развіднець. *Ужо ладна увіднелыся, як яны ехылі. Чаго вам грязь мясіць пы пацёмку, увіднеіцца, тады паедзіця.*

Увінанне *н.* Завіханне. *Я відзіла яе увінаньня: стыряіцца, рыбыцяшчыя мыладзіца, ну праўда, мужык тожа стыряцільный і заботлівый.*

Увіновываць *незак. рэдкаўж.* Абвінавачваць. *Яны многіх увіновывылі, а хто туды злазіў, ніхто ні знаіць.* **Увінаваць** *зак.* Абвінаваціць. *Яны увінувалі Трахіміхіныга сына, а тэй, знаць, і ня быў тама. Яны каго хочыш увінўюць, ім каб толька гывдріць.*

Увухранне, увухрыванне *н.* Навучанне, павучанне. *Ну можа ж хуць Ныпряёнкыва увухряньня што-небудзь паможыць. Ніякыя увўхрівыньня ны яго ня дзействыіць.*

Увухраць, увухрываць *незак.* Навучаць, павучаць. *Калі сам гылавы ны плічах ня йімеіць, то сколька ні ўвухряй, ні паможыць. Доўга яго увўхрівылі, усё як гарохым ап сьценку.* **Увухрыць** *зак.* Навучыць, павучыць. *Увухрі ты яе, нашто ёй етый маліц, ён жа на дзесіць га-*

доў мыладзей. **Увухраный, увухроный** *дзеепрым. Сяньня ён увухріный, а нызаўтріга пра ўсё забыў. Раз пыбылі у Мыланкіных, канешня, пришлі увухрёныя, ета ўжо як піць даць.* **Увухромшы** *дзеепрысл. Ні ўвухрёмшы, як тама ўсё гывaріць, ні пускай, ато пашлеш ны сваю гылаву.*

Увыканне *н.* Прывыканне, ператварэнне ў правіла, навык. *Крепкыю нытачку пулучыў зы такоя ўвыканьня, нада атвучывыць ад дурнэя прівычкі.*

Увыкаць *незак.* Прывыкаць, ператвараць у правіла, навык. *Біньдзюгаацца Сашчыхін большый увыкаіць, пішы, што ня будзіць зь яго толку.* **Увыкнуць** *зак.* Прывыкнуць, ператварыць у правіла, навык. *Увыкла бегыць с хаты ў хату, ёй дайжа ня церьпіцца у дваре пысядзець. Як увыкніць скот у клевір, палкыю ні атаб'есьця.* **Увыклый** *дзеепрым. Ён ужо увыклый у гарелычку, трудна цяпер атучаць.*

Увышкі *прысл.* 1. Уверх, у вышыню. *Цягнуцца хлопцы увышкі, я трі гады ні была ў дзярейні, дык многія пывырысталі, што ні пызнаць.* 2. Упоравень, ураўне па вышыні. *Ты яго большы маль, ён ужо ўвышкі з бацькыю.*

Увяліванне *н.* Унаджванне, панаджванне. *Не, я такога увялівыньня дужа ні люблю, у мяне б ён жыва нызад пабег, ні склімеў ба усьлед.*

Увяранне, уверыванне *н.* Пераконванне, настойлівая просьба паверыць. *Я ня дужа верю яго увіряньню, ён сяньня адно гаворіць, а нызаўтріга усё забудзіць. Мы хырашо запомнілі Пітракова уверівыньня, гывapiў — як пуховыю пасьцель слаў, а каснулыся дзела — я нічога ні знаю.*

Увяраннік *м.* Той, хто пераконвае, просіць паверыць. *Увіряньнік зь яго дужа харошый, язык як пыдвязыный ходзіць.* **Увяранніца** *ж. Што ж ты, увіряньніца, гаворіш адно, а выходзіць саўсім другоя.*

Увярнуць *зак. перан. іран.* З'есці. *Каб і ты гаршчоньк крупені увярнуў, як Максім, яно б тожа ні айдзе дзелыся, сіла пачуствывылыся б.*

Увяртыванне, увёртыванне, увярчыванне *н.* Загортванне, ухутванне. *Тоніцькыю тряпычкыю зывярці і ладна, а такоя увяртывыньня ні к чаму. А можа ты і біз увёртывыньня абойдзісься? Ніхай ён біз увярчывыньня паляжыць, падрыгыіцца.*

Увяртываць, увёртываць, увярчываць *незак.* Загортваць, ухутваць. *Я ўжо так увяртывала сваю руку, баю-*

ся, каб ні пытрівожыць. Ныгам ні дывай зыхыла́джывыцца, усігда крепка увёртывый. Ты увя́рчывыіш сваю ма́лыю як куклу. **Увяртывацца, увёртывацца, увярчывацца** *незак.* Загортвацца, ухутвацца. *Дужа многа ні нада увя́ртывыцца, жарка будзіць. У пасьцілку увёртывыіцца і зыла́зіць у сена, тама цёпла спаць. Усё дно як у марозы-пікуны́ увя́рчывыюцца.*

Увясціць *зак.* Угаварыць, пераканаць. *Такога чылавека ні ўвясьціш. Цётка яго увясьціла, угыварила, тады ён пыспыкайнеў.* **Увяшчоный** *дзеепрым.* *К вам прішоў ужо увяшчоный, вы пыглядзелі б, што зь яго тута тварілыся.* **Увясцёмшы** *дзеепрысл.* *Ні ўвясьцёмшы, ён пойдзіць і што хочыш тріпанець.*

Увяшчуць *зак.* Прадчуць, адчуць папярэдне. *Ня столька іна увяшчу́ла, сколька выду́мывыіць ніізьвесна што.* **Увяшчуцца** *зак.* Прадчуцца, адчуцца папярэдне. *Што табе сяньня увяшчу́лыся? — відна, нешта аньціресныя, вясёлінька рызгыва́ріш.*

Угадлівасць, угадчыватасць *ж.* Уменне ўгадваць, адгадваць. *Ты ны ўга́длівысьць ні надзейся. А ну цябе с тваёю уга́длівысьцю, ніхай вун Аксюта уга́дывыіць. Во каб табе тыкая уга́ччывытысьць, як у Ягора! Калі ні знаіш, дык ніякыя уга́ччывытысьць ні паможыць.*

Угадчывый, угадчыватый *прым.* Такі, які ўгадвае. *Ты знаіш, якей ён уга́ччывый, што хочыш адгыдаіць. Чаго іна тыкая уга́ччывытыя, усё дно як ёй хто на вуха шэпчыць.*

Угадыванніқ *м.* Той, хто ўгадвае, адгадвае. *Дренный сь цябе уга́дывыньнік, нічога ты ня ўмеіш угыда́ць.* *Памянш.* **угадыванніча к**. *Уго, якей уга́дывыньнічык, усё чыста адга́дыіць.* **Угадыванніца** *ж.* *А што, зь яе ніплыхая уга́дывыньніца, скызала, Ігнацёнык жэніцца, і ён жаніўся.*

Угажданне *н.* Дагаджанне. *Мне нічыё угыжда́ньня ні нада. Я раншы апхадзіўся біз угыжда́ньня і цяперь абыйдуся.*

Угажданнік *м.* Дагаджаннік. *Во табе! — і с угыжда́ньнікым ні пыладзіла, нешта ужо дмецца.* **Угажданніца** *ж.* *Я падліз ні разу ні любіла, і сыма угыжда́ньніцыю ні хачу быць.*

Угака *м.* і *ж.*, **уганнік** *м.* Хлус. *Уга́ку ні ў чом ня верь, у яго праўды ні на грош німа. Ты ішчэ большыя уга́ка, чым твыя мама была. Я дайжа ня мог падумыць, што ты будзіш такей уга́ньнік.* *Памянш.* **уганнічак**. *З малых га-*

доў бярецца уга́ньнічык. **Уганніца** *ж. Большы уга́ньніцы ніхто ні ў чом ні паверіць, дайжа есьлі і праўду скажыць.*

Угаканне *н.* Выражэнне здзіўлення выгукам «уга». *Ты рыскажы́ біз уга́кыньня, што там пыка́зывылі.*

Угакаць *незак.* Выражаць здзіўленне выгукам «уга». *Толька што цяперіцька уга́кыіць, ён тама далёка стыяў і пасьці нічога ня відзіў.*

Угаліваца *незак.* Выяўляць вялікае імкненне, цягу, ахвоту. *Я так зы маткыю ні уга́лівылыся, паедуць яны у горыд, я адна астану́ся і сяджу ў хаці ці ны дваре гуляю.* **Угаліцца** *зак.* Пачаць выяўляць вялікае імкненне, цягу, ахвоту. *Як уга́ліўся бежч у я́гыды, ні ўгыварі́ць было, а ці блізкій сьвет тэя ягыды.*

Угамзіць, угамзаць, угэмзаць *зак.* Збузаваць, сцерці, заквэцаць. *Угамзіць адзежыну нядоўга, спра́віць трошку трудней. У нешта ж угымза́ў рукавы́, ні аццыраюцца і ныўряд ці атмыюцца. Ні дывай яму ныдзіваць новыга касьцюма, угэмзыіць, што зразу вы́кініш.* **Угамзіцца, угамзацца, угэмзацца** *зак.* Убузавацца, сцерціся, заквэцацца. *Як угамзіцца адзежына, толку зь яе тады мала. Угымза́цца ты ўсігда найдзіш сабе места. Ты мог ба пріду́мыць і яшчэ луччы угэмзыцца.* **Угамжоный, угамзаный, угэмзаный** *дзеепрым. У нешта ж угамжона ета куртычка, ды здорыва вы́мызына. Такога угымза́ныга пінжыка ты ў хату ні нясі, пуд вуглом кінь. Ідзець у сенцы пы калені угэмзыный.* **Угамзёмшы** *дзеепрысл. Угамзёмшы штанёнкі, сам і аччышчай, я зы цябе чысьціць ня буду.*

Угамоненый *дзеепрым.* 1. Супакоены, угавораны. *Як мідзькыўчані пыдыйшлі, яны ўжо угамоніныя сядзелі.* 2 *перан. жарт.* Забіты. *Січас ты будзіш угамоніный, яны с табою доўга ні пачы́кыюцца.*

Угамонішча *н.* Сунім, супакой. *Ці найдзіць етый чылавек калі-небудзь сабе угамонішча? Я ім дам угамонішча, калі січас ня ўнімуцца.*

Уганне *н.* Хлусня. *Мне тваё уга́ньня слухыць ні аньціресна. С уга́ньнім далёка зайдзіш, ды нызад дарогі ні найдзіш.*

Уганянне *н.* 1. Заганянне (звыч. у хлеў). *Воўцы кру́цюцца, ні туды ні сюды, што йта зы ўгыня́ньня.* 2. Убіванне з сілай. *Во ета ўгыня́ньня, зы адзін раз гвозд пы шля́пку ўлез!*

Уганяннік *м.* Той, хто заганяе (звыч. у хлеў). *Будуць*

круціцца твае угыня́ньнікі, пакуля цялёнык ціріс прясла піряскочыць і ячмень патрець. **Уганянніца** *ж. Ныпраўду ўзіла́ся угыня́ньніца, січас загоніць карову.*

Угараджыванне *н.* Загароджванне. *Я гляджу ны яго угыра́джывыньня — дзелыіць як ні сваімі рукамі.*

Угараджываць, угароджываць *незак.* 1. Абгароджваць. *Ён ладна угыра́джывыіць сад, каб ніхто ня ўлез. Ня будзіць ён крепка усадзьбу угароджывыць, трошку жардзінымі абнясець і ўсё.* 2. Умацоўваць у агароджу. *Ні нада сюда нічога угыра́джывыць, ішчэ з досткымі будзіш вазіцца. Во, яшчэ будзіш угароджывыць стоўбікі, так яно стыяць будзіць.* **Угараджывацца, угароджывацца** *незак.* 1. Абгароджвацца. *Ат каго ўжо так угыра́джывыісься, тута скот ня ходзіць. Крепка угароджыіцца, яго пря́сла доўга будзіць стыяць.* 2. Загароджвацца, захопліваючы дадаткова плошчу. *Нашто вам угыра́джывыцца у чужоя, ета ж кажный зубурчыць. Пычалі угароджывыцца на тэй лужок, нашто ён ім, каб хто спрасіў.* **Угарадзіць** *зак.* Умацаваць у агароджу. *Троху плітня, тады кусочык прясла угырадзіў, тады ўзноў пляцень. Нейкія дзьверцы сплёў і ўгырадзіў у прясла, нашто яму тэя дзьверцы!* **Угарадзіцца** *зак.* 1. Абгарадзіцца. *Ён крепка угырадзіўся, дубовыя стыякі пыставіў. Што ўгародзіцца, тоя й ладна, абы пляцень стыяў.* 2. Загарадзіць, захапіўшы дадаткова плошчу. *Угырадзіўся ў чужоя, Клімывы ні зулюбілі.* **Угароджаный** *дзеепрым.* 1. Абгароджаны. *Ат вуліцы угароджына, а ў праву́лычку нічога ня дзелына.* 2. Умацаваны ў агароджу. *А тута, знаць, нейкій задок пулуманый угароджын? Пряма гнаў ат мяжы ды мяжы, і бярёзкі ў пляцень угароджыны.* **Угарадзёмшы** *дзеепрысл. Ты лучче ні ўгыра́джывый аглабель, ато ўгырадзёмшы ня выцігніш, січас аткаці калёсы.*

Угарбець *зак. перан.* Набыць, атрымаць у выніку цяжкай працы. *У нас што було, дык мы самі угарбелі, а вы ж длі сябе яшчэ аднае капейкі ні заробілі.*

Угарыста *прысл.* Разухабіста, разудала. *Дужа яны уга́ріста пры́гыюць, абырва́цца могуць дужа скора.*

Угарыстасць *ж.* Разухабістасць, разудаласць. *С такою уга́рістысьцю ныўряд ці найдзіць ён сабе места. Дужа уга́рістысьці многа, каб і меншы, дык ба хужы ні було.*

Угаць *незак.* Хлусіць. *Ты ны кажным шагу угеш, ну*

цябе. Я ўгаць ня буду, што відзіў, тоя й рыскажу, прідумывыць мне ні нада.

Угашчоный, угошчаный *дзеепрым.* 1. Пачаставаны. *Я пы Мыкару зразу увідзіла, што угашчоныя пріехылі. Ныўряд, каб угошчыный, Яхіміха ня дужа ныгасьцюіць.* 2. *перан.* Пабіты або палаяны. *Січас ацскочыць угашчоный, айдзе і дурі дзенуцца. Хырашо угошчыный, толька прізнываццa стыдна.*

Угвэздываць *незак.* Запэцкваць, вымазваць. *Ты мне глядзі, штоб большы ня ўгвэздывыў рукаві, калі нада што дзелыць — зыкысай.* **Угвэздывацца** *незак.* Запэцквацца, вымазвацца. *Я туды угвэздывыцца ні палезу, сам лезь, кылі хочыш.* **Угваздаць, угвэздаць** *зак.* Запэцкаць, вымазаць. *Каб ты глянула, што ў яго ны сьпіне творіцца, угвыздаў увесь пінжачок неік полысымі. Доўга ім угвэздыць што хочыш, лі машын лазюць цэлый дзень.* **Угваздацца, угвэздацца** *зак.* Запэцкацца, вымазацца. *Большы угвыздацца ні прідумыіш, як ты ўчора быў харош. Ні рызыбраць, у што ён угвэздыўся, цеста — ня цеста, клей—ня клей,—ні пыняць што.* **Угвазданый, угвэзданый** *дзеепрым. Пріходзіць двору — уся рубашка угвыздана, сам вімызын, ажно вачэй ня відна, я спрашывыю, айдзе быў, — маўчыць. Я тваe угвэздыныя штаны аччышчаць ня буду, бярі шчэпку і чысьці сам.*

Угваздзіць *зак. перан.* Моцна пабіць. *Шылапучыньня дужа многа було, за ета і ўгвазьдзілі. Угвызьдзяць яму калі-небудзь зу дурі, толька пупадуць аднаго.*

Угібанне *н.* Угінанне, прагінанне. *Будзіць табе угібаньня, як тресьніць стальнічка і гнітанесься аб мост гылавою.*

Угібнуць *зак.* Увагнуць, прагнуць. *Етый угібнуў достычку, а тэй брязь, чуць-чуць ні ап камінь гылавою.* **Угібнуцца** *зак.* Увагнуцца, прагнуцца. *Пыд Лявоным кладычка ладна угібнулыся.*

Угладаць, угладнуць *зак.* Угрызнуць, скубнуць зубамі. *Айдзе там што скот углыдаіць, калі выбіта усё чыста. Нечыга на етый парініні угладнуць, усё выгрызьлі коні. Ета ж яго конь зы нагу угладнуў. Углыдні яго, калі ён слухыць нічога ня хочыць.*

Угламазджыванне, угламозджыванне *н.* Нагрувашчванне, ненадзейнае складванне. *Узноў ён узяўся зы сваё углымажджывыньня. Ныдаела тваё угламожджывыньня, усё дно як ты прібраць пы-чылавечыску ня можыш.*

Угламазджываць, угламозджываць *незак.* Нагру-

вашчваць, ненадзейна складваць. *Некуды сюда нічога углымаджжывыць, ліжаць ня будзіць. Ты ўжо большы хуць у пытпавецьці ні ўгламожджывый.* **Угламазджывацца, угламозджывацца** *незак.* Нагрувашчвацца, ненадзейна складвацца. *А глядзі, у Ягора троху углымаджжывыіцца. Патрошку ўсё угламожджывыіцца і ўгламожджывыіцца.* **Угламаздзіць** *зак.* Нагрувасціць, ненадзейна скласці. *Жардзін ныклаў ны балькі і троху сьвірепкі углымазьдзіў.* **Угламаздзіцца** *зак.* Нагрувасціцца, ненадзейна скласціся. *Як углымазьдзілыся, так і ладна, ніхай ляжыць.* **Угламазджоный, угламозджаный** *дзеепрым. Углымажджона уся пуня, паткнуцца некуды. Пытпавецьця усё угламожджына, ськідай хворыст ны прысяньні.* **Угламаздзёмшы** *дзеепрысл. Уся клець углымазьдзёмшы, нічога туды ні пыстáвіш.*

Угламаздыванне *н.* Няўмелае ўплятанне. *Заўтря я ўжо абізацільна вазьмуся ета углымáздывыньня рызьбіраць.*

Угламаздываць *незак.* Уплятаць няўмела. *Што ж тут углымáздывыць, калі лазіну німа за што зычапіць.* **Угламаздывацца** *незак.* Уплятацца няўмела. *Ці ўглымаздывыіцца ў цябе хуць нямнога?* **Угламаздаць** *зак.* Уплесці няўмела. *Хуць ба нескылька хвырасьцін углымыздáў, усё ні так куры будуць лезьць.* **Угламаздацца** *зак.* Уплесціся няўмела. *Як углымыздáлыся, так і ладна, трошку пыдзяржыцца.* **Угламазданый** *дзеепрым. Троху прýцьця углымыздáна, во табе і пляцень гатоў, прінімай работу.*

Угнаць *зак. перан.* Увагнаць, убіць. *Бальшэй гвозд угнáў, тута ні пувурухнецца. Сюда каб рог ат вілык угнáць, тады б дзіржáлыся.*

Угнядзець, угнядзецца *зак. перан. жарт.* Пасталець, увабрацца ў сілу. *Етыя хлопцы ладна угнядзелі, яны як возьмуцца, дык горы павернуць. Ты ім дай толька угнядзецца, яны будуць работыць, як валы.* **Угнядзелый** *дзеепрым. А што яму, угнядзелый ходзіць, сілу ні знаіць куды дзіваць.*

Угнятаць *незак.* Запіхваць і ўціскаць сілаю, вагою. *Як узяліся угнітáць у чумудáнчык усё ўсякыя, і пулумалі.* **Угнятацца** *незак.* 1. Запіхвацца і ўціскацца сілаю, вагою. *Ці ў цябе тама угнітáіцца троху, ці большы ня лезіць?* 2. Лезці, пралазіць уціскаючыся. *Ета ж нада, у такея мáлінькія дзіркі угнітáюцца!* 3 *перан.* Праяўляць сквапнасць. *Ні нада угнітáцца, у цябе грошы пырядышна.* **Угнесць** *зак.* Запіхнуць і ўціснуць сілаю, вагою. *Мно-*

га сена ўгнёў у ру́чкі, пуды два, сеў і пыкацій. Трыва зьбіта ў мяшку, што ня ўгнесьць. **Угнесца** *зак.* 1. Запіхнуцца і ўціснуцца сілаю, вагою. *Не, сюда ўжо большы ніскольки ні ўгняцецца.* 2. Улезці, пралезці ўціскаючыся. *Нібальшэнькыя дзірічка была, а ўгнёўся і туды.* 3. Праявіць сквапнасць. *Я знаю, што грошы ў яго ёсьць, а во ўгнёўся і ні пазы́чыў.* **Угнецены** *дзеепрым. Нівісь чаго ў тэя сундукі угнеціна і нівісь сколька.*

Угняўлёный *дзеепрым. іран.* Разгневаны. *Пышла твыя кума двору угняўлёныя: як жа ета так — ні пыхвалілі яе дачку. Цэлый дзень хадзіў угняўлёный, усё бурчэў сабе пад нос.*

Уго *выкл.* Ого. *Уго, сколька грібоў нышываліў! Уго, аткуля дыбра́ліся сюда! Уго, як ён ладна умеіць выкамы́рівыць!*

Угоканне *н.* Вымаўленне выгука «уго!». *Я й біз угокыньня знаю, што ён можыць любую штуку атпаліць.*

Угокаць *незак.* Вымаўляць выгук «уго!». *Ну што ты угокыіш, яны праўду гаворюць, Трахіма тамыцька многія відзілі.*

Угойзыванне *н. неадабр.* Утоптванне. *Вы ў мяне січас палу́чыця за ўгойзывыньня, няўжэлі вам ета кладу́шычка сена дужа смашна, што вы ні зьлізá́іця зь яе.*

Угойзываць *незак. неадабр.* Утоптваць. *Зла́зьці-ка вы сь сена, хва́ціць угойзывыць.* **Угойзывацца** *незак.* Утоптвацца. *Чаго ж ня будзіць угойзывыцца, калі топчыцца з раньня да вечыра.* **Угойзаць** *зак.* Утаптаць. *Угойзылі салому, што яе ні рукамі, ні вілкымі ні ўскубеш, нада лезьць наверьх і ськіда́ць.* **Угойзацца** *зак.* Утаптацца. *Тут угойзылыся, нічога яны ня вырвуць, лезь сам ірьві.* **Угойзаный** *дзеепрым. Ня столька тая ата́ва угойзына, сколька стулува́на, піряцёрта.*

Угражаннік, угражываннік *м.* Той, хто пагражае. *Етых угрыжа́ньнікыў мы знаім: топні на іх хырашэнька, яны й пыбіга́ць. Угра́жывыньнік зь яго дужа порскій, толька сілы як у кымыра.* **Угражанніца, угражыванніца** *ж. Ох, угрыжа́ньніца ныйшлася, ідзі дыкла́дывый каму хочыш. Сядзіця, угра́жывыньніцы, вас ніхто ня трогыіць і ня лезьця.*

Угражываць *незак.* Пагражаць. *Ніхай угра́жывыіць сколька хочыць, ці ён скажыць, ці вецір вяйнець — ета адно й тоя. Ну як жа, угра́жывылі: мы яшчэ цябе стренім,— дужа іх хто спужа́ўся.*

Угражэнне, угражэніе, угражыванне *н.* Пагроза. *Не*

ўжо, Нувумёнкывыга угражэньня ніхто ні спужа́іцца. Я ўжо чула етыя угражэнія, ніхай ён луччы сваёй жонкі пагрозіць. Каму яно важна, яго угра́жывыньня, яго ніхто ня вёў зы чылавека і ні вядзець.

Угрудкі *мн.* Дзёрзкі прыжок. *Другей раз пры́гніш, дык будуць угру́дкі, ныпыцска́кыіш, што ныўсігда забудзіш пыцска́кывыньня.*

Угрыбчываць *незак. жарт.* Лавіць, хапаць. *Ета ты прітуіўся Колю угрі́бчывыць?* **Угрыбчыць** *зак.* Злавіць, схапіць. *Угрі́бчылі яго: ну-ка, пойдзім з намі,— а ён упіраіцца, ня хочыць іціць.*

Угрызнуць *зак.* Угрызці. *Ну што ты яго, угрызьнеш?— разьбіў, дык нічым ні паможыш. Гатова, кажыцца, угрызну́ць яго, чуць сь сябе ні выска́кывыіць.*

Угрэсць *зак.* Змагчы згрэбці, справіцца пры грабенні. *Траві́шча сёліта посьлі дажджоў — ні касою ні сьцягнуць, ні ўгресьць скошыныга. Клевір ня ўгресьць, пірібіра́нка ны пірібіра́нкі, насіць ні спруўля́імся.*

Угуканне *н.* Вымаўленне выгука «угу». *Паслухыў яго угу́кыньня, я так і ні пыняў, ці ён пойдзіць, ці не.*

Угукаць *незак.* Вымаўляць выгук «угу». *Ты ні угу́кый, а пряма гывар́і, будзіш сыбірацца ці не, ато я адна пайду.*

Угуліваць *незак. іран.* Набываць гуляючы. *Можа вы ўжо угу́лівыць хлеб будзіця, ды яшчэ з ма́сільцым у прідачу?* **Угуляць** *зак.* Набыць гуляючы. *Не, мой дырагей, угуля́ць харошыя ныпря́ткі ні ўгуля́іш, нада пырыботыць ды заробіць.*

Угуніванне *н.* Ганьбаванне, знеслаўленне. *Яны дзеўкі такея, што ніякыга угу́нівыньня ні быяцца.*

Угуніваць *незак.* Няславіць. *Ета ні абы-якей кывалер, ён усіх дзевык угу́нівыіць.* **Угуніць** *зак.* Зняславіць. *Во хаці ты толку ач чужых, калі кума куму угу́ніла.* **Угуненый** *дзеепрым. Ну ладна, я ўжо буду угу́ніныя хадзіць, а цябе ніхай хва́люць.*

Удаванне *н.* Выдаванне. *У яго і на ўме было адно удыва́ньня, толька і думыў, каб каго патторнуць. Крепка ўляпілі зы ўдыва́ньня.*

Удагонкі *прысл.* Наўздагон. *Мы пашлі, думылі, ма́лыя зугуляліся, ня відзілі, а яны ціріс кусты удагонкі зы намі. Не ўжо, я ўдагонкі ні пыбягу, ніхай ідзець і ні варочыіцца.*

Удаража́ванне *н.* Павышэнне цаны. *Удыра́жывыньня толку ні дасьць, толька ныпрасна прыстаіш лішнія ўремя.*

Ударажываць *незак.* Павышаць цану. *Нашто ж было*

так удыра́жывыць, ня мёрз ба, скарей ба зыбралі пырысят. Каб ні ўдыра́жывыў, даўно б прыдаў і двору паехыў. **Ударажываца** *незак.* 1. Павышаць цану. *Ны бызарі нада глядзець, як што бяруць, што спрашывыюць, удыра́жывыцца ні разу ні нада. Не, я удыра́жывыцца ня буду, сколька пасу́люць, за столька й аддам.* 2. Рабіцца даражэйшым. *Вясною усігда пырысяткі удыра́жывыюцца.* **Ударажамшы** *дзеепрысл. Удыражомшы ні разу ні прыдасі, нада сьпірва пріцаніцца.*

Удасадзіцца, удасадываца *зак.* Забедавацца. *Крепка Адарка удыса́дзілыся пы Андрею, думыла, помышч пыц ста́рысьць будзіць. Яны абея удыса́дывыліся, пряма ні знаюць, што й падумыць.*

Удаўніванне *н.* Зацягванне ў часе. *Айт, уда́ўнівыньня я ні люблю, ш чылавекым нада як скарей рышшчыта́цца, каб ня быў нікому доўжын.*

Удаўніваць *незак.* Зацягваць у часе. *Ніякыга дзела ні нада уда́ўнівыць, калі сяньня можна зьдзелыць, дык і зьдзелый сяньня.* **Удаўніваца** *незак.* Зацягвацца ў часе. *А во так неік уда́ўнівыіцца і ўда́ўнівыіцца, ніяк ні сыбярусяˉсхадзіць.* **Удаўніць** *зак.* Зацягнуць у часе. *Нашто ж ты уда́ўніў, можна ж було ішчэ на той нядзелі занесьць.* **Удаўніцца** *зак.* Зацягнуцца ў часе. *Хужы німа, як штонебудзь уда́ўніцца.* **Удаўнены** *дзеепрым. У мяне ўжо уда́ўніный доўг, хырашо, што хуць цярьпіць чылавек, усё ні сыбяру аддаць.*

Удача *ж. перан. іран.* Няўдалая асоба. *Во Шуркіна уда́ча пышла, цяпніць іна зь ім горя, большы некуды сколька цяпніць. Січас яго ўда́ча пыд'я́віцца, пулюбу́іціся.*

Удваёх *прысл.* Удваіх. *Коцюць, коцюць удваёх нейкія вогірі атвечыра: мы к вам ны вічарінку! Удваёх вам дзелыць нечыга будзіць, к абедым спра́віціся.*

Удваццацёх, удваццацярых *прысл.* У колькасці дваццаці асоб. *Тута хуць удвыццацёх бяріціся — ні паднміміцця, айдзе вы сырую дубіну пынісіцё. Ня меншы як удвыццыцярых пашлі, цэлыю кучыю.*

Удвору *прысл.* Дадому, дамоў. *Мы былі сыбра́ліся удвору іціць, а тута госьці лідыгышча́нскія пад'ехылі, зь імі трошку пысядзелі.* *Памянш.* **удворку**. *Пыдажджы мінутычку, січас пойдзім удворку, тама нас татка, верна, зыжда́йся.*

Уджыгнуць *зак.* Уджгнуць. *Як уджы́гніць пчыла, тады*

пыякочыш. Во ўжо нарёўся ма́лый, як яго шчамель уджыгнўў.

Удзвёх *прысл.* У колькасці дзвюх жанчын. *Чаго ж ба мы быяліся, мы ж удзьвёх ішлі. Удзьвёх яны горы пірявернуць, дай толька ім узяцца хырашэнька.*

Удзебялець, удзебялецца *зак. жарт.* Памацнець, падужэць. *Удзібялелі хлопцы, ім цяперя толька работыць ды работыць. Скора твае сыны удзібялеюцца, ты тады ніякія заботы знаць ня будзіш.* **Удзебялелый** *дзеепрым. Якея ж яны удзібялелыя, калі ім толька пы сімнаццыць мінула, яны равесьнікі з нашым.*

Удзевяцярых *прысл.* У колькасці дзевяці асоб. *Мой хваліўся, што яны ўчора удзівіцярых ны вічарінку пашлі і там ужо былі зы хызяіў.*

Удзеланый *дзеепрым.* 1. Уроблены, умацаваны ў сярэдзіну, унутр. *У яго ў сенцых харошыя шкапчыкі удзелыны для посыду, длі ўсякый мелычы,— чаго ж яму ня зьдзелыць, кылі ўсякыя работа ў руках.* 2. Забруджаны, заквэцаны. *Такея ўдзелыныя мяшкі ні аччысьціш, іх мыць нада.*

Удзервянець, удзервянецца *зак. перан. груб.* Засохнуць, зрабіцца цвёрдым, скамянець. *Ці яно удзірьвянела тут, нічога ні аткулупнеш. Во, знаць, удзірьвянелі мушчыны, вячэріць нада, а яны сідзяць. Як зьлітуіцца, як удзірьвянеіцца, хуць сякі тады тыпаром.* **Удзервянелый** *дзеепрым. Ета ні засохшыя, а пряма удзірьвянелыя нешта.*

Удзесяцярых *прысл.* У колькасці дзесяці асоб. *Патходзюць ка мне на́шкыўцы ны бызарі удзісіцярых, кажный з рукою, і Васіль, жаніх тэй, адззаду з гармоньню.*

Удзець *зак.* Уцягнуць. *Удзень ты мне нітку ў іголку, я ўжо неік ні пупыда́ю. Так я хырашо відзіла, а то ні магу нітку удзець у вушка.*

Удзогаць, удзугаць *зак. неадабр.* Утаптаць, умясіць. *З восіні ма́льцы удзогылі, тады сьнегым прідавіла, дык тута нічога ня вырьвіш дайжа вілкымі. Гані іх сы стыжка, удзугыюць, што ні ўзарьвеш.* **Удзогацца, удзугацца** *зак.* Утаптацца, умясіцца. *Так удзогылыся, што ні ўкывірнеш нічым. Тута яно удзугылыся большы некуды, як зьлітува́на.* **Удзоганый, удзуганый** *дзеепрым. Кылі суруватыя трыва удзогына, іна папреіць, папорціцца. Тыкая удзугыныя салома, усё дно як па ёй коні тулува́ліся.*

Удзудзурыванне *н. груб.* Уручэнне зусім непатрэбнага сілай, нахабна. *Ой, як іна ныдаела зь естым удзудзурі-*

выньнім, ат яе ж нізаштычка ні атвяжысься і ні аччэпісься.

Удзудзурываць *незак. груб.* Уручаць зусім непатрэбнае сілай, нахабна. *Устрэціла я Мылашонкыву дачку большыю, як дывай іна мне удзудзýрівыць часнок, прістала: бярі і бярі, і хут ты айдзе дзенься — бярі.*

Удзюбаць, удзюбнуць *зак.* Удзеўбануць. *Цеста зы мінуту замёрзла, куры удзю́быць ня могуць, пукруціліся кыла міскі і пабеглі ў пуню, ім тожа дужа халодна. Блізка ні пытхадзі, квакуха удзю́бніць, іна дужа ня любіць, калі трогыюць ціплят.* **Удзюбнутый** *дзеепрым. Ніхай трошку пыплáчыць удзю́бнутый, другей раз схувáіцца ат літуха.*

Удзяваный *дзеепрым.* Прасунуты ў малую адтуліну. *Айдзе ж тут удзівáна, кылі іголка ляжыць адзьдзельна, а ніткі адзьдзельна.*

Удзядзюліваць, удзядзюрываць *незак. гумар.* Даваць нечакана. *Гляджу, дык ён удзядзю́лівыіць Пынаську нейкій ірьмячы́шка. Як пычылá мне удзядзю́рівыць квасоль, чуць я атвізалыся.* **Удзядзюліць, удзядзюрыць** *зак.* Даць нечакана. *Дзілектырым работыіць, большы тысічы пулучáіць, дык удзядзю́ліў маткі сотню: на, матка, рыжжывáйся. Ня бойся ты, лішніга ні ўдзядзю́рюць. Удзядзю́ріў кусок харошыга сукна, што хочыш можна пашыць, і куртку прівёз, трошку ношыныя, ну ішчэ крепкыя, і так усякіх тряпык,— во табе і Сьпірідоныў сын!*

Удзяўбыванне *н.* 1. Усаджванне ўдарам завостранага прадмета ў цвёрдую паверхню. *Ты глядзі с удзя́ўбывыньнім, тапор зваліцца ды мáлыму пы наге, луччы пыкладзі плáжмя.* 2 *перан.* Растлумачванне, удзёўбванне. *Раз ня хочыць пынімаць, ніякыя удзя́ўбывыньня ні паможыць.*

Удзячыванне *н. неадабр.* Пераконванне, назойлівае тлумачэнне. *Хто ні паслухыіць удзя́чывыньня, а другей можыць паверіць, яны ж рысьпісаць умеюць. Не, ня думыю я, каб Крішталёў якому-то удзя́чывыньню паверіў.*

Удзячываць *незак. неадабр.* Пераконваць назойлівым тлумачэннем. *Што ты яму будзіш удзя́чывыць, калі ён слухыць нічога ня хочыць. Устрэціла Маўріну дачку і дывай удзя́чывыць ёй усякыю лухту ніпыцьсіваныю, тая стаіць і ні знаіць, што дзелыць, ці слухыць, ці пайціць.* **Удзячыць** *зак.* Пераканаць назойлівым тлумачэннем. *Хто-то яму удзя́чыў пры Мыланкіных, як устрэціць каго зь іх, і крівіцца. Што яму ўдзя́чуць, ён і паверіць, сваёю гылавою ні жывець нісколька.* **Удзячаный** *дзеепрым. Каб*

ёй ні було чаго-то ўдзя́чына, іна б абізацільна зыйшла. Мікілаю многа чаго ўдзячына, толька ён ні паверіць усякый лухце.

Удзяшэўліванне *н.* Зніжэнне цаны. *Нічога яму ні дало і ўдзяшэўлівыньня, позна ён стаў удзішыўля́ць, як людзі з бызара пашлі.*

Удзяшэўліваць *незак.* Зніжаць цану. *Ну што, ня хочыш ты удзяшэўлівыць сваіх са́льнікыў, я б во ету парычку ўзяў.* **Удзяшэўлівацца** *незак.* Таннець. *Ты ж быў ны бызарі, ці ўдзяшэўлівыюцца тама каровы?* **Удзешавіць** *зак.* 1. Знізіць цану. *Бульбы ўчора нывязьлі многа, дык удзішавілі: пу рублю пуд прыдывалі.* 2. Прадаць ніжэй магчымай цаны. *Ты ўдзішавіў с пацьсьвінкым, можна було дыражэй зы яго ўзяць.* **Удзешавіцца** *зак.* Патаннець. *Увосінь яблыкі удзішывя́цца, іх ніхто браць ня будзіць.* **Удзешаўлёный, удзяшэўленый** *дзеепрым.* *Я удзішаўлёныга ні стану купляць, ета абізацільна зь нейкыю хва́льчу. Ны машыных былі нейкія удзяшэўліныя пінжачкі.* **Удзешавёмшы** *дзеепрысл.* *Удзішавёмшы скарей прыдасі, а хочыш, троху пастой, пыглядзі, што будуць дываць.*

Удліннiваць *незак.* Рабіць даўжэйшым. *Ніякыю адзёжыну удліньнівыць ні нада, тады нікрасіва хадзіць.* **Удліннiвацца** *незак.* Рабіцца даўжэйшым. *Ударь яшчэ с таго боку пы жардзіні, ты пастукыў — і стаў канец удліньнівыцца.*

Удлінь *прысл.* У даўжыню, па даўжыні. *Удлінь ба етыя палкі нічога, ну яны тункува́ты. Рыскаці трубку удлінь ды памерій метрым.*

Удоўжкі *прысл.* Удоўж, па даўжыні. *Ты ні так, ты ўдоўжкі памерій. Ты знаіш, сколька тут будзіць удоўжкі? — ня меншы підзьдзісяці сажніў.*

Удражняць, удражніваць *незак.* Раздражняць. *Рожы нізаштычка нілізя нічым удрыжня́ць, іна ма́зі дужа ня любіць, ніхай луччы сыма праходзіць. Ніякыя балезьня ня любіць, каб яе удра́жнівылі.*

Удрахцець, удрахцецца, удрахнуць *зак.* Распаўнець, растлусцець. *Чаго ж ні ўдряхцеіць, кылі ёй пыдзь дзівяноста пыдбіраіцца. Ста́рыя Куліна удряхцела зы пасьледнія ўремя, нікуды дужа ня ходзіць, усё ў дваре і ў дваре. Во ўдряхцеўся чылавек, на ём жыру ніізьвесна сколька. Старэй Трахім удряхцеўся, ніпываротлівый стаў, яму дужа многа гадоў. Мой старік удря́х, нічога ня дзелыіць, ны дваре папоріцца, пысядзіць.* **Удрахцелый, удрахцеўшый, удрахлый, удрахшый** *дзеепрым.* *Твой сват*

удряхцелый стаў і дыханія нейкыя цяжолыя. Такей удряхцелый, што ня дужа й паверніцца. Ну што ж, кылі удряхцеўшый, яго гады бальшэя. Мы ўжо гадоў пяць як тама былі, ён і тады быў удряхцеўшый. Ціціха удря́хлыя, тоўстыя, чуць спы́шыцца. Удря́хшый чылавек ужо ні работнік, у яго сілы як у кымыра.

Удрогаць, удрогкаць *зак.* Растрэсці на дрогкай дарозе. *Максім кыня усё пытпарівыў і пытпарівыў, удрёгыў нас саўсім. Ня дужа вас, такіх мурлачоў удрёгкыіш.* **Удрогацца, удрогкацца** *зак.* Растрэсціся на дрогкай дарозе. *Што вы, удрёгыліся тута і злазіць с калёс ня хочыцця? Воз удрёгкыўся і ажно меншы стаў.* **Удроганый, удрогканый** *дзеепрым. Ні глядзі, што здаецца мала, там каменьня удрёгыныя, яго пырядышна ўскла́джына. Яно й відна, што вы удрёгкыныя, ажно шыта́іціся.*

Удружыванне *н.* Сяброўская паслуга. *Ні нада мне яго удру́жывыньня, калі што нада будзіць, я пайду і ў горыдзі куплю зы грошы.*

Удрыгнуць *зак.* Перамерзнуць, прастыць да дрыжыкаў. *Луччы вазьміця пы ныпря́ткі, можыця так удры́гнуць, што зуб на зуб ня будзіць пупыда́ць. Мы настолька удры́глі, што чуць жывэя двору прікаціліся.*

Удрызгі *прысл.* 1. Ушчэнт (пра стан п'янага). *Прішлі учора — удры́згі былі п'янёхтынькія, чуць ны ыгах дзіржаліся.* 2. Ушчэнт, на дробныя кавалачкі (пра посуд і інш.). *Харошыя была банка, тыкая спадру́шныя, зьлязела с палічкі, удры́згі рызьляцелыся.*

Удрыхнуць *зак. груб.* Заснуць. *Вун у капе зываліцца, удры́хніць, — во табе і ўсё грябеньня будзіць. Сяньня я ні дыла яму удры́хнуць, вы́прывіла к каровым.*

Удрэбезк, удрэбезкі *прысл.* Ушчэнт, на дробныя кавалачкі (пра посуд і інш.). *Ці раз ён удребізк посыд біў, дужа быў нікыя́нный чылавек. Ветрым ряму як махнець, сьцякло удребізк рассы́пылыся. Кошка ны ла́тычку узьлезла і дывай кіпцімі тря́пычку ірваць, неік пукруціла, латычка брязь на мост і ўдребізкі рызьляцелыся. Ай, ну яго, памыла і пыставіла на ўслоні гырла́чыкі, ніхай, думыю сьцякуць, а ёй піхнуў услон і гырлачы удребізкі разьбіліся.*

Удубелый *дзеепрым.* 1. Замерзлы, застылы. *Холыд пыдняўся нямірный, мы чуць у хату укаціліся удубелыя.* 2 *перан. груб.* Мёртвы. *Дап'ецца, што ўдубелыга калі-небудзь пыдбяруць кылы плітня.*

Удубіць *зак.* Пабіць. *Хацела яго удубіць зы ба́лыўст-*

ва, дык ці я злаўлю, ён кытануў пут кусты, толька яго відзіла.

Удубянець, удубянецца *зак.* Задубець. *Сколька яны будуць сядзець на тых калодых, зайтрік дайно удубянеў. Ці яны тамыцька удубянелі, што іх ні дызвацца. Тута ўсё удубянелыся, што туўкачом ні паверніш. Такою хыладзіныю біз ныпрятык удубянецца можна.* **Удубянелый, удубянеўшый** *дзеепрым. Еж ты сваю удубянелыю кашу сам. Нылівай скарей гырячыя капусты, яны саўсім удубянелыя прікаціліся, ніхай греюцца. Нейкыя удубянеўшыя цеста у шайкі, яго куры ня будуць дзюўба́ць.*

Удуковыванне *н.* Настойлівае растлумачванне. *Можа цёткіна удуковывыньня трошку паможыць, ато ж нікога ня хочыць слухыць.*

Удуковываць *незак.* Настойліва растлумачваць, даводзіць да свядомасці. *Што ім удуковывыць, кылі яны нічога і нікога пынімаць ня хочуць. Доўга стыяла Прося с кумою, усё ёй нешта удуковывыла.* **Удукаваць** *зак.* Настойліва растлумачыць, давесці да свядомасці. *Ні знаю ўжо, ці найдзіцца хто-небудзь, што удуку́іць яму хут троху. Ім што хочыш удукува́ць дужа лёхка, яны ўсяму верюць.*

Уезджанасць *ж. перан.* Стомленасць. *На ём ужо відна уеджыныськь, ён ідзець — чуць ногі вылаку́цца.*

Уенчыць *зак.* Пачаць раптоўна енчыць. *Зразу мы ні пынялі, чаго ён так уенчыў, посьлі разгледзіліся, што на дзеда нуступіў.*

Уехаць *зак. перан.* Ударыць. *Схваціў нейкыга за́грудкі, а яму як уехылі збоку, ажно зыхіста́йся. Яшчэ уедуць, калі дуры́ сваё ня кініш. Ладна яму ўехылі ў зубы.* **Уеханый** *дзеепрым. Ці табе іішчэ мала ўехына?*

Уём *м.* Сунім, супакой. *Во нада ім уём харошый дык нада! Кажный дзень вам, ба́лыўнікі, уёму німа, ну я вас пычану цяперя успыка́івыць.*

Ужардзяваный *дзеепрым.* Уціснуты жэрдкай. *Бальшэя вазы вязьлі, крепка ужурдзюва́ныя, пудоў пы дваццыць пяць, калі ня большы.*

Ужарываць *незак. перан.* Моцна сцябаць. *Ці ня ты мне сыбраўся пужкі ужа́рівыць?* **Ужарыць** *зак.* Моцна сцебануць. *Як ужа́рюць, дык ты толька закруцісься, айдзе тваё прітвыря́ньня дзеніцца.*

Ужаўцець, ужаўцецца *зак.* Моцна пажаўцець. *Я помню, ён пріїжджаў, ужо восінь-восінь стыяла, нашы бярёзы ужаўцелі, ён сь Кірілыю усё любуваўся. Во ета ужаў-*

целіся гуркі! Грішчанок неік ужайцеўся, стаў ны сябе ні паходж. **Ужаўцелый, ужаўцеўшый** *дзеепрым. Тама астáлыся нескылька ужайцелых гуркоў, ніхай ліжаць на семя. Реж во етый ужайцеўшый гарбуз, у ім будуць харошыя семічкі.*

Ужубраваць *зак.* Выпрасіць. *У каго ж етых яблык ужубрувáў? Ня дужа ты ужубрýіш у Пітрачонка.* **Ужубраваный** *дзеепрым. Айдзе ж твыя ужубрувáныя пяцёрка?*

Ужульнічаць *зак.* Зрабіць несумленна, па-жульніцку. *За імі глядзі ды глядзі, мігым ужýльнічыюць. Ці ня ўжýльнічыў ты і на етый раз, нешта вочы ў цябе рызбліщчэліся.*

Ужываць *незак.* Зжывацца, магчы жыць. *Ужывáць там нялёхка будзіць, ні раз плыканець. Як іна ужывáіць у такой сям'е?*

Ужыўчыватасць *ж.* Ужыўчывасць. *Трудна ёй будзіць у чужой сям'е, ужыўчывытысьці у яе ніскольпа німа, у дваре іна дзелыла, што хацела.*

Ужыўчыватый *прым.* Ужыўчывы. *Міхалкіны дзеці ужыўчывытыя, яны усяго ў жызьні пыспытáлі, ім усюдых ладна.*

Узаграваць *незак.* Награваць. *Я пыстáвіла ваду узыгрівáць, дыстáніш трошку посьлі.* **Узаграваіцца** *незак.* Награвацца. *Во глядзі, у етым чугуночыку выда узыгрівáіцца.* **Узагрэць** *зак.* 1. Нагрэць. *Нада яшчэ чугун вады узагрець, сяньня многа прідзіць у баню.* 2 *перан.* Пакараць. *Узагреюць вас калі-нібудзь лісьнікі, пріедуць, найдуць бірнушкі і прытакол складуць.* **Узагрэцца** *зак.* Нагрэцца. *Выда ужо узагрелыся, дыстывай, я січас усё пірямыю.* **Узагрэтый** *дзеепрым.* 1. Нагрэты. *Ны загнеці узагретыя выда, бярі, сколька табе нада.* 2. Пакараны. *Крепінька узагретый сядзіць, дапрыгыўся, усё ўніму сабе ні ныхадзіў.*

Узазліць *зак.* Раззлаваць. *С сыбакымі нада астарожна, узазьліш, дык ён і кініцца ны цябе. Яго Каця узазьліла, што пры быракі скызала, ён дужа ні зулюбіў.* **Узазліцца** *зак.* Раззлавацца. *Дужа ён мне вáжын, кылі узазьліўся, ніхай зьліцца, сколька хочыць.* **Узазлёный** *дзеепрым. Узазьлёных ты іх лучча ня трогый, ато могуць што хочыш ляпнуць.* **Узазлёмшы** *дзеепрысл. Узазьлёмшы ён і к Ільле пыбягіць, у такога ні пытаць.*

Узалачэць, узалачэцца *зак.* Узяцца на золак. *Сяньня яны трошку прыспáлі, ужо ладна узылачэла, як пры-*

хваціліся і пабеглі с кашолкымі. Ішчэ ні ўзылачэлыся як нада, а дзяўчонкі ляпыюць у вакно: пыбягім скарей.

Узапхнуцца *зак.* 1. Ускласціся наверх з цяжкасцю. *Калі ўзапхнецца паміж козлыў ны хату, дык і ніхай там ляжыць.* 2 *перан.* Узлезці з цяжкасцю. *Пыдажджы, ніхай іна ўжо узапхнецца на печ. Як ты узапхнўлыся на пўньку, туды ж дужа трудна лезьць.*

Узарвываць *незак. перан.* Нарываць. *Прыкалола руку, ды, відна, грязь туды зыйшла, узáрвывыіць ны пылавіну ладоні, дужа баліць.* **Узарваць** *зак.* Нарваць. *Як яму ў лес ехыць, у яго пальцы узырвáла, рука зывязына.*

Узарзаць *зак.* Выклікаць ахвоту, жаданне груба сваволіць. *Чаго вас узырзáла, ня можыця вы ні ны мінуту аддўху даць.* **Узарзацца** *зак.* Пачаць груба сваволіць. *Яны ні так сабе узырзáліся: лўпкі зыхацелі. Калі нічога гуляюць, а другей раз як узарзўцца, дык ні знаю, што б зь імі зьдзелыла.*

Узбагачыванне *н.* Узбагачэнне. *Такоя узбыгáчывыньня ня пойдзіць на пользу, быгаства нада нубувáць сваім мызалём.*

Узбагачываць *незак.* Рабіць багатым, узбагачаць. *Узбыгáчывыць вас ніхто ні станіць, самім пра ўсё нада рўпіцца.* **Узбагачывацца** *незак.* Рабіцца багатым, абагачацца. *Ты б хацеў зу чужэя труды узбыгáчывыцца.* **Узбагацець, узбагацецца** *зак.* Пабагацець, разбагацець. *Узбыгацеў, толька ні надоўга, у яго усё так, хіньню пашло. Ну чужом дужа ні ўзбыгацеіш, нада, каб у сымаго рўпыта была. Усё дзядзькыва пыдыбралі, дык узбыгацеліся.* **Узбагацелый, узбагацеўшый** *дзеепрым. Што ўзбыгацелый зу людзкую працу — ета ішчэ ні быгáства. Ён ужо быў узбыгацеўшый, як сватыўся к Хадоскі.*

Узбіваннік *м.* Той, хто ўзбівае. *Узяўся узьбівáннік зы работу, січас твыя матыка будзіць гатова.* *Памянш.* **узбіваннічак**. *Ах ты, узьбівáньнічык, ты ж цаўё дужа тонка сьцісаў.* **Узбіванніца** *ж. Зь мяне тыкая узьбівáньніца ікраз як сь цябе.*

Узбівацца *незак. перан.* Дадавацца, уносіцца (пра змесціва яйца). *Рызбáўтывыіцца мука ны сырыквáшы ці можна на сыўрыдкі, узьбівáіцца два яйцы, сахыру трошку, солі — і пякі.* **Узбіцца** *зак.* Дадацца, унесціся (пра змесціва яйца). *Сала пыджжáріна, яйцо узаб'ецца і ніхай есьць.*

Узбрусянець, узбрусянецца *зак.* Распухнуць і пачыр-

ванець. *Нада ні тады лячыць, як узбрюсянеіць, а зразу ні зупускаць. Ета ж нада штоб так шчыка узбрюсянелыся,— што могуць зубы надзелыць!* **Узбрусянелый, узбрусянеўшый** *дзеепрым. Ты пыглядзі, ікая узбрюсянелыя у яго ныга, куды ён пойдзіць. Такоя узбрюсянеўшыя нілізя так кідаць, нада расьцерць ці пыпа́ріць.*

Узбрытыванне *н.* Надзяванне аброці на каня. *Ні дура́чся, узяў аброць і ныдзівай, ато палучыш узбры́тывыньня.*

Узбрытываць *незак.* 1. Забрытваць, надзяваць аброць. *Ідзі-ка ты узбры́тывый кыня, нада ехыць.* 2 *перан.* Браць пад сваю ўладу. *Аўхімёнык пычаў ужо іх абоіх узбры́тывыць, і зыбрыта́іць, папомніш маё слова, што зыбрыта́іць.* **Узбрытывацца** *незак.* Забрытвацца, давацца надзяваць аброць. *Ня дужа конь хочыць узбры́тывыцца, гылавою круціць, ні даецца і ўсё.* **Узбрытаць** *зак.* 1. Забрытаць, надзець аброць. *Узбрыта́й і едзь зы калёсымі, іна кабыла ціхыя.* 2. Узяць пад сваю ўладу. *Такога рытызя́ва ім будзіць пра́шкі узбрыта́ць.* **Узбрытацца** *зак.* Набрытацца, дацца надзець аброць. *На етый раз конь узбрыта́йся, ні круціўся.* **Узбрытаный** *дзеепрым.* 1. Забрытаны, з надзетай аброццю. *Ны ўзбрыта́ныга кыня ніхай садзіцца, хуць зы пывады будзіць дзіржацца.* 2. Такі, які трапіў пад чыю-небудзь уладу. *Сямёнька ужо узбрыта́ный, пупайся к ім у рукі.*

Узбуванне *н.* Абуванне. *Ну куды ты лезіш с узбува́ньнім сваім, лі парога можна боты усторнуць.*

Узбуваннік *м.* Той, хто абуваецца. *Во ўзбува́ньнік, кылышына́ зыкыса́лыся, ты яе апусьці ўніз.* **Узбуванніца** *ж. Ну што ты сьмяесься,— узбува́ньніца, мне ўжо і набу́цца нялёхка.*

Узбуваць *незак.* Абуваць. *Ах ты, мой ма́лінькій, ты ж ны правыю ножку левый баці́нычык узбува́іш.* **Узбувацца** *незак.* Абувацца. *Пыглядзі, чаго тама ў яго ва́лінык ні ўзбува́іцца.* **Узбуць** *зак.* Абуць. *Боты узбу́ў і зымарі́ўся, во ікая ў мяне сіла.* **Узбуцца** *зак.* Абуцца. *Ня можыць быць, штоб такея раскошныя бацінкі ня ўзбу́ліся.* **Узбутый** *дзеепрым. Адзін ва́лінычык узбу́т, а другей ны масту ляжыць, і йна нешта рысказывыіць етым дзіця́м.*

Узбуджыванне *н.* Разбуджванне. *Тріхані хырашэнька зы пля́чо ці зы нагу пыцягні, а с такім узбу́джывыньнім ты іх ні падыміш.*

Узбурбулецца *зак.* 1. Пачаць моцна кіпець. *Кіпяток узбурбулеўся, выцягывый, буду шайкі мыць.* 2. Пакрыц-

ца бурбалкамі. *Во узбурбулелыся выда посьлі дыжджа!* 3 *перан.* Раззлавацца. *Там і вожычык тых столька було, трі рыстріпáныя кускі — дык узбурбулеўся: нашто було трогыць.*

Узбутуранне *н.* Вывядзенне са спакойнага стану. *Во ўзбутуря́ньня — рызыгнаў скот пы ўсяму полю, цяперь бегый сам, сыбірай, я зы цябе бегыць ня буду.*

Узваджываць, узводжываць *незак.* 1. Заводзіць. *Ты ну чужоя ні ўзвáджывый, пыдзяржы ны пывадкý пы бічывікý, карова трошку скубанець і ладна. Калі я туды кыня узводжывыў? — конь там і ні ступаў, найдзі хуць сьлед.* 2. Будаваць. *Ён ні хату, а цэлыя харомы узвáджывыць. Калі ж ты будзіш сьцены узводжывыць, скора бульба падойдзіць.* 3 *перан.* Нагаворваць. *Яны нарошня узваджывыюць ны Прыкапёнка усякія нібыльніцы. Нічога ён ні ны каго ня ўзводжывыў, ета прідýмкі.* **Узваджывацца, узводжывацца** *незак.* Заводзіць. *Чаго табе було узвáджывыцца на тэй аборык, яны, відна, касіць думыюць, ні зулюбілі. Ні разу ну чужоя ня ўзводжывыйся.*

Узваёвываць *незак.* Разбураць, раскідваць, рабіць беспарадак. *Нашто ім було узваёвывыць ета сянцо, ліжала сабе акуратнінька і ніхай ба ліжала.* **Узваёвывацца** *незак.* Бушаваць, шумець. *Ох, узяўся узваёвывыцца, дасьць яму хто-небудзь места.* **Узваяваць** *зак.* Разбурыць, раскідаць, зрабіць беспарадак. *Сьвіньні у пуню уваліліся, усё чыста узвуювáлі, трошку саломы ліжала, узьвярнулі, пірігáдзілі.* **Узваявацца** *зак.* Пачаць бушаваць, шумець. *Таго ён узвуювáўся, што ўняць було некыму, каб турнýлі хырашэнька, дык ба жыва сьціх.* **Узваяваный, узваёваный** *дзеепрым. Я зразу ў пуні чуць ні самлела, етык там усё узвуювáна, я зразу пыніла, што быльшая сьвіньня пыхадзіла. Ты іх зыстаў узваёвыныя хворысьця скласьць як нада.*

Узвал, узвалак *м.*, **узваліна, узвальчына** *ж.* Працяглы пагорак, гарбяк. *Не, ніхто ня помніць, аткуля тэй узвáл, кызалі, ішчэ зы пріголым насы́пылі. Яны схувáліся зу узвáлык, а мы па кусьцікых іх шукалі і ні маглі найціць. Вун відзіш, нібыльшая узвáліна, пярёйдзіш і зразу будзіць сьцёжычка ў тэй бок. Ціріс такую узвáльчыну зь бярном ні піряедзіш, бярно ляжыць і павісьніць. Пámянш.* **узвалік, узвальчык, узвалачак, узвалінка, узвальчынка.** *Ён узвáлік нізінькій, толька доўга цягніцца. Цяляты пуд узвáльчыкым ляглі і ліжаць ціхінька, там за-*

цішна. Калі нібальшэй узвáлычык, дык піряедзіш. Мы помнім ішчэ тэя узвáлінкі, іх ужо рыспыхалі трактырым. Пуд узвáльчынкыю пысядзелі зь імі і пашлі у тэй бок, пыдзь Зяціцу. **Узвалле** *н. зб. Ны нашым полі многа було узвáльля, кусты троху па ём расьлі.*

Узвалакыванне *н.* Усцягванне. *Намýчыіціся вы зь естым узвылáкывыньнім, удваіх такую пыцягу усьцягнуць трудна, можа б пыпрасілі каго паможч.*

Узвалакывацца *незак.* Узлязаць, узыходзіць з цяжкасцю. *Нялёхка мнè ўжо стала на ету печ узвылáкывыцца.* **Узвалочца** *зак.* 1. Усцягнуцца. *Заўтря пыцягі узвылакýцца, паедзім, ато скора сьцямнеіць.* 2. Узлезці, узысці з цяжкасцю. *Не, я на пуньку ні ўзвылакýся, ніхай дзеці злазюць.*

Узварачыванне, узварочыванне *н.* Пераварочванне. *Узвырáчывыньня — цяжолыя работа. Посьлі узвырáчывыньня у мяне і сьпіна баліць. Не, узварочывыньня ні па мне, я саўсім лягу тады ж жыватом.*

Узварачываць, узварочываць *незак.* Пераварочваць. *Не ўжо, нічога я тут ня буду узвырáчывыць, ніхай яно ляжыць як ляжыць. Што яны нугурювáліся іс старою, большы года ні пыдымáлыся, усё узвырáчывылі. Нашто вам узварочывыць склáджыныя, пірікладывыць жа вы ні захочыця.* **Узварачывацца, узварочывацца** *незак.* Пераварочвацца. *Нешта мне і ўзвырáчывыцца цяжола, ці ета старысьць, ці што ўжо? Пычаў я узварочывыцца, дык больна усюдых. Кылі харошый кол зыкладзеш, дык будзіць узварочывыцца.* **Узвярнуцца** *зак.* Перавярнуцца. *Мне стала дужа цяжола узьвярнýцца, ны адзін бок лягу, а ну другей с трудом пірiклыдáюся.* **Узвярнутый, узвернутый** *дзеепрым. Чаго йта так у сяніцы усё узьвярнýта? Пыглядзелі мы на ўзьвернутыя бярьвеньня, а яно ўжо ня дужа крепка спадыспыдзьдзя, пыт карою прецъ пычало.*

Узваротліва *прысл.* Энергічна, рухава. *Ета ні зіма, што можна пыліжаць, пыхадзіць, убіраць нада узваротліва, дзень прапусьціш — і можыць нівісь сколька хіньню пайціць.*

Узваротлівасць *ж.* Энергічнасць, рухавасць. *Каб вам Ігарёнкыва узваротлівысьць, тады б можа патроху кыпашыліся, а пу-гультайску дзела ня будзіць.*

Узваротлівый *прым.* Энергічны, рухавы. *Патрошку, паціхіньку, пы-кыпілінычку яны будуць кыпашыцца, у*

іхным раду нікога узваротлівыга ні було. Якея ж яны узваротлівыя, што бульба чуць ні пупала пацъ сьнег.

Узварыванне *н.* Заварванне. *Якоя ў цябе узварівыньня, што адзін шчэпыць сыпанўў, ны чайнік нада усыпыць пырядышна.*

Узварываць *незак.* Заварваць. *Я кажный раз чыбарок узварівыю, ён мне луччы ўсякыга чаю.* **Узварывацца** *незак.* Заварвацца. *Што ў цябе тута узварівыіцца?* **Узварыць** *зак.* Заварыць. *Узварі ліпывыга цьвету, напіся, піріпацеіш, і ўся твыя прастуда пройдзіць.* **Узварыцца** *зак.* Заварыцца. *Я кіпятком зылілá, січас узваріцца чай, нап'ёмся і пойдзім.* **Узвараный** *дзеепрым.* *Ці ета чай узваріный, ці што сюда сыпына?* **Узваромшы** *дзеепрысл.* *Узварёмшы, нап'есься, а ня хочыш сам зьдзелыць, ніхто табе ня зьдзелыіць.*

Узвярнуцца *зак.* Перавярнуцца, вывернуцца. *Кареньня узьвярнўлыся, нада зялезныя борыны пускаць і прікладывыць хырашо. Пахомыў сын так зыбалеў, што узьвярнўцца ня можыць.* **Узвярнутый, узвернутый** *дзеепрым.* *Узьвярнўтыя пакосы растресьць нада. Такея узьвярнўтыя кускі толька палкыю пырызьбівáць. Усё балота узьвернута, травы тама большы ня будзіць.*

Узгадыванне *н. перан.* Клопаты. *Якоя ні ўзгáдывыньня, а патрошку ж пымыгаюць усякій раз.*

Узгадываць *незак. перан.* Клапаціцца. *Ня дужа яны пры каго узгáдывыюць, яны толька пры сябе думыюць.* **Узгадаць** *зак.* Паклапаціцца. *Во відзіш, унукі пры цябе узгыдáлі, ні забылі.*

Узгалагалець *зак. асудж.* Пацягнуць на крык, на шум. *Чаго іх узгылыгалела пад вокнымі, гыльніком січас пыганю.* **Узгалагалецца** *зак.* Пачаць крычаць, шумець. *Як узгылыгыляцца, дык я іх турю сколька жысьці, ідзіця на вуліцу, там хуць шыі сабе скрўчывыйця.*

Узганяльнік, узганяльшчык *м.* Той, хто ўзганяе. *Каб каторыя карова етыга узгыняльніка рогым ні парнўла, ато будзіць бяды. Пабег узгыняльшчык і баіцца к карові пыдыйціць, здáліку узгыняіць.* **Узганяльніца, узганяльшчыца** *ж.* *Скажы той узгыняльніцы, ніхай пысядзіць ціха, ня трогыіць скыта. Ох, німа места узгыняльшчыцым, ні даюць спакою каровым.*

Узганянне *н.* 1. Падніманне з месца. *Дам я табе с узгыняньнім, ліжаць каровы ціхінька, нашто ж трогыць, яны сытыя.* 2. Узбіванне. *Якей мáйсьцір, такоя й узгыняньня: палку дроў рыскалоў — і тапор зваліўся. Пы-*

стаў ты матычку с узгыня́ньнім с тваім, бацька сам зьдзелыіць.

Узганяннік *м.* 1. Той, хто паднімае з месца. *Як мыханець аць сябе каторыя карова етыга узгыня́ньніка, дык ён ня будзіць знаць, як каціцца.* 2. Той, хто ўзбівае. *Не, узгыня́ньнік, так лупаткі ні набіваюць.* *Памянш.* **узганяннічак**. *Што, узгыня́ньнічык, шуткі пабеглі?* **Узганянніца** *ж.* 1. Тая, што паднімае з месца. *Толька што узгыня́ньніца, ні даець скату пыліжаць спакойна.* 2. Тая, што ўзбівае. *Во ікая лоўкыя узгыня́ньніца, узьбіла вілкі ня хужы мушчыны.*

Узгарныванне, узгартыванне, узгортыванне *н.* Уссыпанне наверх шляхам перагортвання. *Вам ны дваіх етыга узга́рнывыньня ікраз да вечыра хваціць. Сколька там таго узга́ртывыньня, чаго яны сідзяць? Я гляджу ны ваша узгортывыньня: красіва пулучаіцца.*

Узгарнываннік, узгартываннік *м.* Той, хто горне, узгортвае. *Ніхай нямножка пыработыюць узга́рнывыньнікі, я трошку пыгыдзя зьмяню́. У етыга узга́ртывыньніка ня дужа рукі служуць к рабоці.* **Узгарныванніца, узгартыванніца** *ж.* *Ікая ні ўзга́рнывыньніца, а трошку пымыгла, бізь яе большы б вазіліся. Заві яшчэ дзвюх узга́ртывыньніц, ніхай тута памогуць.*

Узгарнываць, узгартываць, узгортываць *зак.* Узгортваць. *Вісока узга́рнывыць цяжола, дый ні нада, тута куча дужа быльшая ня будзіць. Пычалі яны узга́ртывыць, жарка, ня хочыцца лупатымі мыхаць,— кінулі. Не, я доўга узгортывыць ня буду, нада зы канём бежч.* **Узгарнывацца, узгартывацца, узгортывацца** *незак.* Узгортвацца. *Ня дужа лоўка у цябе узга́рныіцца. Трошку узга́ртыіцца, на-ка ты пыкіда́й мінутычку, а я пірідыхну́. Само то яно ня хочыць узгортывыцца.* **Узгарнуць** *зак.* Насыпаць вышэй перагортваючы. *Увесь ічмянёк узгарні наверьх, а тады пыла́ткыю накры́ім.* **Узгарнуцца** *зак.* Насыпацца вышэй шляхам перагортвання. *Ні выдумывый дзьве кучкі, усё ў адну кучу узгорніцца.* **Узгарнутый, узгорнутый** *дзеепрым.* *Узгарну́тыя накрыіцца і ні нымякніць. Узгорнутыя наверьх многа сырейшыя, нада будзіць сушыць.*

Узгарцаваць *зак. неадабр.* Выклікаць жаданне пагойсаць, пасваволіць. *Нешта іх сяньня узгурцува́ла як ні пірід дабром, верна, рейць будуць.* **Узгарцавацца** *зак.* Пачаць гойсаць, сваволіць. *Кучыю сойдуцца, як узгар-*

цу́юцца, ці ты крічы, ці ні крічы,— кыпялю́хтычкі ня слу́хыюць.

Узгламазджываць *незак.* Ускладаць абы-як. *Ні нада наверьх узглыма́жджывыць, яно ўсё ру́хніць ныззад.* **Узгламазджывацца** *незак.* 1. Ускладацца абы-як. *Як ні ўзглыма́жджывыіцца, ніхай ляжыць, абы ныззад ні пыляцела.* 2. Уладкоўвацца высока і нязручна. *Куды ты узглыма́жджывыісься, гнітану́цца хочыш аб дарогу?* **Узгламаздзіць** *зак.* Ускласці абы-як. *Трі ношкі сьвірепкі узглымазьдзілі ны жардзіны і сольлю трухну́лі.* **Узгламаздзіцца** *зак.* 1. Ускласціся абы-як. *Толька што узглымазьдзілыся, ета ні кладзеньня, а ніізьвесна што.* 2. Уладкавацца высока і нязручна. *Удваіх узглымазьдзіліся на хворысьці, як яны тама дзіржацца.* **Узгламозджаный, узгламазджоный** *дзеепрым.* *Унізу раўнейшыя хворысьця склаў, а ныввярьху узгламожджыны вы́січыныя кусты, пряма цэлыя. Узглымажджоныя сучча зьляцела, не ны чым тама було дзіржацца.*

Узграбаць *незак.* Грэбці знізу наверх. *У за́сіку ня дужа лоўка узгрібá́ць, пывярнуцца з лупатыю нілізя.* **Узграбацца** *незак.* 1. Грэбціся знізу наверх. *Што ў цябе узгрібá́іцца с аднаго боку? — і ат'етуля грібані хырашэнька.* 2 *перан.* Лезці ўверх. *Мне цяжола туды узгрібá́цца, ты мыладзей, лезь.* **Узгрэсць** *зак.* Загрэбці знізу наверх. *Узгрябі трошку вышы, там пыставім капу.* **Узгрэсца** *зак.* 1. Загрэбціся знізу наверх. *Трошку ўзгрябецца і ладна будзіць.* 2. Узлезці ўверх. *Ні знаю, як мне туды узгресца. Я на печ пакуля узгрябу́ся, ажно зымарю́ся. Чуць узгрёбся пыд гару наверьх, тут дужа крута.*

Узграмазджываць *незак.* Нагрувашчваць. *Ныпрасна вы так узгрыма́жджывыіця, яно дзіржацца ня будзіць, усё гу́ркніць уніз.* **Узграмазджывацца** *незак.* 1. Нагрувашчвацца. *Дужа ў цябе нікрасіва узгрыма́жджывыіцца.* 2. Нагрувашчваць. *Дывай мы узноў узгрыма́жджывыцца, доўга вазіліся, пакуліцька піріклá́лі. Яны цэлых пуўдня узгрыма́жджывыліся іс сваім хворысьцім, а ён увесь ныззад рухнуў.*

Уздаваннік *м.* Той, хто ўзлівае ваду на печку ў лазні. *Зыбярі кружку, ато етый уздыва́ньнік нальлець, што ны палку ня ўседзіш. Памянш.* **уздаваннічак**. *У цябе харошый памошнік — уздыва́ньнічык.* **Уздаванніца** *ж.* *Ты ж, уздываньніца, ны каменьня лі пысярёд, а ні на сьценку.*

Уздавацца *незак.* Узлівацца (пра ваду ў лазні ў час

парання). *Нешта ня дужа лоўка ў цябе уздаецца, большы на сьценку, чым на печ.* **Уздацца** *зак.* Узліцца (пра ваду ў лазні ў час парання). *Калі ладна уздáсца, дык вы як мячыкі пакоціціся с пылкá.*

Уздзіранне *н. перан.* Узлязанне. *Будзіць яму узьдзірáньня, як апшасьнецца калі ды пыляціць с такея вісычыны́, большы ні палезіць.*

Уздзяўбыванне, уздзёўбыванне *н. перан.* Ускопванне, узбіванне. *Нашто тут узьдзя́ўбывыньня, сяньня ты узьдзіўбáіш, а зы нядзелю узноў натопчуць, тута сьцёжычка, ход. С твайго узьдзёўбывыньня нічога ні пулучаіцца, табе ны нядзелю хваціць работы.*

Уздзяўбываннік *м.* Той, хто ўскопвае, узбівае. *Удваіх узя́ліся узьдзя́ўбывыньнікі, увесь лёд рішáць.* **Уздзяўбываннiца** *ж.* *Відзіш, ікая зь мяне узьдзя́ўбывыньніца, б'ю, б'ю — толька меткі ат лома астаюцца.*

Уздоліваць *незак.* Спраўляцца, судольваць. *Няўжэлі Анька ішчэ уздолівыіць у горыд хадзіць? Мне трудна з вамі уздолівыць пáйкі маты́чыць.*

Уздрамацца *зак.* Прыйсці (пра дрымоту), задрамацца. *Калі ўздреміцца, я пысяджу ну тубурецiку ці с крáюшку ны крываці піракінуся ны мінутку.*

Уздрахцець, уздрахцецца *зак. рэдкаўж.* Састарэць. *Нісколька іна ні ўздряхцела, табе проста гываріць нечыга. У хаці сядзеўшы, уздряхцелыся, каб работыла, тыкая б ні была.*

Уздрыгываццa *незак.* Уздрыгваць, здрыгвацца. *Нешта наш мáлый пычаў уздры́гывыцца, сьпіць, сьпіць, а тады неік аж пацскочыць, ці ня вы́пужыўся ён айдзе. Чаго б яму так уздры́гывыцца, ён жа ніўдзе ня вы́пужын, нічога. Ікраз во так старыя Аксюта уздры́гывылыся.* **Уздрыгнуцца** *зак.* Уздрыгнуць, здрыгануцца. *Як крікніць неік зразу, мы ажно уздрыгну́ліся. Чаму ж ні ўздрыгнесься, калі над вухым гáркнуў як ніізьвесна хто.*

Уздрыжка *ж.* Уздрыгванне. *Во прімець-ка, у яго нейкыя уздры́жка, сядзіць, сядзіць, а тады яго ўсё дно як нехта тріханець.*

Уздуванне *н.* Раздзьмухванне (пра агонь). *Нешта ў цябе нічога ні пулучаіцца с уздувáньнім, ты пасьледнія жарінкі патушыш.*

Уздуваннік *м.* Той, хто раздзьмухвае агонь. *Глядзіця, уздувáньнікі, адзёжы ні пыпрыпáлівыйця, ато іскырка пупадзець куды і зацьмеіцца.* **Уздуваннiца** *ж.* *Раз узілася тыкая джо́гыя уздувáньніца, січас зыгаріцца.*

Уздужываць *незак.* Выяўляць здольнасць, мець сілу, магчы. *Няўжэлі тыкая мыльгва́ уздужывыць у ягыды хадзіць?* **Уздужаць** *зак.* Здолець, змагчы. *Ета ж мы усю жызьню пяшком у горыд, з горыда, ды яшчэ вузялок нясеш, кашолку, а цяперя саўсім атвыклі, хто б ета уздужыў схадзіць туды і нызад, кажный глядзіць пад'ехыць. Ці ўздужыіш ты пірякідыць столька?*

Уздумыванне *н.* Успамінанне. *Дужа доўгыя у цябе уздумывыньня, скарей успымінай, ждаць некылі.*

Уздумываць *незак.* Успамінаць. *Я ўсё сяджу і ўздумывыю, куды ета ключы ат пунік пылажыла, нійдзе німа.* **Уздумывацца** *незак.* Успамінацца. *Ці ўздумывыіцца, айдзе склыда́ный ножычык кінуў, бізь яго ж як бяз рук.*

Уздурыванне *н.* *неадабр.* Узбуджэнне. *Нада зь яго выгныць ета уздурівыньня,— відзіў ты яго: што хачу, то й тварю.*

Уздурывацца *незак.* *неадабр.* Пачынаць узбуджацца. *Па-мойму, ён ўзноў уздурівыіцца іс свыта́мі. Ён ні адзін раз уздурівыўся ехыць, пыкіпяціцца, а тады прастыніць.*

Уздушша *н.* Удушша. *Калі ў каго уздушша, дренна, кашыль зыбіваіць. У Сашкі було уздушша, усё ён пірьхаў бісьпірістá́ньня.*

Уздыханніка *н.* *памянш. жарт.* Уздыханне. *Мы чуім тваё уздыха́ньніка, ну ні бядуй, можа, сяньня прібягіць Пуўлючок.*

Уздышка *ж.* Уздых. *Цяжолыя у Сямёна уздышка, чуствыіць, што ў яго нічога ня выпыліць.*

Узерывацца *незак.* *іран.* Углядацца. *Нечыга узерівыцца ну чужых дзевык, пойдзім, у сваёй дзяреўні многа.* **Узерыць** *зак.* Убачыць, угледзець. *Січас ён падніміцца па лесьвіцы і ўзеріць, ці яны едуць, ці не. Што ты узеріла у етых бумагых?* **Узерыцца** *зак.* Угледзецца. *У што ён тама узеріўся, нешта дужа аньціресныя увідзіў.*

Уз'ёрзываць *незак.* 1. Выклікаць ахвоту падурэць, пасваволіць. *Чаго вас узноў узьёрзывыіць, разьві нілізя ціхінька пысядзець мінутычку?* 2. Разгойсваць. *Дзітвыра́ кучыю сыбяруцца і пашлі узьёрзывыць салому, чаго яны там толька ні вытвыря́юць, чуць ні ны гылывах становюцца.* **Уз'ёрзывацца** *незак.* Пачынаць дурэць, сваволіць. *Мінуту пысідзяць, пузубуўля́юцца, а тады узноў пычына́юць узьёрзывыцца.* **Уз'ёрзаць** *зак.* 1. Выклікаць ахвоту падурэць, пасваволіць. *Іх як узьёрзыіць, дык ні прідумыіш, як уняць.* 2. Разгойсаць. *Ну што яны зьдзелылі? — нічога, пасьцель узьёрзылі.* **Уз'ёрзацца** *зак.* Пачаць

дурэць, сваволіць. *Чаго яны там узьёрзыліся, ай узноў хлыбазіны хочуць як учора?* **Уз'ёрзаный** *дзеепрым. Пуруўняй троху узьёрзыный сяньнік, пасьцілкыю накрый.*

Узжывацца *незак.* Паступова набываць. *Яму нялёхка було ужжыва́цца ны хызяйства, помышчы ніякія ня віdзіў, усё сам і сам.* **Узжыцца** *зак.* Паступова набыць. *А глядзі ты, троху-патроху ужжы́ўся і ны кыравёнку, і авец дзяржыць, і прідзелычык пріпяў.*

Уззуванне *н.* Абуванне. *Яго уззува́ньня я знаю: час будзіць вазіцца, ня меншы, а хочыш, і засьнець з бацінкым.*

Уззуваць *незак.* Абуваць. *Мы дужа рана наўчы́ліся лапці уззува́ць, кромі лапцей мы нічога ні знаlі.* **Уззувацца** *незак.* Абувацца. *Адзін бот хырашо уззува́іцца, а другей ня дужа ныла́зіць.* **Уззуць** *зак.* Абуць. *Чуць уззу́ў свае ту́хількі, як ён у іх пойдзіць.* **Уззуцца** *зак.* Абуцца. *Во ты гывaріў цесныя, яны хырашо уззу́ліся, етыя чобыты.* **Уззуваный** *дзеепрым.* Абуваны. *Што ты мне трілюдзіш новыя, яны боты уззува́ныя, во дайжа кублукі зьбіты.* **Уззутый** *дзеепрым.* Абуты. *Гаворюць, каб былі ны ныгах уззу́ты, тады б ня трогылі, а так ета вешчы.*

Уззынуць, уззынуцца *зак.* Наваліцца. *Уззы́нулі ны мяне, нашто я так скызала, чаго ім так ні ныра́віцца. Як уззы́нуцца кучыю, дык ты ат усяго атрякесься і атка́жысься, ні рада будзіш, што чыпа́ла іх, слова гываріла.*

Узлажыванне, узложыванне *н.* Ускладанне. *Я знаю тваё узла́жывыньня: прілепіш як зря, а яно ціріс пуўчыса пыляціць ны зямлю. Ета ня ўзложывыньня, што палка пірявешывыіцца, атойдзіш, і йна ўсьлед зьедзіць.*

Узлажываць I *незак.* Узлазіць. *Яны, верна, па дзесіць разоў за дзень узла́жывыюць на ету ігрушу, уся адзежа на іх як гаріць. Я чуць узла́жывыю на печ, усё дно як іна к маёй старысьці пывісачэла.*

Узлажываць II, **узложываць** *незак.* Ускладаць. *Сена вісока узла́жывыйця, пыц самый вільчык, яно зьляжыцца, дык тама многа места будзіць гуляць. Дывай узложывыць, можа як пірякінім палку ціріс каток.* **Узлажывацца, узложывацца** *незак.* 1. Ускладацца. *Што ж у цябе так дренна узла́жывыіцца, луччы кладзі. Патрошку узложывыіцца, я дужа ні сьпяшу.* 2. Укладацца, збірацца. *Яхім узла́жывыіцца, скора і нам нада ехыць, вот-вот сьцямнеіць. Будзім-ка мы узложывыцца, нечыга тырыба́ріцца.*

Узлазіцца 1 *незак.* *Зал.-бессуб'ект.* ад узлазіць. *Мне*

так лёхка ні ўзла́зіцца як табе, мае гады ні такея. 2 зак. Пачаць вельмі часта лазіць. *Як узла́зіліся с самыга раньня, дык усё ім ніяк сьціха́ньня німа.*

Узлакачыванне, узлакочыванне *н.*, **узлакоткі** *мн.* Абапіранне локцямі. *Зірні, хто там чаго крічыць, біз узлыка́чывыньня, а ні вісі пы часу ны вакне. Мне тожа ныдаела яго узлакочывыньня, як пан якей жывець у хаці: пыдапрецца, у вакно пыглядзіць і ўсё яго зыняція. Задремліш і клю́нісься носым, во й будуць табе узлакоткі.*

Узлакачывацца, узлакочывацца *незак.* Аблакочвацца. *Ён во так во узлыка́чывыіцца ны вакне і глядзіць, што ў іх вытвыря́іцца. Нечыга ну пуўдня узлакочывыцца, палоць нада йціць.* **Узлакаціцца** *зак.* Аблакаціцца. *Узлыкаціліся на мех, сядзіць і сыма сабе руссужда́іць: хто мне калі етыя мяшочкі зьмеліць.*

Узліцца *зак.* Раззлавацца. *Мы зналі, што Адамёнык узьліцца, так яно й выйшла. Ніхай узьля́цца, ніхай не, а я скажу, што відзіла.*

Узлобак *м.* Пагорак. *Нада, каб і етый узлобык пабры́нкыць, хуць пару ношычык будзіць, і то ладна.* Памянш. **узлобачак**. *Быў там нібальшэй узлобычык,— чысьціна, мы тама с конімі нучувалі.* **Узлоб'е** *н. зб.* *Зы рякою быў нічога лес, ды узлоб'я, трудна було вы́візьць, калі зрежыш што.*

Узлонне *н.* Прастор, выгода. *Ім у дзяреўні жыць хырашо, узлоньня кругом, і цялёнка можна прівізаць, і пырасёнка вы́гнуць, і гусей дзяржы сколька хочыш — речка пад бокым.*

Узлюбліваць *незак.* Любіць. *Буваіць, што скаціна свайго дзіцёнка ня ўзьлю́блівыіць — ці пырасёнка, ці ягнёнка, ссаць ні даець.* **Узлюбіць** *зак.* Палюбіць, пачаць адносіцца прыязна. *Цябе сьвякрова узьлюбіла, хва́ліцца: мыя нявестка дужа харошыя. Кваку́ха аднаго ціплёнка ні ўзьлюбіла, боім зыбіва́іць, гоніць аць сябе, ён ні знаіць, куды дзівацца.*

Узлязанне *н.* Узніманне, рух уверх. *Пыглядзі ны яго узьліза́ньня: адною рукою дзяржыцца, а другою рызма́хыіць,— ці можна так дзіржацца на дзеріві.*

Узляпліванне, узлепліванне *н. перан.* Ненадзейнае размяшчэнне на вышыні. *Ка́хніцца цёрлічка ап шайку, во табе узьля́плівыньня будзіць. Я й думыла, с узьлеплівыньня нічога ня будзіць, пыдмітա́й чыряпкі.*

Узляпліваць, узлепліваць *незак. перан.* Ненадзейна размяшчаць на вышыні. *Нашто ж узьля́плівыць, кылі*

відзіш, што пыляціць ны зямлю. Мяхі някрепка стыялі, а ён дывай узьлеплівыць шайку, усё дно як некуды було большы пыставіць. **Узляпліваціца, узлепліваціца** *незак.* 1. Ненадзейна размяшчацца на вышыні. *Толька што узьляплівыцца, стыяць тама кушунок ня будзіць. Кылі ўзьлепліцца хуць нямножка, дык і ладна.* 2. Ненадзейна размяшчаць ны вышыні. *Нашто вам узьляплівыцца сюда с пасудыю. Ты ня ўзьлеплівыйся, а станоў як нада.* **Узляпіць** *зак.* Ненадзейна размясціць на вышыні. *Кыцялок сы ўсякыю мелыччу узьляпіў лі клубкоў, ён бахнуўся, усё рыскацілыся пы хаці.* **Узляпіцца** *зак.* 1. Ненадзейна размясціцца на вышыні. *Узьлепіцца на ступі і трошку пыстаіць мяшок.* 2. Ненадзейна размясціць на вышыні. *Во ўзьляпіўся з ношкыю на ночвы, як дзелыць нечыга.* **Узлепленый** *дзеепрым. Січас пыліцяць твае сьцёклы, яны чуць узьлепліны.* **Узляпёмшы** *дзеепрысл. Узьляпёмшы адно на дно, айдзе ж ты ўдзержыш.*

Узмануцца *зак.* Неадольна захацецца. *Ні ш чога ні зь якыга узманулыся ехыць у Воршу, чаго ён тамыцька ня відзіў! Яму другей раз як узманецца што, тады ня ўдзержыць.*

Узматычыванне *н.* 1. Ускопванне матыкай. *Я помню узматычывыньня, ішчэ подрысьнім была, пойдзім ны ляда, матка матыку ў рукі мне: матыч,— дужа цяжолыя работа.* 2. Узматычаны ўчастак. *Зырасло травою ваша узматычывыньня, дайжа быраною ня зьдзелыіш тама што-небудзь.*

Узматычываць *незак.* Апрацоўваць, ускопваць матыкай. *Мы пы ладныму куску ляда узматычывылі за дзень. Я ўзматычывыю дарожку, а яны узноў нытаптывыюць.* **Узматычывацца** *незак.* Апрацоўвацца, ускопвацца матыкай. *Матыка тупа, паетыму плоха узматычывыіцца, ніхай твой ні пыляніцца ды найстріць.* **Узматычыць** *зак.* Апрацаваць, ускапаць матыкай. *Помню, мы кусочык ляда узматычылі і лён пасеілі, дык ён вырыс як каноплі.* **Узматычыцца** *зак.* Апрацавацца, ускапацца матыкай. *Тута калі пазьней узматычыцца, ні страшна, ты скарей кынчай ету грядку.* **Узматычываный, узматычаный** *дзеепрым. Тута ўзматычывына, ды ні так, як нада. Лянь-ка ты, у яго ўжо уся палоска узматычына, нада нам дыгыняць.*

Узмежжа *н.* Узмежак. *Апкасі узьмежжа, там пасьці адна дзятлывіна, дужа ядомыя трыва. Памянш.* **узмежжыка**. *Узьмежжыка можна абжаць, ношка травы будзіць.*

Узмешываацца *незак.* Пераворвацца. *Не, ета поля узьмешывыцца ня будзіць, тут зімля мяккыя.* **Узмяшацца** *зак.* Перааарацца. *Каб узьмішáлыся, хужы б ні було, што ня сеіш, дык яно ўсё мяккыю зямлю любіць.*

Узмуздыванне *н.* Закілзванне. *Не, братка, атыйдзі ат кыня, с такім узмýздывыньнім ты ды заўтріга будзіш круціцца.*

Узмуздываць *незак.* Закілзваць. *За лета хуць наўчыўся кыня узмýздывыць.* **Узмуздывацца** *незак.* Закілзвацца. *Конь ні даецца узмýздывыцца, чуць ні нá дыбы становіцца.* **Узмуздаць** *зак.* Закілзаць. *Каторыга кыня узмуздáіш зразу, а каторый крýціцца, ні даецца.* **Узмуздацца** *зак.* Закілзацца. *Ні ўзмуздáлыся кабыла, ну на ёй можна так ехыць, іна ціхыя.* **Узмузданый** *дзеепрым. Ну ўзмуздáных коніх вірьхá ехылі цірізь дзярейню.*

Узмышлянне *н.* Задумванне. *У яго ўсякыга узмышляньня хвытаіць, ні адно, дык другоя прідýмывыіць.*

Узмышляць *незак.* Задумваць. *Ні знаю, што яны цяперіцька узмышля́юць дзелыць. Не ўжо, на етый раз ніхай што хочуць узмышля́юць.* **Узмышляцца** *незак.* Прыходзіць у галаву. *Узноў яму ніізьвесна што узмышляіцца.*

Узмэнчыванне *н.* Узрушванне. *А хто яго узмэнчывыньня ні знаіць, ён усігда як веціp.*

Узмэнчываць *незак.* Узрушаць. *Мы ўжо ні прідумыім, што яго кажный раз узмэнчывыіць.* **Узмэнчывацца** *незак.* Узрушацца, пачынаць хацець. *Знаць, узноў узмэнчывыіцца куды-то ехыць.* **Узмэнчыць** *зак.* Узрушыць. *Сумусёнка як узмэнчыць, тады яго ні ўгаворіш і ні ўвясьціш.* **Узмэнчыцца** *зак.* Узрушыцца, захацець. *Яны даўно узмэнчыліся брáць Ткычанкову дачку: як жа, сваты будуць дужа быгатыя.* **Узмэнчаный** *дзеепрым. Нейкій узмэнчыный бегыў пы бызару, знаць, шукаў некыга.*

Узмятанне *н.* Замятанне наверх. *Ты астарожніька с узьмітáньнім, вачэй мáлым ні пызысыпáй.*

Узмятаннік *м.* Той, хто замятае наверх. *Во ўзяўся узьмітáньнік, січас усё паччы́сьціць зы адну мінуту.* **Узмятанніца** *ж. Пымагі трошку етым узьмітáньніцым, ато яны доўга будуць вазіцца.*

Узмятаць *незак.* Месці наверх. *Вышы узьмітáй, каб меншы ныкрывáць було.* **Узмятацца** *незак.* Месціся наверх. *Як тут у цябе, ці троху узьмітáіцца?* **Узмесць** *зак.* Намесці наверх. *Ты ж хацеў і зь етыга боку узьмесьць вышы, каб узьмёў, луччы було б.* **Узмесца** *зак.* Намесціся

наверх. *Хадзі-ка ты мітані тута, там посьлі узьмяцецца.* **Узмеценый** *дзеепрым. Узьмеціныя разым прікрыіцца, ні нада дзьве кучкі дзелыць.*

Узнасіць, узнасіцца, узнашываць, узнашывацца *незак. перан.* Падаваць пачастункі. *Нягож я буду узнасіць Хрісьцінкам, госьці такея мне! Максімывы прісмакі ўсё пякуць, скварюць, гасьцей ждуць, будуць узнасіцца. Як сталі яны узнашывыць ны сталы, чаго там толька ні було, другея ны свадзьбу так ні гатовюцца. Іш ты яе, свытам ні жалеіць, узнашыіцца, а мне дык ня дужа чаго пыдасьць.*

Узнашыванне, узнашэнне *н.* Падаванне пачастункаў. *Мне узнашывыньня ні нада, я ні такей важный госьць, во ліні чаго-небудзь гырячыга у міску і хваціць зь мяне. Яны самі ні знаюць, чаго хочуць, ім каб узнашэньня було, ды ні абы-якоя.*

Узніззе *н.* Паніжэнне, лагчына. *Па ўзьнізьзю сёліта нічога трыва, троху накосюць сена. Узьнізьзім пряма бягі і бягі, нікуды ні варочый.*

Узносіста, узносчывата *прысл. іран.* Ганарліва. *Ён як толька пріехыў, дужа узносіста павёў сябе. Во як узносіста нос зыдрала, поцступу німа. Дужа узношчывыта ходзіць, дзяўчонкі ета саўсім нікрасіва, нада трошку спыкайней.*

Узносістасць, узносчыватасць *ж. іран.* Ганарыстасць. *Кідай-ка ты сваю узносістысьць, а пыгываpi зь людзямі як нада. Каб трошку меншы узносістысьці, яно б ня хужы було. Ат узношчывытысьці пряма ня чуствыіць, пы якому сьвету ходзіць.*

Узносістый *прым.* 1. Высокі, гонкі (пра дрэва). *Узносістый сасоньнік быў, зы вайну высіклі.* 2 *перан. іран.* Ганарысты. *Такім узносістым нікрасіва быць. Узносістыя дзеўкі, дужа вісока нос зыдзіраюць.*

Узносчыватый *прым.* Ганарысты. *Пы мамі пашлі, такея самыя узношчывытыя. Чаго ён стаў узношчывытый, раньшы ня быў такім.*

Узнянчываць *незак.* Гадаваць, рыхтаваць да самастойнага жыцця. *Ні так лёхка було іх узьнянчывыць, як табе здаецца.* **Узнянчыць** *зак.* Выгадаваць, падрыхтаваць да самастойнага жыцця. *Матка усё ны работу і ны работу, а іх баба узьнянчыла. Ніхто табе малыга ні ўзьнянчыць, сыма гадуй.* **Узнянчыцца** *зак.* Набрацца клопатаў гадуючы. *Пакуля ўзьнянчылыся, хваціла зь яе.* **Узнянчаный** *дзеепрым. Ладный кырапуз узьнянчыный у яе.*

Узрашный, узрачный *прым. пагардл.* Прывабны. *Айт, якей ён узра́шный, неўдыльля нейкыя. Ён ікраз такей узра́чный, як і ты, вы адзіна́кывыя.*

Узрошчываць *незак.* Вырошчваць, узгадоўваць. *Што ты мне талку́іш, як дзяцей узрошчывыць, кылі я сыма шысьцярых гудувала. Ці вы знаіця, што іна адна узрошчывыла сыноў, біз усякія помышчы.*

Узрыўчастый *прым.* Выбуховы. *Нешта узры́ўчыстыя найшлі і кідалі ў вагонь, дык адзін біз рукі астаўся.*

Узыйгрыванне *н. неадабр.* Пачатак бурнага выяўлення пачуццяў, імкненняў. *Нада ўнімаць іхныя узы́йгрывыньня, ато рызыйшліся, пряма места сабе ні находзюць.*

Узыйгрывацца *незак.* Пачынаць бурна выяўляць імкненні, пачуцці. *Ох, узы́йгрывыюцца ціляты на вы́гыні, свабода ім. Нечыга узы́йгрывыцца, сядзь і сядзі, нікуды ня пойдзіш.* **Узыйгрецца** *зак.* Пачаць буйна выяўляць імкненні, пачуцці. *Узыйгра́ліся жырібя́ткі, дужа ім вясёла кучыю. Другей раз ма́лыя як узыйгра́юцца на штонебудзь, хут ты зь імі плач. Скора і твой узыйгра́іцца жаніцца, будзіш спруўля́ць свадзьбу.*

Узынуць *зак.* Зайсці адразу натоўпам, гуртам. *Узы́нулі кучыю пад вечыр саўсім, я ўжо прідумыць ні мыгла, куды зь імі дзівацца.*

Узямлянівацъ *незак.* Забруджваць зямлёй. *Чаго ж ня будуць узімля́нівыць адзёжу, кылі кычаюцца пы па́хыці.* **Узямлянівацца** *незак.* Забруджвацца зямлёй. *Хвост пылытна цягніцца, узімля́нівыіцца, пыднімі скарей.* **Узямляніць** *зак.* Забрудзіць зямлёй. *Узімля́ніў рукавы́, аптрясі, ато ў хату пынясеш.* **Узямляніцца** *зак.* Забрудзіцца зямлёй. *Айдзе ты етык узімля́ніўся, ны плічах і ны кыўняре пряма жывая зімля.* **Узямляненый** *дзеепрым. Выбіць нада узімля́ніныю адзежу, прусушы́ць і выбіць, павесь ны прясла, ніхай праветріцца.*

Укавыраста, укавырна *прысл.* Капрызна. *Ого, паспробый-ка ні па ём слова скызаць, як ён укавы́ріста губы надмець. Іна с кажным так укавы́рна рызгыва́рівыіць, ніхто яе ні атвучыць ат етыя прівычкі.*

Укавырастасць, укавырнасць *ж.* Капрыз. *Ты прімець, як іна рызгыва́ріІць, калі ёй хто-небудзь ні ныра́віцца, во й мама тыкая самыя, тожа дужа многа укавы́рістысьці. Полька дужа ладна умеіць атву́чывыць ад укавы́рнысьці, ох, умеіць!*

Укавырастый, укавырный *прым.* Капрызны. *Ні прідўмыць, па ком ён пашоў такей укавы́рістый. Адзін ука-*

вы́рный, другей ніўкавы́рный — абоя адзінакывы, зы каторыга ні хвацісь. Памянш. **укавырасценькій, укавырненькій.** *Не, ні гывbooрі, ты тожа была укавы́рісьцінькыя, ці помніш, як уцікала ат нас пу зугуменьню. Укавы́рнінькыя расьцець ку́кылка, шыснаццытый год толька, а ўжо дмецца як быльшая.*

Укавырываць *незак.* Ускалупліваць. *Бяріся сам укавы́рівыць, відзіш, у яго ні пулуча́іцца.* **Укавырывацца** *незак.* Ускалуплівацца. *Дужа застыла, у мяне тожа ня дужа укавы́рівыіцца.* **Укавырнуць, укавірнуць** *зак.* Ускалупнуць. *Во застыў сьцю́дзінь, ложкыю ні ўкывырнеш. Зімля пірясохла, што укывірну́ць нілізя, горька дождж нада, пасевы прыпадуць.* **Укавырнуцца, укавірнуцца** *зак.* Ускалупнуцца. *Пробый-ка тут, тут далжно укывырну́цца. Во трошку укывірну́лыся, на і табе кусочык.* **Укавырнутый, укавірнутый** *дзеепрым. Каб жа сы днаго боку було укывырну́та, ато ўсё пыга́джына. І тут укывірну́та, і во тут яшчэ.*

Укавэнчыцца *зак.* Змучыцца. *Укавэнчылыся іна іс сваімі ныгамі, цэлыя лецічка прыкыча́лыся, боль, гываріла, нісьцярьпімыя.*

Укавярзаць *зак.* Уплесці няўмела, абы-як. *Я й ні прідумыю, як тута укывірза́ць ета хворысьця, тут ба нада кольля ўбіць.* **Укавярзацца** *зак.* Уплесціся няўмела, абы-як. *Дзелый,—як укывірза́іцца, так і ладна,—ета ж нада дну ацскачыць ат карзінкі!* **Укавярзаный** *дзеепрым. Пляцень, а тады кусок ат нейкыга прясла з достычык укывірза́н, абы-чаго налепліна.*

Укаенчыцца *зак.* Змучыцца ў пакутах. *Тута ні хыця укаенчысься, калі то адно ны гылаву, то другоя, спакою ні мінуты німа.*

Укажанець, укажанецца *зак.* Закарэць ад бруду, ад дрэннага догляду. *Пырысяткым нада мылако, а так яны укыжанеюць і росьць ня будуць. Дужа ніря́шлівыя баба, зы чыстатою нісколька ні глядзіць, у яе дзеці укыжанеліся і сыма ходзіць як атря́ха.* **Укажанелый, укажанеўшый** *дзеепрым. Чаго ён ходзіць такей укыжанелый? — рубашка на ём, знаць, ні разу ня мыта. Яны ўжо дайно такея укыжанеўшыя, усё сваё апушчэнства.*

Указнік *м.* Указчык. *Мне ваш ука́зьнік ні нада, я сыма знаю, што дзелыць. Многа вас, ука́зьнікыў, найдзіцца.* **Указніца** *ж. Знаіш, куды я пашлю ету ука́зьніцу, ніхай сваім цёткым указывыіць.*

Укалашывацца *незак.* Уваходзіць у стан каласавання.

Толька стала жыта укылáшывыцца — град, ны пылавіну пабіў. **Укаласіцца** *зак.* Увайсці ў стан каласавання. *Жыта укыласілыся дружна і колыс харошый, должын быць урыжай. Ярі нядренна укыласіліся, нада будзіць пагода убіраць.*

Укалець *зак.* Застыць, замерзнуць. *Укалеіця біз нырятык, хуць што-небудзь вазьміця ну рукý. Во ўкалелі, як яны толька жывэя прікаціліся.* **Укалелый, укалеўшый** *дзеепрым. Што ж ты ставіш на стол укалелыю бульбу. Яго пріця́гнуць калі-нібудзь укалелыга. Пріедуць укалеўшыя, яны ж ныпря́тывыцца ні разу ня хочуць, а сяньня хыладзіна нямерныя.*

Укалупленый, укалупнутый *дзеепрым. перан.* Паддзеты. *Калі ўкалýпліный, доўга будзіць ірдзіцца. Яго ўкулупнýтыга зразу пызнаіш: на месьці будзіць сядзець і ажно патпры́гывыць, усё дно як ны іголкых.*

Укальжэць, укальжэцца, укальчэць, укальчэцца, укальчанець, укальчанецца *зак.* Змерзнуць, моцна перамерзнуць. *Укальжэюць яны, пакуля пріедуць, холыд пытхваціўся нівынасімый. Так укальжэлыся, што нічога ні ўзарьвеш, усьсікáць нада. Укальчэіця вы, мальцы, нада кряпчэй надзецца. Салома пыт кыпля́мі укальчэлыся, што нічым ні ўзаб'еш і ні ўзарьвеш. Цеста зá ныч у сенцых укыльчанела, як толька шаічку ні рызырвала. Нада ж так зразу пыхыладнець, дзяўчонкі лі скыта укыльчанеюцца.* **Укальжэлый, укальжэўшый, укальчэлый, укальчэўшый, укальчанелый, укальчанеўшый** *дзеепрым. Прібег укальжэлый: лі скарей чаго-небудзь гырячыга. Яны саўсім укальжэўшыя былі, я іх на печы атыгрівáла. Во як я гываріла, што укальчэлыя пріедзіця, так і выйшла,— ета ж нада біз ныпря́тык вупруўля́цца такою пагодыю. Дапоўзыіцца пы нычах, што найдуць калі-небудзь укальчэўшыга ны дарогі. Ніймаверный хыладзішча, укыльчанелыя, верна, яны сідзяць лі кароў. Віджу, што саўсім укыльчанеўшыя, чаго вы, гываркю, ні рызьдзііцёся, я гырячыга нальлю, грейціся.*

Укалянець, укалянецца *зак.* Застыць, моцна зацвярдзець. *Аткуля такей мароз пытхваціўся, цеста у лáтычкі стыяла у сенцых, укылянела, хуць сякі яго тыпаром. Ідзіця есьць, бульба ны стале, іна укылянеіцца, нісмашна будзіць.* **Укалянелый, укалянеўшый** *дзеепрым. Укылянелыя нада тыпаром усьсеч, так ні ўзарьвеш. Сядзіць як укылянеўшый, ні пувурухнецца.*

Укамкыванне, укомкыванне *н.* Закамячванне. *Дам я*

табе укáмкывыньня, нашто ты новінькую рубашычку гамзіш. Пыдзівіся ны яе укомкывыньня, ета ж іна так гуляіць.

Укамкываць, укомкываць *незак.* Закамячваць. *Што ты тамыцька укáмкывыіш у тряхольля, ні балыйся. А ніхай гуляюць, нейкіх кукыл пыныбрáлі, укомкывыюць у платкі.* **Укамкывацца, укомкывацца** *незак.* Закамячвацца. *А яно само у тряп'ё укáмкывыіцца, тады шукаіш і ні найдзіш нічога. Як воцьціпіль, сьнег тады укомкывыіцца.* **Укамкаць, укомкаць** *зак.* 1. Закамячыць. *Укымкáіць мáлыга у два адзіяльцы і носіць па вуліцы. Ты луччы укомкый усё у вугалок, каб ні пырыссыпáлыся.* 2 *перан. гумар.* З'есці ўсухамятку. *Нашто ты яму даеш пыпрянькікі, ён ужо укымкáў цэлыю пряснýшку. Сала с хлебым ён сколька хочыш укомкыіць.* **Укамкацца, укомкацца** *зак.* Закамячыцца. *Па-мойму, яго шапычка тута айдзе-то укымкáлыся, пушукаць нада. Другая тряпіна як укомкыіцца, шукаіш, шукаіш, і ні находзіцца.* **Укамканый, укомканый** *дзеепрым. Усе яе цацкі ліжаць укымкáныя пуд рушнікамі. У бумагі быў укомкын твой ножык, я чуць ня кінула ў печ.*

Укамсыванне *н.* Грубае закамячванне. *Як пычанець сваё укáмсывыньня, дык два часы возіцца, ні прідумыіць, куды ета ірваныя быгаства дзець.*

Укамянець, укамянецца *зак.* 1. Зрабіцца цвёрдым, як камень. *Гліна с цэмінтым застыла, пряма укымянела, хут ты яе ломым бі. Усё там укымянелыся, рызьбіваць нада, так нічога ня зьдзелыіш.* 2 *перан.* Застыць нерухома. *Во, знаць, укымянелі етыя мушчыны, ніяк ні дызавесься. Ці ён там укымянеўся, ці што, чаго ня йдзець двору.* **Укамянелый, укамянеўшый** *дзеепрым. Дождж дужа забойный, а тады жыра, дык зімля пряма укымянелыя, хуць нысікáй яе. Такіх укымянелых разьві дызавесься, Сідзяць як укымянеўшыя, ні вурухнýцца.*

Укапошываць *незак.* Укапваць (у сена, салому і пад.). *Дождж кап-кап-кап, мы ні знаім, што дзелыць, куды дзівацца, дывай мáлыга укапошывыць у сена.* **Укапошывацца** *незак.* Укапвацца (у сена, салому і пад.). *Пырысяты укапошывыюцца глубока, відна, холыд чуюць.* **Укапашыць** *зак.* Укапаць (у сена, салому і пад.). *Я іх глубокінька у сена укыпашý, зьверьху накрыю хырашо, ніхай сьпяць. Сьвіньня укыпашыла пырысят у гнязда, што ня відны і ня чутны.* **Укапашыцца** *зак.* Укапацца (у сена, салому і пад.). *Цяперя у сена можна укыпашыц-*

ца, цёпла будзіць, аж жарка. У салому укыпашыліся, дык што ім. **Укапошаный** *дзеепрым. Ны хаці укапошыный у сена ды самых хыладоў сьпіць.* **Укапашомшы** *дзеепрысл. Мы былі укыпашомшы, ніякыга холыду ня чуствывылі.*

Укапчыванне, укопчыванне *н.* Вэнджанне. *Во, ён у нас первый сьпіцыяліст пы укáпчывыньню, луччы яго ніхто ня зьдзелыіць. Ты нешта ня дужа с укопчывыньнім рызьбірáісься.*

Укапчываць, укопчываць *незак.* Правэнджваць. *Пырхвянок быў масьцір укáпчывыць кілбасы, дужа сьпецна дзелыў. Табе ішчэ нілізя дывіряць капчэньня, ты ня ўмеіш укопчывыць.* **Укапчывацца, укопчывацца** *незак.* Правэнджвацца. *І разьвесіць нада ўмець, як правільна разьвесіш, тады луччы укáпчывыіцца. Нада знаць, калі зычыняць, калі глядзець, тады толька укопчывыіцца.* **Укапціць** *зак.* Правэндзіць. *Твой старэй сёліта, відна, пырядышныга укапціў вокыркыў, будзіця год есьць.* **Укапцець, укапціцца, укапцецца** *зак.* 1. Закапцець, моцна пакрыцца копаццю. *Як лучыныю сьвяціліся, дык усё ў хаці укапцеіць, чорна, ні к чому ні прітронуцца. Сьцякло укапцілыся, чуць аьцёрлыся. Відзіш, як сьцены ўкапцеліся.* 2. Правэндзіцца. *Крайній вокырычык укапцеў луччы некуды. Сёліта твае вокыркі укапціліся як сьледыіць. Ты ж глядзі, каб усё укапцелыся ладна.* **Укапцелый, укапцеўшый, укопчаный, укапчоный** *дзеепрым. Укапцелыя мяса дужа смашныя, атрежыш кусочык — пряма заесца. Дужа ўкапцеўшыя нада працерць лёгінька, луччы мокрыю тряпычкыю. Я пробывыў укопчыныя мяса у Зыхарёнка,— смашныя. Вокыркі ні такея укапчоныя як кілбаскі.* **Укапцёмшы** *дзеепрысл. Средня вокыркі укапцёмшы, можна було трошку большы пыдзіржаць у дыму.*

Укапыванне, укопыванне *н.* Укопванне, закопванне. *Мне ваша укáпывыньня саўсім ні нырáвіцца. Бацька біз укáпывыньня заб'ець крепка і ямку ні нада рыць. Яны сы сваім укопывыньнім разьбілі стажок.*

Укапываннік, укопываннік *м.* Той, хто укопвае, укопваецца, закопвае, закопваецца. *Сядзіць укáпывыньнік, аддыхаіць, ета тыкі і праўда, зімляныя работы цяжолыя. Глянь-ка, як там укопывыньнікі трўдзюцца.* **Укапываніца, укопыванніца** *ж. За сьценкыю укáпывыньніцы, новысьці адна адной рысказывыюць. Укопывыньніцы як мульчугáны, нівісь як глубока паць сена пыткыпáліся.*

Укаранне *н.* Дакаранне. *Ніхто аць цябе укырáньня*

ня требыіць, ну й ні прізнываць жа нікога тожа нілізя. А што мне яго укыря́ньня, за што ён мяне укыряць будзіць, ці ён мяне хлебым корміць, ці што.

Укараннік *м.* Той, хто дакарае. *Укыря́ньнікі вы ўсе дужа харошыя, толька ці быў хто-небудзь із вас у яе шкурі,— во каб пыбылі, як ба вы тады укыря́лі.* **Укаранніца** *ж. Ладна ўжо, укыря́ньніца, табе б луччы ўсяго пумуўча́ць.*

Укарацца *незак.* Вінаваціцца, дакараць сябе. *Як ужо нявестка укыря́лыся піряд імі, дык ці такім жа людзям можна угадзіць.* **Укарыць** *зак.* Папракнуць. *За што ж яны мяне укыря́ць, я ні слухым ні духым ні знаю пра іх дачок.* **Укарыцца** *зак.* Павініцца. *Не, ня думыю, каб Сумусёўна піред імі укарілыся, ні на тую яны пупалі.*

Укаржанець, укаржанецца *зак.* Моцна засохнуць. *Ты ўсігда хлеба нарежыш, ён укыржанеіць, тады толька у шайку кідыіш. Кускі укыржанеліся, што іх ня есьць, а ці рызьмя́кнуць дайжа.* **Укаржанелый, укаржанеўшый** *дзеепрым. Ета, знаць, нейкій пріснок укыржанелый ляжыць, нашто ён тута. Што ўкыржанеўшыя, у тазік, у тазік, яно рызьмя́кніць, і куры пуклю́юць.*

Укарчэць *зак.* Моцна закарчанець, застыць. *Укарчэіця у лёхкіх ыпря́ткых, яно січас ня дужа цёпла, а к вечыру яшчэ пыхыладнеіць. Ні дызавесься ніяк, усё рыўна як ён тама укарчэў іс сваімі знакомцымі, рысстря́цца ня можыць.* **Укарчэлый, укарчэўшый** *дзеепрым. Укарчэлыя як пріедуць, хуць гырячым ва́рівым пакорміш. Чаму ж ня будзіць укарчэўшый, кылі хыладзіна тыкая ўзілася.*

Укарэць, укарэцца *зак.* Моцна закарэць. *Большы некуды, як вы укарелі, няўжэлі ета лень баню вы́тыпіць ды вы́мыцца. Укареўся за етымі дрывамі, пріпыря́ччыцца некылі.* **Укарэлый, укарэўшый** *дзеепрым. Іс суботы я вазьмуся чыстату нывадзіць, ато ўсё укарелыя ў хаці. Такей укареўшый, што хуць рубанкым грязь шчышча́й.*

Укасцянець, укасцянецца *зак.* 1. Моцна зацвярдзець. *Ці тута ўкысьцянела, ці што, абухым ні ўзаб'еш ніяк. Корык ні кідай, укысьцянеюцца, тады зь імі нічога ня зьдзелыіш.* 2 *перан. груб.* Зрабіцца нерухомым. *Укысьцянеў тэй Сьпірідон, атыйціць ад друзей ніяк ня можыць. Як сядуць, і ўкысьцянеюцца, ні дызавесься шайку с поілым вынісьць.* **Укасцянелый, укасцянеўшый** *дзеепрым. Што йта тут еткыя укысьцянелыя, дзіўбані-ка тыпаром, мы́сым. Нешта яны мясілі, тута ўсё укысьцянеўшыя, узьбіваць нада.*

Укасыванне *н.* Навязлівае ўмешванне. *Чужоя укáсывыньня ні ўсігда пымыгаіць, буваіць, большы напорціць, а ні паможыць.*

Укасываць *незак.* Навязліва ўмешваць. *Ну пупайся сам, дык і атвічай, а нашто яшчэ і людзей укáсывыць.* **Укасывацца** *незак.* Навязліва ўмешвацца. *Трыхімёнык дужа любіць укáсывыцца ні ў сваё дзела, січас зь ізыком падлезіць: лах-лах-лах.* **Укасаць, укаснуць** *зак.* Навязліва ўмяшаць. *Вот укысáла ж яшчэ Вылаччонка сюда ніізьвесна нашто. Ніхто Дынілёнкывых ні ўкаснýў, самі ўлезьлі. Аніськіны мальцы яго укаснýлі.* **Укасацца** *зак.* Навязліва ўмяшацца. *Кісялёнык ныпрасна укысáўся у іхныя дзела, ім нада адным рызьбірацца. Ці яны луччы зьдзелылі, кылі укаснýліся, ня іх дзела чужоя дабро дзяліць.*

Укатаць *зак. перан.* Моцна збіць. *Улажылі і ляжучыга пряма укытáлі, ікая ж ета совісьць свайго дзірявенскыга так біць.* **Укатаный** *дзеепрым. Ён укытáный ат іх чуць вы́рвыўся, маглі прібіць.*

Укачарожываць, укачарэжываць *незак.* Курчыць. *Што цябе укычарёжывыіць, што ты места нійдзе ні находзіш? Другей раз як станіць укычарежывыць ногі, спасу німа.* **Укачарожывацца, укачарэжывацца** *незак.* Курчыцца. *Ходзіць чылавек, нічога, нічога, а тады пычынаіць укычарёжывыцца. Ад болі укычарежывыўся, гывaріў, цярьпець нілізя нізашто.* **Укачарожыць, укачарэжыць** *зак.* Скурчыць. *Ач чаго б ета яго так укычарёжыла? Во нешта ж укычарежыла, усё дно як угар.* **Укачарожыцца, укачарэжыцца** *зак.* Скурчыцца. *У бані тожа буваіць угар, можна укычарёжыцца. Стáрыя комін рана зычыніла, яны ат угару укычарежыліся.* **Укачарожаный** *дзеепрым. Як ета ня думыць — зычыняць комін, калі чад ідзець, вас ба мы маглі найціць укычарёжыных.*

Укачурываць *незак.* Даводзіць да моцнага ўгару. *Ты глядзі, ні нада іх укачýрівыць.* **Укачурывацца** *незак.* Падвяргацца моцнаму ўгару. *Большы я ні хачу укачýрівыцца, зычыняй, як усё вугальля патýхніць.* **Укачурыць** *зак.* Давесці да моцнага ўгару. *Ты мáлых можыш укачýріць, так рана зычыняўшы, ішчэ сінінькія аганькі пы жарý скачуць.* **Укачурыцца** *зак.* 1. Моцна ўгарэць. *У мае сьвякровы былі як укачýріліся, дык хлыпца вадою атлівалі.* 2 *перан.* Атлуміцца. *Ат вашыга сквілу ат аднаго укачýріцца можна.* **Укачураный** *дзеепрым. Ну ці ты ўкачýріный якей, што с табою ні найціць ні пыціряць.*

Укачываць *незак. перан.* Моцна лупцаваць. *Бацька яму ні раз ладна ука́чывыў.* **Укаціць** *зак.* Моцна адлупцаваць. *Кірей табе ўкоціць, як зловіць, дасьць табе і мідунічкі, і белый наліў. Яму даўно нада було укаціць хырашэнька.* **Укочаный** *дзеепрым. Зу гуркі ўкочына, ну ішчэ ён ня ўсё сваё пулучыў, а палу́чыць, абізацільна палу́чыць.* **Укацёмшы** *дзеепрысл. Табе ні ўкацёмшы, толку ня будзіць, дужа ты рузмудрэў.*

Укваклiванне *н.* Замазванне, пэцканне. *Няўжэлі ты ня можыш біз уква́клівыньня зьдзелыць трошку акуратней?*

Укваклiваць *незак.* Замазваць, пэцкаць. *Тэя даўно ўжо былі па вушы гря́зныя, а етый пыстыяў, пыстыяў, а тады тожа дывай уква́клівыць рукі.* **Укваклiвацца** *незак.* Замазвацца, пэцкацца. *Чаго ён палез пат тую печ уква́клівыцца, во вылізіць, дык пыглядзіш, якей ён будзіць.* **Укваклiць** *зак.* Замазаць, запэцкаць. *Левыю палу усю чы́сьцінька уква́кліў у якоя-то цеста, ніхай ужо засохніць, а тады можа ацскрябецца.* **Укваклiцца** *зак.* Замазацца, запэцкацца. *Ты тожа харош — уква́кліўся, нібыццым цэлый дзень сьвіньням мішаў.* **Укваклены** *дзеепрым. Ня пріся у хату с уква́кліными сыпыгамі, ідзі ў лужы абмый ці ап траву абатрі.*

Укладанне, укладыванне *н. перан.* 1. Уцягванне ніткі ў іголку. *Ай, і ў цябе такоя уклыда́ньня, дывай, можа, я сыма ўцягну. Во відзіш, якоя маё укла́дывыньня, усё міма і міма. 2 гумар.* Забіванне. *Канешня, усе быяцца яго уклыданьня. Хто ж ні знаіць Міцініга укла́дывыньня.*

Укладаннiк, укладываннiк *м.* Той, хто ўцягвае нітку ў іголку. *Другей уклыда́ньнік бярецца, січас дзела зугудзіць. Зь яго такей самый укла́дывыньнік, як я.* **Укладанніца, укладыванніца** *ж. Дай-ка ты, ўклыда́ньніца, мне іголку. Відзіш, ікая укла́дывыньніца, узілася і ўцягнула.*

Уклейшчык *м.* Той, хто ўклейвае. *Зыня́ліся уклейшчыкі зь нейкімі бумажкымі, кнігу сабе склеівыюць, ну ніхай пысідзяць цішэй.* **Уклейшчыца** *ж. Вот табе уклейшчыца на помышч ідзець.*

Уклеплiваць, укляплiваць *незак.* 1. Убіваць кляпаннем. *Уклеплівыў нейкія заклёпкі у абруч, ды ў яго нічога ні пулучылыся. Пычаў укляплівыць, як надзелыў грюкыту на ўвесь двор! 2 перан.* Нагаворваць, уводзіць у вушы. *Ета кума ў яе дужа разумныя, усякыю лухту уклеплівыла, дукувала.* **Уклеплiвацца, укляплiвацца** *незак.* 1. Убівацца кляпаннем. *Кылі масьцір, дык яно бу-*

дзіць ладна уклеплівыцца, а хто ня ўмеіць, тэй ня зьдзелыіць. Пычало хырашо ўкля́плівыцца, а тады ніжнія пласьцінка треснула. 2 перан. іран. Улюбляцца. *Сколька разоў ён ужо уклеплівыўся, а ўсё ні па ём. Па-мойму, ён у Тонічку укля́плівыіцца.*

Уклешчыванне *н.* Навязлівае прыставанне. *Ты тожа помніш яго уклешчывыньня, як ён зы спадніцу цігаўся, нічога ні дываў зьдзелыць.*

Уклешчываць *незак.* Вымушаць навязліва прыставаць, чапляцца. *Чаго іх уклешчывыіць усьлед, шагу ні даюць ступіць.* **Уклешчывацца** *незак.* Навязліва прыставаць, чапляцца. *Хваціць ужо уклешчывыцца усьлед, ні ма́ліцькій. Звы́кла і звы́кла, куды я іду, і іна уклешчывыіцца ўсьлед, я ўжо і ні ганю, ніхай ідзець.* **Уклешчыць** *зак.* Вымусіць навязліва прыставаць, чапляцца. *Ма́лых другей раз як уклешчыць зы табою, ат іх ні атвізацца, бярі ўмесьці і ўсё.*

Укліванне *н.* Праклён. *Нягож, быяцца яны твайго ўкліна́ньня, гурбузы пыхвыта́лі і пабеглі, а ты кляні сколька хочыш.*

Уклінаць *незак.* Праклінаць. *Укліна́іць Мікіту, нібыццым ён ліcьнікоў навёў, яны зыпісалі нескылька бірнушкоў. Ці ўкліна́й, ці ні ўкліна́й, дык што ты яму зьдзелыіш.* **Уклясць** *зак.* Праклясці. *Як уклянеш, дык ты яму зьдзелыіш дужа горька.*

Укліненый, уклінованый *дзеепрым.* Умацаваны клінамі. *Пыця́гу б можна усьця́гывыць, толька ці крепка там козлы укліні́ныя. Укліні́ныя ножкі ні вару́шуцца, а етыя саўсім рышшымыта́ліся. Укліновыныя скамеічка ні рышшыта́лыся, а што біс клінкоў, тама ножкі пывыва́лівыліся.*

Укліновыванне *н.* Умацаванне клінамі. *Калі яно ўсё рышшымыта́лыся, ніякыя укліновывыньня ні паможыць, нада новыю стывіну́ дзелыць.*

Уклумліванне *н.* Затлумліванне. *Уклу́млівыньня ня дужа хто любіць, ета во табе, знаць, дужа ныра́віцца зь імі дуріцца кажный дзень.*

Уклумліваць *незак.* Затлумліваць. *Ма́лыя дужа уклу́млівыюць, асобінна калі рызба́лывыліся ды ня слухыюць.* **Уклумлівацца** *незак.* Затлумлівацца. *Я б ні зыхацела столька уклу́млівыцца, ну іх, і грошы тых.* **Уклуміць** *зак.* Затлуміць. *Пабудзь ты зь імі нядзелю, што ты скажыш, як цябе уклу́мюць.* **Уклуміцца** *зак.* Затлуміцца. *Ні так ужо ты уклумі́лыся, як гаворіш. Дычка пріходзіць,*

гаворіць, як уклумлюся, ажно есьць ні хачу. **Уклумленый** *дзеепрым. Як пысяджу тама, выхаджу́, дык гылыва во тыкая ўклу́мліныя становіцца.*

Уклюнуць *зак.* Дзеўбануць. *Палезь, палезь, куріца уклю́ніць, тады ні пішчы мне. Знаць, пятух уклю́нуў, што курей хочыць лавіць.* **Уклюнутый** *дзеепрым. Трошку пысклімеў уклю́нутый, скора забыў.*

Укокываць *незак. жарт.* Забіваць. *Я ўжо сыбраўся яго укокывыць, ды пыжалеў на етый раз, думыю, другей раз злаўлю́.* **Укокаць** *зак.* Забіць. *Цябе б даўно нада было укокыць, ды жалка шапкі: у грязі будзіць выляцца. А што калі паццэліцца ды ўкокыць яго, а?* **Укоканый** *дзеепрым. Нешта пры цябе ма́лыя зічычані спрашывылі, дык мы думылі, ты ўжо айдзе-небудзь укокыный ляжы́ш.*

Укравяніваць, украваўліваць *незак.* Пэцкаць крывёю. *Лі кыбына́ усігда рука́вы пацсу́кывыюць вісока, каб ні укрывя́нівыць. Ты ж глядзі, дзелый так, каб ні укрыва́ўлівыць рубашкі.* **Укравяніваццa, украваўліваццa** *незак.* Пэцкацца крывёю. *Я тожа ні хачу укрывя́нівыцца, ну нада ж паможч старому, адзін ён ні спра́віцца. Калі кроў ня спу́шчына, тады мяса дужа укрыва́ўлівыіцца.* **Укравяніць, украваваць** *зак.* Запэцкаць крывёю. *Я ж нарошня ні укрывя́ніў сарочкі, цірнуўся неік, троху зымыра́ў, ета атмыіцца. Ты лянь-ка, як валінкі укрывавіў, нейдзі пыцставіў ногі.* **Укравяніцца, украваваццa** *зак.* Запэцкацца крывёй. *Усігда нада глядзець дужа акуратна, калі скаціну рызьбіраіш, ато можыш дужа укрывя́ніцца. Скамейкі укрыва́віліся, як кыбына рызьбіра́лі, нада працерць хырашэнька.* **Укравяненый, украваўленый** *дзеепрым. Укрывя́ніныя мяса адзьдзельна ложыцца, яго нада абмыць хырашо, пысаліць і зьверьху класьць, каб скарей ра̀сходывыць. Укрыва́ўліныя тря́пкі ліжаць, спыласну́ць нада,— ета я яму пасечыныю нагу укру́чывыла.*

Укратыванне *н.* Абкладанне, укладанне. *Як ціскану́ць пікуны́, ніякыя укря́тывыньня ні паможыць, прідзіцца ігнят у хату браць.*

Укратываць *незак.* Абкладаць, укладаць. *Мае мушчыны крепка дзелылі зугува́льню ны зіму́: апстыўля́лі саломыю, а тады сухім бульбоўнікым укря́тывылі.* **Укратываццa** *незак.* Абкладацца, укладацца. *Буйных дроў нійдзе ні нысякеш, дык пычаў хворысьцім укря́тывыцца.* **Укратаць** *зак.* Абкласці, укласці. *Сьцены укря́тыў саломыю, тама хуць сам начуй, ніякій холыд ня пройміць.* **Украташча** *зак.* Абкласціся, укласціся. *Што б так укря-*

тыцца дрывáмі, калі ён іх пыпáліць! **Укратаный** *дзеепрым. Бурты крепка укрятыны, саломы клалі — чуцьчуць рукою дыстаніш бульбу, зямлі многа нывалілі, ні прыбярець мароз.*

Укропіна *ж.* Каліва кропу. *Пыпавы́рвыла ўсё, на ўвесь гарод адна укропіна астáлыся. Памянш.* **укропінка**. *Ніхай укропінкі сідзяць, іх і ў цубулю хырашо укрышыць, у гуркі, як соліш, укінуць нада абізацільна, ат укропу запых дужа харошый.*

Укручыванне *н.* 1. Абгортванне. *Ат твайго укру́чывыньня дзіцёнык скарей зыбалеіць, спáріцца, рыспацеіць, а яго холыдым апхвáтыіць.* 2. Тое, што наматалася. *Абарьві з восі усё укру́чывыньня, яно толька катку мішаіць.*

Укручыванnік *м.* Той, хто ўкручвае. *Зь яго ніплахей укру́чывыньнік, расколіць ручку, тады будзіш другую дзелыць.* **Укручыванніца** *ж. Разьбіла мыя укру́чывыньніца лáнпычку, а другея німа, сядзі цяперя ўпацёмкых.*

Укрыванnік, укрывальнік, укрывальшчык *м.* Той, хто накрывае. *Прібеглі укрывáньнікі мокрыя па вушы, накрыць кучы пасьпелі, а самі ні дабеглі, пупалі пад дождж. Укрывáльнікі зьмякнуць ду рубцá, ім нейдзі будзіць схувацца. Ідуць укрывáльшчыкі, зь іх цякець і плувець: пыц самый дождж пупалі.* **Укрыванніца, укрывальніца, укрывальшчыца** *ж. Укрывáньніцым ні страшна, яны пыт павецьцю схуваюцца. Ці ладна ж зьдзелыюць тэя укрывáльніцы, каб мароз у іхныя укрывáньня ні прыбрайся. Пашлі к каму-небудзь укрывáльшчыцы ды сідзяць, гамонюць.*

Укрышаный *дзеепрым.* Накрышаны. *С укры́шынаю кілбасою жыдкыя бульба дужа смашна. Есьлі у пыджáріныя сала укры́шына цубуля, во тады бульба будзіць хуць заесься.*

Укухтыванне *н.* Празмернае ухутванне. *Не, я сыма уку́хтывыньня ні люблю і дзяцей ня ку́хтыю, ніхай ні пріўчáюцца пáріцца.*

Укухтыванnік *м.* Той, хто ўхутвае, хутае. *Ты як стáрыя баба уку́хтывыньнік, ніхай луччы сьвежый веціp лі дзіцёнка праходзіць, яму здыравей будзіць.* **Укухтыванніца** *ж. Ськінь ты зь яго пылавіну тріп'я́, уку́хтывыньніца, сяньня ні халодна.*

Укухтаць *зак.* Ухутаць. *Як уку́хтыіць мáлыга, ён як куль, пывярнуцца ня можыць, а зываліцца і ні ўстаніць.* **Укухтацца** *зак.* Ухутацца. *А ты яшчэ большы ня мог*

укýхтыцца? Укýхтыліся ніізьвесна як, ці ета ўжо ад гордысьці ці адж жáднысьці, я ні знаю. **Укухтаный** *дзеепрым. Канешня ж, ныдзівацца нада цёпла, ну калі ціряшчур укýхтыный, тады дренна.*

Укучы *прысл.* Разам, сумесна. *А мы ж сколька ўремя жылі укýчы, усяго хвытала. Іна была дужа пыклáдлівыя, дык мы нічога і ўкýчы жылі.*

Улагодніванне *н.* Улагоджванне. *Нешта ні пыддаецца Купряёнык ны ўлагоднівыньня, а яны ўжо ні знаюць, як піряд ім стаць.*

Улагодніваць *незак.* Улагоджваць. *Раншы яны ня думылі, што Прыкапёнык у нычальства выйдзіць, а цяперя узяліся улагоднівыць.* **Улагоднівацца** *незак.* Улагоджвацца. *Пычаў трошку і Купчанок улагоднівыццà, а раншы ж поцступу ні було.* **Улагодніць** *зак.* Улагодзіць. *Гысьціняты як-то улагоднілі суседа, ён дужа доўга на іх крівіўся.* **Улагодніцца** *зак.* Улагодзіцца. *Ну можа ж і я даждуся, што ты улагоднісься. Пастой, і етыя улагодніюцца, пройдзіць злосьць, як пы чаркі захочуць.* **Улагодненый** *дзеепрым. Кума твыя сядзела сяньня ны свадзьбі улагодніныя, усё ўремя нешта рысказывыла Аўсяёўні.*

Уладзецелька *ж.* Валадарная жанчына. *Сірьгяёўна ні абы-ікая уладзецілька, ета вам ня кыш варона. Уладзецількыю табе дужа ныравіцца быць, толька пыччыняцца табе нешта ніхто ня хочыць.*

Улажыць *зак. перан.* 1. Канчаткова стаміць, пазбавіць здароўя. *Уложыць цябе тыкая работа, чаго табе ірвацца на дзьве сям'і, разьві у іх некыму зьдзелыць.* 2. З'есці. *Ты яму два хунты сала дай, і ён зы раз уложыць, во жрець дык жрець.* 3 *звыч. жарт.* Забіць. *Калі ж ты зьбіраісься свайго дзевіря улажы́ць? Ты знаіш, цябе зы такоя дзела нада було на месьці улажы́ць.* **Уложаный** *дзеепрым.* Забіты. *А я думыў, ты ўжо уложыный выля́ісься, сват зьбірайся цябе устрічаць.*

Улаз *м.* 1. Лаз. *Пат крышыю було хырашо абаткнýта, а каты выбілі ну вуглу, зьдзелылі сабе улáз.* 2 *перан.* Чалавек, які ўмешваецца не ў свае справы. *Такім улáзым быць ні саўсім красіва.*

Улаза *м.* і *ж.* Асоба, якая ўмешваецца не ў свае справы. *Ты пряма ні прістáвіш сабе, якей ён улáза. Ну ніхай сабе ўлáза, а толька нашто ёй у чужоя дзела умешывыцца.*

Улазіць, улязаць *незак. перан.* Усяляцца (у новую хату). *Нам ой як трудна було улáзіць у новыю хату,*

помышчы ніаткуля ніякія, а ўсё ўсюдых і купі, і кажныму зыплаці. Чаго ж я ні знаю, як улізáць у хату, чатыры разы строіліся. **Улезць** *зак.* Усяліцца (у новую хату). *Як у ету хату мы ўлезьлі, я сыма сабе гываро: худзь ба ж ні даў бог яшчэ раз строіцца.*

Улазішча 1 *н.* Лаз. *Ну што я, ваўчыныя улáзішча троху зыглымыздáла, пыплáкыла, а авец нызад ня верніш.* 2 *м. перан. Павеліч.* ад улаз 2. *Такей улáзішча, куды ні нада, усюдых уваткнецца.*

Уламывацца *незак. перан. іран.* Пагаджацца. *Кажыцца, Ільля трошку пычаў улáмывыцца, можа й сыгласіцца.* **Уламацца** *зак.* Пагадзіцца. *Ні знаю, ці ўлумáіцца Варычкін зяць паможч табе троху. Ета нада ні абыякей патход, каб ён улумáўся.*

Уласціцелька *ж. іран.* Валадарная жанчына. *Відзілі мы такіх уласьціцілік і ні адну. Ей тожа ціряшчур хочыцца уласьціцількыю пабыць.*

Улаташыць *зак.* Абтрэсці поўнасцю, абабраць (яблыню, грушу). *Яны пацэлюцца і ўлытышáць ету яблынку, ні яблычка ні астáніцца, луччы січас абарьві.*

Улацнаць *зак.* Падлаўчыцца. *Табе нада улыцнáць аднаго яго устреціць ды пыгывар́іць. Улыцнáй, каб пупасьць туды к канцу дня, каб ні сядзець доўга.*

Улашчаніванне *н.* Моцнае зашмальцоўванне. *Мой акураціст біз улышчáнівыньня пряма ня можыць, усігда вы́дзілыць адзёжу, іна бліщчы́ць у яго.*

Улашчаніваць *незак.* Моцна зашмальцоўваць. *Некуды ўжо табе етый пінжачэнка большы улышчáнівыць, ты й так хырашо блішчы́ш.* **Улашчанівацца** *незак.* Моцна зашмальцоўвацца. *Ны табе усё улышчáнівыцца як ны трыктарісьці.* **Улашчаніць** *зак.* Моцна зашмальцаваць. *Ны нізграйніка што ні надзень, усё улышчáніць.* **Улашчаніцца** *зак.* Моцна зашмальцавацца. *Нябось ты, у харошыя хызяйкі перід так ні ўлышчáніцца, як у цябе.* **Улашчаненый** *дзеепрым. Такую улышчáнінью ку́ртычку дайжа к скату ні надзеніш.*

Улашчыць *зак.* Улагодзіць. *Як жа ты улáшчыў Гырасоўну, іна ня дужа атходлівыя, як надмецца, к ёй ніякыга пріступу німа.* **Улашчыцца** *зак.* Улагодзіцца. *Пыдаждзы́, Андрюшчыха улáшчыцца, іна табе пра ўсё рыскажыць.* **Улашчаный** *дзеепрым. Канешня ж, аць Цімашонка ён пойдзіць улáшчыный, тэй угасьціць умеіць, а етый выпіць ня промых.*

Улежываць *незак.* Даводзіць да ўлежанасці (пра яб-

лыкі, грушы). *Я пыклаў яблык улежывыць, дык ці мальцы дадуць пыліжа́ць: палез учора — вазьмі тря́сцу, ні яблыка німа.* **Улежаць, уляжаць** *зак.* Давесці да ўлежанасці (пра яблыкі, грушы). *Каб етыя яблыкі улежыў, яны былі б хырашы́. Такея ігрушы нада уліжа́ць, іна́чы іх есьць нілізя.* **Улежаный, уляжаный** *дзеепрым.* *Улежыныя ігру́шкі будуць сма́шны, а січас іх ня ўгрызьць. Уліжа́ныя яблыка харошыя, дужа сма́шныя.*

Улетаваць *зак.* Застацца на летні час. *Ныкасілі, ныкря́тылі сена, што улетывыла, а яго ж ба вясною можна було прыда́ць, капейчыну вы́ручыць.* **Улетаваный** *дзеепрым.* *Улетывыныя салома толька у гной пойдзіць, большы іна ні на што ня годна.*

Улечываць *незак.* Саграваць, рабіць летняй (ваду). *Як ты улечывыла, што выда як с калодзіжа вы́цігнутыя.* **Улечывацца** *незак.* Сагравацца, рабіцца летняй (пра ваду). *Я пыставіў ваду на сонца улечывыцца.* **Улеціць** *зак.* Сагрэць, зрабіць летняй (ваду). *Ні нагрела, а так, трошку улеціла, ну ладна ўжо, некылі грець.* **Улеціцца** *зак.* Сагрэцца, зрабіцца летняй (пра ваду). *Дай жа вадзе хуць улеціцца, ніхай чугунок ду́хым апхва́ціцца.* **Улечаный** *дзеепрым.* *Калі чуць улечыныя і цягні, мне гырячыя выда ні нада.*

Улёпыванне, улёпкыванне *н.* Заляпванне, запэцкванне. *Ты пряма ня можыш біз улёпывыньня абыйціцца. Дужа я ні люблю твайго улёпкывыньня, усігда ж можна акуратней зьдзелыць.*

Улёпываць, улёпкываць *незак.* Заляпваць, запэцкваць. *Выбіра́йця, айдзе сушэй прайціць, каб штаны ня ўлёпывыць. З гря́зі нешта лепюць твае ма́лыя, куртычкі улёпкывыюць.* **Улёпывацца, улёпкывацца** *незак.* Заляпвацца, запэцквацца. *Ён такей, што будзіць улёпывыцца, і пы яго выходзіць, што так і нада. Я ўжо сыма глядзела, каб меншы улёпкывыцца.* **Улёпаць, улёпкаць** *зак.* Заляпаць, запэцкаць. *І сыпагі ды самыга верьху улёпыў, і дайжа штаны ны каленіх зыхваціў. Крепка свае чобыты улёпкыў, цяпера шчышча́ць нада.* **Улёпацца, улёпкацца** *зак.* Заляпацца, запэцкацца. *Во ўлёпыўся, дык улёпыўся, каб і хацеў, луччы ні прідумыіш. Відзіш, якей зь яго пекырь: улёпкыўся у цеста па вушы.* **Улёпаный, улёпканый** *дзеепрым.* *Усё улёпыныя кідай зы дзьвірямі, нада апчышча́ць і зумува́ць. Пришлі улёпкыныя па поіс, у грязішчы стыялі пуўдня́, адбівалі капец.*

Улітовывацца *незак.* Моцна злежвацца. *Соль уліто-*

вывыіцца, што ні ўзаб'еш. **Улітавацца** *зак.* Моцна злягацца. *Сколька ета мука твыя стаіць, іна ўжо ўлітува́лыся. Сьнег як улітўіцца, ета ўжо ня сьнег, а лёд, узьбіваць нада.* **Улітаваный** *дзеепрым. Сала ў кублі улітува́ныя, нада пыткавы́рівыць.*

Улішчыванне *н.* Даванне ў масць (пры гульні ў карты). *Ні пымагло вам і ўлішчывыньня, усё дно усіх дуракоў пынісіцё двору.*

Улішчываць *незак.* Даваць у масць (пры гульні ў карты). *Як ета выходзіць, што я табе улішчывыю? — табе неік вязець.* **Улішчывацца** *незак. Зал.-бессуб'ект. ад* улішчываць. *Я ж і ні хацеў, а яно улішчывыіцца.* **Улісціць** *зак.* Даць у масць (пры гульні ў карты). *Ты мне абізацільна улісьціш, і я атаб'юся. Эх ты, пыць сямёрку улісьціў!* **Улісціцца** *зак. Зал.-бессуб'ект. да* ўлісціць. *Во як лоўка ў цябе улісьцілыся!* **Улішчаный** *дзеепрым. Карці места! — зыкрічаў, схваціў улішчыныю карту і аткінуў.* **Улісцёмшы** *дзеепрысл. Нечыга а́йкыць улісьцёмшы, мог ба даць, якея ён ма́сьці ні любіў.*

Улубець, улубецца, улубянець, улубянецца *зак.* Злубянець. *Пулушўбычык улубеў, чуць ні зьвініць. Нада ж так улубецца твайму плашчў,— во што значыць ні бярежч адзежыну. Ты ўжо улубянеў нямытый, сяньня ж тапі баню. Улубянеюцца боты і патрескыюць, гря́знымі кідаць нілізя.* **Улубелый, улубеўшый, улубянелый, улубянеўшый** *дзеепрым. Пріхадзіў іхный сват нідаўна — шубёнка нейкыя улубелыя і боты разьбітыя, а яны ўсё хваліліся, што быгач. Улубеўшыя бацінкі выля́юцца пыд ґанкымі, прібраць ні субы́чыцца. Шапка улубянелыя, іна ня дужа і паходжа ны шапку. Ні знаю, калі мне твае улубянеўшыя рубашкі ацьціра́ць.*

Улубяніванне *н.* Ссыханне, высыханне да зацвярдзення. *Як ні рызглідáй, а ўлубя́нівыньня ныхад ні адзьдзелыіш.*

Улубяніваць *незак.* 1. Рабіць злубянелым. *У дождж і ў мароз нашто новый пулушубык улубя́нівыць.* 2. Рабіцца злубянелым. *Скора ж твыя шўбычка стала улубя́нівыць.* **Улубянівацца** *незак.* Рабіцца злубянелым. *Пулушўбычык пычаў улубя́нівыцца, скора ты яго датрепліш.* **Улубяніць** *зак.* 1. Зрабіць злубянелым. *Улубя́ніў ты свае бацінкі, што яны і ны бацінкі ні пахожы.* 2. Зрабіцца злубянелым. *Ета ж нада, етык кылы гря́зі ірьмяк улубя́ніў!* **Улубяніцца** *зак.* Зрабіцца злубянелым. *Ны табе ужо кожа улубя́нілыся як ну хумуце.* **Улубяненый, улубянеў-**

шый *дзеепрым. Такей улубя́ніный кужушок ні надзеніш. Нейкія пінжачкі улубя́ніўшыя выляюцца, імі, знаць, бульбу ныкрывáлі.*

Улупіць, улупасіць, улупечыць *зак.* Моцна ўдарыць са злосцю. *Ці ён будзіць стыяць, ждаць, пакуля ты яму улу́піш, крутнецца і пабег. Зы такоя бáлыўства нада було даўно улупáсіць,— што йта зь яго творіцца, нійдзе места сабе ні находзіць. Січас пыдбягіць Якыў, ён табе як улупечыць, ты і саўесься.* **Улупленый, улупашаный, улупечаный** *дзеепрым. За што ня ўлу́пліна, дык яму за ўсё стоіць. Што, ладна улупáшына, можа меншы будзіць паверьх хаты хадзіць. Ім абоім крепка улупечына, надоўга ігру́шыны запомнюць.*

Улухціць *зак. неадабр.* Упэўніць у няпраўдзе. *Хто яму улухці́ў, што Ганьніна дычка замуж выходзіць? Што-небудзь улухця́ць, і ён усяму веріць.*

Улюбчыватасць *ж.* Улюблівасць. *Я ім дам улю́бчывытысьць, як мятлу вазьму,— іш ты іх, узялі моду у поўныч пріхадзіць.*

Улюбчыватый *прым.* Улюблівы. *Меншый зь іх быў дужа улю́бчывытый. Можа улю́бчывытый, а можа распу́ста.*

Улядзяніваць, улядзяніваца *незак.* Змярзацца, пакрывацца льдом, абледзяняцца. *Як зімля улідзя́нівыіць, для жыта дужа дренна. Прібярі хвырасток пат крышу, ніхай ні улідзя́нівыіцца.* **Улядзяніць, уледзяніць** *зак.* Пакрыць ільдом, абледзяніць. *Дождж прайшоў з марозым, улідзяніў дарогу, што ні ступіць. Мы, бувала, відрамі наносім вады, с сáжылкі, улідзянім каўзель і ны мырзя́нкых езьдзіім.* **Уледзянець, уледзянецца, улядзяніцца, уледзяніцца** *зак.* Змерзнуцца, пакрыцца льдом, абледзянецца. *Салома зыціклá пыт кыпля́мі, улідзянела, хуць ломым узьбівай, вілкымі нізашто ні ўзарьвеш. Дровы зьнізу улідзянеліся, абу́хым патроху узьбівáю. Посьлі воцьціпілі часта буваіць, што ўсё улідзяніцца, ехыць нілізя. Дарога улідзянілыся, коўзка, дужа трудна ехыць.* **Уледзянелый, уледзянеўшый, улядзяненый** *дзеепрым. Залетыся, кажыцца, дужа дренныя восінь была, мы улідзянелый лён пыднімалі сланый. Дождж ішоў і зымірзаў, дык пріехыў мой двору — на ім ірьмяк улідзянеўшый. Улідзя́ніныю сьцежку нада тыпаром насеч ці хуць лупáткыю, ато ж па ёй ня сту́піш, ногі едуць.*

Улякнуць *зак.* Спалохаць. *Ты дзіцёнка улякнеш, што ты тваріш!* **Улякнуцца** *зак.* Спалохацца. *Прайдзі ты з*

ма́лым, ато сыбака забрешыць і ён можыць улякну́цца. **Улякнутый** *дзеепрым. Ета дзяўчонка улякну́тыя, відзіш, як іна уздры́гывыіцца.*

Уляплівацца *незак.* 1. Забруджвацца, аблеплівацца. *Глядзі зы ма́лымі: узноў палезуць у грязь уля́плівыцца.* 2 *перан.* Чапляцца. *Ён уля́плівыіцца за жордычку, што ні атарьвеш.*

Уляпыванне *н.* Аблепліванне. *Ну хто ж залю́біць такоя уля́пывыньня, сымаму нада апчышча́цца.*

Уляпываць *незак.* 1. Аблепліваць. *Чы́сьцінькій пінжачок уля́пывыіць у грязь.* 2 *перан.* Умешваць, падводзіць. *Што ж ты ні знаўшы, ня ведыўшы уля́пывыіш чылавека.* **Уляпывацца** *незак.* 1. Аблеплівацца. *Лі гліны канешня будзіш уля́пывыцца, як акуратна ня дзелый.* 2 *перан.* Пападаць, улязаць. *Хто цябе цягнуў уля́пывыцца ў такую кашу, судом ішчэ будуць рызьбірацца.* **Уляпаць** *зак.* 1. Абляпіць. *Ту́хількі былі красівінькія, дык уля́пыў у грязь большы некуды.* 2. Умяшаць, падвесці. *Яго сьпіцыя́льна уля́пылі, каб атамсьціць Аўсяёнку.* **Уляпацца** *зак.* 1. Абляпіцца. *Уля́пыўся пы калені і паўзець у хату,— ны дваре аччышча́йся!* 2. Папасці, улезці. *Нашто ім былі тэя асінкі, уляпыліся па вушы, а людзя́м сьмеху надзелылі.* **Уляпаный** *дзеепрым.* 1. Аблеплены. *Ходзіць уля́пыный кругом, як яму тольқа ня сты́дна.* 2. Умяшаны. *Як яму цяперя выбіра́цца, на ўсю жысьць астанецца уля́пыный.*

Улятаць *незак. перан.* Трапляць (у непрыемныя абставіны). *Ці раз ты уліта́ла у ніпрія́тнысьці іс сваім любапы́цтвым.* **Уляцець** *зак.* Трапіць (у непрыемныя абставіны). *Чэпік у іхнюю вултузьню́ уляцеў і сам ні рад быў.*

Умадзець *зак.* Перажыць, выжыць, застацца цэлым, *Цяперя дайжа ня веріцца, як я тады умадзела, кажный дзень страху було ніізьвесна сколька.* **Умадзелый** *дзеепрым. Толька што умадзелыя, жызьня яе саўсім віва́жныя.*

Умазголіванне *н.* Запэцкванне, вымазванне. *Што ўжо ні ныра́віцца мне такоя умазґолівыньня, цярьпець ні магу!*

Умазголіваць *незак.* Запэцкваць, вымазваць. *Ні ўмазґолівый лі посыду чыстыя кохты.* **Умазголівацца** *незак.* Запэцквацца, вымазвацца. *Кыла печы усё умазґолівыіцца, як ты акуратна ня дзелый.* **Умазголіць** *зак.* Запэцкаць, вымазаць. *А большы ты ні пацэліўся умазґоліць новыя штонікі?* **Умазголіцца** *зак.* Запэцкацца, вымазацца.

Нада ж яму так умазѓоліцца, увесь чыста зымáрыный. **Умазголеный** *дзеепрым. Умазголіный ходзіць, і яму ніскольки ня стыдна.*

Умазыванне *н. перан.* Уладкоўванне шляхам пачастункаў, хабару і інш. *Тоя ўремя і ўмáзывыньня пымыгáла.*

Умазываць *незак. перан.* 1. Уладкоўваць шляхам пачастункаў, хабару і інш. *Яго туды Міхяёнык умазывыў, сам ба ён ні сыбразіў пралезьць.* 2. Даваць у масць пры гульні ў карты. *Ці помніш, як сядзім гуляць, а ты ўсігда умáзывыў?* **Умазывацца** *незак.* Уладкоўвацца шляхам пачастункаў, хабару і інш. *Некуды умáзывыіцца Трыхімёнычык, толька ні гаворюць куды, дзіржаць у сікреці.* **Умазаць** *зак.* 1. Уладкаваць шляхам пачастункаў, хабару і інш. *Яны былі лоўка свайго брата умáзылі, а посьлі ў іх усё сырвáлыся.* 2. Даць у масць пры гульні ў карты. *Ты мне абізацільна умáжыш, сколька ня думый, хадзі скарей.* **Умазацца** *зак.* Уладкавацца шляхам пачастункаў, хабару і інш. *Скажы-ка ты мне, як ён туды умáзыўся, відна, крепкыя рука была.* **Умазаный** *дзеепрым.* Уладкаваны. *Умáзыный трошку пыдзяржыцца, толька ён многа нідыпынімáіць.*

Умакыванне *н. перан.* Абвінавачванне, уцягванне. *Мы тожа знаім Высілёва умáкывыньня, ён што хочыш можыць нарошня тріпанýць.*

Умакыванні́к *м.* Той, хто абвінавачвае, умешвае. *Ого, якей ён быў умáкывыньнік, калі патторніць каго, тады даволін.* **Умакываннiца** *ж. Я б ету умáкывыньніцу ні так аччытáў.*

Умакываць *незак. перан.* Рабіць вінаватым або датычным да ганебнай справы. *Што ў яго зы прівычка тыкая: нівінувáтыга чылавека умáкывыць.* **Умакнуць** *зак.* Зрабіць вінаватым або датычным да ганебнай справы. *Нарошня умакнýлі: мы атвічаім, ніхай і ён будзіць з намі.*

Умалачываць *незак. перан.* Хутка з'ядаць. *Пу пуўбухáнкі хлеба умылáчывыюць зы раз етыя нібальшэнькія.* **Умалаціць** *зак.* Хутка з'есці. *Пу хунтý умылацілі, тады чуць ні пы гырлачý мылыка сь пірагом зьелі, чаму ня быць здаровым.* **Умалочаный** *дзеепрым. Пакуля мы пріішлі, усё було умалочына пыччыстýю.*

Умаленіе, умаленне *н.* Недахоп. *У нас умаленія хлеба, ні хвáціць ны зáўтріга, нада рышчынáць. Саўсім ума-*

леньня сала, худзь ба як-як дыцягнуць ды хыладнейшыга ўремя.

Умалёвываць *незак.* Дамалёўваць, дадаваць да малюнка. *Што яны тута умалёвывыюць?* **Умаляваць** *зак.* Дамаляваць, дадаць да малюнка. *Тута ўжо нешта було, а тады ма́лый умулюва́ў сюды кыня ці сыбаку нейкыга.* **Умаляваный** *дзеепрым. Там і так ужо многа умулюва́на.*

Умаліванне *н.* Змяншэнне гадоў, узросту. *Зроду я ні любіла ума́лівыньня, ну нашто йта мне гады скрыва́ць, сколька ёсьць, столька й ладна, ета мае гады.*

Умаліваца *незак.* Лічыць сябе малым. *Ён усё ума́лівыўся, пакуля прішла павестка у армію іціць.* **Умаліць** *незак.* Зменшыць гады. *Ета яе матка так ума́ліла, усё ні́дαросткым шчыта́ла.* **Умаліцца** *зак.* Палічыць сябе малым. *Гады неік паскру́чывылі, ума́ліліся.* **Умаленый** *дзеепрым. Ці яму праўда іщчэ столька гадоў, ці ён ума́ліный?*

Уманіванне *н.* Заманьванне ў памяшканне. *Ня дужа яны слу́хыюць ума́нівыньня, ты пыкажы ім та́зік ці кыцялок, зразу ныліцяць.*

Уманіваць *незак.* Заманьваць у памяшканне. *Як рыскрічы́цца ў пуні, як распы́рькыiцца — ета іна так курей ума́нівыiць.* **Уманівацца** *незак.* Заманьвацца ў памяшканне. *Ня хочуць ціпляты ума́нівыцца, знаюць, што пыдмыня́іш, нічога ні дасі.* **Уманіць** *зак.* Заманіць у памяшканне. *Каб сюда сыбачку уманíць!* **Уманіцца** *зак.* Заманіцца ў памяшканне. *Чуць-чуць куры уманіліся ў пуню.* **Умонены** *дзеепрым. Умоніных ціплят паловіш, а пы двару як ты за імі будзіш гыняцца.*

Умардаваць *зак.* Затузаць, замучыць. *Дарога плыхая, бярьвеньня цяжолыя, дужа коні умурдува́лі, ім каб судык двоя аддыхнуць.* **Умардаваный** *дзеепрым. Чаго ж ня будзіць конь умурдува́ный, калі дарогі саўсім німа.*

Умарзёкыванне, умарзёпыванне, умарзёпкыванне *н.* 1. Замазванне, вымазванне. *Ну хто ж ба ета зулюбіў такоя умарзёкывыньня. Ды чаго ж ныдаела тваё умарзёпывыньня. Глядзець нілізя на ета умарзёпкывыньня, ты ні днаго разу чыстый ні пріхадзіў.* 2. Замазаныя, вымазаныя рэчы. *Тама, тама кідай умарзёкывыньня, сюда мне нічога ні нясі, тут чыста. Ты мне толька ня су́ньсся сюда с умарзёпывыньнім сваім. Нысклыда́ла кучу умарзёпкывыньня, пірімуваць прі́дзіцца.*

Умарзёкываць, умарзёпываць, умарзёпкываць *незак.* Замазваць, вымазваць, заквэцваць. *Айт, табе што ні дай надзець, усё ты умарзёкывыiш. Ні ўмарзёпывый пінжа-*

чок, пыглядзі, якея стоўбікі грязныя, а ты тресься. Аччысьці ўсё ґ боку, будуць хадзіць і мост умарзёпкывыць. **Умарзёкывацца, умарзёпывацца, умарзёпкывацца** *незак.* Замазвацца, вымазвацца, заквэцвацца. *Табе, знаць, нырáвіцца умарзёкывыцца тута. Чаго ты палезіш умарзёпывыцца, тама пывярнуцца нейдзі. Ганна таўчэцца, і дзеці зь ёю тожа умарзёпкывыюцца.* **Умарзёкаць, умарзёпаць, умарзёпкаць** *зак.* Замазаць, вымазаць, заквэцаць. *Боты умарзёкыў чуць ні ды кален і йдзець у хату. Ня лезь к дзёхцю, рукі умарзёпыіш, што ні атмы́іш. Так умарзёпкыць рубáшычку нада ўмець.* **Умарзёкацца, умарзёпацца, умарзёпкацца** *зак.* Замазацца, вымазацца, заквэцацца. *Толька пірядзела мáлых, а яны ўзноў умарзёкыліся. Ніряха усігда найдзіць места умарзёпыцца. Умарзёпкылыся па вушы, пакуля пыбяліла.* **Умарзёканый, умарзёпаный, умарзёпканый** *дзеепрым. Умарзёкыныя боты ні нясі сюда, ідзі ў аборык абмы́й. Усё умарзёпыныя кідáй лі загнету, я буду шчолык дзелыць і ўтаплю́. Зьнімай рубашку, умарзёпкыный перід замыць нада.*

Умасоліванне *н.* Забруджванне, зашмальцоўванне. *Ну каму ж умасолівыньня будзіць пріятна, ні пуцступіцца, ні ўзяцца за вешч.*

Умасоліваць *незак.* Забруджваць, зашмальцоўваць. *Із-зы нікурáства умасолівыіць рукаўкі, прівучаць нада к пырядку.* **Умасолівацца** *незак.* Забруджвацца, зашмальцоўвацца. *Каб акуратней дзелыў, так ба адзёжына ні ўмасолівылыся.* **Умасоліць** *зак.* Забрудзіць, зашмальцаваць. *Во дыработыўся: дайжа шапку умасоліў, уся у нечым жырным.* **Умасоліцца** *зак.* Забрудзіцца, зашмальцавацца. *Полы умасоліліся, хуць у шчолык етый пінжак кладзі.* **Умасоленый** *дзеепрым. Ты гатоў і ў умасоліным пайціць на ксьціны, табе ня стыдна.*

Умасцярыць *зак.* Зрабіць адмыслова, па-майстэрску. *Такея тубуретычкі умысьцяріў, што адглядзіцца.* **Умасцяроный** *дзеепрым. Умысьцярёныя ж крывацi, дайжа нейкія узоры пывырезывыны.* **Умасцяромшы** *дзеепрысл. Умысцярёмшы такея харомы, і пугуляць можна.*

Умататорыванне *н.* Вымотванне, давядзенне сябе да крайняй стомленасці, знямогі. *Такоя умытаторівыньня дáрым ні праходзіць, яно посьлі атрыгáіцца ны чылавеку.*

Умататорываць *незак.* Стамляць да крайнасці, знямогі, вымотваць. *Ты знаіш, пызьбá умытаторівыіць, кажный дзень пастой-ка і пастой у любую пагоду.* **Умататорывацца** *незак.* Стамляцца да крайнасці, знямогі. *Я ні-*

зашто ні пашоў ба так умытаторівыцца, згарі яны і грошы, троху заробіў і ладна. **Умататорыць** *зак.* Стаміць да крайнасці, знямогі, выматаць. *Пойдзіш зь імі, яны цябе умытаторюць, яны як зьвярі работыюць.* **Умататорыцца** *зак.* Стаміцца да крайнасці, знямогі, выматацца. *Не, яму ня воддых быў, ён умытаторіўся, гывaріў, большы, як ны рабоці.* **Умататорaный** *дзеепрым. Ці ён усігда такей зумухрышка, ці ета сяньня такей умытаторіный?*

Уматнуць, уматнуцца *зак. перан.* Знікнуць. *Міхяёнык тую ж мінуту уматнўў, як скызалі, што едуць вашы хлопцы. Пыглядзіш, што ён уматнець, ні станіць дыжыдáць нікога. Уматнўліся, што дайжа ніхто ні замеціў.*

Уматыванне *н. перан.* Ублытванне ў непрыемныя справы. *Ён і посьлі умáтывыньня як выранёнык ходзіць.*

Уматываць *незак. перан.* Умешваць, ублытваць у непрыемныя справы. *Яны ўмáтывыюць хлыпцá, а ты глядзіш і слова ні скажыш.* **Уматывацца** *незак.* Умешвацца, ублытвацца ў непрыемныя справы. *Як станіць умáтывыцца, тады позна будзіць дукувáць, січас дукўй.* **Уматаць** *зак.* Умяшаць, ублытаць у непрыемныя справы. *Нáйдуцца мáхырі, каго хочыш умытáюць, сáмыга строгыга.* **Уматацца** *зак.* Умяшацца, ублытацца ў непрыемныя справы. *Як умытáўся, тады стаў áйкыць, а айдзе ж ты да етыга быў, што думыў.* **Уматаный** *дзеепрым. Трудна выпўтывыцца умытáныму, зразу нада глядзець, каб у цянёты ні пупыдáцца.*

Умахыванне *н.* Укідванне шляхам шпурляння. *Ты на іх пысваріся зы ўмáхывыньня, поўныю сажылку лумачча накідылі.*

Умахываннік *н.* Той, хто кідае, шпурляе, укідвае. *Етыя умáхывыньнікі чаго хочыш сюда ныўмáхывыюць.* **Умахываніца** *ж. Ай, сь цябе ўжо і ўмáхывыньніца, палкі ні пірякініш.*

Умачываць *незак.* Намочваць, замочваць. *Пыткысáй рукаўкі, каб ні ўмáчывыць, а тады піляшчыся.* **Умачывацца** *незак.* Намочвацца, замочвацца. *Ні нада умáчывыцца, халодна будзіць.* **Умачыць** *зак.* Намачыць, замачыць. *Патрескыныя рукі як умочыш, быляць, быляць.* **Умачыцца** *зак.* Намачыцца, замачыцца. *Пянькў цігалі, умачыліся, пыпрастўджывыліся.* **Умочаный** *дзеепрым. Прішоў ужо цямнела, увесь умочыный, штонікі пы калені мокрыя,— рыбу лавілі у сáжылкі.* **Умачомшы** *дзеепрысл. Учора умачомшы прібеглі і сяньня такея самыя.*

Умеласць *ж.* Умельства. *Каб табе тыкая умелысьць,*

як у Высілёнка! Ні було ў яго ніякія умелысьці, ніхай ні вярзець пустаты́.

Умесна *прысл.* Сумесна. *Умесна хызя́йнічыць було тру́дна, кажный сабе глядзеў. Думылі умесна строіць хату, а тады пірядумылі.*

Умесный *прым.* Сумесны. *Нам прішлося весьць умесныя хызяйства, усяк було. У іх умесныя хата, відна, прыдаду́ць.*

Умеюшчый *прым.* Умелы *Каб умеюшчый чылавек, дык тут ба ны два часы работы, а такей халодный ма́сьцір будзіць двоя судык кыпацца.*

Умітусь *прысл.* Беспарадкава, у розных напрамках. *Разьбегліся умітусь, ні знаіш, каторыга хвыта́ць. Трошку ныхрістáла нітык умітусь,— нызываіцца, зашыла.*

Умудранне, умудрыванне *н.* Мудрагелістае прыстасоўванне. *Нешта нічога ні пулучаіцца зь яго умудря́ньня. Ныўряд, ці паможыць тута якоя-небудзь уму́дрівыньня.*

Умудраць, умудрываць *незак.* Рабіць мудрагеліста. *Стыхван узяўся нешта умудря́ць, можа, што-небудзь і палучыцца. Што ён будзіць уму́дрівыць, ста́ўця козлы пысярёд балькі і ўсё.* **Умудрывацца** *незак.* Прыстасоўвацца. *Вот неік жа ён уму́дрівыўся і біс тваіх саветыў апхадзіцца.* **Умудрыць** *зак.* Зрабіць мудрагеліста. *Ета Пятрок так умудрі́ў тута лазіць. Як умудріць што-небудзь, задзівісься.*

Умуздыванне *н.* Закілзванне. *Возісься ты цэлый час зь естым уму́здывыньнім.*

Умуздываць *незак.* Закілзваць. *Ні даецца конь, каб яго уму́здывылі, гылаву зыдзярець, што аброць ні рашшпіліш.* **Умуздаць** *зак.* Закілзаць. *Умузда́й крепка, ато етый конь можыць вы́кінуць гру́зьдзіла.* **Умузданый** *дзеепрым. Умузда́ный конь ні пынясець, а так можыць рыстріпа́ць.*

Умуравець, умуравецца *зак.* Задзірванець. *Як умураveіць зімля, тады ціжалей пыхаць. У іх кругом умуравелыся, кругом зялёна.* **Умуравелый, умураveўшый** *дзеепрым. Дарожкі умуравелыя, чуць заметна, што дарожкі. Некыму выта́птывыць, дык і двор умураveўшый.*

Умурзаніванне *н. экспр.* Замурзванне. *Худзь ба раз вы пад'елі біз умурзанівыньня.*

Умурзаніваць *незак. экспр.* Замурзваць. *Пыглядзі ты, як яны адзін аднаго умурзанівыюць — кормюць тэй таго, тэй таго.* **Умурзанівацца** *незак.* Замурзвацца. *Можа табе ўжо дос умурзанівыцца?* **Умурзаніць**

зак. Замурзаць. *Во ныкарміла, дык ныкарміла, умурзапоніла, што дайжа вачэй ня відна.* **Умурзапоніцца** *зак.* Замурзацца. *Ты ўмурзапоніўся як маліилькій, дайжа й дзеці такея ні буваюць.* **Умурзапонены** *дзеепрым. Пыдажджы, памыйся, куды ты еткій умурзапоніный пыбягіш.*

Умурзачыванне *н.* Замурзванне. *Зу ўмурзачывыньня вы ў мяне палучыця, што йта такоя, каб я вас кажныю мінуту абмувала.*

Умурзачываць *незак.* Замурзваць. *Ня столька корміць, сколька умурзачывыіць ета кармленьніца.* **Умурзачывацца** *незак.* Замурзвацца. *Што ж ты хочыш ат малых, ядуць і ўмурзачывыюцца.* **Умурзаціць** *зак.* Замурзаць. *Ці ета ты сам, ці хто цябе умурзаціў, што толька вочы бліщчаць.* **Умурзаціцца** *зак.* Замурзацца. *Доўга малым умурзаціцца, што зьядуць, а што пы ліцу рызмажуць.* **Умурзачаный** *дзеепрым. Прібеглі умурзачыныя, усё роўна як яны сьвіньню ссалі.*

Умуровываць *незак. перан.* Прымушаць змоўкнуць. *Я ўмею іх умуровывыць.* **Умуровывацца** *незак.* Змаўкаць. *Цяперя яны умуровывыюцца і сідзяць як мышы пад венікым.* **Умураваць** *зак.* Прымусіць змоўкнуць. *Ніхай толька пікніць, я яго умурўю, што зырякецца гывaріць. Прі Ісаіхі ён сядзеў усё дно як яго умурувала, слова ні прыраніў.* **Умуравацца** *зак.* Змоўкнуць. *Тама дык вы дужа сьмелыя, а тута умуруваліся, рота ні рашчыніця.* **Умураваный** *дзеепрым. Нечыга ім гыварiць, пашлі умуруваныя.*

Умурыжыванне *н. перан.* Лаянка, згрызоты. *Ганьнін сын знаіць, што такоя умурыжывыньня, крепка пыспытаў салодкыга да сьлёз.*

Умурыжываць *незак. перан.* Стамляць лаянкай, згрызотамі. *Яны умурыжывылі Зьмітрыка, ці раз ён ат іх плакыў.* **Умурыжывацца** *незак.* Стамляцца ад лаянкі, згрызот. *Нечыга туды йціць умурыжывыцца.* **Умурыжыць** *зак.* Стаміць лаянкай, згрызотамі. *Ліванёнка ні ўмурыжуць, ён умеіць даць здачы.* **Умурыжыцца** *зак.* Стаміцца ад лаянкі, згрызот. *Ён ужо так умурыжыўся зь імі, што большы ня можыць цярьпець.* **Умурыжаны** *дзеепрым. Як наслухыіцца іхнія рязьбы, як прідзіць раз-другей умурыжыный, будзіць знаць, што йта зы сямейка.*

Умусоліванне *н.* Моцнае зашмальцоўванне. *Каму ж пынырaвіцца еткыя умусолівыньня, нада акуратнейшым быць.*

Умусоліваць *незак.* Моцна зашмальцоўваць. *Ікая ты нікура́тныя, умусолівыіш адзежыну і дайжа ні глядзіш.* **Умусолівыцца** *незак.* Моцна зашмальцоўвацца. *Ніхырашо так умусолівыцца, як ніря́ха ікая. Што ж я зьдзелыю, калі кохта кыла печы умусолівыцца.* **Умусоліць** *зак.* Моцна зашмальцаваць. *Пакуля я хвацілыся, яны ўжо умусолілі пінжачкі.* **Умусоліцца** *зак.* Моцна зашмальцавацца. *Ці відзіш, як ты умусоліўся, хто зы табою глядзець должын? Хварту́к етый умусоліўся як тря́пка.* **Умусоленый** *дзеепрым. Скла́дывый усё умусоліныя адзьдзельна, я заўтря пірямы́ю.*

Умушкарджыванне *н.* Моцнае стамлянне, выбіванне з сіл. *Ні знаю, чаго ён церьпіць такоя умушка́рджывыньня, ста́рыя зыгыня́ла яго саўсім.*

Умушкарджываць *незак.* Моцна стамляць, выбіваць з сіл. *Такей жа быў кыналу́п, так ён коні умушка́рджывыў усякій раз!* **Умушкарджывацца** *незак.* Моцна стамляцца, выбівацца з сіл. *Ні хачу я зь ім стынавіцца, ета толька умушка́рджывыцца, ніхай адзін косіць.* **Умушкардзіць** *зак.* Моцна стаміць, выбіць з сіл. *Усё пыдгыняў і пыдгыняў, ні дываў мінуты піряды́ху, дужа нас умушка́рдзіў.* **Умушкардзіцца** *зак.* Моцна стаміцца, выбіцца з сіл. *С пастройкыю усігда умушка́рдзісься, строіцца дужа цяжола.* **Умушкарджаный** *дзеепрым. Коні умушка́рджыны, чуць толька ногі пірістыўля́юць.*

Умушкарываць *незак.* Моцна стамляць. *Хва́ціць табе плотнікыў умушка́рівыць, яны і так стыря́юцца.* **Умушкарывацца** *незак.* Моцна стамляцца. *Зы вясну коні умушка́рівыюцца, яны с хумутоў ні выходзюць.* **Умушкарыць** *зак.* Моцна стаміць. *Умушка́ріла ты свайго Міцю, ён стыря́іцца, што й стыря́цца большы некуды.* **Умушкарыцца** *зак.* Моцна стаміцца. *Ня столька ты умушка́ріўся, як гаворіш, тама работы ня дужа многа було.* **Умушкараный** *дзеепрым. Вазы бальшэя пріпёрлі, коні умушка́ріны, ніхай хуць дзень аддыхну́ць.*

Умыкаць *незак.* Умешваць. *Сколька разоў умыка́лі яны Трахіма, а ён усё ім веріць.* **Умыкнуць** *зак.* Умяшаць, уцягнуць. *Я ўжо ні знаю, ці яны думылі, што Шурік ім паможыць, ці на што яны білі, ну толька яны умыкну́лі яго зь нейкыю цэльлю.* **Умыкнутый** *дзеепрым. Ён быў да етыга умыкну́тый, разьві дырма цэлыю нядзелю бегыла туды Аўдотка.*

Умэнчыванне *н.* Затузванне, стамленне. *Як пыспы-*

тáіш такога умэнчывыньня, тады будзіш знаць, а ні знаўшы гыварíць дужа лёхка.

Умэнчываць *незак.* Затузваць, стамляць. *Хваціць табе іх умэнчывыць, ніхай пысідзяць спакойна.* **Умэнчывацца** *незак.* Затузвацца, стамляцца. *Ні хачу я зь імі умэнчывыцца, ну іх.* **Умэнчыць** *зак.* Затузаць, стаміць. *Ты знаіш, як яны Мікіпыра умэнчылі,— кляў іх, гыварíў, дайжа ні хачу вíдзіць.* **Умэнчыцца** *зак.* Затузацца, стаміцца. *Рыскáзывыла, што як умэнчыцца за вечыр, дык рукі ні пыдняць.* **Умэнчаный** *дзеепрым.* *Кажный дзень умэнчыный, а ну яго, такоя зыняція.*

Умягнуць *зак.* Адчуць слабасць і прагу ад спёкі, смагі. *Умя́глі кыла пнёў, іх дужа, дужа цяжола кыпаць, б'есься, б'есься, нівісь сколька сілы пыкладзеш, пакуля вы́кыпыіш яго.*

Умяжджуліваць *незак. іран.* З'ядаць. *Як пычануць умяжджу́лівыць, толька хлеб резыць пысьпівáй.* **Умяжджуліць** *зак.* З'есці. *Яму сколька ні пыдай, усё умяжджу́ліць, во ўжо есьць дык есьць.* **Умяжджуліцца** *зак.* Змясціцца (пры ядзе). *У етыга усё умяжджу́ліцца, нічога ні астанецца.* **Умяжджуленый** *дзеепрым.* *Сколька пыстáвіла, пыклала, думыла, пылавíна астáніцца, ажно прішла — усё умяжджу́ліна.*

Умяканне *н.* Намаканне. *Зурудзя́ніў рубашкі, што і ўмікáньня ні пымыгáіць, ні цьцірáюцца.*

Умякаць, умякацца *незак.* Мякнуць, намякаць. *Мяшкі посьлі бульбы гря́зныя, я пыклала іх умікáць. Заўтря у мяне шчолык, плацьця умікáіцца, буду мыць.* **Умякнуць, умякнуцца** *зак.* Намякнуць. *Галю́сінькія паехылі, а такей дождж лінýў, умя́кнуць як мокрыя мышы. Трáнты умя́кнуцца, ататрý трошку ды ны вярёўку на сонца.* **Умяклый, умякшый** *дзеепрым.* *Верна, зь веку такога дыжджа ні було, усё залíў і зытапíў, умя́клыя сена з вады выця́гывылі. Умякшыя кучкі раськінь, скарей вы́сыхнуць.*

Умякініванне *н.* Пакрыццё, абсыпанне мякінай. *Ты посьлі умякінівыньня вытрісáйся хырашэнька, с сабою у хату нічога ні нясі.*

Умякініваць *незак.* Пакрываць, абсыпаць мякінай. *Ты ўжо ні ўмякінівый адзежу, я сам ныгрябý карзінкі і ўнясу.* **Умякінівацца** *незак.* Пакрывацца, абсыпацца мякінай. *Што ж ты умякінівыісься, акуратней нысыпай. Як ты акуратна ня дзелый, а ўсё лі мякіны умякінівыісься.* **Умякініць** *зак.* Пакрыць, абсыпаць мякінай. *Ты ўсе*

штаны умякініў ды кален, выйдзі аптрясі. **Умякініцца** *зак.* Пакрыцца, абсыпацца мякінай. *Ідзі пымагі, паможч нада, толька глядзі, тама умякінісься. У цябе рукáвы дужа умякініліся, мякіна пряма кымкáмі вісіць.* **Умякінены** *дзеепрым. Чаго ж вы такея умякініныя ідзіцё ў хату, аптресьць нада і аббіцца.*

Умякшыць *зак.* Утаптаць, умясіць. *Ніізьвесна чаго умякшы́лі у етыя мяхі, што нада, а што й саўсім ні нада.* **Умякшыцца** *зак.* Утаптацца, умясіцца. *Дывай астáтнія тряпкі, тута ішчэ умякшы́цца.* **Умякшоны** *дзеепрым. Ты б пыглядзела, што ў яе ў сундукáх умякшона.* **Умякшомшы** *дзеепрысл. Умякшомшы ўсё ета, ты ні пады́міш, а калі падыміш, дык ні пынясеш.*

Умярковываць *незак.* Вымяркоўваць. *Ты як стáніш умяръковывыць, дык і сяньня у горыд ня вы́біріСЬся. Усё умяръковывылі іціць і ні сыбрáліся.* **Умярковывацца** *незак.* 1. Вымяркоўваць. *Сколька табе нада умяръковывыцца, каб пад'ехыць у Мазылыва? Ты ці ні другей месіц умяръковывыісься ехыць у Крічыў.* 2. Вымяркоўвацца. *Ці умяръковывыіцца у цябе што-небудзь с куплію ай зь імі ні згывáріцца?* **Умеркаваць** *зак.* 1. Размеркаваць. *Летыся нічога дывалі: жыта уміръкувáлі пы кілыграму, пышаніцы, бульбы па многа прішлося.* 2. Вымеркаваць. *Мне каб харошыя ўремя уміръкуваць ды аццкачы́іць к Сьціпанёнку. Ніяк я ні ўмяръкую к сваім схадзіць, атведыць іх.* **Умеркавацца** *зак.* 1. Выдзеліцца. *Ці многа ж вам уміръкувáлыся ну трудзьдзень?* 2. Вымеркаваць. *Ці ўмяръкýіцца, ці не, а ехыць нада ні аткладывыючы у доўгій яшчык. Я ўжо цьвёрда уміръкувалыся у скрысеньня схадзіць у Рудню.* 3. Вымеркавацца. *Як яно ў цябе уміръкувáлыся, можа, пашлеш мальца ны пару дней паможч?* **Умеркаваны** *дзеепрым.* 1. Размеркаваны. *Уміръкувáныю пышаніцу нада пуцсушы́ць, нясі пряма ў хату.* 2. Вымеркаваны. *Нічога у мяне с уміръкувáным уремім ні пулучы́лыся.*

Умярэкаць *зак. жарт.* Зразумець, уцяміць. *Ці ўмярекыў ты, што яны гываріл? Цябе умярекыць дужа трудна, асобінна калі у сьця пысядзіш.*

Умясіць *зак. перан. іран.* З'есці. *Нічога, яны ны жывот ні жалюцца, умесюць, сколька ні дасі.* **Умясіцца** *зак.* Змясціцца (пры ядзе). *Нічога, ты рысьпіряжы́ся, дык яно умесіцца.*

Умятаць *незак. перан.* 1. Убіраць усё дачыста. *Такіх даўно нада было умітáць, ніхай іх вочы ня відзюць.* 2.

З'ядаць усё дачыста. *Посьлі работы як сядуць, усё умітáюць.* **Умятацца** *незак.* Выбірацца. *Во так із-зы дзяцей прішлося аттуля умітáцца.* **Умесць** *зак.* 1. Убраць усё дачыста. *Нашы прішлі і ўсю гáдысьць умялі, каб дайжа пах ні пах.* 2. З'есці ўсё дачыста. *Як селі часоў у пяць, усё умялі к вечыру.* **Умесца** *зак.* Убраца. *Паціхіньку умяліся, як іх тута і ні було.* **Умецены** *дзеепрым.* З'едзены. *Ты глядзі-ка, усё умеціна, ні крошычкі ні асталыся.*

Унаджыванне *н.* Панаджванне. *Рызбáлывылыся дужа карова, яе ат унáджывыньня трудна атвýчывыць, гылаву зыдзярець і кытанýла ў клевір.*

Унаджывацца *незак.* Панаджвацца. · *Глядзі, глядзі, каб пырысяты у бульбу ні ўнáджывыліся, тады ат іх палкыю ні атаб'есься.*

Унаравіць *зак.* Упадабаць. *Па-мойму, твой сын Лаўрінчыкыву дачку уныравіў, цэлый вечыр сядзелі ны лавычкі і шыпталіся.*

Унараджыванне *н.* Прыбіранне, адзяванне па-святочнаму. *Мы знаім, длі каго такоя уныря́джывыньня, толька ета ныпрасна ўсё, Цітанок ны яе дайжа ні глядзіць.*

Унараджываць *незак.* Прыбіраць, адзяваць па-святочнаму. *Сколька ні ўныря́джывый, а кылі німа толку, дык німа.* **Унараджывацца** *незак.* Прыбірацца, адзявацца па-святочнаму. *Сяньня ж вічарінка, уныря́джывыюцца дзеўкі у той хаці.* **Унарадзіць** *зак.* Прыбраць, адзець па-святочнаму. *Маша уцырядзіла свайго мужука і атправіла аднаго ны свадзьбу.* **Унарадзіцца** *зак.* Прыбрацца, адзецца па-святочнаму. *Вашы дзеўкі унырядзіліся як мыладэя, толька жыніхоў ні хвытаіць.* **Унараджаный** *дзеепрым.* *Кандыбіны госьці пашлі некуды уныря́джыныя.*

Унараўліванне *н.* Уступка. *Калі пупадзецца ікая гыргáра, дык ніякыя унырáўлівыньня ні паможыць, будзіць грызць і грызьць.*

Унараўліваць, унараўлівацца, унараўляць, унараўляцца *незак.* Уступаць, саступаць. *Ня дужа твыя Кацька прівыкла унырáўлівыць каму-небудзь. Дужа доўга уныраўлівыліся, ну, гаворюць, усё рыўна толку німа. Калі будзіш унырауля́ць, дык яно і жызьня луччы пойдзіць, ці грызьнёю што-небудзь луччы зьдзелыіш. Трошку уныры́ўля́ліся, а тады пычалі дывацЬ здачы, пірісталі цярьпець.* **Унаравіць, унаравіцца** *зак.* Уступіць, саступіць. *Айдзе ты уныравіш злыйдýшшу, зь імі ніякій чорт ні*

ўжывець. Пры Ганнычку ты так дужа ні гыварі, можа уныравіцца, а можа й не.

Унатруску, унатрусь *прысл.* Натрускам. *Як ныкладзець унáтруску, дык тама здаецца, што й пырáдышныя кучка, а яе харошый мушчы́на у ношкі пынясець. Калі прыдываць, дык усігда унáтрусь кладу́ць, каб большы глядзелыся. Памянш.* **унатрусачку.** *Красіва склаў, ды ўнáтрусычку.*

Унацкывацца *незак.* Панаджвацца. *Пычаў унáцкывыцца туды бегыць і пычаў, нада атвучывыць.*

Уначыцца *зак.* Заначаваць. *Дужа дренный пацьцёлык, хочыш — уцякець с пустухá і двору ня прідзіць, уначы́цца айдзе-небудзь у кустах.*

Уніжыць *зак.* 1. Панізіць. *Не, етый вугыл нада уніжыць, прідзіцца выкáпывыць штындáру. 2 перан.* Прынізіць. *Ня бойся ты дужа, што нехта уніжыць твайго сына, цэл ён будзіць.* **Уніжыцца** *зак.* Панізіцца, знізіцца. *Сена зьляглося, уніжылыся, дык саўсім нямнога глядзець.* **Уніжаный** *дзеепрым.* Паніжаны, зніжаны. *А во етый штындáрік ціряшчур уніжын.*

Унікаць, уныкаць *незак.* Паступова знікаць, змяншацца (звыч. пра малако). *Пыгналі скот ны пáрініну, травы німа і мылако пычало унікáць. Калі мылако уныкáіць, ета дренна.* **Унікнуць, уныкнуць** *зак.* Знікнуць, зменшыцца (звыч. пра малако). *Калі доўга ня доіш, мылако можыць унікнуць. У Пырхвянёнкыў раз унікнула мылако, нугурювáліся яны зь дзіцямі. Дзіцёнку месіцы два, мылако уны́кнула, трудна зь ім.*

Уніманне *н.* Суніманне, суцішанне. *Нічыйго яны унімáньня ня слухыюць, што хочуць, то й твырáць, саўсім рызбáлывыліся.*

Уніят *м. перан.* Нягоднік, які дзейнічае скрыта, стоена. *Нілізя було нізашто падумыць, што Пітрачонык такей уніят. Памянш.* **уніяцік.** *Пыдрыстáіць уніяцік, увесь у бацькыву пароду пашоў. Узмацн.* **уніяціна.** *Мала ты знаіш, што йта зу уніяціна, ета ізыком са ўсімі харош, а што творіць! Павеліч.* **уніяцішча.** *Каб мы зналі, што ён такей уніяцішча, ці мы ж ба сталі яму што-небудзь гываріць.* **Уніятка** *ж. Нада ж такою уніяткыю урадзіцца, штоб сваіх паткусывыць ны кажным шагу.*

Унурыста *прысл.* Панура. *Мікіцёнкыў маліц стыяў збоку, неік уну́ріста глядзеў на іх.*

Унурыстасць *ж.* Панурасць. *Ты ні глядзі ны яго уну́-*

рістысьць, Лёнька харошый чылавек, ніхто яму загу́ны ні дасьць.

Унурыстый *прым.* Пануры. *Не, нічога ў яго німа, ніякія бяды, ён усігда такей уну́рістый.*

Унуцкыванне *н.* Падбухторванне. *Не, Анісёнык на ўну́цкывыньня ні пыддасца, ён сымыстыя́цільный чылавек.*

Унуцкываць *незак.* Падбухторваць. *Прыкапёнык іх уну́цкывыіць, а яны ўсё слухыюць, што ён скажыць.* **Унуцкнуць** *зак.* Падбухторыць. *Як жа ты нічога пыняць ня хочыш, яны цябе нарошня уну́цкнулі, а ты й гатоў, сваріцца бягіш.* **Унуцкнутый** *дзеепрым. Калі ўну́цкнутыя, то яны й будуць пець сваё, што Ільлянок скажыць.*

Унюхываць *незак. перан.* Уведваць, вызнаваць. *Нешта яны тама сталі уню́хывыць, што пасьці ні выходзюць з Восьлінкі.* **Унюхаць** *зак.* Уведаць, вызнаць. *Так Іван ня пойдзіць ім пымыгаць, выгыду нейкыю уню́хыў.*

Уняхывацца *незак.* Прывыкаць, браць за звычку (пра хаджэнне ў пэўнае месца). *Нечыга уня́хывыцца пы двырах лётыць, дужа цябе тама ждуць.* **Уняхацца** *зак.* Прывыкнуць, узяць за звычку (пра хаджэнне ў пэўнае месца). *Уня́хыліся бегыць тады удваіх, як субота, так і кытану́лі ні туды, дык туды.*

Упавал *прысл.* Нерухома, упокат. *Сонца ўжо даўно с абедыў зьвярнула, а яны ліжаць упыва́л кулу кустоў, што ім кызьба.*

Упаіваць *незак. перан.* Наносіць балючыя ўдары. *Любіў ба ты ремня упа́івыць, а каб сам пулучыў,— ня хочыш?* **Упаіць** *зак.* Балюча ўдарыць. *Повыда рямёныга як упаілі, дык тую міну́ту асеўся.* **Упоеный** *дзеепрым. Упоіный ён ня пікніць ні пра што.*

Упалоцца *зак.* Моцна стаміцца полючы. *Думылі, вот дарьвём, вот даполім, а тута цямнеіць і цямнеіць, хвыта́ліся, хвыталіся, саўсім упалоліся.*

Упаніваць *незак.* Прывучаць жыць раскошна. *Меншы упа́нівый, дык яны луччы будуць.* **Упаніваца** *незак.* Прывыкаць жыць раскошна. *Дужа рана ён пычаў упа́нівыцца.* **Упаніць** *зак.* Прывучыць жыць раскошна. *Ты ціряшчур упаніла сваіх мальцыў, маглі б што-небудзь зьдзелыць, карона б зь іх ні спа́ла.* **Упаніцца, упанець** *зак.* Прывыкнуць жыць па-панску. *Упанілыся наша Сюрдзюкоўна, дайжа вады схадзіць ёй му́тырна. Упанелі дзеўкі, нічога зьдзелыць ня хочуць, ждуць, калі ім усё гатовінькыя пыдасі.* **Упанелый, упанеўшый** *дзеепрым. Куды ж*

такім упанелым зы грáбількі брацца. Як жа ты упанеўшых зь вілкымі пашлеш на гной, ім толька прыхáджывыцца у тýхільkых.

Упарадчыванне *н.* Парадкаванне. *Посьлі яго упыря́ччывыньня саўсім стала ні прайціць. А ну яго с упыря́ччывыньнім зь естым, найшоў урэмя.*

Упарадчываннік, упарадчык *н.* Той, хто наводзіць парадак. *Прітаміліся упыря́ччывыньнікі, аддыхаюць на хворысьці. Тут каб харошыга упыря́ччыка, пынімáюшчыга. Мне упыря́ччыка ні нада, я сам спрáўлюся.* **Упарадчываннiца, упарадчыца** *ж. Гудзіць работа у нашых упыря́ччывыньніц. Січас прідзіць Ісачонкыва упыря́ччыца, нывядзець вам тута пырядкі.*

Упарадчывацца *незак.* Наводзіць парадак. *Шурка у той хаці упыря́ччывыіцца. Дакуль жа ты будзіш упыря́ччывыцца, усе даўно пашлі на луг.*

Упаследку *прысл.* Напаследак. *Упасьледку і ён скызаў, што Лыўрінёнык зыбігаў к ім на двор. Яны пыдыйшлі упасьледку, калі ўжо іх помышчы ні нада було.*

Упасцівіць *зак.* 1. **Упасвіць.** *Аднаму табе ні ўпáсьцівіць тубунá, нада, каб якей мальчонка памог.* 2 *перан.* Дасачыць. *Сяньня я хачу абізацільна упáсьцівіць Рыманёнка, ён мне грошы должын.* **Упасцівіцца** *зак.* 1. Упасвіцца. *Як жа сяньня Клімчанкова карова упáсьцівілыся, іна ж усігда уцікаіць!* 2. Стаміцца пасучы. *Набегыліся мы сяньня, упáсьцівіліся, чуць жывыя ідзём.* **Упасцівеный** *дзеепрым. Айдзе ж твае упáсьцівіныя ціляты?*

Упаўзаць *незак. перан.* Усяляцца пацiху з вялікай цяжкасцю. *Пу чужых вуглах сколька ні жыві, дык нада думыць як-ніяк упыўзáць у сваю хату.* **Упоўзць** *зак.* Усяліцца з вялікай цяжкасцю. *Мы ну другей год чуць-чуць упаўзьлі ў хату, і то зімувáлі біз мыста.*

Упахываць *незак.* 1. Заворваць. *Гной нада хырашо упáхывыць.* 2. Добра апрацоўваць пры аранні. *Зямлю нада упáхывыць, тады йна родзіць.* 3. Спраўляцца ў ворыве. *Мне з мыладымі ні ўпáхывыць.* **Упахывацца** *незак.* 1. Заворвацца. *Іржы́шча дужа вісокыя, ні ўпáхывыіцца.* 2. Залазіць пры аранні ў чужое. *У чужоя ні нада упáхывыцца.* 3. Стамляцца пры ворыве. *Што ж, за шэзьдзісят гадоў, упáхывыіцца к вечыру, чуць ногі вылакець.* **Упахаць** *зак.* 1. Заараць. *Там ня гной, дробнінькыя салома, усё ўпыхáлі.* 2. Добра апрацаваць пры аранні. *Пáрініну нада хырашо упыхáць, кареньня пывывырáчывыць.* 3. Справіцца ў ворыве. *Мне с хлопцымі ні ўпыхáць, я адзь-*

дзельна стану. **Упахацца** *зак.* 1. Заарацца. *Атвал харошый, дык усё упыха́лыся, зывярну́лыся зямлёю. Можа, ты айдзе абраніў ножычык і ён упыха́ўся.* 2. Залезці пры аранні ў чужое. *Ты, знаць ці ні ўпыха́ўся ў Пёкліну уся́дзьбу?* 3. Стаміцца пры ворыве. *Упыха́ліся хлопцы, дайжа ны вічарінку ні зьбіраюцца.* **Упаханый** *дзеепрым.* Заараны. *Густа гной пыклалі, а ўвесь упыха́н, нійдзе ні асталыся нывярьху́.*

Упацёмку *прысл.* У цемнаце. *Нічога упацёмку ня ўвідзіш, хуць сьпічкі с сабою вазьмі, узатреш. Пріехылі саўсім упацёмку, мы іх ужо ні ждалі.*

Уперайма *прысл.* Напярэймы. *Каровы пабеглі, дык ён ны кыня ды ўпіріймá,— зывярну́ў. Упіріймá за імі ма́лыя бегла.*

Упервіну *прысл.* Упершыню. *Ты ўжо маўчы, ён упірьвіну́ ету дзеўку увідзіў. Ці яму ўпірьвіну у поўныч двору іўля́цца.*

Уперцца *зак.* 1. Уперціся. *Нада хырашо уперцца, ато ныга можыць кыўзану́цца. Ніськярёнку нядоўга уперцца, скажыць, ні пайду і ўсё.* 2 *перан. груб.* Зайсці, увайсці. *Упёрліся тубуном у хату, хут ты іх гоным гані. Уваперцца і будзіць сядзець, ёй сьпяшы́ць некуды.*

Упетаць, упетаваць *зак.* 1. Убіць з цяжкасцю. *Я ўжо ні знаю, якоя сюда кольля упетыць, якоя ні ўваб'ю, сьвіньні падрыюць. Упетывылі крюкі пу пыўаршы́на, іх ніхто ня вырьвіць.* 2 *перан.* Моцна адлупцаваць. *Крепка яму упетылі, доўга будзіць помніць. Яны ні пыглідзяць, так упетывыюць, што на ўсё забудзіць.* **Упетацца, упетавацца** *зак.* 1. Убіцца з цяжкасцю. *Так ужо крепка крюкі ўпетыліся, будуць сядзець, пакуля ні сыгніець прітылка. Дубовыя кылякі ўпетывыліся дужа глубока.* 2. Стаміцца, выбіцца з сілы. *Каб ты так упетыўся, як я, тады б пустаты́ ня вёрз. Пойдзіш, узноў упетывыісься, пысядзі ты луччы ў хаці.* **Упетаный, упетаваный** *дзеепрым.* 1. Убіты з цяжкасцю. *Рогі ат вілык упетыны, што ты зь імі зьдзелыіш. С таго боку тоўстый кол упетывын, аттаго і ні варочыіцца бірнушко.* 2. Стомлены, выбіты з сілы. *Мае тожа пріехылі упетыныя. Коні настолька упетывыны, ім аддыхну́ць абіза́цільна нада.*

Упіліваць *незак.* Уразаць, уганяць пры рэзанні. *Вы ўпілівыйця пілу, а тады мы вас піряменім.* **Упіліваіцца** *незак.* Уразацца. *Ні так проста у сухую дубіну упілівыцца ды яшчэ ну суках.* **Упіліць** *зак.* 1. Урэзаць, увагнаць пры рэзанні. *Каб скарей пілу упілі́ць, а тады б тапор зы-*

гынялі. 2. Узяць пілой. *Такей дуб цьвёрдый, што ні ўпіліць.* **Упіліцца** *зак.* Урэзацца. *Як упіліліся к сірядзіні, тады луччы пашло, а зразу дужа цяжола було резыць.* **Упіленый** *дзеепрым. Што ты хочыш, такея ілбы, пяць разоў пыцягнуць — і ў іх піла ужо ўпіліна.*

Упінанне *н.* Упартасць. *Ні люблю я етыга упіна́ньня, пызвалі, дык ідзі, а ні прітвыря́йся.*

Упіранне *н.* 1. Падпіранне. *Ныўряд, каб такоя упіра́ньня доўга дзіржа́лыся, тута дзіржацца німа чаму.* 2. Упорлівасць. *Грішычкіна упіра́ньня мы знаім, як што уваб'ецца у гылаву, нізашто ні піряпреш.*

Упіраннік *м.* Той, хто падпірае. *Вароццы пулумалі тვае упіра́ньнікі, цяперя чынюць.* **Упіранніца** *ж. Кылячкі пыцстыўля́юць упіра́ньніцы, ці ня Колю у гумне зычынілі.*

Упірхыванне *н.* Запіхванне. *Знаіш, што буваіць с такім упірьхывыньнім, ды апірацыі дзела дайціць можыць.*

Упірхываць *незак.* Запіхваць. *Пробку усярёдык ня ўпірьхывый, ета бутылка зныдабіцца мылыка ў луг узяць ці яшчэ на што-небудзь.* **Упірхывацца** *незак.* Запіхвацца. *Нешта зыстряла, ніяк гліна ня ўпірьхывыіцца, а тама ішчэ пустоя места.* **Упірхнуць** *зак.* Запіхнуць. *Чаго тольк̇а балыўнікі ня дзелылі: к Мітрыхвану ны хату узьлезуць, у комін упірьхну́ць што-нібудзь, а Прося тады бегыіць, крічыць, што дыму поўна хата.* **Упірхнуцца** *зак.* Запіхнуцца. *Чуць-чуць пробка туды упірьхну́лыся, а дыстацца ніяк ні дыста́лыся.* **Упірхнутый** *дзеепрым. Дыстывай усё, што туды упірьхну́та.*

Упіханне, упіхыванне *н. перан.* Усяленне. *Якоя ж упіха́ньня, кылі хата ні застоліна. Ныўря́д, каб у іх штонебудзь пулучылыся зь естым упіхывыньнім, будуць яны разым зімуваць.*

Упіхаць, упіхываць *незак. перан.* Усяляць. *А што було дзелыць, восінь, хылады, дывай мы іх упіхаць хуць у нідадзелыныю хату, крыша ёсьць, печ ёсьць, адно вакно прасечына—пірізіму́юць. Хацелі ўпіхывыць як к Полькі на́ зіму, ды нешта ні пулучы́лыся.* **Упіхнуць** *зак.* Усяліць. *Як упіхну́ сына ў свае вуглы, тады зь мяне усе клопыты зва́люцца.* **Упіхнутый** *дзеепрым. У хату ўпіхну́ты, і ніхай сідзяць паціху.*

Уплутыванне *н.* 1. Ублытванне. *Пірістáнь с уплу́тывыньнім, сам січас будзіш расплу́тывыць.* 2 *перан.* Умешванне. *Ты зь іхныга уплу́тывыньня ня вы́рьвісься, луччы ня лезь.*

Уплутываць *незак.* 1. Ублытваць. *Ні нада нічога у ніткі уплу́тывыць.* 2 *перан.* Умешваць. *Думыіш, ні нарошня Антаноўну уплу́тывыюць? — яй-богу, нарошня.* **Уплутывацца** *незак.* 1. Ублытвацца. *Кыцянок зь ніткымі гуля́іць і уплу́тывыіцца.* 2. Умешвацца. *У чужоя дзела уплу́тывыцца хужы німа.* **Уплутаць, уплутухаць** *зак.* 1. Ублытаць. *Сьвярдзёлык уплу́тыў у пяньку, што ня вы́цігніш. Глядзі, ні ўплута́й веніка, тады ні русплутуха́іш. Нейкіх сучкоў уплутуха́ла, паспробый рызьбяріся.* 2. Умяшаць. *Яны цябе ў што-нібудзь уплу́тыюць, так ты ня вы́вірнісься. Сумусёнка уплута́ць ім ні ўдасца, ён пыніма́іць, длі чаго ета дзелыіцца. Мы помнім, як Ікавёнка уплутуха́лі сь сеным, хваціла яму тады.* **Уплутацца, уплутухацца** *зак.* 1. Ублытацца. *Жменька лёну ліжала, ціплёнык уплу́тыўся, ня можыць вырвыцца. Глянь-ка, каб там цялёнык ні ўплута́ўся ў кустах. У што ты уплутуха́ўся, зы ныгамі цягніцца нешта.* 2. Умяшацца. *Уплу́тыісься ты, што рад ня будзіш. Ты ж знаіш, якея яны людзі, чаго було лезьць, не, палез, уплута́ўся. Уплутуха́ліся разым з Різанковым, як ім вы́лізьць.* **Уплутаный, уплутуханый** *дзеепрым.* 1. Ублытаны. *Вун твой ножычык уплу́тын у ніткі. Тута так уплута́на, што ні ў чом ні рызьбяресься. Такоя уплутуха́ныя ня дужа рысьця́гніш.* 2. Умяшаны. *Мы пынялі, што ён тожа уплу́тын у ета дзела. Па-мойму, і Мыкарёнык уплута́н, яму неік удалося вы́путыцца. Яго ўжо крепка уплутуха́ныга выцягывылі.*

Уплынь *прысл.* Уплаў. *Даду́мыцца ма́льцым: уплы́нь піріплуваюць ряку і бігаць ны вічарінку.*

Упокаць *прысл.* Упокат. *Сяньнік ны палу шурокій-шурокій, упокыць лыжацца і сьпяць. Што ім, упокыць кычаюцца ны саломі.*

Упоразь *прысл.* Асобна. *Ідзіця вы луччы упорызь, ніхай пры вас нічога ні гаворюць. Я іх упорызь устреціў ны бызарі.*

Упорліва, упорыста *прысл.* Настойліва, заўзята. *Упорліва стаіць ны сваём: я дайжа ня быў кылы таго саду. Упорліва атка́зыюцца іціць у борыны. Яму адно цьвірдзя́ць, а ён сваё ацста́івыіць, ды так упоріста, нічога ня могуць дыкыза́ць.*

Упорлівасць, упорыстасць *ж.*, **упорнічанне** *н.* Упартасць, настойлівасць. *У яго ня меншы упорлівысьці, чым у Цімоха. Аткуля ў Кузьмінка тыкая упорістысьць? Нам яго упорістысьць хырашо ізьвесна. Каму ж ба такоя упор-*

нічыньня пыныравілыся? Мне тожа яго упорнічыньня спріклілыся.

Упорнічаць *незак.* Праяўляць упартасць. *Усе сыгласіліся зразу, а Пісарёнык доўга упорнічыў. Я думыю, што Тыцяна ні стáніць упорнічыць, прíдзіць паможч.*

Упорышча *м.* і *ж. перан.* Упартая асоба. *Мікіпырёнык быў яшчэ большый упорішча, а во ж Ганна прыжылá зь ім век. Чаго ты тыкая упорішча зьдзелылыся?*

Управіцель *м. іран.* Кіраўнік. *Такей ужо управіціль бярецца Лаўрін, што куды там каму руўняцца.* **Управіцелька, управіцельніца** *ж. Управіцількыю ёй дужа хочыцца стаць, ды ніяк ні пулучáіцца. Січас зыя́віцца ваша управіцільніца, будзіця піряд ёю аччы́тывыцца.*

Упраўка, упраўнасць *ж.* Спраўнасць. *У адной брігадзі харошыя упрáўка, а ў другой брігадзір нірызваротліў. У гультуя́ упрáўкі ня будзіць. Ікая ж табе упрáўнысьць, кылі некыму зы пырядкым глядзець. Раз абея нірыстаропныя, то ня жджы упрáўнысьці. Памянш.* **управачка.** *Нада паменшы гывaріць, пабольшы дзелыць, тады і ўправычка будзіць.*

Упраўнік *м.* Той, хто паспяхова спраўляецца. *Іван усігда быў упрáўнік, а сь цябе ніякія рýпыты ня відна. Памянш.* **упраўнічак.** *Ах ты, упраўнічык, і сена ужо сагрёб, ні нада було нам сьпяшы́ць.* **Упраўніца** *ж. Ікая ні ўпрáўніца, дык у яе ўсігда пырядык, ня тоя, што ў цябе.*

Упраць *зак.* Паперыць. *Пысканноя пылатно як намочыш, тады яго ні ўпраць, стаіць колым і ўсё, яно няскора пымякчэіць.* **Упрацца** *зак.* Паперыцца. *Як упярецца ладна, пылатно тады скарей беліцца.*

Упрашыванне *н.,* **упрослівасць** *ж.* Звяртанне з неаднаразовымі просьбамі. *Як увапрецца, то ўжо ніякыя упрáшывыньня ні паможыць. Ніхай ён ня лезіць іс сваім упрáшывыньнім. нікуды я ні пайду. Раз-другей скызаў і ладна, ато як пачынець прістывáць, я дужа етыя упросьлівысьці ні люблю.*

Упроста *прысл.* Калоссем уніз (пры крыцці крышы саломай). *Хату кажный стыряўся пыд грябёнку накры́ць, а пуню можна крыць і ўпроста. Худзь ба упроста сенцы прікры́ць.*

Упрыкараць *прысл.* Караткавата. *Ета ў іх мода тыкая пышла: усе упрікырыць шыюць. Я б дайжа ні разу ні надзела спадніцу упрікырыць, па-мойму, ета дайжа нікрасіва.*

Упу́гаць *зак. груб.* Шмат з'есці. *Поўнінькій цугуночык капусты упу́гыў. Ён і ня столька упу́гыіць, толька пыдываць спруўляйся.*

Упуга́ць *зак.* Моцна спалохаць. *Глядзі зы ма́лым, сыбака як кініцца, упуга́іць.* **Упугацца, упужацца** *зак.* Моцна спалохацца. *Я сам упуга́ўся большы некуды: бык ляціць ны мяне, а ў руках німа нічога. Гывaріў. настолька упужа́ўся, што ажно січас калені трясу́цца.* **Упуганый, упужаный** *дзеепрым. Ні такей ён упуга́ный, як ты думыіш. Ён ат'етуля упужа́ный вы́скычыў.*

Упуздрачыць *зак.* Ударыць. *Як упуздря́чуць, дык ты другей раз зырякесься пыцска́кывыць.*

Упучанне, упучыванне *н.* 1. Навучанне, выхоўванне. *Нейкыя зыдыла́ся як ні знаю хто, ніякыя упуча́ньня ёй ні пымыгаіць. Кажыцца, трошку пымыга́іць Мітрыхваніхі— на упуча́ньня. Ці слу́хыіць жа ён троху дзя́дзькывыга упу́чывыньня?* 2. Парадкаванне. *Табе упуча́ньня тута на цэлый дзень дзень хваціць. Нада б вам брацца зу ўпуча́ньня, нілізя кідаць роілым. Дужа надоўга рысьцягну́лыся у яго упу́чывыньня. А ныдаела упу́чывыньня, гломызду кругом — ні пывярну́цца, і ўсё ня меншыіць.*

Упучаннік, упучываннік *м.* 1. Той, хто вучыць, выхоўвае. *Дывядзець твой упуча́ньнік да толку, будзіць даведзіна, піць, кылі хочыш, разым на́ўчыць. Таго упуча́ньніка сымаго нада ўчыць ды ўчыць. Другей упу́чывыньнік бярецца дукува́ць ма́льца.* 2. Той, хто наводзіць парадак. *Апусьціў ваш упучаньнік рукі: работы дужа многа. Відзіш, як ладна упуча́ньнікі зы работу узяліся, к абеду, хочыш, усё прібяруць. Нешта сяньня ня клеіцца нічога у тваіх упу́чывыньнікыў.* **Упучанніца, упучыванніца** *ж.* 1. Тая, што навучае, выхоўвае. *Яшчэ адна упуча́ньніца узілася васьпітывыць Шуріка. Зь яе тыкая са́мыя упуча́ньніца, як етыя дзяўчонкі. Ні пулучаіцца сь цябе упу́чывыньніца, ня слухыюць пляменьнікі. Кіреіва упу́чывыньніца узілася іх дукува́ць.* 2. Тая, што наводзіць парадак. *Вашым упуча́ньніцым ішчэ дні два нада усё тута упыря́ччыць. Ся́нішнія наша упуча́ньніца многа зьдзелыла. Дужа сла́ба твае упу́чывыньніцы шавелюцца. Чаго ты бяду́іш, у цябе упу́чывыньніца асталыся ў дваре, усё пріпыря́ччыць.*

Упучаць, упучываць *незак.* 1. Вучыць, выхоўваць. *Упуча́іш, упуча́іш, а ім усё як гарохым у сьценку. Каго ты зьбіра́ісься упуча́ць, галовухна твыя бедныя, яму што ні гывaрі — як з гуся выда. Сколька ня ўпу́чывый, а кылі*

сам думыць ня хочыць, нічога ні ўталкўіш. Такога сколька ня ўпўчывый, толку ні дажджэсься. 2. Наводзіць парадак. *Нада браца сена упучáць, ато каб дождж ні пашоў. Двор нада ўпучáць, столька рыгызьзя ўсякыга, што ні пыкызацца туды. Мушчыны пашлі канюшню упўчывыць, зіма ж ны насу. Цяперя я дровы патроху упўчывыю, некылі мне пыдыйціць.* **Упучацца, упучывацца** *незак.* 1. Вучыцца, выхоўвацца. *Ці ўпучáіцца яе сын хут троху ай і цяперя вецір у полі гыняіць? У харошых руках будзіць упўчывыцца. Ня дужа яны упўчывыюцца, такея бісталковыя.* 2. Прыводзіцца да ладу, парадкавацца. *Нада ж упучáцца сь сеным, ато кінута як зря, што, як дождж хляніць. Ці ў цябе тута патроху упучáіцца? Калі ж ты думыіш упўчывыцца, табе столька ішчэ прібірацць нада. Яму хваціць нядзелі на дзьве упўчывыцца, асобінна зь яго здароўім.* **Упуціць** *зак.* 1. Навучыць, выхаваць. *Некыму було ўпуціць, дык ён і вырыс ні к сялу ні ґ городу. Ці ўпуціла, ці ні ўпуціла, ну худзь жа нытáцыю дыла.* 2. Навесці парадак. *Ён сваю усáдзьбу хырашо упуціў, усё прібраў, піріпыхáў, дайжа гной вывіз. Ты хуць двор упуці троху, тама с канём ні разьвернісься.* **Упуціцца** *зак.* 1. Навучыцца, выхавацца. *Як падрос, троху ўпуціўся, пынімаць стаў. Па-мойму, ня ўпўціцца, ён і кылі жэніцца, ня будзіць зь яго толку ні разу.* 2. Упарадкавацца. *Як с хворысьцім упучўся, тады я троху вам пымагў. Ты, верна, ды кыляд ня ўпўцісься сы сваім быpaхлом.* **Упучаный, упучоный** *дзеепрым.* 1. Навучаны, выхаваны *Мыхлá упўчынаю ні разу ня будзіць. Пыглядзелі суседзі, што тваріў твой упўчыный. Упучоныя, дык яны і жыць ладна зразу пычалі.* 2. Упарадкаваны. *Разьві ў цябе етык двор упўчын? Бульба мыя упўчына, цяперя я ні гарюю. Упучоныя і саломінка ні звыляіцца, у дзела пойдзіць. Пунькі тваe упучоныя, дагледжыныя, сьнегу ні напрець, чаго табе гурювать.* **Упуцёмшы** *дзеепрысл.* 1. Навучыўшы, выхаваўшы. *Ны яго і ўпуцёмшы ня дужа надзейся.* 2. Упарадкаваўшы. *Ліванёнык ні ўпуцёмшы нічога ня кініць, усё ўпыряччыць. Прібраўшы ды ўпуцёмшы, нічога ні прыпадзець.*

Упырыванне *н.* Падколванне. *Яму ныдаела Ныталкіна ўпырівыньня, як ён толька церьпіць кажный раз.*

Упырываць *незак.* Падколваць. *Як пупыдáіць к Цімохывым, яны кажный раз яго упырівыюць, ня тым, дык другім путкулупнўць.* **Упырыць** *зак.* Падкалоць. *Зыхарёнка узноў крепка упырілі, пыкрасьнеў як рак.* **Упыра-**

ный *дзеепрым. Упыріный змоўк, слова ні прыраніў увесь вечыр.*

Упяканне *н.* Раздражненне, дакучанне, назалянне. *Ёй ладна даецца сьвякровіна упіка́ння, тая ні прапу́сьціць, каб чым-чым ды ні путкулупну́ць.*

Упяканнік *м.* Той, хто раздражняе, дакучае, назаляе. *Яны ж былі такея упіканьнікі, што ат іх Ріпіна пла́кым плакыла.* **Упяканніца** *ж. Я ж ба нізашто ні падумыла, што йна тыкая упіка́ньніца.*

Упялёхыванне, упялёхкыванне *н.* Моцнае намочванне, забруджванне. *Не, мне такоя ўпялёхывыньня дужа ні ныравіцца, я іх січас пру́тым пыганю́ у хату. Што б ету мінуту уня́ліся с упялёхкывыньнім!*

Упяліванне *н. неадабр.* Надзвычай уважлівае прыглядание. *Ныстраміць нада зы такоя упя́лівыньня,— стаў, лу́піць вочы як глума́к нейкій.*

Упяліваацца *незак. неадабр.* Углядацца надзвычай уважліва. *Так дужа нікрасі́ва упя́лівыцца, яны сваё дзела дзелыюць і ніхай дзелыюць.*

Упяразка *ж.* Падпяразка. *Найдзі якую-небудзь упіря́зку ды пыдвяжы́ полы, каб ні буўталіся. Памянш.* **упяразачка**. *Табе і с сувыйка́ ладна будзіць упірязычка, пыдвя́жысься і ўсё.*

Упяразыванне *н.* Падпяразванне. *Якоя вярёвычкыю упіря́зывыньня, ты ремнім пытпіряжы́ся з бліскучыю бря́жкыю, во ета, скажуць, ідзець хлопіц!*

Упяразываць *незак.* 1. Уцягваць падпяразку. *А што, Гріша крысівейшый рімушок упіря́зывыіць. У цябе рімушок ёсьць, а ты вярёвычку упіря́зывыіш.* 2 *перан.* Моцна сцябаць. *Цябе Мацьвей ні раз ладна упіря́зывыў. Не, майго мальца ты упіря́зывыць ня будзіш, забудзь ета.* **Упяразывацца** *незак.* Падпяразвацца. *Куды йта яны етык упіря́зывыюцца? Ён крепка упіря́зывыіцца, усё дно як у бальшэй мароз.* **Уперазаць** *зак.* 1. Уцягнуць падпяразку. *Упіряжы́ ремінь, тама пяцелькі ёсьць, а так будзіць зыіжджа́ць. Што ні ўпірізаў, каб толька дзіржа́лыся і ладна.* 2. Моцна сцебануць. *Ён табе як упіря́жыць, ты толька пацскочыш. Як упіріза́ў яму повыда, тэй ажно патпры́гнуў і сеў на месьці.* **Уперазацца** *зак.* Падперазацца. *Гла́дзінькій рімушок, хырашо упіря́жысься. Хырашэнька упіряжы́ся, каб мароз ні пыдла́зіў нікуды.* **Упяразаный, уперазаный** *дзеепрым. Красівымі кра́йкымі упіря́зыны мальцы. Ходзіць упіря́зыный як куль, толька пыхціць. Ці хырашо ж ён упіріза́н?*

Упяродашный, упяродашній *прым.* Ранейшы, мінулы. *Упярёдышныя ўремя мы часта з Ныталкыю устрічáліся, а во гады трі я яе ня відзіла. Упярёдышнія гады, кажыцца, былі цяплейшыя, ці ета мне так здаецца.*

Упярочка *ж.* Папярочка. *Атреж нібальшэя упярёчкі ў калёсы. Во ета упярёчка нінадзёжныя, яе б нада зымяніць. Памянш.* **упярочачка**. *Шукаю, ш чаго б атрезыць упярёчычку, ды нічога ні пупыдáіцца пад рукі.*

Упярошный *прым.* Папярочны. *Ты мне атреж трі упярёшныя пірікла́дзінкі, а тады ідзі сабе ў лес. Памянш.* **упярошненькій**. *Біз упярёшніньkіх пла́нычык тута німа на чым дзіржацца.*

Упяўняць, упеўніваць *незак.* Упэўніваць, пераконваць. *Што ж ты упіўня́іш чылавека, кылі ішчэ сам ні знаіш, што ў цябе будзіць заўтря. Ныпра́сна ты яго ўпеўнівыіш.* **Упяўняцца, упеўнівацца** *незак.* Упэўнівацца, пераконвацца. *Посьлі будзіш упіўня́цца, січас ідзі, есьлі гаворюць. Я ўжо ні стала упеўнівыцца, што яны там пірікáзывылі.* **Упеўніць, упяўніць** *зак.* Упэўніць, пераканаць. *Тру́дна яе упеўніць, іна нікому ня веріць. Пыдаждэы, можа яго Ныталка упяўніць.* **Упеўніцца, упяўніцца** *зак.* Упэўніцца, пераканацца. *Яны хочуць упеўніцца, каб посьлі ні кусаць саміх сябе за локці. Як упяўніцца, што вы праўду гаворіця, тады ён сам дасьць вам знаць.*

Упячкурыцца *зак. жарт.* Стаміцца, кладучы або рамантуючы печ. *Ты сяньня, відна, здорыва упячку́ріўся. Ну нягож ні ўпячку́ріліся, кірьпічы́н дваццыць умáзылі, калі ня большы.*

Урабатыванне *н.* Апрацоўванне (зямлі). *Урыбáтывыньня усякыя буваіць, хто вы́дзілыіць зямлю як пух, а ў каго адно камлы́жжа.*

Урабатываць *незак.* Апрацоўваць (зямлю). *Мае мушчы́ны хырашо зямлю урыбáтывылі, пыттрыя́ць, вы́скырыдзюць, дык іна як пух.* **Урабатывацца** *незак.* 1. Апрацоўвацца (пра зямлю). *Тута кажный год хырашо урыбáтывыіцца.* 2 *перан.* Стамляцца ад празмернай работы. *Ні нада так урыбатывыцца, пыкасі, а тады сядзь аддыхні.* **Уработаць** *зак.* Апрацаваць (зямлю). *Ладный кусок рысьцірябілі, уработылі хырашо, дык лён вырыс — мы такога і ня відзілі.* **Уработацца** *зак.* 1. Апрацавацца (пра зямлю). *Зімля уработылыся, будзіць радзіць.* 2. Стаміцца ад празмернай работы. *Ён дужа уработыўся за восінь, ніхай аддыхнець хуць сяньня.* **Уработаный** *дзеепрым.*

Ны ўработыный зямле усё вырысьціць, а як запусьціш, дык пасеіныга ні сыбяреш.

Урадзіцельна *прысл.* Са шкодай, назло. *Вот нашто ж ба табе дзелыць етык урядзіцільна?*

Урадзіцельнасць *ж.* Шкадлівасць, шкоднасць. *Разьві яны мала урядзіцільнысьці дзелылі! Адну урядзіцільнысьць ат яго відзіш, большы нічога.*

Урадзіцельнік *м.* Той, хто робіць шкоду, шкодзіць. *Ты ўсігда і ўва ўсём быў урядзіцільнік, і нечыга апраўдывыцца.* **Урадзіцельніца** *ж. Ніхай яе зімля ня носіць, еткыю урядзіцільніцу, усігда усё назло творіць.*

Урадзіцельный *прым.* Шкадлівы, нягодны. *І сын зыдаўся пы бацьку, такей самый урядзіцільный. Дужа урядзіцільныя былі абоя, мне і ўспымінаць іх ня хочыцца.*

Ураіванне *н.* Парада, пераконванне. *Ні паслухыіць ён нічыйго ураівыньня, як надумыўся, так і зьдзелыіць.*

Ураіваць *незак.* Раіць, пераконваць. *Цёткі усё ураівыюць яму брацъ Пёкліну дачку, дужа рысхвалівыюць.* **Ураіць** *зак.* Параіць, перараканаць. *Урай ты яму ні пірііжджаць ат'етуль, што ён тамыцька будзіць сядзець адзін між чужых.* **Ураіный** *дзеепрым. Я знаіш па чом пызнаў, што яму ураіна? — учора тута была залоўка Ганьніна і яму напела хырашо.*

Ураніваць *незак.* Выпускаць з рук. *Я ўжо два разы уранівыў етый кухлічык — і ні разьбіўся. Глядзі, каб ён ні уранівыў сала, ніхай есьць.*

Уранкі *прысл.* Наранку, уранку. *Ім расьседжывыцца некылі було, уранкі паехылі. Уранкі табе ўремя ня будзіць, дыплітай карзінку січас.*

Урасяніваць *незак.* Намочваць у расе. *Кылашыны пыткысай вісока, каб ні ўрысянівыць, ато нымякнуць, нікчомныя будуць.* **Урасяніваццa** *незак.* Намочвацца ў расе. *Ня йдзі ты урысянівыцца, ніхай старэй у різінывых ботых ідзець, а ты сходзіш, як пацсохніць.* **Урасяніць, урасіць** *зак.* Намачыць у расе. *І штаны, і рукавы, і полы — усё урысяніў, ідзі цяперь сушыцца. Урасіў штаны, пірідзіваць нада.* **Урасяніцца, урасіцца** *зак.* Намачыцца ў расе. *Урысянісься і будзіш мокрый хадзіць. Мы, бувала, урысянімся па поіс, зато ныбярём харошых бырывічкоў. А дужа ўрасіліся, ня ходзіш, а пряма плавыіш паміж кустамі.* **Урасяненый** *дзеепрым. Ета ж зь вічарінкі прішлі такея урысяніныя, відна, ныпрямкі йшлі.*

Ураўне *прысл.* 1. Пароўну, роўна. *Гыварій, што ён*

урайне з брігадзірым пулучáіць. Во вады сёліта, урайне зь бірігамі, такея вады дайжа стырікі ня помнюць. 2. Роўны. *Урайне з бацькым вы́мыхыў зы два гады, кылі хочыш, трошку вышы, во якей ён стаў.*

Уродавацца, уроднічацца *незак.* Вычварацць, самаўпраўнічаць, самаўладнічаць. *Ён думыў, што век тут уродывыцца будзіць, а тута падрезылі зу́бкі. Большы года уродні́чыўся, а пырцізáны схвацілі, пывялі, і сяньня ніхто ні знаіць, айдзе ён, можа, ў якоя балота ўпіхнулі.*

Уроддзе *м.* і *ж. асудж.* Вылюдак. *Во ўдалося уродзьдзя, зь ім жа як с палкыю дроў, ня выйціць у людзі, ні зыстáвіць што зьдзелыць. Ні прідýмыіш, хто зь іх большыя уродзьдзя — ці матка, ці дачка. Павеліч.* **уродзішча**. *Ніхай іна зы сваім уродзішчым глядзіць, а сваіх дзяцей я сыма дагледжу як-небудзь.*

Уроівацца *незак.* Здавацца, прыходзіць у галаву. *Ей усё ўся́кыя уроівыіцца. Каб табе меншы уроівылыся, тады б ніхто ні хадзіў і ня грю́кыў.*

Уросткі *прысл.* Роўны па росту. *У яе ўжо дзяўчонка уросткі з бацькыю, а ты гаворіш, нідайна свадзьба была. Ты ўросткі зь дзедым, а ня хочыш паможч кароў пыпáсьвіць.*

Урошлівый *прым.* 1. Такі, які можа сурочыць. *Ні пымінай ты мне іх, яны ўсе урошлівыя.* 2. Успрымальны да сурокаў. *Калі дзіцёнык урошлівый, тады зь ім намýчыіську.*

Урудзяніванне *н.* Забруджванне да пацямнення (пра чыстае адзенне). *Лісавета дужа ні любіла урудзя́нівыньня, іна была усігда быльшая акурацістка.*

Урудзяніваць *незак.* 1. Забруджваць, рабіць рудым. *Адзёжу нілізя урудзя́нівыць, нада чáсьцінька шчолык прупускáць.* 2. Забруджвацца, рабіцца рудым. *Ны скырадзьбе пы́льна, усякыя адзёжа дужа скора урудзя́нівыіць.* **Урудзяніваццa** *незак.* Забруджвацца, рабіцца рудым. *Хто ня хочыць работыць, у таго рубашкі ні ўрудзя́нівыюцца.* **Урудзяніць** *зак.* 1. Забрудзіць, зрабіць рудым. *Ты яму хуць рубашку ататрі, ён усе урудзя́ніў, нечыга ны свадзьбу надзець.* 2. Забрудзіцца, зрабіцца рудым. *Пінжакі урудзя́нілі, іх ба толька у атмочку пылажыць.* **Урудзянець, урудзець, урудзяніцца, урудзянецца, урудзецца** *зак.* Забрудзіцца, зрабіцца рудым. *Урудзянела верхніца, што ні дамы́цца, ты ж ба яе раншы зьдзеў. Урудзела твыя бізрукáвычка, яе б стоіла памыць. У пы́льнай рабоці зразу рубашка урудзя́ніцца. Пінжа-*

чэнка урудзянеўся, дык ні пызнаіш, якога ён цьвету. У маіх вічарінышнікыў кыўнярі як урудзеюцца, дык іх ні атмыць. **Урудзяненый, урудзяніўшый, урудзянелый, урудзянеўшый, урудзелый, урудзеўшый** *дзеепрым. Урудзяніныя шмоцьця склáдывый кылы дзівáнчыка, заўтря я буду шчолык дзелыць. А многа сыбралыся урудзяніўшыга тріп'я́, мыць нада. Мы ўжо самі урудзянелыя, горька нада баню тапіць ды мыцца. Усё урудзянеўшыя кідай пряма ў шчолык. Ну ці ты ж памыць ня можыш, каб у хлыпца́ такея урудзелыя рубашкі былі! Дужа ўрудзянеўшыя так ужо ні атмы́іцца чыста, як було.*

Урупліваццa *незак.* Праяўляць стараннасць. *Ня дужа яны уру́плівыюцца што-небудзь зьдзелыць у дваре, адзін ну другога надзеюцца.* **Урупіцца** *зак.* Праявіць старраннасць. *Ці я ні знаю, як твой Піліп уру́піцца: возьміцца, кажыцца, горы піряверніць, а тады паку́ріць, пурузмунды́кыіць сь кім і спаць зывáліцца.*

Урэднік *м.*, **урэдзіна** *м.* і *ж.* Шкоднік. *Каб жа ён ня быў такім уреднікым, і к яму б саўсім інáчы атнасіліся. Такей уредзіна, што большыга ні прідумыіш, як ён. Во яшчэ была ўредзіна баба, ёй усё на сьвеці мішала. Павеліч.* **урэдзішча.** *Думыіш, Кургузёнык меншый уредзішча, так і глядзіць, каб толька зло ўтваріць каму-небудзь.* **Урэдніца** *ж. Ніхай ёй скрозь зямлю прываліцца, такой уредніцы.*

Урэзаць *зак.* Здолець зрэзаць, парэзаць, адрэзаць. *Дубіна засохла, дык паспробый яе урезыць, піла ні бярець. Ну лугах трыва — касою ня ўрезыць, во ныкладу́ць сена. Жыта як трысьнік, сярпом ня ўрезыць.*

Урэмем, урэмемі, урэменем *прысл.* Часам. *Уремім яму дзелыіцца трошку луччы, толька редка, дужа ён увесь больный. Уремімі дмецца, бурчыць, ну я асобінна ўніманія ні брышчáю. Буваіць, што ўремінім расьсердзіцца, успы́хніць, а я прымаўчу́ і ён асты́ніць.*

Урэч *зак.* Сурочыць. *А можа ты гываріла, каб уреч Сямёна, хто цябе знаіць. Урікла́ цябе Танічка, і нікуды ты цяперя ня дзенісься.*

Усаветываць *зак.* Нараіць, параіць. *Ён прікáзывыў: ты глядзі, каб плахія мне ні ўсаветывыць дзеўкі. Вот нехта ж усаветывыў ехыць яму за Сож сватыцца.* **Усаветываный** *дзеепрым. Буваіць, другей раз усаветывыныя купіш і глядзець ненышта.*

Усаджыванне *н. перан. неадабр.* Плата большая, чым вартасць. *Нашто табе було брaць зношыный пулушу́-*

бык, глядзі, чылавек, с такім уса́джывыньнім доўга ні пырыспыріджа́ісься, аста́нісься гол як сакол.

Усадзьба, усядзьба *ж.* Прысядзібны участак. *Цяперя многія ны ўся́дзьбі сеюць цімахвеійку ці клевір. У наша ўремя зырыба́тыюць ладна, а посьлі вайны усе жылі с ўся́дзьбы. Памянш.* **усядзебка.** *Стырікам дайжа уся́дзібку абрыба́тывыць трудна. Зніж.* **усадзьбіна, усядзьбіна.** *Я ўсё думыла, каб як-ніяк уса́дзьбіну пасеіць, ніхай ні пусту́іць. Што ны ўся́дзьбіні у зямлю ўкініць, дык і тоя ні дагледзіць як людзі, усё ў яе травою зырасьцець, зуплувець. Памянш.-зніж.* **усадзьбінка, усядзьбінка.** *Так, трошку мадзеіць, уса́дзьбінку апсіманіла, гряды зьдзелыла, поліць цяперя. Ікая ў іх сіла, уся́дзьбінку чуцьчуць прібяру́ць. Павеліч.* **усадзьбішча, усядзьбішча.** *Уса́дзьбішча ў іх быгатыя, нечыга богу гряшы́ць. Уся́дзьбішча бывшая, бульбы насеюць і кыбаноў кормюць, а тады б'юць сабе, ны мяса здаюць.*

Усвярдлянне, усвердліванне *н.* Прасвідроўванне. *Ці я ні знаю, якоя ў яго будзіць усьвірдля́ньня, сьвердзіл угоніць, кініць і пыбягіць. Пусьці-ка ты іс такім усьвердлівыньнім, я сам луччы зьдзелыю.*

Усвярдляць, усвердліваць *незак.* Прасвідроўваць. *У цябе тонкій брусок і то ня кру́ціцца, а як падушку у калёсых усьвірдля́ць. У сасну сьвярдзёлык лёхка йдзець, а дуб усігда дужа цяжола усьвердлівыць.* **Усвярдляцца, усвердлівацца** *незак.* Прасвідроўвацца. *У цябе ці ня ўбок усьвірдля́іцца, прі́дзіцца на́нывa пірякру́чывыць дзірьку. Нямножка усьвердлівыіцца, ды я баюся, каб сьвярдзёлык ні злумаць.* **Усвярдліць** *зак.* Прасвідраваць. *Брускі цьвёрды, як жалезныя, ні ўсьвярдлі́ць.* **Усвярдліцца** *зак.* Прасвідравацца. *Ні знаю, ці ўсьвердліцца ў цябе етым сьвярдзёлкым.* **Усвердленый** *дзеепрым. Троху усьвердліна, далжно і дальшы пайціць, круці яшчэ.* **Усвярдлёмшы** *дзеепрысл. Усьвярдлёмшы падушку, можна аддыхнуць.*

Усерджываць *незак.* Даводзіць да злосці. *Нашто ж ты усерджывыіш бабу, іна табе яблык большы ні дасьць. Ета ж так пры хлыпца́ рыска́зывылі: усяк усерджывыў дзеўку, пытпаліў ёй мы́чку на гребні, а йна ні словічка, усё цярьпела, а як жаніўся — і ня мог жыць, загрызла, кінуў і пашоў.* **Усерджывацца** *незак.* Рабіцца злосным. *Ён хуць і ўсерджывыіцца, ну віду ні пыка́зывыіць. Дзед усерджывыіцца, што ты ні даеш яму аддыхну́ць нісколька.* **Усердзіцца** *зак.* Зрабіцца злосным. *Я й сам ні знаю,*

чаго ён усердзіўся ны нас, мы яму нічога дренныга ня зьдзелылі. **Усерджаный** дзеепрым. *Цэлый дзень усерджыный хадзіў. А якоя мне дзела, калі яны ды ўсерджыныя, ці я іх буду улашчывыць, ці што.*

Усідліва, усідчыва, усідчывата прысл. Уседліва. *Калі ж мне усідліва зы крыснáмі сядзець, у мяне сьвякровы німа, каб усё даглядзіць. Кылі пысядзіш усіччыва, дык зьдзелыіш. Тут нада усіччывыта сядзець, ні ўстуючы.*

Усідлівасць, усідчыватасць ж. Уседлівасць. *Ат мáлыга ты хочыш усідлівысьці, ён як вяртýшка цэлый дзень крýціцца. Січас я ім дам усіччывытысьць, яны мігым пыспыкайнеюць.*

Усідчыватый прым. Уседлівы. *Дужа усіччывытыя дзяўчонкі, прібігаць іш школы і сыдзяцца за ўрокі. Нада ж быць такому усіччывытыму!*

Усінашная ж. Усяночная. *Дзеўкымі мы хадзілі на ўсінышныю. А ну яе, цяжола на ўсінышный, цэлыю ноч ны нығах.*

Усіхный, усіхній займ. Такі, які належыць усім. *Арехі — ета усіхныя, іх ніхто ня сеіў, ні садзіў, ні дыглідáў. Не, пакуля ета сад ня ўсіхній, у яго ёсьць хызяін. Памянш.* **усіхненькій.** *Хацеў ба ты, каб табе усіхнінькія канхветкі астáліся.*

Ускабіць зак. Застрэміць. *Ня бегый па шчэпкых, ускáбіш ногі, тады будзіш плáкыць.* **Ускабіцца** зак. Застрэміцца. *Ай-я-яй, як глубока паліц ускáбіўся, будзіць нырывáць.* **Ускабленый** дзеепрым. *Зывярці ускáбліный паліц, каб грязь туды ні пупала.*

Ускабліваць незак. Абіраць, знімаць лушпінне. *Ты глядзі ня бýльбіну ўскáблівыць, а зы бырыкáмі у погріб злазь.* **Ускабліваацца** незак. 1. Абірацца, знімацца (пра лушпінне). *Як тама ў цябе ўскáблівыіцца, ці чыста?* 2 перан. жарт. Улазіць, працісkaцца. *І етый сюда ускáблівыіцца, дужа ён горька нада тут.* **Ускабліць** зак. Абабраць, зняць лушпінне. *Як жа ты вайстріў, што етым нажом бýльбіны нілізя ускаблíць.* **Ускабліцца** зак. 1. Абабрацца, зняцца (пра лушпінне). *Сколька ня ўскобліцца, хвáціць, я можа адну бýльбінку зьем.* 2. Улезці, працісінуцца. *Ты іх ні пускай, а яны усё ройна ускоблюцца, дужа прыспалітыя.* **Ускобленый** дзеепрым. *Ускобліныя бульба у лáтычкі.* **Ускаблёмшы** дзеепрысл. *Ускаблёмшы, атвáріш, а ня хочыш — як хочыш.*

Ускавырыванне н. Ускалупванне. *Разьві ета кыпань-*

ня? — так, ускавы́рівыньня, усё дно як свіньня лычым троху пыпарола.

Ускавырываннік *м.* Той, хто ўскалупвае. *Нешта ня дужа прітна бяруцца тваe ускавы́рівыньнікі, падленівыюцца.* **Ускавырываннiца** *ж. Зымаріліся ускавы́рівыньніцы, сідзяць, аддыхаюць посьлі работы.*

Ускавырываць *незак.* Ускалупваць. *Ня стоіць тут нічога ускавы́рівыць, зьліжáлыя, дык ніхай ляжыць. Ні нада больку ускавы́рівыць, можыць хужы рызбалецца.* **Ускавырывацца** *незак.* Ускалупвацца. *Дужа ўбіта, дык ня хочыць ускавы́рівыцца.* **Ускавыраць, ускавяраць, ускавырнуць, ускавярнуць** *зак.* Ускалупнуць. *Каб ускывыря́ў лёд, ён ба скарей рыстáў, сушэй ба прайціць було. Во дзелыць каму-то було нечыга: усю сьцёжычку ускывіря́ў. Каб ускывырнýў троху етый сьнег, ён зразу б рыстаў, грязі меншы було б. Бярі-ка ты вілкымі з другога боку, можа аттуля луччы ускывірнеш.* **Ускавырацца, ускавярацца, ускавырнуцца, ускавярнуцца** *зак.* Ускалупнуцца. *Як ускывыря́іцца, так і ладна будзіць, едзь, пашы́. Ніхай ба ускывіря́лыся, трошку луччы було б. Тута кылі і пазьней ускывырнецца, ніважна. Зьверьху як ускывырнецца, тады пойдзіць ляхчэй. Думылі, нічога ня зьдзелыім, а тута лёхка ускывірнýлыся.* **Ускавыраный, ускавяраный, ускавырнутый, ускавярнутый** *дзеепрым. Ускывыря́ныя камлыжжа пабіць нада палкыю. Ускывіря́ныя засып трошку ды прітапчы́. Ускывырнýтыя пáлычкі дыстань ды пыстаў паць сьценку, ніхай сохнуць. Пыд ускывірнýтымі кірьпічы́нымі во што мы найшлі.*

Ускакыванне *н. перан. неадабр.* Падхопліванне (з выражэннем нязгоды, пратэсту). *Ня пы́рьхый дужа, ніхто твайго ускáкывыньня ні прізнаець, як усе скажуць, так і будзіць.*

Ускакываць *незак. перан. неадабр.* Падхоплівацца (выражаючы нязгоду, пратэст). *Ён разы чатырі ускáкывыў, усё ні пы яго гыварілі.* **Ускачыць** *зак.* Падхапіцца (выражаючы нязгоду, пратэст). *Як пымянýлі Хадосычкіну дачку, ох, ускачыў Нісьцярёнык у яе зашчы́ту!*

Ускаласіцца *зак.* Пачаць добра каласаваць. *Аблогу узыдрáлі, вы́дзілылі, якоя жыта ускыласілыся, кыпа ны капе ныстáвілі!*

Ускалачыванне *н.* Разбоўтванне, ускаламучванне. *Гляджу я ны тваё ускылáчывыньня: нешта ты дзелыіш як ні сваімі рукамі.*

Ускалачываць *незак.* Разбоўтваць, ускаламучваць.

Ці ні зьбіра́ісься ты сяньня бліны ускыла́чывыць, я зьеў ба ісь сьмітаныю. Ваду у сажылкі ускыла́чываюць, нілізя чарепыць. **Ускалачывацца** *незак.* Разбоўтвацца, ускаламучвацца. *Што тама у вас ускыла́чывыіцца, бліны ці прі́снакі?* **Ускалаціць** *зак.* Разбоўтаць, ускаламуціць. *Пакуля я ладык ускылаці́ла, тады пакуля ныпіклá, дык сонца ужо нівісь айдзе. Грязь ускылацілі, якоя тута купа́ньня.* **Ускалаціцца** *зак.* Разбоўтацца, ускаламуціцца. *Калі ж там тваe бліны ускалоцюцца?* **Ускалочаный** *дзеепрым. Ускалочыныя цеста пыстаў ну тубурецік кыла печы, луччы будзіць ныліваць.* **Ускалацёмшы** *дзеепрысл. Ускылацёмшы сьпякеш што-небудзь, а само нічога ня зьдзелыіцца.*

Ускалашмачываць *незак.* 1. Растрасаць, блытаць, прыводзіць у беспарадак. *Нашто вам ета шырабу́рья ускылышма́чывыць, ніхай яно ляжыць, як ляжыць.* 2 *перан.* Развярэджваць, узбуджаць. *Паўлюк нарошня іх ускылышма́чывыіць, самі б яны нікуды ні пашлі.* **Ускалашмачывацца** *незак.* 1. Растрасацца, блытацца, прыходзіць у беспарадак. *Ат ветру валосься ускылышма́чывыіцца, стаіць рыгізою.* 2. Развярэджвацца, узбуджвацца. *Чаго ім було ускылышма́чывыцца, іх жа ніхто ня трогыў і нічога ім ні гывaріў.* **Ускалашмаціць** *зак.* 1. Растрэсці, паблытаць, прывесці ў беспарадак. *Ета ж дзеўкі яму чуб ускылышма́цілі.* 2. Развярэдзіць, узбудзіць. *Ён усіх ускылышма́ціць, ні дасьць ні мінуты спакою.* **Ускалашмаціцца** *зак.* 1. Растрэсціся, паблытацца, прыйсці ў беспарадак. *Тряхольля тваё усё ускылышма́цілыся, апцягні троху.* 2. Развярэдзіцца, узбудзіцца. *Чаго яны ускылышма́ціліся, нешта бегыюць пы дзяреўні адна к адной.* **Ускалашмачаный** *дзеепрым. Пабегла ускылышма́чыныя к Напреівым, ці ні пысварілыся іс сваім дырагім. Яны січас нейкія ускылышма́чыныя, нічога ты зь імі ні даб'есься.*

Ускалупыванне *н.* 1. Ускалупліванне. *Я яго січас атучу ат ускалу́пывыньня, пірістаніць ба́лывыцца.* 2 *перан.* Дрэннае аранне, ворыва. *Толька што ускалу́пывыньня, ну канешня, якей зь яго па́хырь.*

Ускалупываць *незак.* 1. Ускалупліваць. *Сядзіць і краску ны вакне ускалу́пывыіць, дай хырашэнька пу руках, каб забыў ны ба́лывыньня.* 2 *перан.* Няўмела араць. *У яго кунюшка́ сілы як у кыта, як ён тама будзіць ускалу́пывыць.* **Ускалупывацца** *незак.* 1. Ускалуплівацца. *Як засохніць, ускалу́пывыцца ня будзіць, а січас нілізя трогыць.* 2. Няўмела арацца. *Плуг пу́сьціш, дык троху бу-*

дзіць ускалу́пывыцца. **Ускалупаць** *зак.* 1. Ускалупнуць. *Хто з вас етык грядку ускулупа́ў?* 2. Няўмела ўзараць. *Нада ускулупа́ць уся́дзьбу ды хуць ячмень у зямлю ўкінуць, пакуля конь у руках.* **Ускалупацца** *зак.* 1. Ускалупнуцца. *Ці ладна ж у цябе тама ускулупа́лыся?* 2. Няўмела ўзарацца. *Як ны зіму́ ускулупа́іцца, дык луччы, іржышча папрэіць у зямле.* **Ускалупаный** *дзеепрым.* *А тута чаго ўскулупа́на, хто йта пыхызя́йнічыў? Пшэнішча ў мяне ўскулупа́на, цяперя гляджу, каб бульбоўнік пірірыха́ць.*

Ускамсыванне *н.* Празмернае адзяванне. *Ні нада дзіцёнка парíць, яму ўредна такоя уска́мсывыньня, жарка, пацеіць.*

Ускамсываць *незак.* Адзяваць празмерна многа. *Многа дужа ні нада уска́мсывыць, табе будзіць ні пывярнуцца.* **Ускамсаць, ускамсіць** *зак.* Адзець празмерна многа. *Як ускымса́іць ны сябе кухвайку, пулушубык, яшчэ нешта, дык ідзець як куль. Па мне што ні ўскамсіў, абы халодна ні було.* **Ускамсаный, ускамшоный** *дзеепрым.* *На ём, верна, дзесіць адзежын ускымса́на. Ськідай усё ускамшоныя, дзіцёнык саўсім зыпа́ріўся.* **Ускамсёмшы** *дзеепрысл.* *Як іна будзіць варочыцца, ускамсёмшы столька тра́нтыў.*

Ускапашыць *зак. перан.* 1. Падняць дачасна, вельмі рана, без патрэбы. *Ма́лыя спалі, дык етый ба́лыўнік іх ускыпашы́ў, і большы ні заснулі.* 2. Падахвоціць, натхніць. *Яго каб хто ускыпашыў, тады б ён узяўся дзелыць.*

Ускапыліванне *н.* Непакой (звыч. дарэмны). *Сколька разоў мы глядзелі ны яго ускапы́лівыньня: штаны сморьг, сморьг; вы знаіця, што можыць быць зь естыга!*

Ускапыліваць, ускапыліванца *незак.* Выяўляць непакой. *Ён дужа часта ускапы́лівыіць, а тады скора асіда́іцца. Нечыга ускапы́лівыцца, нічога Цімашонкі пры цябе ні гывярілі.* **Ускапыліць, ускапыліцца** *зак.* Пачаць непакоіцца. *Мылашоньк быў ускапы́ліў: нікуды я іх ні пушчу! — а тады троху-патроху асеўся: ну ніхай ідуць. Самі ні знаюць, чаго ускыпыліліся, усё дно як зь імі будуць дзелыць ніізьвесна што.* **Ускапыленый** *дзеепрым.* *Нейкій ён ускапы́ліный: пыдыйшоў, Міхяёнка зу рукаў пыцягнуў і пашлі.* **Ускапылёмшы** *дзеепрысл.* *Ты тожа быў тады ускыпылёмшы, ні атка́зыйся.*

Ускараджыванне *н.* Выскароджванне. *Пыглядзім ны тваё ускыра́джывыньня, ці стоіць цябе салым карміць, ці не.*

Ускараджываць *незак.* Выскароджваць старанна. *Вы б толька пыглядзелі, як ён усігда ускыра́джывыў зямлю.* **Ускараджывацца** *незак.* Выскароджвацца старанна. *Як ладна паходзіш за борынымі, тады зімля ускыра́джыыіцца, дайжа аблога выдзелывыіцца.* **Ускарадзіць** *зак.* 1. Выскарадзіць старанна. *Адзін ускародзіць, пы-хызяйску зьдзелыіць, а другей абы борынымі праехыць.* 2. Змагчы скарадзіць. *Во прібіла даждж҆ом, што ні ўскырадзіць.* **Ускарадзіцца** *зак.* 1. Выскарадзіцца старанна. *Чаго йта ў цябе борыны ні бяруць, каб ускырадзілыся хырашо, прілажы борыны чым-нібудзь.* 2. Стаміцца скародзячы. *Сяньня мае ускырадзіліся, у баню пашлі, заўтря у горыд хочуць.* **Ускароджаный** *дзеепрым.* *Тута ніскольска ні ўскароджына, відна, мульчуга́ныў адных кінулі, а ўсьлед ні пыглядзелі, а ў тых работа ізьвесныя.* **Ускарадзёмшы** *дзеепрысл.* *Ускырадзёмшы як нада, зімля будзіць мяккыя.*

Ускарэбкыванне *н.* Павольнае, з вялікімі намаганнямі ўзлязанне. *Пыглядзі ты на іхныя ускарэбкывыньня: рімушкі пятлёю на ногі і пыдраліся адзін зу другім ны бярёзку.*

Ускарэбкывацца *незак.* Узлязаць павольна, з вялікімі намаганнямі. *Мульчуга́ным ён ны самыя вісокія дзерівы ускарэбкывыўся, што вы глідзіцё, думыіця, ніпраўда?* **Ускарэбкаць** *зак.* Падняць у выніку ўзлязання. *Як яго туды ўскарэбкыла так вісока!* **Ускарэбкацца** *зак.* Узлезці павольна, з вялікімі намаганнямі. *Вы сідзіцё тута, руссусолівыіця, а ма́лыя на вербу ўскарэбкыліся, што, як гнітанецца каторый зьверьху!*

Ускасыванне *н.* Навязванне. *Мне дык ныдаела глядзець ны Высілёва ускасывыньня, чаго ён смалою чыпля́іцца к людзям, прістаець усігда.*

Ускасываць *незак.* Навязваць. *Кажный раз уска́сывыіць іх ны маю гылаву.* **Ускасывацца** *незак.* Навязвацца. *Што каб яны ды пірісталі уска́сывыцца!* **Ускасаць** *зак.* Навязаць. *Самой дыхнуць некылі, а тута іх ускыса́ла, трахту́й, пыднасі́ся.* **Ускасацца** *зак.* Навязацца. *Ныха́льный чылавек, ускыса́іцца, што ні аччэпісься.*

Ускатыванне *н.* Ускочванне. *Уска́тывыньня — цяжолыя работа, мы крепка зымаріліся зу пуўдня́.*

Ускатываць *незак.* Ускочваць. *Бірьвяно вы́шы уска́тывылі, а яно сырва́лыся, каб трошку, пыдавіла б нас, дык мы пасьпелі ацскачыць.* **Ускатывацца** *незак.* Ускочвацца. *Есьлі дружна с кыламі ўзяцца, тута будзіць ладна*

ускáтывыцца. **Ускацёмшы** *дзеепрысл. Ускацёмшы нескылька круглякоў, селі пукуріць, а тады так пыгываріл трохy.*

Ускаўкаць *зак.* Выклікаць ахвоту каўкаць. *Чаго ету кошку ускáўкыла, бегыіць туды-нызад і крічыць.* **Ускаўкацца** *зак.* Раскаўкацца. *Во ўскáўкылыся, места сабе нійдзе кошка ні находзіць.*

Ускаціцца *зак. перан.* Узлезці. *Як дыхаджўся за дзень, дык нічога ні хачу, каб толька скарей на печ ускаціцца.*

Ускіданне, ускідыванне *н.* 1. Ускідванне. *Ні ырáвіцца мне тваё уськідáньня, кідáіш абы-як. Во ета уськідывыньня, як кінуў, так і ляжыць на месьці.* 2 *перан.* Узліванне вады на печку ў лазні. *Дам с уськідáньнім, сымаго зыганю ны палок. Якоя ж у цябе уськідывыньня, што ўсё на сьценку пупала.* 3 *перан.* Біццё. *Ня дужа хто спужаўся яго ўськідáньня. Глядзі, каб табе сымамý скарей ні пупала с тваім уськідывыньнім.*

Ускіданнік, ускідываннік *м.* 1. Той, хто ускідвае, падае ўверх кідаючы. *Сь цябе харошый уськідáньнік пулучыўся, а ты гыварій, што ні дакініш вісока. Айдзе йта ўськідывыньнікі, ніхай-ка бяруцца за дзела.* 2 *перан.* Той, хто ўзлівае ваду на печку ў лазні. *Заліў саўсім печку твой уськідáньнік. Уськідывыньніку ны масту сядзець можна.* 3 *перан.* Той, хто пагражае, імкнецца пабіць. *Ого, якея уськідáньнікі джогія, глядзіця, каб скарей самім ні ўляцела. Беглі тэя уськідывыньнікі куды каторый дый бежч ні знал як.* **Ускіданніцца, ускідываннiца** *ж.* Тая, што ўскідвае, падае кідаючы. *Тыптáньніцы ніхай злáзіюць, а ўськідáньніцы наверьх ніхай лезуць, пыміняюцца ніхай. Заўтря яшчэ пакідыіш, і сь цябе ладныя уськідывыньніца палучыцца.*

Ускіпячывацца *незак. перан.* Моцна злавацца. *Нечыга уськіпя́чывыцца, кылі цябе ні адзін раз тама відзілі. Як сьпічка уськіпя́чывыіцца, толька скажы што-небудзь проця.*

Ускладацца, ускладывацца *незак.* Займацца ўскладаннем, накладаннем. *Доўга сы сваім паплётым ускладáіцца. Дывайці-ка будзім ускладывыцца, вот-вот цямнець пычанець.*

Ускладый *дзеепрым.* Ускладзены. *Яны стыялі кылы рыўкá с ускла́тымі вызамі. Ускла́тыю саку усю вецір ськінуў, ны зямле выля́іцца.*

Ускокнуць, ускакнуць *зак.* 1. Ускочыць. *Ён табе з разгону куды хочыш ускокніць. У якую-небудзь пятлю*

ускокнуць нядоўга. Рызыгнаўся і ўскакнýў ны капу. 2 *перан.* Лёгка і хутка ўзлезці. *Ускокні ны хату, там, кажыцца, ліжала пасьцілка. Ускакнýў ны яблыну і тріханýў троху.*

Ускрабанне, ускрабыванне *н. перан.* Павольнае, з вялікімі намаганнямі ўзлязанне. *Пыляціць ён калі-небудзь зь дзеріва зь яго ускрібáньнім, бря́зьніцца, што ні ўстаніць. Пылядзіця ны яго ускрáбывыньня, і яму ўжо нада скресца усьлед за большымі.*

Ускрабывацца *незак. перан.* Узлязаць павольна, з вялікімі намаганнямі. *Ета ж нада ускрáбывыцца ны такую вісычынý! Як етыя мульчугáны ускрáбывыюцца на ліпкі, яны ж гладкія, гладкія.*

Ускрасаваць, ускрасавацца *зак. перан.* Пачаць жыць вельмі добра. *Ня дужа іна ускрусувáла за Восіпым, ён бáлывыўся, ґ другім бегыў, а йна адна гудувала дзяцей. У такой сям'е ні ўскрасýісься, яны ўсе нісызнáцільныя.*

Ускрасаць *незак. перан.* Пачынаць жыць лепш. *Усюдых кідылыся, нійдзе йна ні ўскрісáла.* **Укрэснуць** *зак.* Пачаць жыць лепш. *Ізь Зьмітраком шчасьця дужа ня відзіла, і з Грішычкіным сыным тожа б ня ўскресла.* **Ускрэслый, укрэсшый** *дзеепрым. Яе жызьня ня ўскреслыя была. Думыіш, ён ускрешшый, калі адзін астаўся.*

Ускратыванне *н.* Накладванне звыш меры, навальванне. *А ну цябе с ускря́тывыньнім с тваім, узапреш нііzьвесна сколька, а тады абернісься, дарога дужа няроўныя.*

Ускратываць *незак.* Ускладаць, накладаць звыш меры, навальваць. *Бальшэй воз нілізя ускря́тывыць, тута восі нінадзёжныя, могуць крэхнуць, асобінна пяреднія.* **Ускратывацца** *незак.* Ускладацца, накладацца звыш меры. *Ладна ж у цябе ўскря́тывыіцца!* **Ускратаць** *зак.* Ускласці, накласці звыш меры, наваліць. *Пуўтары капы ускря́тыў, як ён дывязець толька. Ціхон ускря́тыіць і ня столька, у яго сіла нямерныя.* **Ускратацца** *зак.* Ускласціся, накласціся звыш меры. *Сыка як ускря́тыіцца наверьх, ніякій дождж ня прайміць.* **Ускратаный** *дзеепрым. На жэрдзя ў пуні ў яго многа вы́ку ускря́тына.*

Ускручываць *незак. перан. неадабр.* Прымушаць устаць дачасна, вельмі рана, без патрэбы. *Нешта іх усю нядзелю дужа рана ускрýчывыіць.* **Ускруціць** *зак.* Прымусіць устаць дачасна, вельмі рана, без патрэбы. *Сяньня іх як ускруціла часоў у шэсьць, і адурювáлі, пакуля я печ тапіла. Дужа цябе рана ускруціла, можна ішчэ пыспаць.*

Ускрываць *незак. перан.* Трывожыць, непакоіць (жывёлу). *Ты мне тубуна́ ні ўскрыва́й, січас каровы ходзюць спакойна, а пывядзеш сваю — і ўсе пыбіга́ць усьлед.*

Ускрышыванне *н.* Накрышванне, наразанне кавалачкаў. *Пальцы с такім ускры́шывыньнім парежыш і большы нічога.*

Ускрышываць *незак.* Накрышваць. *Ускры́шывыла сала і парезыла паліц, ды глубока парезыла.* **Ускрышывацца** *незак.* Накрышвацца. *Чаго яно ў цябе ня ўскры́шывыіцца? — вазьмі вайстрейшый ножык і парежыш.* **Ускрышыць** *зак.* Накрышыць. *Ускрышы́ нескыльках кусочыкыў, а тады яйцы́ штукі трі узьбі, і піріхва́цюць хлопцы.* **Ускрышыцца** *зак.* Накрышыцца. *Пыдажджэць тваё сала, ускры́шыцца, хадзі, карові вы́нісім.* **Ускрышываный, ускрышаный** *дзеепрым. А разьві тама нічога ня ўскры́шывына? Ускры́шыныя стынаві скарей у печ, пряма ны жарінкі стаў.* **Ускрышомшы** *дзеепрысл. Ускрышомшы кылбасу пыдыла і сала унісла ладный кусок.*

Ускрэсць *зак.* Выграбці, выдраць граблямі. *Салома утыптана у грязь, прісохла, ускресьць нілізя. Дажджом прібіла іржышча, што ня ўскресьць.*

Ускудлачыванне *н.* Ускалмачванне. *Ну, дыганю, дам яму ускудла́чывыньня, пірістаніць ён у мяне ба́лывыцца.*

Ускусць *зак.* Ускубці, выскубці. *Салома доўгыя, зьліглася, сам папробый ускусьць — ня вы́цігніш. Воўна зьлямчылыся, што ня ўскусьць. Што каровы ўскубу́ць на той па́ріні, тама гола як ток.*

Ускяпліванне, ускепліванне *н.* Адколванне, адшчэпліванне. *Нейкыя тваё уськя́плівыньня ні прідумыіш якоя. Тута ня ўськеплівыньня, а нада біць пупыла́м, далжно треснуць.*

Ускяпліваць, ускепліваць *незак.* Адколваць, адшчэпліваць. *Ня с тога боку бяресься ты уськя́плівыць, тама адны сукі. Уськеплівыць можна і ат'етуля, ікая ра́зьніца.* **Ускяплівацца, ускеплівацца** *незак.* Адколвацца, адшчэплівацца. *Ударь-ка яшчэ пару разоў, тута пычало уськя́плівыцца. Во айдзе трошку уськеплівыіцца, а кругом сукі дзіржаць.* **Ускяпіць, ускіпаць** *зак.* Адкалоць, адшчапіць. *Што ты ўжо, ня можыш якую-небудзь шчапіну уськяпіць? С сухога вярбовыга цільпуха́ і трошку трудна ўськіпа́ць.* **Ускяпіцца, ускіпацца** *зак.* Адкалоцца, адшчапіцца. *Айдзе ўськепіцца, там і ладна, абы чым рыспаліць. Папробый-ка ты зь естыга боку, тута далжно уськіпа́цца.* **Ускепленый, ускіпаный** *дзеепрым. Крошка ўськепліна—мала,*

етым ні растопіш. *Унясі, што ёсьць уськіпаныя, нада класьць у печ.* **Ускяпёмшы** *дзеепрысл. Ні ўськяпёмшы нічога сухога, етым сырьём ні растопіш.*

Услонік, услончык *м.* Невялікі ўслон. *Кылі масьцір, дык услонік яму зьдзелыць—раз плюнуць, дзіркі прабіў, ножкі уставіў — во й садзісь. Каб і сюда адзін услонік пыставіў на посыд, ні пымішаў ба. Скажы стыріку, ён і табе услончык зьдзелыіць, толька даску зынясі.*

Услуговывацца *незак.* Прыслужваць, выслужвацца. *Верка ж ні нынімалыся табе услуговывыцца. Ты яму німала услуговывыўся, ніхай і ён што паможыць.*

Усмаліваць *незак.* 1. Прасмольваць, вымазваць смалой. *Ні нада табе усмалівыць достычкі, тут жа садзіцца будуць.* 2 *перан.* Заўзята курыць. *Сідзяць як бальшэя і ўсмалівыюць, а тыбака зялёныя нейкыя ванючыя-ванючыя.*

Усмаргыванне *н.* Уцягванне, зашморгванне. *Нешта нічога ні пулучаіцца у мяне с усмаргывыньнім, вазьміська ты.*

Усмаргываць, усморгываць *незак.* Уцягваць, зашморгваць. *Неік ты ні так, як нада, усмаргывыіш шнурочкі. Я нітку редзі ў трі скручў і булаўкыю усморгывыю у зынавесычку.* **Усмаргывацца, усморгывацца** *незак.* Уцягвацца, зашморгвацца. *Ета проста дзелыць, а ў цябе ніяк ні ўсмаргывыіцца. Пыдажджы, стала і ў мяне усморгывыцца.* **Усмаргнуць** *зак.* Уцягнуць, зашмаргнуць. *Во, што тут усмаргнуць вярёвычку, Ягорька і тэй уцягніць.* **Усмаргнуцца** *зак.* Уцягнуцца, зашмаргнуцца. *Папробый ты зь естыга боку, тута скарей усмаргнецца.* **Усмаргнутый** *дзеепрым. Шнурочык увесь усмаргнут, кончык толька астаўся.*

Усміхывацца *незак.* Усміхацца. *Яны прыгылі адзін пірід другім як пітухі, а Вукулёнык стыяў збоку, толька усьміхывыўся. Чаго ты усьміхывыісься, думыіш, мы ніпраўду гаворім?*

Усмурыжываць *незак.* Змякчаць у выніку трэння (вяроўку). *Ці ты вожычкі усмурыжывыў, нешта яны дайжа ня гнуцца.* **Усмурыжывацца** *незак.* Змякчацца ў выніку трэння (пра вяроўку). *Цігай, цігай, будзіць усмурыжывыцца.* **Усмурыжыць** *зак.* Змякчыць у выніку трэння (вяроўку). *Вярёўка як кылiная, яе усмурыжыць і то паспробый.* **Усмурыжыцца** *зак.* Змякчыцца ў выніку трэння (пра вяроўку). *Як усмурыжыцца ладна, іна пымякчэіць.* **Усму-**

рыжаный *дзеепрым. Во я табе ўсмурыжыныю вярёўку павесіў, бяры і едзь.*

Усмылець, усмылецца *зак.* 1. Засмылець, прыгарэць. *У печы дужа жарка, далёка вярёўкі ні кладзі, ато ўсмыляць. Патпёр к самыму жару, левый ва́лінык усмылеўся.* 2 *перан.* Моцна загарэць. *Вы ж, хлопцы, пряма ўсмылелі, ба́грывыя нейкія сталі. Твыя кожа ўсмылелыся за дзень, уся мяшком зьлезіць.*

Усмягнуць *зак.* Усмагнуць. *Усьмя́гнуць біз вады ны такой жаре, зынясі ім у бітончыку ці ў бутылкі ў бальшой.* **Усмяглый** *дзеепрым. Усьмя́глыя прібеглі, пілі, пілі дый піць большы некуды, хырашо, што выда стыяла у хаці, ня дужа халодныя была.*

Усмятак *м.* Яйцо ўсмятку. *А ну цябе с тваім усьмя́ткым, зварі кру́та, дык хуць зьесьць ґ душэ. Варі так, каб усьмя́тык пулучыўся. Памянш.* **усмятачак**. *Мае дужа любюць усьмя́тычык.*

Уснашчыванне, уснашчэнне *н. перан.* 1. Аздабленне. *Кідай сваё усна́шчывыньня, паедзім вазок дроў прівязём. Высілёнкывы хлопцы любілі уснашчэньня, самі ўсё выпілівылі і вырізалі.* 2. Аздоба. *Ты ж усна́шчывыньня як зря ні кідай. Во сколька уснашчэньня у яго ныгатоўліна.*

Уснашчываннік, уснашчаннік *м.* Той, хто аздабляе. *Пызаві-ка ты ў хату усна́шчывыньнікыў, пыгывары тута. Нешта дзяўбуць ны хрантоні усньішча́ньнікі, хочуць красіва зьдзелыць.* **Уснашчываніца, уснашчанніца** *ж. Узя́ліся усна́шчывыньніцы зы работу, ажно пыл стаўбом. Ох ты, усныіча́ньніца, етык ніхто ні адзьдзелывыў у хатых.*

Уснашчываць *незак. перан.* Аздабляць. *Кылідор зьбіў бальшэй-бальшэй і ўсяк яго ўснашчывыіць, разнымі узорымі. Усна́шчывыюць сваe хаты пы-гырадзкому, красіва дзелыюць.* **Уснашчывацца** *незак.* Аздабляцца *Хваціць вам усна́шчывыцца, і так красіва. Яны любюць усна́шчывыцца, каб було лучны як ува ўсіх.*

Успаўзаць *незак. перан.* Узлязаць з цяжкасцю. *Іна чуць на печ успыўза́іць, во ікая з Мыланкі работніца.* **Успоўзць** *зак.* Узлезці з цяжкасцю. *Мне на тую хату успоўзьць знаіш сколька ўремя нада, я на лесьвіцы буду трі разы аддыхаць.*

Успінанне *н.* 1. Узлязанне з вялікім намаганнем. *Ля́ньця ны яго усьпіна́ньня, дзярецца, ажно пыхціць.* 2. На-

дзяванне з вялікім намаганнем. *Іна разьедзіцца, ета рубашка, с такім усьпіна́ньнім.*

Успінаць *незак.* Адзяваць з вялікім намаганнем. *Ні нада табе усьпіна́ць етый пінжачэнка, ён тресьніць.* **Успінацца** *незак.* 1. Узлязаць з вялікім намаганнем. *Відзіш, як ён усьпіна́іцца на йгрушыну.* 2. Адзявацца з вялікім намаганнем. *Куртычка чуць усьпіна́іцца, нада новыю купляць.* **Успяць** *зак.* Адзець з вялікім намаганнем. *Як ён толька усьпя́ў такей цесный пінжачок?* **Успяцца** *зак.* 1. Узлезці з вялікім намаганнем. *Ён жа, глядзі, ны рябіну усьпя́ўся!* 2. Адзецца з вялікім намаганнем. *Чуць усьпя́ўся пінжак, цесін яму.* **Успятый** *дзеепрым. На ём ішчэ ірьмяк усьпят, ён пряма ні сагнецца.*

Успіранне *н. неадабр.* Адзяванне з вялікім намаганнем. *Прі таком усьпіра́ньні ніякія рубцы ня вы́дзіржуць, усё патрескыіць і рыспаўзецца.*

Успіраць *незак. неадабр.* Узводзіць, узносіць, узыходзіць. *Знаіш, якея коні былі, пад Рылыўскыю гару мы пы дваццыць пяць пудоў вазы усьпіра́лі.* 2 *перан.* Адзяваць, апранаць з вялікім намаганнем. *Пычаў усьпіра́ць рубашку, нілізя було ныдзіваць, відна було, што цесна,— іна і треснула.* **Успірацца** *незак.* 1. Натыкацца. *Прібярі с-пад ног лыма́чча, усякій раз будуць ны яго усьпіра́цца.* 2. Адзявацца, апранацца з вялікім намаганнем. *Нічога ны яго ні ўсьпіра́іцца, усё цесна.* **Усперць** *зак.* Узвезці, узнесці, узысці. *Ладный узгорык, крутэй, а ён адным ду́хым усьпёр.* **Усперцца** *зак.* 1. Натыкнуцца. *Ны шайку усьпёрся, чуць ні пабіў увесь посыд.* 2. Адзецца, апрануцца з вялікім намаганнем. *Як ета куртычка ны яго усьпёрлыся!* **Успёртый** *дзеепрым.* 1. Узвезены, узнесены. *Усьпёртыя вазы стыялі кулу гумна́.* 2. Адзеты, апрануты з вялікім намаганнем. *Сколька ны яго адзежын усьпёрта?*

Успірхываць *незак.* Упіхваць. *Трудна усьпірьхывыць, кылі вісока, а дзірька вузкыя.* **Успірхывацца** *незак.* Упіхвацца. *Хуць патрошку усьпірьхывыіцца і то ладна.* **Успірхнуць** *зак.* Упіхнуць. *Туды ішчэ ні адну ношку сена можна усьпірхну́ць.* **Успірхнуцца** *зак.* Упіхнуцца. *Акуратнінька усьпірьхнецца, а роілым ня ўлезіць.* **Успірхнутый** *дзеепрым. Ты там зразу рызьвя́зывый усьпірьхну́тыя ношкі.*

Успіхыванне *н.* 1. Прымушанне штуршком наступіць, наткнуцца. *Пулучый за ўсьпіхывыньня ай, можа, дыбавіць?* 2. Запіхванне, ускладанне наверх. *Ні пулучаіцца нешта ў цябе нічога с усьпіхывыньнім, усё ляціць нызад.*

Успіхываць *незак.* 1. Прымушаць штуршком наступіць, наткнуцца. *Пычáлі усьпíхывыць адзін другога ны пáхыту і рягочуць.* 2. Пхнуць, ускладаць наверх. *Калі ж ты сьвірепку думыіш усьпíхывыць на жэрдзя?* **Успіхывацца** *незак.* Пхнуцца, ускладацца наверх. *Ня дужа сыка усьпіхывыіцца, чыпляíцца за крю́чча.* **Усьпіхнуць** *зак.* 1. Прымусіць штуршком наступіць, наткнуцца. *Во ўсьпіхні Колю ны салому, тады я скажу, што ў цябе сіла ёсьць.* 2. Запхнуць, ускласці наверх. *Ат'етуля можна вілкымі усьпіхню́ць клок сена.* **Успіхнуцца** *зак.* Запхнуцца, ускласціся наверх. *Нібыльшая пірібірáнычка ззаду усьпіхнецца.* **Успіхнутый** *дзеепрым.* *Увесь усьпіхню́тый пырнік нызад зваліўся.*

Успратыванне *н.* *Апрананне. Доўга ты возісься с тваім успря́тывыньнім, яны адны, кылі хочыш, паедуць.*

Успратываць *незак.* Апранаць. *Тулуп сяньня можа ня стоіць успря́тывыць, ня будзіць халодна.* **Успратывацца** *незак.* 1. Апранацца. *Доўга ты успря́тывыісься, нада скарей, пыхáньнікі коні пыгналі.* 2. Уздзявацца (пра вопратку). *Што, ірьмяк ні ўспря́тывыіцца? — а бізь яго будзіць халодна.* **Успрануць** *зак.* Апрануць. *Ён успряну́ў тужу́рычку, а я гыварю, надзень яшчэ што-небудзь.* **Успрануцца** *зак.* 1. Апрануцца. *У дарогу нада успряну́цца цяплей.* 2. Уздзецца, узлезці (пра вопратку). *Я ж табе гыварíў, што ны гімнасьцёрку пулушубык хырашо успрянецца.* **Успранутый** *дзеепрым.* *На ём успряну́та два пінжачкі— лёгінькій і цяплейшый, свой.*

Успроб *м.* Спроба. *Бярі ды еж біз успробу, табе ныравіцца. Атреж-ка і мне кусочык твайго пірыга на ўспроб.*

Успусканне *н.* Пусканне ў пэўнае месца. *Табе калі-небудзь ныгаріць за ета успускáньня, аштрухувáць могуць, як зыхвацюць кароў ны атаві.*

Успускаць *незак.* Пускаць у пэўнае месца. *На луг нілізя успускáць скот, сваріцца будуць. Зубы зь естыга боку дужа быляць, я сюда нічога дайжа ні ўспускáю.* **Успускацца** *незак.* 1. Пускацца ў пэўнае месца. *Не, у нас табун ны пасевы ні ўспускáіцца, пыглядзіця, нійдзе сьлядочыка німа.* 2 *перан.* Напускацца з лаянкай, абразамі. *Іна ўжо два разы ны Кындрашонка успускáлыся.* **Успусціць** *зак.* Пусціць у пэўнае месца. *Ны атаву кароў успусьціў, яны зы час наску́бліся. Успусьці сала ны скыўраду́, а посьлі бліны лі.* **Успусціцца** *зак.* 1. Пусціцца ў пэўнае месца. *Табун як успу́сьціцца на клевір, будзіць сквілу.* 2.

15. Зак. 1116

Напусціцца з лаянкай, абразамі. *Даніліха як успусьцілыся на дзевык, нісла, што на́ рыт лезіць.* **Успусканый, успушчаный** *дзеепрым. Айдзе ж ты відзіш, што сюда скот успуска́н, кылі тута ні аднаго сьлідка німа. Раз ужо успу́шчыны каровы, ніхай мінутку пускубу́ць ды згыняй.* **Успусцёмшы** *дзеепрысл. Успусьцёмшы кароў на клевір, доўга ні дзяржыця.*

Успучанне, успучыванне *н.* Вучэнне, навучанне. *Успуча́ньня ны каго дзействыіць, а ад другога, як аць сьценкі гарох аціска́кыіць. Ня дужа ён слухыіць твайго успу́чывыньня.*

Успучаннік, успучываннік *м.* Той, хто вучыць, навучае. *Во успуча́ньнік бярецца, яго сымаго нада школіць ды школіць. Успу́чывыньнік етый такей самый распу́ста як Сярёжа.* **Успучанніца, успучыванніца** *ж. Як возьмуцца успуча́ньніцы ўдзьвюх, яны жыва піряломюць яго. Нешта апусьціла рукі твыя успу́чывыньніца, ня слухыіць яе Танька нісколька.*

Успучаць, успучываць *незак.* Вучыць, навучаць, ставіць на правільны жыццёвы шлях. *Іх узяўся успуча́ць Тріхванок, цяперя дзела пойдзіць. Сколька ня ўспу́чывый, а толку як німа, так німа.* **Успучацца, успучывацца** *незак.* Вучыцца, навучацца, станавіцца на правільны жыццёвы шлях. *Айдзе ты хочыш, каб еткія бысячу́гі успуча́ліся. Ці ён троху ўспучывыіцца ай ня дужа?* **Успуціць** *зак.* Навучыць, паставіць на правільны жыццёвы шлях. *Дзядзька кылі возьміцца, дык успуціць.* **Успуціцца** *зак.* Навучыцца, стаць на правільны жыццёвы шлях. *А што ты думыіш, і яе маліц троху успуціўся.* **Успучаный, успучоный** *дзеепрым. Каб быў успу́чыный, такея б тріл́юды ня вёрз. Знаім мы, якея яны успучоныя.* **Успуцёмшы** *дзеепрысл. Успуцёмшы, яны б нядренныя мальцы былі.*

Успыльчывата *прысл.* Запальчыва. *Кірілёнык усігда успы́льчывыта пыцска́кыіць, хракцір такей у чылавека.*

Успыльчыватасць *ж.* Запальчывасць. *Я ня дужа глядзу ны яго успы́льчывытысьць, што мне нада, то й дзелыю.*

Успыльчыватый *прым.* Запальчывы. *Раншы Кусьцючонык успы́льчывытый ня быў. Ён успы́льчывытый як сьпічка, чуць што — пых і зыгарейся.*

Успылянне, успыліванне *н.* Рэзкае і бурнае выяўленне пачуццяў. *Ісачонкыва успыля́ньня кажный знаіць, яно*

ўжо ўсім ныдаела. Ныт тваім успы́лівыньнім толька сьмяюцца, няўжэлі ты думыіш, што ета хырашо.

Успыляць, успыляцца, успыліваць, успыліваццa *незак.* Рэзка і бурна выяўляць пачуцці. *Ты вінуват большы ўсіх і нечыга успыля́ць. Аўдзяёнык усігда успыля́іцца як агонь. А што, ежылі ён пычанець успы́лівыць, яго быйстра асодзюць. А чаго ты успы́лівыісься, ета ж табе ні раншы, большы табе пыччыня́цца ня будуць.* **Успыліцца** *зак.* Рэзка і бурна выявіць пачуцці. *Мылашонык усігда такей: сьпірва успылі́цца, а тады асты́ніць і пыгаворіць як чылавек.* **Успылёмшы** *дзеепрым. Успылёмшы, ён што хочыш скажыць, а посьлі будзіць жалець.*

Успырхыванне *н.* Ускокванне. *Глядзі-ка, якоя лёгінькыя успы́рьхывыньня у яго, як вірябей узьляцеў.*

Успырхываццa *незак. перан. іран.* Паводзіць сябе нецярпліва. *Яе большый ужо ўспы́рьхывыіцца жаніцца.* **Успырхаццa** *зак.* Пачаць паводзіць сябе нецярпліва. *Як успы́рьхыўся ехыць к сёстрым, а ніякыга спасу німа.*

Успыхыванне *н. перан.* Пачырваненне. *А чаго мне глядзець ны яе успы́хывыньня, ніхай вун Барíс глядзіць.*

Успялянне, успеліванне *н.* Даспельванне. *Гываріў, ета яблына ніхай ны ўсьпіля́ньня астаецца. Яны ні пыглідзяць на ўсьпелівыньня, аптрясу́ць ды яблычка і ўсё.*

Успяляць, успеліваць *незак.* Даспельваць. *Усьпіля́ў яблынку, пакуля аптрясьлі за ноч. Ня ўмеіш ты усьпелівыць яблык.* **Успялящца, успеліваццa** *незак.* Даспельвацца. *У яго ладныя дулькі усьпіля́юцца, дужа смашныя. Сколька у цябе етыя ігрушкі будуць усьпелівыцца, іх могуць абырва́ць.* **Успяліць** *зак.* Даспяліць. *Ні ўсьпяліў я сёліта нічога, дзітвыра́ ўсё аб'ела.* **Успяліцца** *зак.* Даспяліцца. *У цябе, знаць, белый наліў за пунькыю усьпяліўся?* **Успяляный, успялёный, успеленый** *дзеепрым. Пыдажджы, ён січас унясець усьпіля́ных яблык, паку́шыіш. Усьпялёный гарбуз як разрезылі, дык семічкі чуць ні выска́кыюць. Усьпеліныя хунтоўкі як ныліва́ныя, чуць ня сьвецюцца.* **Успялёмшы** *дзеепрысл. Усьпялёмшы зьясі яблыка ґ душэ.*

Успяценне *н. зб. груб.* Небяспечная вышыня. *Якоя усьпяценьня айдзе на́йдзіць і лезіць. Узноў палез ны ўсьпяценьня, хочыць ён пру́та, яй-богу, хочыць.*

Уссаджыванне *н.* Падсаджванне. *Ці пынырáвілыся Якыйку тваё усса́джывыньня, ты яго чуць-чуць ня ськівнуў з воза ну другей бок.*

Уссаджываццa *незак.* Садзіцца наверх. *Усса́джывы-*

ліся тамыцька ны мяшкі, верна, паехылі. Як статуць уссáджывыцца, ім ня меншы як час нада.

Уссаць *зак.* Увассаць, увабраць. *Зімля дужа сухая, дык ваду зразу уссáла, толька мясьцінка сырая астáлыся.*

Уссукыванне *н.* Насукванне. *Кылі й пыдажджэць мінутку тваё уссýкывыньня, цэл будзіш, хадзі тута пымагі.*

Уссукываць *незак.* Насукваць, навіваць пражу на верацяно. *Ны віріцяно многа уссýкывыіць, а тады кладзець на печ сушыцца.* **Уссукывацца** *незак.* Насуквацца, навівацца на верацяно (пра пражу). *Неік жа кріва у цябе уссýкывыіцца, пацсохніць і зьедзіць.* **Уссукаць** *зак.* Насукаць, навіць пражу на верацяно. *Ну сукáлі скарей уссукáіш, чым рукамі, злазь, дыстань зьверьху.* **Уссукацца** *зак.* Насукацца, навіцца на верацяно (пра пражу). *Січас усё уссукáіцца, пыдажджы мінутку.* **Уссуканый** *дзеепрым.* *Січас ні так многа уссукáна, можна яшчэ трошку пыдмытáць.*

Уссыпанне *н. перан.* Біццё. *Ніхай дужа ня грозіць уссыпáньнім, сам можыць скарей пулучыць.*

Уссыпаць *незак. перан.* Біць, даваць моцную лупцоўку. *Ты луччы ўспомні, сколька табе уссыпáлі кажын раз пы дарогі, як у школу хадзілі.* **Уссыпаць** *зак.* Пабіць, даць моцную лупцоўку. *Ат іх чаго хочыш ні пытай, могуць уссы́пыць зы нішто зы ніякыя, а посьлі рызьбірайся.* **Уссыпаный** *дзеепрым.* *Крепінька уссы́пына, будзіць знаць, як зыдзірацца.*

Уссядацца *незак.* Рассядацца па версе. *Некылі ны капу усьсідáцца, работы ішчэ дужа многа.* **Уссесца** *зак.* Рассесціся па версе. *Так лоўка усьселіся, што вам і зьлізаць ня хочыцца, тут ба і сядзелі да вечыра.*

Уссяканне *н.* Сячэнне з выварочваннем. *Дрянныя усьсікáньня тупым тыпаром, ты б узяў вайстрейшый.*

Уссякаць *незак.* Сячы выварочваючы. *Кылы ямкі нада усьсікáць лёд і аткідаць, ато ён доўга будзіць рыстываць, можыць уніз вадою прыбраць да бульбы.* **Уссякацца** *незак.* Сячыся з выварочваннем. *Неік у цябе саўсім ні ўсьсікáіцца, ты з другога боку пычані.* **Уссеч** *зак.* Пасячы выварочваючы. *Каб усьсек кылы ґаных ды аткінуў, худзь да грязь ні насілыся зы ныгамі.* **Уссечца** *зак.* Пасячыся з выварочваннем. *С аднаго боку трошку усьсеклыся.* **Уссечаный** *дзеепрым.* *Усьсечыный лёд зы два дні рыстаў, а пыд я́блынымі ляжыць і ні вурухнецца.*

Уставішный *прым.* Пастаянны. *Яго уставішныя паезд-*

кі дужа ныдыіда́юць: пыднімайся кажный раз чуць ня ў пойныч, гатуй, зьбірай,— цяжола ета.

Устаражываць, устарожываць *незак.* Сцерагчы. *Як жа ён будзіць пысярёд поля устыра́жывыць мяшкі, ды ў двух містах. Я ня столька устарожывыў.*

Устараніваць, устарачываць *незак. жарт.* Узносіць. *Па лесьвіцы ны хату устыра́нівыіць ношкі як мыладэй. Ня дужа яму лёхка устыра́чывыць мяшкі ны такую вісычыну́.* **Устараніць, устарачыць** *зак.* Узнесці. *Што яму ету ношку устыра́ніць, ён можыць яе проста закінуць ат'ету-ля. Пыт такей узгорык мяшок устыра́чыць! — канешня, у мыладога сіла ні тыкая, як у нас с табою.* **Устараніцца, устарачыцца** *зак.* Узысці. *Як ён лёгінька устыра́ніўся ны гару, ні скажыш, што яму семдзісят. Сіла ў цябе трошку ёсьць, раз устырачыўся сюда.* **Устараненый, устарачаный** *дзеепрым. Усе трі мяшочкі ужо устыра́ніны наверьх. Ім тама і дзелыць нечыга, за дзьве мінуты ношкі устыра́чыны.*

Устараторываццa *незак. неадабр.* Пачынаць гаварыць шпарка і незразумела. *Разьві ты ні знаіш, як яны абея умеюць устыраторівыцца.* **Устараторыцца** *зак.* Пачаць гаварыць шпарка і незразумела. *Ета Кусьцючыха устыраторілыся, я пы голысу пызнала.*

Устарахцецца *зак. перан. неадабр.* Пачаць балбатаць. *Як устырахцелыся: піріміря́й, ты мне мала намеріў, тута ні пітнаццыць сотык,— алі прабег ш шыга́лым пляменьнік — ні пулучаіцца большы.*

Устармасіць, устармашыць *зак.* Раскатурхаць. *Устырмасі абоіх, ніхай устаюць, сьпяць чуць ні ат абедыў. Ты яго паспробый устырмашы́, кылі ён сьпіць, як Мікіта посьлі бызара.* **Устармошаный, устармашоный** *дзеепрым. Яго і ўстармошыныга ішчэ нада звыла́кывыць с пасьцелі. Устырмашоный сеў і сядзіць, надуўся як сыч.* **Устармасёмшы, устармашомшы** *дзеепрысл. Чуць пыдняў іх устырмасёмшы. Хырашэнька устырмашомшы, паднімуцца, а бежч січас нада.*

Устойчывата *прысл.* Устойліва. *Стыўбячкі я апсы́пыў, аптоўк, цяперь яны устойчывыта стыяць.*

Устойчыватасць *н.* Устойлівасць. *Ня будзіць устойчывытысьці, пакуля хырашэнька ні ўкряпіш.*

Устойчыватый *прым.* Устойлівы. *Дуб устойчывытый, яго ніякыя буря ня вы́вірніць, кареньня дужа глубока пускаіць.*

Устопываццa, устопкываццa *незак. перан.* Пачынаць

ваяўніча выражаць нязгоду. *Ён ужо ні адзін раз устопывыйся с тою лашчынкыю, што ніправільна атрезылі. Нечыга устопкывыцца, ты сам кругом вінуват.* **Устопаць, устопкаць** *зак.* Вымусіць ваяўніча выразіць нязгоду. *Што яго тамыцька устопыла? Яго другей раз як устопкыіць, дык жывая указэя пулучаіцца.* **Устопацца, устопкацца** *зак.* Пачаць ваяўніча выражаць нязгоду. *Можа устопкыіцца, а можа й не, ны яго як калі на́йдзіць. Устопкыйся, што ні яго вочырідзь сяньня па́сьцівіць, пры авец ён думый, што забудуць.* **Устопаный, устопканый** *дзеепрым. Нейкій ён у вас тута дужа устопыный. Прібег устопкыный: айдзе, спра́шывыіць, твае хлопцы.*

Усторкыванне *н.* 1. Насаджванне на завостраны прадмет. *Дам за ўсторкывыньня, відзіш, што дзелыюць: бульбу усторкывыюць ну пруціны, гадзюць і раськідывыюць.* 2 *перан.* Абуванне. *Што ж мне усторкывыньня, мне нада пра што цяплейшыя на ногі думыць.*

Усторкываць *незак.* 1. Насаджваць на завостраны прадмет. *Бульбіны усторкывыюць ны палычкі і мыхаюць.* 2 *перан.* Абуваць. *Лі двыра я дужа ні гляджу, што надзець на ногі, буваіць, і валінкі усторкывыю, калі хыладней.* **Усторкывацца** *незак.* 1. Насаджвацца на завостраны прадмет. *Як тута у цябе усторкывыіцца?* 2. Абувацца. *Ны мае ногі толька тыкая вобуў і ўсторкывыіцца.* **Усторнуць, усторкнуць** *зак.* 1. Насадзіць на завостраны прадмет. *Нешта гря́зныя на вілкі усторнуў і нясець у хату. Морквіну усторкніць на ножык і грызець.* 2. Абуць, адзець. *Мальцы, знаць, сыпагі усторнулі різінывыя. Дождж пашоў, усторні хуць старінькій плашчык. У цябе січас ёсьць што на ногі усторкнуць.* **Усторнуцца, усторкнуцца** *зак.* 1. Насадзіцца на завостраны прадмет. *Ны кылячкі снапы усторнуцца і апсохнуць. Глядзі, упыцьма́х ны якей ражон ня ўсторкніся.* 2. Абуцца. *Ну ніхай тут бацінкі пыстыяць, можа, калі усторнуцца. Якея ашмёткі усторкнуцца, лі двыра ладна і ў такіх.* **Усторнутый, усторкнутый** *дзеепрым.* 1. Насаджаны на завостраны прадмет. *Што йта тамыцька усторнута ны кылячку, я дык ні пызна́ю. Паські́дый ты ўсё ета усторкнутыя.* 2. Абуты, адзеты. *Рыстыпта́ныя тапкі нейкія на ногі усторнуты, пы хаці топчыцца. Валінкі ста́рыя усторкнуты, у іх на вуліцу ня пойдзіш.*

Устрапаляць, устрапаліваць *незак.* Рабіць надзвычайнае. *Вот нешта ж надумыліся устрыпыля́ць, стыялі кучыю і згыва́рівыліся. Чаго яны ма́льцымі толька ні*

устрыпа́лівылі! **Устрапаляцца, устрапаліваццa** *незак.* Намерваццa рабіць надзвычайнае. *Аткуль жа я буду знаць, як яны тама устрыпыля́ліся. Мульчуга́ны устрыпа́лівыліся куды-то зла́зіць.* **Устрапаліць** *зак.* Зрабіць надзвычайнае. *Каб такея ма́хырі ды чаго-небудзь ні устрыпалілі?* **Устрапаліцца** *зак.* Намерыцца зрабіць надзвычайнае. *Ім нядоўга устрыпаліцца на што хочыш.* **Устрапалёны** *дзеепрым. Ці пынімаіш ты, што ўсё ета нарошня було устрыпалёна.* **Устрыпалёмшы** *дзеепрысл. Устрыпалёмшы цябе ну любоя дзела падбіць можна.*

Устрасанне, устрасыванне *н.* Лёгкае патрэсванне. *Што ўстріса́ньня, кылі трыва як в вады выцігнута, ніхай трошку абветрііць. Разьві ета устря́сывыньня, ты хырашэнька тріхані.*

Устрасаць, устрасываць *незак.* Злёгку *трэсці. Ці ўстріса́лі вы траву, яе нада скарей пацсу́шывыць. Салому я устря́сывыў, іна скора суха будзіць.* **Устрасацца, устрасываццa** *незак.* Злёгку трэсціся. *Ны віцяркý, ежылі устріса́іцца, віда-віда сохніць. Неік у цябе ні устря́сывыіцца, кымка́мі варочыіш і ўсё.* **Устрэсць** *зак.* Злёгку патрэсці. *Схадзі устрясі атаўку, іна к вечыру дылжна быць суха.* **Устрэсца** *зак.* Злёгку патрэсціся. *Як устрясецца, лучча сохніць, скарей.* **Устрасаны, устрэсены** *дзеепрым. Ці ўстріса́на ета сяньня сыка? Устресіны пырнічык сух, а два клакі ліжалі пут кустамі нівурухну́тыя— тэя сырыя.*

Устрашыць *зак.* Запалохаць. *Я думыў, што устра́шу цябе, а ты дайжа вуўка ні баісься. Ня дужа ты іх устра́шыш, еткіх атлётыў.*

Устропыванне *н. гумар.* Рэзкае выяўленне гатоўнасці дзейнічаць. *Позна яго устрёпывыньня, нада було раншы думыць ды пычшавелівыцца.*

Устропываццa *незак. гумар.* Рэзка выяўляць гатоўнасць дзейнічаць. *Во табе, і Пынасёнык устрёпывыіцца, як па́йкі ну лугу сыбра́ліся адбіваць.* **Устропаць** *зак.* Выклікаць гатоўнасць дзейнічаць. *Неік жа дужа скора устрёпыла яго жаніцца.* **Устропацца** *зак.* Рэзка выявіць гатоўнасць дзейнічаць. *Ён устрёпыўся к Каці ў сва́ты ехыць, а ці пойдзіць іна так далёка, ці ряшы́цца сваё хызяйства збува́ць.* **Устропаны** *дзеепрым. Пыдыйшоў к нам, мы відзім, нейкій устрёпыный, думыім, чаго б ета.*

Уструшыванне *н.* Натрасанне. *Устру́шывыньня будзіць заметна, лучча сьнегым прікі́дыць.*

Уструшываць *незак.* Натрасаць. *Сюда б ні нада устру́-*

шывыць нічога, ніхай так ляжыць. **Уструшывацца** *незак.* Натрасацца. *Як ношкі насілі, трыва нямнога і ны палкі устру́шывылыся.* **Уструсіць** *зак.* Натрэсці. *Нічога ён ні прісы́пыў, чуць-чуць уструсі́ў саломы кыла сьцен, відна, што палкі ліжаць.* **Уструсіцца** *зак.* Натрусіцца. *Каб сюда хуць нямнога уструсілыся, і ладна було б.* **Уструшываный, уструшаный** *дзеепрым. Тута заметна, што ўстру́шывына. Устру́шыныя зымяці ў адно места, а тады вы́кініцца.* **Уструсёмшы** *дзеепрысл. Нямножка уструсёмшы, ні закрыіш, нада було клыка́мі ныкіда́ць сакі.*

Устрэць *зак.* Сустрэць. *Яны даўно зьбіраюцца цябе ўстрець. Пыбягіць адзін, яго каб айдзе ваўкі ня ўстрелі.*

Устуджаць, устуджываць *незак.* Прастуджваць, застуджваць. *Сам сябе устуджа́іш, ета длі здароўя ніхырашо. Бальнэя ногі усту́джывыць нілізя, іх усё ўремя нада дзіржаць у ціплаце.* **Устуджацца, устуджывацца** *незак.* Прастуджвацца, застуджвацца. *Ні бірягець сябе нісколька, устуджа́іцца усё ўремя. Усякій раз ня слу́хыюць, бігаць голыя, у пляхотычкых, усту́джывыюцца.* **Устудзіць** *зак.* Прастудзіць, застудзіць. *Плоха, калі што ўстудзіш, будзіць балець, ламіць — ныгарю́ісься.* **Устудзіцца** *зак.* Прастудзіцца, застудзіцца. *Я ішчэ ма́лыя устудзілыся крепка, с тых пор то тоя, то другоя баліць.* **Устуджаный, устуджоный** *дзеепрым. Ён змалку усту́джыный, а прастуда ціряз многа гадоў атрыга́іцца. У яе ногі дужа устуджоныя.* **Устудзёмшы** *дзеепрысл. Устудзёмшы грудзі, як піць даць успаленія пытхва́ціш, тады пыкыча́ісься.*

Устуджыванне *н.* Прастуджванне, застуджванне. *Усту́джывыньня ды дыбра ні даводзіць, будзіш мучыцца, ка́рхыць і ўсё. Ты сам знаіш, што буваіць с усту́джывыньня.*

Уступчывата *прысл.* Падатліва. *Кажный знаіць, што усту́пчывыта яны ня зьдзелыюць.*

Уступчыватасць *ж.* Падатлівасць. *Пру усту́пчывытысьць яму дайжа ні зыіка́йся, ні ў чом ня ўсту́піць.*

Уступчыватый *прым.* Падатлівы. *Грішчанковы хлопцы усту́пчывытыя, зь імі ўсігда можна дыгывapіцца.*

Устуранне, устурыванне *н.* Абуджэнне ад сну, узгаснянне. *Ня дужа ён слухыіць майго устуря́ньня, ну другей бок піряверніцца і сьпіць. Сядзь сы сваім усту́рівыньнім, ня трогый скыта.*

Устураць, устурываць *незак.* Абуджаць ад сну, узганяць. *Яшчэ троху рана устуря́ць кароў, ніхай пыліжаць троху. Устуря́й-ка ты іх, ніхай пыдымаюцца, скора усе с косымі пойдуць. Іх калі ня ўсту́рівыць, дык і абеды пры-*

сьпя́ць. **Устурацца** *зак.* Пачаць ганяцца. *Сыбака устуря́ўся зы пацьцёлкым, а тэй яго ня дужа баіцца.* **Устурыцца** *зак.* Узагнацца. *Усту́ріцца табун, ішчэ журкува́та, ніхай пыліжаць каровы.* **Устураный** *дзеепрым. Усту́ріных цілят гані к вадзе.* **Устуромшы** *дзеепрысл. Устурёмшы скот, сам сабе бігатні надзелыіш.*

Устуркыванне *н.* Абуджэнне ад сну. *Ніякыга яны устӱркывыньня ня чуюць, што ж ты хочыш, кылі на зорькі прібеглі аткуль-то.*

Устуркываць *незак.* Будзіць, рэзка прымушаць падняцца. *Усту́ркывый ма́льцыў, яны вы́спыліся — дос! Ня дужа лёхка іх усту́ркывыць.* **Устуркаць** *зак.* Разбудзіць рэзка, прымусіць падняцца. *Я ня ты, ні пыгляджу, што ён айдзе-то усю ноч цігаўся, усту́ркыю січас.* **Устуркацца** *зак. Зал.-бессуб'ект. ад* устуркаць. *Ну йдзі, можа ў цябе усту́ркыіцца.* **Устурканый** *дзеепрым. Ідзець усту́ркыный, вочы ныспа́ны пы шапкі, ніяк ні пратрець.*

Усукыванне *н. неадабр.* Умешванне. *Ня думыю я, што тваё усу́кывыньня чым-небудзь паможыць.*

Усукываць *незак. неадабр.* Умешваць. *Мірянёнык нарошня усу́кывыіць вас у ета дзела.* **Усукывацца** *незак.* Умешвацца. *У іх сваё, ніхай самі і рызьбіра́юцца, чужым нечыга усу́кывыцца.* **Усукаць** *зак.* Умяшаць. *Чаго яшчэ сюда усука́ла Гылыўня?* **Усукацца** *зак.* Умяшацца. *Натура тыкая — усука́іцца, куды яго ні заву́ць і ня просюць.* **Усуканый** *дзеепрым. Каб яшчэ у ету кашу ня быў усу́кын Дынілёнык, можа б яно луччы абыйшлося.*

Усумляцца *незак.* Дапускаць сумненне. *Ні нада усумля́цца, кылі ты дайжа зыдатык яму аддаў і браць хаты ні захочыш, ён верніць, Мітрыхван тваіх грошы ні захочыць.* **Усуміцца** *зак.* Аднесціся з сумненнем. *Быў сыбраўся ехыць, а посьлі усумі́ўся, думыіць.*

Усупліванне *н.* Насупліванне. *Я саўсім ні абрышча́ю ўніманія ны яго усу́плівыньня, дайжа у тэй бок ні гляджу.*

Усуплівацца *незак.* Насуплівацца. *Ён зы адно слова усу́плівыіцца, дужа кріўдлівый.* **Усупіцца** *зак.* Насупіцца. *Усу́піўся, чаго яму ня столька далі канхвет, сколька ён хацеў.*

Усхадзіць *зак. перан. іран.* Выклікаць жаданне актыўна дзейнічаць. *Усхадзіла нешта Аўсеівых, учора ён пасьці ў поўныч пабег т' быльшаку, сяньня дочкі чуць сьвет сьпяшылі ў Стырасельля,— ні знаю, чаго яны бегыюць.*

Усхамянуцца, усхапянуцца *зак.* Спахапіцца. *Сядзела, сядзела, а тады усхымянулыся: ета ж у мяне пырысяты ня кормліны, яны, верна, пуню тамыцька ірвуць. Усхыпянесься ты, чылавек, ды позна будзіць што-небудзь дзелыць.*

Усхарахоніваць *незак.* Узбуджаць, выклікаць узбуджаныя дзеянні, паводзіны. *Што яго кажный раз усхырахонівыіць?* **Усхарахоніваცца** *незак.* Узбуджацца, пачынаць узбуджана дзейнічаць. *Табе нечыга усхырахонівыцца, цябе яны столька ўремя і кармілі, і паілі, і ныдзівáлі. Яны нескылька разоў усхырахонівыліся ехыць, вузлы зьвязывылі.* **Усхарахоніць** *зак.* Узбудзіць, выклікаць узбуджаныя дзеянні, паводзіны. *Яго калі як усхырахоніць, дык ён, кажыцца б, іш шкýры вы́прыгнуў.* **Усхарахоніцца** *зак.* Узбудзіцца, пачаць узбуджана дзейнічаць. *Мы знаім, чаго ён усхырахоніўся, ета Сьціпанідка тута пырабытыла іс сваім ізычком. Усхырахоніўся, склаўся, пыдгыняй кыня, ён гатоў.* **Усхарахонены** *дзеепрым. Каб вы глянулі, якей ён буваіць усхырахоніный, асобінна калі пыгаворіць зь Ірмалёнкым.*

Усхватыванне *н. перан.* Раптоўнае узнікненне, наступленне. *А што мне яго усхвáтывыньня, ніхай сколька хочыць ускáкыіць.*

Усхватывацца *незак. перан.* Раптоўна ўзнікаць, наступаць (пра вецер, навальніцу, боль і г. д.). *Нейкыя буря усхвáтывыіцца, хочыш, крышу зьнясець. Неік гылыва усхвáтывыіцца, зразу, буваіць, як луманець, а тады трошку атпусьціць.*

Усхлехатаць *зак. перан.* Раззлаваць да шаленства. *Яго другей раз, буваіць, усхляхочыць зы нішто, тады ўжо луччы маўчы і слова ні гывары.* **Усхлехатацца** *зак.* Раззлавацца да шаленства. *А ну яго, усхліхытáўся учора за нейкія вожычкі, я іх у вочы ні відала, толька расстроіў.* **Усхлехатаный** *дзеепрым. Ты можа ня відзіла, якей ён буваіць усхліхытáный, дык пыглядзі.*

Усхліпцець *зак. неадабр.* Неадольна захацець. *Як усхліпцеў з маткыю у горыд, ні атвізáцца було, узіла.* **Усхліпцецца** *зак.* Неадольна захацець, захацецца. *Усхліпцеўся зь дзедым пасьвіць, пусьці і ўсё. Куды ён так усхліпцеўся? Яму як усхліпціцца калі, ні адгаворіш.*

Усхлынуць *зак.* 1. Нацячы раптоўна. *Выда каб ня ўсхлы́нула на бульбу, ато будзіць бяды́.* 2 *перан.* Навапіцца. *Усхлы́нулі ны яго усе разым: успакойся,— дык*

троху пыспыкайнеў. Пряма нейкыя ныпа́сьць усхлы́нула, нішчасьці адно зу другім сы́плюцца.

Усхрапываць *незак. перан. жарт.* Спаць. *У пуні на сені усхра́пывыіць твой друг, будзі, кылі хочыш.* **Усхрапывацца** *незак.* Спацца. *Як табе тута усхра́пывыіцца, ня му́лка?*

Усхупліванне *н.* Усхопліванне, падскокванне. *Мне яго усху́плівыньня ня дужа важна, ніхай прыгыіць, сколька захочыць.*

Усхуплівацца *незак.* Усхоплівацца, падскокваць. *Іна ўсё усху́плівылыся бежч, а я гываріла, пыдажджы. Як толька хто пычынаіць гываріць, і Арцямёнык усху́плівыіцца: дай, я скажу.*

Усцервіць, усцервяніць *зак.* 1. Давесці да зацятай злосці, да страты кантролю над сабой. *Ты іх толька усьцерьвіш, луччы ні гывары нічога. Ох, усьцерьвіла Мысяёнка, ажно пыбялеў увесь. Іна як усьціцрьвяні́ць зяця, тады ён удвору бягіць,— жывая указэя, а ні мылады́я.* 2. Увесці ў азарт. *Во як ты усьцерьвіў Грішчынка! Яго толька усьціцрьвяні́ць, тады ён куды хочыш гатоў.* **Усцервіцца, усцервяніцца** *зак.* 1. Дайсці да зацятай злосці, да страты кантролю над сабой. *Нешта твой старэй дужа усьцерьвіўся ны Мыланкіных. Ён як усьціцрьвяні́цца, дык гатоў ударіць.* 2. Увайсці ў азарт. *Усьцерьвіўся паехыць і нізашто ні адгаворіш. Етыга трудна у чом-нібудзь піріўбядзіць, як усьціцрьвяні́цца у што-небудзь.* **Усцервеный** *дзеепрым.* Раззлаваны. *Каб ён чаго ні нытваріў тамыцька, пряма усьцерьвіный пабег.*

Усціганне *н.* 1. Настойванне, настойлівасць. *Яму дужа ныдаела Хвядосыва усьціга́ньня, гываріў, цярьпець ня можыць.* 2 *перан.* Даганянне, ураўноўванне. *Я знаю, што зь яго усьціга́ньня палучыцца.*

Усцігаць *незак.* 1. Настойваць, дабівацца. *Сколька ні ўсьціга́ла Маріна, каб сын браў Аўдотычкіну дачку, тэй ны яе і ні глянуў. Усё усьціга́іць узнаць, пра што тама гываріли.* 2 *перан.* Даганяць, параўноўвацца. *Зы Ікімёнкывымі ты ні ўсьціга́й, табе іх ні дыгнаць.* **Усцігнуць** *зак.* 1. Настаяць, дабіцца. *Бацька усьціг і ўсьціг, каб ён адзьдзельна хату стынавіў ды жаніўся.* 2. Дагнаць, параўнацца. *Каго ты хацеў усьцігнуць, Быркавёнка? — не, дайжа ня думый.*

Усцілка *ж.* Сцілка. *Боты яны нічога, толька усьцілкі нейкія ніважныя пыкла́джыны. Памянш.* **усцілачка.** *Нада було купіць усьцілычкі, можа б калі-небудзь пыміняў.*

Усціранне *н.* Запальванне трэннем (пра запалкі). *Штук пяць сьпічык злумаў і ні пытпаліў, во якоя яго усьціраньня.*

Усціраць *незак.* Запальваць трэннем (пра запалкі). *Ты сьпічкі ўсьціраіш у клеці, дык будзь астарожын, ато ўсё можыць быць, тама разныга бырыхла многа.* **Усцірацца** *незак.* Запальвацца пры трэнні (пра запалкі). *Етыя сьпічкі ці ні суруватыя, ні ўсьціраюцца, серка атваліицца.* **Усцерць** *зак.* Запаліць тручы (пра запалкі). *Узатрі сьпічку ды глянь, сколька тама ўремя, можа, устываць пыра.* **Усцерцца** *зак.* Запаліцца пры трэнні (пра запалкі). *Во етый кырабок у пячўркі ліжаў, сьпічкі далжны усьцерцца.* **Усцёртый** *дзеепрым.* *Усьцёртыю сьпічкыю сьвітані, каб чаго ў печы ні асталыся.*

Усціхамірыванне *н.* Суніманне. *Нешта ня дужа тваё усьціхамірівыньня пымыгаіць, ці чуіш: узноў хату ірвуць.*

Усціхамірываць *незак.* Сунімаць, суцішаць. *Я дужа умею быйстра такіх бальўнікыў усьціхамірівыць, так унімаюцца, што дайжа агляну́цца ні пысьпіваюць.* **Усціхамірывацца** *незак.* Сунімацца, суцішацца. *Ці думыюць яны усьціхамірівыцца ай узноў нада рэмінь атпірязывыць? Кажыцца, трошку надворья усьціхамірівыіцца.* **Усціхамірыць** *зак.* Суняць, суцішыць. *Зразу нада було усьціхамірiць, а ты ўсё пы галоўкі гладзіла: малінькія, малінькія.* **Усціхамірыцца** *зак.* Суняцца, суцішыцца. *Толька вы мне ні ўціхамірьціся ету мінуту, зыплачыця і на печ палезіця, як мыхрач схвачу. Пысядзі трошку, куды ты пойдзіш, можа трошку усьціхамірiцца пагода, дождж нацьціхніць.* **Усціхамiраный** *дзеепрым.* *Вот відзіш, як ты скорінька усьціхамірін. Усьціхаміріныя яны зылатыя мальцы, а ні ўнімі — пы гылывах ходзюць.*

Усцябнуць I *зак.* Прышыць наспех, нетрывала. *Хуць зьверьху пўгывычку усьцябні яму, ато будзіць хадзіць з голыю шыію.* **Усцябнуцца** *зак.* Прышыцца наспех, нетрывала. *Скарей шый, як усьцябнецца, так і ладна.* **Усцябнутый** *дзеепрым.* *Вазьмі сінію рубашку, у ёй ґузікі хуць усьцябнўты.*

Усцябнуць II *зак.* Сцебануць. *Я ўсцябнўў кыня, а ён задым біць.*

Усцяж *прысл.* Усюды (па шляху, па напрамку). *Усьцяж спрашывыў па ўсіх дзіріўнях і ніхто нійдзе ня чуў пры пацьцёлка.*

Усцярабліванне, усцярэбліванне *н.* Знішчэнне зарасніку пры распрацоўцы зямлі для пасеву. *Посьлі усьціраб-*

лівыньня бяз гною нескылька гадоў ладна радзіла. Усьціря́блівыньня зырасло узноў,— узяліся хырашо, ды ні дывялі ды кынца. Нам усьцяреблівыньня тэй год крепка далося, многа пылажылі сілы.

Усцяраблівацъ, усцярэблівацъ *незак.* Знішчацъ зараснік. *Мы кажный год пу кусочыку усьціря́блівылі. Большы мы ні ўсьцяреблівылі, так яно аста́лыся і аста́лыся, зырасло лесым.* **Усцерабіцъ** *зак.* Знішчыцъ зараснік. *Там ба можна яшчэ нямнога усьцірябіцъ, лён ба хырашо рос.* **Усцерабіцца** *зак.* Знішчыцца (пра зараснік). *Ні знаю ўжо, калі тут усьцяребіцца.* **Усцярэблены** *дзеепрым.* *У нас тады была усьцяребліна палоска кулу дубоў.* **Усцерабёмшы** *дзеепрысл.* *Усьцірябёмшы, тут ба можна пасеіцъ.*

Усчаплiванне, усчаплянне *н.* Ушчэплiванне, чаплянне. *Якоя ж ета ушча́плівыньня, ты ні ўшчапіў, а пріляпіў. Глянь ты ны яго ушчыпля́ньня, да крюка ні дыстаецъ, а ўжо чыпля́іцъ.*

Усчапляцъ, усчаплiвацъ, усчэплiвацъ *незак. перан.* Навешвацъ. *Яны ўсё гатовы ны мяне ушчыпля́цъ, што толька ні прідумля́юцъ. Мне ўжо ушча́плівылі, што я у Ходысых у сва́ты хадзіў. Ны каго толька ня ўшчэплівылі тую бульбу, а праўды ні знаюцъ.* **Усчапiцъ** *зак.* Навесiцъ. *Калі будзіш муўчацъ, ны цябе ішчэ і ня тоя ўшчэпюцъ.* **Усчэплены** *дзеепрым.* *Ны яго ўжо і пырысяткі Сьціпанідзіны ушчэпліны.* **Усчапёмшы** *дзеепрысл.* *Ушчапёмшы адно, ны яго тады усё можна вешыцъ.*

Усчапурыцъ *зак. жарт.* Прыхарашыцъ. *Ого, як ты свайго мыладога ушчупуріла!* **Усчапурыцца** *зак.* Прыхарашыцца. *Лявоніха як ушчупуріцца, дык хуцъ сватоў к ёй прісыла́й.* **Усчапураны** *дзеепрым.* *Сяньня пуўдня дзеўкі лётыюцъ ушчапу́ріныя.* **Усчапуромшы** *дзеепрысл.* *Усю нядзелю бегылі ушчупурёмшы.*

Усчынанне *н.* Пачынанне. *Мне яго ушчынаньня крепка далося ў знакі. Іду і чую, што ўзноў у іх ушчына́ньня.*

Усчынянне *н.* Прычынянне, зачынянне. *Якоя ў яго будзіцъ ушчыня́ньня, кылі ён вароты чуцъ пхнецъ.*

Усчыняннiк *м.* Той, хто прычыняе, зачыняе. *Сла́бый сь цябе ушчыня́ньнік, тута пріпыднімá́цъ нада.* **Усчыняннiца** *ж. Бярісь пымыгацъ ушчыня́ньніцы, адна іна ні спра́віцца.*

Усчыняцъ, усчынiвацъ *незак.* Прычыняцъ. *Дай-ка я прічыню́, ты нешта ня дужа лоўка умеіш ушчыня́цъ. Пычаў дзьвері ушчы́нівыцъ, а ў яго нічога ні пулуча́іцца.*

Усчыняцца, усчыніваццa *незак.* Прычыняцца. *Хáтнія дзьвері нічога, лёхка усходзюць, а ў сенцых ні ўшчыня́юцца. Як пыцьцісáў, і дзьвері сталі ушчы́нівыцца.* **Усчыніць** *зак.* Прычыніць. *Так рызбалелыся рука, што дзьвері ні магу ушчыніць, кля́мкі ні пыцягнý.* **Усчыніцца** *зак.* Прычыніцца. *Ці ўшчыніліся ў цябе дзьвері, яны ўвярьху неік упірáліся, ні прілігалі.* **Усчыненый, усчынетый** *дзеепрым. Я пытхадзіў, глядзеў — німа ў дваре і дзьвері ушчы́ніны і ны палычку заторнуты. Вароты ушчы́ніты хырашо, я сам глядзеў.* **Усчынёмшы** *дзеепрысл. Ушчынёмшы усігда ны палычку заторніць.*

Усшабуцецца, усшабуціцца *зак.* Пачаць шумець. *Пракоп зы калёсы ушшубуцеўся, яны тыкі і праўда, нікурáтныя людзі: паехылі ў лес, кідалі палкі як зря, ручкі пулумалі. Уму нядоўга ушшубуціцца, пых як сьпічка і гатоў.*

Усшаваліванне, усшавяліванне, усшавеліванне, усшаволіванне *н.* 1. Падварушванне. *Посьлі ушшывáлівыньня саўсім другая сýшка. Якоя ж ета ушшывя́лівыньня, хырашэнька вурухні. Відзіш, як людзі работыюць, а ў цябе толька што ушшавелівыньня. Во табе й на, пасьці вы́сыхла сена посьлі ушшаволівыньня, а тута узноў дождж.* 2. Падахвочванне. *Калі гультай, дык ніякыя ушшывáлівыньня яму ні паможыць. Ны яго ні такоя ушшывя́лівыньня нада. Ня дужа яны паслýхыюць твайго ушшавелівыньня. Як, ці пымыгаіць яму Кулундзёнкыва ушшаволівыньня?*

Усшалапучыванне *н.* Хваляванне ад страху. *А ці мы адзін раз відзілі Пітракова ушшылапýчывыньня, ён як шымáк нейкій, усякый лухце веріць.*

Усшалапучываць *незак.* Выклікаць хваляванне ад страху. *Як што ні па ём, яго і ўшшылапýчывыіць.* **Усшалапучывацца** *незак.* Хвалявацца ад страху. *Хвáціць ушшылапýчывыцца, тута і ні такіх унімалі.* **Усшалапуціць** *зак.* Выклікаць хваляванне ад страху. *Ніхай іх яшчэ раз ушшылапýціць, хуць пыглядзіш, якея яны бувáюць.* **Усшалапуціцца** *зак.* Расхвалявацца ад страху. *Хрымянок як ушшылапýціцца, ны яго можна пулюбувацца.* **Усшалапучаный** *дзеепрым. Нейкій ушшылапýчыный прібег аттуля, што ўжо яму там кызалі, я нічога ні дабілыся.*

Усшалудзіць *зак.* Выклікаць ахвоту задавацца, вычварацць. *Яго як ушшулудзіць, зь ім тады трудна.* **Усшалудзіцца** *зак.* Пачаць задавацца, вычвараць. *Яму ушшулудзіцца адна мінута — пых, зыгарейся і гатоў, ажно кіпіць.* **Усшалуджаный** *дзеепрым. Ты, як ушшалýджыный, дужа*

красіў, ны цябе ажно глядзець аньціресна. **Усшалудзёмшы** *дзеепрысл. Ушшулудзёмшы, ён што хочыш ляпніць, дайжа чаго ні хацеў ба.*

Усшалушываць *незак.* Уздзіраць лушпіну, скарынку. *Калі ны грядзе пыявілыся ікая корычка, ты яе ушшалу́шывый, каб усё ўсхадзіла.* **Усшалушывацца** *незак.* Уздзірацца (пра лушпіну, скарынку). *Ці ты ня ўмеіш, ці што, неік у цябе дренна ушшалу́шывыіцца.* **Усшалушыць** *зак.* Узадраць лушпіну, скарынку. *Ушшулушы́ семічкі, яны скарей будуць прысыха́ць.* **Усшалушыцца** *зак.* Узадрацца (пра лушпіну, скарынку). *Ушшулушы́лыся і ладна, ніхай ляжы́ць.* **Усшалушаный** *дзеепрым. У яе і гряды ушшалу́шыны, гурочыкі лезуць, усходзюць.* **Усшалушомшы** *дзеепрысл. Ушшулушомшы зыдзьвігай яблыкі ў печ, ато зьверьху прігыря́ць, а спады́спыду і ўсярёдку будуць сырыя.*

Усшарахоніванне *н.* Шумнае ўзбуджэнне, хваляванне. *Калі табе аньціресна іхнія ушшырахонівыньня, глядзі, а я пайду.*

Усшарахоніваць *незак.* Шумна узбуджаць, хваляваць. *Нешта ж яго ушшырахонівыіць, як пычынаіш пры Варычкіну дачку гываріць.* **Усшарахонівацца** *незак.* Шумна ўзбуджацца, хвалявацца. *Пычынаюць ушшырахонівыцца Кургузёнкі: сватоў ждуць.* **Усшарахоніць** *зак.* Шумна ўзбудзіць, усхваляваць. *Мікілая як ушшырахоніць, ніяк тады ні ўспакоіш.* **Усшарахоніцца** *зак.* Шумна ўзбудзіцца, усхвалявацца. *Ушшырахоніўся: паеду сь цёткыю, ні хачу большы ўчыцца, работыць буду.* **Усшарахонены** *дзеепрым. Калі ён ушшырахоніный, яму дайжа нічога ня спробый тулкува́ць.*

Усшарахыванне *н.* Шурпачанне. *Што ты дзелыіш, як сюда будзіць садзіцца посьлі твайго ушшыра́хывыньня.*

Усшарахываць *незак.* Рабіць шурпатым. *Ні нада ушшыра́хывыць услончык, ён тады шурпатый, грязьні́цца скарей будзіць.* **Усшарахывацца** *незак.* Рабіцца шурпатым. *Кінь скоблю, лаўка ушшыра́хывыіцца і шурпа́ціцца.* **Усшарахаць** *зак.* Зрабіць шурпатым. *Ушшыра́хый сьнег, скарей рыстыва́ць будзіць, пацсохніць скарей.* **Усшарахацца** *зак.* 1. Зрабіцца шурпатым. *Твой мост у сенцых неік ушшыра́хыўся, ты яго, знаць, часта лупаткыю чысьціш.* 2 *перан.* Выявіць неадольнае жаданне. *Армія ны насу́, сам куска хлеба ні заробіў, а ён ушшыра́хыўся жаніцца.* **Усшараханый** *дзеепрым. Ушшыра́хыныя скамейкі дренна мыць, можна пальцы зыска́біць.*

Усшарудзіць *зак.* Раскатурхаць, распаліць жаданне. *Іх толька нада ушшурудзіць, яны возьмуцца за дзела.* **Усшарудзіцца** *зак.* Узбудзіцца, распаліцца. *Яны пасьледнія ўремя былі саўсім рукі пупускáлі, а цяперя глянь-ка як ушшурудзіліся.* **Усшаруджаный** *дзеепрым. Яны, як ушшарýджыныя, дык што хочыш зьдзелыюць, а то будуць сядзець рукі склаўшы.* **Усшарудзёмшы** *дзеепрысл. Яго ні ўшшурудзёмшы нікуды ні дашлесься, піряверніцца з боку на бок і ўсё.*

Усшарушыванне *н.* 1. Уздзіранне зацвярдзелага верху. *Позна ты ўзілася зы ушшурýшывыньня, нада було зразу посьлі дыжджа брацца.* 2 *перан.* Падварушванне. *На іх ні такоя ушшурýшывыньня нада.*

Усшарушываць *незак.* Уздзіраць зацвярдзелы верх. *Гряды нада абізацільна ушшарýшывыць, дужа прібіты дажджом, гуркі ня ўзойдуць, яны дылікáтныя.* **Усшарушывацца** *незак.* 1. Уздзірацца (пра зацвярдзелы верх). *Скарінкыю зімля засохла і ні ўшшурýшывыіцца.* 2 *перан. жарт.* Падварушвацца. *Нешта ня відна, каб яны дужа ушшарýшывыліся, іх нада хырашо пытпáрівыць.* **Усшарушыць** *зак.* Узадраць зацвярдзелы верх. *Ушшурушы́ сваe семічкі, ато яны пыпрісыхáлі ґ бумагі.* **Усшарушыцца** *зак.* 1. Узадрацца (пра зацвярдзелы верх). *Прывядзі грыблямі яшчэ пару разоў, луччы ушшурýшыцца.* 2. Падварушыцца. *Позна яны ушшурушы́ліся, пра што яны думылі, як Ціханёнык ехыў.* **Усшарушываный, усшарушаный** *дзеепрым. У мяне ішчэ гряды ні ушшурýшывыны, усё некылі і некылі. Айдзе ушшарýшына, там ужо зялёныя лісточыкі лезуць.* **Усшарушомшы** *дзеепрысл. Ушшурушомшы, скарей яблыкі высыхнуць, яны прісохлі ну бумагі.*

Усыкнуць *зак.* Прыкрыкнуць злосна. *Як бацька усы́кніць тады ён слухмяный, а мяне слухыць ня хочыць.*

Усычанне, усычыванне *н.* Насычэнне. *Яны ат пріродзьдзя такея, што ніякыга усычáньня ім ні хвытаіць. Ці будзіць етыму чылавеку усы́чывыньня калі-небудзь, ці ўжо ні разу ня будзіць.*

Усычаць, усычываць *незак.* Насычаць, здавольваць. *Ніхай ужо зяці яго усычáюць. Ты ж усё усы́чывыў Бундурёнка, цяперя ён ніхай пры цябе біспакоіцца.* **Усычацца, усычывацца** *незак.* Насычацца, здавольвацца. *Ну ўсё ж зь іх мала, ні хвытаіць, ніхай усычáюцца. Цяперíцька ты свабодзін, можыш усы́чывыцца сколька тваёй душэ заўгодна.* **Усыціць, усытаць** *зак.* Насыціць, здаволіць.

Калі цябе усыціць с тваёю жáднысьцю? Разьві ж такога чылавека можна усыціць калі? Хто іх у мірі усытáіць, такіх нінаедных! **Усыцідца, усытацца** *зак.* Насыціцца, здаволіцца. *Тыкая жадобіна ні ў век ня ўсы́ціцца. Калі б яны усыціліся, ніхто ні прідумыіць, усё б хвыталі, цягнулі, гряблі, вылаклі. Кажыцца, і Ныпряёнык усытáўся, усё, бувала, ношкымі вылачы́ў траву с кустоў, а то ні валочыць.* **Усычаный, усытаный** *дзеепрым. Даволін, усы́чыный ходзіць, ны вазу нечыга прівязьлі із-зы рякі. Усытáныя паехылі ац сватоў, цэлыя торбы папёрлі ґ быльшаку.* **Усыцёмшы** *дзеепрысл. Усыцёмшы вы́прывілі сваіх родзічыў, каб ні біджáліся.*

Усягды *прысл.* Заўсёды. *Ка мне пляменьніца усягды́ зыбігáіць. Я ўсягды́ гыварíла, што мáлых у руках дзіржаць нада крепка.*

Усядзебнік *м. гумар.* Гаспадар, які мае прысядзібны ўчастак. *Нешта вашы ус́я́дзібнікі пакуля што ня думыюць, як усядзьбу апсімінáць.* **Усядзебніца** *ж. Сядзіць ус́я́дзібніца у быразьне, патрошку кулупаіцца, выбіраіць бульбу.*

Усядзебный *прым.* Прысядзібны. *У нашый дзяреўні ува ўсіх ус́я́дзібныя участкі адбівалі пу пуўгіктáра, як с хутароў пірістрáівыліся. Што ні гывары, а поля так ня вы́рыбытына, як ус́я́дзібныя зімля.*

Усядзецца *зак.* 1. Сесці і заседзецца. *Усядзеўся, што і пыдымацца ня хочыцца. 2 перан.* Асталявацца. *Чаго ён куды паедзіць, усядзеўся ужо ў Кылатавіні, тама і дывякýіць.*

Усядзіста *прысл.* Прысадзіста. *Яны ўсе нівісокія хлопцы і глідзяцца ус́я́дзіста, ета табе пыкызалыся, што длінныя, а можа табе другіх пыкызалі.*

Усядзістасць *ж.* Прысадзістасць. *Нада табе то ус́я́дзістысьць, то пріс́я́дзістысьць, пупыдáіцца ладный чылавек, дык гывары, ніхай піряходзіць.*

Усярбываць *незак.* Набіраць у рот сёрбаючы. *Ён як плувець, дык ваду ус́я́рбывыіць.* **Усярбнуць** *зак.* Набраць у рот сёрбаючы. *Усярбнýў яе крупені і ажно паморшчыўся.*

Усяродку *прысл.* Унутры. *Ліпу зывалілі, дык іна усярёдку уся пустая. Даўно жаліцца, што ўсярёдку нешта баліць. Памянш.* **усяродачку**. *Режыць палкі, усярёдычку выкалýпывыіць сірцавіну і сьвісткі пулучáюцца.*

Усярчаць, усярчацца *зак. жарт.* Зазлаваць. *Усірчáла*

ны цябе Тымарка, будзіш адзін зь вічарінкі хадзіць. Ты глядзі, ён як усірча́іцца, дык і пабіць можыць.

Уталковыванне *н.* Растлумачванне, пераконванне. *Што, і тваё уталковывыньня ні пымыгаіць? Кылі пень, дык якоя яму уталковывыньня нада.*

Уталовыванне *н.* Вытоптванне дашчэнту. *Ныдаела мне ета уталовывыньня, гані іх ат пыдваконьня.*

Уталовываць *незак.* Вытоптваць дашчэнту. *Ці пірі-ста́ніця вы мне уталовывыць ету салому, усю піряцёрлі ны аторю.* **Уталовывацца** *незак.* Вытоптвацца дашчэнту. *Кажын год ета па́рініна уталовывыіцца большы некуды.* **Уталаваць** *зак.* Вытаптаць дашчэнту. *Пыд яблынкыю дзеці настолька утулува́лі, што тама нічога ня вырысь-ціць.* **Уталавацца** *зак.* Вытаптацца дашчэнту. *Пархвены-ва крайнія палоска была, як уталу́іцца за лета, дык і жаць нечыга.* **Уталованый, уталаваный** *дзеепрым.* *Праезд быў ат пунь, дужа зімля уталовына. Утулува́ныю атаву і карова ня будзіць есьць.*

Уталонне *н.* Супакой, заспакоенасць. *Нийдзе ім уталоньня ні находзіцца. Узноў німа уталоньня ма́льцым, адурюва́юць на вуліцы, аж вуглы трішчаць.*

Уталопліваць *незак. неадабр.* Накіроўваць неадрыўны погляд. *Што ты вочы ны мяне уталоплівыіш?* **Уталоплівацца** *незак.* Пачынаць вельмі ўважліва ўглядацца. *Стыдна етык уталоплівыцца, скажуць, што дужа нікуль-турный.* **Уталопіць** *зак.* Накіраваць неадрыўны погляд. *Вочы ўталопіў і стаіць піряд імі.* **Уталопіцца** *зак.* Пачаць вельмі ўважліва углядацца. *Чаго ён етык уталопіўся, чылавека ня відзіў ці што?*

Утапліваць *незак.* 1. Тапіць. *Ён, знаць, ці ні панёс кыціня́т ута́плівыць.* 2 *перан.* Ставіць у безвыходнае становішча. *Расьсердзіліся за нешта ны Кірылёнка і ўта́плівыюць яго ны кажным шагу.*

Утапторыванне *н. экспр.* Утоптванне. *Пылядзіця вы ны яго утапторівыньня, у мяшку нешта ныгамі топчыць.*

Утапторываць *незак.* 1. Залішне натоптваць. *Некуды ўжо сена утапторівыць, вароты ні зачы́нюцца.* 2 *перан.* Прагна есці. *Сідзяць лі гынька́, печыныю бульбу утапторівыюць.* **Утапторывацца** *незак.* Залішне натоптвацца. *Цігайця, пакуля утапторівыіцца, столь ні прываліцца, ня бойціся.* **Утапторыць** *зак.* 1. Залішне натаптаць. *Пылавіна шайкі резі, а наверьх чугун бульбы утапторіла, чаму ж ня будзіць карова жырныя.* 2. Прагна з'есці. *Чугунок ту́шыныя капусты утапторіў і пашоў.* **Утапторыцца** *зак.*

Залішне натаптацца. *У зáсікі многа мякіны утапторілыся, а карова яе дужа есьць.* **Утапторываный, утаптораный** *дзеепрым. Сюда ўжо німала утапторівына сакі, больши ня лезіць. Чаго ў етыя мяшкі столька утапторіна?*

Утаптыванне *н. перан.* Знеслаўленне, абвінавачванне ў ганебных учынках. *Каму ж ба такоя утáптывыньня пынырáвілыся, дзіва, што ён выйшыў ісь сябе.*

Утараніваць, утарачываць *незак. жарт.* Уносіць. *Бярісь-ка удваіх зы мяшок ззаду, будзім утырáнівыць у пуню. Адзін ты ні бяріся ету ношку утырáчывыць, ніхай адззаду Бронька пымыгаіць.* **Утараніць, утарачыць** *зак.* Унесці. *Як жа ты адзін утырáніў еткыя палена, тут жа вес ніізьвесна якей. Ён і ня столька утырáчыць, кылі ны яго ахота найдзіць, сілы у яго хвытаіць.* **Утараненый, утарачаный** *дзеепрым. Твае карзінкі ужо ўсе утырáніны у прымы́льнік. Утырáчыныя мяшкі цэлы будуць, ні зымя́кнуць.*

Утаркыванне, уторкыванне *н.* 1. Уторкванне. *Якоя ж утáркывыньня, кылі канец злуман. Нічога ні палучыцца с твайго уторкывыньня.* 2 *перан.* Непажаданае ўмешванне ў справы. *Яго утáркывыньня ішчэ хужы зьдзелыіць. Глядзі, нылáюць, нылáюць зы тваё ўторкывыньня, чаго табе лезьць туды.*

Утаўкыванне *н.* 1. Уштурхоўванне. *Што яму утáўкывыньня, сюда ўтаўкнеш, а ён аттуля вы́скычыць.* 2 *перан.* Настойлівае растлумачванне. *Што йта ён як палка дроў, ніякыя утáўкывыньня ды яго ні даходзіць.*

Утаўкываць *незак. перан.* Настойліва растлумачваць. *Доўга яму ўтáўкывылі, што к чаму, ён як глумáк нейкій, ніяк ні рызьбярецца.* **Уталоч, утоўч** *зак.* Настойліва растлумачыць. *Мірянёнку ні так лёхка уталоч, як ты думыіш, ён дужа біспынáтлівый. Ты сам паспробый яму што-небудзь утоўч. Як жа ты яму утаўкеш, кылі ён нічога слухыць ня хочыць.*

Утаўморыванне *н.* 1. Запэцкванне. *Ні работа, а ўтаўморівыньня, у мялу увесь чыста, пы самыю макушку.* 2 *перан.* Умешванне. *Яны табе доўга будуць помніць ета утаўморівыньня.* 3. Задурманьванне, затлумліванне. *Ай, ні гывары ты, мне хужы горькія редзькі ныдаела такоя утаўморівыньня, за дзень як надýрісься, ажно у вычах кругі.*

Утаўмясіць *зак.* Умясіць. *Што тама клок саломы кінуў, пырысяты зы час яе у грязь утыўмясілі.* **Утаўмясіцца** *зак.* Умясіцца. *Усё там утыўмясілыся, нада вілык двоя*

бульбоўніку укінуць. **Утаўмяшоный, утаўмешаный** *дзеепрым. Ну гліна дык ба ніхай гліна, а то пряма зімля утыўмяшона, зямлёю печ ні пымáжыш. Ці сюда яшчэ аторі утаўмешына, ці што тута дзелылыся?* **Утаўмясёмшы** *дзеепрысл. Тут нада зямлёю засыпыць, а ўтыўмясёмшы быльля, нічога ня будзіць.*

Утаўпорыванне *н. неадабр.* Усоўванне. *Ну нашто вам ета утаўпорівыньня бяс толку, можна ж зьдзелыць і акуратней і лучча.*

Утаўпорываць *незак. неадабр.* Усоўваць. *Каб ні ўтаўпорівыў боты у грязь, яны б ні ссыхáліся, дык ці ў цябе што акуратна пабýдзіць.* **Утаўпорывацца** *незак. перан.* Стамляцца. *Нашто ім столька скыта дзіржаць, каб кажный дзень утаўпорівыцца.* **Утаўпорыць** *зак.* Усунуць. *Утаўпорілі вáлінычкі у грязь. Мякіны дужа многа утаўпорíў у цеста, сьвіньня есьць ня хочыць.* **Утаўпорыцца** *зак.* Стаміцца. *Ты так ўтаўпорься кажный дзень, тады пызнáіш, як скот гудуваць.* **Утаўпораный** *дзеепрым. У крупы капусты ўтаўпоріна, хто тута хызяйнічыў?*

Утаўпясіць *зак.* Умясіць, утаптаць. *Цёлычка дыстала рубáшычку, сьцягнула, а пырысяты утыўпясілі у грязь.* **Утаўпясіцца** *зак.* Умясіцца, утаптацца. *Сюда сколька ні сьцялі, усё утаўпесіцца.* **Утаўпяшоный** *дзеепрым. Ці ты будзіш утыўпяшоныя хворысьця выцягывыць, ніхай яно тута гніець.* **Утаўпясёмшы** *дзеепрысл. Ныўряд ці зьдзелыіш ты смашней, утыўпясёмшы у капусту круп, ніхто ў нас так ні варіць.*

Утаўхыванне *н.* Уштурхоўванне. *Ты ў мяне глядзі, воѓірь, ато дам утáўхывыньня, атучу ат еткія прівычкі.*

Утаўхываць *незак.* Уштурхоўваць. *Дывай яго утáўхывыць у сенцы, а ён упірáіцца.* **Утаўхнуць** *зак.* Уштурхнуць. *Утаўхні мáлых у хату, ніхай ні мякнуць пыд дажджом, ато ішчэ пыпрастýджывыюцца.* **Утаўхнутый** *дзеепрым. Утаўхнýтый ён тама сеў і сядзеў.*

Утачываць *незак.* Ушываць, увіваць дадаткова. *Вожкі дзелыіць, канцы ряменныя утáчывыіць. Рукавы як-небудзь сысьцябнець, а кліны саўсім ня ўмеіць утáчывыць.* **Утачывацца** *незак.* Уточвацца. *Пырысяты глубока-глубока пыт капу утáчывыюцца.*

Утваранне *н.* 1. Расчынянне (цеста). *Вады лінýла, мукі сыпнýла, во і ўсё яе утвырáньня, дайжа ні рызьмішáла як нада. Ці доўга ты будзіш вазіцца іс сваім утвырáньнім?* 2 *перан.* Вычвaранне. *Усякыга утвырáньня зь*

іх хвытала. Самі знаюць, што ім можыць быць зы ўтвыря́ньня.

Утвараннік *м.* 1. Той, хто замешвае цеста. *Якей зь яго утвыря́ньнік, сь цестым вазіцца — ета бабскыя работа.* 2 *перан.* Вычвараннік. *Такея балыўнікі, такея утвыря́ньнікі, што на іх пряма шкура хыдаром ходзіць. Ту́ркнуў ба на етых утвыря́ньнікыў, ніхай ба уняліся троху.* **Утваранніца** *ж.* 1. Тая, што замешвае цеста. *Узілася утвыря́ньніца за дзела, скора блінамі накорміць.* 2. Вычваранніца. *Ня меншыя утвыря́ньніца і Машка была. Яны ж ні прідўмыіш якея утвыря́ньніцы абея былі.*

Утвараць *незак.* 1. Замешваць цеста для печыва. *Нешта даўно ты бліны утвыря́ла, сьпякі, я б зьеў с ахоткі.* 2 *неадабр.* Вычвараць. *Іх была кымпанія ладныя, чаго толька яны ні ўтвыря́лі.* **Утварацца** *незак.* 1. Замешвацца (пра цеста для печыва). *Што ў цябе сяньня утвыря́іцца?* 2. Рабіцца, тварыцца. *Ці відзіш, што зь естых ціхіньків утвыря́іцца?* **Утварыць** *зак.* 1. Замясіць. *Хлеб утваріць нада ўмець, буваіць, рызаб'ець, што ў печ ня ўсодзіш, а то зыка́ліц палу́чыцца як ля́міц.* 2. Вытварыць. *Балыўнікым нядоўга утваріць што хочыш.* **Утварыцца** *зак.* 1. Замясіцца (пра цеста для печыва). *Цеста ладна утварілыся, пакушый, якей ладный пріснок.* 2. Здарыцца. *Калі яшчэ у вас такоя утворіцца, пышча́ды ат мяне ня жджыця.* **Утвораный** *дзеепрым.* 1. Замешаны. *Хлеб у мяне т заўтріму утворін.* 2. Зроблены. *Тымі бысіка́мі што хочыш будзіць утворіна.* **Утваромшы** *дзеепрысл.* 1. За́мяшаўшы. *Вы́скычыла ны мінутку, утварёмшы цеста, а тут ужо сыбака хызя́йнічыіць.* 2. Зрабіўшы. *Утварёмшы якую дурату́, ходзюць і сьмяюцца.*

Утлумліванне *н.* Моцнае затлумліванне. *Кажный дзень утлу́млівыньня і ўтлу́млівыньня, доўга ён ня будзіць такога цярьпець.*

Утлумліваць *незак.* Моцна затлумліваць. *Не, я вас уніму, большы вы мяне утлу́млівыць ня будзіця.* **Утлумліванца** *незак.* Моцна затлумлівацца. *Паедзіш ты к ім тольна утлу́млівыцца.* **Утлуміць** *зак.* Моцна затлуміць. *Як утлу́мюць, дык ты ат усяго атрякесься і грошы ні захочыш.* **Утлуміцца** *зак.* Моцна затлуміцца. *Ты знаіш, я як утлумілыся тама зы нядзелю, кінула і паехыла, большы ні мыгла.* **Утлумленый** *дзеепрым. Утлу́мліныя ат Ягорывых паехылі, цяперя няскора будуць.*

Утопацца, утопкацца *зак.* Стаміцца, тупаючы па гаспадарцы. *Нічога, кажыцца, і ня зьдзелыла, а ўтопылыся*

большы некуды. А лі двыра усігда утопкыісься, хуць і работы дужа ня відна.

Утравець, утравецца, утравянець, утравянецца зак. Моцна зарасці травой, удзірванець. *Дужа бульба утравела, нада сьпірва вы́пылыць, а тады гыня́ць, ато трыва засы́пліцца і ўзной зысядзіць. Нілізя дываць, каб гряды утравеліся, тады зь імі нічога ня зьдзелыіш, ні даполісься. Утрывянела поля, нада вывадзіць і бярёзку, і сьвірепку, і асот, іначы заглу́шыць пасевы і ні сыбяреш нічога. Скарей паліця, утрывянеіцца ячмень, тады прыпадзець.* **Утравелый, утравеўшый, утравянелый, утравянеўшый** дзеепрым. *Ны Рыгалёвым такоя утравелыя поля, што пышаніцы ня відна. Утравеўшый лён, ні ўтравеўшый, а нада ж палоць. Усё ўтрывянелыя, пішы, прыпала. Ета ж нада, штоб тыкая проса утрывянеўшыя у цябе!*

Утравяніваць *незак.* 1. Моцна зарастаць травой, дзірванець. *Пыглядзела я ціріс пляцень: гарод утрывя́нівыіць, а йна і ня думыіць брацца.* 2. Дапускаць зарастанне травой. *Уса́дзьбу нілізя утрывя́нівыць, ты с травы ня вы́лізіш, як зугудзіць.* **Утравяніваацца** *незак.* Моцна зарастаць травой, дзірванець. *Нада выскырыдзіць хырашо, а посьлі гыня́ньня абыйціць, усё, што аста́лыся, вырвыць, тады і бульба ня будзіць утрывя́нівыцца.* **Утравяніць** *зак.* 1. Моцна зарасці травой, удзірванець. *Кылы плітня ячмень утрывя́ніў, а на ўзгорку травы дужа німа.* 2. Дапусціць зарастанне травой. *Як запу́сьціш усадзьбу, як утрывя́ніш, дык нічога ні сыбяреш.* **Утравяніцца** *зак.* Моцна зарасці травой, удзірванець. *Вы самі вінува́ты, самі далі утрывя́ніцца пышаніцы.* **Утравяненый** *дзеепрым. Сёліта за гу́мнымі утрывя́ніный лён, зь ім многа будзіць работы.*

Утраёх *прысл.* Утрох. *Утраёх пыда́ліся за Сож. Захо-дзюць ка мне утраёх нейкія нізнакомыя мушчыны, я гляджу, хто ета.*

Утрапліваць *незак. перан.* Патрапляць. *Дужа любіць, каб яму ува ўсём утра́плівалі.* **Утрапіць** *зак.* Патрапіць. *Ня дужа такому злыйдуху́ утра́піш паднесьць, як хвы́ркніць, дык куды там!*

Утрапліваць, утрапываць, утрэпліваць *незак. перан. неадабр.* Нагаворваць. *Уся́кыю лухту утря́плівыюць Пынасёнкывым, калі нічога ні пачуюць, дык прідумля́юць. Як была тута Райцоўна, іна ўсё утря́пывыла ім, а паехыла — і пыцішэла ў дзярэўні. Калі ні пірістá́ніш утреплівыць ны Высілёнка, палучыш баню.* **Утрапаць** *зак.* Нагаварыць. *Ня бойся ты, Генцыліха нічога ня ўтрепіць. Ця-*

перя ўжо утрепюць тваёй Кацічкі усяго! **Утрэпленый, утрапаный** *дзеепрым. Ну аткуля ты знаіш, што утрепліна, яны самі што хочыш выдумыюць. Я знаю, што яму було утріпа́на.*

Утрапыванне, утрапліванне *н. перан. неадабр.* Нагаворванне. *Ён такей, як ны яго што на́йдзіць: адзін раз ні паверіць ніякыму утря́пывыньню, а калі можыць і паверіць. Як жа мне ныдаела іхныя утря́плівыньня!*

Утрапываннік *м. неадабр.* Той, хто нагаворвае, пляткар. *Ня меншый утря́пывыньнік і твой Кузёмка быў, ні хваліся.* **Утрапыванніца** *ж. Ізьвесныя утря́пывыньніца, як ты яе іначы нызавеш. Хведзька разумный мушчына, ніякый утря́пывыньніцы ён ні паверіць.*

Утрахтовыванне *н.* Частаванне з імкненнем вельмі дагадзіць. *Як прідзіць Быбарёнык, тады у іх пычынаіцца утрахтовывыньня, ета іх любімый госьць.*

Утрахтовываць *незак.* Частаваць, вельмі дагаджаючы. *Гатовюцца Барісывы, будуць утрахтовывыць гасьцей, к вечыру, знаць, пріедуць.* **Утрахтаваць** *зак.* Пачаставаць, вельмі дагаджаючы. *Самі ні знаюць, як утрухтува́ць сватоў, два разы у горыд езьдзілі, нечыга купляли.* **Утрахтаваный, утрахтованый** *дзеепрым. Канешня ж, утрухтува́ныя паехылі, так іх Сьціпанёнык ня выпусьціць. Можа ні так, як хацелі, утрахтовыны, нейкій від у іх кіслый.*

Утрубіць *зак. перан. неадабр.* З'есці вялікую колькасць. *Сколька пыста́віла на стол, усё ўтрубілі. Яны і ня столька утру́бюць, толька пыдываць спруўляйся.*

Утрушчываць *незак. рэдкаўж.* Ламаць, трушчыць. *Ці відзіш, як цялёнык утру́шчывыіць каноплі, а ты дайжа с хаты ня выйдзіш.*

Утрушываць *незак.* Пасыпаць, прысыпаць. *Сьняжком утру́шывыіць дарогу, лёд айдзе быў, дык ня відзін.* **Утрушывацца** *незак.* Пасыпацца, прысыпацца. *Як носюцца ношкі, аціра сы́пліцца, сьцёжка утру́шывыіцца.* **Утрусіць** *зак.* 1. Вытрасці ў пасудзіну. *Утрусі усё іс ска́цірсьці у шайку.* 2. Пасыпаць, прысыпаць. *Сьняжок пычаў, трошку утру́сіць зямлю. Утрусіў сваю дарожку нейкыю мякіныю і ніякыга сьледу ня відна.* **Утрусіцца** *зак.* 1. Усыпацца пры вытрасанні. *Я ні знаю што, нейкыя сьмяцьцё утрусілыся.* 2. Засыпацца, прысыпацца. *Дарожка ладна утрусілыся, відна, што сена ношына.* **Утрушаный** *дзеепрым.* 1. Усыпаны пры вытрасанні. *Крошык туды нямнога утру́шына, куры пыдзяўбу́ць.* 2. Пасыпаны, прысыпаны. *Сьнегым усё*

утру́шына, можыш айдзе ў лужыну ускачыць, лёд толька пудуну́т.

Утрывушыць *зак.* Даць у вуха. *Дыска́чыцца, што ўтрівушыць, аж пакоціцца. Яе зяцю тама крепка утрівушылі.*

Утрылюджыванне *н. іран.* Балбатня, пустазвонства. *Ён такей, што можыць любому утрілю́джывыньню паверіць, усігда жывець чужою гылавою.*

Утрылюджываць *незак. іран.* Балбатаць, навязваць глупства. *Нашто вы ім утрілю́джывыіця, што ні нада, нашто ім усякыю лухту́ слухыць.* **Утрылюдзіць** *зак.* Набалбатаць, навязаць глупства. *Што табе тэя гэрчыкі утрілюдзілі, яны ж ня могуць, каб якея пустаты́ ні ныгываріць.* **Утрылюджаный** *дзеепрым.* *Я знаю, сколька ім будзіць утрілю́джына, разьві ж Гапкіны могуць іх так вы́пусьціць.*

Утрэскывацца *незак. перан. іран.* Улюбляцца. *Ці ні пычаў ён утрескывыцца у Купряёнкыву дачку?*

Утужываць *незак.* Зацягваць тужэй. *Пятлю зьдзелый ны вярёўкі ны нагу і ўту́жывый.* **Утужывацца** *незак.* Зацягвацца тужэй. *Трошку пычало уту́жывыцца, пацісьні яшчэ.* **Утужыць** *зак.* Зацягнуць тужэй. *Ты, знаць, слаба уту́жыў, нада яшчэ пацісңуць.* **Утужыцца** *зак.* Зацягнуцца тужэй. *Етый воз ішчэ пыря́дышна уту́жыцца.*

Утукыванне *н.* Навучанне з настойлівасцю, з прымусам. *Ён дайжа ні пынімаіць твайго уту́кывыньня, ці ты гаворіш яму, ці каму другому.*

Утукываць *незак.* Навучаць настойліва, з прымусам. *Сколька ня ўту́кывый, а кылі ўрадзіўся па́лкыю, нічога ні паможыць.* **Утукаць** *зак.* Навучыць настойліва, з прымусам. *Ці ўту́кыла іна свайго мальца, ай расьцець як дыўбня́?* **Утуканый** *дзеепрым.* *Мы знаім, якей ён уту́кыный.*

Утул, утулак *м.* Утульнасць. *І грошы ёсьць, і ён рыбыця́шчый, а неік уту́лу навесьць іна проста ня ўмеіць, нейкыя нізгра́істыя баба. Вы ж трошку уту́лык у хаці дзелыйця, каб людзі лі вас ні сьмія́ліся.*

Утулмачыванне, утлумачыванне *н.* Растлумачванне. *Ну рыскажы, можа тваё утулма́чывыньня ды яго скарей дайдзіць. Такоя утлума́чывыньня каго хочыш с толку саб'ець. Ета утлума́чывыньня паможыць, як хваробі кашыль.*

Утулмачываць *незак.* Растлумачваць, даводзіць да разумення. *Як ні рызьбіраіцца ні ў чом, дык сколька ні утулма́чывый, ды яго ні дайдзіць.* **Утулмачыць** *зак.* Растлумачыць, давесці да разумення. *Хуць с трудом, ну Хведзька яму утулма́чыў, як прайціць у Равы, кажыцца, пыняў.*

Утулмачаный *дзеепрым. Січас утулма́чына, а цірізь мінуту ён ужо забыў.*

Утуляць, утуліваць *незак.* Прытульваць, даваць прытулак. *Ні кажный ба так стаў чужога чылавека утуля́ць. Каго іна толька ня ўту́лівыла.* **Утуляцца, утуліванца** *незак.* Прытульвацца, знаходзіць прытулак. *Посьлі пыжару хто айдзе утуля́ліся. Сколька ж ты будзіш уту́лівыцца, пры сваю халупіну думый.*

Утупліванне *н.* Скіроўванне погляду ўніз. *Ета січас у яго уту́плівыньня, як зу руку схвацілі, а другей раз к яму с колым у глотку ня ўлезіш.*

Утупліваць *незак.* Апускаць (вочы). *Як што-небудзь зьдзелыіць, тады вочы уту́плівыіць і ні глядзіць.* **Утупліванца** *незак.* Скіроўваць погляд уніз. *А як гурочыкі выцірáў, тады ты ня ўту́плівыўся?* **Утупіць** *зак.* Апусціць (вочы). *Ну што яму скажыш, уту́піць вочы і стаіць, хуць грызі яго.* **Утупіцца** *зак.* Скіраваць погляд уніз. *Як вінуват, уту́піцца, слова ат яго ні пачуіш.* **Утупленый** *дзеепрым. Іван яе ўсё нешта угывáрівыў, а іна уту́пліныя стыяла.*

Утуранне, утурыванне *н.* Заганянне ў памяшканне. *Ты с такім утуря́ньнім па ўсёй дзяреўні зы цялёнкым будзіш бегыць. Ня дужа воўцы паслухыюць твайго уту́рівыньня.*

Утураць, утурываць *незак.* Заганяць у памяшканне. *Мы цэлый час мучыліся, утуря́лі авец у новыю пуньку. Іх ні так лёхка уту́рівыць вясною у хату, усё гу́лі.* **Утурыць** *зак.* Загнаць у памяшканне. *Утурі ў пуню пацьсьвінкыў, ато яны увесь двор піряверпуць. Толька ні пірістáньця ірзáць, утурю́ ў хату і будзіця увесь дзень сядзець.* **Утурыцца** *зак.* Загнацца ў памяшканне. *Пыдажджэць твой цялёнык, січас уту́ріцца.* **Утураный** *дзеепрым. У яго ўжо коні уту́ріны ў канюшню, ныкарміў, хызяін.* **Утуромшы** *дзеепрысл. Утурёмшы ў ваду, каровы троху пыстыяць, ні так вадні будуць резыць.*

Утурканне *н.* Прымушэнне шматразовымі папрокамі, загадамі. *Ліжабоку і ўту́ркывыньня ні паможыць, можа, ну другей бок піряверніцца толька. Длі яго уту́ркывыньня, як ап сьценку гарохым, нічога ні даходзіць.*

Утуркываць *незак.* Прымушаць шматразовымі папрокамі, загадамі. *Ня дужа яго лёхка уту́ркывыць, нейкій зыдаўся як дубіна. Дужа трудна такога неслуха уту́ркывыць.* **Утуркаць** *зак.* Прымусіць шматразовымі папрокамі, загадамі. *Я дайжа ні падумыла б, што ён такей гультай,*

Анька чуць утýркыла яго пуню пыбаткнýць. Чуць утýркыла іх дроў піряреэыць, адзін ны крываці выляіцца, другей ны саломі ў пуні і ні за што узяцца ня́ хочуць. **Утурканый** *дзеепрым. Ён такей, што і ўтýркыный нічога ня зьдзелыіць.*

Утурлычыванне *н.* Тлумачэнне, давядзенне да свядомасці. *Ніякыя яму утурлы́чывыньня ні паможыць, ён усігда як выранёнык якей.*

Утурлычываць *незак.* 1. Растлумачваць, даводзіць да свядомасці. *Сямёніха пычыла яму нешта утурлы́чывыць.* 2. Задурваць. *Хвáціць табе іх утурлы́чывыць, яны і так нейкія задýріныя.* **Утурлычывацца** *незак.* Задурвацца. *Ні хачу я зь ім утурлы́чывыцца, ён ужо ныдаеў мне іс сваімі а што?, а як?, а куды?* **Утурлычыць** *зак.* 1. Растлумачыць, давесці да свядомасці. *Паспробый ты яму штонебудзь утýрлы́чыць.* 2. Задурыць. *Яны мяне саўсім утурлы́чылі.* **Утурлычыцца** *зак.* Задурыцца. *Я зь імі як утурлы́чуся, ажно ў гылаве кругі.* **Утурлычаный** *дзеепрым. Нейкій ты як утурлы́чыный ходзіш.*

Утурмачыванне *н.* Задурванне доўгай балбатнёй. *Ныдаела мне ета утурмáчывыньня, ні разу ні ў чом зь імі ні рызьбяресься.*

Утурмачываць *незак.* Задурваць доўгай балбатнёй. *Ён і так ужо нічога ні сыбрыжаіць, а вы яго яшчэ большы утурмáчывыіця.* **Утурмачывацца** *незак.* Задурвацца ад доўгай балбатні. *Сам утурмáчывыйся зь імі кылі хочыш, а зь мяне хваціць.* **Утурмачыць** *зак.* Задурыць доўгай балбатнёй. *Пысядзіш яшчэ троху, дык яны цябе саўсім утурмáчуць.* **Утурмачыцца** *зак.* Задурыцца ад доўгай балбатні. *Утурмáчысься тута з вамі, вы як несмысьлі якея-то, нічога ні пынімаіця.* **Утурмачаный** *дзеепрым. Ён ужо саўсім утурмáчыный, ні рызьбярець, каторыга з вас слухыць.*

Утухаць *незак.* Паступова гаснуць. *Аттуля, ац Стахоўшчыны, агонь утухáіць, ні такей, як раншы быў.* **Утухнуць** *зак.* Паступова пагаснуць. *Нада зямлёю прісыпыць, а само няскора утýхніць. Пыдажджом пыд дажджом, пакуля утýхніць.*

Утушываць *незак.* Смажыць у закрытай пасудзіне. *Я усігда сваім утýшывыю мяса ў чугунку, яно ажно пудрумя́нівыіцца.* **Утушывацца** *незак.* Смажыцца ў закрытай пасудзіне. *Калі печ натопіш крепка, тады і мяса хырашо́ утýшывыіцца.*

Утыкацца *незак. перан.* Умешвацца, улязаць. *Ты ўсігда утыкáісься, куды табе лезьць саўсім ні нада.* **Уватк-**

нуцца *зак.* Умяшацца, улезці. *А чаго вы туды уваткну́ліся? Пыдыйшлі, ні знаюць, у чом дзела, пра што рызгавор,— не, уваткну́ліся.*

Утынець *зак.* Згнісці ад сырасці. *Пыц саломыю палкі ліжалі, зыцікалі, усё ў мокрым і ў мокрым, утынелі, на дровы аста́лыся парезыць.* **Утынелый, утынеўшый** *дзеепрым. С утынелых плах нічога ні палучыцца. Нескылька утынеўшых гнятоў вы́цігнулі, высыхнуць, дык згыряць у печы.*

Утэпкывацца *незак.* Стамляцца, тупаючы па гаспадарцы. *Сілы ў яе дужа німа, дык утэпкывыiцца і лі двыра.* **Утэпкацца** *зак.* Стаміцца, тупаючы па гаспадарцы. *Ты ўжо утэпкылыся, сядзь, пысядзі мінутку, я табе рыскажу пра Усьцінкіных.*

Ухадзіцца *зак. перан.* Пачаць ціха пасвіцца (пра жывёлу). *Каровы ухадзіліся ну лужку, можна і прісесьць трошку. Ціляты уходзюцца, скубу́ць, ажно сапу́ць.*

Ухажорка *ж.* Каханка. *Нейкыю ухажорку завёў сабе у Забылыцьці, кажныю суботу бегыiць. Памянш.* **ухажорачка.** *Мы знаім тваю ухажорычку, ні атапресься. Ухажорычка мыя, куды ты, туды і я.*

Ухайдошыванне *н. жарт.* Забіванне. *А яны ж дужа быяцца твайго ухайдошывыньня, што, як ты расьсердзісься ды кінісься на іх с кулукамі.*

Ухайдошываць *незак. жарт.* Забіваць. *Па-мойму, ты зьбіра́ісься Колю Навумчыкывыга ухайдошывыць зы нявесту.*

Ухакывацца *незак.* Задыхацца і стамляцца. *Бразёнку абыйду́ і ўха́кывыюся,— во ікая зь мяне работніца.* **Ухакацца** *зак.* Задыхацца і стаміцца. *Пакуля апцісаў бірьвяно, уха́кыўся, аж духу ні пріды́хыю.* **Ухаканый** *дзеепрым. Бягіць уха́кыный, я ўжо думыла, за ім хтонебудзь гоніцца.*

Ухаладжыванне, ухалоджыванне *н.* Ахалоджванне, застуджванне. *Я ухыла́джывыньня дужа баюся, холыдым апхва́ціць — і я ўся. Нашто мне такоя ухалоджывыньня, луччы я у дваре пысяджу́, у цёплым ува ўсём.*

Ухаладжываць, ухалоджываць *незак.* Ахалоджваць, застуджваць. *Глядзі, бірягі ногі, ні́йдзе ні ўхыла́джывый, ато к старысьці замучыiсься. Сяньня ветріна дужа, а я баюся ухалоджывыць сябе, ні пайду ў горыд.* **Ухаладжывацца, ухалоджывацца** *незак.* Ахалоджвацца, застуджвацца. *Нашто яму ухыла́джывыцца, ён і на печы пысядзіць. Ай, усё ўремя ён ухалоджывыўся, дык цяперя і*

мучыіцца. **Ухаладзіць** *зак.* Ахаладзіць, застудзіць. *Ухыладзіў ён сябе крепка.* **Ухаладзіцца** *зак.* Ахаладзіцца, застудзіцца. *Каб тама твой ма́лінькій ні ўхыладзіўся, ты аднаго яго кінула.* **Ухалоджаный** *дзеепрым. Твае ногі застылі і сам ты увесь ухалоджын, куды табе йціць.* **Ухаладзёмшы** *дзеепрысл. Ухыладзёмшы грудзі, цябе кашыль заб'ець, а то й успаленія схва́ціш.*

Ухалопіць *зак. гумар.* Зразумець, усвядоміць. *Ён кылі ухалопіць, усё ўремя будзіць помніць. Ці ўхалопілі вы, пра што гываріў Ліксяёнык?*

Ухамутаць *зак. перан.* Моцна ўзяць пад свой уплыў. *Як ухумута́юць Грішчанкі, яны няскора вы́пусьцюць, ат іх вырвыцца дужа трудна.* **Ухамутацца** *зак.* Трапіць пад чый-н. моцны ўплыў, моцна ўблытацца ў непрыемную справу. *Сам ухумута́ўся, а цяперя ні знаіць, як вы́скрісца.* **Ухамутаный** *дзеепрым. Яны ішчэ с прошлыга лета ухумута́ныя.*

Ухандошыванне *н. жарт.* Забойства. *Ну й як, ці дужа ты іх зупужа́ў ухандожывыньнім, ай ня крепка?*

Ухандошываць *незак. жарт.* Забіваць. *Прізныва́йся, каго вы тута зьбіра́іціся ухандошывыць.* **Ухандошыць** *зак.* Забіць. *Так ты ат іх ня вы́круцісься, яны цябе ухандошуць.* **Ухандошаный** *дзеепрым. А мы думылі, што ты ухандошыный айдзе-небудзь выляісься.*

Ухарашыванне *н.* Прыхарошванне. *Ты і біс ухыра́шывыньня ла́дзін, ідзі, ужо вун тубуном ждуць — ніяк ні даждуцца.*

Ухарашываннік *м.* Той, хто прыхарошвае. *Глядзі, як узяўся ухыра́шывыньнік, ныря́дзіць сястру як ку́кылку.* **Ухарашываннiца** *ж. Зразу учытырёх бяруцца ухыра́шывыньніцы, січас ні пызнаіш сваю дачку.*

Ухарашываць *незак.* Прыхарошваць. *Луччы ўжо, луччы ухыра́шывый, каб усе любуваліся.* **Ухарашывацца** *незак.* Прыхарошвацца. *Хваціць ухыра́шывыцца, і так дужа красівы, ат хлопцыў адбою ня будзіць.* **Ухарашыць** *зак.* Прыхарашыць. *Ого, цябе ўхыраішы́лі як мыладую!* **Ухарашыцца** *зак.* Прыхарашыцца. *Дай ужо ім урем ухыраші́цца, там жа молыдзіжы будзіць дужа многа.* **Ухарашомшы** *дзеепрысл. Ухырашомшы пашлі, не сь кім сустрюкацца будуць.*

Ухватываць *незак. перан.* Выхопліваць, спраўляцца ўбіраць. *Мы пряма с-пыд дажджу́ ухва́тывылі сена, тоька прівязём, ён як хля́ніць, што німа айдзе дзецца.* **Ухваціць** *зак.* Выхапіць, справіцца ўбраць. *Бульбу нада ухва-*

ціць ды марозый. Клевір мы сёліта пыдладзілі ухваціць.

Ухітровываць, ухітраць, ухітровывацца *незак.* Прымудрацца, выкарыстоўваць розныя хітрыкі. *Што ён бярецца ухітровывыць, нічога ў яго ні палучыцца. Ты будзіш ухітряць, што бізь нічога астанесься. Есьць і такея, што ухітровывыюцца усігда выгыду пулучаць.* **Ухітраваць, ухітрыць, ухітравацца** *зак.* Прымудрыцца, выкарыстоўваючы розныя хітрыкі. *Во неік жа ухітруваў, што яго атпусьцілі. Ты так ні сумеіш ухітріць, як Міця Высілёў. Хацей ухітрувацца, каб ня ехыць, ды ні пулучылыся.* **Ухітромшы** *дзееепрысл. Ні ўхітрёмшы, нічога ён ні даб'ецца.*

Ухлюпыванне, ухлюпкыванне, ухлёпыванне *н.* Запырскванне. *Дужа ныдыідаіць тваё ухлюпывыньня усё дно як ты ня можыш прайціць акуратнінька. Худзь ба адзін разочык абыйшоўся ты біз ухлюпкывыньня! Кідай усё ухлёпывыньня кылы тазіка, піріпылашчў трошку пазьней.*

Ухлянуць *зак.* 1. Раптоўна нацячы, наліцца струменем. *Выда ухлянула ў погріб, такога квасу надзелыла, уся бульба зымякла.* 2 *перан.* Зайсці гуртам. *Як ухляніць чылавек дваццыць, дык табе нейдзі будзіць зь імі мясьціцца.*

Ухлястыванне, ухлёстыванне *н.* Настойлівае заляцанне. *Ныўрад ці палучыцца што-небудзь зь яго ухлястывыньня, Рыманыва дычка зы яго ня пойдзіць. С такога ухлёстывыньня і нічога ня выйшла. Пыглядзім, ці надоўга хваціць яго ухлёстывыньня.*

Ухлястываць *незак. гумар.* Настойліва заляцацца. *Ён зу Кулупаівыю дзеўкыю даўно ухлястывыіць. Ухлястывыў, ухлястывыў, а цяпер дос, рызнырáвілыся.*

Уход *м.*, **уходдзе** *н.* Супакой, сунім. *Калі етыя бáлыўнікі уход якей сабе найдуць? Ці будзіць вам сяньня уход ай не? Вы ў мяне палучыця уходзьдзя, крепка палўчыця. Чаго йта вам ніякыга уходзьдзя німа сяньня?*

Ухожый *прым.* Такі, якога прымаюць, які мае доступ. *Ты, знаць, быў ухожый к сымаму пану? Сяньня ён ухожый, заўтря няўхожый, яо ні рызьбяреш і ня поймііш. Ён усігда быў ухож к Пынасёнкым.*

Ухрысціць *зак. перан. іран.* 1. Аблаяць. *Праскоўіна дычка яго крепка ухрісьціла, пашоў сагнуўшы гылаву.* 2. Ударыць. *Як ухрісьцюць ладна, тады ты атвўчысься пыцскáкывыць.* **Ухрышчоный** *дзеепрым.* 1. Аблаяны. *Ат яе хто хочыш пойдзіць ухрішчоный.* 2. Пабіты, ударaны. *Ён і ўхрішчоный ні каіцца, сваё тваріць.*

Ухугаваць *зак. перан.* Даць, вызначыць. *Цёшча яму ухугувáла нескылька тысіч. Як ухугýюць штрáху, тады папрыгыіш.* **Ухугаваный** *дзеепрым. Ухугувáныя грошыкі быйстра рызыйшліся, узноў сядзіць біс капейчыны.*

Ухуджываць *незак.* Пагаршаць. *Твой масьцір толька ухýджывыіць калёсы.* **Ухуджывацца** *незак.* Пагаршацца. *Січас ні знаю як, а зь месіц таму нызад былі мае там, дык яе здароўя ухýджывылыся. Як жа ня будзіць ухýджывыцца пылажэнія, калі яму ніякія помышчы німа.*

Уцін *м.* Захворванне спіны. *А хто ж яго знаіць, ач чаго етый уцін прікідáіцца. Раншы уцін высікáлі: лажылі чылавека ны парог, ны сьпіну клалі дзірівянныю заслонку, бралі пучок саломы, секлі ны заслонкі і прігывáрівылі: уцін, выхадзі вон, ато пысяку на дробныя кусочыкі, як ету салому.*

Уціняціць *зак.* Сэканоміць у малым. *Прося дужа акынамістыя, іна ува ўсём увы ўсякім можыць уціняціць.* **Уціняціцца** *зак.* 1. Сэканоміць у малым. *С хунтым сала уціняцілыся трі дні капусту варіць.* 2. Сэканоміцца ў малым. *Трошку ў мяне уціняцілыся, цягну па крошычкі.* **Уцінячоный** *дзеепрым. Не ўжо, знаць, і ўцінячоныга нічога ў яе ні астáлыся.*

Уціх *м.* Сунім, супакой. *Вы ў мяне палучыця ўціх, як цірісьсядзельнік вазьму. Пры якей ты ўціх гаворіш, кылі на іх бізунчык нада. Льлець і льлець, ніякыга уціху на дождж німа.*

Уцішанне, уцішыванне *н.* Суніманне, суцішванне. *Ня дужа балыўнік уцішáньня пынімаіць. На іх ні такоя уцішывыньня нада, вярёвычку харошыю, тады яны паслýхыюць.*

Уцішаннік, уцішываннік *м.* Той, хто сунімае, суцішвае. *Сярьгеіў уцішáньнік січас іх пасодзіць на места. На етых былыўнікоў нада уцішывыньнік сь цірісьсядзельнікым, тады яны асядуцца.* **Уцішанніца, уцішыванніца** *ж. Сь цябе тыкая самыя уцішáньніца, як зь мяне, цябе яны тожа столька у рязон возьмуць. Во ны вас толька й нада уцішывыньніца зь мятлою.*

Уцішываць *незак.* Сунімаць, суцішваць. *Доўга усё вуювáўся, а Праскоўя с Аксютыю уцішывылі яго.* **Уцішывацца** *незак.* Сунімацца, суцішвацца. *Нешта ня ўцішывыюцца тваe рыскабойнікі. Як на дзікый казе наезьдзіцца, тады ён станіць уцішывыцца.*

Уцопыванне, уцопкыванне *н.* Заквэцванне. *Ня лезь, тута і біс твайго уцопывыньня хвытаіць. Ні люблю я еты-*

га уцопкывыньня, прецца ў сенцы, а зь яго ажно ка́пыіць.

Уцопываць, уцопкываць *незак.* Заквэцваць. *Каб ты пыткыса́йся, так ба штаны ня ўцопывыў. Чаго ты палез новыя сыпагі уцопкывыць!* **Уцопывацца, уцопкывацца** *незак.* Заквэцвацца. *Я ўжо ні хачу туды лезьць, уцопывыцца. Пойдзіця ўцопкывыцца, пысядзіця вы луччы ў дваре.* **Уцопаць, уцопкаць** *зак.* Заквэцаць. *Рукі уцопыў у цеста і за стол лезіць,— ідзі аппыласні! Уцопкыіць штаны пы калені, сяньня саўсім нілізя іціць.* **Уцопацца, уцопкацца** *зак.* Заквэцацца. *Ці ты ні знаіш, у што ён можыць уцопыцца. Узноў у нешта уцопкыўся, нада абмува́ць.* **Уцопаный, уцопканый** *дзеепрым. А чаго яшчэ ты еткій уцопыный, чаго табе було лезьць у грязь? Прідуць уцопкыныя, што ты будзіш дзелыць.*

Уцургыванне *н. неадабр.* 1. Даванне без патрэбы, навязванне. *Во-о, дужа мне нада яго ўцу́ргывыньня.* 2 *перан.* Траплянне ў непрыемнасці. *Каторыя ета ў іх уцу́ргывыньня,— якея бізгаловыя ма́льцы: с аднае кашы бацька вы́цігніць — у другую лезуць.*

Уцургываць *незак. неадабр.* 1. Даваць без патрэбы, навязваць. *Як дывай Кірею уцу́ргывыць нейкія паношыныя рубашкі, тэй ні знаіць, як атвізацца.* 2 *перан.* Умешваць у непрыемнасці. *Нашто ж вам уцу́ргывыць ма́льцыў ні за што?* **Уцургывацца** *незак.* Трапляць у непрыемнасці. *Мог ба і ня ўцу́ргывыцца у такую куламесу.*

Уцэла *прысл.* Уцалік. *Рызыдра́ў пінжак уцэла, быльшая дзірька. Уцэла сарочка разьехылыся ны плічах. Ішоў уцэла.*

Уцю *выкл.* Выгук, якім адганяюць свіней. *Уцю́ ат карыта! Уцю́, ні мішайця, січас нальлю́! Уцю́ ў пуню!*

Уцюкыванне *н.* Лёгкае ўбіванне сякеры ў драўніну. *Глядзі с уцю́кывыньнім, як скальзьнець тапор ды пы наге, тады пыякочыш. Балывыўся с уцю́кывыньнім, дык сядзіць, нянчыць ляльку: косьць нып́ылавіну рыскаціў.*

Уцюкываць *незак.* Злёгку ўбіваць у драўніну (пра сякеру). *Астарожнінька ўцю́кывый тапор.* **Уцюкывацца** *незак.* Злёгку ўбівацца ў драўніну (пра сякеру). *Тапор такей тупэй, што ня ўцю́кывыіцца ў бірьвяно.* **Уцюкаць, уцюкнуць** *зак.* Злёгку ўбіць у драўніну (пра сякеру). *Ці ўцю́кыў жа ты тапор, ато ў шчэпкых ні найдзіш. Ні кідай тапор ны зямлю, уцю́кні ў бірьвяно.* **Уцюкацца, уцюкнуцца** *зак.* Злёгку ўбіцца ў драўніну (пра сякеру). *Ладна дзіўбані, дык уцю́кыіцца. Ці крепка тапор уцю́кнуўся? — каб ня вы́вылііўся, дзеці бегыюць, што як каторыму пы*

наге? **Уцюкнутый** *дзеепрым. Вун тапор уцю́кнут у штындáру.*

Уцюрываццa *незак. іран.* Улюбляцца. *Ён у Пацсолтыві ні раз уцю́рівыўся, толька нешта нічога ні выпáлівыла у яго.*

Уцюхываццa *незак.* Стамляцца ў хадзе. *Чаго табе етык уцю́хывыцца, ці с тваім здароўім бежч туды ды нызад за столька вёрст.* **Уцюхацца** *зак.* Стаміцца ў хадзе. *Я знаю, пакуля дойдуць, дык ладна уцюхыюцца зь іхныю сілыю.* **Уцюханый** *дзеепрым. Від у яго такей уцю́хыный, як ён толька ны ныгах стаіць.*

Уцяпліванне, уцепліванне *н.* Уцяплянне. *Пунькі стáрінькія, іх вецір прудувáіць наскрозь, ня дужа і ўцяплівыньня пымыгаіць. Нада брацца за ўцеплівыньня, ато позна будзіць.*

Уцяпліваць, уцепліваць *незак.* Уцяпляць. *Ён хырашо нá зіму уця́плівыіць пунькі, скату зімуваць ні халодна. Хылады находзюць, а ты й ня думыіш хату уцеплівыць, глядзі, зыкалеіш.* **Уцяпліваццa, уцепліваццa** *незак.* Уцяпляцца. *Трахім пычынаіць пынямножку уця́плівыцца. Калі ж мне уцеплівыцца, усё ны работу і ны работу.*

Уцяраблівaць *незак.* Расцярэблівaць. *Узя́ліся уціря́блівыць дужа скора, ды зы адзін дзень астылі.* **Уцерабіць** *зак.* 1. Расцерабіць. *Так зырасьлі аборкі, што іх ні ўцірябíць.* 2 *перан. гумар.* З'есці. *Хунты два сала уцірябілі, чаго ім ні сьміяцца.* **Уцерабіцца** *зак.* Расцерабіцца. *Ні знаю, калі тута уцяребіцца і ці ўцяребіцца саўсім.* **Уцярэбленый** *дзеепрым.* Расцярэблены. *Кынавы уцяребліныя, чы́сьцінькія сталі, дайжа кышану́ць можна.* **Уцерабёмшы** *дзеепрысл. Уцірябёмшы рыспыхалі абложку.*

Уцясаць *зак.* Апрацаваць часаннем. *Дубіна засохла, што ні ўцісáць, ажно тапор ацскáкыіць, тыкая цьвёрдыя.* **Уцясаццa** *зак.* Апрацавацца часаннем. *Глядзі, так табе сухей дуб і ўцешыцца етым тыпаром, ны яго нада каб масьцір тапор навёў.* **Уцясаный** *дзеепрым. Мала уцісáна шула, над ім ішчэ хвáціць работы.*

Учалянне, учаліванне *н.* Умешванне, ублытванне. *Ні нада було тута нічыйго учыля́ньня. Каб ня Шуркіна учáлівыньня, усё б нурмáльна абыйшлося.*

Учалянніk, учаліванніk *м.* Той, хто ўмешваецца не да месца. *Ні люблю я такіх учыля́ньнікыў, каторыя лезуць куды ні нада. Ніхай ня лезуць учáлівыньнікі, яны самі могуць рызыбрáцца.* **Учалянніца, учаліванніца** *ж. Прыздрáвюць калі-небудзь ету учыля́льніцу, атву́чуць лазіць,*

куды ні завуць. Січас учáлівыньніца палучыць сваё сколька нада.

Учаляць, учаліваць *незак.* 1. Умешваць, ублытваць. *Ні нада хуць сыноў учыляць у ета дзела, сам ужо выпýтывыйся як-небудзь. Сам улез, цяперя Кываленка учáлівыіць.* 2. Вымушаць умешвацца, ублытвацца. *Чаго іх сюда учыляіць? Вот нешта ж учáлівыіць ні ў сваё дзела.* **Учаліваціа** *незак.* Умешвацца, ублытвацца. *Усігда учáлівыіцца, куды б саўсім ні нада було, што йта зы натура у чылавека!* **Учаліць** *зак.* 1. Умяшаць, ублытаць. *Ён і другога січас учэліць, во пыглядзіш.* 2. Вымусіць умяшацца, ублытацца. *Нечыга і Сызанковыга учаліла у ету кашу.*

Учапляцца, учапліваціа, учэпліваціа *незак.* Чапляцца. *Ні нада було учыпляцца ззаду зы вярёўку. Каторый з вас зу сучкі учáплівыўся? — такую яблынку спорцілі! Пірістаньця учэплівыцца, ато січáс пупадзець вам луччы некуды.*

Учарніліванне *н.* Запэцкванне чарнілам. *Другей раз сам будзіш рубашку атмувáць, во што будзіць табе зы ўчарнілівыньня.*

У арніліваць *незак.* Запэцкваць чарнілам. *Ты ж хуць рубáшычку ні ўчарнілівый, ато дадумыўся: аб грудзі прымыкáць.* **Учарніліваціа** *незак.* Запэцквацца чарнілам. *У цябе, знаць, само ўсё ўчарнілівыіцца, няўжэлі ты ня можыш акуратней дзелыць.* **Учарніліць** *зак.* Запэцкаць чарнілам. *Ны каго ты паходж стаў, нос учарніліў — ці зыдачкі рішаў носым, ці што ім дзелыў, можа, сьцірáў?* **Учарніліцца** *зак.* Запэцкацца чарнілам. *Чаго ў цябе етык рукі ўчарніліліся?* **Учарнілены** *дзеепрым. Пріходзіць двору — пінжачок учарніліный, сам вы́мызыный, во ўчыньнік дык учыньнік!*

Учарняць, учэрніваць *незак.* 1. Запэцкваць чорнай фарбай. *Разым крáшыныя адзежы ні кладзі, ні нада учырняць. Ты бяріся, каб рукáвы ня ўчэрнівыць.* 2 *перан.* Прымушаць гараваць. *Балыўствым сваім матку учырняюць. Што йта ён учэрнівыіць дзеўку?* **Учарняцца, учэрніваціа** *незак.* Запэцквацца чорнай фарбай. *Ета таго учырняіцца, што краска някрепкыя. У нікурáтніка усё ўчэрнівыіцца.* **Учарніць** *зак.* 1. Запэцкаць чорнай фарбай. *Учарніў рукі у краску, што ніяк ні атмувáюцца.* 2. Прымусіць гараваць. *Мáльцы бáлыюцца, ня слухыюць нісколічка, саўсім учарнілі яе сваімі дурáмі.* **Учарніцца** *зак.* Запэцкацца чорнай фарбай. *Твыя рубашка збоку учарнілыся, ці атмыіцца іна?* **Учэрнены** *дзеепрым. Вязёнычкі былі чысьцінькія,*

17. Зак. 1116

беліњкія, а цяперя учэрніныя, ажно ну руку́ ніпріятна узьдзівáць. **Учарнёмшы** *дзеепрысл. Бярі акуратніњка, ато учарнёмшы рукі ні атмыіш.*

Учарэпываць *незак.* Зачэрпваць. *Кынчаіцца выда ў сажылкі, нечыга ўжо учарепывыць.* **Учарэпывацца** *незак.* Зачэрпвацца. *Патрошку учарепывыіцца, пы пайкрýжычкі, тута выда кынчáіцца.* **Учарэпаць, учарэпнуць** *зак.* Зачарпнуць. *Схадзі зь вядром, можа, трошку учарепыіш. Учарепнуў вядро, цягну, а тама рыбіна тряпешчыцца.* **Учарэпацца, учарэпнуцца** *зак.* Зачарпнуцца. *Пуўвядзерца ўчарепылыся, і то з глеім. Ні знаю, ці ўчарепніцца сколька-нібудзь, уся выда.* **Учарэпаный, учарэпнутый** *дзеепрым. Сколька ж у цябе учарепына, адна кружка, толька дно закрыта. Учарепнутыю ваду сюда вылівáй.*

Учаўрыванне *н.* Паступовае празмернае высыханне. *Якоя табе ішчэ нада учáўрівыньня, усё і так пірясохла.*

Учаўрываць, учаўрывацца *незак.* Высыхаць паступова празмерна. *Ці ты учáўрівыць вы́вісіла рубашкі? Нечыга учáўрівыцца тваім уборым, зьнімай.* **Учаўрыць, учаўрыцца** *зак.* Высахнуць празмерна да канца. *Абізацільна дождж нада, зімля учáўріла, нічога ні расьцець. Учáўріліся твае тря́пкі, зьнімаць пыра.*

Учубучыванне *н.* Надзвычайны ўчынак. *Якога толька учубýчывыньня зь іх ні тварілыся, усяго було.*

Учубучываць *незак.* Рабіць надзвычайнае. *Яны ні мала чаго учубýчывылі, сыбяруцца, бувала, кучыю і пашлі тварíць дуратý.* **Учубучыць** *зак.* Зрабіць надзвычайнае. *Ты ні знаіш, што нашы хлопцы раз учубýчылі у Різанцых?* **Учубучаный** *дзеепрым. Ета нарошня учубýчына, яны ня дужа і скрываюць.*

Учудзіць *зак.* Сказаць надзвычайнае. *Ета ж так тады Кандыбывы хлопцы учудзілі! Зь іх ні пытаць, што хочыш могуць учудзíць.*

Учумачыванне *н.* Адурманьванне, затлумліванне. *Мне тожа ныдаела яго учумáчывыньня. Ат вашыга учумáчывыньня ажно гылыва баліць.*

Учумачываць *незак.* Адурманьваць, затлумліваць. *Адзін плáчыць, другей пішчыць, а ўдваіх у виглу б'юцца — яны кажный дзень учумáчывыюць.* **Учумачывацца** *незак.* Адурманьвацца, затлумлівацца. *Ні хачу я зь імі учумáчывыцца, сам, кылі хочыш, ідзі і дыгывáрівыйся.* **Учумачыць** *зак.* Адурманіць, затлуміць. *Кывалёнык адзін дзісіцяры́х учумáчыць, зь ім толька стань рызгывáрі-*

выць. **Учумачыцца** *зак.* Адурманіцца, затлуміцца. *Пабудзь тама пуўдня і ўчума́чысься, ні захочыш іхныга пымыга́ньня.* **Учумачаный** *дзеепрым. Выскычыў ат іх учума́чыный, дайжа забыў, куды двору. Што ты сяньня ходзіш як учума́чыный?*

Учумленый *дзеепрым.* Затлумлены. *Ён стаў нейкій учу́мліный ат етыга бегыньня. Чаго вы носіціся як учу́мліныя цэлый дзень?*

Учыгацца *зак.* Змарнець. *Скора учы́гыіцца і хворс зь яго спадзець. Учы́гыўся Пітракоў маліц як цюцік.*

Учыкрыжываць *незак. жарт.* Рэзаць. *Ты бяресься учыкры́жывыць бруквіну як ныстыяшчый ма́ліц.* **Учыкрыжывацца** *незак.* Рэзацца. *Нешта ў цябе ні так учыкры́жывыіцца як нада.* **Учыкрыжыць** *зак.* Урэзаць, парэзаць. *Краіц засох, што ні ўчыкры́жыць. Бярісь-ка ты, можа, скарей учыкры́жыш.* **Учыкрыжыцца** *зак.* Урэзацца, парэзацца. *Ого, у вас ладна піла учыкры́жылыся.* **Учыкрыжаный** *дзеепрым. Піла учыкры́жына пы самыю сьпінку.*

Учынаць *незак.* Заходзіць гуртам. *Яны к ёй кучыю ужо сколька разоў учыналі, усё іна трахту́іць.*

Учынетый *дзеепрым.* Разведзены, падрыхтаваны (пра цеста). *Учы́нітыя цеста як-небудзь у печ усодзюць. Ці ў цябе што-небудзь учы́ніта ґ зайтріму ай нічога?*

Учынка, учынянне *н.* 1. Развядзенне, падрыхтоўка (цеста). *Доўга ты нешта возісься с учы́нкыю. Яе такоя учыня́ньня — раз палу́чыцца, а другей раз нічога ня выйдзіць.* 2. Разведзенае, падрыхтаванае цеста. *Учы́нка твыя дайжа і ня думыіць пытхадзіць. Зьнімай-ка учыня́ньня сь печы, што зь яго пулучылыся.*

Учэгнуць *зак.* Змізарнець. *Біз мылыка еткія пырысяткі учэгнуць. Прігляду за ім дужа ні було, тады ён саўсім учэг.*

Ушарудзіць *зак.* Выклікаць актыўнасць, дзейснасць. *Матка яго як ушурудзіла, ён гатоў січас у сваты ехыць.* **Ушарудзіцца** *зак.* Праявіць актыўнасць, дзейснасць. *Ну што, кылі яны ушурудзіліся строіцца, у іх капейкі німа зу душою.* **Ушаруджоный** *дзеепрысл. Ушуруджоный пабег к Сумусёўні, каб ні пысваріўся тама.*

Ушломаць, ушломкаць, ушлопаць, ушлопкаць, ушлэпаць, ушлэпкаць *зак.* Увайсці нязграбна. *Ушломыла ў хату і гря́зі ны калошых прівылыкла́. Ідзі, як-небудзь ушломкыіш наверьх. Чуць ушлопыла ў хату у калошых, дужа вялікі, зваліўыюцца з ног. Ідзі, можа ушлопкыіш у сваіх бахілых. Пакуля ушлэпыіш ты ў етых чобытых,*

дык пыціряць можыш. Ня бойся, ушлэпкыіш як-небудзь. **Ушломацца, ушломкацца, ушлопацца, ушлопкацца, ушлэпацца, ушлэпкацца** *зак.* Стаміцца тупаючы. *Ушломылыся, што духу ні прідыхыць, пысяджу мінутычку. Ён тожа ушломкыўся, ніхай трошку пірідыхнець. Ушлопыісься у такіх валінкых, уссунь што-нібудзь ляхчэйшыя. Ушлопкыўся пы скырадзьбе, дай хуць пысяджу нямножка. Куды яму яшчэ у лес ехыць, ён і так ушлэпыўся, чуць жыў. Як ушлэпкыісься, тады толька пру гульню думыць,— тады каб скарей ды пасьцелі дыбрацца.* **Ушломаный, ушломканый, ушлопаный, ушлопканый, ушлэпаный, ушлэпканый** *дзеепрым.* Стомлены. *Я трошку помню Кывалёвіча: такей ушломыный стырічок хадзіў. Ты ўшломкыный, а я, думыіш, няўшломкыныя, я зымарілыся ня меншы зы цябе. Ён тожа прішоў ушлопыный. Ні хыця будзіш ушлопкыный, кылі дарогі німа ніскoлька. Куды ўжо ён ушлэпыный пыцягніцца у тоя Залесься. Сядзеў ушлэпкыный на пні, аддыхаў.*

Ушмаровыванне *н.* Моцнае зашмальцоўванне. *А біз ушмаровывыньня ты ня можыш зьдзелыць? Як ныдаела ваша ушмаровывыньня!*

Ушмаровываць *незак.* Моцна зашмальцоўваць. *Ні нада чыстыя адзежыны ушмаровывыць, тряпіну якую надзень.* **Ушмаровывацца** *незак.* Моцна зашмальцоўвацца. *Ахота ім ушмаровывыцца, хадзіць грязнымі.* **Ушмараваць** *зак.* Моцна зашмальцаваць. *Ушмурувау штаны ў дзёгыць, іх нічым цяперя ні аччысьціш і ні атмыіш.* **Ушмаравацца** *зак.* Моцна зашмальцавацца. *За дзень ушмурувайся, увесь чыста у дзёхці.* **Ушмараваный** *дзеепрым. Левый рукаў ушмуруваный ды самыга пліча, а правый толька па локыць.*

Ушмыгываць *незак.* Шпарка і непрыкметна ускокваць, уваходзіць. *Чаго ж ёй ушмыгывыць, кылі іна можыць спакойна зайціць.* **Ушмыгнуць** *зак.* Шпарка і непрыкметна ўскочыць, зайсці. *У норіну мыш ушмыгнула, сыбака кыпаў і ні дыстаў. Сколька мы стукылі — ушмыгнула у хату зычынілыся і голысу ні пыдыла.*

Ушныпарыць, ушныхарыць *зак.* *неадабр.* Знайсці, шукаючы празмерна старанна, пранырліва. *Нічога ён ня ўшныпырiць, тама нічагенька німа, адны голыя сьцены. Ён думыў, ніізьвесна што ў тых пуніх ушныхыріць.*

Ушпарыванне *н.* 1. Абліванне варам. *Ніякыя ушпарівыньня ні пымыгаіць, красін пахніць у шаічкі і ўсё.* 2 *перан.* Шпаркі бег. *Во ета ушпарівыньня, ляціць як пуля!*

3 *перан.* Балючы ўдар пугаю, дубцом. *Калі зыдаўся неслух, дык яму і ўшпа́рівыньня ні пымыга́іць.*

Ушпарываць *незак.* 1. Абліваць варам. *Раншы я разы два на год сьцены ушпа́рівыла.* 2 *перан.* Шпарка бегчы. *Мы відзілі, як вы ушпа́рівылі зь Дзянісывыга сыдка.* 3 *перан.* Балюча сцябаць пугаю, дубцом. *Ты яму часьцей пужкі ушпа́рівый.* **Ушпарывацца** *незак.* Абліваць варам. *Ці хырашо ж у цябе ушпа́рівыіцца, большы лі кіпітка́, ні жалей.* **Ушпарыць** *зак.* 1. Абліць варам. *Нада бочычку капусныю ушпа́ріць, скора сеч будзім капусту.* 2. Шпарка пабегчы. *Як ушпа́рілі ат'етуль, дык ці я іх дыганю, зьімі мыладэй ні зьбягіцца.* 3. Балюча сцебануць пугаю, дубцом. *Рімушка́ нада ушпа́ріць зы такоя ба́лыўства, тады скорінька уніміцца.* **Ушпарыцца** *зак.* Абліцца варам. *Ку́біл хырашо ушпа́ріўся, ніхай на сонцы апсыха́іць.* **Ушпараный** *дзеепрым.* 1. Абліты варам. *Ушпа́ріный посыд я ішчэ стынаўлю́ у печ апсу́шывыцца, тады ён чысьцінькій, ці лі, ці кладзі што хочыш.* 2. Сцебануты. *Ладна яму ушпа́ріна, хадзіў — толька пачэсывыўся.*

Ушпіліванне *н. перан.* Вельмі балючы ўдар пугаю, дубцом. *Дужа ты яму стра́шын с ушпілівыньнім, ці ты яго зловіш.*

Ушпіліваць *незак. перан.* Вельмі балюча сцябаць пугаю, дубцом. *Табе рімушка́ ні раз ушпілівылі, і ўсё табе мала, ні хвыта́іць.* **Ушпіліць, ушпільнуць** *зак.* Вельмі балюча сцебануць пугаю, дубцом. *Яму каб ушпіліў, каб ён трі дні ня сеў, тады б можа трошку уняўся. Сядзь, ато ўшпільну́, што саўесься, ні захочыш большы дура́чыцца.* **Ушпілены, ушпільнутый** *дзеепрым. Яму ладна ушпіліна, сядзіць наду́тый. Ушпільну́та, ды мала, яшчэ хочыць, дыба́йкі.*

Ушпульнуць *зак.* 1. Шпурнуць і ўкінуць. *Хто йта сюды камлы́жку ушпульну́ў?* 2. Сцебануць. *Ушпульні яго, каб зьвіўся, іш ты яго, якую дурную прівы́чку узяў! Я б ні так ушпульну́ў, ні так ба ікыта́ў.*

Ушпырыванне *н.* Падганянне, падбадзёрванне. *Нешта і ўшпы́рівыньня тваё ні пымыгаіць, ляжыць як быба́к і пыхра́пывыіць.*

Ушпырываць, ушпыраць *незак.* Падганяць, падбадзёрваць. *Сколька ня ўшпы́рівый, а з гультаём справіцца дужа трудна. Храсіньня усё свайго ста́рыга ушпыря́ла, а ён залезіць на печ і да вечыра ні злазіць.* **Ушпырнуць** *зак.* Падагнаць, падбадзёрыць. *Ня дужа яго ушпырнеш,*

ён зразу атпор дасьць. **Ушпырнутый** *дзеепрым. Ён і ўшпырну́тый ня дужа зысьпяшы́ць.*

Уштырыванне, уштыранне *н.* Падколванне. *Як ён толька церьпіць ета ушты́рівыньня кажный дзень. Уштыря́ньнім крепка яму дыпіка́юць, ныўряд, каб ён доўга вы́дзіржыў.*

Уштырываць, уштыраць *незак.* Падколваць. *Сколька ня ўшты́рівый, зь яго як з гуся выда. Ладна ўштыря́лі Сумусёнка, ён усё цярьпеў.* **Уштырыць** *зак.* Падкалоць. *Уштыріш ты етыга гультуя́, ён прівык спаць судкымі і ўсё.* **Уштыраный** *дзеепрым. Ох, як ён патпы́рьхнуў ушты́ріный, зыгарейся увесь.*

Ушчалепліванне, ушчапеліванне, ушчапеніванне, ушчапуліванне *н.* Моцнае абшчэпліванне, абніманне. *Мы доўга дзікува́ліся на іх ушчалеплівыньня. Ажно глядзець ніпрія́тна ны яе ушчапелівыньня. Я каб была яе маткыю, нылаа́іла б бакі за ета ушчапенівыньня. Ні знаю, ці надоўга іхныя ушчапенівыньня. Ныт тваім ушчапу́лівыньнім ажно сьмяюцца, пірістань ты ны яго чыпля́цца.*

Ушчалепліванца, ушчапеліванца, ушчапеніванца, ушчапуліванца *незак.* Моцна абшчэплівацъ, абнімаць. *Усё ушчалеплівылыся зу Кузьмовыга сына, а тэй узяў ды ну другой жаніўся. Во-о, тыкая бясcты́жыя будзіць прінародня ушчапелівыцца на хлопца. Так ушчапенівыцца дайжа нікрасіва. Цэлый год ушчапенівылыся іс Клімывым сыным, а замуж зу другога пышла. Хва́ціць табе зы яго ушчапу́лівыцца, ніхай бягіць, дыгыня́іць сваіх.* **Ушчапеліцца** *зак.* Моцна ўчапіцца, абняць. *Ушчапелілыся зы Бырысёнка, што ні атырваць було, чуць ацьцягну́лі.*

Ушчамліванца, ушчэмліванца, ушчамляцца *незак. перан.* Улязаць, дабівацца ўдзелу. *Чаго яму яшчэ ушча́млівыцца куды ні нада, ніхай вун на вуліцы гуляіць з ма́лымі. Мушчыны сідзяць, рызгыварівыюць, і ён туды ушчэмлівыцца. Узноў ушчымля́іцца сюда, бізь яго тута ні абойдзіцца.* **Ушчаміцца** *зак.* Улезці, дабіцца ўдзелу. *Чаго ён сюда ушчаміўся, выгынь за дзьвері.* **Ушчамёмшы** *дзеепрысл. Сядзеў ушчамёмшы, слухыў разінуўшы рот, пра што яны гыварілі.*

Ушчапляць, ушчапліваць, ушчэпліваць *незак.* 1. Вешаць чапляючы. *Ні нада ушчыпля́ць большы на етый крюк. Сколька ты сюда будзіш ушча́плівыць? Ты ж наверьх ушчэплівыў нейкія вярёўкі.* 2. Прышчапляць. *Мае ні старік, ні Хведзька ня ўмелі ушчыпля́ць яблынык. Заўтря буду яблынкі ушча́плівыць, хароших сучкоў ат-*

резыў. Калі хто ушчэплівыіць яблынкі, ігрушкі, ета хырашо, дыстаў харошых сучкоў і прішчапіў. **Ушчапляцца, ушчапліваца, ушчэпліваца** *незак.* Прышчапляцца. *Не, ў мяне дзічкі ішчэ ні ўшчыпля́ліся. Ці будуць етыя тваё дзічкі ушча́плівыцца? Дзьве штучкі ушчэплівыліся — ні пріняліся, ссохлі.* **Ушчапіць** *зак.* Прышчапіць. *Ушчапіў яблыну ны два сарты, абоя сучкі пріняліся, растуць.* **Ушчапіцца** *зак.* 1. Зачапіцца. *Зу сучок вярёўка ушчапілыся і ні сарьвеш, нада лезьць аччаплівыць.* 2. Прышчапіцца. *Ушчэпюцца тваё дзічкі, ішчэ няпозна.* **Ушчэпленый** *дзеепрым.* 1. Зачэплены. *Вожкі ушчэпліны, вешый, што хочыш, усе тряпкі тваё памесьцююцца.* 2. Прышчэплены. *Кылы плітня сядзіць у яго нескылька ушчэпліных яблынык.* **Ушчапёмшы** *дзеепрысл.* 1. Зачапіўшы. *Ушчапёмшы вярёўку, цэлый дзень гута́шыюцца.* 2. Прышчапіўшы. *Ушчапёмшы ладный сорт, дажджэсься яблык.*

Ушчарблянне, ушчэрбліванне *н.* Вышчарблянне. *Ны ўшчырбля́ньня ж ты лапіка ні пыкладзеш. Дасьць табе бацька за ўшчэрблівыньня.*

Ушчарбляць, ушчэрбліваць *незак.* Вышчарбляць. *Нілізя ушчырбля́ць касу, палучыш за ета, клявец. Сядзеў, кува́ў — ножык ушчэрблівыў твой кува́ньнік, во што дзелыў.* **Ушчарбляцца, ушчэрбліваціца** *незак.* Вышчарбляцца. *Сярпы тожа ушчырбля́юцца, як дужа ста́рыя. Доўга жыў ножычык, ажно лязо пычало ушчэрблівыцца.* **Ушчарбіць** *зак.* Вышчарбіць. *Усё дно як хто нарошня ушчарбіў лязо.* **Ушчарбіцца** *зак.* Вышчарбіцца. *Такей войстрый кырна́чык быў і ўшчарбіўся.* **Ушчэрбленый** *дзеепрым.* *Ушчэрбліным нажом резыць дренна, вазьмі новый.* **Ушчарбёмшы** *дзеепрысл.* *Ну ўшчарбёмшы ці ні ўшчарбёмшы, а жала ў касе пырва́на, пряма выбіт кусочык.*

Ушчасціць, ушчасціцца *зак.* Пашанцаваць, пашчасціць. *Ушчасьціла яму ету кароўку купіць, іна дужа малошныя. Як ні пывязець, як ні ўшчасьціцца, дык яно ні ў чом тыла́ніць ня будзіць.*

Ушчучыванне *н.* Заставанне, засяванне на месцы. *Нічыйго ён ушчу́чывыньня ні баіцца, ён зь любы́мі сьпяцьцю спра́віцца.*

Ушчучываць *незак.* Нечакана заставаць, захопліваць на месцы. *Ета ж яны пріселі за кусьцікі, зьбіраюцца ушчу́чывыць Высілёвыга мальца.* **Ушчучыць** *зак.* Нечакана застаць, захапіць на месцы. *Ну, толька ўшчу́чу, я табе пыкажу мідунічкі! Яны цябе як ушчу́чылі, толька пайдзі*

адзін. **Ушчучаный** *дзеепрым. Пыглядзім, што ён скажыць ушчу́чыный.*

Ушчычанне, ушчычыванне *н.* Заштукоўванне. *Усё рызгнілося, ні пымыгаіць і ўшчыча́ньня. Буря ніізьвесна ікая бушува́ла усю ноч, усё тваё ушчыча́ньня пывыбівала. Посьлі ушчы́чывыньня зыхацеў есьць. Каб хырашо рукі прілажыў, яно б і ўшчы́чывыньня дзіржалыся б як нада.*

Ушчычаннік, ушчычываннік *м.* Той, хто заштукоўвае. *Етыя ушчыча́ньнікі як возьмуцца, дык зьдзелыюць. Нешта мае ушчы́чывыньнікі сяньня падленівыюцца.* **Ушчычанніца, ушчычыванніца** *ж. Стыря́іцца ўшчыча́ньніца, хочыць зы раз усё кончыць. Ты сыма харошыя ушчы́чывыньніца, нашто табе каго прасі́ць.*

Ушчычаць, ушчычываць *незак.* Заштукоўваць. *Пычаў ушчыча́ць, а тады гаворіць, сьпіна баліць, зьлез. Хведзька ны зіму́ крепка ушчы́чывыіць пунькі, усюдых пыбаткнець, папторкывыіць.* **Ушчычацца, ушчычывацца** *незак.* 1. Заштукоўваць. *Сяньня старэй лі пунік вазіўся, ушчыча́ўся. Позна хваціўся ушчы́чывыцца, як са ўсіх бакоў зудуло.* 2. Заштукоўвацца. *Што, сам пляцень ні ўшчыча́іцца, нада рукамі брацца? Позна хваціўся ўшчы́чывыцца.* **Ушчыціць** *зак.* Заштукаваць. *Калі ґ зіме усё ўшчыціш, дык ні прыгыда́іш, ку́дыса як падніміцца, усюдых напрець, надмець.* **Ушчыціцца** *зак.* 1. Заштукаваць. *Крепка ушчыціліся, ім цяперя зіма ні страшна.* 2. Заштукавацца. *Ета пуня ў цябе ладна ушчыцілыся.* **Ушчычаный, ушчычоный** *дзеепрым. Ці куря́м бальшэя дзірькі нада, яны і ціріз ушчы́чыный пляцень пралезуць і пырызгріба́юць гряды. Затўлы ня дужа ушчычоны, сільным ветрым можыць пывыбіва́ць.* **Ушчыцёмшы** *дзеепрысл. Ушчыцёмшы пацстрешша, спыкайней будзіш зімуваць, сьнег шчышча́ць кажный дзень са столі ня прі́дзіцца.*

Ушчэп, ушчэпак *м.* Прышчэп. *У Антона многа ушчэпыў, ета ён ні сабе, відна, прыдываць будзіць. Адзін ушчэпык уторнуў, ніхай тарчы́ць. Памяніш.* **ушчэпік, ушчэпчык**. *Я баюся, ці прімуцца яго ушчэпікі, ён яшчэ ня дужа умеіць ушчыпля́ць. Ушчэпчыкі хырашо пашлі росьць.*

Ушывец *м. абраж.* 1. Вашывец. *Ушы́віц ты, ны табе ж кызяўкі пы пырасёнку поўзыюць.* 2 *перан.* Забіяка. *Ого, якей ушы́віц, к кажныму чыпля́іцца.*

Уюджыванне *н. неадабр.* Каварнае нагаворванне. *Як табе ні ныдаесьцъ яго уюджывыньня слухыць, ён жа усё нарошня ныгыва́рівыіць.*

Уюджываннік *м. неадабр.* Той, хто каварна нагаворвае. *Пасьледній уюджывыньнік твой Кузёмка, во хто ён.* **Уюджываніца** *ж. Во яшчэ была уюджывыньніца, ёй ні аднаму слову нілізя було веріць.*

Уюджываць *незак. неадабр.* Каварна нагаворваць. *Як вам ня стыдна усякыю лухту уюджывыць чылавеку! Бырісоўна ім уюджывыла пры Міхяёнкывых.* **Уюдзіць** *зак.* Каварна нагаварыць. *Што йта зы чылавек, што яму уюдзюць, і ён усьлед як грак пухтыряіць.* **Уюджаный** *дзеепрым. Учора яны удваіх зь ёю стыялі, я знаю, што ім було уюджына.*

Уязджаць *незак. перан.* Убівацца (пра стрэмку). *Як шчэпкі бяреш, нада дужа астарожна, ато скабкі уіжджаюць. Пычыла рыскалупывыць, каб дыстаць скабку, а іна глубачэй уіжджаіць.* **Уехаць** *зак.* Убіцца (пра стрэмку). *Скабка кыла нохця уехыла, ды дужа глубока, ніяк ні дыстану.*

Уялчэць, уялчэцца *зак.* Зрабіцца ёлкім. *Пару кусочыкыў сала ляжыць, яно дужа уялчэла. Мяса як уялчэіцца, дзелыіцца нісмашным.* **Уялчэлый** *дзеепрым. Уялчэлыя сала нялоўка дываць, унясі кусочык сьвежыга.*

Х

Хаванне *н.* Пахаванне. *Посьлі хуваньня яны пысядзелі нямнога і рызыйшліся. Цяжолыя було хуваньня, плаку дужа многа, бацьку ат малых дзяцей цяжола хуваць.*

Хадала *прысл.* Ходу, наўцёкі. *Відзіць, што ні пылыса, дык ён скарей хыдыла аттуля. Даў хыдыла, толька пяткі зыблішчэлі.*

Хадатальства, хадатальстваванне *н.* Хадайніцтва. *Во відзіш, ні пымагло нісколька і Антончыкыва хыдатыльства. Ніхто ў яго хыдатыльствых ні нуждаіцца. Раз вінуват, дык якоя можыць быць хыдатыльства. Кылі трошку паможыць, то толька Кісялёнкыва хыдатыльствывыньня.*

Хадатальстваваць *незак.* Хадайнічаць. *Па-мойму, яны ні зьбіраюцца хыдатыльствывыць. Каб хыдатыльстывыў, можа б што і пымагло.*

Хаджэннік *м.* Той, хто ходзіць. *Што вы, хаджэньнікі, выхыдзілі, відна, с пустымі рукамі вярнуліся. Рысказывылі етыя хаджэньнікі, што іх тама слухыць ні зыхацелі.* **Хаджэнніца** *ж. Сядзелі хаджэньніцы ны бірнушках, адыхалі посьлі дарогі.*

Хазяйліва *прысл.* Гаспадарліва. *Хведзька усігда хызяйліва зьдзелыіць. Разьві ета хызяйліва скошына? — трыва пыт пакосымі, што прівязывыць можна.*

Хазяйлівасць *ж.* Гаспадарлівасць. *Ні було ў яго хызяйлівысьці і ня будзіць, усігда нейкій як вецір.*

Хазяйлівый *прым.* Гаспадарлівы. *Высіліса была дужа хызяйлівыя, біспырядку ў яе ніхто ня відзіў. Каб ён быў хызяйлівый чылавек, зь ім ба жыць можна було.*

Хай *м.* Крык, лямант. *Малыя хай як узьнімуць на вуліцы, гылыгыляць, што усё кругом тряшчыць. У малых столька хаю німа, як у вас, у бальшых.*

Халадак *м.* Неакуратны, недагледжаны чалавек. *Нейкій хылыдак із-зу Дубровы ныбіваўся у зяці. Ой, падруга дырыгая, твой мілёнык хылыдак, яго белыя рубашка ні сьцірáлысь нікыгда.*

Халадзіна *м.* і *ж.* Моцны холад. *Такей хыладзіна, а ён у пінжачку выскычыць і выскычыць, ну й пытхваціў прастуды. Ікая сяньня хыладзіна — ня вытрывыць!*

Халайдра *м.* і *ж.* Балбатун, хвалько, самахвал. *Узмацн.* **халайдрына.** *Ні рыскáзывый ёй нічога, ета ж хылайдріна нісусьветныя, што хочыш і айдзе хочыш ляпніць. Павеліч.* **халайдрышча.** *Хылайдрішча як пасьледнія баба, толька знаіць ізыком тріпáць, большы нічога.*

Халамідзішча *ж.* Вялікі, нязграбны рызман, лахман. *Ішоў тутыцька раз, на ём нейкыя хыламідзішча ў палосы, пряма страшныя.*

Халасцякаванне *н.* Халасцяцкае жыццё. *Хылысьцікуваньня — ета адно балыўства. Якей толк зь яго хулусьцюкуваньня.*

Халасцякаваць *незак.* Жыць халасцяком. *Хвáціць хылысьцюкувáць, пыра ачылавечыцца. Усё хылысьцякýіць, гаворіць, ішчэ нявеста ні радзілыся.* **Халасцякавацца** *незак.* Жыцца халасцяком. *Як яму тама хылысьцякýіцца, можа, ныдаела ўжо?*

Халасцячка *ж.* Незамужняя жанчына, дзяўчына. *У яе дычка хылысьцячка, ні замужым, ня дужа хто яе разгоніцца браць. Куды-то ныкірувáлыся хылысьцячка Пуўлюкоўніна.*

Халерашнасць, халернасць *ж.* Вялікая нястрыманасць, нявытрыманасць. *Халерышнысьць зывіряіцца ў чылавеку, куды ні пыкажыцца, што ды што вытвыріць. Ну й халернысьці ж у ём, так і прецць ны кажным шагу! Ні прідумыць, куды халернысьць сваю дзівáць.*

Халерына *м.* і *ж.* Вельмі нястрыманая, нявытрыманая

асоба. *Чаго ён такей халеріна, ні ў чом яго ні піряпреш. Знаіш, ікая іна халеріна, проста зь ёю ні згаворісься.*

Халерыя 1 *ж.* Вялікая нястрыманасць, нявытрыманасць. *Сядзіць у ім нейкыя халерія, ніхто яму ня выгыніць.* 2 *м.* і *ж.* Вельмі нястрыманая, нявытрыманая асоба. *Халерія мушчына, усё сваю мыладосьць ні зубуваіць. Ета халерія была дзейка, кажныга ўмела нысьмяшыіць.*

Халодный *прым.* Халодны. **Халодный масцер (майсцер).** Няўмелы выканаўца. *Відна, што ета плёў халодный масьцір. У вас тожа такей халодный майсцір ёсьць. Работу халодныга майсьціра зразу пызнаіш.* *Памянш.* **халодненькій, халодненечкій**. *Ня пі халодніцькія вадзічкі, горла прастудзіш, будзіць балець. Іс погріба дыстала квасу, ён халоднінічкій.* **Халаднаватый**. Халаднаваты. *Ці ні хулуднуватыя мылако, луччы пыдагрей, а тады ўлі.* *Памянш.* **халаднаваценькій, халаднаваценечкій.** *Хуць і сонца, а віцярок хулуднуваціцькій, здорыва прыбіраіць. Хулуднуваціпічкыя ўремя патходзіць, кончылыся лета.* *Узмацн.* **халадненный, халаднюшчый.** *Хвацілыся за рукі, дык яны хыладненныя, як ён толька ні абмарозіўся. Такую хыладнюшчыю ваду нілізя хвытаць, зразу горла прастудзіш і голыс сядзіць.*

Халупа, халупіна *ж.* Халупа, старая хата. *Ён ішчэ думыіць сваю халупіну прыдываць і піріїжджаць у горыд.* *Памянш.* **халупка, халупачка, халупінка, халупіначка.** *Самі субугорілі халупку посьлі вайны і жылі гадоў пяць, а тады ету хаччыну пастроілі. Німудренькыя халупычка была ў іх, стыяла кылы рыўка на ўзгорычку. Нічога с тае халупінкі ня зьдзелыіш, іна старінькыя, рухніш — і пасыпліцца. Іхныя халупінычка чуць дзяржыцца, праўда, лесу навожына пырядышныга, вясною будуць рубіць.*

Хамуйла *м.* Хамула, грубая, некультурная асоба. *Хамуйлу нейкыга прівялі: во вам зяць будзіць. Як ты к людзям с такім хамуйлыю выйдзіш! Павеліч.* **хамуйлішча**. *Зыдаўся хамуйлішча, такога ні пірядзелыіш, із-зы яго і маткі стыдна.*

Хамут *м. перан. абраж.* Нявыхаваны чалавек. *Во хамут жывець на сьвеці, толька людзі сьмяюцца. Хамут ты, большы ніхто. Павеліч.* **хамуцішча**. *Якей жа ён хумуцішча, усё дно як у дзікім лесі рос і людзей у вочы ня відзіў.*

Харахоненне, харахоранне *н. іран.* Задаванне. *Ліксандра ні пыглядзіць на іхныя хырахоніньня, жыва баню ат*

яго палучуць. А што мне Іваныва хырахорінья, я зы яго замуж ні зьбіраюся.

Харахоненнік, харахораннік *м. іран.* Той, хто задаецца. *Ніхто ні найдзіцца выстрыміць таго хырахоніньніка. Абоя адзінакывыя хырахорінькікі, і большый, і меншый.* **Харахоненніца, харахоранніца** *ж. Гыварілі, што дужа была хырахоніньніца, цаны-меры сабе ні знала, мы яе ня помнім. Некыму апсеч етых хырахорінкніц, яй-богу некыму.*

Харашэнечка *прысл.* Вельмі добра, пільна, уважліва. *Хырашэнічка злазілі ў сад: біш штанёнык прібег двору, ну я ўжо ні пайду прасіць, сам ідзі. Ты ж хырашэнічка пыглядзі, можа, айдзе ў тряп'е зывыляўся ножык.*

Харашэнне *н.* Прыхарошванне. *Нічога ні пулучылыся с Тымаркіныга хырашэньня: ні прішоў Косьцік. У цябе хырашэньня, як у кошкі.*

Харашэннік *м.* Той, хто прыбіраецца, прыхарошваецца. *Пірід вічарінкыю ў хырашэньнікыў многа заботы, адно пыцстрыганьня чаго стоіць.* **Харашэнніца** *ж. Ныгладжывыюцца хырашэньніцы, чупуряцца, нускачуцца сяньня уволю.*

Харкануць *зак.* Харкнуць. *Ай, ну яго, дужа нікуратный, як хырканець — айдзе пупала.*

Хармузна, хармузіста *прысл. жарт.* Зграбна. *Ты зьдзелыіш ікраз так хармузна, як Мікіпырёнык. Хармузіста ў яго ні палучыцца нічога, ні такей ён масьцір.* *Памянш.* **хармузненька.** *Хвядон сам хармузьнінька умеў мысьцяріць.*

Хармузнасць, хармузістасць *ж. жарт.* Зграбнасць. *Нешта хармузнысьці твайму тубурецку ні хвытаіць, зьбіў як козлы. Ты ні глядзі на іхныю хармузістысьць, на етых калёсых патроху будзіш вазіць.*

Хармузный, хармузістый *прым. жарт.* Зграбны. *Хацеў ты, каб у такога масьціра хармузный услон пулучыўся! Можа калі-нібудзь і ты быў хармузістый, ды толька спорціўся.* *Памянш.* **хармузенькій.** *Хармузьнінькія скамеічкі зьбіў, дайжа садзіцца можна.*

Харуміна *ж.* Вялікая і багатая хата. *Ныпряёнык сабе ныстыяшчыю харуміну ставіць. Ого стаіць харуміна, у такіх толька паны раншы жылі.* *Памянш.* **харумінка.** *Нічога харумінка, можна мыладую жонку весьць.*

Харчэнне *н.* Харчаванне. *Ты ж ны харчэньня кідай сабе грошы. Харчэньня яму дорга ня стоіла.*

Хата *ж.* Хата. *Памянш.* **хатка, хатачка.** *Як у сваю*

ха́тычку улезіш, тады ўжо спакоін. Што тая ха́тычка, калі німа родныя ма́тычкі. Зніж. **хатчына, хаціна**. *Біс сваё ха́ччыны якей жа ты жы́ціль. Прыдываць хаціну ня думый, ніхай стаіць. Памянш.-зніж.* **хатчанка, хатчонка, хатчаначка, хатчоначка, хацінка, хаціначка, хацёнка, хацёначка**. *Я помню іхныю ха́ччынку, стыяла туды, к лесу, сенцы нібальшэя былі пріпя́ты. Пры сваю хаччонку нада патроху думыць, пу чужых вуглах век цігацца ня будзіш. Ма́лі187ькыя ха́ччынычка, ну чы́сьцінька, акура́тнінька усё падмыта, прібра́джына. Каб харошый мужык плячом пыдвярну́ў, ета б хаччонычка пыляцела. Усё збылі, хацінку прыда́лі, паехылі, нічога ні асталыся, калхоз усядзьбу зысіва́іць. Яны доўга у ста́рінькый хацінычкі жылі, пакуля на луччыю узьбіліся. Старёнычык хацёнка стыяла кылы самыга балота. Віктыр усё гразіў і́хныю хацёнычку рузуріць: баб, плячом пыдля́гу і пірівярну, во што, баб, вам будзіць.* **Хацішча** 1 *ж. Павеліч.* ад хата. *Нашто вам еткыю ха́цішчу рызвадзіць, ці вы ўдваіх у жму́ркі у ёй гуляць будзіця, ці што.* 2 *н.* Месца, дзе стаяла хата. *Нічога тама ні асталося, дайжа ха́цішча рыспыха́лі, голыя поля. Кылы Аўдзеіхіныга ха́цішча многа маліны расьцець.*

Хаўканне *н.* Кароткае гучнае дыханне. *Мы ўсю ноч слухылі яго ха́ўкыньня, дайжа быя́ліся ў бальніцу везьць.*

Хаўкаць *незак.* Каротка гучна дыхаць. *Ну, кылі ха́ўкыіць троху, ніхай ляжы́ць, ні нада трівожыць.* **Хаўкацца** *незак. жарт.* Дыхацца. *Як табе на печы, ха́ўкыіцца нямножка?* **Хаўкнуць** *зак.* Каротка гучна дыхнуць. *Ты січас зьляціш, што й ха́ўкнуць ні пасьпеіш. Ха́ўкнуў разы́ два дый заціх.* **Хаўкнуцца** *зак.* Дыхнуцца. *Так скыканеш, што табе й ні ха́ўкніцца.*

Хаўрусаванне, хаўрусьнічанне *н.* Цесныя адносіны з несумленнай кампаніяй. *Ні дывядзець ды дыбра ета хаўру́сывыньня, у якую-нібудзь пагібіль самі ўскочуць і яго с сабою увылаку́ць. Скора іхныя хаўру́сьнічыньня кончыцца, тыкая дружба ні надоўга.*

Хаўрусаваць, хаўрусавацца, хаўрусьнічаць *незак.* Мець цесныя адносіны з несумленнай кампаніяй. *Доўга яны хаўру́сывыць ня будуць. Крепка хуўрусува́лі нескылька гадоў, а тады дружба рыспа́лыся. Хуўрусува́ўся ж с тымі падлізьнікымі, с Кындрацёнкымі. Яны нядоўга хаўру́сьнічылі. Мы знаім, посьлі чаго яны сталі хаўру́сьнічыць.*

Хахатун, хахатуннік *м.* Ахвотнік пасмяяцца. *Во хыхату́н зыда́ўся, усюдых яму сьмешна. Ета ўжо чу́цін Андрэі-*

хін хыхатýньнік, нечыга зыліваíцца кыла вербыў. Памянш. **хахатунок, хахатунчык, хахатунчычак, хахатунічак**. *Ох, хухутунок мáліннькій, лю́біць, каб зь ім зубуўляліся. Во рызыйшоўся хыхатýнчык, як яго цётка нысьмяшы́ла, ажно есьць ня можыць. Паслу́хый, паслу́хый, хыхатýнчычык, што дзед рысказывыіць. Ну рыскажы казку етыму хыхатýньнічку, ён жа сьмяецца, ажно зыліваíцца.* **Хахатуха, хахатунніца** *ж. Калі-то хыхатýхі былі, а ўремя прайшло і ўсё атыйшло. Нешта нашы хыхатýньніцы усё ўремя кіснуць зы шкапым. Памянш.* **хахатушка, хахатушачка.** *Сьціхніця, хыхатýшкі, паслухыйця, што чылавек рыскáзывыіць. Зыдылáся хыхатýшычка ні пы бацьку, ні пы маткі, як гаворюць, ні ў мацьні ў аццá, а ў праежджыга мылыйцá.*

Хахканне *н.* 1. Стомленае ўздыханне. *Не, хáхкыньня ні паможыць, нада кыпаць, ды й сьпяшыць нада.* 2. Спачувальнае ўздыханне. *Цяперя ў яе хáхкыньня, а што йна два дні таму нызад пёрла ны яго.*

Хахканнік *м.* 1. Той, хто стомлена ўздыхае. *Не, мае хáхкыньнікі, работыць нада яшчэ большы.* 2. Той, хто спачувальна ўздыхае. *І тэя хáхкыньнікі пыстыялі, пукруцілі галовымі.* **Хахканніца** *ж.* 1. Тая, што стомлена ўздыхае. *Развохкыліся хáхкыньніцы, селі і ні пыдняліся, нямножка лёну астáлыся, ні пыднялі.* 2. Тая, што спачувальна ўздыхае. *Хáхкыньніц многа сыбрáлыся, а помышчы ат іх ніякія німа.*

Хахкаць *незак.* 1. Стомлена ўздыхаць. *Нечыга хáхкыць, ты іщчэ ныстыя́шчыя работы ня відзіў.* 2. Спачувальна ўздыхаць. *Позна хáхкыць, кылі зьдзелыць нічога нілізя, пра што вы раншы думылі, куды глядзелі.* **Хахкацца** *незак.* 1. Стомлена ўздыхацца. *Нешта вам за дзьве мінуты пычало хахкыцца.* 2. Спачувальна ўздыхацца. *Што ж, што хáхкыіцца, нічога ні паможыш.* **Хахнуць** *зак.* 1. Стомлена ўздыхнуць. *Хáхнуў і грябі, ці відзіш, ікáя туча находзіць.* 2. Спачувальна ўздыхнуць. *І Домніна дычка пыдыйшла хáхнула.*

Хахоліна *ж.* Чупрына, клок валасоў. *Хахоліну сваю ніяк ні рашчэшыць. Хахоліна тарчы́ць у бок, прімáсьлі, каб ліжала. Памянш.* **хахолінка**. *Ты ны яго ныгнáў страху, ажно хахолінкі узьнімáюцца.*

Хаянне *н.* Знеслаўленне. *Ніхто вашыга хáіньня ні спужайся. А ну іх зь іхнім хáіньнім, мы і ні такога наслухыліся.*

Хварасціна, хварасцініна *ж.* Асобная доўгая галіна,

ссечанае або зламанае дрэўца з галінамі. *Нада було ацьсеч нескылька хвырасьцін пацьсена, ніхай ба зывялі. Ездзіць, а ўсьлед за ім хвырасьцініна цягніцца, мяцець дарогу. Памянш.* **хварасцінка, хварасціначка, хварасцінінка.** *Хвырасьцінкі нада було б заторнуць ад гряд, куры б меншы лазілі ны гарод. Тыкая хвырасьціньчка тута ні паможыць, нада што большыя ацьсеч. Нескылька хвырасьцінінык ляжыць кылы плітня, Ягорька прінёс. Павеліч.* **хварасцінішча.** *Во хвырасьцінішча, такіх трёх пуд увесь стог хваціць пыдысла́ць.*

Хвароба, хваробіна *ж.*, **хварабінне, хваробінне** *н. перан. груб.* Незразумелае, невытлумачальнае жаданне, памкненне, выяўленне. *Хвароба нейкыя зь ім тваріцца, чаго ён хочыць, ні знаю. Хвароба іх знаіць, айдзе яны цігаюцца. Хваробы ён хочыць, твой кум. Чаго яго тамыцька хваробіна рызьбіра́іць с крікым зь нісусьветным. Якога яны тут хвырабіньня находзюць, етыя куры? Во ўелыся хваробіньня ў чылавека, ніяк успакоіцца ня можыць. Павеліч.* **хваробішча.** *Хваробішча іх ведыіць, што яны задумылі.*

Хварсун *м.* Франт, фарсун. *Тута ні такея хвурсуны́ хадзілі, як ты.* **Хварсуння** *ж.* *Ты хуць ня будзь такою хварсу́ньнію, як твыя сістра. Абея яе дочкі дужа бальшэя хварсу́ньні.*

Хвастануць *зак. перан.* Пахваліцца. *Хвыстану́ць яны абоя любюць. Ці я ні знаю, што ён хвыстану́ў, ета ўжо так, гываріць нічога ні хацелыся.*

Хвастаўство *н.* Выхвалянне. *Я такога хвыстыўства́ ні люблю. Ну яго зь естым хвыстаўствам, паслу́хыць — дык у яго горы нывáліны і ныклáджыны ўсяго ўсякыга.*

Хвастун, хвастуннік, хвастала, хвастаннік *м.* Хвалько, выхваляка. *Каб ты быў меншый хвасту́ньнік, табе б большы верілі. Каб ён ня быў такей хвáстыла, дык, можа б, і паверіла, а так я ні аднаму яго слову ня верю. У яго слывáх ні на грош праўды німа, хвáстыньнік чыішчы некуды. Памянш.* **хвастунок, хвастуночак, хвастунішка, хвастуннічак, хвастунчык, хвастунёнак, хвастунёначак.** *Думыіш, праўда, што ён па столька зырыбляў, ета хвустунок такей, каб пыкызаць сябе: мол я. Ох, якей жа ты хвустуночык, у тваіх слывáх праўда і ні нучувáла. Рысхвáстыўся хвустунішка, што яго тама дужа хырашо прінімаюць, за первыга чылавека вядуць. Хвасту́ньнічык быў чылавек, ны кажным шагу хваліўся. А ці я ні пынімаю, што ён хвасту́нчык. Хвустунёнык ты, што пупала трепліш,*

нійдзе ты ня быў і нічога ня відзіў. Пріехылі нейкія госьці к ёй са свету, мальцы гадоў пы высімнаццыць, адзін сымыстыяцільный, а другей такей ужо хвустунёнычык. Павеліч. **хвастунішча**. *А хвустунішча ж Мархвін сват, ні прідумыіш якей!* **Хвастуха, хвастуння, хвастунніца, хвастанніца** *ж. Ні знаў я, што ты еткыя хвасту́ха, ато пысаветывыў ба цябе Сёмычку, ён тожа ат такіх ні атхадзіў. Тыкая самыя хвасту́ньня як ста́ршыя, тэя тожа ны кажным шагу усім хва́люцца. Кылі гываріла «хвасту́ньніца», дык ста́рыя Мыланка, тая ўмеіць усяк скызаць. Іна дужа быльшая хва́стыньніца, дужа хваліцца любіць.*

Хватанне *н. перан.* Хуткае павышэнне, падскокванне (пра цану). *Такоя хвыта́ньня цаны ат народу, як людзі наедуць, тады большы рызьбіра́юць, і просюць дыражэй.*

Хватаць *незак. перан.* Раптоўна павышацца, падскокваць (пра цану). *Як многа наежджых, тады пырысяты хвыта́юць цану. Каровы хвыта́юць цану вясною.* **Хваціць** *зак.* 1. Раптоўна павысіцца, падскочыць (пра цану). *Сьвіньні ў ета скрысеньня хвацілі цану, што ні падумыў ба.* 2. Моцна і вынікова папрацаваць (звыч. з адм. знач.). *Хва́цюць яны, накосюць,— прыкыча́юцца ў хыладку пат кусьцім. Дужа многа хвацілі твае работнічкі, паўсьценкі за дзень закінулі, а мы ўчора цэлый нарожнік пыставілі.* 3. Прыкінуць, памеркаваць (звыч. у форме заг. ладу). *Хвацісь ты, жылі Іван і Пятрок, родныя браты, адзін як вол петывыўся, а другей хадзіў, пасьвістывыў. Ні нада далёка брацць, хваціціся вы, як Цімашонык рыспырі-джа́ўся.* **Хватануць** *зак.* 1. Раптоўна павысіцца, падскочыць (пра цану). *Етык цэны хвытану́лі ны бызарі, нічога ні дукупіцца.* 2. Моцна і вынікова папрацаваць (звыч. з адм. знач.). *Ну, сяньня вы, відна, хвытану́лі лі стагоў за ўсе дні.*

Хватком *прысл.* Хапаючы. *Я думыў, хватком вы́хвычу гвозд. Хырашо пырысяткі ядуць, адзін піріда дным хватком хвытаюць.*

Хвораст *м.* Ссечанае дробнае галлё, ссечаны хмызняк. *Сырэй хворыст гарець ня будзіць. Памянш.* **хварасток, хварасточак**. *Хвырасток сухенічкій, нада пірянесьць у пуньку. Секла іна, секла хвырасточык, а нехта пад'ехыў і зыбраў, што ўжо кліла йна, пряма сышчыпя́ рукі.* **Хворасце** *н. зб. Многа ныкря́тына хворысьця пат пунію, надоўга хваціць ны растопу, і ў гру́бычку зімою будзіць. Памянш.* **хворасціка**. *Якоя тама хворысьціка, адна ношычка будзіць, кыня гнаць ня стоіць.*

Хворс *м.*, **хваршэнне** *н.*, **хварсата, хварсота** *ж.* Франтаўство, форс. *Усе нагледзіліся ны яго хворс, пысьміяліся уволю. Ніхай дужа ня пы́рьхыіць, хваршэньнім ды зыдываньнім хлеба ні заробіць. У вашых хлопцыў дужа многа хвырсаты́, ажно ні знаюць, куды дзівацъ. Ні знаю, каму пыныра́віцца іхныя хварсота.*

Хвярубіна *ж.* Лахман, рызман. *Ладна табе і хвяры́обіна будзіць. А во нейкыя хвірюбіна вісіць, можна уськінуць на плечы. Памянш.* **хвярубінка, хвярубіначка.** *Калі йна што харошыя відзіла, у хвяры́обінкых прыхадзіла. Толька што дзяржыцца, ні разьехылыся ета хвірюбінка, раз надзеніш, і ўся будзіць. Нашто табе ета хвяры́обінычка, яе нікуды нілізя ныдзіваць. Тады ў нас ні хвірюбінычкі ні асталыся, усё прішлося ныжываць.*

Хіленне *н.* Прытулянне. *Як ікая біда, тады яны хілюцца, а як сталі нічога жыць, і ўсё іхныя хіленьня прайшло.*

Хітанне *н.* Хістанне. *Я тожа відзіў тама хіта́ньня, а ач чаго — ні знаю. Ня бойся хіта́ньня, лезь, дрябіна ні паедзіць.*

Хітацца *незак.* Хістацца. *Кылячок хіта́іцца, а ні выцягыіцца, відна, сучок дзяржыць. Настолька быў слаб, што, бувала, ідзець і ат ветру хітаіцца.* **Хітнуць, хітануць** *зак.* Хіснуць. *Хітнеш клянок і зломіш, во што будзіць, клянок дужа крохкій. Бярёзку нада крепка прівізаць за кольля, ато веціp хітанець, і йна вы́вірніцца, жальсы божа будзіць, што ты яе нёс.* **Хітнуцца, хітануцца** *зак.* Хіснуцца. *Думыю, чаго йта сук хітну́ўся ны яблыні, ажно во хто тут хызяйнічыіць. Лесьвіца хітану́лыся, дык я ўжо думыю, ты ляціш.*

Хітраванне, хітрэнне *н.* Хітрыкі. *Мы быйстра рызгыда́лі яго хітрува́ньня. Пупадзець табе зы хітрува́ньня, гуляй чэсна, ні абду́рівый. Ніхай ня думыіць, ніякыя хітреньня яму ні паможыць.*

Хітрамудрый *прым. іран.* Занадта хітры. *А ты ня будзь такім хітраму́дрым, ёсьць людзі хітрейшыя зы цябе. Ён думыў, што адзін на ўсём сьвеці такей хітраму́дрый. Памянш.* **хітрамудранькій.** *Дужа ты хітраму́дрінькій зьдзелыўся, каб я табе зу пуўцаны́ пацьцёлка аддаў.*

Хіхікі *мн.* Хіхіканне. *Ны кажным шагу у яго хіхікі, пряма ня можыць, каб ні пыцьсьміхну́ць каго-небудзь. С хіхікымі век ні прыжывеш, нада сюрьёзна думыць.*

Хлабазініна *ж.* Доўгі дубец, галіна. *Даўно пы табе хлыбазініна пла́чыць, січас Максім ацьсякець ны кынаві. Яго каб хлыбазініныю хырашэнька пучуствува́ў, тады б*

ён троху абрузуміўся. Памянш. **хлабазінінка.** *Хлыбазінінкымі нада зыцягнуць дзіркі ў плятне. Павеліч.* **хлабазінішча.** *Во хлыбазінішча выляіцца, ніхто ні прібярець.*

Хлабазнуць *зак.* 1. Хвоснуць. *Як хлыбазьнець лазіныю, ты на етым месьці і саўесься.* 2 *іран.* Выпіць. *Яны хлыбазнуць умеюць, адзін другому ня ўступюць, толька каб пыднасіў хто-небудзь.* **Хлабазнутый** *дзеепрым. Як ацскочыш хлыбазнутый, пірістаніш хадзіць пы гылывах.*

Хламіда, хламідзіна *ж.* Шырокі лахман, рызман. *У цябе ета хламіда скора саўсім рыспаўзецца і с плячэй зваліцца. У сенцых жа пад лесьвіцыю нейкыя хламідзіна выляіцца, можа ты яе і шукаіш. Памянш.* **хламідка, хламідачка, хламідзінка**. *Посьлі бані можна любую хламідку пірякінуць. Во чысьцінькыя хламідычка, вазьмі, надзеніш ны мінутку. Ці ты ня відзіла, я тута ны шасту хламідзінку вешыў, каб сьцікала, а січас німа. Павеліч.* **хламідзішча, хламідзінішча**. *Усьпёр ны сябе нейкыю хламідзішчу ірваныю і йдзець. Ськінь ету хламідзінішчу, ныт табою усе сьміяцца будуць, што ў таком старье ходзіш.*

Хлапаватый *прым.* 1. Падобны да ачосу. *Нейкыя хлупуватыя мацерія, ш чаго б іна ткана тыкая.* 2 *перан.* Слабы, павольны. *Нешта ён хлупуватый, піхні — і валіцца, як ны ныгах ні дзяржыцца. Памянш.* **хлапаваценькій.** *Хлупуваціцінькыга мыціріялу ні бярі, насіцца ня будзіць. Нешта ты хлупуваціцінькій стаў, ты ж ні так даўно хадзіў гогылім.*

Хлапецтва *н.* Перыяд у жыцці мужчыны, калі ён дарослы, але яшчэ нежанаты. *Што ўжо ны старысьці успымінаць хлапества. Я помню, як ты у хлапестві бегыў зы Адаркыю.*

Хлапчына *м.* Хлапчук. *У яе ўжо ладный хлапчына, на від гадоў пітнаццыць будзіць. Памянш.* **хлапчынка, хлапчонка, хлапчуган, хлапчонак, хлапчанок.** *Сяньня кароў пасець Аўсяёўнін зяць і зь ім нейкій хлапчынка, пымыгаіць. Твой хлапчонка адзін дзень можыць у бырынах пыхадзіць. У Сенькі троя хлупчуганыў, а ён усё ханцеў, каб дычка была. Кузьмоў хлапчоныk быў учора ў горыдзі, цітрадык сабе ныбраў і маім прівёз. Ты хлыпчанком быў, а яны ўжо ладнымі лабрэтымі пы вічарінкых бегылі.*

Хлапянэй, хлапяный *прым.* Выраблены з ачосу. *Хлыпянэя ніткі някрепкія, ня будзіш жа ты шыць хлыпянкыю. Хлоп прядуць толька ткаць, хлыпянымі ніткымі*

пасьцілкі пытыка́юць. Хлыпя́ный клубочык астаўся і астаўся, ткаць я большы ня буду, дык дзеці боб пыдвязывыюць.

Хлебануць *зак.* 1. Хлебянуць. *Сьвіньні елі і сыбака троху хлібану́ў с карыта.* 2 *перан. іран.* Выпіць. *Што вы, хлібану́лі учора з Мысяёнкым?* 3 *перан.* Зведаць. *Я ўсякія жызьні хлібану́ў, усяго пыспыта́ў. Як хлібанеш калінебудзь горя, тады і бацьку з маткыю ўспомніш.*

Хлебнік *м.* 1. Ахвотнік да хлеба. *Мнець хлебнік ськібку за ськібкыю, толька спруўляйся резыць. Сідзяць хлебнікі на печы, ждуць, пакуля атрежу па ськібычкі.* 2. Карміцель. *Во зыдзярець твой хлебнік бырады́, тады ты пукукýіш. Памянш.* **хлебнічак**. 1. Ахвотнік да хлеба. *Ах, якей ты хлебнічык, усё табе пыдывай і пыдывай, у дзеда ажно рука зыбалела резыўшы.* 2. Карміцель. *Мае хлебнічкі адзін на печы нос руспусьці́ў, а другей у люлькі пузырі пускаіць, паспробый даждҗыся ат іх хлеба.* **Хлебніца** *ж.* 1. Ахвотніца да хлеба. *І ты тыкая самыя хлебніца, як Настычка?* 2. Карміцелька. *Мае хлебніцы ішчэ растуць, са́мі хлеба просюць.*

Хлебчык, хлебчычак *м. памянш.-ласк.* Хлеб. *Ці атрезыць табе ськібычку хлебчыка? Глянь-ка, як смашна Коля есьць хлебчык. Хлебчычык нілізя ські́дывыць.*

Хлехатанне *н.* 1. Бурлівы шум вады пры цячэнні. *Во ўжо атлі́ў дождж дык атлі́ў, па вуліцы хліхыта́ньня — у па́выдкі так ня бегла выда.* 2 *перан. неадабр.* Бурнае злаванне. *Відна, ні ў век ня ўніміцца ён іс сваім хліхыта́ньнім. Дужа яго хліхыта́ньня некыму важна.* 3 *перан.* Узбуджанасць (пра свінню ў ахвоце).

Хлехатаць *незак. перан.* Быць у стане ахвоты (пра свінню). *Хляхочыць сьвіньня, нада гнаць на хверму.* **Хлехатацца** *незак. неадабр.* Ахопліевацца бурнай злосцю. *Нешта яму сяньня увесь дзень хляхочыцца.*

Хлехатня *ж. неадабр.* Бурнае злаванне. *Горька мне нада яго хліхатню́ глядзець. А хвытала ў іх хліхатні, як жылі ўку́чы.*

Хлехатун *м. неадабр.* Той, хто вельмі злуе, гневаецца. *Рызыйшоўся хліхату́н, ніяк спакою сабе ні найдзіць.* **Хлехатуха, хлехатуння** *ж. Ніізьвесна па ком зыдыла́ся хліхату́ха, нійдзе ціхаміру ёй ні буваіць. Прівядзець сабе хліхату́ньню ў хату, пызнаіць, як зь іхным пріродзьдзім жыць, пыкрасу́іцца.*

Хлехаценне *н.* 1. Бурлівы шум вады пры цячэнні. *Выйшла на вуліцу, ціха кругом, толька нейкыя хліха-*

ценьня чую, я ўсё абыйшла кругом, пыдыйшла к погрібу — там цякець, за́ ныч повін набегла вады. 2 *перан. неадабр.* Бурнае злаванне. *Я ні пыгляджу́ ны яго хліхаценьня, пашлю куды сьледыіць і ўсё.*

Хлехацець *незак.* 1. Бурлець. *Раншы тута выда хліхацела, а цяперя саўсім суха стала.* 2 *перан. неадабр.* Бурна злавацць. *Калі ўжо яму збры́дзіць хліхацець, якей ён пасты́лый чылавек стаў!* **Хлехацецца** *незак. неадабр. Зал.-бессуб'ект. ад* хлехацець 2. *Посьлі етыга рызгавора яму доўга будзіць хліхацецца.*

Хлешчы 1 *прыназ.* Лепей. *Хлешчы Антоніхі прыздра́віла яго Хрузычка, будзіць знаць, сь кім чыпа́цца. Нявестку прівёз, што сякець хлешчы сьвякровы.* 2 *прысл.* Лепей, мацней. *Адна ўмеіць хырашо, а другая яшчэ хлешчы.*

Хлёбкаць *незак.* 1. Хлябтаць. *Ах ты, рызба́лывылыся, ужо мылыка хлёбкыць ня хочыш, ці я табе адны кілбасы буду купляць.* 2 *перан. іран.* Піць, выпіваць. *Ні сьцісня́юцца, хлёбкыюць, толька станоў паўлітрікі.* **Хлебтануць** *зак.* Хлебануць. *Сыбака разы два хліптану́ў і пабег — уцёк.*

Хлёстка *прысл.* 1. Рэзка. *Хлёстка лупіць на ўсе бакі, ні глядзі, што мыладэй.* 2. Трапна, востра. *Так хлёстка адбрыла Мыкарёнку, што таму і скызаць нечыга.*

Хлёсткасць *ж.* Спрытнасць, рэзкасць. *Каб Івану тыкая хлёсткысьць, як у Цімкі, ён ба нікому ні ўступаў, ато варочыіцца, як мядзьведзь.*

Хліпканне *н.* 1. Усхліпванне. *Сьціхні іс хліпкыньнім, пупала — і стоіла, ні нада быць такім дасу́жым.* 2. Слабае ўспыхванне (пра святло лямпы). *Што глядзець на хліпкыньня, дуні, ніхай ту́хніць, усё роўна гарець ужо ня будзіць.*

Хліпкаць *незак.* 1. Усхліпваць. *Будзіць хліпкыць, хліпкыць, а тады ныпра́ўду зырявець, етыга ён абізацільна дажджэцца.* 2. Слаба ўспыхваць (пра святло лямпы). *Агонь у ла́нпі пычаў хліпкыць. Лампа хліпкыіць, ці ня кнот дужа ныгарэў.* **Хліпкацца** *незак. Зал.-бессуб'ект. ад* хліпкаць 1. *Ад дуроў хліпкыіцца, большы ат нічога.* **Хліпнуць** *зак.* 1. Усхліпнуць. *Нейкыя дзяўчонка хліпнула разы два, а тады большы ня чутна було.* 2. Слаба ўспыхнуць (пра святло). *Агонь у лампі хліпнуў і пыгас, у пацёмкых ужо спаць лажы́ліся.*

Хлуда *ж.* Хлуд, буйное смецце. *Пыд ныгамі ўсякыя хлуда́, нада загресьць грыблямі, а тады мятлою мітану́ць.*

Хлудў сыбярі, сыбярі ды пыдз загнет, я ў печ укіну ура́ньні.

Хлуджэнне, хлудзяненне *н.* Насмечванне галлём, трэскамі. *Няўжэлі ты ня можыш біс хлуджэньня абыйціцца? Як табе ўсігда хлуджэньня ныра́віцца! Я іх січас турну́ с хлудзя́ніньнім, што ня будуць знаць, як ляцець.*

Хлудзіна, хлудзініна *ж.* Асобная трэска. *То там хлудзіна выляіцца, то там, ня дужа чыста прібраў. За ім дайжа аднае хлудзініны ні найдзіш. Памянш.* **хлудзінка, хлудзіначка, хлудзінінка, хлудзініначка**. *Дробніնькія хлудзінкі асталіся, вы́сып ны я́чыньня, зыпа́шуцца. Каб айдзе хлудзінычка асталыся, нічога німа, усё чы́сьцінька. Чыста прібра́джына, нійдзе ні хлудзінінкі ня ўвідзіш. Зьмёў хлудзінінычкі ў кучку, высыплюцца айдзе-небудзь. Павеліч.* **хлудзінішча**. *Во такея хлудзінішчы астаюцца посьлі прібіра́ньніка.*

Хлудзіць, хлудзяніць *незак.* Завальваць хламам, смеццем. *Ішоў ба ты хлудзіць ны дрыватоньня, ніхай ужо у адным месьці увесь хлуд. Дужа табе хочыцца тут хлудзя́ніць, вазьмі ж тады венічык ды прімяці ўсё ґ загнецьцю.* **Хлудзіцца, хлудзяніцца** *незак.* Завальвацца хламам, смеццем. *За што айдзе ня возьмісься дзелыць, усюдых у цябе хлу́дзіцца. Глядзі, каб меншы хлудзя́нілыся, а не— дык сам зымітай, а я ня буду зы табою кажныю мінуту прібіраць.*

Хлузіна, хлузініна *ж.* Дубец, хварасціна. *Каб па іх пы абоіх ладныя хлузіна пыхадзіла, яны б жыва аселіся. Як схвачу́ хлузініну, ён ня будзіць знаць куды бежч. Памянш.* **хлузінка, хлузіначка, хлузінінка, хлузініначка**. *Трошку хлузінык пірясек, яны сухея, будуць гарець. Так вы́сіклі у Рывах, што нійдзе хлузінычкі ня ўвідзіш. Ліжалі тут хлузінінкі, я іх у печ укінула. Каб хуць якея хлузінінычкі былі, нійдзе нія́кіх.*

Хлында, хлындала *м.* і *ж.*, **хлынданнік** *м.* Той, хто бязмэтна швэндаецца, бадзяецца. *Пашоў хлы́нда пы дзяреўні цігацца, сь кім пыстаіць, сь кім пакуріць — ета яго зыняція такоя. Якея ты работы ат хлы́нды дажджэсься, іна сыма ні прідумыіць, за што б ёй хацелыся ўзяцца. У хлы́ндылы ні к чому рукі ні ліжаць. Ну яй-богу ж ні прідумыіш, у каго етый хлы́ндыньнік удаўся.* **Хлынданніца** *ж. Дзьве хлы́ндыньніцы сыбра́ліся, туды пройдуць, нызад вернуцца,— як ніпрі́ка́інныя.*

Хлынданне *н.*, **хлынды** *мн.* Бязмэтнае швэнданне, бадзянне. *Як табе ні ныдаесьцы хлы́ндыньня, як табе людзей*

ня стыдна дзень пры дні гульма гуляць і ні за што ні брацца! Сколька ўремя ты яго хлынды будзіш цярьпець?

Хлысканне *н. перан. іран.* Піццё. *Мы наглядзіліся ны яго хлыскыньня, чарычка зы чарычкыю ідзець як у леічку.*

Хлыскануць *зак.* 1. Звонка ўдарыць, выцяць. *Дудурачыська, што дзед ложкыю ціряз лоб хлысканець.* 2 *перан.* Выпіць. *Пырысят ладна прыдалі і хлысканулі ня хужы, красьнінькія ехылі.* **Хлыскануцца** *зак.* Звонка ўдарыцца, выцяцца. *Хлысканууся ілбом ап шула, во такей гузіна ускачыў.* **Хлысканутый** *дзеепрым.* *Ці ладна хлыскануута? — будзіш знаць, як балывыцца.*

Хлюндра *ж.* Неахайная жанчына. *Хлюндру пірявучывыць дужа цяжола, яе к пырядку ніхто ні прілумаіць.* Узмацн. **хлюндрына**. *Ікая ж хлюндріна, худзь ба нямножка прігледзіла дзяцей і сыма сябе, дык нісколька ні глядзіць. Павеліч.* **хлюндрышча**. *Хлюндрішча ты, хлюндрішча, апушчэнка самыя пасьледнія, як ета так апусьціцца можна!*

Хлюпканне *н.* Хлюпанне. *Худзь ба скарей пыцсыхала, ныдаела ета хлюпкыньня. Посьлі хлюпкыньня хуць на печы мінутку пагреюся.*

Хлюпкаць *незак.* 1. Хлюпаць. *Айдзе ні станіш, усюдых хлюпкыіць, усюдых вадою ныбралыся, цяперя луччы у хаці сядзець.* 2. Боўтацца. *Малыя у начоўкых хлюпкыіць, куклі нешта мыіць, уся па вушы мокрыя.* **Хлюпкацца** *незак.* Боўтацца. *Сколька ты будзіш хлюпкыцца ізьестым тряп'ём, кынчай скарей, паедзім.*

Хлюсцік *м. іран.* Самаўпэўнены і нахабны задавака, ганарлівец. *Такей хлюсьцік, што зь ім да трёх ні гывары. Ладный быў хлюсьцік, ты пыгывары пры яго сь Пітракоўныю.*

Хлябанне, хлябтанне, хлёбканне *н.*, **хлёбат** *м.* Хлябтанне. *Лянь ты ны яе хлібаньня: раз хлібанець і кыцінка туўхаіць мордыю, каб хлібаў. Гані ат карыта, ато я пыкажу яму хліптаньня. Вон пашоў с хлёпкыньнім, ну пупаду я цябе другей раз у сенцых, пряма колым буду лупіць. Стаю кыла печы і чую хлёбыт у сенцых нейкій, выскычыла — а ета Мыксімёнкыў сыбака сядзіць у пырысяччый шаічкі.*

Хлябі *мн.*, **хлябіна** *ж.* Макрэча, мокры снег. *Руспусьціла посьлі мяцелі, хлябі, ніийдзе ступіць нілізя, толька різінывыя боты нада, а ў різіні халодна січас. Некуды йціць, хлябіна, вытырнісься — зразу пы калені мокір*

будзіш. Памяниш. **хлябінка**. *Ты хля́бінкі ні баісься, зьбегыіш.*

Хлянуць *зак.* Лінуць (пра вялікі дождж), моцна пацячы, паліцца (пра ваду). *Нібальшэнькыя тучка, думылі, пыка́пыіць і сьціхніць, а тады аткуля хмара ўзілася, як хля́нуў, дык усё заліў і зытапіў. Ладна засыпылі раўчы́нку, а тады хля́нула выда і размыла ўсё. Хырашэнька апсып, каб выда ў погріб ні хля́нула.*

Хляп *выкл.* Пра аднаразовае лясканне. *Дзьвірямі у яе піряд носым хляп, тая стаіць і ні знаіць, што дзелыць. Чую: клямка хляп, я іду, а ён ужо шны́хыріць па сенцых.*

Хляпанне, хляпканне *н.* Лясканне дзвярамі. *Калі пачуіш хля́пыньня, выйдзі глянь, можа тама хто будзіць лазіць. Атвяжыся ты ат мяне, ня чуў я ніякыга хля́пкыньня.*

Хляпаць, хляпкаць *незак.* 1. Ляскаць (клямкай, дзвярамі). *Ма́лыя ба́лыюцца, хля́пыюць клямкыю, во хто тама. Дзьвері, кажыцца, хля́пкылі, а ці быў тама хто, ці нікога ні було, я ня відзіла.* 2 *перан. груб.* Гаварыць. *Троху і твой Пітрачок хля́пыў губамі, ні сядзелыся яму ціха. Дакуля ты будзіш хля́пкыць ротым?* **Хляпнуць** *зак.* Ляснуць (клямкай, дзвярамі). *Як слова, кля́мкыю нехта хля́пнуў, зірні-ка ў сенцы. Дзьвері хля́пнулі, а ў хату ніхто ня йдзець.*

Хмара *м. перан.* Пахмурны чалавек. *Чаго ён еткыя хма́ра сяньня? Кублянок хма́ра хма́рыю ходзіць.* **Хмарышча** *ж.* Вялікая хмара. *Бальшэнныя-бальшэнныя хма́рішча су́ніцца, кылі ні грыдыва́я.*

Хмаранне *н.* Нахмарванне. *С учыра́шніга хма́ріньня дайжа ні пыка́пыла. Ні ныравіцца мне ета хма́ріньня. З бальшога хмаріньня ма́лый дождж.*

Хмыленне *н.* Нахмыльванне. *Ці помніш, як Віктыр атыўча́ў кабылу ат хмы́ліньня? Пу́жкі хырашэнька дай за хмы́ліньня.*

Хныкала *м.* і *ж.*, **хныканнік** *м.* Той, хто хныча. *Такей хны́кыла, ню́ні руспусьціў і сядзіць: ні па ём зьдзелына. І большыя і меншыя — абея хны́кылы адзінакывыя. Зма́лку прівык рю́мзыць, цяперя і бальшэй мульчуга́н — хны́кыньнік.* **Хныканніца** *ж. Зыдыла́ся хны́кыньніца, дык і ў дваццыць гадоў будзіць хны́кыць як ма́ліькыя.*

Хныканне *н. перан. неадабр.* Бязмэтнае блуканне, заглядванне ў розныя куткі. *Як толька яму ні ныдаесьцць ета бісталковыя хны́кыньня, усё дно як шукаіць ветру ў полі. Я б яе атаўчыла ат хны́кыньня пы двырах.*

Хныкаць *незак. перан.* Бязмэтна блукаць, заглядваць у розныя куткі. *Найдзі ты яму якоя-нібудзь зыня́ція, ато ён зымарі́йся ужо ад гульта́йства, хны́кыіць дзень прі дні і хны́кыіць.*

Хобат *м. перан. жарт.* Карак. *Цябе нада хырашэнька за хобыт узяць, каб ты пыціш эў. Хобыт наеў гульта́йнічыючы, што яму атходзіць.*

Холда *м. асудж.* Несумленны чалавек, падманшчык, круцель, злодзей. *І ты холду верiш, думыіш, ён праўду можыць скызаць. Узмацн.* **холдзіна**. *Холдзіна прыклятый, разьві цябе чылавекым нызваць можна. Павеліч.* **холдзішча**. *Хто ж ня помніць, якей ён холдзішча быў.*

Хопа, хопанькі, хопачкі *выкл.* Пра ўставанне, пад'ём. *Хопа, дывай сюда. Хопа, я ўзяў. Хопынькі, хадзі на ручкі. Хопычкі, устаў ма́лінькій.*

Хопанне, хопканне *н.* Падскокванне, імклівае ўставанне. *Будзіць хопыньня, як вы́пусьціш з рук і ён ка́хніцца аб зямлю. Хва́ціць ужо, хва́ціць хопкыньня, пысядзі ціха.*

Хопаць, хопацца, хопкаць, хопкацца *незак.* Падскокваць, імкліва ўставаць. *Во як ты любіш хопыць! Ня хочыць сядзець, хопыіцца, глядзі, с пасьцелі зваліцца, тады ля́сьніцца. Ёрзыіць, хопкыіць, бярі яго на рукі, ня́нчыся зь ім. Можа, табе ўжо хва́ціць хопкыцца?* **Хопнуць, хопнуцца** *зак.* Падскочыць, імкліва ўстаць. *Так лёгінька хопнуў уверьх. Як хопніць ма́лыга, тэй дужа рад. Ого, як ты хырашэнька хопнуўся.*

Хоханне *н.* Кароткае гучнае ўздыханне пры стомленасці. *Пыдажджы́ с хохкыньнім, нада хуць канцы дайціць, тады пысядзім міну́тычку.*

Хоханнік *м.* Той, хто каротка гучна ўздыхае пры стомленасці. *Нешта нашы хохкыньнікі чуць шавелюцца, саўсім рукі пупуска́лі.* **Хоханніца** *ж. Ну што, хохкыньніца, пыра аддыхаць, а?*

Хохкаць *незак.* Каротка гучна ўздыхаць пры стомленасці. *Што ж хохкыіш, ішчэ работы мнугува́та, нада пыкыпашы́цца.* **Хохнуць** *зак.* Каротка гучна ўздыхнуць пры стомленасці. *Хохнуў ды ўзноў бяріся за дзела, яно цябе ждаць ня будзіць.*

Хракцерный *прым.* Нявытрыманы, злы. *Астапёнык дужа хра́кцірный, чуць што ні па ём, січас успы́хніць як сьпічка. Калі ці ён, ці іна хра́кцірныя, зь імі нялёхка.*

Храмаватасць *ж.* Нязначная, малапрыкметная кульгавасць. *Як ціха йдзець, хрумува́тысьць ня дужа заметна, а як быйстрей, дык ладна ныхра́мывыіць.*

Храмаватый *прым.* Крыху кульгавы. *Мушчына ішчэ прыжывець, а хрумува́тыя дзеўка — ета горя на ўсю жысьць, да гроба горя. Памянш.* **храмаваценькій, храмаваценечкій.** *Пріі́жджа́ла Мікілаіхіна дычка і мальчыка прівазіла, ён хрумува́ціонькій у яе. Хрумува́цінічкыя дзяўчонычка, і ладна заметна, ножка адна трошку кырацейшынькыя.*

Храмаць *незак.* Кульгаць. **Храмаюшчый, храмуюшчый** *дзеепрым. А во так і пражыў усю жызьню хрыма́юшчый. Шурка гадоў пітнаццыць таму нызад пріі́жджала, у яе быў мужык храму́юшчый.* **Храмуючы** *дзеепрысл. Ня дужа лёхка яму пріходзіцца храму́ючы. Храму́ючы ды сьляпу́ючы трудна кыпашы́цца.*

Храмушка *ж.* Кульгавая жанчына, кульгавая жывёла. *У іх дзяўчонка храму́шка, нішчасный чылавек на ўсю жызьню. Пра ўсё пра ета мне Машка-храму́шка рысказывыла. Авечка храму́шка бегыіць зу тубункoм. Памянш.* **храмушачка**. *Як жа тама жывець яе храму́шычка? Ты сваю храму́шычку пыкармі, ато кряпчэйшыя ціпляты ні даюць ёй пад'есьць.*

Храпанне, храпканне *н.* 1. Хрумстанне. *Не, я ўжо як ішла, ня чула хря́пыньня. Усё дно як хря́пкыньня нейкыя зы плятнём.* 2. Важкі ўдар пры падзенні. *Вот неік жа піряносіць еткыя хря́пыньня! Будзіць хря́пкыньня, што калекыю калі-нібудзь пріпаўзець двору.*

Храпаннік, храпканнік *м.* Той, хто хрумствае. *Дужа етыя хря́пыньнікі улляглі у быра́нькі, ныра́віцца ім хрусьцець. Сядзіць хря́пкыньнік з бальшэнныю бру́квіныю, скрыля́іць і есьць.* **Храпанніца, храпканніца** *ж. Як табе, хря́пыньніца, сьвежыя гурочыкі, ці ныра́вюцца, а пыліваць жа ты ні хацела. Во хря́пкыньніца, толька пыдывай ёй хрусты́.*

Храпатанне *н.* Гучнае хрумстанне. *Узя́ліся за йгрушы, толька хрыпыта́ньня чутна.*

Храпатаннік *м.* Той, хто гучна хрумстае. *Ах, якея хрыпыта́ньнікі, нылiга́юць ны быранкі.* **Храпатанніца** *ж. Тру́дзіцца над бру́квіныю хрыпыта́ньніца, а нож тупува́т, ня можыць скрылёк урезыць.*

Храпатаць *незак.* Есці з хрумстам. *Віджу, у бульбоўніку ляжыць і храпочыць ціплёнка, забіла б кошку, каб ні ўцікла. Мае хырашо хрыпыта́лі пячэньня, любілі.* **Храпатацца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад храпатаць. *Як табе храпочуцца дзедывы яблычкі?*

Храп'е *н.* Агародная трава, сабраная на корм для сві-

ней. *Сьпірва схаджу у хря́п'я, а тады карову даіць бежч нада.* Памянш. **храп'іца, храп'іка.** *Як укініш пырысятым хря́п'іца, яны ажно хвытаюць — так любюць зелінь. У карзінычкі з ручкыю трошку хря́п'іка асталыся, толька мулува́цінька, нада пыдырваць.* Павеліч. **храп'ішча.** *Пы бырыках хря́п'ішча — хуць касу зыкла́дывый. Хря́п'ішчым сала ні нагоніш, мучы́ца нада.*

Храставіна, храставініна *ж.* Крыжавіна. *Хріставіна крепка зьбіта, сьмела вешый крючча, усё вы́дзіржыць. Хріставіны нада хырашо укріпляць, на іх уся крыша дзяржыцца. Каб дубовыю зьбіў хріставініну, ета была б надзёжныя.* Памянш. **храставінка, храставінінка**. *Зьбі-ка ты яшчэ адну хріставі́нку, ета, па-мойму, ня дужа надзёжныя. Разьві ета хріставінінка, ны такой нічога ня ўдзержыцца.*

Храсткі *мн.* Крыж у спіне. *Ты ныпа́рь хырашэнька хрясткі, і табе палу́ччыіць, папомніш маё слова. Ны хрістка́х высіка́лі уцін — так лячылі.* Памянш. **храсточкі.** *А хрясточыкі мае, а што йта ў іх зывіря́іцца: пывярнуцца нілізя.*

Храшчэнне *н. рэліг.* Вадохрышча. *Хряшчэньня шчыта́лыся бальшым празьнікым. Як ехылі ны хряшчэньня, з нашыга двыра зыпрігалі па́ру саней.* Памянш. **храшчэнніка.** *Скора ўжо, знаць, хряшчэньніка, а ты ні зьбіраісься пра́зныывыць.*

Хромка *ж.* Гармонь з храматычным ладам. *Хромку як возьміць, як різанець, молыдзіж за ім гу́жым, гу́жым. Нямецкыя мне ні ныравіцца, буду купляць хромку.*

Хром-хром *выкл.* Пра хадзьбу кульгавага. *Ідзець хром-хром, у яго, відна, пыря́дышныга ногі быляць. Патрошку лі двыра калды́быіць хром-хром.*

Хропанне, хропканне *н.* 1. Рэзкі, храбусткі трэск пры ламанні. *Дам я табе зы такоя хропыньня. Як за́йдуць у кусты, толька хропыньня і чутна, ажно треск стаіць. Ці чуіш хропкыньня ў кыныпля́х? 2 перан.* Удар аб зямлю з трэскам. *Вы́лізіць яму калі-небудзь бокым такоя хропыньня. Што, ці чу́ствыіцца хропкыньня?*

Хропцца, хропсца *незак.* Храпціся. *Табе ладна храплося посьлі чаркі. Сяньня яму будзіць хропсца, ні бядуй. Пычало яму хропсца, хуць с хаты уцікай.*

Хруктылён *м. жарт.* Велізарны лік. *Ён сам такей грымацей, што можыць да хруктыліёна дышчыта́ць.*

Хрупкаць *незак.* Хрумстаць. *Войцы ахотня такоя цьвёрдзінькыя сена с абложык хру́пкыюць. Сухарікі ней-*

кія прінёс, дзеці хру́пкыюць. **Хрупкацца** *незак.* Хрумстацца. *Ці смашна быранькі хру́пкыюцца, можа, яшчэ даць?* **Хрупнуцца** *зак. перан.* Стукнуцца з трэскам, ударыцца. *Каторый ты ета раз хру́пнуу́ся с крышы?*

Хруст *м.* Крэндзель. *Раншы матка як накруціць хрустоу́, ныпякець, тады дзеці цэлый дзень ядуць. Памянш.* **хрусцік, хрусцічак, хрусток, хрусточак**. *Лю́біця вы хру́сьцікі, іх жа печ няскора. Ты ж хуць хру́сьцічык зьеж ны дарогу, ато пыбягіш галодный. Ма́лыя хру́пылі і я у́зіла адзін хрусток. Сма́шінькія хрусточыкі, бярі большы, ні сьцісьняйся.*

Хрусценне *н.* Лёгкі трэск, хруст. *Пы сіряну як ідзеш, хрусьценьня далёка чутна, чуць ні зы вярсту.*

Хрусцецца *незак.* Злёгку патрэскваць, хрусцець. *Су́шкі у вас дужа ладна хрусьця́цца. Што йта тут січас хрусьцелыся?*

Хрыбеціна *ж.* Хрыбет. *Рызбалелыся хрібеціна ніізьвесна чаго, нада у бані крепка вы́пыріцца. Каб цапком пы хрібеціні пірiцягнуу́ хырашэнька, тады б ён меншы адурюва́у́. Памянш.* **хрыбецінка, хрыбцінка**. *Дайно твыя хрібецінка чэшыцца, жалка, што ніхто ні на́йдзіцца пычысаць як сьледыіць. Твыя хрібцінка крепкыя, усё вы́дзіржыць.*

Хрыпанне, хрыпканне *н.* Хрыпенне. *Ой, як ныдыіда́іць тваё хріпыньня, ні зупуска́й балезьні, ґ дыктырам абраціся. У яго часта хріпкыньня буваіць, халодныя вады хва́ціць — і пашоу́ хріпець.*

Хрыпаць, хрыпкаць *незак.* Хрыпець. *Халодныя вады глыну́у́ са льдом і хріпыіць. Прустудзіу́ся дык і хріпкыіць, ён ніскولька ні бірягецца.*

Хрыпач, хрыпіла *м.,* **хрыпілка** *м.* і *ж.* Хрыпун. *Чаго ён такей хріпа́ч, усё рыйна як у яго лёхкіх нешта зывіря́іцца. Узіла сабе нейкыга хріпілу, троху капошыцца ны дваре. Што ты нейкій хріпілка, усё у́ цябе у́ грудзях гармонікі іграюць. Бягі сустрюкаць сваю хріпілку, ідзець зь мяшком ад былышыка, пыд'іжджала сь піря́днінцымі.* **Хрыпачка** *ж. Можа, тая хріпа́чка што-небудзь тріпану́ла, зь яе усяго можна ждаць.*

Хрыпенне *н. перан.* Жыццё са слабым здароу́ем. *Ні знаю, што будзіць зь яго хріпеньня, відна, ня вы́кырыбкыцца яму.*

Хрыпець *незак. перан.* Жыць са слабым здароу́ем. *Ішчэ трошку хріпіць, чуць хату піряходзіць, ета ні жы-*

лец. **Хрыпецца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад хрыпець. *Як табе, троху хріпіцца на цёплый печы?*

Хрыстанне *н.* 1. Зашыванне крыж-накрыж. *Тут ніякыя хріста́ньня ні паможыць, нада новый мяшок шыць.* 2 *перан.* Шкуматанне, разрыванне на палосы. *Ты ў мяне жыва палучыш зы такоя хріста́ньня.* 3 *перан.* Біццё з размаху. *Я троху відзіла іхныя хріста́ньня, іх тама Кыцярініна дычка рызвыла́кывыла.*

Хрыстаннік *м.* 1. Той, хто зашывае крыж-накрыж. *Куды ж тыкая работа гадзіцца, хріста́ньнік, разьві ета зышыва́ньня, ат'етуля кычаны вы́вылюцца, а ня то бульба.* 2 *перан.* Той, хто шкуматае, ірве на палосы. *Пыдзікýйся на етыга хріста́ньніка, што ён тваріць.* 3 *перан.* Той, хто б'е з размаху. *Дзяржыці-ка свае кулакі прі сабе, эйш, хріста́ньнікі найшліся!* **Хрыстанніца** *ж.* 1. Тая, што зашывае крыж-накрыж. *Ікая ж ты хріста́ньніца, разьві ж так зышыва́юць.* 2. Тая, што шкуматае, ірве палосамі. *Другая хріста́ньніца бярецца зы тря́пкі, аднае мала было.*

Хрыстаць *незак.* 1. Зашываць крыж-накрыж. *Ты ні хріста́й як пупала, а сядзь ды прі́ла́п харошый ла́пік.* 2 *перан.* Шкуматаць, іrваць на палоскі. *Нашто ж табе яшчэ большы хріста́ць ета шкума́цьця?* 3 *перан.* Біць размашыста. *Як дывай яго хріста́ць аднаго ўтраіх, прімылацілі б, каб ні ныскачы́лі нашы мушчы́ны.* **Хрыстацца** *незак.* 1. Зашывацца крыж-накрыж. *Трошку хріста́іцца, на первыя ўремя ладна будзіць.* 2. Шкуматацца, ірвацца на палоскі. *Хырашо ў цябе хріста́іцца, нічога кýчка ўжо гатова.* 3. Біцца размашыста. *Ізьвесна, чаго яны хріста́ліся: пыч чаркыю былі.* **Хрыстануць** *зак.* Ударыць размашыста. *Каб ты відзіў, як яго хрістанýў тэй нячы́стыя сіла, зы нішто зы ніякыя ўда́ріў.* **Хрыстануцца** *зак.* Ударыцца моцна. *Бег сколька жы́сьці, як хрістанецца ап паплецьця, ажно за грýдзі схваціўся, ці ён ні замеціў, ці ня мог астынавіцца. Крепка ён хрістануўся с крышы, зімля цьвёрдыя, дужа сільна ўда́ріўся.* **Хрыстанутый** *дзеепрым. Хра́бра падлез, а тады атла́зіць хрістанýтый,— і больна, і стыдна: сам вінуват.*

Хрэснік *м.* Хроснік. *У мяне дужа многа хресьнікыў було, бувала, то тэй, то тэй і завуць кумою, і завýць. Ці часта ж у цябе бываюць твае хресьнікі?* *Памянш.* **хрэснічак, хроснічак**. *Ныгываріў, ныгываріў чаго зря, во табе й хресьнічык. Бягі скарей, Мішка пыдвязець, як жа ні пыдвязець, кылі хрёсьнічык.* **Хрэсніца** *ж.* *Пыглядзі-ка,*

што мне хресьніца нідаўна прінісла, пріходзіць, гаворіць, наця, мам, ета будзіць ат мяне пыдарык.

Хрэст-нахраст *прысл.* Крыж-накрыж. *Пы адной достычкі хрест-нáхріст прібіта, там дужа нечыму дзіржаць. Во і ў Сямёнывый хаці вокны хрест-нáхріст пызыбівáны, некыму жыць.*

Худа-бедна *прысл.* Крыху, сяк-так, больш-менш. *Худа-бедна пріпя́лі тады хáччыну, усё ні пу чужых вуглах цігацца. Худа-бедна сыбрáліся і яны, як людзі, пашлі ны свадзьбу.*

Худобачка *м.* і *ж.* Схуднелая асоба, схуднелая жывёла. *Худобычка мáльчык, яму, відна, нечыга нідылігáіць. Абея дзяўчонычкі такея ўжо худобычкі, што я скызаць ні магу. Зыкармілі карову, худобычка стала, стаіць і ат ветру хітáіцца. Ніхай што худобычка, ны траве ат'есца, цялёнык сваё ныбярець.*

Худэй, худый *прым.* Худы. *Відзілі мы сяньня Пуўлюка, плёўся ў горыд, дужа худэй, ні знаю, чаго такей, пряма спаў зь ліца. І ты нешта худы́й стаў як палка. Памянш.* **худзенькій, худзенечкій, худзёсенькій, худзёсенечкій, худзюсенькій, худзюсенечкій.** *Відна, ў сьвіньні мала мылыка, худзенькія пырысяткі, нада пріпáівыць. Ху́дзінькія мáлыя, ім зу гульнёю пад'есьць некылі, трошку піріхвáцюць і пабеглі насіцца па вуліцы. Калі травы німа, скот будзіць худзенічкій. Дзяўчонка Марініна ху́дзінічкыя, іна відна, што хворыя. А якея ж етыя дзеці былі худзёсінькія, толька чар тэй, што дзеці. Ці ты ня корміш етых ціплят, што яны худзёсінічкія, куды іх резыць, такіх дайжа ні апскубеш. Худзю́сінькыя цёлычка, ныўряд, каб зь яе якей толк быў. З бальніцы мы яго зыбралі худзю́сінічкыга, а во ў дваре патрошку ныпрáвіўся. Узмацн.* **худзюшчый.** *Тады ён прішоў худзю́шчый посьлі раненьня, думылі, ці вы́жывіць, а ў дваре хырашо пашло ны пыпрáўку. Памянш.-узмацн.* **худзюшчанькій, худзюшчанечкій.** *Ці ня зь лёхкымі у яго ні ў пыря́дку, што ён такей худзю́шчынькій. Доўга былі худзю́шчынічкія, а посьлі сталі пупруўля́цца.*

Хужы, хужэй, худжы, худжэй *прысл.* Горш. *Ху́жы ні пріду́мыіш, як у іх пулучы́лыся. А хужэй ты сплесьць ня мог? Яны тады хужэй усіх жылі ў дзярэўні, а посьлі рівалюцыі зямлю пулучылі, абжыліся. Ху́джы некуды, як пупадзецца ніпутны́й мужык. Мне ні раз яшчэ худжэй пріхадзілыся, а я ўсё цярьпела, піріжывáла.*

Хужэйшый, хужшый *прым.* Горшы. *Ярі сёліта многа*

хужэйшыя, чым летыся, чаго б ета? Твой ножык хўжшый, а мой луччы. Мяшочыкі с хўжшым ячменім — ета малоць сьвіньня́м, сабе толька пышаніца малоць. Памянш. **хужэйшанькій, хужэйшанечкій**. *Хужэйшынькыю моркву кладзі адзьдзельна, карові пойдзіць. Хужэйшынічкія кыча́нчыкі крышыць ня стоіць, капусты многа, харошых кычаноў хва́ціць.*

Хуканне *н.* Дзьмуханне ў складзеныя далоні. *Калі рукі крепка замёрзьлі, ім хўкыньня ні паможыць, бягі ў хату, атагрей.*

Хуканнік *м.* Той, хто дзьмухае ў складзеныя далоні. *Пызыкалелі, хўкыньнікі, во як вам ні брацьвязёнык.* **Хуканніца** *ж. Не, хўкыньніца, так ні сагреісься, бягі ў хату ды на под ляж на печы.*

Хулюганнічанне *н.* Хуліганства. *Улепюць яму калі-небудзь зу хулюга́ньнічыньня, пыскрябець ён заты́лык.*

Хулюганнічаць *незак.* Хуліганіць. *Ты ўжо, знаць, пычынаіш хулюга́ньнічыць, нада зы цябе кряпчэй брацца. Німала яны хулюга́ньнічылі, нечыга за іх зуступа́цца, за гэрчыкыў за еткіх.*

Хунтоўка *ж.* Сорт яблынь з буйнымі пладамі. *Ён сабе нысадзіў хунтовык, засы́пліцца яблыкымі.* Памянш. **хунтовачка**. *Харошыя хунтовычка сядзіць у Цімоха кыла пуні, ён яе бірягець, дысьпіля́іць.*

Хунты *мн.* Плата зернем за памол. *Хунты́ аддасі, трошку распы́ліцца, дык ат етыга мяшочыка пасьці нічога і ні аста́ніцца.* Памянш. іран. **хунцікі**. *А нада ж хўньцікі плаціць, ці ты забыўся?*

Хуркала, хурканнік *м.* Буркун, бурклівы чалавек. *Я ні знала, што твой старік такей хўркыла. А ні дывядзі бог зь еткім хўркыньнікым на сьвеці жыць, ён жа серца ат'есьць.* **Хурканніца** *ж. Ого ікая хўркыньніца, зь ёю нядзелю пыжыві, дык духі выісьць, зы кажныю мелыч ныгрызецца.*

Хурканне *н.* Злоснае бурчанне. *Я наслўхылыся хўркыньня, дос, цяперя ты паслухый. Ніхай ён прыва́ліцца с хўркыньнім зь яго, каб я туды хуць раз пышла.*

Хуркаць *незак.* Злосна бурчаць. *Калі ён пірістá́ніць хўркыць, дужа ныдаеў. Усё хўркыіць і хўркыіць, худзь ба якую мінуту пумуўча́ў.* **Хуркацца** *незак.* Злосна бурчацца. *Каторый дзень табе хўркыіцца?* **Хуркнуць** *зак.* Злосна забурчаць. *Нешта яму ні пыныра́вілыся, хўркнуў і пашоў за дзьверi.*

Хурхуленне *н. перан.* Злаванне. *Іньціресныя у яго хурхуленьня: кіпіць увесь, а віду ні пыка́зывыіць.*

Хурхуленнік *м.* Той, хто моцна злуе. *Ці ўняўся тэй хурхуленьнік ай усё уніму яму німа?* **Хурхуленніца** *ж. Ты, як сьвякрова, хурхуленьніца, нада патрошку зьдзержывыць сябе.*

Хурхулець *незак. перан.* Моцна злаваць. *Мы ўжо відзім, што ўзноў хурхуліць, што йта зь ім зывіра́іцца, што німа яму ні разу спакою.* **Хурхулецца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад хурхулець. *Учора ім яшчэ большы хурхулелыся. Як пычанець табе хурхулецца, нячыстыя сіла за рёбры браць, ты вады зы каўнерь ліні, асты́нь.*

Хустачка *ж.* Хусцінка. *Абвяжы́ся ху́стычкыю, цяперя ішчэ ніхто прыстывалосый ня ходзіць, халодна. Міша ху́стычку купіў, а я вышыла.*

Хуха, хухачкі, хухця *выкл.* Выгук з уздыханнем у пачатку адпачынку. *Ху́ха, можна пысядзець мінутычку, зямлю кідаць нялёхка. Ху́ха, біс прівычкі ажно рукі быляць. Ху́хычкі зымаріўся, пірідыхну́ трошку. Ху́хычкі, як жа ты мне рукі атырваў, цігаючы цябе. Ху́хця мне, саўсім пріста́ла, ні магу іціць.*

Хухканне, хуханне *н.* Выгукванне з уздыханнем пры стоме. *Некылі с ху́хкыньнім, нада скарей дыклыда́ць вазы, дождж вот-вот хлы́ніць. Хва́ціць ху́хыньня, нада яшчэ трошку пыкіда́ць.*

Хухканнік, хуханнік *м.* Той, хто выгуквае з уздыханнем пры стоме. *Ну што, мае ху́хкыньнікі, можа вам крупені ў міску наліць? А-а, ху́хыньнікі, нялёхка такея калоды пілiць?* **Хухканніца, хуханніца** *ж. Зымыха́лі рукамі ху́хкыньніцы: худзь ба ету бульбу сыбраць, куды тута яшчэ адгыня́ць. Сідзяць ху́хыньніцы склаўшы рукі, дужа зымаріліся.*

Хухкаць, хухаць *незак.* Выгукваць з уздыханнем пры стоме. *Нечыга ху́хкыць, ішчэ работы многа, тута капёшык пяць ныкладзецца. Ху́хыюць ды на сонца пыглідаюць, ці скора зайдзіць.* **Хухкацца, хухацца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад хухкаць, хухаць. *Нешта вам дужа рана сяньня пычало ху́хкыцца. Вам ужо даўно ху́хылыся.* **Хухнуць** *зак.* Выгукнуць з уздыханнем пры стоме. *Увосінь ат пагоды дыбра ня жджы, ху́хнуў ды ўзноў сыгінайся у быразёнку, выбірай скарей.* **Хухнуцца** *зак. Зал.-бессуб'ект.* ад хухнуць. *Ні хыця ху́хніцца, такую я́мішчу вы́бухыўшы.*

Хуцава *прысл.* Акуратна. *Ці тыкая матка на́ўчыць*

што-небудзь дзелыць хуцáва? Каб у цябе пулучáлыся хуцáва, ты нічога была б хызяйка. Памянш. **хуцавенька, хуцавенечка**. *Нада хуцáвінька прібраць, ні кідаць як зря. Можна ж хуцáвінічка зьдзелыць, а ня роілым, як ты.*

Хуцавасць *н.* Акуратнасць. *Ні було ў яго хуцáвысьці і ня будзіць ні разу, увы ўсякім дзелі ён як ральлё.*

Хуцавец *м.* Акуратны чалавек. *Усе знаюць, якей ты хуцáвіц.* **Хуцаўка** *ж. Хуцáўка ўзілася за дзела, ні снапы пулучаюцца, а ніізьвесна што, рыгазьзё.*

Хуцавець *незак.* Рабіцца акуратным. *Нада ж хуцавець хут трошычку, дакуля ты няўрёмішчыю еткім жыць думыіш.* **Хуцавецца** *незак.* 1. Рабіцца акуратным. *Ніколька ён ні хуцавеіцца, хуць і пыдрыстáіць.* 2. *Зал.-бессуб'ект.* ад хуцавець. *Ці пычало яму нямножка хуцáвіцца?*

Хуцавый *прым.* Акуратный. *Каб ён быў такей хуцáвый, як меншый, я б словічка ні гываріла. Памянш.* **хуцавенькій**. *Ну ладна, ты дужа хуцáвінькій, цябе й хвáлюць.*

Хыканне *н.* Сцішанае злоснае бурчанне. *А што ён сы сваім хы́кыньнім зьдзелыіць, пахы́кыіць і ўспакоіцца.*

Хыканнік *м.* Той, хто сцішана злосна бурчыць, буркун. *Ой, хы́кыньнік узяўся, што ўжо такоя Зьмітрок зьдзелыў, што ён пуўдня хы́кыіць.* **Хыканніца** *ж. Во пыдыбрáлыся пáра: і іна тыкая самыя хы́кыньніца, як ён.*

Хыкаць *незак.* Сцішана злосна бурчаць. *Доўга старік хы́кыў, січас, знаць, сьціх.* **Хыкацца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад хыкаць. *Што табе, узноў хы́кыіцца, дужа ты сяньня расхы́кыўся.* **Хыкнуць** *зак.* Сцішана злосна забурчаць. *Пáру разоў хы́кнуў тута і некуды пашоў, ці ня ў лес, шукаў нешта тапорік.*

Хыркала, хырканнік *м.* 1. Буркун, непрыемная, бурклівая асоба. *Ета ўжо зыдаўся хы́ркыла, яго ніякій чорт ні пірявýчыць. Ня дужа твой хы́ркыньнік стрáшын, як ты дýмыіш.* 2. Хрыпун. *Урадзіўся хы́ркыла, пы свайму пріродзьдзю пашоў.* **Хырканніца** *ж.* 1. Буркуха, непрыемная, бурклівая жанчына. *Як сьвякрова хы́ркыньніца, умеіць пубурчэць.* 2. Тая, што хрыпіць. *Зь дзявоства была хы́ркыньніца, паетыму ніхто і замуж ні браў.*

Хырканне *н.* 1. Непрыемнае, злоснае бурчанне. *Няўжэлі нырáвіцца слухыць яго хы́ркыньня?* 2. Хрыпенне. *Лёхкія зыхыладзіў, паетыму і пычалося хы́ркыньня, нада бярежца, а ён ніскалька ні бірягецца.*

Хыркаць *незак.* 1. Непрыемна, злосна бурчаць. *Ен*

тута доўга хы́ркыў, усё нейкія вярёўкі іскаў, хто іх браў калі, тэя вярёўкі. 2. Хрыпець. *Прастýджын быў, усю зімý хы́ркыў, ён і ў бані выпáрівыўся і ныцірала яго Верка, ня дужа пымыгáла.* **Хыркацца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад хыркаць. 1. *Яму ўсігда дужа ладна хы́ркыіцца, усігда спакою німа.* **Хыркнуць** *зак.* Непрыемна, злосна буркнуць. *Нешта нейкыя зьдзелыіцца, калі ды хы́ркніць,— хы́ркніць і ўспакоіцца.*

Хырленне *н.* Змарнеласць, заняпаласць. *Як пычанецца хы́рліньня, яно няскора атпýсьціць. У яго ні січас ета хы́рліньня, яно даўно яго мучыіць.*

Хырленнік *м.* Змарнелы, заняпалы чалавек. *Ай, якей зь яго жыціль, хы́рліньнік, ні адно, дык другоя, усё нывáлііцца ны яго.* **Хырленніца** *ж. Змáлку была хы́рліньніца, а тады пыдрысла і акліяла, цяперя ладныя баба.*

Хырчэнне *н.* Стоенае злоснае бурчанне. *Ці вы тута ні наслухыліся ац стáрыга хырчэньня? Ён сам знаіць, што яму зы хырчэньня можыць быць.*

Хырчэннік *м.* Той, хто стоена, злосна бурчыць. *Абоя яны хырчэньнікі ладныя, крепкія нада нервы цярьпець іх.* **Хырчэнніца** *ж. Калі ж ты пасьпела стаць такою хырчэньніцыю?*

Хырчэць *незак.* Стоена злосна бурчаць. *Кажыцца ж, саўсім ні було за што хырчэць, дык ён усё роўна найшоў прічыну.* **Хырчэцца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад хырчэць. *Ты мне скажы, за што яму ні хырчэлыся калі-небудзь?*

Ц

Цалёвачка *ж.* Невялікая дошка-цалёўка. *У цябе ж на сенцых цалёвычка ляжыць, і шукаць ні нада. Каб бірнушкоў пару ны цалёвычкі руспусьціў, дренна ні було б.*

Цалічком *прысл. ласк.* Цалкам. *Ён, знаць, цылічком глы́кыіць ягыды, ні жваўшы. Тэй воўк і прыглыцціў бáлыўныга ягнёнычка цылічком.*

Цалкамі *прысл.* Цэлымі, неразразанымі (пра бульбу). *Учора пачшчýпыла і сяньня ыварíла бульбы цылкáмі, ахотня мае паелі. Памянш.* **цалочкамі**. *Ах, каб штук пяць бульбін цалочыкымі, во зьелыся б смашна!*

Цалок *м.*, **цалкі** *мн.* Цэлая адвараная бульба. *Зьеж хуць адзін цалок, ны дарогу ні пыўрядзіць гырячынькыя. Цалкоў сістра атвáріць, пыджáріць сала, мы нымыкáімся, з гуркамі ныядзімся і пашлі. Памянш.* **цалочак.**

Зьеў ба, зьеў сьвежынькіх цалочыкыў, ды доўга ішчэ ждаць нада.

Цалянне *н.* Пападанне. *Стріляіць у пустый сьвет зь яго цыля́ньнім. Ну, што с твайго цыля́ньня пулучылыся?*

Цантаўра, цантаўрыя *ж.* Цвінтарэй. *Наша баба усігда цынта́ўру зьбірала, ета ў яе было лікарства ат усіх хвароб. А ты зываpі цынта́ўріі ды папі троху, гаворюць, іна дужа пымыгаіць.*

Цапканне *н.* Хапанне. *А ну цябе с тваім ца́пкыньнім, ці так курей ловюць.*

Цапканнік *м.* Той, хто хапае. *Во ета ныстыяшчый ца́пкыньнік, раз і гатова, быран у руках.* **Цапканніца** *ж. Відзіш, ікая зь мяне ца́пкыньніца, лаві ўжо сам, я табе нічога-ні пымагу.*

Цапкаць *незак.* Хутка хапаць. *Ты зыбіга́й аттуля, а я зь естыга боку, будзім яго ца́пкыць. Ні ца́пкый, нічога тута ні ліжала.* **Цапкацца** *незак.* Хутка хапацца. *Я хацеў зы жардзінку ца́пкыцца, ды ні дыстаў і пыляцеў тыршма́ носым.* **Цапнуцца** *зак.* Хутка схапіцца. *Каб ні ца́пнуўся за сук, сь цябе б тута блін быў с такея вісычыны́.* **Цапнутый** *дзеепрым. Ага, ты ўжо ца́пнут! Ніхай ца́пнут, а вы яго ўсё рыўна ні зыва́ліця.*

Цапочак, цапочачак *м. памянш.* Цапок. *Вы́ріж роўнінькій цапочык ны ніты. У мяне многа цапочыкыў, на клеці зьвя́зыныя ліжаць. Можа табе етый цапочычык падойдзіць, ён дужа гла́дзінькій.*

Царыпанне, царыпканне *н. жарт.* Хапа́нне. *Такоя тваё царіпыньня, што кошку ні схва́ціш, іна ж нікуды ні ўціка́іць, ціхінька пышла і ўсё. Ня дужа яны быяцца твайго царіпкыньня.*

Царыпаннік, царыпканнік *м. жарт.* Той, хто хапае. *Я віджу, што ўсе царіпыньнікі зы плятнём схуваліся, ждуць, як ты будзіш іщіць. Выла́зь, царіпкыньнік, с кустоў, некыга лавіць.* **Царыпанніца, царыпканніца** *ж. Сь цябе, канешня, самыя што ня ёсьць царіпыньніца, ты можыш і зайца сцаріпыць, калі ён будзіць спаць. Бягіць царіпкыньніца, січас паможыць табе лавіць.*

Царыпаць, царыпкаць *незак. жарт.* Хапаць. *Ці ня Віцьку вы прігатовіліся царіпыць? Ета ж я так пітуха царіпкыла, чуць ні схваціла, ён вырвыўся, а я брязь.*

Цацканне *н.* Важданне, асцярожнае абыходжанне. *Данілыва ца́цкыньня дужа ныдаела. Ні знаю, чаго табе ныра́віцца ета ца́цкыньня.*

Цвяканне *н.* Чвяканне. *Што ў цябе лі ґаных усігда*

цьвя́кыньня, нада ўсё ацскресьць, аткінуць ды пацсы́пыць зямлі, піска.

Цвякаць *незак.* 1. Чвякаць. *Дужа прыпітáлыся зімля вадою, айдзе ні стáніш, усю́дых цьвя́кыіць,— што ты хочыш, еткія дажджы́ лілі цэлыю нядзелю.* 2 *перан.* Біць з гучным чвяканнем. *Ён ба усіх цьвя́кыў,— іш ты яго, гірой якей, глядзі, ці сваю гылаву зносіш.* **Цвякацца** *незак.* 1. Чвякаць. *Пыц саломыю пряма выда стаіць, ідзеш — дык ажно цьвякыіцца.* 2. Падаць з гучным чвяканнем. *Сколька разоў ён тута цьвя́кыўся!* **Цвякнуць** *зак.* 1. Чвякнуць. *Я стаў, дык у етым месьці ажно цьвя́кнула.* 2. Ударыць з гучным чвяканнем. *Цьвя́кнуць пу зубах і зьнясеш, такей прыспалітный.* **Цвякнуцца** *зак.* Упасці, ударыцца з гучным чвяканнем. *Нылáзіш, што цьвя́кнісься ды пряма ў лужыну, я тады пірідзіваць цябе ня буду.* **Цвякнутый** *дзеепрым.* Удараный. *Апцёрся цьвя́кнутый і пашоў моўчынька, дыгіройствывыўся.*

Цвяленне *н.* Дражненне. *Дзеці, а ўжо цьвя́ліньня як у бальшы́х, што ат узрослых пачуюць, тоя й пухтыря́юць.*

Целяпеніцца *незак. неадабр.* Весці гутарку без узаемаразумення. *Будзіш ты зь імі тута цэлый дзень цiляпеніцца. Поп сваё, чорт сваё, столька ўремя цiляпенюцца і да толку ня дойдуць.*

Целяпеньчык *м. памянш.* Целяпень. *Во як рызыйшоўся цiляпеньчык, дужа яго Дынілёнык дапёк. А што ж ты аць цiляпеньчыка хочыш; як ён сыбразіць.*

Целяпнёў *прым.* Такі, які належыць або ўласцівы целяпню. *Ізьвесныя дзела, цiляпнёва работа, сколька ні глядзі, дык нада пірядзелывыць. Ты мне цiляпнёвы словы ні пірідывáй, ты мне скажы, што сам думыіш.*

Целяшок, целяшочак *м.* Невялікі кавалак бервяна, невялікая калода. *У мяне ёсьць ладный цiляшок ны пыдвáлкі, нада вы́брыць уремя ды завезьць руспусьціць. Нескылька цiляшочыкыў ляжыць пыц стряхою, ні знаю, што ён думыіць зь іх дзелыць.*

Цеменнік *м.* Запаленне мозгу ў груднога дзіцяці. *Цеміньнік — дужа плыхáя балезьня, дзеці ні выдзержывыюць, пыміраюць. Мой мальчык сь цеміньніка памёр.*

Цепануцца *зак.* Крыху папарыцца. *Схадзі і ты з мушчынымі ціпаніся, духу многа і вады хвáціць. Нада було б ціпану́цца, я ўжо даўно быў у бані, цела веніка просіць.*

Церабільшчыкаў *прым.* Такі, які належыць церабільшчыку. *Ці ні цiрябільшчыкыву яду ета панёс у зубах сы-*

бака? **Церабільшчыцын** *ж. Во цірябільшчыцына кохтычка астáлыся, зыработылыся, што забыла пра ўсё.*

Церабіць *незак. перан.* 1. Катурхаць, турбаваць. *Я ўжо свайго даўно цірāблю, каб ішоў ны магільнік магілкі пыправіў. Цірябі-ка ты іх, цірябі, ніхай сыбяруцца ды ў лес зьезьдзюць, лішнія палка ні звыляіцца.* 2. Есці. *Як селі з ложкымі, як дывай цірябіць кулеш!*

Церабленне *н. перан.* Катурханне, турбаванне. *Ня дужа яны слухыюць твайго цірябленьня, што ты скажыш— яны ноль унімáнія.*

Церассядзельнічак *м. памянш.* Церассядзёлак. *Вот вешыў жа цірісьсядзельнічык на гвозьдзік і німа, некыму спынáдыбіўся. Ш чаго ты цяперь цірісьсядзельнічык тэй вы́ріжыш, вярёўкыю пыцьцягні і ўсё.*

Церць *незак. перан.* Вастрыць. *Як стаў церць тапор, дык большы зутупіў, чым найстріў. Ета ён трець ножніцы, войстріць так.* **Церцца** *незак.* Вастрыцца. *Каб рукамі дзелыў, дык ба і ножык цёрся.* **Цірнуць, церануць** *зак.* Крыху павастрыць. *Цірні бруском лупáтку, луччы будзіць кыпáць. Як цірнý матычку, іна ў мяне вайстрей становіцца. Нада хуць чым-небудзь цірянýць ножык.* **Цірнуцца, церануцца** *зак.* Крыху павастрыцца. *Каб цірнýліся ножнічкі, луччы б резылі. Як трошку цірянецца ножык, пывайстреіць.* **Цірнутый, церанутый** *дзеепрым. Чýствыіцца, што цірнýтый тыпарок, луччы бярець цісаць. Дайжа і ні пызнаіш, што твой ножык цірянýт.*

Цеснацішча *ж.* Вялікая цесната. *Ціснацішча тыкая была, як яны толька мясьціліся у той хáччынкі. А мы ж столька ўремя жылі у ціснацішчы.*

Цесцяный, цесцянэй *прым.* Ацеслівы, нявыпечаны. *Ціськцяны́й хлеб усігда нісмáшный. Саўсім цісьцянэя пріснакі, пряма як ля́міц, як у печы ні былі.*

Цецерлючонак *м. перан. абраж.* Недалёкае дзіця. *Ты ж хырашэнька-хырашэнька рысталкýй, ато ціцірлючоныкк саўсім у другей бок пойдзіць. Памянш.* **цецерлючоначак.** *Бегыіць ціцірлючонычык, ішчэ ён здорыва нідыпынімáіць.*

Цецівіна, цецівініна *ж.* Асобнае каліва націны. *Узяў ціцівіну — іна аршыны два, ня меншы, гоніць і гоніць уверьх. Укінь пырысятым нескылька ціцівінін, ніхай зáймуцца, ні пішчаць. Памянш.* **цецівінка, цецівінінка**. *Ну ета ж ціцівінкі ат морквы, ці ты ні пызнáіш. Тонінькія нейкія ціцівінінкі, пыт такімі харошыя бульбы ня жджы.*

Цецярлюк *м.* і *ж. перан. абраж.* Някемлівы чалавек,

дурань. *Ціцярлю́к нейкій урадзі́йся, зь ім жа ні пра што ні дыгаворісься. Чаго йна тыкая ціцярлю́к? Памянш.* **цецерлючок**. *Ціцірлючок ты, я ж ясна скызаў, што бязьмен нада бабі занесьць, а ты каму занёс. Узмацн.* **цецерлючына**. *Во цігаіцца пы дзяреўні ціцірлючы́на, каб у путнэя рукі, ён ба работыў-работыў. Павеліч.* **цецерлючышча.** *Быў ты ціцірлючы́шча і астанесься такім, толку сь цябе ні разу ні палу́чыцца.* **Цецярлючка** *ж. Ну а што ты зьдзелыіш, раз ціцярлю́чка зыдылася, гыварiць зь ёю трудна.*

Цешаный *дзеепрым. перан.* Кормлены (пра вепрука). *Дайжа ні скажыш, што твой кыбанчык цешыный, ён як надворный. Во ета відна, што цешыный, яго скора біць можна.*

Цёпканне, цюпканне *н.* 1. Хадзьба па гразі. *Табе, відна, ныравіцца ета цёпкыньня пы грязі́шчы. Мне зы вясну ныдаела цю́пкыньня.* 2 *перан.* Квэцанне. *Кынчай-ка ты цёпкыньня, ніхай сохнуць сьцены. Табе цю́пкыньня хвá-ціць на ўвесь дзень.*

Цёпкаць, цюпкаць *незак.* 1. Ісці, хадзіць па гразі. *Ныўря́д, каб ён вы́прывіўся цёпкыць пы такой дарогі, січас разу нілізя ступíць, грязь ніпрылáзныя. Цю́пкылі мы, цю́пкылі, чуць дыпляліся.* 2 *перан.* Ляпіць, мазаць. *Як устала, усё сьцены цёпкыіць, наводзіць к празьніку крысату́. Пячуркі ўжо ні нада цю́пкыць, яны і так ладны.* **Цёпкацца, цюпкацца** *незак.* 1. Ісці па гразі. *Мы ды самыга цімнá цёпкыліся, па вушы ў грязі пріцягну́ліся. Німа ў мяне бальшы́я ахоты пы грязі цю́пкыцца у тэя Дуччычы.* 2. Квэцацца. *З глінью цёпкылыся цэлый дзень, у парогі троху абмáзыла. Ці доўга ты зь естыю печчу будзіш цю́пкыцца?*

Цёпла *прысл. перан.* У дастатку, багата (жыць). *Кулажоньк зажы́ўся, цёпла сядзіць, усяго у яго хвытáіць. Памянш.* **цёпленька, цёпленечка.** *Чаго ж яны ня будуць цёплінька жыць, кылі так стыряюцца, а расходыў дужа ніякіх німа. Мыкарёнык цёплінічка акыпашы́ўся, што яму атходзіць.*

Цёпцін, цюпцін, цяпцін *прым.* Такі, які належыць нязграбнай, неакуратнай, нерашучай асобе. *Цёпціна рукадзельля зразу пызнáіш. Яно й відна, што цю́пціна работа. Ну канешня, ця́пцін пінжак, хто ж другей так пірімáжыцца.*

Цёпця, цюпця, цяпця, цёмця, цямця, цёпця-лёпця, цёмця-лёмця, цямця-лямця *м.* і *ж.* Нязграбная, неакуратная,

нерашучая асоба. *Цёпця за што ня возьміцца, дык акуратнысьці ня жджы. Відна, што цю́пця тыпарішча апця́сывыў. Усякій пызна́іць, што цю́пця ткала, разьві ета пылатно, ці зь яго можна што-небудзь пашы́ць. Узіла́ся наша ця́пця бліны печ, січас накорміць, усе будуць сыты. Вот скажы ты мне, чаго ты такей цёмця бізгаловый. Іна і ў дзеўкых тыкая самыя ця́мця была, чаго ты ат яе яшчэ хочыш. Тута зразу пызна́іш, што дзелыла цёпця-лёпця. Во чудак чылавек, думыіць, што яму ця́пця-ляпця акуратна што-небудзь зьдзелыіць. Яно й відна, што цёмця-лёмця села за кросны,— можа мяшкоў якіх-небудзь і ныглымыздá іць. Каб ён ня быў ця́мця-ля́мця, дык ба можна было усяго дайціць і ўсяго дабіцца. У ця́мці-ля́мці ізьвесна якей абед палу́чыцца: у рот нічога ня возьміш.*

Цёрла *н.* Невялікая гліняная конусападобная пасудзіна. *У мяне було харошыя цёрла, ды пабілыся. Просу ссып у цёрла, а ў мяшочык можна яблыкі пірясы́пыць. Памянш.* **цёрлечка, цёрлачка**. *Су́шыныя грібы ці ня ў цёрлічку, ма́лыя тама пірісыпа́лі. Пыдай-ка мне цёрлычка, я боб сыбяру.*

Ціва, ціўка, цыва, цыўка *ж. дзіц.* Куранё, птуша́нё, наогул птушка. *Ціву нілізя лавіць, ато квакуха будзіць біцца. Ціўкі пабеглі хувацца, яны спужаліся, што ты іх паловіш. Ціўкі ны бярёзкых сідзяць і пяюць. Цы́ва астаўся адзін, пішчыць, ні знаіць, куды бежч. Пойдзім цы́вык карміць, яны есьць зыхацелі. Памянш.* **цівачка, цывачка.** *Цівычкым халодна, яны просюцца ў хату пагрецца. Цівычкі у гнязьдзечку сідзяць і роцікі пырызіўля́лі: есьць хочуць. Цы́вычка сядзіць у руке ціхінька-ціхінька.*

Цігра *ж. перан. гумар.* Сварлівая жанчына. *Каб табе пупалыся цігра, як Пуўлюку, тады б ты знаў, як жыць у сям'е. Дзеўка была ціхыя і спакойныя, а цяперя цігра стала. Павеліч.* **цігрышча**. *Во ўзяў Прыкапёнык цігрішчу ны сваю гылаву, зыгрызець яго саўсім.*

Ціжбішча *ж.* Надзвычай вялікая колькасць. *У іхным кылгáсі людзей ціжбішча, яны выйдуць, як туча, і за дзень увесь лён вы́біруць. Куды ета тыкая ціжбішча ідзець?*

Цілік, цілілік *выкл.* Выгук, якім перадаецца ціўканне. *Пту́шычкі нейкія цілік, цілік ны бярёзкых. Птушкі пяюць цілілік, цілілік.*

Ціліканне, цілілíканне *н.* 1. Ціўканне. *У лес вясною як зайдзіш, цілíкыньня са ўсіх бакоў. Мы любілі слухыць цілілíкыньня. 2 перан.* Тонкі голас (звыч. пра дзяцей).

Пріехылі унýчкі, цяперя баба наслýхыцца цілíкыньня. Ці ні пырá вам кынчáць цілілíкыньня, спаць нада лажыцца.

Цілікаць, цілілікаць *незак.* 1. Ціўкаць. *Нейкія птýшычкі цілíкыюць, я ні знаю, як яны завуцца. Кажныя раньня дзьве птушкі цілілíкыюць на ліпых.* 2 *перан.* Гаварыць тонкім голасам (звыч. пра дзяцей). *Малыя мыя цэлый дзень цілíкыіць, дужа любіць з бабыю рызгывáрівыць. Дзяўчонкі ны скамеічкі пасьці пат поўныч цілілíкылі.* **Цілікацца, цілілікацца** *незак.* 1. *Зал.-бессуб'ект.* *ад* цілікаць, цілілікаць 1. *Як цёпла, і птушкым хырашо цілíкыіцца. Чаго ж ня будзіць ластыўкым цілілíкыцца, кылі птушунят вы́вілі.* 2. *Зал.-бессуб'ект.* *ад* цілікаць, цілілікаць 2. *Зь дзедым яму ладна цілíкыіцца. Вам тута знаць, вясёлінька цілілíкылыся.* **Цілікнуць, цілілікнуць** *зак.* Ціўкнуць. *Ці ты знаіш, ікая ета птушка цілíкнула? Нейкыя нібальшэнькыя птýшычка цілілíкнула.*

Цінятліва *прысл.* Празмерна ашчадна. *Ты ўжо цінятліва дзелыць ні стыряйся, у цябе ёсьць што у гаршчок укінуць.*

Цінятлівасць *ж.* Празмерная ашчаднасць. *Ну каму ж ба пынырáвілыся тыкая цінятлíвысьць? Ты ўжо меры ні знаіш іс сваёю цінятлíвысьцю.*

Цінятлівый *прым.* Празмерна эканомны. *Іна баба дужа цінятлíвыя, ацьсякець костычку бізь мяса і тую глядзіць, каб пупылáм пірясеч. Ня будзь такою цінятлíвыю, прігатоў людзя́м як нада. Памянш.* **цінятлівенькій**. *Ого, Пашка цінятлíвінькыя, ня дужа накорміць.*

Ціняціцца *незак.* Экановіць, выдаткоўваючы вельмі ашчадна. *Ні ціняціся так, у цябе ўсяго ёсьць. Каб ты меншы ціняцілыся, ны цябе б так кріва ні пыглідалі.*

Цінячэнне *н.* Празмерная эканомнасць. *А ну іх с такім цінячэньнім, яны самі сабе жалеюць куска зьесьць. Калі вобмыль чаго, тады канешня і цінячэньня будзіць.*

Цінячэннік *м.* Той, хто празмерна эканоміць. *Дужа акынамістый, пряма цінячэньнік, а ні чылавек.* **Цінячэнніца** *ж. Тыкая ўжо цінячэньніца, кажыцца, драбíнку солі і тую разьдзеліць нáпыл.*

Ціп, ціпец *м.* Ціпун (хвароба курэй). *Як у куріцы ціп, яе зразу пызнáіш, іна ня есьць, дзюбку разініць і крыльля апýсьціць. Я помню, як у нашых курей разы два ціпец быў, і аткуля ён толька бярецца!*

Ціпканне *н.* Падзыванне куранят. *Етыя піскля́ты пужлівыя, яны твайго ціпкыньня ні паслухыюць нізашто.*

Ціплёнак *м.* Кураня. *Квакуха дужа строгыя, іна зы ціплёнка пряма ў вочы кініцца. Ураньні пашлі с квакýхыю усе, а к вечыру двух ціплёнкыў німа. Памянш.* **ціплёначак**. *Злавіў ціплёнычка і носіцца зь ім, ішчэ прідáвіць у руках.* **Ціпляты** *мн. Усігда ціпля́т як насодзіць, табун повін двор, а тады усадзьбу пыклыдáюць. Памянш.* **ціпляткі, ціплятачкі**. *Ты пыглядзі, айдзе ціпля́ткі, каб іх тхорь ні пылавіў. Ціпля́тычкі ні ацстаю́ць ат квакýхі, усё ройна усьлед бегыюць.*

Ціпця *м.* і *ж.* *дзіц.* Кураня. *Ты ні плач, січас я табе ціпцю злаўлю. Пабегла ціпця пыт палкі хувацца.*

Ціска *прысл.* Цесна. *Ціска пыдбірацъ вобуў нілізя, хадзіць ня будзіш, як пысажмець ногі.*

Ціскій *прым.* Цесны. *Купіш ціскія бацінкі і будзіш мучыцца. Ціскій пінжак, пряма режыць пыт пахымі.*

Цісмуць *незак. перан.* Быць значным, моцным (пра мароз). *Столька ўремя цісьніць марозік, пыра б ужо атпыдáць. Летыся ішчэ такою парою ціснуў мароз.*

Ціхамір *м.*, **ціхаміры**е, **ціхамір'е** *н.* Ціхамірнасць. *Калі вам якей ціхамір будзіць, бáлыўнікым такім! Січас вы палучыця ў мяне ціхамірія. Толька прідзіць бацька, ён вам дасьць ціхамірія. Калі йта я ат вас ціхамíрья даждуся?*

Цішыць *незак.* Суцішаць. *Чаго ты іх патроху ня цішыш, дыла і дыла распýсту, яны твыря́ць, што хочуць.* **Цішыцца, цішэцца** *незак.* Суцішацца. *Прі бацьку пычалі цішы́цца, ато ж уходу нійдзе ні було. Нешта вам мала цішэіцца, відна, узноў лýпкі зыхацелі.*

Цмактанне *н.* Смактанне, піццё. *Нада атнімаць пырысят, ато яны сьвіньню на нітычку сьцягнуць зь іх цмыктáньнім, саўсім зывáлюць. Нырáвіцца яму цмыктáньня, узноў нылівай бутылычку і ныцягывый соску.*

Цмактаннік, цмактун *м.* Той, хто цмокча. *Ах, які́ей ты цмыктáньнік! Цмыктáньніка ат кабылы ні атыгнаць. Ці ні заселі у Мітрыхвана вашы цмыктáньнікі? Ладный цмактýн разьдзелыўся, крепкій. Памянш.* **цмактаннічак, цмактунок, цмактунчык**. *Як вам тута, цмыктáньнічкі, сядзіцца, ніхто ні зыбіжáіць? Із бутылычкыю цмуктунок кычаіцца пы сіньнікý. Бяс соскі цмактýнчык і спаць ня хочыць.* **Цмактунніца, цмактуха** *ж. Толькі пусьці ету цмыктáньніцу к карові, будзіць дудоліць. Тыкая бывшая цмактýха, стыдна с соскыю бегыць. Памянш.* **цмактушка, цмактушачка**. *Зынілáся цмактýшка і ня трогый,*

ніхай ціха пысядзіць. Што, цмактýшычка мыя, абіджаюць, ні даюць есьць?

Цмактаць *незак.* Смактаць. *Ігняты ішчэ цмокчуць айцу. Пырысяткі дужа хырашо цмокчуць адгон. Чаго там гываріць, любюць цмыктáць, ач чáрычкі ні атказывыюцца.* **Цмактацца** *незак. Зал.-бессуб'ект. ад* цмактаць. *Нешта с тваёю соскыю у яго саўсім ня цмокчыцца. Ім нічога цмокчыцца, вы́цігнуць пы стыкáнчыку і яшчэ глідзяць.* **Цмактануць** *зак.* Смактануць. *Путпусьці цялёнка, ніхай цмыктанець. Учора ім пыдвязло, троху цмыктанýлі у Ігарёнка.* **Цмактанутый** *дзеепрым. Во тута відна, што нямножка цмыктанýта, цялёнык мордыю торкыў.*

Цмыганне *н. неадабр.* Бязмэтны пошук. *Каб хто найшоўся ды нылáіў хырашэнька зы яе цмы́гыньня, атаўчыў ба ат етыя прівы́чкі.*

Цмыганнік, цмыгун *м. неадабр.* Той, хто старанна шукае там, дзе не трэба. *Цмы́гыньнік як баба, як яму толька ня стыдна. Мушчына, а цмыгýн хужы бабы якея, толька і знаіць бегыць адзь дзьвярей ды дзьвярей.* **Цмыганніца, цмыгуння** *ж. Айт, што ты пры яе будзіш гываріць, ізьвесныя цмы́гыньніца. Пышла цмыгýньня лётыць пы дзяреўні, усюдых яе пабýдзіць, пысядзець у дваре некылі.*

Цмыгунь *выкл.* Шась. *Перша пышыптáліся, а тады адзін зы адным цмыгýнь сь сянец. Васіль выйшыў, а цірізь мінутку іна цмыгýнь усьлед.*

Цоканне *н. жарт.* Цалаванне. *Ці ня посьлі цокыньня ты бягіш такей вясёлінькій? Кынчайця цокыньня, заўтря дыцалýіціся.*

Цоканнік *м. жарт.* Той, хто цалуецца. *Сьпяць цокыньнікі зыдраўшы ногі, пыд раньня пріішлі.* **Цоканніца** *ж. Айдзе тута наша цокыньніца схувáлыся?*

Цокаць *незак. жарт.* Цалаваць. *К табе госьць пріехыў, бягі скарей цокыць. Пашоў цокыць сваю ніныглядную.* **Цокацца** *незак.* Цалавацца. *Знаць, ды самыга раньня цокыліся лі цяремухі.* **Цокнуць** *зак.* Пацалаваць. *Ці пасьпела ж ты цокнуць сваю куму? Як жа так ты яго атпусьціла і ня цокнула?* **Цокнуцца** *зак.* Пацалавацца. *Бягіця скарей, ато й цокнуцца ні пасьпеіця.* **Цоканый, цокнутый** *дзеепрым. Блішчы́ць, што медный сумувар, зразу відна, што цокыный. Ну, кылі цокнутыя, то можна йіціць.*

Цурбаліна *ж.* Ссохлае сцябло буйнога зелля. *Патторні пад дровы нескылька сухенькіх цурбáлін, яны ўміг агнём апхвáцюцца. Памянш.* **цурбалінка**. *Сухея цурбá-*

лінкі кой-айдзе тырча́ць пы траве, нада пывырыва́ць. **Цурбалле** *н. зб. Усю зімý цурба́льля тарчы́ць пы гароду, нада було пывыкіда́ць з восіні.*

Цурбоненне *н.* Наліванне. *Уніміся сы сваім цурбо-ніньнім, нальлеш усюдых, дык мне пыцьціра́ць некылі, січас пыстаý кружку на места.*

Цурбоніць *незак.* 1. Ліць. *Большы вады ні цурбонь сюда, сьвіньні есьць ня будуць.* 2. Ліцца. *Ні ш чаго дождж як улупіý, дык цурбоніла ý сенцых нівісь як, дужа крыша рассохлыся. Паслухый-ка, ці ня ý погріб ета выда цурбоніць.*

Цурбэлка *ж.* Пасудзіна, якая цячэ. *Ня лі нічога ý ста́рыя вядро, ета цурбэлка. Памянш.* **цурбэлачка**. *Цур-бэлычка гаршчоныччык, у ём дзірічка зьнізу.*

Цурганне *н. неадабр.* Даванне, навязванне. *Атвяжы́ся ты сы сваім цу́ргыньнім, такея-то прісма́кі твае бліны.*

Цурчэнне *н.* Гук ад струменя вады. *Паслухый-ка, усё дно як цурчэньня. Не ніякыга цурчэньня я ня чую.*

Цыбаліна *ж.* Ссохлае сцябло буйнога зелля. *Усе цы-ба́ліны сыбярі ды на гонь зынясі. Памянш.* **цыбалінка**. *Во тута нескылька цыба́ліныk аста́лыся.* **Цыбалле** *н. зб. Ну нільзя ж дупускацца, каб цыба́льля пы гароду засела.*

Цыбуліна *ж.* Асобная цыбуліна. *Дзьве цубу́ліны пасьці паýхунта весым. Памянш.* **цыбулінінка**. *Нада цу-бу́ліныk пыкрышыць ны скыýрадý, а тады ж жы́жкыю уліць у бульбу, смашней будзіць.*

Цыганне *н.* 1. Ціўканне, пішчанне. *Сыпні ты чаго-ні-будзь етым ціпля́тым, ныдаела цы́гыньня.* 2 *неадабр.* Сто-ены пошук. *Як ёй самой ні ныдаесьць ета цы́гыньня, іна ні пынімаіць, што над ёю усе сьмяюцца.*

Цыгаць *незак.* Пішчаць (пра кураня). *Бегыюць ціп-ля́ты біс квакухі, цы́гыюць, а йна ýжо сакочыць, ня бу-дзіць большы вадзіць.*

Цыліндровый *прым.* Вальцовы (пра муку). *Немцы як уцікалі, мельніцы кругом пыпалілі, айдзе ты тае цыліндровыя мукі наметіш. Памянш.* **цыліндровенькій** *Каб сьпікла ладык с цыліндровіцькія мукі, смашней ба былі.*

Цыліндроўка, цыліндра *ж.*, **цыліндрык** *м.* Вальцовая мука. *У Каробчыні была мельніца, малолі цыліндроýку. Як ёсьць цылі́ндра, дык хырашо, і блін сьпякеш, і кулеш зваріш, с ахоткі зьясі. Мяшочык цылі́ндріку ёсьць, усяго можна напеч. Памянш.* **цыліндровачка**. *Чаго с цыліндро-вычкыю ня жыць, пякі і варі што хочыш.*

Цыпа, цыпка, цыпачка *м. і ж. дзіц.* Кураня. *Цы́пу*

лавіць ні нада, ён дужа ма́ленькій. Цы́пкі бегыюць зы квакýхыю, адны ні астаюцца. Зьбіліся цы́пычкі ў кучку, ім халодна. Цы́пычка адна аста́лыся, пішчыць, шукаіць другіх.

Цырканне *н.* Даенне. *Я знаю, што можыць быць: зыбалбочысься і на ўсё забудзіш, во й будзіць цы́ркыньня. Карова крічыць, ні дажджэцца твайго цы́ркыньня.*

Цырканýць *зак.* Падаіць спяшаючыся. *Ікая чарка ні надоіцца, а нада цыркану́ць карову. Цыркану́ла сваю малошніцу і пабегла у ягыды зы бабымі — дыгыняць.* **Цыркануцца** *зак.* Падаіцца ў спешцы. *Ні цыркенецца, а йдзі і падой січас.* **Цырканый, цырканутый** *дзеепрым. Ці цы́ркына ж карова, ато ты можыш забыць і кінуць так. Каровы цыркану́ты, цяпера вы да вечыра свабодны.*

Цытра, цытруля *ж. асудж.* Сварлівая жанчына. *Ніізьвесна па ком цы́тра ўрадзілыся, нійдзе места ёй ні буваіць. Я паслу́хыў адзін раз: ікая ж цытру́ля, закрый бог і замілый. Павеліч.* **цытрышча**. *Сыма кругом вінувата, а ну другіх нясець што зря, во цы́трішча прыклятыя!*

Цыўканне *н.* 1. Ціўканне. *Я нідаўна чуў цы́ўкыньня у бурля́ні, можа там твае ціпляты.* 2. Морганне. *Машка ні пыніла яго цы́ўкыньня. Пымінутныя цы́ўкыньня нікрасіва.*

Цэбер *м.* Драўлянае вядро для выцягвання вады з калодзежа. *Цэбір у калодзіжы разьбіўся, нада, каб хто пычыніў. Конь дужа піць зыхацеў, поўный цэбір выпіў. Памянш.* **цэбрык**. *Выцігні яшчэ цэбрік, я зынясу ў хату, ніхай стаіць на́ ныч.*

Цэбернік *м.* Пасудзіна ёмкасцю ў цэбар. *Два чугуны цэбірнікі купілі сьвіньням па́ріць. Нашто мне цэбірнікі цігаць, нада пыглядзець меншых цугункоў.*

Цэберный *прым.* 1. Такі, які мае ёмкасць у цэбар. *Як ты цэбірныя чугуны цігаіш?* 2. Такі, які мае адносіны да цэбра. *Цэбірныя дужка вот-вот пірятрецца, і цэбір можыць калі астацца ў калодзіжы.*

Цэлый *прым.* Цэлы. *Памянш.* **цэлінькій, цэленечкій, цалюсенькій, цалюсенечкій**. 1. Цэлы, непашкоджаны. *Во табе цэлінькыя булычка, як браў, так і аддаю. Цэлінічкій пінжак, што зь ім станіць, ён толька да горыда прайшоў і нызад. Цалю́сінькыя рубашка, іна дайжа ці ныдзівана. Цалю́сінічкій твой ячмень, у ім ні аднае куріцы ні було.* 2. Цэлы, поўны. *Цэлінькій дзень мы прытарчэлі на том бызарі і прівязьлі пырысят нызад. Цэлінічкій гырлач мылыка зы раз выпіў. Цалю́сінькыю ноч ні спалі, дайжа*

вачэй ні зьвялі, думылі, ён нізáштычка ні піріначуіць. Вёдры пыныліваў цалюсінічкія, як ён пынясець такея. **Цалюхтанькій, цалюхтанечкій, цалюхтачкій.** Цэлы, поўны. *Цалюхтынькій месіц хадзілі і нічога ня вы́хыдзілі. Цалю́хтынічкія гырлáчыкі пызывя́зывыла, пыставіла і пышла, ніхай, думыю, ложка сьмітаны будзіць, а прішла — кошка кыкытáмі пырызырвáла тряпычкі і пазьлізывыла верьх. Чыріз усё лета цалю́хтычкій дзень пастойка с тубуном, дасца пызьбá. Цалю́хтычкыю нядзелю дождж і дождж, як зырядзіў, так і ні сьціхаіць.*

Цэпанне, цэпканне *н.* Квэцанне. *Ты ўжо, знаць, атвыкла ац цэпыньня, у цябе цяперя усё чысьцінькыя. І цэпкыньня ныдыідáіць, нягож ні ныдыідаіць, усё ў грязі і ў грязі.*

Цэпаннік, цэпканнік *м.* Квэцаннік. *Відзіш, якоя зыняція найшлі сабе цэпыньнікі. Ніхай-ка цэпкыньнікі ідуць у хату, яны ўжо мокрыя па вушы.* **Цэпанніца, цэпканніца** *ж. Хочыш, січас ета цэпыньніца будзіць сядзець пысярёд лужы. Дывайці-ка, цэпкыньніцы, кынчаць з глінью, січас Сашкіны ці ні пад'едуць.*

Цэпаць, цэпкаць *незак.* Квэцаць. *Ня цэпый ты большы адзёжы, яе тады ні аччысьціць і ні атмыць. Нешта вы пуўдня етый кут цэпкыіця.* **Цэпацца, цэпкацца** *незак.* Квэцацца. *Старік на столі цэпыўся, можа зьлез ды пашоў куды, мне нічога ні гывaріў. Ці табе ішчэ ні ныдаела цэпкыцца у етый грязішчы?*

Цэпка *ж.* Ланцужок. *Нашто табе ета цэпка, нічога ты зь яе ня зьдзелыіш. Нейкыю цэпку пупалі і балыюцца. Памянш.* **цэпачка**. *Цэпычку сабе чыпля́іць на шыю як дзеўка ікая.*

Цэрква *ж.* Царква. *Як строілі нашу цэрькву, дык, гываріли, ішчэ піл ні було, усё тыпырамі дзелылі. Памянш.* **цэркаўка**. *У нашый цэрькыўкі пупа ні було, іс сабора пріізджай служыць, мы былі саборныга пріхода.*

Цэтлік, цэйтлік *м.* Паперка, нязначны дакумент. *Я вун усе цэтлікі у каробку склыдáю. Айдзе-то ліжалі цэйтлікі, зразу і ні нáйдзіш. Памянш.* **цэтлічак, цэйтлічак**. *Во я тута нейкія цэтлічкі ныйшла, ці етыя табе нада. Пыкладзі цэйтлічкі адзьдзельна, можа, калі знадыбя́цца.*

Цюкаванне *н.* Звязванне ў цюкі. *Учора мы ну цюкувáньні зымаріліся, многа було работы.*

Цюромшчык, цюрэмшчык *м.* Арыштант або той, хто варты турэмнага зняволення. *Нійдзе цюрёмшчыку спакою німа, пашоў у Бірязуйкі і там пыдняў бітву. Ён усюдых*

вядзець сябе як ныстыяшчый цюремшчык. **Цюромшчыца, цюрэмшчыца, цюромніца, цюрэмніца** *ж. Ета цюрёмшчыца найдзіць якую-небудзь пятлю, ускочыць, так іна ні абойдзіцца. Цюремшчыца ты, ні дырма цябе і мужык кінуў, і матка атрікла́ся. Я б с тою цюрёмніцыю дайжа рызгыварівыць ні стала. Ых, цюремніца ходзіць, ніхто ёй нійдзе места ні дасьць.*

Цюханне, цюхканне *н.* Павольная, слабая хада. *Я ўжо здáліку пызнала Адаркіна цю́хыньня. Во відзіш, якоя Пынасыва цю́хкыньня.*

Цюхкаць, цюхкацца *незак.* Ісці з цяжкасцю, павольна. *Ці знаіш, сколька мы цю́хкылі ат Мідзькыўшчыны ныпрямкі ціряс поля, нійдзе ступіць нілізя. Цю́хкыўся ён пы дзяреўні нідаўна, паплёўся у тэй бок, пыдз Заречча.*

Цюцька, цюця, цюцік *м. дзіц.* Сабака. *Цю́цька кусаіцца, нілізя яго трогыць. Січас цю́ця прібягіць і зыбярець твой хлебчык, еж скарей. Цю́ціка ужо німа, спаць лёг і табе пыра лажыцца. Памянш.* **цюцечка, цюценька, цюцічак.** *Во й цю́цічка бягіць усьлед зы намі. Цю́цінька есьць хочыць, січас мы яго пакормім. Хадзі сюда, цю́цічык, ня бойся, мы цябе біць ня будзім.*

Цюцькін, цюцькаў, цюцін, цюцеў, цюцікаў *прым. дзіц.* Такі, які належыць сабаку або мае да яго адносіны. *Нясі-ка цю́цькіну місычку, мы яго січас пакормім. Цю́цькыва хатка цякець, будзім ріманці́рывыць. Цю́ціны сьлядкі, пы грязі́ бегыў кругом хаты. Ці чуіш ты цю́ціў голыс, просіцца ў хату пагрецца. Ета цю́цікыва работа, мыш у норку ўскачыла, ён кыпаў, хацеў злавіць. Памянш.* **цюцічкін, цюцічкаў.** *Дзяржы цю́цічкіну вярёвычку, ніхай пабегыіць, пугуляіць, ато яму ныдаела сядзець. Цю́цічкыву яду ня трогый, можыць разьліцца.*

Цягаць *незак. перан.* Накульгваць, з цяжкасцю ступаць. *Ён левыю даўно цігáіць, ні знаю, што зь ім. Цігáў дойга нагу, во ды чаго бáлыўства дывяло.* **Цягнуць** *незак.* 1. Існаваць. *Мае стырікі пакуля троху ця́гнуць. Я пряма ні прідумыю, па чым ён ця́гніць, нічога ня есьць.* 2. Накульгваць, з цяжкасцю ступаць. *Ладна заметна, што ця́гніць нагу.* 3. Павяваць. *Хулуднувáтый віцярок ця́гніць, пінжак нада браць абізацільна.* 4. Хіліць (на сон). *Ні дыспáлі, дык ця́гніць на сон, такея зь іх і работнікі сяньня.*

Цяжалаватый *прым.* Цяжкаваты. *Памянш.* **цяжалаваценькій, цяжалаваценечкій.** *Ціжулувáцінькій мяшочык, пакуля дынясеш, дасца. Ціжулувáцінькыя дзяўчонка і*

ўсё рягочыць. Калодычка ціжулувáцінічкыя, ні глядзі што мáлінькыя.

Цяжолый: **цяжолая зямля**. Глеістая неўрадлівая глеба. *Лі балота усьцяж цяжолыя зімля, жалься божа, што сеіш, нічога ня родзіць. Ны цяжолый зямле урыджаю ня жджы.*

Цялёпанне, цялёпканне, целяпанне *н.* 1. Боўтанне. *Атвяжы свае арелі, ныдаела ета цялёпыньня пысярёд хаты. Ніхай буўтаіцца, кылі табе цялёпкыньня дужа пынырáвілыся. Пыдвяжы́ся акуратней, ціліпáньня у цябе нейкыя збоку.* 2 *перан. неадабр.* Хаджэнне следам. *Я б яго жыва атаўчыла аць цялёпыньня. Як табе ні ныдаесьць яго цялёпкыньня. Зыбярі яго сь ціліпáньнім зь естым, цігаіцца ўсьлед як мышанёнык якей.*

Цялёпацца *незак.* 1. Боўтацца. *Нейкыя мутузіна цялёпыіцца ззаду, патторні.* 2 *перан. неадабр.* Хадзіць следам. *Мáлый цялёпыіцца зы хвастом, ні ны шаг ні ацстаець. Ты будзіш цялёпыцца за Тонькыю, пакуля іна замуж зыкаго вы́йдзіць.*

Цяліцца 1 *незак.* і *зак.* Цяліцца (пра карову). *Мыя карова дылжна кылы вялíкыдня цяліцца.* 2 *зак.* Нарадзіцца (пра цяля). *Ай, у мяне сёліта узноў бычок цялíўся, каб цёлычка, мы б гудувалі, як-небудзь ба пірікармілі.*

Цялушка *ж.*, **цялушонак** *м. ласк.* Падцёлак. *Цялýшка мыя, цялýшычка, пускубі клівяркý. Цілушоньк твой пыглядный, мылако далжно быць. Памянш.* **цялушачка, цялушоначак**. *Цялýшычка як распры́гыіцца ны вярёўкі, ня ўдзержыш. Цэлый дзень цілушонык прівязын ны дарогі.*

Цялушканне *н.* Падзыванне каровы, падцёлка выгукам «цялушка». *Сьціхні ты сь цялýшкыньнім, прібягіць твыя цёлка, нійдзе ня дзеніцца.*

Цялушкаць *незак.* Падзываць карову, падцёлка выгукам «цялушка». *Як пычанець цялýшкыць, зы Сажом пачуіш.*

Цяменне *н.* Добрае разуменне. *Бацька быў як нідапечыный і ў сына такоя самыя цяміньня. Ня жду я ўжо ат яго ніякыга цяміньня.*

Цяміцца *незак.* Добра разумець. *Меншый ува ўсім цяміўся лучшы за большыга. Ні ў чом ён ні цяміцца, нейкій як глумáк.*

Цямка *прысл.* З добрым разуменнем. *Ні глядзі, што мáлый, цямка зыпымінáіць усё, усё пухтыряіць, што пачуіць.*

Цямкасць *ж.* Здольнасць добра разумець. *Якея ты хочыш цямкысьці ат мальгвы́, што яны пынімаюць. Якей-то як рызівон, ця́мкысьці на нохыць німа.*

Цямніць *незак. перан.* Часткова ўтойваць праўду, не выказвацца прама. *Цямніць нешта твой зяцёк, ні гаворіць пра тоя сянцо, а ён знаіць усё. Ім ба, кажыцца, німа чаго цямніць, а воч жа гываріць ня хочуць.*

Цянькі *мн.* Прамы ход без дарогі. *Палу́чуцца цянькі, як заблу́дзісься і ня будзіш знаць, куды выйціць, абыйдзі луччы дарогыю.*

Цяпканне *н.* 1. Няўмелае перасяканне. *Як пупадзеш пы пальцых тыпаром, будзіць тады ця́пкыньня.* 2 *перан.* Кусанне. *Я табе дам ця́пкыньня, кылі палку хвачу́, носісься ты ўсё з зубамі.*

Цяпкаць *незак.* 1. Сячы абы-як, няўмела. *Ця́пкыюць нешта тыпырамі, калі каторый пы наге ні пупадзець.* 2 *перан.* Кусаць. *Кылы ма́ліннькіх пырысят нада дужа астарожна, дайжа самыя ціхыя сьвіньня, буваіць, ця́пкыіць зубамі.* **Цяпкацца** *незак.* Сячыся абы-як. *Што у вас тута ця́пкыіцца, ці нысікіцё хуць на печ?*

Цярэмуха, цяромуха *ж.* Чаромха. *Церемуха вясною дужа красіва цьвіцець. Я сваім мальцым скызала, каб цярёмухі абізацільна пысадзілі.*

Цярэмухавый, цяромухавый *прым.* Чаромхавы. *Можна цяремухывыя цаўё у вілкі зьдзелыць. Зыбівай цярёмухывый кол, ён сухей, будзіць дзіржаць.*

Цярэмушына, цярэмшына, цяромушына, цяромшына *ж.* Чаромшына. *У Адаркіных пыд вакном быльшая цяремушына сядзела, кажный год дужа сільна цьвіла. Сь цяремшыны нулумай сучкоў зь лісьцім, я ў печ пыстаўлю ў чугуне ды ногі пыпарю. Сь цярёмушыны лісьця апсыпаіцца дужа рана, на ўсіх дзірівáх іщчэ дзяржыцца, а на ёй ужо німа. Зысыха́іць твыя цярёмшына, нечыга нідылігáіць ёй. Памянш.* **цярэмушынка, цяромушынка.** *Вы́кыпыйка ты ету цяремушынку, іна нібыльшая, хырашо пріміцца. Многа цярёмушынык пысадзіў пад вокнымі, як рызрасту́цца, красіва будзіць.*

Цясаннік, цясальшчык *м.* Часальшчык. *Ціса́ньніку нада войстрый тапор, абы-якім многа ні нацешыш. Сла́бый ісь цябе ціса́льшчык нада падросьць троху. Памянш.* **цясаннічак**. *Не, ціса́ньнічык, с тыпаром табе ні ў мячыка бегыць, крюкым стыяць ня дужа лёхка.* **Цясанніца, цясальшчыца** *ж. Як мушчына ціса́ньніца, усё дно як Сямён тыпаром мыхаіць. Маша ня хужы цябе ціса́льшчыца.*

Цясцявый, цесценаватый *прым.* Крыху ацеслівы, нявыпечаны. *Цісьцявый хлеб і есьць ніпріятна, ён ажно* *зубам ліпніць. Каб ні пулучыўся твой хлеб цісьцінуватый, ато выцігніш, будзіць як вяз. Памянш.* **цясцявенькій, цесценаваценькій.** *А хто знаіць, чаго етый хлеб цісьцявінькій пулучаіцца. І сяньня твой хлеб цісьцінуваціонькій, ня ўмеіш ты печ як нада.*

Цясцянка *ж.* Цестападобнае рэчыва. *І мука, і бульба, усё ўмесьці пірімішана, цісьцянка нейкыя ў цябе пулучылыся. Пуўвідра цісьцянкі асталыся, пырысятым выврні.*

Цясьма *ж.* Тасьма. *Памянш.* **цясёмка, цясёмачка.** *У мяне ёсьць кусочык цясёмкі, я зывяжу. Айдзе ты ўзіла такую красівыю цясёмычку?*

Цясютканне *н.* Падзыванне каровы выгукам «цясют». *Ня хочыць іна слухыць твайго цясюткыньня, клевір смашней.*

Цясютканнік *м.* Той, хто падзывае карову выгукам «цясют». *Не, я па голысу ні пызнаю, хто йта такей цясюткыньнік.* **Цясютканніца** *ж. Я ўжо чую, што ета Марьіна цясюткыньніца, яе голыс.*

Цясюткаць *незак.* Падзываць карову выгукам «цясют». *Карова вырьвіцца і ўцякець ны атаву, а Прося цэлый вечыр цясюткыіць.*

Цяўкала *м.* і *ж.,* **цяўканнік** *м. перан. груб.* Асоба, якая любіць падкусіць, распусціць чуткі, разбалбатаць сакрэт. *Твой сват ізьвесный цяўкыла, любога паткусіць. С такою цяўкылыю нілізя ні пра што гываріць. Ён усігда такей цяўкыньнік быў, с самыга хлапества помню.* **Цяўканніца** *ж. А той ба цяўкыньніцы нада було сьціхнуць і зумурувацца, пакуля людзі муўчаць.*

Ч

Чабоцік *м.,* **чабоцікі** *мн. гумар.* Боцік. *У правым чабоціку уся пыдышва ат'ехыла. Пыдаждзы, мы табе купім чабоцікі луччы, чым у Маруські. Нешта мала ты пыхадзіў у етых чабоцікых.*

Чабурдыханне, чабурханне *н.* 1. Наліванне або выліванне адным махам, адразу. *Ат твайго чубурдыхыньня пырскі ува ўсе бакі, ажно ды сьцяны дылітаюць. Цішэй ты ш чабурхыньнім зь естым.* 2. Кіданне ў ваду. *Ета ж яны скачуць у ваду,— такоя чубурдыхыньня чутна. Будзіць чабурхыньня, як ны якей сук узыб'іцёся.*

Чабурдыхаць, чабурхаць *незак.* 1. Ліць адным махам, адразу. *Столька вады сюда чубурдыхыць нілізя, гліна будзіць жыдкыя саўсім. Чабурхыіць вядро зы вядром, і што ты яму скажыш.* 2. Прыгаць у ваду. *Так чубурдыхыць рiскоўна, ты ж ні знаіш, што тама на дне, можыш ны якую палку узьбіцца. Дужа сьмела чабурхыюць у ваду, ажно страшна.* **Чабурдыхацца, чабурхацца** *незак.* Кідацца ў ваду з плёскам. *Як яны аччаінна чубурдыхыюцца ў ряку, пряма з разгону. Пуўдня зь берiга чабурхыліся, ня столька касілі, сколька буўталіся.* **Чабурдыхнуць, чабурхнуць** *зак.* 1. Лінуць адным махам, адразу. *Зразу суды вады у бочку чубурдыхнуў. С пуўвідра чабурхнуў калі ня большы, а сюда нада було адных дзьве кружкі.* 2. Кінуцца з плёскам у ваду. *Як чубурдыхніць ізь вісычыны, мы думылі, ён ужо ні ўсплувець,— не, усплыў. Смела чабурхнуў, і ны нізнакомым месьці.* **Чабурдыхнуцца, чабурхнуцца** *зак.* Кінуцца з плёскам ў ваду. *Чубурдыхнуцца ня штука, а во ці вылізіш ты аттуля. Чабурхнуўся і паплыў на тэй бок у жавіны, тама ў кустах іх дужа многа.*

Чакуха *ж.* Доўбня. *Чакуху разьбіў, а пень дайжа ня треснуў, і кліны ні пымаглі. Калі пусьціць усьлед чакухыю, ты тады атвучысься адурювацъ.*

Чапанне *н.* Павольная слабая хада. *Знаю, якоя ў Напрея чапыньня, пуўдня будзіць іціць, разоў пяць аддыхнецъ пы дарогі.*

Чапацца *незак.* 1. Ісці павольна. *Куды йта ты, кума, далёка чапыісься, хадзі-ка пысядзі мінутычку. Пыдзь дзівяноста гадоў, а ішчэ лі хаты чапыіцца.* 2. Быць у павольнай хадзе. *Як табе чапыіцца цяперя, можа яшчэ ў грібы ходзіш?*

Чапацца *незак.* Задзірацца, паводзіць сябе задзірыста. *Сь кім ты уздумыў чыпацца, яны ж саўсім мылахольныя. Сам вінуват, каб ні чыпаўся, і яны б нічога ні гыварілі.*

Чаплянуцца *зак.* Зачапіцца. *Ета ж я так у лесі за сук чыплянуўся, рызырваў рукаў да локця. Ні пагледзіў і так чыплянуўся плячом ап прітылку, відна, кожу зьбіў, аж садніць.*

Чапурыць *незак. гумар.* Прыбіраць, нараджаць. *Чупурі скарей сваю кралю, чужыя хлопцы ідуць ны вічарінку, можа каторый выбіріць. Ты яго чупуріш як жыніха усё роўна.* **Чапуроный** *дзеепрым. Ого, якея чупурёныя сяньня*

нашы дзеўкі! **Чапуромшы** *дзеепрысл. Етык чупурёмшы, ты яе зьдзелыіш як кукылку.*

Чапурэнне *н. гумар.* Прыбіранне, нараджанне. *Ну што ж, у цябе харошыя чупуреньня пулучаіцца. Унімціся ш чупуреньнім, ато дам вічарінку.*

Чапурэннік *м. гумар.* Той, хто прыбіраецца, нараджаецца. *Адзін пірід адным стыряюцца чупуреньнікі як ныстыяшчыя хлопцы. Памянш.* **чапурэннічак**. *Ты ж, чупуреньнічык, хуць рубашку сабе пыгладзь.* **Чапурэнніца** *ж. Ла́дны ўжо, ла́дны будзіця, чупуреньніцы, пызна́юць вас рылыўскія хлюсты́.*

Чапухова, чапуховіста *прысл.* Дрэнна. *Нешта ён чупухова гародзіць, ета прясла само зыва́ліцца. Чупуховіста ў яго пулучаіцца, калі ні масьцір, дык і зы тапор ні бярыся. Памянш.* **чапуховенька**. *Чупуховінька дзелыць мне ні ныравіцца, па мне кылі брацца, дык дзелыць пы-ныстыя́шчыму.*

Чапяльнічок *м.* Невялікі чапяльнік. *Паедзіця ў лес, дык чыпільнічок вы́сікіця, етый саўсім пірігарэў, скыўраду пыднімаць страшна.*

Чаранка *н.* Невялікае дзяржанне, ручка. *Ножык у чыря́нку рышшыта́йся, нада на новыя ўзьбіць. Сасновыя чыря́нкі сла́бінькія, нада бярёзывыя дзелыць.*

Чарапашына *ж.* Чарапок. *У чыріпа́шыну ў якую-небудзь атлі дзёхцю і пымажыш калёсы. Памянш.* **чарапашынка, чарапашачка**. *Ета чыріпа́шынка дужа меліңкыя, нада што-нібудзь глубачэйшыя пушукаць. Зь нейкімі чыріпа́шычкымі дзеці гуляюць, ніхай зубуўля́юцца, каб толька пальцы ні пыбрізáлі.*

Чарапочак, чарапочачак *м.* Маленькі чарапок. *Нешта я ніўдзе ні найду кошкін чыряпочык, хацела мылыка ёй цёплыга лінуць. Круць-верць, у чыряпочыку сьмерць* (загадка). *Зу сундуком чыряпочычкыў сколька хочыш.*

Чарассядзельнічак *м. памянш.* Церассядзёлак. *Чырісьсядзельнічык павесь на гвозьдзік, каб ні пыціряўся. Як чырісьсядзельнічык пы хрібціні паходзіць, тады ты пурузумнеіш.*

Чарненне *н. перан.* Гараванне, вялікае перажыванне. *Нагледзілыся я ны Праскоўіна чарненьня. Нічым ты яе чарненьню ні паможыш.*

Чарнілка *ж.* Чарнільніца. *Дренна було чарнілку насіць у школу, а мы ж насілі гыдамі. Чарнілку трудна вумува́ць, выда зь яе ні вылівáіцца, лучч́ы ўсяго ціріс саломінку вы́ссыць.*

Чарнобыліна *ж.* Асобная расліна чарнобылю. *Чарнобыліны парьві і пывыкідывый, ці ты іх бу́дзіш бярежч. Памянш.* **чарнобылінка.** *Нібальшэя чарнобылінкі скосюцца, а ста́рыя хуць высікай.*

Чарнослівіна, чарнаслівіна *ж.* Чарнасліў (асобнае дрэва). *Быльшая вы́рысла чарносьлівіна, а йшчэ ні цьвіцець. Многа ў іх чырнасьлі́він удоўж кылы прясла сядзіць. Памянш.* **чарнослівінка, чарнаслівінка.** *Дзьве чарносьлівінкі ссохлі, ні знаю сам ач чаго. Вы́кінь ты етыя чырнасьлівінкі, лучч ы б яблыну пысадзіў.*

Чарносліўка, чарнасліўка *ж.* Чарнасліў (дрэва і плады). *Як садзіў, я думыў, сьліўкі, а ета чарносьліўкі. Цэлыю шапку чарносьлівык прінёс, ныпароў айдзе-то. Памойму, дык адзінакыва, ці сьліўкі, ці чырнасьлі́ўкі. Памянш.* **чарнослівачка, чарнаслівачка.** *Тут і так ужо росьць некуды, а ты ішчэ чарносьлівычку торкыіш. Чырнасьлівычкі нада рысса́джывыць, ім цесна становіцца.*

Чарнявый *прым.* Чарнявы. *Памянш.* **чарнявенькій, чарнявенечкій.** *Пріізджаў Антоныў сын іж жонкыю: чырня́віцькыя мыладзіца, красівыя. Такея самыя чырня́вінічкія дзяўчонычкі, як сыма, ны яго нісколька ні паходжы.*

Чаропка *ж. перан. абраж.* Дзяўчына. *Ты лучч ы сваю чарёпку глядзі, мяне ня трогый. Ён ужо сам ні знаіць, што іс сваімі чарёпкымі дзелыць. Павеліч.* **чаропішча.** *Хто тую чарёпішчу замуж возьміць, каму йна нада.*

Чартавэй, чартавый *прым.* Нягодны, нядобры, непрыемны. *Чыртавэй хра́кцір у чылавека. Саўсім чыртавы́й чылавек, с такім ніхто ні ўжывець.*

Чартакож *м.* Корт. *Я, бувала, чыртакожу ныбяру, пашыю ма́лым на лета і штонікі, і рубашычкі, яны й бегыюць.*

Чартакожавый *прым.* Картовы. *Чыртакожывыю рубашычку купі сабе і будзіш хадзіць бяз горя, іна носкыя.*

Чартапхайка *ж. іран.* Рысорная павозка. *Любіў ба ты ны чыртыпха́йкі рызыіжджа́ць. Доўга стыяла у нас разломыныя чыртыпха́йка. Памянш.* **чартапхаечка.** *Пыдажджы, я табе січас чыртыпха́ічку зыпрягу і пыдганю.*

Чартаўё, чартоўе, чарцяннё *н. зб. асудж.* Нягоднікі. *Хто зь еткім чыртаўём пыладзіць, што ты гаворіш. Адно чыртаўё тама, я дайжа іціць ні хачу. Я дык бы біш чартоўя абыйшоўся і ні зваў. А хвытаіць і ў іх чырціньня́, ніхай богу ня грешуць.*

Чартахвост *м.* Вычвараннік. *Чыртахвост быў мушчы-*

на, німала чаго тваріў. **Чартахвостка** *ж. Думыіш, Мыланка меншыя чыртахвостка? — тыкая самыя, як Трахім, нісколька ат яго ні атхадзіла.*

Чартовіна *ж.* Прадмет незразумелага прызначэння. *Нейкыя чартовіна выляіцца, ні знаю, длі чаго іна. Памянш.* **чартовінка, чартовіначка**. *Ні прідумыць, длі чаго етыя чартовінкі пыпрібівáны сюда. Мáлый неткуль кучу якіх-то чартовінычык пріВалок.*

Чарціный *прым.* Чортаў. *Чарціныя натура у чылавека, ай-богу, чарціныя, хто ж ба ета прідумыў такую дуратў сыпысáць. Толька пупадзіся у етыя чарціныя лапы, хвáціць сь цябе.*

Чарэмушына, чаромушына *ж.* Чаромшына. *Вун мáлыя ужо ны черемушыну узыдрáліся. Чарёмушын большы ні садзі, ім росьць некуды, і так усе вокны зыгырадзілі. Памянш.* **чарэмушынка, чаромушынка**. *Нібыльшая, а так сільна цьвіцець черемушынка твыя. Я сабе тожа пысадзіў чарёмушынку.*

Чарэпанне *н.* Чэрпанне. *Якоя ж черепыньня, калі вядро пы грязі езьдзіць і ўсё. Я знаю, сколька ў іх будзіць черепыньня: пуўдня, ня меншы.*

Чарэпаннік *м.* Той, хто чэрпае. *Дужа ты доўга, черепыньнік, возісься, можна було ўжо нычарепыць паўбочкі, а ні пыўвідрá.* **Чарэпанніца** *ж. Тыкая зь яе й черепыньніца, іна дужа сагнуцца ня можыць.*

Чарэпацца *незак.* Зачэрпвацца. *Тута ужо ўся выда, пасьці нічога ні черепыіцца.* **Чарэпнуцца** *зак.* Зачарпнуцца. *Сколька черепніцца, столька й дыстывáй, некылі стыяць. Як черепнулыся, і рыбіна у вядро ўскачыла, выцігнуў з вадою.*

Часальшчык, часальнік *м.* 1. Той, хто чэша, расчэсвае. *Ты як дзейка чысáльшчык, толька астáлыся кудрі зугудувать. Стыряіцца чысáльнік, дачку прічэсывыіць як ляльку.* 2. Той, хто расцягвае на машыне воўну. *Нашы чысáльшчыкі каб ні зунучувáлі тама, нешта ўсё німа і німа. Чысáльнікі дужа рана паехылі з воўныю, худзь ба ж ужо ічысáлі як-небудзь.* **Часальшчыца, часальніца** *ж.* 1. Тая, што чэша, расчэсвае. *Чысáльшчыцы як сядуць, дык ну пуўдня, ня меншы. Вун яны пыд яблынкыю чысáльніцы, чупуряцца ўсё.* 2. Тая, што расцягвае на машыне воўну. *Зымаріліся чысáльшчыцы, машыну круціць ня дужа лёхка. Пыдажджы мінутку, можа нашы чысальніцы пыдбігаць.*

Часаннік *м.* Той, хто чухае, чухаецца. *Што вы, чысань-*

нікі, скрібіцёся, пыль, грязь, нада баню тапіць. 2. Той, хто чэша, расчэсвае. *Во як зы малымі чысáньнік ухáджывыіць, усіх пырашчэсывыў, пыпрібірáў.* 3. Той, хто расцягвае на машыне воўну. *Паехылі мае чысáньнікі у горыд, ці шчэшуць воўну, ці не.* **Часанніца** *ж.* 1. Тая, што чухае, чухаецца. *Пычашы яму плечкі, чысáньніца.* 2. Тая, што чэша, расчэсвае. *Грябёнкыю чысáньніца арýдыіць, січас рашчэшыцца.* 3. Тая, што расцягвае на машыне воўну. *Прыждáлі мае чысáньніцы пуўдня у Лідагошчы і ні шчысáлі воўны, нешта машына злумалыся.*

Часначыніна *ж.* Зубчык або асобная расліна часнаку. *Чысначы́ніну апчысьці і зьеж. Ета ня пы́рнік, ета чысначы́ніна лезіць, яны мáлінькія дужа паходжы. Памянш.* **часначынінка**. *Вазьму с сабою пáру чысначы́нінык, ніхай будуць.*

Часочак *ж.* Гадзінка, кароткі адрэзак часу. *Худзь ба ж ты адзін часочык пабыў з мáлыю, а я б у горыд атвярнулыся. Айдзе ў мяне тэя часочыкі, мне дыхнуць некылі.*

Часціць *незак. перан.* 1. Скакаць з частым прытопваннем. *Як выйдуць часьціць адна пірід адною, адна луччы другой.* 2 *іран.* Лаяць, ушчуваць. *Сыноў сваіх за нешта часьціць Вукулёўна.*

Чатыраць *незак.* Пры гульні «У куля» набіраць адразу чатыры ачкі, двойчы падбіўшы куль. *Чытыряць і я ўмею, а ты папробый шысьцярні, як Сярёжа.* **Чатырнуць, чацвярнуць** *зак.* Пры гульні «У куля» набраць адразу чатыры ачкі, двойчы падбіўшы куль. *Ты, знаць, адзін раз усяго чытырнýў. Ні хвалíся, што ты чыцьвярнýў, я піцярнýў тры разы пыдряд.*

Чаханне *н.* Шумныя ўдары, біццё, лупцоўка. *Ух, чáхыньня, із-зы пліча палку ап калодку абухым лупіць! Глядзі, глядзі, сымаму будзіць такоя чáхыньня, што ажно задзівісься.*

Чаханнік *м.* Той, хто ўдарае, б'е, лупцуе. *Што тэя чáхыньнікі тама дзелыюць, чаго ім ні сядзіцца. Адзін чáхыньнік ужо носіцца с пальцымі, разьбіў мылатком, ычáхыў.* **Чаханніца** *ж. Ты ўсіх, чáхыньніца, зыстрáшыш, усе цябе будуць быяцца.*

Чахвошчанне, чахвосценне *н.* Моцная лупцоўка, хвастанне. *Ня дужа ён спужáўся твайго чахвошчыньня. Як табе посьлі чахвосьціньня, ці чэшуцца троху плечы? Ты, віднá, ўцёк, каб ні пулучыць чахвосьціньня.*

Чахвошчаннік, чахвосценнік *м.* Той, хто моцна лупцуе, хвошча. *Тожа мне найшоўся чахвошчыньнік, зы сваімі*

луччы глядзі. Ну што ты, чахвосьціньнік, слаб ужо дыгыняць іх? **Чахвошчанніца, чахвосценніца** *ж. Ага, спужаліся яны такея чахвошчыньніцы, ці ты іх зловіш, яны як міціворы. Каб табе каторыга ба́лыўніка прівеёў, ты была б тады чахвосьціньніца ла́дныя.*

Чахлый *прым.* Чахлы, змізарнелы. *Памянш.* **чахленькій, чахленечкій.** *Два мульчуга́ны ў яе і абоя ча́хлінькія. Ды самыя арміі быў ча́хлінькій, а с арміі вярнуўся здаровый хлопіц. Ча́хлінічкія кусьцікі сідзяць, ня хочуць прінімацца.*

Чахнуць *зак. перан.* Шпарка пабегчы. *Пацьцёлкі ча́хнулі пряма пы ячменю, ці ты іх пірягоніш. Ныпрямкі ча́хнуць у ягыды, яны ды абеда пы вядру ныбяруць.*

Чахоташлівый *прым.* Туберкулёзны. *Арінін зяць усё дно як чахотышлівый, від у яго саўсім ча́хлый. Я б зы чахотышлівыга ніза́штычка б ні пышла.*

Чацвёрка, чацвяртушына *ж.* Чацвярцінка. *Ніхай ба чацьвёрка пры ўсякій слу́чый стыяла. Каб чыцьвярту́шыну ўзяў, саўсім ба другоя дзела було. Ці ні схувала ты айдзе чыцьвярту́шыну? Памянш.* **чацвёрачка, чацвяртушынка.** *Відна, кума табе і чацьвёрычку пыставіла. Я думыў, што ў яе будзіць чыцьвярту́шынка.*

Чацвярговый *прым.* Такі, які зроблены, выкананы ў чацвер. *Ета ішчэ ці ні чыцьвярьговыя ладкі ў цябе ліжаць.* **Чацвярговыя ніткі.** Ніткі, якія напрадзены ў чысты чацвер левай рукой і паводле старых уяўленняў валодаюць магічнай сілай. *Я блюду́ трошку ну клубочыку чыцьвярьговых нітык.*

Чачэніць *незак.* Цягнуць на задаванне. *Чаго цябе етык чачэніць?* **Чачэніцца** *незак.* Задавацца. *Ого, як умеюць чачэніцца, учыць ні нада. Доўга яны чачэніцца ня будуць, скора ася́дуцца.*

Чашчэнне *н.* 1. Частаванне. *Ці давольны ж асталіся госьці яго чашчэньнім? Вясёлінькія пашлі, пыныравілыся Ягорыва чашчэньня. 2 перан. іран.* Лаянка, праборка. *Ладныя чашчэньня пулучылі ат кумы.*

Чаюха *ж.* Рэшткі заваркі з чаю. *Аста́лыся на дне адна чаю́ха, выль у памы́йныя вядро. Чаго ты носісься ш чаюхыю, вы́трісі ды кружку памый.*

Чвякала *м. неадабр.* Той, хто есць з чвяканнем. *Як ты ясі, чвя́кыла, аж на вуліцы чутна.*

Чмуціць *незак.* Чмурыць, задурваць. *Ён цябе чмуціў, а ты й веріла, як ма́лінькыя. Мяне ты чмуціць ня будзіш, я табе ні Марычка.*

Чмучэнне, чмуценне *н.* Чмурэнне, задурванне. *Васіль біс чмучэньня шáгу ступіць ня можыць. Хвáціць з вас і ўчырáшніга чмучэньня. Атыйдзі ты ат мяне іс сваім чмуценьнім.*

Чмыханне *н. перан.* Імгненнае знікненне, уцёкі (пра жывёлу). *Каб хырашэнька ў пýгі ўзялі, атвыкла б ат етыга чмы́хыньня, ато глядзі, глядзі і ні ўпасеш.*

Чмыхаць *незак. перан.* Імгненна знікаць, уцякаць (пра жывёлу). *Дужа ўредныя карова, сколька разоў іна чмы́хыла ў клевір, ходзіць, кажыцца, ціхінька, а тады гылаву зыдрала і кытанýла.* **Чмыхнуць** *зак.* Імгненна знікнуць, уцячы (пра жывёлу). *Айдзе йта пацьцёлкі, ці ня чмы́хнулі яны ў авёс.*

Чоканне *н.* Хадзьба з прыстукваннем. *Тымаркіна чокыньня табе дужа ныравіцца.*

Чокаць *незак.* Ісці з прыстукваннем. *Чокыць умеіць, тольки ці умеіць іна за серп узяцца. Чокылі б пу трутувáрых дужа хырашо, каб хто прісмáкымі карміў.* **Чокацца** *незак. Зал.-бессуб'ект.* ад чокаць. *Хырашо ім чокыіцца, пакуля сідзяць на бацькывый шыі.*

Чорканнік, чырканнік *м.* Той, хто крэсліць, крэмзае. *Узяўся чоркыньнік зы кырындашы́, січас нымалю́іць — усё пірячоркыіць. Што ета чы́ркыньнік дзелыіць, нашто ты дыла яму кніжку порціць. Пылажы-ка ты, чыркáньнік, кырындашы ды ні балыйся.* **Чорканніца, чырканніца** *ж. Адбярі ў тае чоркыньніцы кырындашы, ці відзіш, што йна творіць. Сь цябе ладныя чы́ркыньніца пулучаіцца, усю цітрадку згáдзіла. Узілася чыркáньніца за дзела, січас табе нырісуіць што нада.*

Чубаценне *н. жарт.* Праборка. *Посьлі чубáціньня абоя як індыкі ходзюць.*

Чубаціць *незак. жарт.* Прабіраць, чубіць. *Ты яго чубáціш як мыладога. Пірістань ты ўжо яго чубáціць.* **Чубаціцца** *незак.* Жартам лаяцца адзін з другім. *А што ім атходзіць, чаго ні чубáціцца.*

Чукава, чукавіста *прысл.* Бадзёра. *Мікіпыр яшчэ чукáва ходзіць, можыць і к вам пыдыйдзіць. Брацца яны пачукáвіста бяруцца, тольки і астывáюць дужа скора. Памянш.* **чукавенька**. *А чаго яму чукáвінька ні хадзіць, ці ён вы́рыбытыўся як другея, ці што. Выш. ст.* **чукавей, чукавісцей**. *Нада чукавей вурушыцца, нечыга пы быках глядзець. Чукáвісьцій яго ныўряд каб зыставіў дзелыць.*

Чукавасць, чукавістасць *ж.*, **чукавенне** *н.* Бадзёрасць, жвавасць. *Чукáвысьці ў яго сколька хочыш і на што хо-*

чыш. Каб табе тыкая чука́высьць, як Ныпряёнку! Чука́вістысьці ў яго аднаго ны чыцьвярых хва́ціць. Ныйшла ат каго чукавеньня ждаць. Ні гывары ты мне пры Іваныва чукавеньня, ці яго хто ні знаіць.

Чукавець *незак.* Рабіцца больш бадзёрым, жвавым. *Відзіш, і Домніна дычка пычыла чукавець, а ты гаворіш. Нешта ты ні чукавеіш, як старэй нейкій капошысься.* **Чукавецца** *незак.* 1. Рабіцца больш бадзёрым, жвавым. *Глянь-ка, як Васіль чукавеіцца.* 2. *Зал.-бессуб'ект.* ад чукавець. *Ніcколька ня відна, каб табе чукавелыся, шаволісься як ніжывэй.*

Чукавый, чукавістый *прым.* Бадзёры, жвавы. *Кулініна дычка усігда была дужа чука́выя. Што ж ты скажыш, кылі ціряшчур чука́ў зьдзелыўся. Ну хто ж ні знаіць, якей ты чука́вістый. Цірязь меру чука́віст, каб і цішэй быў, ні мішала б. Памянш.* **чукавенькій**. *Ні хвалі, ато й так піріхвалілі, ні такей ён чука́вінькій. Выш. ст.* **чукавейшый**. *Сколька ні гывары, дык чукавейшыя іна ні станіць. Памянш.* **чукавейшанькій**. *Етыя мальцы чукавейшынькія, ні нада іх гу́ніць.*

Чуканне *н.* Пялегаванне, песты, якія суправаджаюцца падкіданнем і выгукамі «чукі-чукі!». *Хва́ціць с табою ба́лывыцца, гуляй бяш чу́кыньня. Ета табе ні зь дзядзькыю, у мяне ты пра чу́кыньня забудзь.*

Чуканнік *м.* Той, хто пялегуе, песціць. *Ідзі, дыкасі аборычык, чу́кыньнік, посьлі з ма́лым будзіш зубуўля́цца.* **Чуканніца** *ж. Скажы чу́кыньніцы, ніхай пырысятым разводзіць, ажно пуню рвуць.*

Чукаць *незак.* Пялегаваць, песціць, падкідаючы ўверх і выгукваючы *«чукі-чук!». Ох, любіш, каб цябе чу́кылі.* **Чукацца** *незак.* Песціцца пры падкіданні ўверх. *Што табе, ныра́віцца чу́кыцца? Ідзі што-небудзь дзелый, хва́ціць ужо зь ім чу́кыцца.*

Чуланчык *м.* Невялікі чулан. *Старый чула́нчык стыяў у нас, зьверьху як столь було ныкла́джына, войцы ў ім зімувалі, дужа цёпла було. Памянш.* **чуланчычак**. *Ма́лінькій чула́нчычык зьдзелылі, каго ўжо яны туды будуць ставіць.*

Чумазік *м.* Замурзаны, счарнелы ад пылу, бруду або копаці чалавек. *Ходзіць чума́зік, ні памыіцца ні разу як нада. Ну што, чума́зік, ці пойдзіш ты сяньня ў баню?* **Чумазка** *ж. Такой чума́зкі толька ны вічарінку іціць.*

Чунік *м.,* **чунікі** *мн.* Чуня. *Ськідаіць з нагі чу́нік адзін, а тады другей. Каб чу́нікі якея зьдзелыла, дык ба бегыў*

пы хаці. У чу́нікых толька дзеці бегыюць, ета длі ма́лых вобуў. Памянш. **чунічак.** *Айдзе ж ты дзіваў сває чу́нічкі, ці ні ставіў у пячу́рку?*

Чупырсканне *н.* Важкі ўдар. *Ніхто ні спужа́ўся твайго чупы́рскыньня. Яго быйстра асодзюць ш чупы́рскыньнім.*

Чупырсканнік *м.* Той, хто збіраецца або пагражае важка ўдарыць. *Ого, якей чупы́рскыньнік найшоўся, па шыі палучыць і ўніміцца.*

Чупырскаць *незак.* Важка біць. *Дык каго ты тама хочыш чупы́рскыць?* **Чупырснуць** *зак.* Важка ўдарыць. *Як чупы́рсьніць чым ціряз лоб, тады ты зразу атлезіш. У яго скора палу́чыш, чупы́рсьніць і ўсё будзіць.* **Чупырснутый** *дзеепрым. Ну што ты трілю́дзіш чупы́рснут, ніхто яго ня трогыў.*

Чухаць *незак. перан.* Шпарка бегчы ў страху. *Прі́дзіцца табе чу́хыць ат'етуля. Чу́хыйця, хлопцы, ныстаўнік сюда ідзець.* **Чухнуць** *зак.* 1. Шпарка пабегчы ў страху. *Толька увідзілі Зьмітрыка, чу́хнулі куды каторый.* 2. Раптоўна хлынуць. *Прырва́ла выда тваю зыгародку і чу́хнула ў яму.*

Чухмень *м.* Накідка. *Твой чухмень мокрый, ні кідай як зря, павесь на шост, каб прасох. Памянш.* **чухмянёк, чухменьчык, чухмянёчык.** *Вазьміця с сабою чухмянькі, мала што можыць быць, дождж як пойдзіць, зьмя́кніця. Я твой чухменьчык і ня відзіла і ні прібірала, успомні, айдзе сам кінуў. Чухмянёчык накінь на плечы і пірібягіш ціряз вуліцу.*

Чханнік *м.* Той, хто часта чхае. *Во зайшоўся чха́ньнік, аж пыкрасьнеў. Ета Максіміхін чха́ньнік, я ўжо чую.*

Чыганне *н.* Жыццё ў нястачы. *Пыгляджу́, пыгляджу́ на іхныя чы́гыньня дый зынясу гырла́чык мылыка. Каб ужо біда ікая, ну дык ладна, ато ж ад гультайства такоя чы́гыньня.*

Чыгаць *незак.* Жыць у нястачы. *Кароўку прыдаў, а цяпер дзеці чы́гыюць біз мылыка. Ац свайго бязру́пыцьця чы́гылі, ні ач чаго большы.*

Чыканенне *н.* Майстэрская апрацоўка. *Пылажы ны мінутку сваё чыка́ніньня, пымагі поіла вы́нісьць.*

Чыканіць *незак.* 1 *жарт.* Рэзаць. *Чыка́ніць бруквіну бальшымі кускамі, ныўряд, каб ён яе еў.* 2. Рабіць надзвычайна, адмыслова. *Сядзіць цэлый дзень, граблі чыка́ніць. Ты чыка́ніш карзінку, усё дно як на выстыўку гатовіш.* **Чыканіцца** *незак.* 1. Рэзацца. *Ня дужа роўна у цябе*

чыка́ніцца. 2. Рабіць адмыслова, вазіцца. *Усё з брусочы-*
кымі чыка́ніцца, даводзіць ды ладу, бырану хочыць
зьдзелыць.

Чыкілянне *н.* Чыкільганне. *Ох, якоя панельныя чыкі-*
ля́ньня! Я ні пыгляджу ны чыкіля́ньня, маты́чку ў рукі
дам і ніхай разым лён матычыць.

Чыкіляннік *м.* Той, хто чыкільгае. *Такіх чыкіля́ньні-*
кыў і сьвет ня відзіў, дужа прімы́дрыў многа. **Чыкілянні-**
ца *ж. Як жа ты еткыю чыкіля́ньніцу пысылаіш у хряп'я,*
ёй толька пу трутува́рых хадзіць.

Чыкрыжыцца *незак.* Добра, лоўка пераразацца. *Неш-*
та ў цябе у адзін бок чыкры́жыцца. Каб ты ні пыляніўся
нож пы́ттачы́ць, яно б ладна чыкры́жылыся, а так нічога
ні пулучаіцца.

Чыкрыненне *н. жарт.* Рэзанне. *Во чыкрініньня, ажно*
сапець. Аддай-ка ты ножык іс тваім чыкрініньнім, ніхай
Пайлік атрежыць.

Чыкрыніць *незак. жарт.* Рэзаць, адразаць. *Хлеб чык-*
рініць ды ціплятым носіць, во што ён дзелыіць. Па-мойму,
Коля тута чыкрініў.

Чымся *зл.* Чым. *Луччы палы́ атреж і ацступіся, чы́мся*
с такім чылавекым зьвязывыцца. Чымся бегыць цэлыю
ноч, ляглі б ды выспыліся хырашэнька.

Чырканне *н.* Чорканне, крэмзанне. *Пу руках палучыш*
за чы́ркыньня. Каму ты такоя чы́ркыньня будзіш пыказы-
выць, піріпішы акуратнінька.

Чыркануць *зак. перан.* Хутка напісаць. *Толька прі-*
едзіця, чыркані пару слоў, каб мы зналі, як вы тама да-
ехылі. Усё работа і работа, некылі дайжа пісьма чырка-
нуць. **Чыркануцца** *зак.* Напісацца. *Нескылька слоў*
пазьней чырканецца.

Чыркнуць *зак.* 1. Правесці вострым, цірнуць. *Чы́рк-*
нуў аб нешта дзіхця́вык, рубец ну рукаве. 2 *перан.* Напі-
саць спяшаючыся. *Чыркнеш, як пріедзіш, што тама ў іх*
тваріцца. **Чыркнуцца** *зак.* Дакрануцца пры руху. *Чырк-*
нуўся плячом, відзіш, якей шрам.

Чырта *ж.* Плотніцкі інструмент для прыпуску бярвен-
ня. *Дай мне чырты́ на нескылька дней, нада баню ські-*
дыць. Чырту́ пад ногі ні кідай, станіш — ці пагнеш, ці
нагу праколіш.

Чырціць *незак.* 1. Церціся, пакідаць след пры руху.
Упора нізка апушчына і каток чы́рціць. 2. Прыпускаць,
падганяць (пра бервяно). *Бірьвяно правільна ляжыць,*
можна чырці́ць. **Чырціцца** *незак.* 1. Церціся, пакідаць

след пры руху. *Падбіць нада ручкі, усю дарогу каток чырціўся.* 2. Прыпускацца, падганяцца (пра бервяно). *Ты пыглядзі, ці правільна ў яго чырціцца, ато выбіріця паз, а дзірька будзіць ніізьвесна ікая.* **Чырчаный, чырчоный** *дзеепрым.* Прыпушчаны, падагнаты (пра бервяно). *Я толька знаружы правёў чырту, а сь сярэдзіны ішчэ ня чырчына. Ці чырчона ета бірьвяно, я тута нічога ні рызьбяру.* **Чырцёмшы** *дзеепрысл. Ты глядзі, чырцёмшы вядзі як нада, каб тады ні пірячэрчывыць.*

Чырчэнне *н.* Трэнне. *Нада пычыніць калёсы, каб ні було етыга чырчэньня. Падушка крівувáта пыдыгнáна, апускаіцца адзін бок ніжы і пулучаіцца чырчэньня.*

Чырчэннік *м.* 1. Той, хто крэсліць, крэмзае. *Січас табе чырчэньнік нымалюіць, толька любуйся.* 2. Той, хто падганяе, прыпускае бярвенне. *З мáлыга ішчэ такей чырчэньнік, праверь сам, каб правільна чырта ішла.* **Чырчэнніца** *ж.* Тая, што крэсліць, крэмзае. *Ладна стыряіцца чырчэньніца, усю кніжку пачоркыла ат нычала ды кынца.*

Чысценне *н.* Чыстата. *Айдзе ты відзіла у ніряхі чысьценьня. Ня будзіць тута ніякыга чысьценьня ні разу.*

Чысціна *ж.* Незарослая мясціна. *У кустах ёсьць ладныя чысьціны, можна сьмела касіць. У яго ны адной чысьціні стаіць капёшка і ну другой нібальшэй вазок будзіць, лісавоя сена дужа ядомыя.* *Памянш.* **чысцінка, чысціначка.** *Айдзе ты відзіў чысьцінку, я яе ні найшоў. Пу Дуброві чысьціныk німа, усё зарошшы. Мáлінькія чысьціначкі, на іх с калёсымі ня дужа разьвернісься.*

Чысцюха *звыч. ж.* Чысцёха. *Стыряіцца чысьцюха, пымыгаіць маткі. Такей жа чысьцюха, усё каб яму було прібрáджына і ўпырáччына.*

Чытака *м.* і *ж.*, **чытаннік** *м.* Асоба, якая няўмела чытае. *Пыкыіць, мыкыіць чытáка, нічога ні рызыбраў, што ён прычытаў. Ай, пылажы ты, чытáка, кніжку, ці так чытаюць. Ён дужа прітный чытáньнік, цэлымі днямі гатоў чытаць.* *Памянш.* **чытаннічак.** *Сядзіць чытáньнічык нат кніжкыю, з рук ні выпускаіць, гаворіць, дужа аньціресна.* **Чытанніца** *ж. Што ж ты, чытáньніца, запомніла, што прычытала?*

Чышчанне *н.* Ачышчванне. *Ета тваё чышчыньня ны адзін дзень, дождж пройдзіць, пырысяты рыстаўкуць і ўзной грязь будзіць.*

Чэп *м.* Металічная пласцінка з дзіркамі, якая служыць для замыкання дзвярэй. *Мне чэп у кузьні скувáлі. Чапы*

у лайкі буваюць, нада ўзяць штукі трі. Я на чэп дзьверi вазьму і пышла, ні зымыка́ю. Памянш. **чапок, чапочак.** *Чапок піряцёрся, саўсім сла́бінькій, скора саўсім разьедзіцца. Ну сундучку нібальшэнькій чапочык.*

Ш

Шабоўканне *н.* Паданне ў ваду з ціхім успл ёскам. *Успакой, каб ні ба́лывыліся зь естым шабоўкыньнім, з вадою шуткі дренныя.*

Шабоўкаць, шабоўкацца *незак.* Падаць у ваду з ціхім успл ёскам. *А ён жа два разы шабоўкыў па поіс на льду і два разы ліжаў с успаленіім. Во лоўка яны шабоўкыюцца ў ваду, дайжа ня чутна.* **Шабоўкнуць, шабоўкнуцца** *зак.* Упасці ў ваду з ціхім успл ёскам. *Ну што, шабоўкнуў брусочык у ваду, дудура́чыліся? Шабоўкнуў зь беріга на́ўзныч, чуць ні зыхліпну́ўся. Глядзі, ато шабоўкніцца ў кынаву, будзіш лавіць, а вады тут дужа многа.*

Шабулдыханне *н.* Буханне (у ваду). *Як вам ета шубулдыха́ньня ні ныдаесьць, кажыцца б, ні вылазілі з вады. Уго, як яны любюць шубулды́хыньня.*

Шабулдыхацца *незак.* Бухацца (у ваду). *Ты пыглядзі, як яны шубулды́хыюцца, калі голыў самі сабе ні паскру́чывыюць.*

Шабуршэнне *н.* Гучнае шамаценне. *Ён лёг і зразу сьпіць, якоя ён шубуршэньня пачуіць. Думыю, дай пыгляджу, што йта тама зу шубуршэньня.*

Шабуршэннік *м.* Той, хто гучна шамаціць. *Узяліся шубуршэньнікі зы работу, ажно пыл ляціць.* **Шабуршэнніца** *ж. Што ж ты, шубуршэньніца, тутыцька творіш?*

Шабуршэць, шабуршэцца *незак.* Гучна шамацець. *Аткуль жа я знаю, што тама шубуршы́ць, сам пыглядзі. Нешта шубуршэла пыц саломыю, каб вілкымі пукулупаў. Нічога тама ні шубуршэлыся, ета вы выду́мывыіця.*

Шабуціла, шабуцілка, шабуценнік *м.* Той, хто падымае шум, крыкун. *Ён тады шубуціла, калі відзіць, што можна пушубуцець, а другей раз сядзі́ць як клоп у шчэліні. Во ты хвацісь, ужо Пынасіхін сын стаў шубуцілкыю. Ого, якей шубуцілка быў Дзёма, к яму, бувала, бяс хвігі ні пытхадзі. Каб хто найшоўся, хырашэнька ўспакоіў шубуценьнікыў еткіх, яны б так ні рызыряліся.* **Шабуценніца** *ж. Ты становісься такою шубуценьніцыю, як твой Кіріла быў.*

Шабуціць, шабуціцца *незак.* Шумець, крычаць, буяніць. *Кідайця, хлопцы, шубуціць, ета можыць дабром ня кончыцца. Ці ты ня чула, чаго тамыцька Мікіпыріняты шубуціліся.*

Шаваленне *н.* Варушэнне. *Глянь-ка вун туды, нейкыя шываленьня ў траве. Цішэй вы з вашым шываленьнім.*

Шаваленнік, шавяленнік *м.* Той, хто варушыцца. *Ляжыця ўжо, шываленьнікі, усё вам спакою німа. Якей ета шывяленьнік тута поўзыць?* **Шаваленніца, шавяленніца** *ж. Я січас уніму шываленьніц, калі яны самі ня ўнімуцца. Чаго ета шывяленьніца усё крўціцца?*

Шаваліцца *незак.* 1. Варушыцца. *Січас пат хворыстым нешта шывалілыся, яй-богу, тама ці ня тхорь сядзіць.* 2 *перан.* Праяўляць актыўнасць. *Ці шаволіцца ж троху Пыраскін зяць, ён зьбіраўся многа чаго зьдзелыць.* **Шавальнуць** *зак.* 1. Варухнуць. *Нада будзіць сена шывальнўць кыла бедыў, яно скарей пацсохніць.* 2. Закрануць, надаць актыўнасці. *Ня дужа ты шывальнеш такога гультуя, варочыіцца з боку на бок і большы нічога.* **Шавальнуцца** *зак.* 1. Варухнуцца. *У кустах што-то шывальнўлыся, ці ня ёжык тама капошыцца. Я гыварю, а ён каб шывальнўўся.* 2. Праявіць актыўнасць. *Ня дужа твой Мішычка шывальнецца, ён выліжыцца любіць.* **Шавальнутый** *дзеепрым.* 1. Варухнуты. *Шывальнўтыя сьвірепка пасьці сўха, а лібідá як кінута кріцыю, так і ляжыць.* 2. Закрануты, актывізаваны. *Шывальнўтыя, яны б трошку вурушыліся, а ні пычшывялёмшы ні за што ня возьмуцца.* **Шавалёмшы** *дзеепрысл.* 1. Варушачы. *Шывалёмшы хворыст, выгнуў крысу, ды здаровыю-здаровыю.* 2. Актывізуючы. *Яны такея, што ні шывалёмшы, нічога ня зьдзелыюць, прысьпяць пут кустамі.*

Шагавістый, шагавітый *прым.* Такі, які шырока крочыць (звыч. пра каня). *Я люблю, каб конь быў шыгавістый. Помніш, у нас тады шыгавістыга кыня укралі, зялезныя путы пірярезылі. Етый конь ня дужа шыгавітый.*

Шаламшыцца *незак. іран.* Гаварыць попусту з дурнем. *Як табе ня стыдна шыламшыцца с такім чылавекым, ты ж сымыстыяцільный мушчына.*

Шаламшэй, шаламшуй *м.* і *ж. іран.* Някемлівая, няўмелая, нязграбная асоба. *Бувала, прідзіць ны вічарінку тэй шыламшэй, усе сьмяюцца кылы яго. Іна ўсігда як шыламшэй, што ты ёй скажыш. Ні зьвязывыйся ш шыламшўім, толька людзей ныстраміш. І іна тыкая самыя*

шыламшўй, як мужык, чорт ні адну пару лапцей стып-таў, пакуля іх сыбраў. Узмацн. **шаламшэіна, шаламшуі-на.** *Шыламшэіна ты бізгаловый, што ты ныгывaрiў пры маіх дзяўчоных? Во вырыс шыламшўіна, і ат людзей сьмех, і ад бога грех. Павеліч.* **шаламшэішча, шаламшу-ішча.** *А чаго ж Кіріліхіна шыламшэішча туды пабегла? Нашто ім етый шыламшўішча, ат яго чаго хочыш ждаць можна.* **Шаламшэйка, шаламшуйка** *ж. Шыламшэйка тая мыгла тріпанўць пры Аріниных, іна міма йшла. Ну як жа ён шыламшўйку мог паслухыць, айдзе у яго свыя гылыва сядзіць, ны плічах ці яшчэ айдзе-то? Памянш.* **шаламшэ-ечка, шаламшуечка.** *Ну што, шыламшэічка, калі сваё паміці німа, дык хуць людзей паслухый. Стаіць шылам-шўічка, вушамі хлопыіць.*

Шаламшэнне *н. іран.* Пустая размова з дурнем. *Як табе ні ныдаесьць такоя шыламшэньня. Рызьвядуць шы-ламшэньня, а ты слухый.*

Шаланне *н.* Бадзянне, швэнданне. *Яму й сымамў відна, ныдаела шыланьня ета, біспрітўльля. Ён ужо сядзіць у дваре посьлі шыланьня.*

Шаланнік *м.* Бадзяга. *Зыявіўся ўчора Кліміхін шы-ланьнік, пышылаўся, пышылаўся, ды, відна, ніўдзе ні работыўшы хлебым ня кормюць.* **Шаланніца** *ж. Ах, ізь-весныя дзела шыланьніца, толку німа.*

Шалапутнасць, шалапутства, шалапучанне, шалапут-нічанне, шалапутстваванне *н.* Паводзіны шалапута. *Шы-лапўтнысьці ніхто ня выгыніць, ета ўжо у яго ў косьці цю. Дужа многа ў яго шылапўцтва, а ныстраміць некыму, каб троху асеўся. Хто толька ні нагледзіўся на іхнія шылапўчыньня. Марья дужа ўмела выгыняць шылапўт-нічыньня, і многа ні гаворіць, бувала, два словы ска-жыць — і любэй асядзіцца. А хваціць шылапўцтвывынь-ня, яго ў вас дужа многа, пряма ні знаіця, куды дзівацць.*

Шалапутнік, шалапучаннік *м.* Шалапут. *Пра што ты будзіш іш шылапўтнікым дыгываріваіцца, кылі ён усігда як вецір. Ізьвесный шылапўчыньнік, што пры яго большы будзіш гываріць.* **Шалапутніца, шалапучанніца** *ж. Во ўжо шылапўтніца дык шылапўтніца, разьві ета іна праўду гаворіць. А сьціхні ты, шылапўчыньніца, твае рызгаворы слухыць — дык вушы вянуць.*

Шалапуціць *незак.* 1. Шалапутнічаць. *Хрымянкі даў-но шылапўцюць, ціха яны ня могуць.* 2. Вымушаць шала-путнічаць. *Яго ўжо каторый год шылапўціць, нешта німа*

ў іхный жызьні ніякыга толку. **Шалапутнічацца** *незак.* Шалапутнічаць. *Раз пычаў шылапу́тнічыцца, то сям'і ня будзіць. Яны ўсе сы трыда́ шылапу́тнічыюцца, ета пріродзьдзя такоя.*

Шалаханне *н.* Ціхі шорах. *Ці ета хто ходзіць па сенцых, усё дно як нейкыя шыла́хыньня. Ня чую я ніякыга шыла́хыньня, ета табе пыдалося.*

Шалахвосце 1 *м.* і *ж.* Задавака: *Ого, Марінін зяць шылахвосьця, у яго і ны сасьне ду́лькі сьпеюць. Іна ўсігда была шылахвосьця, сколька мы яе знаім.* 2 *н. зб.* Задавакі. *Путнога чылавека німа, адно шылахвосьця. Шылахвосьця сыбярецца і адзін піріда дным ні знають як выхвыля́цца.*

Шалдабан *м. асудж.* Неразумны ганарлівы чалавек. *Айт, ны шылдыба́на я іщчэ буду любува́цца, ня дужа ён мне аньціресін.* **Шалдабанка** *ж. Пышла шылдыба́нка, вы́рідзілыся, як іна толька ні прідумыла рогі ны сябе ушчапіць.* **Шалдабанне** *н. зб. Я віджу, што сыбралыся адно шылдыба́ньня, пывярнуўся і пашоў.*

Шаленне *н. перан.* Буйныя, вар'яцкія паводзіны. *Нагледзіліся мы на Віктырыва шаленьня, іщчэ дзіцямі былі, бувала, із горыда пріедзіць п'яный і за жонкыю з дугою гыняіцца.*

Шалуджэнне, шалудзівенне *н. перан. іран.* Задаванне, вычваранне. *У іх і так шулуджэньня хвыта́іць, а ўжо кылі чарку возьмуць, тады самі ні знають, пы якому сьвету яны ходзюць. Пыглядзі, кылі хочыш, і ты ны яго шулудзівіньня, кылі дужа ныра́віцца.*

Шалудзівець, шалудзівецца *незак. перан.* 1 *гумар.* Абжывацца. *А што, быў-быў зумухры́шка, а цяперя пычаў шулудзі́віць, відзіш, якую хату сабе пыставіў. Відзіў, як Івыняты шулудзівюцца, столька скыта ны зіму кідають, ладна абжылі́ся.* 2 *іран.* Задавацца, вычварацць. *Адзін ён тама шулудзівіў, ты ж знаіш, якея ў яго ґіморы. Нечыга шулудзівіцца, двору пайдзём, а тама бацька с табою пыгаворіць.*

Шалудзяк, шалуднік, шалудзівец, шалудлівец *м. іран.* Задавака, вычвараннік. *Якей жа шулудзя́к етый брат Варычкін, так і цыля́іць к каму-нібудзь прічапіцца. Што ўта зы шалу́днік твой Кузёмка, ён жа ўсякыю дурату́ вытвыря́ў у Дзіснакітых. Пашлі шулудзіўцы кучыю некуды пыд Мазылыва, ні́йдзе ім уталону німа. Сядзь, шулудлівіц, я цябе як аблу́пліныга знаю, нечыга сябе пыказывыць. Памянш.* **шалудзіўчык, шалудліўчык**. *Яны аста́-*

лісся любувацца на тых шулудзіўчыкыў, а я атвярну́лыся і пышла, дужа яны мне ва́жны. Ета ізьвесна чый шулудліўчык. Узмацн. **шалудзіна**. *Ну й німа ж твайму шулудзіну места нійдзе, пакуль ны сваіх нарьвецца ды ўнімуць як сьледыіць.* **Шалудзячка, шалудніца, шалудзіўка, шалудліўка** *ж. Каб я знала, што йна тыкая шулудзя́чка, век ба зь ёю ні зьвя́зывылыся. Ах, шалу́дніца, на́ўгрудкі к Пынасёнку лезіць. Што ты ныйшла угываріваць чорта, іна ж вешныя шулудзіўка была. Пыглядзі ты на ету шулудліўку, паслухый, што йна гаворіць. Памянш.* **шалудзівачка, шалудлівачка**. *Шулудзівычка Лыўріноўніна пыказываіць сябе. Ну й шулудлівычка ж ета Манічка, чаго толька зь яе ня дзеіцца.*

Шалудный, шалудлівый, шалудзівый, шалудзіўлівый, шалудзівістый *прым. перан. іран.* Такі, які задаецца, вычварае. *Зь ім ба можна було дыгываріцца, а йна дужа шалу́дныя, і ўсё яго пудззуджа́іць. А што мне дзелыць, кылі ён шалу́дный, сыма яго ныстрамі хырашэнька. Чаму ж ён ня будзіць шалу́длівый, кылі ёсьць у каго учыцца. Ці ён усігда такей быў, ці толька січас стаў шалу́длівый? Што ты будзіш гываріць іс такім шулудлі́вым. Настолька шулудліў, што спасу німа, ідзі сыма угываріваый, кылі хочыш. Хто яго будзіць прізныва́ць, калі ён шулудзі́вый. Ні хачу я с такім шулудзіўлівым знацца. Сколька я помню, ён усігда быў такей шулудзівістый. Памянш.* **шалудлівенькій, шалудзівенькій**. *Шулудлі́венькій і Сумусёнык, чаго там гываріць. Якей жа ён шулудзівінькій, твой зяць. Абея былі шулудзівінькія, толька ста́рыя Праскоўя іх трошку унімала.*

Шалудства *н.*, **шалуднасць, шалудлівасць, шалудзівасць, шалудзіўлівасць, шалудзівістасць** *ж. перан. іран.* Задаванне, вычваранне. *Еткыя шалу́дзтва, як у Дзёмы було, ныўряд, ці ўвідзіш у каго. Большы ў іх нічога німа зу душою, во толька шалу́днысьці многа. Кідай сваю шалу́длівысьць, кылы цябе увесь народ сьмяецца. Шулудлівысьці большы некуды сколька. Шкарпэт шкарпэтым, а шулудзівысьці — дык пряма ні знаіць, куды дзіваць. Ні ат кога ён ні ныбраўся, ета ат пріродзьдзя тыкая шулудзіўлівысьць, ці помніш, як бацьку яго усё ні було нійдзе места. Ні за што б ні падумыў, што ў Мырчынка можыць столька шулудзівістысьці быць.*

Шалупаіна *ж.* Шалупайка. *Тама ці ні шулупа́іна пріліпла ў чугуне, вы́кінь. Шулупа́іны сып уместа, спа́рюц-*

ца. Памяніш. **шалупаінка**. *Пыдмяці шулупáінкі, ніхай ні выляюцца.*

Шалупашына, шалупашка *ж.* Ачыстка ад цыбулі. *Шулупáшыны ў цябе усюдых выля́юцца. Кідай ны загнет шулупáшкі, я січас у печ зымяту́. Памяніш.* **шулупашынка**. *Шулупáшынкі пыпрілiпáлі к пальцым.* **Шалупаха** *зб. Шулупáхі нусурíў усюдых твой памошнік.*

Шалушка *ж. памяніш.* Шалупінне. *Зынясі шалу́шку цёлычкі, іна дужа яе любіць, пряма хвытаіць.*

Шалушына *ж.* Шалупайка. *Во ікая доўгыя шулушы́на, усю бу́льбіну кругом абрезыў. Ікая шулушы́на, дык яны выкідаюць.*

Шалушыцель, шалушыцельнік *м. неадабр.* Ветранік, бяздумны чалавек. *Нічога ты ш шулушы́цілім ні пыгаворіш, ён цябе дайжа слухыць ні станіць. Ці ета чылавек, ета шулушы́цільнік, ён табе чаго хочыш натрепліць.* **Шалушыцельніца** *ж. Шулушы́цільніца як вецір, зь ёю разумный чылавек дайжа рызгывáрівыць ні станіць.*

Шалушыцца *незак. перан. іран.* Задавацца, шумна выхваляцца. *Дужа любіць шулушы́цца, увесь тата, тэй тожа такей быў, ні знаў, пы якой зямле ходзіць.*

Шалушэнне *н. іран.* Задаванне, шумнае выхвалянне. *Кіряёнык ні пыглядзіць ну шулушэньня, зы карык возьміць і вы́тыўкніць с хаты.*

Шаляванне *н.* Абіванне шалёўкамі. *Калі ты пычанеш сваё шулювáньня? Ду шулювáньня мне ішчэ далёка, я сам ні знаю, калі шалёўкі чы́сьціць, усё ўремя німа.*

Шаляваннік *м.* Той, хто шалюе. *Сідзяць шулювáньнікі, раску́рівыюць, відна, ня дужа ім хочыцца зы работу брацца.*

Шамаватый *прым.* Дурнаваты. *Як ты ў яе спросіш, кылі йна саўсім шымывáтыя. Дурнэй ні дурнэй, ну шумувáтый здорыва. Памяніш.* **шамаваценькій**. *Табе харош будзіць і шумувáцінькій, ікраз пáра пыдбярецца што нада.*

Шаматанне, шаманне, шамканне *н.* Шамаценне. *Мы ніякыга шымытáньня ня чулі, можа там ніхто і ні шымытáў. Ці чуіш ты ў сені шáмыньня, што, як там зьмія зупуўзлá ды ўку́сіць? Мы ўсе зразу пачулі шáмкыньня, пыцскачылі, глядзім, што ета такоя можыць быць.*

Шаматаннік, шаманнік, шамканнік *м.* Той, хто шамаціць. *Во яны шымытáньнікі, ты думыў, ніізьвесна хто тута лазііць. Ні пужай, я знаю, якей тама шáмыньнік. Што тэй шáмкыньнік хочыць вы́пырыць?* **Шаматанніца,**

шаманніца, шамканніца *ж. Січас мы найдзім шымыта́ньніцу, ат нас ні схуваіцца. Айдзе ж мыя ша́мыньніца схувалыся, нейдзі шавеліцца і ні найду ніяк. Выла́зь ужо, ша́мкыньніца, я віджу цябе зу кустом.*

Шаматаць, шаматацца, шамкаць, шамкацца *незак.* Шамацець. *Мышы шымыта́лі, хто там яшчэ мог лазіць. У етым вуглу нешта шамочыць. Ну-ка пылядзім, хто тут шамочыцца. Ціхінька ша́мкыіць зы саломыю, мы яго цап с абоіх бакоў. Можа тама ня кот, а воўк ша́мкыўся?*

Шамачок *м. памянш.* Дурнаваты чалавек. *Айт, жаніх тэй шымачок нейкій, як выранёнык, на ўсіх глядзіць, а, а.*

Шамаччо *н. зб.* Дурнаватыя асобы. *Куча шымычча́ сыбра́лыся, ці ат іх добрыя словы пачуіш, хочыш, ні за што ні пра што аблаюць і гывары тады зь імі.*

Шантрап'ё *н. зб.* Нікчэмныя людзі. *Сыбярецца шынтрап'ё і пашлі ізыкамі чысаць. Іш шынтрап'ём німа мне пра што тулкуваць, зь імі пы-чылавечыску ні пыгаворіш.*

Шапатнуць *зак.* Сказаць таемна, шэптам. *Нешта табе дужа аньціресныя шыпатну́ла швагреня. Нарошня шыпатнець, а тады глядзіць, што ты станіш дзелыць.*

Шарабаненне *н.* Моцная лупцоўка. *Твае рёбры даўно просюць шырыба́ніньня, і ты палучыш, ажно задзівісься.*

Шарабаніць *незак.* Моцна лупцаваць. *Цябе калі ні шырыба́ніць хырашэнька, толку ня будзіць. За што цябе матка шырыба́ніла ўчора?*

Шаранне *н.* Стараннае абмацванне, шуканне. *Ты пыглядзі-ка ны яго ша́ріньня, што йта, ты думыіш, ён шукаіць.*

Шарахаць, шархаць, шорхаць *незак.* Шараваць, церці з шумам. *Ты так ні шыра́хый пы касе, ато трошку ня ў тэй бок паверніш і раскоціш руку́. Ці ты сьцяну ша́рхыў, ці што, увесь пінжак у нейкый цьвілі. А ня шорхый ты большы етыя скамейкі, ладны яны будуць.* **Шархацца, шорхацца** *незак.* Шаравацца, шарахацца. *Ні ша́рхыйся кыла печы, мел дужа бярецца. Нейдзі ж во шорхыўся, сьпіна грязныя, апчы́сьціцца нада.* **Шархнуць** *зак.* 1. Цірнуць. *Па дзёхцю ша́рхнуў рукавом, цяперя ні атмыіш і ні ацскрябеш.* 2 *перан.* Разануць. *Резыў палку, а нож сыскачы́ў і ён пу руке ша́рхнуў, глубока рызваліў.* **Шархнуцца** *зак.* Цірнуцца. *Ша́рхнісься і будзіш грязный, а то й пырваць рубашку можыш.* **Шархнутый** *дзеепрым. Во зь естыга боку ша́рхнута нечым грязным, здорыва заметна.*

Шарахоненне *н. іран.* Дзейсная падрыхтоўка. *Трош-*

ку апала яго шырахоніньня, пацішэў. Усё сваё шырахоніньня ня кідыіць.

Шарахценне *н.* Шамаценне, шарханне. *Каб було якоя шырахценьня, я пачула б, я доўга ні спала.*

Шарахценнік *м.* Той, хто шамаціць, шархае. *Што тэя шырахценьнікі дзелыюць у кладоўкі?* **Шарахценніца** *ж. Шырахценьніца с кулямі возіцца, пірістыўляіць на нешта.*

Шарахцець *незак.* Шамацець, шархаць. *Чым ты шырахцеў у клеці? Што тута шырахціць усё урамя, усё рыўна, як хто поўзыіць.*

Шарлупіна, шарлупашына, шарлупашка, шкарлупашына, шкарлупашка *ж.* Шалупайка ад яйца. *Айдзе зря ні кідай шурлупіны, усё ў чугунок трясі, выкініцца. У печ укінь шурлупашыну, нашто йта, каб вылялыся. Тут во яшчэ адна шурлупашка астályся, на, выкінь. Пряма пыд ныгамі шкурлупашына ляжыць, і вы топчыціся па ёй. За ножкыю пуд услоным астályся шкурлупашка, зыхвацi венікым. Ета ж тожа шкурлупашка ляжыць, мяці ґ дрывам. Памянш.* **шарлупінка, шарлупашынка, шарлупашачка, шкарлупашынка, шкарлупашачка**. *Што ты ш шурлупінкымі носісься, вытрісь у кашолычку, посьлі высыплюцца. Куры дужа любюць шурлупашынкі, ны ляту хвытаюць і нясуць дзюўбаць. У цябе ішчэ ны стале астáліся шурлупашынкі, зьмяці чысьцінька. Мяці хырашэнька, нікрасіва, як шурлупашычкі выляюцца. Шурлупашычку аббярі, ато малый ішчэ ў рот запхнець. Пыдз загнет сыпні шкурлупашынкі, заўтря у печ зымятуцца. Зьмяці шкурлупашычкі сы стыла, ніхай чысьцінькій стол будзіць.*
Шарлупаха, шкарлупа, шкарлупаха *зб. Курям ні дывай шурлупаху, ато яны тады стануць яйцы дзюўбаць. Нікрасіва, як шкурлупа усюдых выляіцца, прібіраць нада зы сабою. Кідай шкурлупаху ны загнет, ня будзіць выляцца айдзе зря. Памянш.* **шкарлупка, шкарлупачка**. *Вынісі шкарлупку пряма з бумажкыю ды вытрісі ны дваре, куры пыдзіўбаюць. На й ету шкарлупку кінь ны агонь. У цябе ўжо шкарлупычка ны сіньнікў насуріна, нашто ты дзіцям у пасьцель пыдаеш, ніхай к сталу ідуць.*

Шарпанне *н.* 1. Шкуматанне, раздзіранне. *Укоцюць табе за ета шарпыньня, нашто ты ўсё пыдряд шкумутаіш.* 2 *зб.* Лахманы, рызманы, парванае адзенне. *Зь естыга шарпыньня нечыга выбіраць. Куча шырпаньня ляжыць, цэлыга тута нічога німа.*

Шарпацца *незак.* Шкуматацца, рвацца. *Шарпыіцца ўсё на іх, як гаріць. У другіх цэла, а ны табе шырпаіцца,*

што зышываць ні спра́вісься. **Шарпануцца** *зак.* Парвацца. *Шырпану́лыся рубашка уцэла ат пліча і ўніз, знаць, за нейкій сук зычапіўся.*

Шаруджэнне *н.* Катурханне, падахвочванне. *Ці пымыгаіць Ганьніна шуруджэньня, яны цяжолы ны пад'ём.*

Шаруджэннік *м.* Той, хто катурхае, падахвочвае. *Нешта мала ім пымыгаіць твой шуруджэньнік, дренна яны варушуцца.* **Шаруджэнніца** *ж. Ета шуруджэньніца як пыдыгнала, дык пашло дзела ны лад.*

Шарудзіць *незак.* Катурхаць, падахвочваць. *Што ж ты іх ні шурудзіш, ніхай ба патрошку бра́ліся за стройку. Пёкла іх крепка шурудзіла.*

Шарханне, шорханне *н.* Шараванне, шоргат. *Што ты ні глядзіш нісколька, ша́рхыньня — ніхай ша́рхыньня, табе ўсё роўна, тут жа грязь кругом. Ці ня ўзноў сыбака лазіць па сенцых, чуіш, нейкыя шорхыньня.*

Шаршчэнне *н.* Знішчэнне, забіванне. *Ні быяцца куры твайго шаршчэньня, узноў узваліліся ны гарод кучыю.*

Шастка, шатка *прысл.* Спрытна, хутка, жвава. *Ох, як іна ша́стка круціцца, ета карова, так і глядзі, пырянець рыгамі. Як возьміцца, ён дужа ша́тка работыіць, у Мархвы пуньку дзелылі, дык тыпыра з рук ні выпускаў.*

Шасткасць *ж.* Спрытнасць, хуткасць, жвавасць. *Каб вам еткыя ша́сткысьць, як у Прыкапёнка! Ша́сткысьці ім абоім хвытаіць.*

Шасткій, шаткій *прым.* Спрытны, хуткі, жвавы. *Дужа ша́сткыя на ўсё, і ў рабоці, і ў гульне. Ні ўсігда ён такей ша́сткій як сяньня. Каб ты быў такей ша́ткій, як Толік, табе б ніхто слова ні гывáрыў. Памяншь.* **шасткенькій.** *Ша́сткінькій мальчонка, як узяўся з грыбля́мі, быйстра сагрёб і ў кучу зьдзьвінуў.*

Шастуха *ж. жарт.* Шостая дачка ў сям'і. *Вязець нашыму Пынасу, ужо шасту́ха у хаці курня́ўкыіць.*

Шасціна *ж.* Шост. *Высікіця ў лесі роўнінькыю шасьціну, нада павесіць, як ета так біш шыста ў хаці. Памяншь.* **шасцінка**. *Яловінькыя шасцінка харошыя, як апчысьціш, іна дужа гладкыя.*

Шасціны *мн.* Памінанне нябожчыка праз шэсць тыдняў пасля смерці. *Усе людзі спруўляюць цяперя шэсьць нядзель, нада будзіць і нам шасьціны справіць. Учора мы ны шасьціных былі ў Дзянісывых, пырядышна людзей пызвалі.*

Шасцісценка *ж.* Хата з дзвюма прыбудовамі. *У нас редка хто шысьцісьценку ставіў, ета ў горыдзі часьцей*

дзелылі. Памянш. **шасцісценачка.** *Прыдаецца зы Сажом шысьцісьценычка, Даніла гыварій, хаткі ня дужа бальшэя, новыя, гады два пыжылі, і нядорга просюць.*

Шасцярнуць *зак.* Падбіць чатыры разы «куль» (пры гульні «У куля»). *Я січас адгуляюся зразу, шысьцярнý і ўсё будзіць. Шысьцярнýць ты ні сумеіш.* **Шасцярнуцца** *зак. Зал.-бессуб'ект. ад* шасцярнуць. *Сколька гулялі, у цябе ні разу ні шысьцярнулыся, ты ня лоўкій.*

Шаткаўня, шаткоўніца *ж.* Шаткоўня. *Шыткаўню мог ба ты і сам зьдзелыць, нібыльшая мýдрысьць. Хто табе будзіць шыткаўню вайстріць! Нехта ў мяне браў шаткоўніцу, і ня ўспомню хто.*

Шаўлюжына *ж.* Слабы або стары конь. *Шаўлю́жыну запрёг, дык чуць к цёмныму пріехылі зь лесу. Памянш.* **шаўлюжынка.** *Ны шаўлю́жынкі многа ні прівязеш, ёй толька калёсы цягнуць.*

Шаханне *н.* 1. Размашыстае сцябанне, біццё. *Шаўлю́жка чуць ногі пірістыўляіць, іна ўжо шáхыньня ні баіцца. Нічога с твайго шáхыньня ня будзіць, дубіна так ні піряломіцца.* 2. Размашыстае рэзанне. *Тута нада акуратнінька резыць, а с такога шáхыньня нічога ў цябе ня будзіць.*

Шаханнік *м.* 1. Той, хто размашыста сцябае, б'е. *Рызыйшоўся шáхыньнік, зьдзержу німа. Глядзі, каб шáхыньніку сымамý ні ўляцела.* 2. Той, хто размашыста рэжа. *Дыбáлывыўся шáхыньнік, рыскацій руку.* **Шаханніца** *ж.* 1. Тая, што размашыста сцябае, б'е. *Будзіць етый шáхыньніцы, як карова кініцца з рыгамі.* 2. Тая, што размашыста рэжа. *Носіцца шáхыньніца с пальцымі: сыма сабе парезыла.*

Шахаць *незак.* 1. Размашыста сцябаць, біць. *Шáхыіць кыня пугыю, а тэй бежч ня хочыць. Ты любій ба шáхыць, ды глядзі, каб сымамý ні пупала.* 2. Размашыста рэзаць. *Тупым нажом сколька ні шáхый, ні атрежыш.* 3. Шугаць (пра маланку). *Мылыдня́ да поўнычы шáхыла, я быялыся спаць лажыцца, усё сядзела.* **Шахацца** *незак.* Ударацца моцна, з размаху. *Упацёмкых ён ні раз ап саху шáхыўся.* **Шахнуць** *зак.* 1. Размашыста сцебануць, ударыць. *Як шáхну лазіныю, ты на месьці саўесься. Ні пыглядзіць, што ты такей джогій, шáхніць зрызмаху, што пыляціш.* 2. Размашыста разануць. *Шáхнуў пу руке, ды касьці рызваліў. Глядзі, каб сымаго ні шáхнулі, такога атлёта.* 3. Шугануць (пра маланку). *Мылыдня́ шáхнула і гром як ударіў, аж у вушах зызьвінела.* **Шахнуцца** *зак.* Ударыцца

моцна, зразмаху. *Прігінайся, ато тут ілбом можыш шахнуцца.* **Шахнутый** *дзеепрым.* 1. Ударaный моцна, зразмаху. *Ажно зывярцеўся шахнутый.* 2. Размашыста разануты. *Нажом уцэла шахнута, яно ж ясна відна, што нажом.*

Шах-мах *прысл.* Спешна, як папала. *Яго работа шах-мах — гатова, зьдзелына. Я работы шах-мах ні люблю, калі ўзяўся, дзелый як нада.*

Швагрэня *ж.* Швагерка. *Нешта мылыдая іс сваёю швагренію ні ладзіць. А ніхай швагреня ні ляніцца ды паможыць. Памянш.* **швагрэнька, швагрэнечка.** *Што ж табе швагренька рысказывыла посьлі свадзьбы? Швагренічка цябе дужа любіць, ніяк ні ныхваліцца.*

Швірганне *н.* Шпурлянне. *Ні рысхадзіся, ніхто ішчэ твайго швірьганьня ні спужаўся. Успакою січас іш швірьганьнім, асядзісься.*

Швірганнік, швыраннік *м.* Той, хто шпурляе. *Тожа мне швірьганьнік найшоўся, вазьмі сам зьдзелый, калі я ні ўладзіла. Пу руках дай швыряньніку, дык пыцішэіць.* **Швірганніца, швыранніца** *ж. Швірьганьніца як мама была, той тожа Пятрок уладзіць ня мог. Места ніўдзе етый швыряньніцы німа.*

Швіргаць, швыраць *незак. перан.* 1. Валіць клубамі (пра дым). *Сільный веціp, дык дым швірьгаіць іс коміна ны хату. Віджу, дым швірьгаіць із-за пуні: малыя салому зыпалілі і глідзяць. Ох, як сільна ат'етуля дым швыряў!* 2. Штурхаць, адкідваць. *Малыя лезуць, а ён іх швірьгаіць аць сябе. Цябе Косьцік ні раз швыряў.* **Швіргнуць, швірганyць** *зак.* 1. Шпурнуць. *Швіргні мне скарей вожкі, чаго я тут стыяць буду. Ёмкыю палкыю швірьганўў у курей, жалка, што ні пупаў.* 2. Паваліць клубамі. *Сьпірва дым швірьгнўў угору, а тады іскырья пасыпылыся. Бальшэй клуб дыму як швірьганець уверьх.* 3. Штурхнуць, адкінуць. *Як швірьгнець яго аць сябе, тэй пыляцеў уверьх тырмашкымі. Падлезіш — і другей раз швірьганўць, ні пыглідзяць ны цябе.*

Швіргунь *выкл.* 1. Пра шпурлянне. *Швірьгунь камнім у вакно, балонка рассыпылыся. Швірьгунь аттуля пяском чуць ня ў вочы.* 2. Пра выбіванне (дыму). *Дым клубым швірьгунь, мне пыкызалыся, што з гумна.*

Шворка *ж.* Вяровачка, завязка. *Якою-небудзь шворкыю зывяжы мяшок. Сюда крепкыю шворку ні нада, прімякнуць толька. Памянш.* **шворачка.** *Во ету шворычку зычапі ў бязьмен і зважыш сваю воўну.*

Швэнданне *н.* Бадзянне. *Як яму ні ныдаесьць швэндыньня. Я етыга швэндыньня цярьпець ня буду.*

Швэнданнік *м.* Бадзяга. *Калі ж вашы швэндыньнікі пріцягнуліся сяньня?* **Швэнданніца** *ж. Іграз як мальцы швэндыньніца, штоб такой ніпутной дзяўчонкі быць!*

Шкаленне *н.* Ушчуванне, праборка. *Як урадзіўся шкарю́днік, дык ніякыя шкаліньня яго ні пірядзелыіць.*

Шкаленнік *м.* Той, хто ўшчувае, прабірае. *Узяўся шка́ліньнік зы высьпіта́ньня,— позна ты бяресься, калі яны пітухамі пяюць.* **Шкаленніца** *ж. Нешта ў Дзім'янёнкывый шка́ліньніцы нічога ні пулучаіцца.*

Шкаліць *незак.* Ушчуваць, прабіраць. *Сколька ты яго ні шкаль, толку ні пулучаіцца. Дайно Анісіха свайго мальца шка́ліць.*

Шкарадзь *ж.* Вельмі нахабная, задзірыстая асоба або група людзей. *Другей раз уродзіцца шка́рідзь, дык ба вочы ны яго ні глядзелі. Ох, ікая шка́рідзь дзяўчонка, апсом у вочы кідаіцца. Усякыя шка́рідзь сюда сыбіраіцца, а я тады ухаджывый ды кармі.*

Шкаруда *м., рэдка ж.,* **шкараднік, шкарудлік, шкаруджаннік** *м.* Вельмі задзірысты, упарты чалавек. *Нічога ты еткыму шкарю́дзі ні дыкажыш. Ён такей шкарю́да, што ні прівядзі бог. Шкарю́да баба, папробый-ка зь ёю пыгыварі. Зыдайся шка́рІднік і будзіць цярьпець зь ім матка, а посьлі жонка ныгарю́іцца. А што ты луччыя хацей увідзіць ач шкарю́дліка? Ніхто ж ба ні падумыў, што Косьцікыў сын можыць быць такей шкарю́джыньнік. Узмацн.* **шкарудзіна.** *Што йта зы шкарю́дзіна такей, чаго ім усе любуюцца, ніхто атпору ні дасьць. Павеліч.* **шкарудзішча.** *Во ўжо шкарю́дзішча ніпутнэй, места яму нійдзе німа.* **Шкарудка, шкарудніца, шкаруджанніца** *ж. Ты думыіш, такой шкарю́дкі што-небудзь дыкажыш? Яго баба еткыя шка́рідніца, што ні прівядзі бог дайжа ува сьне увідзіць такую. Дычка чыўшчы маткі шкарю́джыньніца, мужык піряд ёю ны адной масьнічыні ходзіць і ня можыць уладзіць.*

Шкаруджанне, шкарудні́чанне, шкарыднічанне *н.* Задзірыстасць, упартасць. *Аткуля ў ім столька шкарю́джыньня, і бацька ні такей быў, і матка спакойныя баба. Ні знаіць, куды дзіваць сваё шкарю́днічыньня, яно так і прецЬ зь яго хвынта́ныммі. Такоя шка́рідні́чыньня кажнымy б ныдаела. К яго шка́рідні́чыньню ды каб яшчэ сілу, ён ба ніізьвесна што вытвыряў.*

Шкарудзіць, шкаруднічаць *незак.* 1. Выклікаць жа-

данне паводзіць вельмі задзірліва, упарта. *Чаго іх так шкарю́дзіць, чаго ўгамоньня ніякыга ні на́йдуць? Яго як станіць шкарю́днічыць, тады ніякія ўгаворы ні пымыгаюць.* 2. Паводзіць сябе вельмі задзірліва, упарціцца. *Во ніхто ні атвучыць іх шкарю́дзіць. Ты ж знаіш, хто тамыцька мог шкарю́днічыць.* **Шкарудзіцца, шкаруднічацца, шкарыднічаць, шкарыднічацца** *незак.* Паводзіць сябе вельмі задзірліва, упарціцца. *Мыланкін большый усё шкарю́дзіўся, пыказывыў сябе. Ох, і ўмеюць жа шкарю́днічыцца, усё дно як учыліся на ета гыдамі. А што, ён будзіць шка́ріднічыць, а Хвенька цярьпі? — не, хырашо зьдзелыла, што ўсё рыскызала. Мішычка шка́ріднічыўся ня меншы, ета толька што Анюта муўчала, сыма ўсё пірінасіла.*

Шкарудства 1 *н.* Задзірыстасць, упартасць. *Пряма ні знаіць, куды дзівацьсваё шкарю́дзтва,* 2 *м.* і *ж.* Вельмі задзірысты, упарты чалавек. *Шкарю́дзтва чылавек, ён ні прідумыіць, пы якому сьвету ходзіць. Іна ня меншыя шкарю́дзтва, чым Трахім.* 3 *н. зб.* Вельмі задзірыстыя, упартыя асобы. *Сойдзіцца шкарю́дзтва, тады ўжо адзін аднаму сябе пыказывыюць.*

Шкарэнджаннік *м.* Той, хто упарціцца, вычварае. *Узяў ба за шкырку етыга шкаренджыньніка, тріхануў хырашэнька, зь яго б уся ду́рысьць пасыпылыся. Ня будзь шкаренджыньнікым, дзелый, што табе гаворюць.* **Шкарэнджанніца** *ж. Манічка іх шкаренджыньніца была, ні знаю, як іна з мужуком ладзіць.*

Шкарэнджанне *н.* Упартасць, вычваранне. *Хведзька ны яго шкаренджыньня доўга любувацца ні станіць.*

Шкарэндзіць *незак.* Выклікаць імкненне упарціцца, вычвараць. *Дакуль яго тута будзіць шкареньдзіць.* **Шкарэндзіцца** *незак.* Упарціцца, вычвараць. *Трошку выпілі ў Ціханёнка, дык доўга шкареньдзіліся на вуліцы, усё пыказывылі сябе.*

Шкваранне *н.* 1. Смажанне, скваранне. *А яны там у хаці іш шква́ріньнім возюцца.* 2. Смажанае, скваранае. *Я ўсё шква́ріньня пірілажыла ны тарелку, скарей прасты́ніць.*

Шкваранік *м.* Той, хто смажыць, скварыць. *Жонку завёз у бальніцу, а сам стаіць ш чыпялою кыла печы— шква́ріньнік.* **Шкваранніца** *ж. Доўга тваё шква́ріньніцы возюцца, утрёх можна скарей кончыць.*

Шкварыць *незак.* Смажыць, скварыць. *Калі я табе шква́ріць буду, сырога сала атреж кусочык ды зьеж.*

Шкварыцца *незак.* Смажыцца, скварыцца. *Я чую, што ў цябе нешта смашніенькыя шкварiцца.* **Шкварaный** *дзеепрым. Ныставіла сваім гысьцям і жáріныга, і шкварiныга — усякыга.*

Шкецік, шкецічак *м. памянш.* Шкет. *Куды твой шкецік пабег? Есьць ні зыставіш, усё зу гульнёю некылі, яблыка сырваў і пабег, шкецік шкецікым носіцца. Во ета Насьцін шкецічык бягіць.*

Шкілеціна *м.* і *ж. перан.* Схуднелая, змізарнелая асоба. *Чаго ён так высых? — ныстыяшчыя шкілеціна пы зямле ходзіць. Сілы ў тае шкілеціны як у мухі. Сухенькыя як шкілеціна, ат ветру хітаіцца.*

Шклянка *ж.* Аскабалак шкла. *Глядзі, во шклянка выляіцца, станіш і нагу парежыш. Шклянкі зьмяці, ну лупатычку ды зынясі ў ямку. Памянш.* **шкляначка.** *Ці ўсе ж вы шклянычкі пыдыбралі? Павеліч.* **шклянішча.** *Глянька, ікая шклянішча, аткінь у кусьця.* **Шклянне, шляннё** *н. зб. Шклáньня кідаюць айдзе зря, такея нісызнацільныя людзі. Нада дужа астарожна хадзіць, шкляньнё усюдых выляіцца. Пу кустах многа шкліньня, таго й глядзі, што станіш.*

Шкробаты *мн.* Стары, разношаны абутак. *Я шкробыты узьдзену і лі двыра топыю. Ты толька грязь ні вылачы ў хату зы шкробытымі.*

Шкрэд *м.* Задзіра. *Ну хто ж такога шкреда ні знаіць. Такей шкред ішчэ лезіць ніізьвесна чаго, хочыць пулучыць па шыі. Памянш.* **шкрэдзік.** *Каб ты, шкредзік, ні чыпайся ні сь кім, куды б луччы було. Узмацн.* **шкрэдзіна.** *Ну разьві ня шкредзіна ета: лезіць ґ большым хлыпцам, гатоў зь імі біцца. Павеліч.* **шкрэдзішча.** *Во яшчэ шкредзішча, к кажныму чыпляіцца.*

Шкуматанне *н.* 1. Ірванне на кавалачкі. *Ён пулучыў ужо зу шкумутáньня, січас яшчэ дыбайку палучыць.* 2. Лахманы. *Куча шкумутáньня ляжыць, худзь ба прібраў куды-небудзь.*

Шкуматаннік *м.* Той, хто шкуматае. *Нешта нейкыя дрэнчыць твайго шкумутáньніка, ні сядзіцца яму ны адном месьці.* **Шкуматанніца** *ж. Узілася шкумутáньніца зы работу, ажно пух ляціць.*

Шкумаціць *незак.* Рваць, шкуматаць. *Шкумáціць мáлый усё пыдряд, што пупадзець.* **Шкуматнуць** *зак.* Парваць, пашкуматаць. *Як шкуматнець ету рубашку, іна чуць ні нáпыл,— во табе пыдарык.*

Шкураджанне, шкурадзенне, шкурадства *н. іран.* За-

даванне, куражанне. *Некыму іх атвучывыць ач шкуря́-*
джыньня. Чылавек таго з нохыць, а шкуря́дзіньня сам
ні прідумыіць, куды дзіваць. Можа вам і Краўчонкыва
шкуря́дзтва дужа ныравіцца, дык схадзіця пулюбуйціся.

Шкураджаннік, шкурадзеннік, шкураднік *м. іран.*
Задавака, куражаннік. *Нашто мне твой шкуря́джыньнік,*
сыма зь ім талкуй сколька хочыш. Ты думыіш, Пуўлюкоў
меншый шкуря́дзіньнік? — тыкая самыя халерія. Мы
знаім, якей ён шкуря́днік, нагледзіліся за трі гады. **Шку-**
раджанніца, шкурадзенніца, шкураднiца *ж. Як ета так,*
што б дзеўкі такой шкуря́джыньніцы быць. Каму еткыя
шкуря́дзіньніца нада, ніхто яе ні сватыў і сватыць ні
станіць. Была йна шкуря́дніца і астаніцца такою.

Шкурадзёрства, шкурадзёрнічанне *н.* Жорсткасць,
бязлітаснасць. *А ці вы ні знаіця, якоя зь яго шкурадзёр-*
ства тварілыся. Што зуслужыў, тоя й пулучыў зу шку-
радзёрнічыньня.

Шкурадзёрыць, шкурадзёрнічаць *незак.* Праяўляць
жорсткасць, бязлітаснасць. *Як толька прішлі немцы, ён*
і пабег у паліцыю, шкурадзёріў. Гад з гадыў быў, сколь-
ка ён шкурадзёрнічыў, етыга ні рыскажыш.

Шкурадзіць *незак. іран.* Выклікаць імкненне зада-
вацца, куражыцца. *Ён абыйціцца як усе людзі ня можыць,*
яго ўсігда шкуря́дзіць. **Шкурадзіцца** *незак.* Задавацца,
куражыцца. *Етыга ўчыць ні нада, сам умеіць шкуря́дзіц-*
ца чышчы любога-ўсякыга.

Шкураціна, шкурацініна *ж.* Абрэзак вырабленай ску-
ры. *Каб прішыў якую-небудзь шкура́ціну, тут ба ішчэ*
троху дзіржалыся. Ета шкурацініна вісіць, атырвалыся
збоку. Памянш. **шкурацінка, шкураціначка, шкурацінін-**
ка. *Ныкладу лапічык іш шкура́цінкі, кряпчэй будзіць*
дзіржацца. Атарвыіцца ета шкураціньічка, тута не ў чым
дзіржацца. Можа ў цябе айдзе-небудзь выляіцца шкура-
цінінка, мне нібальшэй кусочык нада.

Шкурбацінка *ж.* Абрэзак, лахман. *Зь естых шкурба-*
ціных нічога ня выбіріш, кідай усё ў печ камком. Ці ты
ўжо такую шкурбацінку будзіш на людзі выдзіваць?

Шкурбацінне *н. зб. Зьвізала усё шкурбаціньня у вузёл*
і пыклала ны паліцу. Бярі шкурбаціньня, выбірай, што
табе нада.

Шкур'е *н. зб.* 1. Шкуры. *Усякыя шку́рья у лаўкі пріні-*
маюць і нічога, гаворюць, плоцюць. 2 перан. асудж. Пра-
дажныя асобы. *Усякіх я людзей сустрюкаў, ну такога*
шку́рья ня відзіў.

Шкур'ё *н. зб. асудж.* Прадажныя асобы. *Шкур'ё свылатноя, яны ны кажным шагу любога прыдадуць. Шкурьё, а ня людзі, айдзе йта хуць капля совісьці, штоб такоя скызаць пры чылавека.*

Шкурышча *м.* і *ж. перан. асудж. павеліч.* Прадажная асоба. *Ну й шкýрішча ж быў чылавек, усю жызьню прыдываўся. Ахота мне с тою шкýрішчыю зьвязывыцца.*

Шкырка *ж.* Шыварат. *Нада було тріханýць за шкы́рку, каб троху асеўся. Бяруць яго за шкы́рку: ну-ка, пайдзём з намі!*

Шлапак *м.* Слабак. *Што іш шлыпаком брацца, у яго сілы як у кымыра. Памянш.* **шлапачок.** *Шлыпачок ты мáліенькій, табе толька с Колію боріцца нада.* **Шлапачка** *ж. Я ж табе гыварю, што іна шлыпáчка.*

Шыпух *м.* Пупышка. *Шыпухі большыюць, ні дырма вясною пахніць. Вот-вот дзерівы зызілянеюць, шыпухі ужо бальшэя.*

Шытнік *м.* Той, хто шые. *Бярецца шытнік за ніткі, ён табе, кылі хочыш, новыю шубу аткоціць.* **Шытніца** *ж. Зь яе тыкая шытніца: як палучыцца, усё дно нызад ні пынясеш, возьміш.*

Шытнэй, шытный *прым.* Прызначаны для шыцця. *Шытнэя ніткі куды зря ні траць. Ужо нібальшэнькій клубочык шытны́х нітык астаецца, нада пытпрясьць яшчэ. Шытны́я ніткі я бірягу, ні даю расходывыць.*

Шыхаванне *н.* Шумная падрыхтоўка, зборы. *Ніякыга ў іх шыхувáньня ня будзіць, сыбяруцца, пы чаркі вып'юць і паедуць.*

Шыхаваннік *м.* Той, хто шумна рыхтуецца, збіраецца. *Дужа ўсхадзіліся шухувáньнікі, шурока рызмахывыюцца.* **Шыхаванніца** *ж. Сядзіць шухувáньніца склаўшы рукі, ня едуць госьці.*

Шыхавацца *незак.* Шумна рыхтавацца, збірацца. *Кандыбіны шыхýюцца к свадзьбі, даўно гатовюцца. Нечыга мне шухувáцца, такея-то госьці Сярьгеівы мáльцы.*

Шэльма *м.* і *ж.* Хітрэц, махляр, круцель, ашуканец. *Узмацн.* **шэльміна**. *Ну й шэльміна іхный мáліц, чаго толька ён ня ўтворіць. Шэльміна Мыксімёнкыва дзяўчонка, ета ж іна пыдгываріла дзевык пысьміяцца над Міцію. Павеліч.* **шэльмішча**. *Ах ты, шэльмішча, ты ж мяне пуддуріў!*

Шэрсцень *м.* Шэршань. *Шэрсьцінь калі ўжо укусіць, ты места сабе ні нáйдзіш. Ета ці ня шэрсьні тама гнязде сабе зьвілі?*

Э

Эгэй *выкл.* Гэй. *Эгэй, мы тута, выхадзі пряма па сонцу! Нідайна збоку нейкія людзі крічалі «Эгэй!»*

Эгэйканне *н.* Галёканне. *Мы чулі нейкыя эгэйкыньня кыла бедыў, доўга нехта некыга зваў.*

Эгэйкаць *незак.* Галёкаць. *Не, мы ня чулі, каб хто эгэйкыў.* **Эгэйкнуць** *зак.* Гукнуць «эгэй!» *Нехта ззаду ў нас адзін раз гэйкнуў, мы ні адзываліся.*

Эйканне *н.* Выгукванне. *Хто іх знаіць, хто айдзе, кругом чутна эйкыньня і ні пызна́іш, каторый адззываіцца.*

Эйканнік *м.* Той, хто выгуквае. *Ты, эйкыньнік, ні мішай другім, саб'еш толька і могуць зублудзіцца.* **Эйканніца** *ж.* *Ці ты ні пызна́іш, чыя тама эйкыньніца гукаіць?*

Эйкаць *незак.* Выгукваць. *Ета ні нашы эйкыюць, так нейкія, чужыя.* **Эйкнуць** *зак.* Выгукнуць. *Па-мойму, Пятрок эйкнуў у том баку, толька чаго б ён туды пупаў.*

Эйш *выкл.* Пра незадаволенасць, асуджэнне. *Эйш ты яго, якей хітрец! Эйш ты іх, усё у гарод пыглідáюць. Эйш ды чаго дадумыўся: міняйся зь ім ны кароў, ён пріплоціць,— а мне яго падла дырма ні нада.*

Ю

Юджанне *н.* Пад'юджванне. *Кыласкоў — сюрьёзный мушчына, ю́джыньня ён слухыць ні станіць. Нылáіла яго, нылáіла за ю́джыньня і пышла.*

Юджаннік *м.* Той, хто пад'юджвае. *Хто йта ўжо найшоўся такей ю́джыньнік, наплёў Сямёніхі, тая сустрюкаіць с кріўдыю.* **Юджанніца** *ж.* *Ня меншыя ю́джыньніца і Таічка была, дырма што кажыцца ціхінькыя.*

Юдзіць *незак.* Наюджваць, нагаворваць. *Плюнь ты яму ў вочы, кылі станіць узноў ю́дзіць. Ты, знаць, і сяньня нешта ю́дзіла Бырысінятым?*

Юленне *н.* Выдыганне, падладжванне. *Як пыглядзіш ны яго юленьня, дык ажно брыдка дзелыіцца.*

Юрыць *незак.* Паводзіць сябе юрліва. *Пычалі тваё хлопцы юріць, ты іх патроху унімай. Вы ў мяне пірістаніця юріць, як атпіряжу ремінь.*

Юрэнне *н.* Юр, юрлівасць. *Во ны старысьці і Мікілая юреньня рызьбіраіць. Юреньня ў ім ціряшчур многа, а вы́гнуць некыму.*

Я

Яблышнік *м.* Ахвотнік да яблык. *Во мой я́блышнік, толька б і еў мідунічкі. Пыглядзіш, што етыя я́блышнікі як злазілі ў садок.* **Яблышніца** *ж. Ідзі-ка ты, я́блышніца, пад'еж крупені, дык троху здыравей будзіць, чым зелінью зытыха́цца.*

Явар, явер *м.* Аер. *Дзеці дужа любюць мыладзенькій я́выр, ён смашный, салодзінькій. Пу пуку́ я́віру нясьлі: калі яны яго пыядуць. Ны я́вірі і хлеб пякуць, і пад ногі яго сьцелюць на мост.*

Яварына, яверына *ж.* Асобная расліна аеру. *Што ты зь я́выріныю носісься, аблупіў, зьеў і ўсё. Вырьві нескылька я́вірін, я зынясу дзіцям. Памянш.* **яварынка, яверынка.** *Ужо і ны нашым аборку я́вырінкі сталі росьць. Явірінкі ірвуць дзеці, пы халодный вадзе лазюць.*

Явіць *незак.* Заяўляць. *Ты ўсігда любіў явіць, усігда любіў паткусывыць. Можыш явіць сколька хочыш, цябе ніхто ні быяўся і ні баіцца.*

Ягадзіна *ж.* Асобная ягада. *Во тута пы чысьцінкі дужа буйныя я́гыдзіны. Памянш.* **ягадзінка, ягадзіначка.** *Дай і ма́лыму нескылька я́гыдзінык. Ужо красныя я́гыдзінкі пупыдаюцца. Ета ж у цябе, знаць, я́гыдзінычкі? Ігадзі́нычка на льдзінычкі, а я ны бірягу, кінь мне кладку, ігадзі́нычка, к табе пірібягу.*

Ягаднік *м.* Ахвотнік да ягад. *Айдзе ж я табе тых ягыд вазьму, я́гыднік ты мой.* **Ягадніца** *ж. Дужа быльшая я́гыдніца, пряма гырсьця́мі бярець і ў рот піхаіць.*

Ядзенне *н.* Яда (працэс). *Ну й ядзеньня ў цябе як у ма́лыга, абліваісься, пы бырадзе ажно зы выратнік цякець.*

Ядзеннік *м. жарт.* Той, хто есць, ядун. *Кладзіці-ка вы ложкі, ядзенькікі, хва́ціць вам буўтацца.* **Ядзенніца, ядуння, ядуха** *ж. Стыряіцца ядзеньніца, ні ацстаець ад бабы. З маімі зубамі абычайныя яду́ньня, два зубы́ ў році і тэя шыта́юцца. Дывай, яду́ха, скарей шывяліся, німа ўремя ждаць.*

Ядранецца *незак.* Ядранець. *На ноч ідрянеіцца і віцярок резкій цягніць, к раньню каб марозіка ні було.*

Языкаватасць, языкастасць, языкатасць, язышлівасць *ж. неадабр.* Балбатлівасць. *Ізукува́тысьці ў яго ціряшчур многа. Нада апсікаць ету ізыкува́тысьць. Пряма ні прідумыіць, куды дзіваць сваю ізыка́стысьць. Чаго-чаго, а*

ізыкáтысьці у іх хвытаіць. *Уніміся іс сваёю язы́шлівысьцю, як ты толька сьпіш моўча!*

Языкаватый, язышный *прым. неадабр.* Балбатлівы. *Ну і ўзяў жа сабе цацу, тыкая ізыкувáтыя, што замілуй бог. Чаго ён такей ізыкувáтый, як баба ікая. Абея дужа язы́шныя, нічога ня ўтоюць, ніхай толька пупадуць ны язык, січас па ўсёй акругі рызьнясуць. Памянш.* **языкаваценькій**. *Ну што ж, трошку ізукувáцінькыя, алі бярі, пызнáіш, якея цáцы ў іхным раду буваюць.*

Язышнік *м. неадабр.* Балбатун. *Ніхто б ні паверіў, што Нісьцярёнык еткій язы́шнік.* **Язышніца** *ж. Во ўжо язы́шніца дык язы́шніца, як мылацілка, тряшчыць. Язы́шніцу ні кармі і ні паі, а дай ізыком пыбрязкыць.*

Яй-права *паб. сл.* Далібог. *Ій-прáва, ета Кірілёнык пашоў, я пы паходкі яго пызнаў. Дыскáчыcься ты, хлопіц, ій-прáва, дыскачысься, што харошыю лýпку палучыш.*

Якатанне *н.* Енчанне. *Ня столька тэя болі, сколька ікытáньня. Ляжы ты ўжо ціха іс сваім ікытáньнім.*

Якатаннік, якатун *м.* Той, хто енчыць. *Як тама твой ікытáньнік шавеліцца, ці палýччыла яму троху? Вун ікатýн у пуні на сені кычаіцца, кызаў, сярэдзіна баліць — спáсу німа.* **Якатанніца, якатуння, якатуха** *ж. Айдзе ты там, ікытáньніца, можа табе чáрычку на печ пыдаць, кроў, рызагреіцца і ногі балець пірістануць. Заві-ка і ікатýньню, ніхай зьлізáіць ды сірбанець троху гырячыга. Нешта нашый ікатýхі крепка нідылігáіць, рызыікытáлыся, а так іна ціръпялівыя.*

Якатацца *незак.* Енчыцца. *Як табе тута якочыцца? Учора табе, знаць, меншы ікытáлыся.*

Якей *займ.* Які. *Якей тут бáлыўнік прыгыіць? Я дык і ні знаю, якей сяньня дзень. Якоя позныя ўремя, а іх німа і німа. Памянш.* **якенькій, якенечкій**. *Якенькыя тая моркава, яе яшчэ рана ірваць. Нечыга тама іскаць і глядзець, гурочыкі во якенічкія, адна зáвізь.*

Якоў *займ.* Які, у якім стане. *Якоў етый лён, ці сохніць ён хут троху? Ну, ікывá сяньня капуста, ці можна есьць? Ты пыглядзі, ікаво вакно, нада ж так пызадзелывыць балонкі! Ікавы́ сяньня грібы, можа я іх трошку нідысаліла?*

Ялчыць *незак.* Выдаваць ёлкім. *Тваё сала пычынаіць ялчы́ць, во вазьмі кусочык у рот. Ета кылбыса, кажыцца, ялчы́ць.*

Ямка *ж. перан.* Бакавая ніша пры ўваходзе ў печ. *Пашчýпый ны я́мкі, тама былі кырабкі. У мяне ў я́мкі*

посыд, што пад рукі нада, ён усігда сухенічкій стаіць і чысьціонькій.

Яўканне *н.* Высокае адрывістае ўскрыкванне. *Мы чулі я́ўкыньня зу гумном, ну ні пызналі, што там такоя. Сідзяць як мышы, і я́ўкыньня ня чутна.*

Яўкаць *незак.* 1. Брахаць з віскам. *Нешта сыбака я́ўкыіць ны дваре, можа хто-небудзь ідзець.* 2 *перан.* Падаваць голас. *Як твой Мікіпыр, ці я́ўкыіць троху на печы?* **Яўкнуць** *зак.* 1. Забрахаць з віскам. *Ці ні сыбака ета я́ўкнуў?* 2. Падаць голас. *Як прігразілі хырашэнька, дык ціхінька сядзеў, худзь ба я́ўкнуў. Пріцісңуць зы гырля́нку, дык ты і ні я́ўкніш, во што табе будзіць.*

Яўленне *н.* Заява. *Ні таго ты надумыўся пужаць я́ўленьнім, ён цябе так нупужаіць, што ты зашы́ісься. Ета калі-то ў модзі було я́ўленьня.*

Яўленнік *м.* Той, хто заяўляе. *Чаго етыя я́ўленьнікі нывя́зывыюцца к чылавеку?* **Яўленніца** *ж.* *Сядзі ты, я́ўленьніца, ціха, ня трогый людзей, калі яны цябе ня трогыюць. Сьвіньня пройдзіць, і тая рю́хніць, а ета я́ўленьніца атвырачыіцца.*

Яхіднік *м.* Яхіда. *Гыварілі, што яе сын дужа яхі́днік. Ого, ты пыспрабуй с такім яхі́днікым пыгываріць.* **Яхідніца** *ж.* *Нада ж удацца такою яхі́дніцыю, так і цыля́іць, каб путкусіць каго.*

Яхіднічанне *н.* Яхіднасць. *Ніхай во Зьмітрок рыскажыць, ён луччы знаіць Маркыва яхі́днічыньня.*

Яхканне *н.* Сабачы брэх на паляванні. *Як пачуіш я́хкыньня, тады глядзі, заіц можыць пулію прыляцець. Пад вечыр мы чулі я́хкыньня за гу́мнымі.*

Ячменіна *ж.* Асобнае каліва ячменю (расліна і зерне). *Пы пышаніцы кой-айдзе ячменіны сідзяць. Нада ячменіны вы́брыць, курям выкінь.* *Памянш.* **ячменінка**. *Мякіну сюда вы́сыпылі і тут ячменінкі узыйшлі.*

Яшчаркін *прым.* Такі, які мае адносіны да яшчаркі. *Яшчыркіны норкі пыць сьцяною, я́шчыркі сюда лазіюць.*

ЗМЕСТ

ГЕОРГИЙ ФЕДОРОВИЧ ЮРЧЕНКО

НАРОДНОЕ ПРОИЗВОДНОЕ СЛОВО

Р—Я

Из говора Мстиславщины

Издательство «Наука и техника»

На белорусском языке

Рэдактар *М. М. Дубоўская.* Мастак *С. Т. Саўчанка.* Мастацкі рэдактар *Л. І. Усачоў.* Тэхнічны рэдактар *С. А. Курган.* Карэктар *В. І. Марціновіч.*

ІБ № 2210

Друкуецца па пастанове РВС АН БССР. Здадзена ў набор 19.09.84. Падпісана ў друк 12.02.85. АТ 17058. Фармат 84×108[1]/32. Папера друк. № 2. Гарнітура літаратурная. Высокі друк. Ум. друк. арк. 17,64. Ум. фарб.-адб. 18,48. Ул.-выд. арк. 19,3. Тыраж 1000 экз. Зак. № 1116. Цана 1 р. 40 к. Выдавецтва «Навука і тэхніка» Акадэміі навук БССР і Дзяржаўнага камітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600. Мінск, Ленінскі праспект, 68. Друкарня імя Францыска (Георгія) Скарыны выдавецтва «Навука і тэхніка». 220600. Мінск, Ленінскі праспект, 68.